

Grozījumi: MK 12.09.2008. rīk. Nr.560 (L.V., 16.sept., nr.143)

Grozījumi: MK 17.06.2009. rīk. Nr.395 (L.V., 19.jūn., nr.96)

Grozījumi: MK 24.02.2010. rīk. Nr.94 (L.V., 26.febr., nr.33)

Grozījumi: MK 09.08.2011. rīk. Nr.367 (L.V., 11.aug., nr.125)

Grozījumi: MK 26.09.2013. rīk. Nr.444 (L.V., 30.sept., nr.190)

DARBĪBAS PROGRAMMA „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI”

CCI: 2007LV161PO002

**LR FINANŠU MINISTRIJA
RĪGA
2007.GADS**

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	2
TABULU SARAKSTS	4
ATTĒLU SARAKSTS	6
SAĪSINĀJUMI	8
1. DARBĪBAS PROGRAMMĀ „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” APTVERTO SEKTORU SITUĀCIJAS ANALĪZE	13
1.1. TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRA	13
1.2. VIDE UN VIDES INFRASTRUKTŪRA.....	32
1.3. ENERĢĒTIKAS SEKTORS	39
1.4. INFORMĀCIJAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBA.....	42
1.5. KULTŪRVIDE.....	47
1.6. TŪRISMS	50
1.7. IZGLĪTĪBA UN TĀLĀKIZGLĪTĪBA	53
1.8. NODARBINĀTĪBA UN BEZDARBS	78
1.9. DARBASPĒKA KVALITĀTE – VESELĪBAS APRŪPE.....	103
1.10. TERITORIJU LĪDZSVAROTA ATTĪSTĪBA	115
1.11. RĪGAS STARPTAUTISKĀ KONKURĒTSPĒJA.....	122
2. DARBĪBAS PROGRAMMAS „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” STRATĒGIJA	126
2.1. DARBĪBAS PROGRAMMAS SVID ANALĪZE	126
2.2. STRATĒGIJAS IZKLĀSTS.....	134
3. PRIORITĀŠU UN PASĀKUMU APRAKSTI	141
3.1.prioritāte „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai”	141
3.1.1.pasākums „Profesionālās izglītības infrastruktūra”	145
3.1.2.pasākums „Augstākās izglītības infrastruktūra”	150
3.1.3.pasākums „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai”	155
3.1.4.pasākums „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra”	160
3.1.5. pasākums „Veselības aprūpes infrastruktūra”	167
3.2.prioritāte „Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana”	174
3.2.1.pasākums „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība”	176
3.2.2.pasākums „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”	183
3.3.prioritāte „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana”	191
3.3.1.pasākums „Liela mēroga transporta infrastruktūras uzlabojumi un attīstība”	194
3.3.2.pasākums „Ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstība”	205
3.4.prioritāte „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšana”	210
3.4.1.pasākums „Vide”	213
3.4.2.pasākums „Tūrisms”	220
3.4.3. pasākums „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”	225
3.4.4.pasākums „Mājokļa energoefektivitāte”.....	232
3.5.prioritāte „Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana”.....	238
3.5.1. pasākums „Vides aizsardzības infrastruktūra”	241
3.5.2. pasākums „Enerģētika”	252
3.6.prioritāte „Policentriska attīstība”	260
3.6.1. pasākums „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētregionu attīstībai”	263
3.6.2.pasākums „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai”	272
3.7.prioritāte „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai”	280
3.7.1.pasākums „Atbalsts darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībai”	282
3.8.prioritāte „Tehniskā palīdzība Kohēzijas fonda ieviešanai”	285
3.8.1.pasākums „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai”	287
4. FINANŠU PLĀNS	290
5. ADMINISTRATĪVAIS IETVARS	292
5.1. FONDU VADĪBĀ IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS	294
5.2. PARTNERĪBA.....	297
5.3. IEVIEŠANA.....	299

5.4.	UZRAUDZĪBA.....	304
5.5.	IZVĒRTĒŠANA.....	307
5.6.	KONTROLES	310
5.7.	INFORMĀCIJA UN PUBLICITĀTE	313
5.8.	ATBALSTA KOORDINĀCIJA	321
6.	SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS DARBĪBAS PROGRAMMAI „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI”.....	322
6.1.	SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS	322
6.2.	STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS	325
7.	PIELIKUMI	326

TABULU SARAKSTS

Tabula Nr. 1: Latvijas ceļu iedalījums pēc seguma un garuma, km.....	13
Tabula Nr. 2: Ceļu satiksmes negadījumu skaits uz valsts autoceļiem (2001.-2006.)	15
Tabula Nr. 3: Nacionālās programmas valsts pirmās šķiras autoceļu attīstībai 2004.- 2006.gadam ietvaros realizētie autoceļu sakārtošanas projekti	18
Tabula Nr. 4: Pārvadātie pasažieri 1999.-2006.gadā (tūkst.)	20
Tabula Nr. 5: Pārvadājumu apjomu pieauguma tendences (statistika)	24
Tabula Nr. 6: Kravu apgrozība Baltijas jūras austrumu krasta ostās no 2001.-2006.gadam ...	26
Tabula Nr. 7: Prāmju satiksme Latvijas ostās - Pasažieru apgrozība (iebraukuši un izbraukuši) ostās (tūkst. pasažieru).....	27
Tabula Nr. 8: Latvijas lidostās pārvadāto pasažieru skaits no 2000.-2006.gadam.....	30
Tabula Nr. 9: Latvijā radīto sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums 2001.- 2004.gadā	33
Tabula Nr. 10: Dalīti savākto atkritumu daudzums Latvijā (t)	34
Tabula Nr. 11: Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu tipi (izcelsme) un skaits	37
Tabula Nr. 12: Interneta izmantošana pilsētās un laukos	42
Tabula Nr. 13: Augstākā izglītība Latvijā	67
Tabula Nr. 14: Studējošo īpatsvars dabaszinātņu un inženierzinātņu jomā	67
Tabula Nr. 15: Augstskolu un koledžu Interneta un datoru resursi 2006./2007.ak.gadā	71
Tabula Nr. 16: Nodarbinātības galvenie rādītāji	78
Tabula Nr. 17: Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi),%	79
Tabula Nr. 18: Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars) vecuma grupā 15 - 64 gadi,% .	84
Tabula Nr. 19: Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā	84
Tabula Nr. 20: Vīriešu un sieviešu skaits nozarēs un darba samaksas salīdzinājums.....	88
Tabula Nr. 21: Arodslimību un nelaimes gadījumu skaits	92
Tabula Nr. 22: Reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām uz 31.12.2006.	95
Tabula Nr. 23: Latvijas bezdarbnieku valsts valodas zināšanas (%).....	96
Tabula Nr. 24: Ar infekcijas slimībām slimojošo ieslodzīto skaits.....	101
Tabula Nr. 25: Saslimstības galvenie rādītāji	105
Tabula Nr. 26: Iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā (uz 100 000 iedzīvotājiem) .	106
Tabula Nr. 27: Ārstu sadalījums pa vecuma grupām	110
Tabula Nr. 28: Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī ...	111
Tabula Nr. 29: Slimnīcu infrastruktūras sakārtošanas vajadzības atbilstoši ES standartiem .	113
Tabula Nr. 30: <i>Plānošanas reģionu sociālekonomisko rādītāju attiecība pret vidējo rādītāju valstī (vidējais valstī 100%)</i>	115
Tabula Nr. 31: 3.1.prioritātes „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai” SVID analīze	141

Tabula Nr. 32: 3.2.prioritātes „Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana” SVID analīze.....	174
Tabula Nr. 33: 3.3.prioritātes „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana” SVID analīze	191
Tabula Nr. 34: 3.4.prioritātes „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšana” SVID analīze.....	210
Tabula Nr. 35: 3.5.prioritātes „Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana” SVID analīze	238
Tabula Nr. 36: 3.6.prioritātes „Policentriska attīstība” SVID analīze.....	260
Tabula Nr. 37: 3.7.prioritātes „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai” SVID analīze.....	280
Tabula Nr. 38: 3.8.prioritātes „Tehniskā palīdzība KF ieviešanai” SVID analīze.....	285
Tabula Nr. 39: Finanšu plāns ar katra fonda gada piešķirumu darbības programmai.....	290
Tabula Nr. 40: Finanšu plāns plānošanas periodam ar katra fonda un valsts līdzfinansējuma piešķirumu un līdzfinansējuma likmi darbības programmas prioritātēm.....	290
Tabula Nr. 41: Indikatīvs Eiropas Kopienas līdzfinansējuma sadalījums kategorijās Darbības programmai „Infrastruktūra un pakalpojumi” (eiro)	291

ATTĒLU SARAKSTS

Attēls Nr. 1: Atlikto melno segumu atjaunošanas darbu un sabrukušo autoceļu posmu pieaugums uz valsts autoceļiem	14
Attēls Nr. 2: Valsts pirmās šķiras autoceļu stāvoklis 2006.gadā.....	18
Attēls Nr. 3: Pārvadājumu apjomu pieauguma tendences (2000.-2006.gads) (milj. t)	24
Attēls Nr. 4: Latvijas lidostās apkalpoto pasažieru skaits no 2000.-2006.gadam	30
Attēls Nr. 5: Fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgus 2004.gada beigās	45
Attēls Nr. 6: Pedagogu vecuma struktūra procentos	54
Attēls Nr. 7: Skolēnu tālākā mācību ceļa izvēle pēc pamatizglītības.....	56
Attēls Nr.8: Vidusskolēnu tālākā mācību ceļa izvēle	57
Attēls Nr. 9: Atskaitīšanas iemeslu raksturojums (īpatsvars % no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita)	59
Attēls Nr. 10: Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu nodrošinājums ar datortehniku.....	63
Attēls Nr. 11: Pedagogu vecuma struktūra procentos	64
Attēls Nr. 12: Absolventu skaits, kas ieguvuši akadēmisko grādu vai kvalifikāciju 2006.gadā	69
Attēls Nr. 13: Augstskolu akadēmiskā personāla vecuma struktūra valsts augstskolās.....	71
Attēls Nr. 14: Iedzīvotāju skaits darbības un pēc darbības vecuma (2005. – 2050.gads) .	80
Attēls Nr. 15: Darba meklētāju īpatsvara izmaiņas reģionos laika periodā no 2002.līdz 2006.gadam	84
Attēls Nr. 16: Pamatdarbā nodarbināto sieviešu un vīriešu īpatsvars pa darbības veidiem 2006.gadā.....	89
Attēls Nr. 17: Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem.....	110
Attēls Nr. 18: Strādājošo ārstu plūsma, ja strādāt turpina 100% rezidenti.....	111
Attēls Nr. 19: Latvijas pilsētas un novadi.....	117
Attēls Nr. 20: Ceļotāju skaits.....	221
Attēls Nr. 21: Primāro enerģijas resursu izmantošana pārveidošanas sektorā un enerģētiskās koksnes eksports, PJ	253
Attēls Nr. 22: Enerģijas intensitātes rādītāji 2003.gadā, toe/1000USD un īpatnējā elektroenerģijas patēriņa rādītāji 2003.gadā, kWh/USD	254
Attēls Nr. 23: Projektu atlases shēma ierobežota konkursa projektu atlasē	300
Attēls Nr. 24: Projektu atlases shēma atklāta konkursa projektu atlasē	301
Attēls Nr. 25: Projektu ieviešanas shēma	302
Attēls Nr. 26: Maksājumu plūsmas shēma	303
Attēls Nr. 27: Uzraudzības nodrošināšanas shēma.....	306
Attēls Nr. 28: Izvērtēšanas nodrošināšanas shēma	309

Attēls Nr. 29: Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditu shēma	310
Attēls Nr. 30: Pārbaužu projektu īstenošanas vietās shēma	311
Attēls Nr. 31: Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanas shēma ...	311
Attēls Nr. 32: Vadības un kontroles sistēmas apraksta audita shēma	312

SAĪSINĀJUMI

AI	–	Audita iestāde
ANO	–	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	–	Amerikas Savienotās Valstis
ĀTI	–	Ārvalstu tiešās investīcijas
CFLA	–	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CSN	–	Ceļa satiksmes negadījumi
CSP	–	Centrālā Statistikas pārvalde
DHES	–	Daugavas hidroelektrostacijas
DP	–	Darbības programma
EEZ	–	Eiropas Ekonomiskā zona
EF	–	Eiropas fondi: ERAF, ESF un KF
EIB	–	Eiropas investīcijas banka
EK	–	Eiropas Komisija
ELFLA	–	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELVGF	–	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
EM	–	Ekonomikas ministrija
ERAF	–	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	–	Eiropas Savienība
ES-10	–	2004.gada 1.maijā ES paplašināšanās rezultātā ES pievienojušās 10 dalībvalstis
ES-15	–	ES dalībvalstis pirms 2004.gada 1.maija ES paplašināšanās
ES-25	–	ES dalībvalstis pēc 2004.gada 1.maija ES paplašināšanās
ESF	–	Eiropas Sociālais fonds
EUR	–	eiro
EUROSTAT	–	Eiropas statistikas birojs
FM	–	Finanšu ministrija
GNP	–	Gaujas Nacionālais parks
GPS	–	Globālās pozicionēšanas sistēma
HES	–	hidroelektrostacija
HPCI	–	Harmonizētais patēriņa cenu indekss
ĪADT	–	īpaši aizsargājamā dabas teritorija
ICCA	–	Starptautiskā kongresu un konferenču asociācija
IKP	–	Iekšzemes kopprodukts
IKT	–	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IP	–	Ietvara programma
IT	–	Informācijas tehnoloģijas
ĪUMEPLS	–	Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts
IVIS	–	Integrētā valsts informācijas sistēma
IZM	–	Izglītības un zinātnes ministrija
KF	–	Kohēzijas fonds
KMC	–	Katastrofu medicīnas centrs
KN	–	Kultūras nams
KSP	–	Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai
LAP	–	Lauku attīstības plāns, kas ietver arī Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda Garantiju sadaļas finansējuma nosacījumus
LAS	–	Lauku attīstības stratēģija 2007. – 2013.gada periodam (sagatavo Zemkopības ministrija)
LBAS	–	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK	–	Latvijas Darba devēju konfederācija
LDS	–	Lokālā daudzprofilu slimnīca
LGS	–	Valsts akciju sabiedrība „Latvijas gaisa satiksme”
LM	–	Labklājības ministrija
LNLP	–	Latvijas Nacionālā Lisabonas programma
LPS	–	Latvijas Pašvaldību savienība
LR	–	Latvijas Republika
LU	–	Latvijas Universitāte
LU BMC	–	Latvijas Universitātes Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs
LU CFI	–	Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts
LV	–	Latvija
LVL	–	lats
LVL	–	Lats

LZP	–	Latvijas zinātnes padome
MI	–	Maksājumu iestāde
MK	–	Ministru Kabinets
MKK	–	Ministru kabineta komitejas
MVK	–	Mazā vidējā komercdarbība
MVU	–	Mazie un vidējie uzņēmumi
NAI	–	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas
NAP	–	Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gada periodam (sagatavo RAPLM)
NATO	–	Ziemeļatlantijas līguma organizācija
NATURA 2000	–	Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls
NMP	–	neatliekamā medicīniskā palīdzība
NP	–	Nacionālā programma
NVA	–	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	–	nevalstiskās organizācijas
NVS	–	Neatkarīgo valstu savienība
OECD	–	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OSI	–	Organiskās sintēzes institūts
P&A	–	Pētniecība un attīstība
PI	–	Profesionālā izglītība
PII	–	Pirmskolas izglītības iestādes
PISA	–	Starptautiska skolēnu novērtēšanas programma
PKIVA	–	Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra
PPV	–	Potenciāli piesārņota vieta
PSRS	–	Padomju sociālistisko republiku savienība
PV	–	Piesārņota vieta
PVA	–	Primārā veselības aprūpe
PVN	–	Pievienotās vērtības nodoklis
RAPLM	–	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
RDS	–	Reģionālā daudzprofilu slimnīca
RTU	–	Rīgas Tehniskā universitāte
SA	–	Sadzīves atkritumi
SDO	–	Starptautiskā darba organizācija
SDR	–	„Special Drawing Right” - valūtu grozs, kas ietver ASV dolāru, eiro, Lielbritānijas mārciņu un Japānas jenu
SEI	–	Sertificējošā iestāde
SEZ	–	speciālā ekonomiskā zona
SF	–	ES struktūrfondi
SI	–	Starpniekinstitūcija
SIA	–	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SKDS	–	Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs "Sociāli korelatīvo datu sistēmas"
SM	–	Satiksmes ministrija
SVA	–	Sabiedrības veselības aģentūra
TEC	–	Termoelektrostacija
TEN-T	–	Trans-Eiropas transporta tīkls
TIMSS	–	Matemātikas un dabaszinātņu sasniegumu izmaiņu tendenču pētījums
TN	–	Tautas nams
TPC	–	Tehnisko palīglīdzekļu centrs
TV	–	Televīzija
TVS	–	Tautsaimniecības vienotā stratēģija
UK	–	Uzraudzības komiteja
UNESCO	–	Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
USD	–	ASV dolārs
VAS	–	Valsts akciju sabiedrība
VDEĀVK	–	Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija
VDI	–	Valsts darba inspekcija
VI	–	Vadošā iestāde
VIAA	–	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VidM	–	Vides ministrija
VIP	–	valsts investīciju programma
VIS	–	Valsts informācijas sistēma
VK	–	Valsts kase
VKanc	–	Valsts kanceleja

- VKM II – Valūtas kursa mehānisms II
- VM – Veselības ministrija
- VOAVA – Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra
- VPD – vienotais programmdokuments
- VPP – Valsts un privātā sektora partnerība
- VSID – Valsts stratēģiskais ietvardokuments
- VSMTVA – Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra
- VSS – Valsts sekretāru sanāksme
- WIPO – Pasaules intelektuālā īpašuma organizācija
- ZVFI – Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments

IEVADS

1. Eiropas līderi ir augsti novērtējuši infrastruktūras nozīmi sociālekonomiskajā attīstībā, iekļaujot tās attīstības mērķus modificētajā Lisabonas Stratēģijā. Latvija ir pārdzīvojuši vairāk nekā dekādi ilgu investīciju deficītu visās infrastruktūras nozarēs, un tagad tai paveras iespēja veikt uzlabojumus tās infrastruktūras svarīgākajos posmos.
2. Infrastruktūra ir tautsaimniecības mugurkauls, uz kura balstās tās nozaru struktūra un teritoriālais izvietojums, tā ir pamats ekonomikas attīstībai, kā arī tās darbības traucējumi var radīt neatgriezeniskās sekas veselām nozarēm vai pat teritorijām. Infrastruktūras izaicinājumus ir jārisina kompleksi, jo tikai ar atbilstošā komplektā nodrošinātu infrastruktūru reģionu var padarīt pievilcīgu uzņēmējdarbībai un investīcijām, kā arī cilvēku dzīvei. Transporta infrastruktūra ir būtiska ikkatram cilvēka darbības aspektam – lietīšķā, sociālā vai personīgā izaugsme nav iedomājama bez kustības brīvības. Vides infrastruktūra un vides aizsardzība ir ilgtspējīgas attīstības stūrakmens, kas nepieciešams gan šodienas efektīvai darbībai un dzīves telpas izveidei, gan arī nākotnes perspektīvai. Informācijas sabiedrības veidošana nav iespējama bez atbilstošas infrastruktūras un pakalpojumiem, kas būtu pieejami visiem Latvijas iedzīvotājiem. Kultūrvides attīstība un tūrisms kalpo par nacionālās identitātes saglabāšanas garantu, un struktūrfondu atbalsts veicinās tā lietīšķas izpausmes. Veselības un sociālās aprūpes infrastruktūras atbalsts ir pamats darbotiespējīgas sabiedrības saglabāšanas centienos. Izglītības un nodarbinātības infrastruktūra ir vitāli svarīgs atbalsts ne-investīciju cilvēkresursu atbalstam. Infrastruktūras attīstība vienmēr prasa finansiāli ietilpīgas investīcijas un bieži ir nepieciešama visas sabiedrības, nevis kāda konkrēta indivīda vai ekonomiskā veidojuma interesēs, tāpēc tās veicināšana ir primārā valsts atbildība.
3. Valsts stratēģiskais ietvardokuments nosaka, ka darbības programma tiks līdzfinansēta no Kohēzijas fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda.
4. DP sniegs atbalstu astoņu prioritāšu ietvaros.
5. KF līdzfinansētās prioritātes atbalstīs Trans-Eiropas transporta tīkla attīstību Latvijā un ilgtspējīga transporta attīstību, liela mēroga vides infrastruktūras izveides un uzlabošanas projektus, kā arī energoefektivitātes uzlabošanu un atjaunojamās enerģijas ražošanu un izmantošanu.
6. ERAF līdzfinansētās prioritātes sniegs KF papildinošo atbalstu transporta, vides un energoefektivitātes jomās, atbalstot reģionālās nozīmes transporta tīklu attīstību, mazāka mēroga vides projektu īstenošanu, kā arī mājokļa energoefektivitāti. Bez tam ERAF sniegs atbalstu arī informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un pakalpojumu attīstībai, veicinot informācijas sabiedrības veidošanu Latvijā. DP ietvaros tiks veicināta tūrisma attīstība, kā arī tiks veiktas aktivitātes kultūrvides uzturēšanai un uzlabošanai. Tāpat DP ietvaros finansējums tiks novirzīts pilsētvides attīstībai.
7. Sniedzot papildu atbalstu cilvēkresursu attīstībai, ERAF atbalstīs izglītības, nodarbinātības, veselības un sociālo pakalpojumu infrastruktūras modernizāciju, kas savienojumā ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” ietvaros sniegto ESF atbalstu nodrošinās cilvēkresursu kā būtiskākā sociālekonomiskās attīstības resursa uzlabošanu.
8. Visbeidzot DP ietvaros ar tehniskās palīdzības starpniecību tiks sniegts atbalsts programmas vadības nodrošināšanai.
9. Lai uzlabotu plānošanas dokumenta kvalitāti un izpildītu nacionālo un ES normatīvo aktu prasības, Finanšu ministrija ir noslēgusi līgumu ar neatkarīgu ekspertu konsorciju par DP sākotnējās izvērtēšanas (ex-ante) un SIVN veikšanu. Atbilstoši ex-ante darba dokumentiem,

kā arī mācoties no 2004.-2006.gada plānošanas perioda pieredzes, FM ir cieši sadarbojusies ar ekspertiem dokumentu pilnveidošanā un ir sasniegusi dokumenta atbilstību ex-ante un SIVN izvērtēšanas rezultātā ieteiktiem uzlabojumiem. Sadarbība ar ex-ante un SVIN ekspertiem arī noritējusi, līdzdarbojoties sarunās ar EK un analizējot EK sniegtos komentārus un sarunu rezultātā izveidoto dokumenta versiju.

1. DARBĪBAS PROGRAMMĀ „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” APTVERTO SEKTORU SITUĀCIJAS ANALĪZE

1.1. Transporta infrastruktūra

Autoceļi

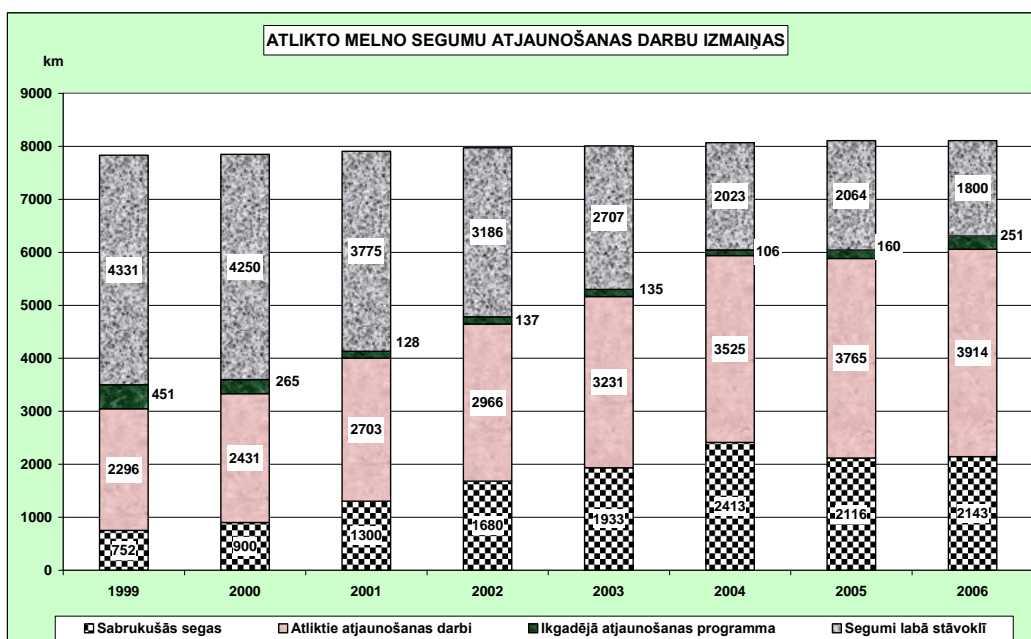
10. Latvijā 2006.gadā ir uzskaitīti 69 666 km autoceļu un ielu, kuru tīkla garums un izvietojums nodrošina apdzīvoto vietu sasniedzamību. Autoceļu vidējais blīvums ir 1,1 km/km², bet valsts autoceļiem – 0,3 km/km². Latvijas kopējais autoceļu tīkla blīvums un nodrošinājums ar ielām ir pietiekams, taču autoceļu tehniskais stāvoklis ir neapmierinošs un neatbilst drošas un nepārtrauktas satiksmes vajadzībām.

Tabula Nr. 1: Latvijas ceļu iedalījums pēc seguma un garuma, km

Ceļu klasifikācija	Ar melno segumu	Ar grants segumu	Kopā
Valsts autoceļi, t.sk.:	8 138	12 029	20 167
Galvenie autoceļi	1 622	-	1 622
1.šķiras autoceļi	3 997	1 323	5 320
2.šķiras autoceļi	2 519	10 706	13 225
Pašvaldību autoceļi un ielas, t.sk.:	5 438	33 576	39 014
Autoceļi	1 019	30 413	31 432
Ielas	4 419	3 163	7 582
Meža ceļi	20	6 965	6 985
Māju ceļi	500	3 000	3 500
Kopā	14 096	55 570	69 666

Avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi” dati, 2006.gads

11. Pēc seguma veidiem 40% no valsts autoceļiem ir asfalta segums, 60% – grants segums. Pašvaldību autoceļi 1019 km jeb 3% ir ar melno segumu, bet pārējie 30413 km jeb 97% ar grants vai šķembu segumu.
12. Palielinoties faktiskajai autotransporta līdzekļu plūsmas intensitātei, kas pārsniedz prognozēto pieaugumu, un vienlaicīgi trūkstot līdzekļiem ceļu seguma atjaunošanai, segu rekonstrukcijai, kā arī jaunu ceļu izbūvei, autoceļu kvalitatīvie rādītāji ar katru gadu būtiski pasliktinās. Asfaltēti segumi atkarībā no nodiluma un novecošanas pakāpes vidēji ir jāatjauno reizi 8 – 12 gados. Ikgadējām atjaunošanas programmām uz valsts ceļiem vajadzētu būt robežās no 800 līdz 1200 km. Tā kā finansiālie ierobežojumi neļauj atjaunot melnās segas normatīvajā apjomā, sliktā stāvoklī esošo asfaltēto segu apjoms uz valsts ceļiem no gada uz gadu pieaug. Uzskatāmi tas redzams pievienotajā grafikā.

Attēls Nr. 1: Atlikto melno segumu atjaunošanas darbu un sabrukušo autoceļu posmu pieaugums uz valsts autoceļiem

Avots: VAS "Latvijas Valsts ceļi"

13. Par sabrukušiem novērtēto asfaltēto segu posmi laika periodā no 1999. līdz 2007.gadam ir pieauguši no 752 līdz 2143 km. Pēdējos gados tālāku segumu sabrukšanu ir izdevies apturēt, palielinot bedrīšu lāpīšanas apjomu, tomēr kopumā šādas metodes lietošana nav uzskatāma par ekonomiski lietderīgu un savlaicīgi neveikto asfaltēto segu atjaunošanas apjoms turpina pieaugt.
14. Pēdējo piecu gadu laikā sliktā stāvoklī esošo autoceļu īpatsvars valsts autoceļu tīklā vidēji pieaudzis par 10% gadā, un kopumā autoceļu kvalitatīvais stāvoklis turpina pasliktināties. 2006.gadā valstī 26,4% no asfaltētajām segām tika novērtētas kā sabrukušas, bet sliktā stāvoklī atradās 33% valsts autoceļu ar grants segumu.
15. Tajā pašā laikā intensitātes pieaugums uz valsts galvenajiem autoceļiem laika periodā no 1996.gada līdz 2006.gadam ir vidēji 7-9% gadā.
16. Valsts akciju sabiedrības „Latvijas Valsts ceļi“ pārziņā ir 922 tilti¹. No tiem 866 tilti ir no dzelzsbetona, 15 – no akmens, 33 – no metāla un 8 – no koka. Kopējais tiltu garums ir 32 192,11 m. Sakarā ar nepietiekamo finansējumu pēdējo 10 gadu laikā tiltu tehniskais stāvoklis uz valsts ceļiem ir kļuvis neapmierinošs. Aptuveni 700 tiltiem ir bojāta hidroizolācija un brauktuves elementi, bet 186 tiltiem ir bojātas nesošās konstrukcijas. Kopumā 63% tiltu stāvoklis vērtējams kā slikts ar tendenci strauji pasliktināties. Šie dati ir palikuši gandrīz nemainīgi kopš 2001.gada. Veiktais remonts apturētu tiltu bojājumu progresēšanu un iespējamo tiltu nestspējas samazināšanos.
17. Neskatoties uz nelielo ceļu satiksmes negadījumu skaita samazinājumu 2006.gadā, ceļu satiksmes negadījumu skaits uz valsts autoceļiem aizvien ir ļoti liels. Salīdzinājumā ar 2003.gadu laika periodā no 2005. līdz 2006.gadam negadījumu skaits ir samazinājies. Piemēram, 2003.gadā bija 8539 ceļu satiksmes negadījumi, kamēr 2005.gadā un 2006.gadā

¹ VAS „Latvijas Valsts ceļi”, 2006.gads.

jau attiecīgi 6654 un 5547 negadījumu. Salīdzinājumā ar 2003.gadu, kopējā negadījumu skaitā liels īpatsvars ir saglabājies negadījumiem, kuros ir cietušie (ievainoti vai bojā gājuši).

Tabula Nr. 2: Ceļu satiksmes negadījumu skaits uz valsts autoceļiem (2001.-2006.)

	Ceļu satiksmes negadījumu skaits						Kopā
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	
CSNg	5834	6834	8539	8041	6654	5547	41449
CSNgsm ²	1397	1677	1827	1571	1376	1159	9007
Bojā gājuši	315	329	322	345	288	204	1803
Ievainoti	1852	2249	2459	2229	1937	1610	12336

Avots: VAS "Latvijas Valsts ceļi"

18. Saskaņā ar VAS „Latvijas Valsts ceļi” datiem laika periodā no 2001. līdz 2006.gadam kopā bijuši 41 449 ceļu satiksmes negadījumi uz valsts autoceļiem. Skaitliski vislielākie ceļu satiksmes negadījumu iemesli uz valsts autoceļiem bija nobraukumi no ceļa (9 616 negadījumi) vai nobraukumi no ceļa pagriezienā (1 504 negadījumi), sadursmes ar pretī braucošu transporta līdzekli (1 621 negadījums) vai sadursmes ar priekšā braucošu transporta līdzekli (3 066 negadījumi), uzbraukumi gājējiem (858 negadījumi) un uzbraukumi šķēršļiem (4 954 negadījumi).
19. Ceļu satiksmes organizēšanas shēmu uzlabošanas darbs tiek veikts visā pašvaldību ceļu un ielu tīklā, tomēr finansiālās problēmas neļauj aktīvāk pievērst uzmanību satiksmes drošības uzlabošanai. Galvenais akcents tiek likts uz ceļu un ielu uzturēšanu patreizējā līmenī. Bez pietiekama finansējuma grūti veikt satiksmes drošības uzlabošanas pasākumus. 2006. gadā uz pašvaldības ceļiem un ielām reģistrēti 68,8% no visiem CSNg ar cietušajiem, 39,8% no visiem bojā gājušajiem, 66,1% no visiem ievainotajiem. Attiecīgi Rīgā (no visiem Latvijā reģistrētajiem) - 40,4% no visiem CSNg ar cietušajiem, 17,2% no visiem bojā gājušajiem, 39,3% no visiem ievainotajiem.
20. Gājēju drošības garantēšana pašvaldību ceļu un ielu tīklā ir liela problēma, kuras atrisināšana ļautu jūtami uzlabot satiksmes drošības rādītājus Latvijā. Ir rekonstruētas gājēju barjeras, kā arī izveidotas gājēju pārejas, kuras ne vienmēr ir pārdomātas un izvietotas pareizi. 2006. gadā pēc CSNg veida „Uzbraukums gājējam” uz pašvaldības ceļiem un ielām ir reģistrēts 85,2% no visiem CSNg ar cietušajiem, 50,7% no visiem bojā gājušajiem, 89,3% no visiem ievainotajiem. Attiecīgi Rīgā (no visiem Latvijā reģistrētajiem) - 51,6% no visiem CSNg ar cietušajiem, 25,0% no visiem bojā gājušajiem, 54,9% no visiem ievainotajiem.
21. Satiksmes drošības pasākumu prioritāte ir gājēju drošības uzlabošana, apgaismojuma ierīkošana, kā arī krustojumu rekonstrukcija. Satiksmes drošības pārbaudes atbilstoši likumdošanai (MK noteikumiem) realizē, veicot ceļu satiksmes drošības auditu, kuru veic gan ceļa posmiem projekta stadijā, gan esošajā ceļu tīklā, īpaši ceļu posmos, kur novērots liels skaits satiksmes negadījumu.
22. Pieaugot satiksmes intensitātei pilsētās un apdzīvotu vietu šķērsojošo valsts autoceļu maršrutos, īpaši tranzītsatiksmes apjomiem, paātrināti pieaug autoceļu segu konstruktīvo kārtu

² Negadījumi, kuros ir cietušie (ievainoti vai bojā gājuši).

nolietošanās, samazinās satiksmes drošība un palielinās transporta negatīvā ietekme uz iedzīvotājiem. Viens no tranzīta satiksmes novirzīšanas pasākumiem no pilsētu centriem ir apvedceļu izbūve.

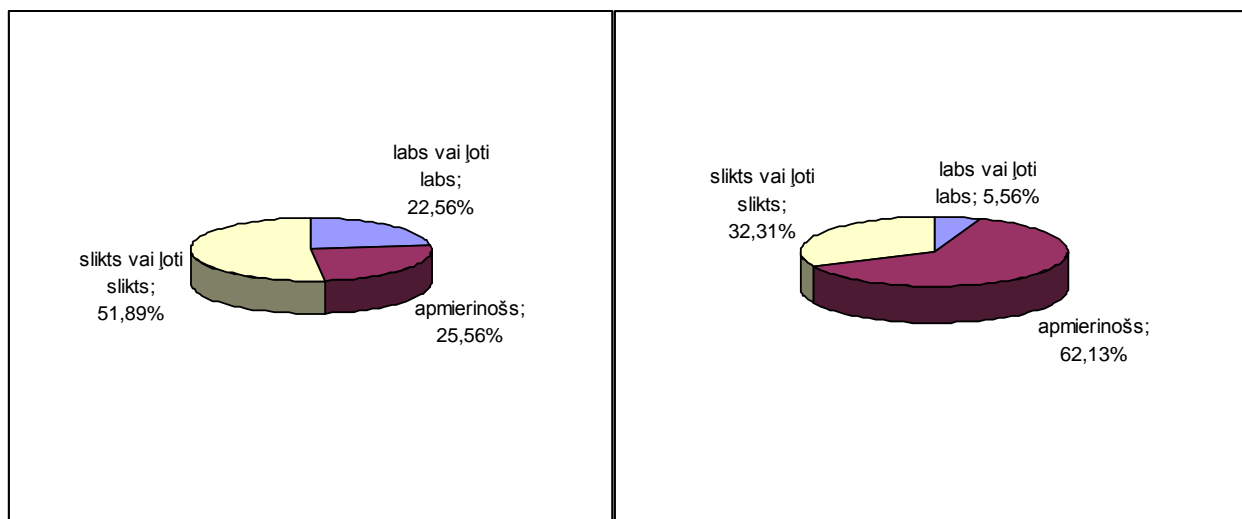
TEN

23. TEN tīkla autoceļi šķērso 26 pilsētu un apdzīvotu vietu teritoriju 85,9 km un veido ievadus Rīgas pilsētā 38,6 km kopgarumā.
24. Valsts galvenie autoceļi nodrošina Latvijas Republikas autoceļu tīkla savienošanu ar citu valstu autoceļu tīkliem, kā arī galvaspilsētu Rīgu ar rajonu administratīvajiem centriem. Tiek prognozēts, ka satiksmes intensitātes ikgadējais pieaugums no 2007.gada līdz 2013.gadam būs 4-7% un no 2013.gada līdz 2020.gadam 1,4-2,6% gadā. 85% valsts galveno autoceļu ir Trans-Eiropas transporta tīkla elementi.
25. 2004. – 2006.gada programmēšanas periodā tika rekonstruēti valsts galveno autoceļu posmi un tilti, kuru tehniskais stāvoklis nav piemērots satiksmes intensitātei un transportlīdzekļu sastāvam.
26. Laika periodā no 2004.-2006.gadam daļēji rekonstruēti E67 Via Baltica un Rietumu – Austrumu autotransporta koridora E22 posmi, izbūvēts šķērsojums ar dzelzceļu Jelgava – Krustpils divos līmeņos.
27. Atbilstoši Satiksmes ministrijas darbības stratēģijai laika periodā līdz 2013.gadam nepieciešams sakārtot valsts galvenos autoceļus, rekonstruējot un pastiprinot segas un tiltus, atjaunojot ūdens atvadi un uzlabojot satiksmes drošību, kā arī atsevišķos maršrutos izbūvējot jaunus autoceļu posmus.
28. ES Kohēzijas fonda 2007.-2013. gada programmas ietvaros plānots Rietumu-Austrumu autotransporta koridorā izbūvēt pa jaunu maršrutu un rekonstruēt daļu no E22 posmu Tīnūži (Kranciena karjers) - Koknese (23,7 km) un Ludza-Terehova (32,7 km), šajos posmos izbūvējot jaunus tiltus un rekonstruējot esošos tiltus un dzelzceļa pārvadus. Rekonstruējot autoceļa E22 posmus, kur esošā ceļa nestspēja (*bearing capacity*) ir nepietiekama un ceļa tehniskais stāvoklis ir neatbilstošs satiksmes intensitātei un kvalitātes prasībām, tiks uzlabota situācija tranzītpārvadājumiem uz/no Krievijas. Rekonstruējot posmu Ludza – Terehova, tiks izbūvēta robežšķērsošanas problēmu risināšanai nepieciešamā infrastruktūra, piemēram, atsevišķa josla rindā stāvošajiem kravas automobiļiem.
29. Latvijā tiek veidota normatīvo aktu bāze Valsts un privātās partnerības (VPP) izmantošanai ceļu būvniecības jomā. Ierobežotu pieejamo līdzekļu dēļ ir iecerēts uzlabot TEN autoceļu tīklu, izmantojot kādu no VPP shēmām, kas neparedz maksas ceļu ieviešanu. Latvijā šobrīd nav ekonomiski un finansiāli izdevīgi ieviest maksas ceļus. Lai ieviestu maksas ceļus, ir jāievēro un jānodrošina divi galvenie nosacījumi - pietiekami liela satiksmes intensitāte maksas ceļos un pieejamība alternatīviem bezmaksas ceļiem. Latvijā vietas ar lielu satiksmes intensitāti ir nedaudzas (tikai Rīgas apkārtnē), bet nav alternatīvu ceļu. Bet, ja būtu alternatīvi ceļi (jābūvē no jauna), tad priekšroka tiktu dota tiem, nevis maksas ceļiem, kur savukārt samazinātos satiksmes intensitāte.

1.šķiras autoceļi

30. Pirmās šķiras autoceļi savstarpēji savieno rajonu un reģionālos centrus un nodrošina to savienojumu ar valsts galvenajiem autoceļiem.
31. 2006.gadā satiksmes intensitāte uz pirmās šķiras autoceļiem dažādos posmos variē no 100 transporta līdzekļiem diennaktī līdz 13 700 transporta līdzekļiem diennaktī blīvāk apdzīvoto vietu tuvumā. Uz 56 % no visiem 129 pirmās šķiras autoceļiem satiksmes intensitāte ir virs 1000 automašīnām diennaktī. Paredzams, ka satiksmes intensitāte uz pirmās šķiras autoceļiem tuvāko desmit gadu laikā pieaugs vidēji par 2-3% gadā.

32. 74,9% no valsts 1.šķiras autoceļiem ir ar melno segumu, bet 25,1% - ar šķembu un grants segumu. Atbilstoši 2006.gada valsts pirmās šķiras autoceļu ar melno segumu stāvokļa novērtēšanas datiem, 25,56% seguma ir apmierinoši, 51,89% slikti un ļoti slikti un tikai 22,56% ir labs un ļoti labs segums. Attiecīgi ar grants segumu - 5,56% ir labi, 62,13% apmierinoši un 32,31% slikti.

Valsts pirmās šķiras autoceļu ar melno segumu stāvoklis 2006.gadā

Valsts pirmās šķiras autoceļu ar grants segumu stāvoklis 2006.gadā

Attēls Nr. 2: Valsts pirmās šķiras autoceļu stāvoklis 2006.gadā

Avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi”

34. Valsts pirmās šķiras autoceļu ar grants segumu novērtējums pilnībā neatspoguļo reālo situāciju, jo vairāk nekā 16 gadus šiem autoceļiem mazā finansējuma dēļ nav atjaunota planējamā kārtā, līdz ar to tikai 10% šo autoceļu nav jāveic rekonstrukcija.
35. Tikai 22,56% no melnajiem un 5,56% no grants segumiem uz valsts pirmās šķiras autoceļiem nodrošina drošus un komfortablus braukšanas apstākļus pa tiem. Segumu nestspēja neatbilst pieaugošajām transporta slodzēm, veidojas rīses. Ar katru gadu strauji pieaug sabrukušo melno segumu kilometrāža, kuros vairs nav iespējams veikt bedrīšu remontu, grants autoceļu posmos palielinās „smilšu vannu”³ veidošanās tendences. Visi šie faktori ietekmē satiksmes drošību, palielina ikdienas uzturēšanas izmaksas uz pirmās šķiras autoceļiem.

Tabula Nr. 3: Nacionālās programmas valsts pirmās šķiras autoceļu attīstībai 2004.-2006.gadam ietvaros realizētie autoceļu sakārtošanas projekti

Grupas	Daudzums
Asfaltēto segu pastiprināšana	112,88 km
Grants ceļu asfaltēšana	24,71 km
Tiltu nestspējas uzlabošana	9 gab.
Pilsētu tranzītielu sakārtošana	5,1 km

³ „Smilšu vannas” ir bedres, kuras rodas sakarā ar grants seguma izdilšanu.

Avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi”

36. 2007.-2013.gada periodā paredzēts pabeigt 2004.-2006.gadā uzsākto autoceļu maršrutu sakārtošanu, veicot valsts pirmās šķiras autoceļu asfaltēšanas darbus. Plānots noasfaltēt no 45 līdz 60 km grants segu gadā un līdz 2013.gadam noasfaltēt 330 km grants autoceļus.
37. Galvenās problēmas autoceļu nozarē ir:
- sliktā stāvoklī esošo autoceļu īpatsvars valsts autoceļu tīklā vidēji pieaudzis par 10% gadā, t.sk. valsts galveno (TEN) un pirmās šķiras (vairāk par 50%) autoceļu neapmierinošais segu un tiltu stāvoklis,
 - nepietiekoša ceļu caurlaides spēja, piemēram, maršrutā Rīga-Jēkabpils-Rēzekne-Krievijas robeža,
 - satiksmes negadījumu un bojā gājušo skaits uz autoceļiem valstī aizvien ir ļoti liels,
 - liels t.s. „melno punktu” skaits,
 - liels grants ceļu īpatsvars pirmās šķiras autoceļos.

Pilsētu transporta infrastruktūra

38. Valsts galveno autoceļu un pilsētu maģistrālo ielu caurlaides spēja vairumā gadījumu ir pietiekama, tomēr daudzās vietās tā tuvojas maksimāli iespējamai. Lielākajās pilsētās vislielākās problēmas jau šobrīd sagādā vairāklīmeņu šķērsojumu trūkums un nerekonstruētie krustojumi vienā līmenī, kuros nav kanalizēta satiksme un nodrošināta inteliģenta satiksmes regulēšanas sistēma. Autobraucēji ir spiesti arvien vairāk zaudēt laiku satiksmes sastrēgumos, līdz ar to nopietni tiek apdraudēta satiksmes drošība. Valstī ir ievērojams skaits vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuvju ar augstu automašīnu un vilcienu satiksmes intensitāti, kas arī pazemina satiksmes drošību un paildzina autotransporta kustības laiku. Daudzas apdzīvotās vietas šķērso tranzīceļi, kur minētās problēmas ir visaktuālākās.
39. Rīgas pilsētas 1581 ielu kopējā platība ir 10,5 miljonu m², t.sk., maģistrālās ielas 4,7 miljonu m². Kopējais ielu garums 1234 km, t.sk., maģistrālo ielu kopgarums ir 543,3 km. Pēc ekspertu vērtējuma, no maģistrālajām ielām tehniski labā stāvoklī ir 35% ielu, apmierinošā - 51% un sliktā - 14% ielu. Tā kā Rīgas ielās intensitāte ir 15 reižu lielāka nekā vidēji valstī, tad seguma, kas izbūvēts atbilstoši vienotiem standartiem, izmantojot vienādas tehnoloģijas un materiālus, kalpošanas laiks ir īsāks nekā valsts autoceļiem. Kopumā Rīgā ir 100 tilti, satiksmes pārvadi un gājēju tuneļi, no kuriem labā stāvoklī - 36 objekti, apmierinošā stāvoklī - 46, neapmierinošā stāvoklī - 17. Kritiskā stāvoklī ir viens objekts. Objektiem, kas ir neapmierinošā stāvoklī, 90% gadījumos bojāta hidroizolācija, ūdens atvades sistēma un deformācijas šuves, kā rezultātā virsmas ūdeņi nokļūst uz nesošo konstrukciju virsmas, izraisot betona un stieģrojuma koroziju. Lai atrisinātu tautsaimniecības pieaugušās prasības pēc kvalitatīvas transporta sistēmas un tās nodrošināšās infrastruktūras, Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.gadam paredz palielināt esošā maģistrālo ielu tīkla efektivitāti, papildinot to ar trūkstošiem ķēdes posmiem un izveidojot ātrgaitas ielu tīklu.

Sabiedriskais transports

40. Kopš 2001.gada ik gadus kaut arī nelielā apmērā, bet pieaug finansējuma apjoms sabiedriskajam transportam no valsts un pašvaldību budžetiem. Taču tas joprojām nav pietiekams, lai segtu pārvadātājiem radītos zaudējumus esošajā maršrutu tīklā un strauji paaugstinātu pakalpojumu kvalitāti, it īpaši lauku apvidos.
41. Latvijā sabiedriskā transporta organizēšanas funkcijas kopumā realizē 34 dažāda līmeņa publiskas pārvaldes institūcijas – Satiksmes ministrija, rajonu un pilsētu pašvaldības. Šis dalītās kompetences princips neļāva ievērot kopējos maršrutu tīkla veidošanas principus, kas radīja arī būtiskas atšķirības pakalpojumu kvalitātei dažādos Latvijas reģionos. No 2008.gada sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu regulēs Sabiedriskā transporta pakalpojumu FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

likums, kurā detalizēti noteikta dažādu institūciju kompetence, sadarbība un uzraudzība sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšanā.

42. Neskatoties uz zemajiem pakalpojumu kvalitātes attīstības tempiem, 2006.gadā ārpilsētas sabiedriskā transporta pakalpojumus izmantojušo pasažieru skaits par 27% pārsniedz 2000.gada rādītājus (kopumā sabiedriskajā transportā vidēji par 17%), un ik gadus sabiedriskā transporta pakalpojumus izmantojušo pasažieru skaits turpina pieaugt 2 - 4% apmērā.
43. Iekšzemes pasažieru pārvadājumos pa dzelzceļu tiek pārvadāta aptuveni 1/3 daļa no ārpilsētas satiksmē pārvadātajiem pasažieriem. Atsevišķos reģionos (it īpaši Rīgas apkārtnē elektrificētais dzelzceļš) sabiedriskā transporta sistēma nav iedomājama bez dzelzceļa. Ja tiktu pārtraukta elektrovilcienu satiksme, citi transporta veidi nespētu veikt adekvātus pakalpojumus.

Tabula Nr. 4: Pārvadātie pasažieri 1999.-2006.gadā (tūkst.)

Pārvadājumu veids	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Pilsētu autobusos	127 324,8	124 016,7	124 233,4	126 186,9	132 067,3	145 944,7	165 918,0	160 813,4
Pilsētu elektrotransportā	186 019,0	175 429,6	171 742,5	170 805,3	166 918,9	176 948,5	182310,0	184 984,4
Rajonu maršrutos	24 584,6	26 338,5	28 462,6	28 603,6	27 974,0	29 524,0	27 636,0	28 328,8
Tālsatiksmes maršrutos	13 562,4	14 989,4	16 176,1	18 148,7	18 885,0	19 613,3	19 959,0	19 509,6
Dzelzceļa pasažieru pārvadājumi iekšzemes satiksmē	24 122,0	17 502,0	19 610,0	21 531,0	22 602,0	23 504,0	25 569,0	27 023,7

Avots: CSP dati

44. 2008.gadā ir paredzēts veikt vispārēju sabiedriskā transporta sistēmas reformu (saskaņā ar MK 29.09.2004. rīkojumu Nr.704 par Sabiedriskā transporta attīstības pamatnostādņem 2005.-2014.gadam). Tiks noteiktas prioritātes un dažādu transporta veidu loma sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanā, efektīvi veiktas sabiedriskā transporta organizēšanas funkcijas ārpilsētas maršrutu tīklā. Pārvadātāji sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanas tiesības iegūs konkursos. Būtisks jautājums pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai ir esošo elektrovilcienu vagonu modernizācija, kā arī jaunu vilcienu iegāde.
45. ES transporta politika ir virzīta uz dzelzceļa transporta sistēmu plašu reformēšanu, tādējādi veicinot dzelzceļa transporta lomas palielināšanu kopējā transporta sistēmā, kā arī dzelzceļa revitalizāciju.
46. Komisija ir deklarējusi tās atbalstu dzelzceļa uzņēmēju iniciatīvām, kas atbilst īstenotās politikas prioritārajām vadlīnijām: savietojamības veicināšana starp dažādiem transporta veidiem, dzelzceļa transporta drošības paaugstināšana, ietekmes uz apkārtējo vidi mazināšana, kas ir saskaņā ar valsts pasūtījumu līgumiem un vērsti uz kopējo izmaksu ekonomiju.
47. Sliežu transports ir iespējamais risinājums arvien pieaugošajiem satiksmes sastrēgumiem lielpilsētās, jo spēj vienlaicīgi pārvietot lielas pasažieru masas, izmantojot īpaši šim transporta veidam nošķirtas atsevišķas ceļu joslas. Dzelzceļš kā sabiedriskā transporta veids ir visātrākais un precīzākais, jo vilcieni neizmanto pilsētu ielu un tiltu infrastruktūru autotransporta maršrutos, tādējādi neveidojot sastrēgumus. Tieši šo priekšrocību dēļ dzelzceļš kā sabiedriskais transports kļūst arvien pieprasītāks mūsdienās.

48. Latvija līdz 2013.gadam plāno par 50% palielināt ar sabiedrisko transportu ārpuspilsētas satiksmē pārvadāto pasažieru skaitu (Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam). Sabiedriskajam transportam jākļūst atraktīvam un pieejamam visai sabiedrībai, lai nodrošinātu iedzīvotāju brīvas pārvietošanās iespējas un stimulētu iedzīvotājus atteikties no privātā autotransporta. Īpaši akcentējama ir pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana lauku apvidos, kā arī maršrutu un pārvadājumu savietojamība (integrācija).
49. Lai veicinātu sabiedriskā transporta attīstību Rīgā un Rīgas piepilsētā, jāveicina Rīgas piepilsētas pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācija un sasaiste ar Rīgas sabiedriskā transporta sistēmu. Rīgas piepilsētas elektrovilcienu uzskatāms par galveno pasažieru pārvadājumu veidu un līdz ar to ir atbalstāms no ES fondiem. Ar ES fondu atbalstu plānota jaunu dīzeļvilcienu iegāde pasažieru pārvadāšanai neelektrificētajos maršrutos Latvijas teritorijā, turklāt jaunie dīzeļvilcienu būs piemēroti pasažieriem ar īpašām vajadzībām un nodrošinās pasažieriem lielāku komforta līmeni. Ievērojams atbalsts sabiedriskajam transportam (izņemot infrastruktūru) paredzēts no valsts līdzekļiem.
50. A/s „Pasažieru vilciens” atbilstoši „Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu attīstības nacionālajai programmai 2005. - 2013.gads” līdz 2008.gada beigām īsteno esošo elektrovilcienu vagonu modernizāciju, kā arī līdz 2007.gada beigām pabeigs pētījumu par jaunu elektrovilcienu iegādi, formulējot nākotnes vilcienu tehniskās prasības un atbilstību infrastruktūras un pasažieru plūsmu konjunktūrai.
51. 2004.-2006.gadā uzsāktā elektrovilcienu modernizācijas programma ir īstermiņa risinājums, lai nodrošinātu arvien pieaugošo pieprasījumu pēc vilcienu satiksmes, kā arī lai saglabātu ekspluatācijas kārtībā esošo elektrovilcienu ritošo sastāva skaitu uz līnijas. Pašreizējais elektrovilcienu vidējais vecums ir 25 gadi, savukārt derīgās kalpošanas laiks - 28 gadi, esošo elektrovilcienu aprīkojums neatbilst pasažieru, tajā skaitā personu ar dažādiem invaliditātes veidiem, komforta un kvalitātes prasībām, tāpat ekspluatācijas rādītāji (ieskrējiena dinamika, īpatnējais elektroenerģijas patēriņš) ir neatbilstoši mūsdienu sabiedriskā transporta prasībām pilsētas un piepilsētas satiksmē.
52. Plānošanas periodā ir jāīsteno jaunu vilcienu iegādes un esošo vilcienu modernizācijas projekti, kas būtu saskaņā ar Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu valsts pasūtījumu līgumā definētajām kvalitātes prasībām, kā arī nodrošinātu ilglaicīgu valsts politiku sabiedriskā transporta attīstības nozarē.

Sabiedriskais transports Rīgā

53. Sabiedriskā transporta pakalpojumi Rīgas teritorijā tiek nodrošināti ar tramvaju, trolejbusu, maršruta autobusu, maršruta mikroautobusu un elektrificētā vilciena palīdzību. Rīgas domes SIA „Rīgas satiksme” veic pasažieru pārvadājumus ar 484 autobusiem, 311 trolejbusiem un 252 tramvajiem. Autobusu maršrutu skaits ir 64 un kopējais maršrutu garums 1261,8km, trolejbusu maršrutu skaits ir 20 un kontakttīkla garums 211 km, tramvaju maršrutu skaits ir 10 un sliežu ceļa garums 123 km. Vidēji gadā Rīgas teritorijā sabiedriskā transporta pakalpojumi tiek sniegti 286 miljoniem pasažieru, no kuriem 5 miljoni (1,8%) izmanto elektrovilcienu pakalpojumus pābraucieniem Rīgas teritorijā.
54. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un privātajam transportam konkurētspējīgu alternatīvu veidu visām iedzīvotāju grupām, Rīgas dome 2005.gadā apstiprināja Rīgas sabiedriskā transporta attīstība koncepciju, kas paredz turpināt uzsākto pilsētas kopējās sabiedriskā transporta sistēmas reorganizāciju un modernizāciju, kā galvenos uzdevumus infrastruktūras jomā nedefinējot:
 - elektrotransporta - tramvaju un trolejbusu attīstība, t.sk. ritošā sastāva un infrastruktūras atjaunošana un modernizācija,

- integrētas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmas (autobuss, tramvajs, trolejbus, vilciens, maršruta taksometrs) maršrutu tīkla izveide, t.sk. diferencējot pakalpojumus kvalitātes un cenas ziņā.
55. 2004.-2006.gada programmēšanas periodā ar ERAF atbalstu tika uzsākta Rīgas pilsētas satiksmes vadības, satiksmes drošības infrastruktūras un sabiedriskā transporta vadības elementu uzlabošana, kuras ietvaros tika modernizēta un attīstīta luksoforu sistēma, izveidota luksoforu vadības apakšsistēma, kā arī realizēta autobusu satiksmes organizācijas un kontroles sistēma uz GPS bāzes.
56. Satiksmes problēmu risināšanai Rīgā ir nepieciešama kompleksa pieeja. Ir nepieciešams 2007.-2013.gadu periodā izstrādāt Pierīgas mobilitātes ģenerālplānu, lai veicinātu Rīgas un Pierīgas sabiedriskā transporta sistēmas ilgtermiņa attīstību.
57. Laika periodā līdz 2010.gadam realizējamie pasākumi:
- ritošā sastāva (zemas grīdas tramvaju, trīsasu savienoto un divasu zemās grīdas trolejbusu) iegāde, kas palielinās Rīgas sabiedriskā transporta sistēmas pievilcīgumu,
 - nekustamo pamatlīdzekļu un infrastruktūras (dispečeru punkti, sliežu ceļi, vilces apakšstacijas, kontakttīkli, kabeļtīkli) izveide, rekonstrukcija un modernizācija,
 - sabiedriskā transporta prioritātes noteikšana pilsētas satiksmes sistēmā,
 - jaunu elektronisko maksāšanas līdzekļu (elektroniskā biļete) ieviešana, kā rezultātā ievērojami varētu tikt paaugstināta sabiedriskā transporta pieejamība.

Dzelzceļš

58. Latvijas sliežu ceļu blīvums ir 35,1 km/1000 km², kas ir salīdzinoši augsts rādītājs, ņemot vērā, ka ES dalībvalstu vidējais sliežu ceļu blīvums ir 48,4 km/1000 km². Elektrificētās dzelzceļa līnijas ir 257 km garas un ir izvietotas Rīgas tuvumā. Esošā dzelzceļa struktūra atbilst pašreizējam pārvadāto kravu apjomam, kā arī spēj nodrošināt lielākus kravu pārvadājumu apjomus, izņemot atsevišķus posmus un stacijas. Galvenās risināmās problēmas ir saistītas ar infrastruktūras nolietojumu.
59. 30% (605 km) stratēģiskās nozīmes sliežu ceļos cauri laisto kravu apjoms pārsniedz noteiktās 500 milj. bruto tonnas, kas nozīmē, ka ir jāveic šo sliežu ceļu rekonstrukcija. Sliežu ceļa sliktā tehniskā stāvokļa dēļ vilcienu kustības tehniskais ātrums ar katru gadu samazinās. Ja 1995.gadā vilcienu kustības tehniskais ātrums bija 46,0 km/h, tad 2004.gadā – 45,76 km/h. Tas norāda, ka sliežu ceļu caurlaides spēja ir nepietiekama. 26,3% no kopējā dzelzceļu līniju garuma nav aprīkotas ar ES drošības standartiem atbilstošām kustības vadības sistēmām. Visas stratēģiskās nozīmes dzelzceļa līnijas, kas apkalpo pasažierus un veic kravu pārvadājumus, ir TEN-T sastāvdaļas.
60. Dažādu dzelzceļa infrastruktūras parametru dēļ (atšķirīgs sliežu platums) tiešā dzelzceļa satiksme ar Centrālās un Rietumeiropas valstīm nenotiek.

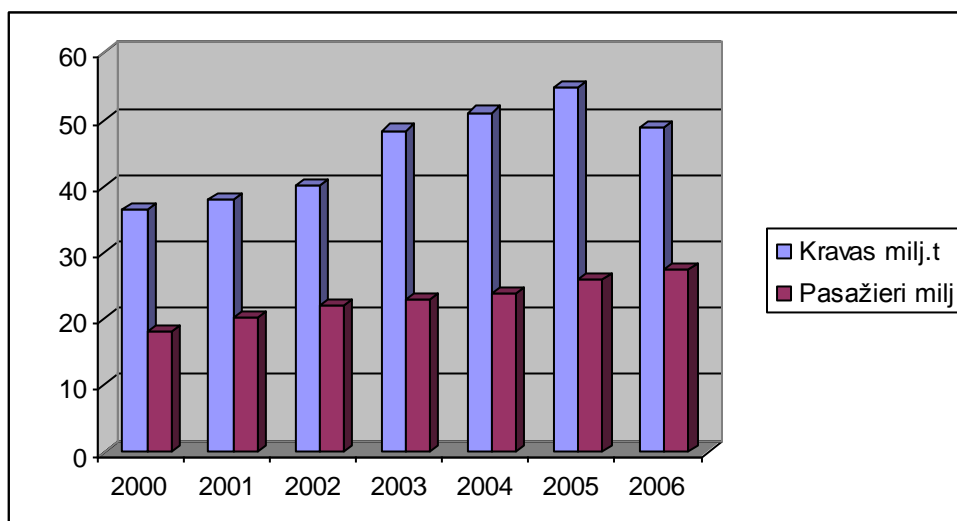
Dzelzceļa elektrifikācija, t.sk. pasažieru dzelzceļš

61. Kravu un pasažieru pārvadājumos, kā arī publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūrā pēdējos gados strauji un vienlaicīgi saasinās problēmas, kas saistītas ar dīzeļlokomotīvu (kravu pārvadājumos) un elektrovilcienu (pasažieru pārvadājumos) nolietojumu (TE10 sērijas kravas dīzeļlokomotīvu vidējais vecums ir 15 gadi, derīgās kalpošanas laiks - 20 gadi, elektrovilcienu vidējais vecums ir 24 gadi, derīgās kalpošanas laiks - 28 gadi, elektrovilcienu aprīkojums neatbilst pasažieru, tajā skaitā personu ar dažādiem invaliditātes veidiem, komforta mūsdienu prasībām un ekspluatācijas rādītāji (ieskrējiena dinamika, īpatnējais elektroenerģijas patēriņš) mūsdienu prasībām pilsētas un piepilsētas satiksmei).

62. Tāpat pastāv problēmas ar elektrificēto iecirkņu energoapgādes iekārtu nolietojumu, kuras ir publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras sastāvdaļa (no 11 vilces apakšstacijām, kas pieder VAS "Latvijas dzelzceļš", tikai 1 vēl nav izstrādājusi savu kalpošanas laika resursu, 3 apakšstacijām kalpošanas laiks jau šobrīd pārsniedz 150% no noteiktā). Palielinās pārvadājumu pašizmaksa sakarā ar dīzeļdegvielas cenu straujo palielinājumu.
63. Kravu lokomotīvu un elektrovilcienu parka nomaiņas nepieciešamība parasti atkārtojas ik pēc 20-28 gadiem, bet elektrifikācijas iekārtu – ik pēc 40-50 gadiem.
64. Nepieciešamību risināt esošās problēmas no tehniskā un ekonomiskā viedokļa pamato:
- pieprasījums pēc pārvadājumiem un to attīstības prognozes,
 - nepieciešamība sagatavot dzelzceļa darbības jomās konkurētspējīgus, koordinētus un saskaņotus perspektīvā īstenojamus pasākumus, lai nodrošinātu publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras ilgtspējīgu attīstību,
 - tas, ka naftas resursi pasaulē samazinās, kas negatīvi ietekmēs arī Latvijas tautsaimniecības attīstību.
65. ES politika ir virzīta uz to, lai samazinātu dalībvalstu atkarību no fosilajiem enerģijas (naftas) avotiem un ieviestu alternatīvos enerģijas avotus. Dzelzceļam ir tā priekšrocība, ka tas var uzlabot energoresursu izmantošanas efektivitāti. Elektrolokomotīvēs enerģijas izmantošanas lietderības koeficients (84%) ir ievērojami augstāks nekā dīzeļlokomotīvēs (30%). Elektroenerģiju iespējams ražot bez fosilā kurināmā izmantošanas. Lai nodrošinātu efektīvāku energoresursu izmantošanu un dzelzceļa ilgtspējīgu attīstību, aktuāls ir jautājums par publiskās dzelzceļa infrastruktūras elektrifikāciju.
66. Elektrifikācijas lietderības izpētes ietvaros paredzēts novērtēt Austrumu – Rietumu dzelzceļa koridora noslogotāko iecirkņu elektrifikācijas un elektrificēto iecirkņu vilces elektroapgādes sistēmu modernizācijas variantus pārejai uz 25 kV maiņstrāvas elektroapgādes standartu (pašlaik ir 3 kV līdzstrāva). Tas ļaus samazināt ieguldījumus esošās elektrifikācijas sistēmas atjaunošanā, kas lielākoties ir pārsniegusi savus resursus, kā arī samazināt elektroenerģijas zudumus kontakttīklā. Šāda izpēte paredzēta arī Ministru kabineta 2004.gadā apstiprinātajā Tautsaimniecības vienotajā stratēģijā. 2007.gadā paredzēts uzsākt izvērtēt situāciju, problēmas un risinājumus elektrificēto iecirkņu modernizācijai un galveno dzelzceļa koridoru elektrifikācijai.

Austrumu-Rietumu koridora attīstība

67. Daudzu Eiropas valstu pieredze pierāda, ka transporta infrastruktūras attīstībai vienmēr nedaudz jāapsteidz kravu un pasažieru apgrozības pieaugums valstī. Kvalitatīvas transporta infrastruktūras trūkums var pārvērst transportu, kas ir viens no pašiem spēcīgākajiem tautsaimniecības un sabiedrības attīstības faktoriem, par vienu no pašiem nopietnākajiem šīs attīstības bremsējošiem faktoriem.
68. Saskaņā ar vācu konsultantu firmas "De – Consult" 2004.gadā precizētajām prognozēm, Latvijas teritorijā pārvadājamo kravu apjoms 2015.gadā var sasniegt ap 100 milj. t. (2004.gadā 55 mij.t).
69. No valsts kopējā sauszemes pārvadājumu apjoma dzelzceļa kravu pārvadājumu apjoms ir apmēram 54%, bet pasažieru pārvadājumu – 6%. Dzelzceļa kravu pārvadājumu struktūrā 85% ir tranzīta pārvadājumi, galvenokārt no Krievijas un Baltkrievijas uz Latvijas ostām (Austrumu–Rietumu tranzīta koridors).

Attēls Nr. 3: Pārvadājumu apjomu pieauguma tendences (2000.-2006.gads) (milj. t)

Avots: Satiksmes ministrija

Tabula Nr. 5: Pārvadājumu apjomu pieauguma tendences (statistika)

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Kravas milj. t	36,4	37,9	40,1	48,4	51,1	54,9	48,73
Pasažieri milj.	18,2	20,1	22,0	23,0	23,9	26,0	27,4

Avots: Satiksmes ministrija

70. Līdz ar to ir nepieciešama dzelzceļa infrastruktūras drošības līmeņa saglabāšana – sliežu ceļu atjaunošana, gulšņu un šķembu nomaina kritiskajos posmos (260 km) Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridorā, dzelzceļa iecirkņu Rīga-Krustpils un Daugavpils-Indra caurlaides spēju palielināšana (otrā ceļa būvniecība ierobežojošajos iecirkņos (*bottlenecks*)) Rīga-Krustpils (52 km), kā arī Rīgas un Daugavpils dzelzceļa mezglu modernizācija. Nepieciešams uzstādīt modernas mikroprocesoru sistēmas Rīgas dzelzceļa stacijās un iecirknī Skrīveri-Krustpils.
71. Galvenās dzelzceļa problēmas ir:
- elektrovilcienu aprīkojuma neatbilstība pasažieru, tajā skaitā personu ar dažādiem invaliditātes veidiem, komforta mūsdienu prasībām un ekspluatācijas rādītāju neatbilstība mūsdienu pilsētas un piepilsētas satiksmes prasībām,
 - elektrificēto iecirkņu energoapgādes iekārtu nolietojums,
 - staciju pārslodze un iecirkņu caurlaides spējas nepietiekamība, tehnoloģisko pārtraukumu skaita pieaugums un ilguma palielināšanas remonta un rekonstrukcijas darbu veikšanai,
 - posmos noteiktie vilcienu kustības ātruma pastāvīgie un pagaidu ierobežojumi,
 - sliežu ceļu, būvju un iekārtu nolietojums, caurlaides un caurvedes spēju nepietiekamība prognozētā pārvadājumu apjoma nodrošināšanai,
 - dažāds sliežu platums savienojumam ar Eiropas valstīm.

Rail Baltica

72. Projekta mērķis – Baltijas valstu sasaiste ar pārējām ES valstīm ar efektīvu, tirgus prasībām atbilstošu dzelzceļa pārvadājumu sistēmu. Līdz šim tas nav bijis iespējams galvenokārt atšķirīgā sliežu ceļa platuma dēļ. 2006. gadā pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma tika veikta Rail Baltica projekta priekšizpēte visā maršrutā Tallina-Varšava, lai noteiktu projekta iespējamo maršrutu, sliežu platumu un citus tehniskos parametrus, piedāvājot vairākas

alternatīvas, kā arī iespējamās finansēšanas veidus. Nepieciešama papildus detalizēta izpēte, lai veiktu visu aspektu analīzi un pieņemtu pamatotu lēmumu par projekta turpmāko attīstību - Eiropas standartiem atbilstošas dzelzceļa līnijas (sliežu ceļu platums 1435 mm) izbūvi, kas savienotu Baltijas valstis ar Centrālo Eiropu.

73. 2007.-2013.gadu programmēšanas periodā ir paredzēta maršruta Rail Baltica t.s. pirmās kārtas realizācija - vilcienu kustības vadības un signalizācijas sistēmas modernizācija esošajā maršrutā, kur tā nav veikta iepriekš, un citi infrastruktūras uzlabojumi, kuri nav pieteikti Eiropas Komunikāciju tīkla (TEN-T) budžeta līdzfinansējumam.

Ostas

74. Latvijā ir trīs lielās ostas – Ventspils, Rīga, Liepāja, kas ir TEN-T sastāvdaļas, un septiņas mazās ostas – Salacgrīva, Skulte, Lielupe, Engure, Mērsrags, Roja, Pāvilosta.
75. Baltijas valstu ostas strādā asas konkurences apstākļos – gan savstarpēji, gan konkurējot ar Krievijas ostām. Kopējā ostu attīstības stratēģija ir noteikta plānošanas dokumentā Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, un kopēja ostu politika tiek veidota Ostu padomē, kura premjera vadībā darbojas jau kopš 1996.gada un kurā tiek risināti ostām kopēji jautājumi, t.sk. saistībā ar infrastruktūras attīstību.
76. Galvenā Latvijas ostu priekšrocība ir izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis. Samērā labi attīstīta transporta infrastruktūra savieno Latvijas ostas ar Krievijas un citu NVS valstu reģioniem, veidojot vienu no īsākajiem tranzīta koridoriem starp Austrumu un Rietumu tirgiem. Ventspils un Liepājas ostas ir neaizsalstošas. Arī Rīgas ostā ledlauža pakalpojumi jāizmanto tikai īpaši bargās ziemās. Papildus ir jāuzsver, ka Ventspils osta ir savienota ar Krievijas maģistrālo naftas un naftas produktu cauruļvadu tīklu. Latvijas ostu kopējais kravu apgrozījums 2005.gadā bija 60 milj. t (80% no tām bija tranzītkravas), taču Krievijas politikas rezultātā tās ne vienmēr ir konkurētspējīgas tieši ar Krievijas ostām. Tāpēc Latvijas ostām ir jābūt spējīgām piemēroties straujām izmaiņām tirgū un politikā, lai nodrošinātu dažādu kravu apstrādes pakalpojumus augstā kvalitātē, jaunu kravu pieaisti, kas savukārt prasa modernas un mūsdienu prasībām atbilstošas infrastruktūras esamību.
77. Lai gan kopējais kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās pieaug, atsevišķās kravu grupās vērojama negatīva tendence, kas saistīta ar konkurences palielināšanos Baltijas jūras reģiona ostu starpā. Īpaši samazinās augstākas vērtības kravu apjoms. Nelielā pozitīvā dinamika skaidrojama ar beramkravu - “lēto” ogļu - apgrozījuma palielināšanos, kas ir Krievijas ostu jaudu nepietiekamības rezultāts.
78. Ostas pilnībā neizmanto maksimālo jaudu, Rīgas osta izmanto 53%, Liepājas osta – 60%, bet Ventspils osta tikai 33% no paredzētās jaudas.
79. Plānošanas dokuments Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam paredz, ka komerciālās kravas tiek pārkrautas Skultes, Mērsrags, Salacgrīvas un Rojas ostās, bet Engures, Pāvilstas un Lielupes ostas funkcionē tikai kā zvejas un jahtu ostas, nodrošinot tikai nozvejoto zivju pārkraušanu. Pāvilstas, Engures un Lielupes ostās netiek realizēti kuģu ceļu padziļināšanas projekti, bet gan veikta dziļuma uzturēšana saskaņā ar Ostu akvatorijas pasēm, t.sk. vētras seku likvidēšana (ES Solidaritātes fonda atbalsts). Līdz ar to ERAF finansējums tiek plānots tikai eksporta ostās – Skultē, Mērsragā, Salacgrīvā un Rojā. Ostu attīstības virzieni ir noteikti plānošanas dokumentā Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, un līdz 31.12.2007. ir noteikts izstrādāt ostu attīstības programmas.
80. Pārkrauto kravu apjoms mazajās ostās ir diezgan nenozīmīgs – tikai 2% no Latvijas ostās pārkrautā apjoma, bet tie ir nozīmīgi ekonomiskās attīstības elementi piekrastes reģionos. Mazās ostas ir attīstības bāze piekrastes teritorijās tādām nozarēm kā zvejniecība, kokapstrāde, kūdras apstrāde, tūrisms un ūdenssports.

81. Rīgas ostā nozīmīga daļa teritorijas atrodas tuvu pilsētas centram un dzīvojamiem rajoniem. Tāpēc Rīgas pilsētas attīstības plāns paredz ostu aktivitātes novirzīt uz teritorijām, kas ir rezervētas ostas attīstībai vairākus gadus iepriekš, attālinot no pilsētas vēsturiskā centra, kas ir iekļauts Pasaules pieminekļu sarakstā Nr.852. Izstrādājot neapgūto teritoriju attīstības plānu, ietekmes uz vidi novērtējums ir neatņemams nosacījums projekta uzsākšanai.

Tabula Nr. 6: Kravu apgrozība Baltijas jūras austrumu krasta ostās no 2001.-2006.gadam

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	Tirgus sadalījums, %
Ventspils	37 936,7	28 703,7	27 316,2	27 805,3	29 863,0	29 062,2	9,7
Rīga	14 883,9	18 108,3	21 721,7	23 991,3	24 429,1	25 357,0	8,4
Liepāja	3 260,4	4 318,1	4 857,4	4 474,1	4 508,4	4 000,7	1,3
Klaipēda	17 236,0	19 739,6	21 192,0	20 246,0	21733,2	23 547,4	7,8
Būtiņģe (darbu pēc avārijas uzsāk 2002.g.martā)	5 197,8	5 582,5	10 792,2	6 820,1	6126,9	5 888,4	2,0
Primorska (darbību uzsāk 2001.g. decembrī)	187,5	12 402,9	17 685,3	44 565,4	57337,8	65 956,5	21,9
Tallina	32 316,2	37 854,8	34 916,1	37 422,1	39527,8	41 258,6	13,7
St.Pēterburga	36 900,3	41 307,3	42 043,8	51 182,1	57481,8	54 228,0	18,0
Kaļiņingrada	5 800,3	9 899,6	12 583,1	13 874,9	14619,1	15 224,9	5,1
Gdiņa	8 458,0	9 365,0	9 748,0	10 744,6	12230,7	14 199,0	4,7
Gdaņska	17 812,9	17 371,4	21 293,0	23 314,9	23341,1	22 406,5	7,4

Avots: Satiksmes ministrija

82. Latvijas ostās kopumā, ja salīdzina kravu apgrozījumus 2005.gadā ar 2006.gada datiem, rezultāti ir nedaudz pasliktinājušies (-1%), jo pastāv Krievijas ostu protekcionisms no Krievijas ostu puses.
83. Paredzams, ka viens no noteicošajiem faktoriem, kas ietekmēs kravu plūsmas caur Baltijas valstīm, būs Krievijas uzsāktā ostu Baltijas jūras baseinā attīstības programma un realizētā tranzīta politika, novirzot energoresursu eksportu uz savām ostām. Tas liek meklēt iespējas piesaistīt jaunas kravu plūsmas Latvijas ostās.
84. Latvijā kravu apgrozījuma vidējais gada pieaugums starp Baltijas jūras Ziemeļaustrumu reģiona ostām ir bijis viens no zemākajiem (5%). Tas liecina, ka Latvijas ostas ir samazinājušas savu tirgus daļu starp Baltijas jūras Austrumu reģiona ostām.
85. Lai to novērstu, nepieciešams palielināt Latvijas ostu konkurētspēju. Konkurētspējas veicināšanai nepieciešami pasākumi, kas uzlabotu ostu infrastruktūru – ceļus, dzelzceļa atzarojumus un piestātnes, moliņus, molus un viļņlaužus. Ostu pievedceļu kapacitāte ir tuvu maksimālai robežai un, ņemot vērā prognozējamo kravu apjoma pieaugumu (Eiropas Komisijas darba grupas 2005.gadā publicētais pētījums “Pētījums par kravu apgrozījumu un jūras infrastruktūra Baltijas jūras reģionā” (*Study on Goods Flows and Maritime Infrastructure in the Baltic Sea Region*) prognozē, ka līdz 2020.gadam kopējais Baltijas jūras reģiona valstu eksports palielināsies par 48%, savukārt, imports – par 41%), to caurlaides spējas būs nepietiekamas.

86. Rīgas ostas darbībā nozīmīgas pārmaiņas radīs Rīgas pilsētas attīstības plāna 2006. – 2018.gadam realizācija, kas paredz ostas teritorijas būtisku samazināšanu Rīgas vēsturiskā centra tuvumā. Pašreiz Andrejsalas un Eksportostas teritorijā strādājošie uzņēmumi dod orientējoši 34% no ostas kopējā kravu apgrozījuma, līdz ar to šo uzņēmumu darbības pārtraukšana negatīvi ietekmēs ne vien pašu uzņēmumu darbību, bet Rīgas ostas attīstību kopumā. Tāpēc, lai plānotā ostas darbības virzīšana prom no pilsētas centra nemazinātu Rīgas ostas konkurētspēju, savlaicīgi nepieciešams attīstīt līdz šim neizmantotās ostas teritorijas Kundziņsalā, Krievu salā un Mangaļsalā, radot tajās nepieciešamo infrastruktūru uzņēmējdarbības nodrošināšanai – komunikācijas, piestātnes, ražošanas platības u.t.t. Šo teritoriju apgūšana prasa arī jaunus risinājumus ar ostas darbu saistītā kravu transporta satiksmes organizēšanā - jārealizē jaunu auto un dzelzceļa pievadceļu būvniecība, ņemot vērā, ka jebkādam darbībām, kas var būtiski ietekmēt Natura 2000 teritorijas, jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.
87. Kuģošanas infrastruktūra ir novecojusi (viļņlauži, moli, kuģu ceļi u.c.). Īpaši molu stāvoklis vairākās Latvijas mazajās ostās ir neapmierinošs. Kuģošanas drošības nodrošināšanai nepieciešams veikt kuģu ceļu padziļināšanu. Kopējās hidrotehniskās būves mazajās Latvijas ostās ir būvētas pēckara periodā un paredzētas zvejas kuģu vajadzībām.

Tabula Nr. 7: Prāmju satiksme Latvijas ostās - Pasažieru apgrozība (iebraukuši un izbraukuši) ostās (tūkst. pasažieru)

	Rīga	Ventspils	Liepāja
1999.	75,15	-	-
2000.	60,59	2,68	13,31
2001.	156,77	8,37	12,36
2002.	156,77	7,40	14,79
2003.	278,03	8,03	12,16
2004.	229,47	11,18	15,53
2005.	195,2	30,62	13,81
2006.	246,9	51,68	0,15

Avots: CSP 2006.gads

88. Rīgas osta ir galvenā pasažieru osta Latvijā, apkalpoto pasažieru skaits 2004.gadā sasniedza 229,4 tūkstošus, tomēr pasažieru apkalpošanas iespējas ostā nav izmantotas pietiekami, par ko liecina arī 2005.gada rezultāti. Pasažieru satiksme no Rīgas ir neatbilstoša Rīgas kā metropoles un Baltijas valstu centra iespējām. Salīdzinot ar Tallinas ostu, kura 2004.gadā ir apkalpojusi 679 853 pasažierus virzienā uz Zviedriju, Rīgas osta ir apkalpojusi tikai 121 209 pasažierus, arī ar kruīza kuģiem iebraukušo pasažieri 2004.gadā Tallinas ostā bija 205 578, savukārt Rīgas ostā tikai 41 788 pasažieri.
89. Pasažieru skaitu ir iespējams ievērojami palielināt, attīstot kruīza un pasažieru kuģu satiksmi. Kopš 1996.gada ostā nav veikti infrastruktūras uzlabojumi, lai nodrošinātu konkurētspējīgus pakalpojumus pasažieru pārvadājumu attīstīšanai un lai papildus esošajām līnijām Rīga-Stokholma un Rīga-Lībeka piesaistītu jaunas līnijas uz citām reģiona ostām. Rīgas pilsētas Attīstības plānā formulētā Rīgas domes politika paredz sekmēt pasažieru prāmju satiksmes attīstību starp Rīgu un citām pilsētām, atbalstot esošo pasažieru piestātņu paplašināšanu un jaunu veidošanu Daugavas labajā pusē un saglabāt un attīstīt esošo jūras pasažieru terminālu Andrejostā, kas turpinātu kalpot kā kruīza kuģu piestātne. Pagaidām Rīgas Pasažieru termināla pasažieru caurlaides spēja ir nepietiekoša, nav nodrošināta pasažieru plūsma atbilstoši Šengenas līguma prasībām, kā arī tā nespēj konkurēt ar citu ostu pasažieru apkalpošanas servisa līmeni.

90. Ventspilij pašreiz ir prāmju satiksme ar Igauniju, Vāciju, Zviedriju. Ventspils ostas tehniskais nodrošinājums prāmju apkalpošanā būs pietiekams pēc Kohēzijas fonda projekta „Pievadceļu rekonstrukcija Ventspils ostas termināliem” realizācijas. Šī projekta viena no sastāvdaļām ir jauna prāmju termināla kompleksa būvniecība.
91. Ro-Ro kravu apgrozījums ir pieaudzis gan Rīgas, gan Ventspils ostās. Kopš 2005. gada oktobra tirgus konjunktūras un pārdales dēļ Liepājas ostā Ro-Ro kravas netiek apstrādātas.
92. Lai nodrošinātu īsāko jūras ceļu efektīvāku izmantošanu, ar ES fondu atbalstu ir jānodrošina sauszemes transporta pieeju ostām (dzelzceļš, autoceļi) tālākai prāmju satiksmes attīstībai u.c. jūras pārvadājumiem kā alternatīvu autotransportam.

Dziļuma uzturēšana ostās

93. Pašreizējais kuģošanas kanāla nepietiekamais dziļums apgrūtina lieltonnāžas kuģu drošu ienākšanu un apkalpošanu Rīgas ostā (arī kuģiem virs 75000 dwt) un samazina Rīgas ostas konkurētspēju. Tāpat kuģošanas drošība Rīgas ostā ir cieši saistīta ne vien ar atbilstoša dziļuma nodrošināšanu, bet arī ar kvalitatīvas un drošas pārējās ostas pakalpojumu sniegšanas infrastruktūras pieejamību, tas attiecināms arī uz velkoņu flotes un ledlauža pakalpojumiem. Mainoties kravu pārvadājumos izmantoto kuģu veidiem, lielumam, kā arī kravu struktūrai, tiek izvirzītas jaunas prasības arī velkoņu, ledlauža izmantošanas iespējām (piemēram, jaudu nepietiekamība).
94. Liepājas ostā būtu nepieciešams veikt kuģu kanāla padziļināšanu drošai lielākas kravnesības kuģu ienākšanai ostā jebkuros laika apstākļos, kas ļautu pilnvērtīgāk izmantot ostas kravu pārkraušanas jaudas ostas dziļūdens pietātnēs.
95. Dziļumu uzturēšana Ventspils ostā tiek nodrošināta ar ostas pārvaldes rīcībā esošo tehniku. Diemžēl Ventspils ostas padziļināšanas tehnika ir ļoti veca (ražota 1979.gadā), un nepieciešams to nomainīt pret jaudīgāku un ekonomiskāku. Ņemot vērā padziļināšanas tehnikas vecumu, Ventspils brīvdostas pārvaldei katru gadu ir lieli šīs tehnikas uzturēšanas un remonta izdevumi. Nepietiekamās jaudas dēļ nepieciešams pieaicināt papildus spēkus visai vienkāršās situācijās. Izsmeljamās grunts daudzums gadā veido apmēram 1 milj.m³. Pašreiz uz padziļināšanas kuģi maiņās strādā 29 apkalpes locekļi, jaunam un modernam padziļināšanas kuģim apkalpes locekļu skaits varētu būt 9.
96. Novecojušās kopējās hidrotehniskās būves padara problemātisku dziļuma uzturēšanu mazajās ostās.

Hidrotehniskās būves

97. Rīgas brīvdostā esošās hidrotehniskās būves – moli un pietātnes – ir paredzēti pašreizējam kuģošanas kanāla dziļumam. Pēc plānotās galvenā kuģošanas kanāla padziļināšanas un paplašināšanas radīsies nepieciešamība veikt šo būvju rekonstrukciju.
98. Lielākā daļa hidrotehnisko būvju Ventspils ostā ir celtas pirms trīsdesmit un vairāk gadiem. Moli un viļņlauži ir sliktā tehniskā stāvoklī. Ir vesela virkne pietātnes, kuras jāremontē (26 pietātnes, kurām nepieciešami liela apjoma remontu). Pašreiz Ventspils ostai pietrūkst trīs kokmateriālu pārkraušanas pietātnes, divas dziļūdens pietātnes ģenerālkraavu pārkraušanai un viena ro-ro tipa pietātne.
99. Liepājas ostas hidrotehniskās būves – moli un viļņlauži - ir celtas 19.gadsimta beigās. Minētās hidrotehniskās būves, izņemot ostas Dienvidu molu, kurš 1997.gadā tika rekonstruēts par ostas pārvaldes līdzekļiem, ir neapmierinošā tehniskā stāvoklī. Saskaņā ar Liepājas SEZ pārvaldes Tehniskā dienesta speciālistu 2005.gadā veiktās apsekošanas rezultātiem steidzama

rekonstrukcija ir nepieciešama ostas Ziemeļu un Dienvidu viļņlaužiem, kuru aptuvenās rekonstrukcijas izmaksas ir 10 miljoni latu (Liepājas SEZ pārvaldes dati).

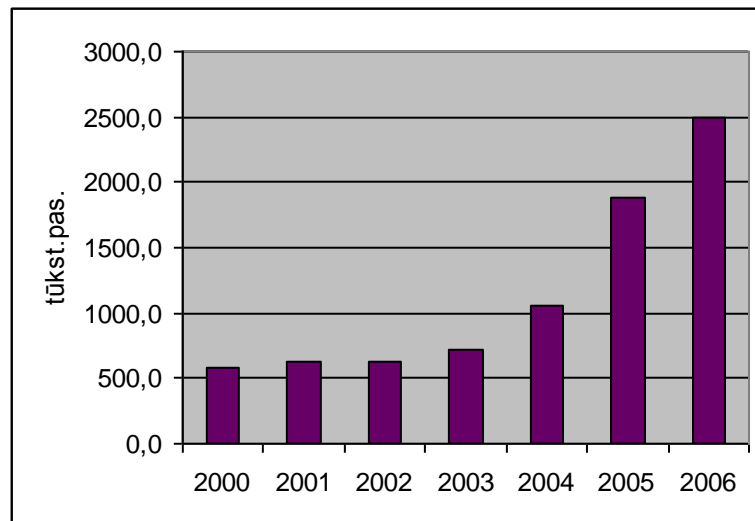
100. Mazo ostu hidrotehniskajām būvēm nepieciešama rekonstrukcija, jo tās būvētas pēckara periodā zvejnieku vajadzībām. Hidrotehnisko būvju sakārtošana uzlabos kuģošanas drošību, t.sk. atbalstīs jahtu tūrisma attīstību. Skultes, Salacgrīvas, Mērsraga un Rojas ostas ir iesaistījušās Baltijas jūras pārvadājumos, un ostas apmeklē transporta kuģi ar kravnesību līdz 5000 T, kuru apkalpošana izvirza jaunas prasības pret ostu kopējām hidrotehniskām būvēm. Mazo ostu pārvaldes ir izstrādājušas Ostu akvatoriju pasēs, kuras satur kopējo hidrotehnisko būvju novērtējumu un rekomendācijas to uzlabošanai. Skultes, Mērsraga un Salacgrīvas ostā veikta matemātiskā modelēšana, kura apstiprina neapmierinošo kopējo hidrotehnisko būvju stāvokli. ES struktūrfondu programmēšanas periodā 2004.-2006.gadam veikta Skultes molu rekonstrukcija un Mērsraga ostas molu rekonstrukcijas 1.kārta. Ierobežoto pieejamo ES struktūrfondu un straujo metāla izmaksu pēc iestāšanās ES pieauguma dēļ Mērsraga ostā molu rekonstrukcija tiek veikta divās kārtās. Saskaņā ar Ostu akvatoriju pasēm un matemātiskās modelēšanas rezultātiem nepieciešams veikt Mērsraga hidrotehnisko būvju rekonstrukcijas otro kārtu un molu rekonstrukcijas Salacgrīvas, Rojas, Pāvilstas un Engures ostās.
101. Pēdējo gadu postošo vētru ietekmē aktuāla ir krasta nostiprinājumu izbūve visās mazajās ostās. Mazo ostu infrastruktūra ir izvietota tiešā jūras krasta tuvumā, un, nenostiprinot krasta kordona līniju, ir iespējama to teritoriju pilnīga aplūšana vētru laikā. Precedents ir 2006.gada janvāra vētras rezultāti Skultē un Salacgrīvā. Minētās ostas izstrādā projektus kopējām hidrotehniskajām būvēm krastu aizsardzībai.
102. Galvenās ostu problēmas ir:
 - liela daļa Latvijas ostu (lielo un mazo) hidrotehnisko būvju ir sliktā stāvoklī,
 - ostu pievedceļu kapacitāte ir tuvu maksimālai robežai, un, ņemot vērā prognozējamo kravu apjoma pieaugumu, to caurlaides spējas būs nepietiekamas,
 - Rīgas Pasažieru termināla pasažieru caurlaides spēja ir nepietiekoša, nav nodrošināta pasažieru plūsma atbilstoši Šengenas līguma prasībām, kā arī tā nespēj konkurēt ar citu ostu pasažieru apkalpošanas servisa līmeni,
 - Latvijas ostās (lielajās un mazajās) ir nepietiekama kapacitāte, lai nodrošinātu dziļuma uzturēšanas pasākumus, kas var būtiski kavēt kravu apgrozījuma attīstību un ostas darbību.

Lidostas

103. Latvijas gaisa transporta infrastruktūras galvenie elementi ir VAS „Starptautiskā lidosta “Rīga”” (turpmāk – lidosta “Rīga”), VAS „Latvijas Gaisa satiksme” (turpmāk – LGS), starptautiskā lidosta “Liepāja” un lidlauks “Ventspils”. Visas minētās lidostas ir TEN-T elementi.
104. LGS un lidostas “Rīga” infrastruktūra ir modernizēta un rekonstruēta atbilstoši ES prasībām. Lidostas „Rīga” caurlaides spēja ir 3,5 miljoni pasažieru gadā. 2005.gadā tā apkalpoja jau 1,88 miljonus pasažieru.
105. Rīgas lidostā 2006.gadā apkalpoti 2,494 miljoni pasažieru, kas ir par 33% vairāk nekā 2005.gadā. Starptautiskā lidosta „Rīga” ir kļuvusi par vienu no visstraujāk augošajām lidostām Eiropā, tās apkalpoto pasažieru skaits pēdējo četru gadu laikā ir gandrīz četrkārtšojies. Latvijas gaisa pārvadājumu tirgus ir kļuvis daudz pievilcīgāks, un tajā ir ienākušas daudzas jaunas ārvalstu aviokompānijas, būtiski palielinājies ir tiešo lidojumu skaits uz un no Rīgas, gaisa pārvadājumi kļūst pieejami aizvien plašākam iedzīvotāju lokam, līdz ar to aizvien lielāks kļūst aviācijas ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā. Lidostas „Rīga” attīstība nepieciešama galvenokārt strauji augošā pasažieru apjoma dēļ.

106. Tajā pašā laikā Tallinas lidosta 2006.gadā ir apkalpojusi 1,54 miljonus pasažieru, kas ir par 11% vairāk nekā 2005.gadā, savukārt Viļņas lidosta ir apkalpojusi 1,45 miljonus pasažieru, kas ir par 11,3% vairāk nekā 2005.gadā.

Attēls Nr. 4: Latvijas lidostās apkalpoto pasažieru skaits no 2000.-2006.gadam

Avots: Satiksmes ministrija

Tabula Nr. 8: Latvijas lidostās pārvadāto pasažieru skaits no 2000.-2006.gadam

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Izbraukušo un iebraukušo pasažieru skaits	575 731	624 186	635 149	715 353	1 063 038	1 877 460	2 497 581

Avots: Satiksmes ministrija

107. Pieaugot pasažieru un gaisa kuģu plūsmai, lidostas „Rīga” attīstībai aktuāls kļūš jautājums par Dienvidu termināla un papildus gaisa kuģu pietārtņu būvniecību, kā arī gaisa satiksmes vadības infrastruktūras attīstības nodrošināšanu.
108. Pieaugot pasažieru skaitam un kravu apjomam, nepieciešams uzņemt gaisa kuģus ar lielāku pasažieru un kravietilpību, ko pašlaik nevar nodrošināt, jo esošais skrejceļš nav pietiekoši garš. Esošā skrejceļa pagarināšana par 650 m ir prioritāte gaisa transporta attīstības aspektā. Šī projekta realizācija tiks uzsākta 2007.gadā, piesaistot Kohēzijas fondu līdzekļus. Projektu plānots pabeigt 2008.gadā.
109. Lai nodrošinātu plānoto pasažieru un gaisa kuģu plūsmu, līdz 2012.gadam ir paredzēts realizēt 2.skrejceļa izbūvi.
110. Satiksmes ministrijas galvenā prioritāte turpmākajiem gadiem aviācijas jomā, saglabājot nemainīgi augstu kvalitātes līmeni pasažieru un kravu apkalpošanā un lidojumu drošībā, būs pēc būtības jaunas starptautiskās lidostas „Rīga” celtniecība, kas nākotnē spētu apkalpot līdz 30 miljoniem pasažieru gadā. Tas būs nozīmīgs ieguldījums Latvijas kā nozīmīga starptautiska biznesa un tūrisma centra attīstībai. Lai rastu ekonomiski un tehniski visizdevīgāko risinājumu lidostas „Rīga” tālākai attīstībai, noteiktu konkrētus lidostas attīstības posmus, pašlaik tiek izstrādāts lidostas attīstības ģenerālplāns.
111. 99% lidojumu tiek veikti no lidostas „Rīga”. Tomēr Liepājas un Ventspils pašvaldības reģiona attīstības plānu ietvaros, saskatot lidostas un lidlauka attīstības iespējas, pēdējos gados ir piešķirušas līdzekļus terminālu celtniecībai. Liepājas lidostā bez tam ir veikts skrejceļa

seguma remonts un marķējuma atjaunošanas darbi, gaismas sistēmas atjaunošana un citi darbi. Ventspilī izbūvēts lidlauka perimetra nožogojums, veikta ugunsdzēsības rezervuāra un gaisa kuģu uzpildes stacijas izbūve un citi darbi. Sadarbībā ar Aizsardzības ministriju uzstādīts lidlauka pieejas radars. Pilnvērtīgai šo lidostu attīstībai ir vajadzīga skrejceļu atjaunošana, gaismas sistēmu nomaiņa un instrumentālās nosēšanās sistēmas uzstādīšana. Minēto reģionālo lidostu attīstība veicinās reģiona attīstību, kā arī tūrisma attīstības iespējas attiecīgajā reģionā. 2005.gada vasarā tika uzsākti regulārie lidojumi maršrutā Rīga – Liepāja, bet 2007.gadā uzsākti regulārie reisi Liepāja- Hamburga un Liepāja – Kopenhāgena.

112. Lidostām „Liepāja” un „Ventspils” ir arī liela nozīme meklēšanas un glābšanas pasākumu veikšanā, krasta apsardzes nodrošināšanā, jūras akvatorijas novērošanā vides aizsardzības interesēs. Tāpēc 2006.gadā, piesaistot Kohēzijas fondu līdzekļus, ir uzsākta Kurzemes reģionālo lidostu attīstības koncepcijas izpēte, kas noteiks aktuālākos reģionālo lidostu attīstības jautājumus, kuras ietvaros 2007.gadā analogiska izpēte tiks veikta par Daugavpils lidlauka attīstības iespējām.
113. Latgales reģionā, reģiona attīstības veicināšanai, ir pieņemts lēmums par bijušā Daugavpils lidlauka atjaunošanu.
114. Galvenās lidostu problēmas ir:
 - turpinoties straujajam pasažieru skaita palielinājumam, lidostas „Rīga” esošās infrastruktūras (termināli, skrejceļš, gaisa satiksmes vadības tornis un iekārtas) kapacitāte var kļūt nepietiekama, kā arī to tehniskie risinājumi var novecot,
 - reģionālo lidostu mazattīstītā infrastruktūra kavē to potenciāla izmantošanu tūrisma veicināšanā un tūristu skaita palielināšanā Latvijas reģionos.

Kombinētā transporta un loģistikas termināli

115. Latvijas kā tranzīta valsts attīstībā dominējošo lomu ieņem tranzīta pārvadājumi. Mūsdienās milzīga loma ir pārvadājumu konkurētspējas paaugstināšanai. Tas iespējams, ieviešot arvien jaunas loģistikas tehnoloģijas. Piedāvājot arvien plašākas loģistikas pakalpojumu iespējas, palielināsies arī ar tranzītu saistītā pievienotā vērtība. Plānojot gan autoceļu, gan dzelzceļu, gan arī ostu infrastruktūru, svarīgi apzināties un savlaicīgi plānot šo infrastruktūru krustceles. Jāpievērš arvien lielāka uzmanība jaunu loģistikas centru veidošanai ar publiskā sektora līdzdalību. Loģistikas centri vai parki mūsdienās ir neatņemama sastāvdaļa efektīvas transporta sistēmas plānošanā, kas nodrošina izdevīgāko transporta veidu saskaņotu izmantošanu un sniedz virkni loģistikas pakalpojumu, kas ceļ valsts konkurētspēju, paaugstina radīto pievienoto vērtību un veicina nodarbinātību. Faktiski loģistikas centrs ir vide, kurā attīstās arvien jauni pakalpojumi, un tā jau iegūst valsts nozīmes infrastruktūras statusu. Valsts un pašvaldības ir ieinteresētas jaunu darba vietu radīšanā un konkurētspējas paaugstināšanā. Līdz ar to tās ir arī atbildīgas par attiecīgas infrastruktūras veidošanu. To rīcībā ir dažādi finanšu un nefinanšu instrumenti. Valsts un pašvaldībām ir iespējas iesaistīties šādos projektos, sagatavojot attiecīgo infrastruktūras publisko daļu, kā arī veicinot projektu realizāciju, samazinot administratīvās barjeras. Latvijā loģistikas centriem piemērotākās vietas ir Latvijas lielākajās ostās Rīgā, Ventspilī un Liepājā, kā arī TEN-T tīkla nozīmīgākajās ceļu un dzelzceļu krustcelēs un lielāko staciju tuvumā.

1.2. Vide un vides infrastruktūra

Ūdenssaimniecības infrastruktūra un pakalpojumi

116. Neskatoties uz bagātajiem virszemes ūdens krājumiem un iespēju nodrošināt visā Latvijas teritorijā dzeramo ūdeni no pazemes ūdeņu resursiem, ar kvalitatīvu dzeramo ūdeni ir nodrošināti aptuveni 46% Latvijas iedzīvotāju. Centralizētās ūdensapgādes infrastruktūras pieejamība pilsētās ir atšķirīga. Pilsētās ar iedzīvotāju skaitu no 10 000 līdz 100 000 iedzīvotājiem centralizētie ūdensapgādes pakalpojumi vidēji pieejami 80% iedzīvotāju, bet pilsētās ar iedzīvotāju skaitu mazāku par 10 000 – 66%. Rīgā šo pakalpojumu pieejamība ir 95%, bet Daugavpilī – 80% iedzīvotāju. Dzeramā ūdens sagatavošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir nodrošināta 64% (2009.gadā plānots – 75,4%) Latvijas iedzīvotāju pilsētās ar iedzīvotāju skaitu lielāku par 2000 un 0,8% (2009.gadā plānots – 8%) iedzīvotāju apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000.
117. Ūdensapgādes tīklu sliktā tehniskā stāvokļa dēļ ūdens kvalitāte pie patērētāja pazeminās. Saskaņā ar 2005.gada SVA monitoringa datiem patērētājiem piegādātā dzeramā ūdens kvalitāte pēc tās ķīmiskajiem rādītājiem vidēji 72,63% gadījumu neatbilda normām, savukārt pēc bioloģiskajiem rādītājiem – 3,4% gadījumu. Izvērtējot dzeramā ūdens kvalitāti ūdensvados ar dažādu ūdens piegādes apjomu, konstatēts, ka lielāka neatbilstība nekā vidēji valstī pēc mikrobioloģiskajiem un ķīmiskajiem rādītājiem ir ūdensvados ar ūdens piegādes apjomu līdz 100 m³/diennaktī, bet mazākā – ūdensvados ar ūdens piegādes apjomu virs 100 000 m³/diennaktī. Ūdensapgādes tīklos noplūžu rezultātā tiek zaudēta apmēram trešā daļa iegūtā ūdens. Citās ES valstīs ūdensapgādes tīklos noplūžu apjoms ir dažāds, piemēram, Itālijā vidēji 15%, Francijā 30%, Čehijā 33%.
118. Iedzīvotāji, kuriem nav pieejami centralizētās ūdensapgādes sistēmas pakalpojumi, izmanto gruntsūdeņus no sekļajām akām, kas kopumā ir vāji aizsargāti pret piesārņojumu. Urbanizētā vidē būtu jāparedz ūdensapgāde tikai no centralizētas ūdensapgādes sistēmas.
119. Ūdensapgādes prioritāte ir kvalitatīva dzeramā ūdens piegāde patērētājiem:
- nodrošinot kvalitatīvu dzeramo ūdeni visiem apdzīvoto vietu iedzīvotājiem, atbilstoši ES direktīvas 98/83/EK un MK 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr. 235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” prasībām,
 - nodrošinot centralizēto ūdensapgādes pakalpojumu pieejamību vismaz 95% apdzīvotās vietas iedzīvotājiem, kur tas ir ekonomiski un tehniski pamatoti,
 - saprātīgi izmantojot resursus, veicinot ūdens un elektroenerģijas taupīšanas pasākumus un atbilstošu tehnoloģiju ieviešanu, kā arī nodrošinot visa iegūtā, sagatavotā un patērētā ūdens uzskaiti.
120. 1998.gadā⁴ kopējais notekūdeņu daudzums Latvijā bija 307,78 milj. m³, 2003.gadā - 220,02 milj. m³, bet 2004. gadā – 211,10 milj. m³. Lielākie notekūdeņu radītāji ir pašvaldību komunālās ūdenssaimniecības, kas 2004.gadā saražoja 50,3% no kopējā notekūdeņu apjoma, rūpniecība – 24,8%, bet lauksaimniecībā un zivsaimniecībā radīti 16,9% no kopējā notekūdeņu apjoma.
121. Lai gan palielinājies attīrīto notekūdeņu apjoma īpatsvars attiecībā pret kopējo savākto notekūdeņu apjomu, joprojām netiek savākti un attīrīti liela daļa radīto komunālo notekūdeņu, jo īpaši mazajās apdzīvotajās vietās. Centralizētās kanalizācijas pakalpojumu pieejamība

⁴ Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras dati.

pilsētās ir atšķirīga. Pilsētās ar iedzīvotāju skaitu no 10 000 līdz 100 000 centralizētie kanalizācijas pakalpojumi vidēji pieejami 74% iedzīvotāju, bet pilsētās ar iedzīvotāju skaitu mazāku par 10 000 – 60%. Rīgā un Daugavpilī šo pakalpojumu pieejamība ir ~ 80% iedzīvotāju. Pilna atbilstība notekūdeņu attīrīšanā saskaņā ar direktīvu „Par komunālo notekūdeņu attīrīšanu” nodrošināta 9% Latvijas iedzīvotāju, t.sk. pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir lielāks par 2000, 12% (2007.gadā plānots - 70%) iedzīvotāju, bet apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 – 0,3% (2007.gadā plānots – 6,3%). Tikai nedaudz vairāk par 10% no 1100 valstī apzināto notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izmantotā tehnoloģija atbilst vides aizsardzības prasībām.

122. Notekūdeņu sektora prioritāte ir vidē novadītā piesārņojuma samazināšana, kas panākama:

- nodrošinot normatīvu notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši ES direktīvas 91/271/EEK un MK 2002.gada 22.janvāra noteikumu Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” prasībām,
- nodrošinot centralizētās kanalizācijas pakalpojumu pieejamību vismaz 95% no aglomerācijas teritorijas iedzīvotājiem, kur tas ir ekonomiski un tehniski pamatojams,
- nodrošinot notekūdeņu savākšanu no centralizētajam tīklam nepieslēgtajiem īpašumiem un notekūdeņu nogādāšanu uz attīrīšanas iekārtām tālākai apstrādei,
- izveidojot kvalitatīvas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmas un atbilstošas dūņu uzglabāšanas sistēmas, nodrošinot šo sistēmu ekspluatāciju tā, lai nepieļautu gruntsūdeņu piesārņojumu,
- ievērojot elektroenerģijas resursu saprātīgu izmantošanu, ekspluatējot plūsmām atbilstošu un modernu aprīkojumu un veicinot komunālās un lietus ūdens kanalizācijas sistēmas atdalīšanu,
- ieviešot “piesārņotājs maksā” principu, nosakot rūpnieciskā piesārņojuma priekšattīrīšanu uzņēmumos un samaksu atbilstoši novadītā piesārņojuma apjomam.

123. Ūdenssaimniecības sistēmu galvenās problēmas ir:

- normatīvo aktu prasībām neatbilstošas kvalitātes dzeramais ūdens,
- zems centralizēto ūdensapgādes nodrošinājuma līmenis un kvalitāte,
- dzeramā ūdens kvalitātes pasliktināšanās sadales sistēmā,
- nepietiekama un neefektīva notekūdeņu attīrīšana un neattīrīto notekūdeņu noplūšana vidē,
- nepietiekama centralizētās kanalizācijas pakalpojumu pieejamība,
- neapmierinošais kanalizācijas sistēmu tehniskais stāvoklis.

Atkritumu apsaimniekošana

124. Lai gan Latvijā ir uzlabojusies atkritumu apsaimniekošanas sistēma un pieaug sabiedrības izpratne par atkritumu samazināšanas nepieciešamību, tomēr radīto atkritumu apjoms gadu no gada turpina palielināties. Latvijā saražoto atkritumu daudzums veido aptuveni 360 kg/iedz. gadā, turklāt tiek savākti aptuveni 50 – 60% no saražotajiem atkritumiem. Sadrživē palielinās ar preču un pakalpojumu pieaugošo patēriņu saistītais izlietotā iepakojuma apjoms. 2004.gadā tika saražoti ~ 1,137 milj. t sadzīves atkritumi, no kuriem tika pārstrādātas 0,279 milj. t jeb tikai ~ 24% no kopējā saražotā atkritumu apjoma.

125. Saskaņā ar statistikas datiem 2004.gadā uzņēmumos tika radīti apmēram 27 000 t bīstamo atkritumu, prognozētā atkritumu plūsma laika posmā līdz 2024.gadam var būt līdz 28 000 t bīstamo atkritumu gadā, ieskaitot sadzīvē radušos bīstamos atkritumus.

Tabula Nr. 9: Latvijā radīto sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums 2001.- 2004.gadā

Indikatori	2001.	2002.	2003.	2004.
Radītais sadzīves atkritumu daudzums, t	1 103 460	987 160	1 056 470	1 136 739

Radītais bīstamo atkritumu daudzums, t	82 130	72 260	25 770	27 487
--	--------	--------	--------	--------

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, 2005

126. Ievērojamu sadzīves un bīstamo atkritumu daudzumu rada ražojošās nozares. Lielākie sadzīves atkritumu radītāji ir pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošanas nozare, kas 2004.gadā radīja ~24% no kopējā savākto atkritumu daudzuma, koka izstrādājumu ražotāji - ~17%, lauksaimniecības, medniecības un mežsaimniecības nozare - ~17%, pārējo nemetālisko minerālu ražotāji - ~13%. Savukārt vairāk nekā pusi (~ 62%) no bīstamajiem atkritumiem rada metālu un metālu izstrādājumu ražošanas nozare. Būtisks ir arī transporta radītais bīstamo atkritumu īpatsvars kopējā atkritumu plūsmā - ~12%, bet transportlīdzekļu ražošanas nozares īpatsvars - ~8%.
127. Latvijā līdz 2005.gadam izveidoti jau 4 sadzīves atkritumu poligoni Rīgas, Ziemeļvidzemes, Ventspils un Liepājas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionos. Tas nozīmē, ka ~ 57% (2009.gadā plānoti 9 poligoni: 4 minētie un attiecīgi Austrumlatgales, Dienvidlatgales, Malienas, Piejūras, Zemgales un Vidusdaugavas - 94% iedzīvotāju) Latvijas iedzīvotāju ir izveidoti priekšnoteikumi apglabāt radītos sadzīves atkritumus vides aizsardzības prasībām atbilstošos poligonos. Divos sadzīves atkritumu reģionos („Getliņi”, „Šķēde”) uzsākta izgāztuvē radušās biogāzes savākšana un izmantošana elektroenerģijas iegūšanā.
128. Viena no sadzīves atkritumu saimniecības svarīgākajām problēmām ir nelielo sadzīves atkritumu izgāztuvju lielais skaits un to negatīvā ietekme uz vidi. Izstrādājot Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju Latvijai (programma 500-), Latvijas teritorijā identificētas vairāk nekā 500 atkritumu izgāztuves. Laika periodā no 1998. līdz 2004.gadam ieskaitot, rekultivētas 176 izgāztuves, t.i., 33% no kopējā izgāztuvju skaita (2009.gadā plānots: no Kohēzijas fonda - 196, no ERAF – 50). Tomēr Latvijas teritorijā, neskatoties uz veiktajiem un plānotajiem rekultivācijas pasākumiem, vēl joprojām vides piesārņojumu radīs ~20% no sākotnēji identificētajām vides aizsardzības prasībām neatbilstošajām atkritumu izgāztuvēm. Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu izgāztuves jārekultivē līdz 2012.gadam. Par šo izgāztuvju rekultivāciju ir atbildīgas pašvaldības, kuras radījušas piesārņojumu vai kuru teritorijā atrodas atkritumu izgāztuves.
129. Atkritumu dalīta vākšana Latvijā jau notiek vairākus gadus, un ar katru gadu savākto otrreizējo izejvielu daudzums palielinās. Ar dabas resursa nodokļa atvieglojumu starpniecību tiek veicināta brīvprātīga izlietotā iepakojuma apsaimniekošana valstī. Galvenokārt dalīti tiek savākts stikls, papīrs un plastmasa.

Tabula Nr. 10: Dalīti savākto atkritumu daudzums Latvijā (t)

	2002.	2003.	2004.
Stikls	321,68	1196,20	19706,15
Papīrs, kartons	12501,98	26367,27	25464,44
Plastmasa	985,62	1759,30	9179,77

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, 2005

130. Tomēr atkritumu izgāztuvēs nonāk daudz materiālu, kas varētu tikt atkārtoti izmantoti. Turklāt rodas vides noslogojums ar atkritumiem, kas pēc būtības ir otrreizējās izejvielas, un tiek radīts vides piesārņojums.
131. Ņemot vērā to, ka bīstamo atkritumu apglabāšanai tiks izveidots viens poligons un viena bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārta, ilgtspējīgas bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas nodrošināšanai nepieciešams izveidot bīstamo atkritumu apsaimniekošanas atbalsta infrastruktūru visā valsts teritorijā.
132. Atkritumu apsaimniekošanas prioritātes:

- nodrošināt SA savākšanu no visiem pilsētu iedzīvotājiem un vismaz no 80% lauku iedzīvotāju un pārējiem atkritumu ražotājiem, novēršot ietekmi uz vidi, ko rada nelegāli izbērti atkritumi,
- līdz 2009.gadam izveidot 10 – 12 atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ar atkritumu apstrādes poligoniem un nodrošināt poligona prasībām neatbilstošu izgāztuvju slēgšanu,
- līdz 2012.gadam rekultivēt visas slēgtās atkritumu izgāztuves, samazinot atkritumu negatīvo ietekmi uz vidi,
- izveidot bīstamo atkritumu apsaimniekošanas atbalsta infrastruktūru,
- izveidot dalītās atkritumu savākšanas sistēmu,
- veicināt atkritumu un iepakojuma pārstrādi.

133. Galvenās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas problēmas ir:

- nepilnīgi nodrošināta atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma pieejamība,
- lielais nelielo sadzīves atkritumu izgāztuvju skaits un to negatīvā ietekme uz apkārtējo vidi,
- trūkst videi drošas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras, t.sk. sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu,
- pilnībā nav nodalītas sadzīves un bīstamo atkritumu plūsmas,
- nepietiekami attīstīta dalīto sadzīves atkritumu vākšana,
- nepietiekamas atkritumu utilizācijas un pārstrādes iespējas.

Dabas aizsardzība – bioloģiskā daudzveidība un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

134. Atbilstoši Konvencijā par bioloģisko daudzveidību minētajai definīcijai bioloģiskā daudzveidība ietver visu dzīvības formu daudzveidību uz Zemes, t.i., augu un dzīvnieku sugu daudzveidību, to gēnu daudzveidību un ekosistēmu daudzveidību. Sugu daudzveidību var nodrošināt *in situ*, t.i., to dabiskajā vidē, un *ex situ*, t.i., kolekcijās un gēnu bankās. Līdz šim lielākā Vides ministrijas vērība tika veltīta sugu aizsardzībai to dabiskajā vidē. To nosaka arī ES direktīvas. Tajā pat laikā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai kolekcijās ir tikpat liela nozīme. Īpaši labiekārtotas augu un dzīvnieku kolekcijas kā zooloģiskajos vai botāniskajos dārzos ir lielisks līdzeklis arī sabiedrības izglītošanai un informēšanai. Tādējādi 2007. – 2013.gadā vienlīdz liela vērība būtu jāvelta gan sugu un biotopu aizsardzībai ES nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT) Natura 2000, gan arī sugu kolekciju saglabāšanai un sabiedrības izglītošanai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā.

135. Lai varētu aizsargāt Natura 2000 teritorijās esošās dabas vērtības, tajā pat laikā ļaujot šīs teritorijas izmantot tūrisma attīstībai, nepieciešama piemērota infrastruktūra. Infrastruktūras (taku, laipu, skatu torņu, ceļa norāžu, autostāvvietu) izveidošana īpaši aktuāla ir teritorijās, kur vai nu jau ir vai ir paredzama liela apmeklētāju plūsma. Tās ir 16 piekrastes ĪADT, 3 nacionālie parki, 8 aizsargājami ainavu apvidi, kā arī vairums lielo dabas parku un daļa no dabas liegumiem valsts iekšzemē. Līdz 2009.gadam ar ERAF atbalstu tiks izveidotas takas 84 km garumā un rekonstruēti ~10 km tūrisma taku, ar norādēm un informācijas stendiem tiks aprīkoti 9 maršruti, ierīkoti 9 informācijas un apmeklētāju centri, 40 atpūtas vietas, 3 skatu torņi un 5 putnu un dzīvnieku novērošanas skatu vietas un platformas, 5 autostāvvietas un stāvlaukumi ar kopējo platību ~ 5 tūkst. m², ~ 5 km pievedceļi, kā arī citi infrastruktūras un apmeklētāju informēšanas uzlabošanas pasākumi.

136. Tūristu plūsmas novirzīšanai no jūtīgām teritorijām uz ĪADT daļām ar lielāku vides ietilpību papildus nepieciešami vismaz 160 km taku un laipu, 30 torņi un iekārtotas skatu vietas, vairāk nekā 1000 norāžu un informācijas zīmju, vairāk nekā 120 informācijas stendi, kā arī vienkārši iekārtoti stāvlaukumi ar kopējo platību vairāk nekā 6000 m², u.c. infrastruktūra, kas mazinātu tūristu negatīvo ietekmi uz ĪADT, t.sk. neradītu jaunas vides problēmas, piemēram, atkritumu jomā.

137. Dažās ĪADT vērojams nekontrolēts tūrisms, kas ietekmē ekosistēmu dabisko struktūru un var iznīcināt jutīgākos biotopus, tādējādi apdraudot tās dabas vai ainaviskās vērtības, kuru aizsardzībai izveidota attiecīgā ĪADT. Pašreiz ĪADT vai to tuvumā esošās atpūtas vietas un telšu vietas nav pietiekami labiekārtotas. Aktuāls ir jautājums par ūdenstūristiem domāto apmetņu ierīkošanu populārākajos maršrutos. Pie objektiem un teritorijām ir nepietiekošs norāžu, ceļa zīmju, informācijas zīmju skaits. Latvijā ir tikai 1 taka GNP 1,5 km garumā, kas būtu piemērota cilvēkiem ar dažādiem invaliditātes veidiem.
138. Palielinoties cilvēku mobilitātei, daudzas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas iepriekš bija mazāk apmeklētas to novietojuma dēļ, kļūst ļoti populāri tūrisma maršruti. Lielākā daļa ĪADT nav piemērotas apmeklējumam nepietiekošās infrastruktūras dēļ. Ekotūrisma attīstību ĪADT negatīvi ietekmē sliktā ceļu kvalitāte. Daudzviet populārāko tūrisma maršrutu vietās nepieciešama cietā seguma klājuma ierīkošana. Trūkst dabā iezīmētu velosipēdistiem un gājējiem piemērotu taku un ceļu tīkla, pa kuru varētu šķērsot lielākās ĪADT. Ir ĪADT (piemēram, Gaujas Nacionālais parks), kuras salīdzinoši viegli sasniedzamas ar sabiedrisko transportu, tomēr vairumā gadījumu uz šīm teritorijām sabiedriskais transports kursē reti, un tā laika grafiks nav savienojams ar teritoriju apskati.
139. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jautājumi ir noteikti kā prioritāte Nacionālajā vides politikas plānā (2004.gads), kas ir nacionālās stratēģijas dokuments vides aizsardzības jomā Latvijā. Minētajā dokumentā raksturota bioloģiskā daudzveidība Latvijā un ar to saistītās problēmas, kā arī formulēts mērķis „saglabāt pašreizējo bioloģiskās daudzveidības līmeni Latvijā” un norādīti svarīgākie risinājumi.
140. Latvijas Nacionālā tūrisma attīstības programma 2001.-2010.gadam (2001.gads) nosaka tūrisma resursu izmantošanu (t.sk. ainava un bioloģiskā daudzveidība) un izvirza par mērķi vienotas koncepcijas par tūrisma produktiem izstrādi, ietverot arī ekotūrisma.
141. Prioritātes bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai:
- infrastruktūras izveide ĪADT, kura nodrošina dabas vērtību saglabāšanu, uzbūvējot tūrisma takas, laipas, skatu torņus un platformas,
 - tūrisma negatīvās ietekmes samazināšana ĪADT, iekārtojot autostāvvietas, tualetes, atkritumu urnas, apmešanās vietas,
 - ĪADT apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju izglītošanai un informēšanai nepieciešamās infrastruktūras izbūve, izveidojot un izvietojot informācijas standus, zīmes un norādes,
 - bioloģiskās daudzveidības saglabāšana *ex situ* nacionālas nozīmes kolekcijās, lai nodrošinātu izzūdošu sugu saglabāšanu, kā arī pavairošanas iespēju sugu atjaunošanai dabā.
142. Galvenās problēmas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas infrastruktūras attīstībā ir:
- mazattīstīta ekotūrisma infrastruktūra (takas, laipas, skatu torņi, īpaši iekārtotas atpūtas vietas un ceļi),
 - nepietiek tūrisma informācijas zīmju, norāžu un tūrisma informācijas centru,
 - neatīstīta infrastruktūra īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un augu un dzīvnieku kolekciju apmeklēšanai cilvēkiem ar dažādiem invaliditātes veidiem,
 - nepiemēroti nacionālas nozīmes augu un dzīvnieku kolekciju (*ex situ*) audzēšanas, uzturēšanas un saglabāšanas apstākļi.

Vēsturiski piesārņotās vietas

143. Pašvaldības savā administratīvajā teritorijā sadarbībā ar Valsts vides dienesta reģionālajām vides pārvaldēm ir veikušas piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanu un reģistrāciju, lai iegūtu informāciju par vides kvalitātes normatīviem neatbilstošām vietām, kuras apdraud vai var apdraudēt cilvēku veselību vai vidi, un noteiktu piesārņoto teritoriju sanācijas un potenciāli piesārņoto vietu izpētes prioritātes. Uz 2005.gada 1.decembri FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā, kurš publiski ir pieejams Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras mājas lapā internetā, ir reģistrētas 3528 vietas, no kurām 217 klasificētas 1.kategorijā piesārņotas vietas, bet 2639 – 2.kategorijā potenciāli piesārņotas vietas. Piesārņoto vietu reģistrā iekļautas piesārņotās vietas neatkarīgi no tā, vai šo vietu sanācijai var piemērot principu „piesārņotājs maksā”, piemēram, sadzīves atkritumu izgāztuves, par kuru rekultivāciju ir atbildīgas pašvaldības, vai nevar piemērot, piemēram, bijušo PSRS rūpniecības uzņēmumu radītais piesārņojums. Kā visplašāk piesārņotās vietas var minēt Inčukalna apkaimē esošos sērskābā gudrona dīķus, bijušās Rumbulas lidostas teritoriju, Mīlgrāvim un Sarkandaugavai pieguļošās teritorijas, Olaines toksisko atkritumu izgāztuves teritoriju, Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves „Kosmos” teritoriju un Liepājas Karostas kanālu. Augsnes piesārņojums šajās vietās filtrējas pazemes un virszemes ūdeņos, kur tas rada apdraudējumu cilvēku veselībai.

Tabula Nr. 11: Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu tipi (izcelsme) un skaits

Nr. p.k.	Economiskās darbības, kas radījusi vēsturisko vides piesārņojumu, nosaukums	Objektu tips un skaits	
		PV	PPV
1.	Degvielas uzpildes stacijas (degvielas mazumtirdzniecība)	49	404
2.	Atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošana	42	302
3.	Naftas bāzes, naftas produktu pārkraušanas punkti, cietā, šķidrā kurināmā un līdzīgu produktu vairumtirdzniecība	35	164
4.	Tvaika un karstā ūdens ražošana un piegāde	8	91
5.	Naftas pārstrādes produktu ražošana	9	0
6.	Ar lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu saistītās darbības	5	452
7.	Ar ķīmisko un farmaceitisko produktu ražošanu saistītās darbības	4	6
8.	Ar militāro funkciju veikšanu saistītās darbības	1	3

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, 2005

144. Pēc piesārņotas vietas iekļaušanas reģistrā tiek noteikti ierobežojumi, ņemot vērā piesārņojošo vielu bīstamības pakāpi, iespējamo iedarbību uz cilvēkiem, kas dzīvo apkārtējās teritorijās, šo vietu vides kvalitāti un nepieciešamību veikt sanācijas pasākumus. Šo vietu sanācija ir nepieciešama, lai nodrošinātu ES un nacionālajos normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi attiecībā uz pazemes ūdeņiem un augsnes kvalitāti, t.i., uzlabotu vides kvalitāti. Veiktie pasākumi paplašinātu šo teritoriju izmantošanu saimnieciskajām u.c. vajadzībām.

145. Piesārņoto vietu sanācijas prioritātes:

- bīstamāko vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, kur nevar piemērot principu „piesārņotājs maksā”, ietverot piesārņojuma avota likvidāciju, piesārņotā areāla sanāciju un sanācijas procesā izņemtā piesārņojuma utilizāciju,
- vides piesārņojuma riska novēršana.

146. Piesārņoto vietu sanācijas problēmas:

- ievērojams skaits vēsturiski piesārņoto teritoriju un ierobežotas to izmantošanas iespējas,
- nekontrolēta piesārņojuma izplatīšanās, t.sk. gruntsūdeņos un virszemes ūdeņos,
- iedzīvotāju veselības apdraudējums,
- piesārņotās vietas attīstības ierobežojumi.

Vides risku samazināšana

147. Latvijā ir teritorijas, kurās ir paaugstināts vides risks. Pie šīm teritorijām pieder palos, plūdus un jūras uzplūdus periodiski applūstošas upju vai ezeru palienes, kuru izmantošana

noteiktajiem mērķiem šajā laikā ir traucēta, kā arī teritorijas, kuras ir aizsargātas no applūšanas ar aizsargdambjiem vai no kurām virszemes ūdens notece tiek novadīta ar mehāniskās ūdens celšanas iekārtām (polderi). Pie nacionālas nozīmes paaugstināta applūšanas riska teritorijām pieskaitāmas: Liepājas ezera un Bārtas lejteces platības, Lielupes un Babītes ezera platības, Daugavas lejesteces platības, Ogres upes lejesteces un Rīgas HES ūdenskrātuves inženieraizsardzība, Ķeguma un Pļaviņu HES ūdenskrātuvju un Daugavas vidusteces platības, Daugavas augšteces un Dvietes platības, Lubānas zemienes teritorijas, Gaujas lejesteces teritorijas.

148. Vides risks ir arī jūras piekrastes iedzīvotājiem un teritorijām. Latvijā gar atklātās Baltijas jūras un Rīgas līča krastu 5-10 km platā joslā dzīvo vairāk nekā viens miljons cilvēku – nedaudz mazāk par pusi no valsts iedzīvotāju kopskaita. Pēdējos 20 - 30 gados līdzīgi kā visā Eiropā un pasaulē piekrastē pieaug postošo rudens un ziemas vētru spēks, līdz ar to augstāki kļūst vējuzplūdu izraisītie ūdens masu sadzimumi krasta joslā. Tajā pat laikā ziemas kļūst siltākas – bez zemes sasaluma un krasta lediem jūras seklūdens zonā. Rezultātā pastiprinās pamatkrasta erozija. Latvijā no 495 km garās Latvijas jūras krasta līnijas (aizņem 27% no kopējās Latvijas robežlīnijas garuma) ap 62% uzskatāma par paaugstināta erozijas riska joslu. Visjutīgākie pret eroziju ir zemie smilšainie krasti ar kāpām (Baltijas jūras krasts no Papes līdz Jūrmalciebam un ap Latvijas galējo rietumu krasta punktu).

149. Iespējamo avāriju risku novēršanas prioritātes:

- pasākumi, lai novērstu pēc Pļaviņu HES izbūves un tās ūdenskrātuves izveides radušos plūdu draudus,
- pasākumi, lai ierobežotu jūras un upju krastu erozijas ietekmi uz iedzīvotāju un apkārtējās vides drošību.

150. Galvenās problēmas:

- trūkst vispusīga situācijas izvērtējuma saistībā ar vides un tehnoloģiskajiem riskiem,
- identificēta tikai daļa no bīstamākajiem objektiem, par kuriem satraukumu izrādījušas pašvaldības, sabiedriskās organizācijas, iedzīvotāji un uzņēmumi.

1.3. Enerģētikas sektors

151. Enerģētikas pamatuzdevums ir nodrošināt tautsaimniecību un mājsaimniecības ar elektroenerģiju, gāzi un siltumenerģiju noteiktā kvalitātē un pieprasītajā daudzumā, vienlaikus nodrošinot apgādes nepārtrauktību un drošumu, enerģijas cenu pārskatāmību un to izmaiņu pakāpenību, saudzējošu ietekmi uz vidi. Lai mazinātu energoresursu izmantošanas ietekmi uz vidi, Latvijā ir nepieciešams būtiski veicināt enerģētikas izmantošanas efektivitāti, jo Latvijas ekonomika pēc enerģētikas patēriņa ir energoietilpīga. Pēc *Eurostat* datiem, Latvijā enerģijas patēriņš pret iekšzemes kopproduktu ir 728 kg naftas ekvivalenta uz IKP izteikta 1000⁵ eiro 2003.gadā, ES vidējais rādītājs ir 209 kg naftas ekvivalenta pret IKP izteikta 1000 eiro.
152. Uz Daugavas izveidotas trīs lielas hidroelektrostacijas. Šo DHES avāriju (dambju pārrāvuma) rezultātā var rasties būtisks zaudējums fizisko un juridisko personu īpašumam, kaitējums videi, draudi iedzīvotāju dzīvībai un veselībai.

Atjaunojamie energoresursi

153. Viena no lielākajām Latvijas enerģētikas problēmām ir augstā atkarība no importētā kurināmā - dabas gāzes. Dabas gāzei ir tikai viens piegādātājs – Krievija, un izmaiņas šajā situācijā tuvāko 10–15 gadu laikā nav sagaidāmas. Lai izvairītos no politiskajiem un ekonomiskajiem riskiem, kuri saistīti ar dabas gāzes izmantošanu, ir nepieciešama izmantojamo kurināmā veidu diversifikācija, kā arī atjaunojamo un vietējo (kūdras) energoresursu izmantošanas veicināšana, un tā jāsaista ar šo resursu izmantošanu elektroenerģijas ražošanā un koģenerācijas tehnoloģiju attīstībā.
154. 2004.gadā no Latvijas kopējā enerģijas patēriņa 64,9% nodrošināja energoresursu imports: dabas gāze 31,2%, mazuts 1,9%, pārējie naftas produkti 26,6%, ogles 1,3%. No vietējiem energoresursiem, kas pamatā ir atjaunojamie energoresursi, lielākais izmantošanas apjoms ir koksnei (malka, kokapstrādes atlikumi, šķelda), kas veido 29,4% no kopējā enerģijas patēriņa. Latvijas hidroelektrostacijās un vēja elektrostacijās ražotās elektroenerģijas īpatsvars kopējā enerģijas patēriņā bija 5,7%.
155. Galvenais šķērslis plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai ir augstās enerģijas cenas, kas iegūtas no šiem resursiem, salīdzinot ar enerģiju, kas iegūta no tradicionālajiem resursiem (galvenokārt no fosilā kurināmā). Rezultātā patērētājiem par šādu enerģiju ir jāmaksā vairāk, un tas nesekmē atjaunojamo energoresursu izmantošanu. Plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai nepieciešams papildus finansiālais atbalsts investīcijām komercsabiedrībās, kuras ražo vai plāno ražot enerģiju no atjaunojamiem un vietējiem energoresursiem. Šim mērķim jāparedz ES fondu atbalsts. Sekojoši tiks atrisinātas problēmas, kas saistītas ar atjaunojamo energoresursu izmantošanu elektroenerģijas ražošanā, sasniedzot indikatīvo mērķi 49,3% no kopējā elektroenerģijas patēriņa 2010.gadā. Latvijā elektroenerģijas daudzums, kas saražots no atjaunojamajiem energoresursiem, ir 43,9% no kopējā elektroenerģijas patēriņa.

Siltumapgāde

156. Latvijas klimatiskajos apstākļos siltumapgāde ir vitāli nozīmīga enerģētikas nozares sastāvdaļa. Aptuveni 70% no lietotājiem nepieciešamās siltumenerģijas tiek saražoti centralizētās siltumapgādes sistēmās. Pārējo siltumenerģiju saražo lokālos siltumavotos. Savukārt aptuveni 75% no centralizētās siltumapgādes patērētājiem ir mājsaimniecības.

⁵ 1995.gada cenās.

157. Daudzu Latvijas centralizētās siltumapgādes uzņēmumu lielākā problēma ir sistēmu sliktais tehniskais stāvoklis un zemā energoefektivitāte. Problēmas cēlonis ir siltumapgādei raksturīgais lēnais kapitāla apgrozījuma ātrums un nepieciešamo investīciju lielais apjoms. Rezultātā daudzviet tiek darbinātas neefektīvas iekārtas, kas rada paaugstinātu kurināmā pārtēriņu un gaisa piesārņojumu, kā arī nespēj nodrošināt siltuma apgādi nepieciešamā kvalitātē. Vidējais kurināmā izmantošanas koeficients (siltumavotu efektivitāte) ir 70%, salīdzinājumā ar labāko rādītāju (labākā prakse) - 92%. Siltuma zudumi tīklos vidēji Latvijā ir 22%, salīdzinājumā ar labākās prakses rādītāju – 12%. Veicot kompleksu sistēmas atjaunošanu, iespējams maksimāli samazināt siltumenerģijas zudumus ēkās un pārvades sistēmās, optimizēt enerģijas ražošanas procesu, ietaupīt kurināmo un rezultātā minimizēt kaitīgās emisijas, t.sk. siltumnīcefekta gāzes, atmosfērā.
158. Lai arī Latvijā ir uzbūvēti daudzi jauni, moderni siltumavoti ar augstu lietderības koeficientu, tomēr lielā daļā siltumavotu joprojām tiek izmantotas novecojušas tehnoloģijas un nelietderīgi patērēti kurināmais un citas izejvielas. Daudzos gadījumos siltuma sadales sistēmas neatbilst mūsdienu tehnoloģiskajiem standartiem, jo tās ir nolietojušās (35-45 gadu ekspluatācijas laiks) un tajās ir salīdzinoši augsti siltumenerģijas zudumi (līdz pat 20-25% un vairāk no siltumtīklos nodotās siltumenerģijas), kuri ir vairāk nekā divas reizes augstāki nekā modernām siltumtrasēm. Savukārt siltumenerģiju izmantojošās ēkas pamatā ir būvētas bijušās PSRS laikā. Šādām ēkām ir raksturīgi lieli siltumenerģijas zudumi konstrukcijām, kā arī sliktā tehniskajā stāvoklī esošas iekšējās apkures un karstā ūdens sistēmas.
159. Lielas potences siltumenerģijas patēriņa samazināšanā un līdz ar to arī kurināmā patēriņa pazemināšanā un vides uzlabošanā ir patērētāju sistēmu sakārtošanai, kuras veicināšanu izvirza ES prasības par ēku energoefektivitātes uzlabošanu. Līdz šim darbs šajā virzienā nav pietiekoši izvērstis un ir aptvēris daļu dzīvojamā fonda tikai ar mēraparatūras ieviešanu patēriņa mērīšanai un modernu siltummezglu uzstādīšanu ēkās, kas dod iespēju veikt elektronisku patēriņa regulēšanu, vienlaikus nodrošinot nepieciešamos komforta apstākļus iedzīvotājiem. Tādējādi, veicot kompleksu sistēmas atjaunošanu, būtu vienlaicīgi jāveicina divu faktoru uzlabošanas – siltumenergoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu izmantošanas.

Koģenerācijas cikla plašāka ieviešana siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanā

160. Siltumenerģijas ražošanā liela vērtība pievēršama koģenerācijas ieviešanai, kas samazina kurināmā patēriņu siltumenerģijas ražošanai par 30-40%, vienlaikus uzlabojot vidi. Koģenerāciju nepieciešams ieviest ne tikai siltumavotos, kur kā kurināmo izmanto dabasgāzi, bet arī izmantojot citus kurināmā veidus, tostarp koksnes biomasu, biogāzi u.c. Liela nozīme ir pareizai koģenerācijas bloka jaudas izvēlei, lai nodrošinātu augstas efektivitātes koģenerāciju ar lielu koģenerācijas bloka darbības stundu skaitu. Diemžēl atsevišķas jaunās koģenerācijas stacijas Latvijā neatbilst šīm prasībām. Līdz 2004.gadam Latvijā ar koģenerācijas blokiem aprīkotas 37 katlu mājas, to skaitā gan centralizētās siltumapgādes uzņēmumi, gan lokālie patērētāji.

Tehnogēno risku samazināšana Daugavas hidroelektrostacijās

161. Pļaviņu HES aizsprosta iespējamo pārrāvuma analīze parāda, ka šādā gadījumā tiktu pārrauti arī Ķeguma un Rīgas HES aizsprosti. Tieši apdraudēto cilvēku skaits, kas pastāvīgi atrodas šajās teritorijās, ir vairāk nekā 109 tūkstoši. Lai novērstu iepriekšminētos draudus, būtu jāveic Daugavas HES dambju drošības uzlabošanas darbi.
162. Ņemot vērā novērtētos riskus un to minimizēšanas iespējas, ir secināts, ka Pļaviņu HES būvju avārijas gadījumā ar ierīkotām rezerves pārgāznēm novērtētais upuru skaits samazināsies aptuveni 80 reizes (no 645 uz 8 cilvēkiem). Papildus tam līdz minimumam tiktu samazināts aizsprosta pārrāvuma risks, kura rezultātā videi nodarītie zaudējumi vērtējami 1360 milj. eiro

apmērā. Dambja pārrāvuma atjaunošanas izmaksas sasniegtu 212 milj. eiro, savukārt zaudējumi no nesaražotās elektroenerģijas būtu 400 milj. eiro. Tādējādi kopējie zaudējumi Pļaviņu HES dambja pārrāvuma gadījumā sasniegtu 1972 milj. eiro.

163. Galvenās problēmas enerģētikas jomā:

- lielā daļā siltumavotu joprojām tiek izmantotas novecojušas tehnoloģijas un nelietderīgi patērēts kurināmais un citas izejvielas,
- siltuma sadales sistēmas neatbilst mūsdienu tehnoloģiskajiem standartiem, un tajās ir salīdzinoši augsti siltumenerģijas zudumi,
- Daugavas kaskādes hidroelektrostacijās ir nedroša dambju aizsardzības sistēma, kas pārrāvuma gadījumā var dabai un cilvēkiem radīt neatgriezeniskas sekas.

1.4. Informācijas sabiedrības attīstība

164. Pašreizējā sabiedrības attīstības fāzē, kas tiek apzīmēta par informācijas sabiedrību, būtisku ekonomiskās izaugsmes un konkurētspējas kāpumu ir iespējams panākt, tikai balstoties uz plašu informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) izmantošanu publiskajā pārvaldē, uzņēmējdarbībā, īpaši mazos un vidējos uzņēmumos (MVU), un mājsaimniecībās. IKT sniegtās iespējas nepieciešams efektīvi izmantot inovācijās, zinātnes attīstībā un pētniecībā, izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, sociālās aizsardzības, kultūras, tūrisma un citās jomās. IKT izmantošana atvieglo pieeju darbam, apmācībām un zināšanām, veicina pakalpojumu pieejamību, daudzveidīgāku brīvā laika pavadīšanu, sniedz iedzīvotājiem iespēju aktīvāk piedalīties publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanā.
165. Latvijas IKT nozares gada apgrozījums veido 6% no IKP (ES vidēji IKT nozare veido 8% no IKP un dod 25% no tā pieauguma)⁶.

IKT un interneta pielietojumi

166. Būtisks informācijas sabiedrības attīstības rādītājs ir interneta lietotāju skaits, kas raksturo iedzīvotāju pieejamību informācijai un publiskās pārvaldes pakalpojumiem, kā arī elektronisko pakalpojumu (turpmāk – e-pakalpojumi) attīstības līmeni.
167. Rīgā un citās Latvijas lielākās pilsētās interneta pieejamības līmenis pēdējos gados ir strauji paaugstinājies, tomēr tā līmenis valstī kopumā nav pietiekami augsts, lai nodrošinātu sekmīgu informācijas sabiedrības attīstību. 2006.gadā 41% mājsaimniecību bija dators, bet 42% mājsaimniecību ir interneta pieslēgums⁷ (Lietuvā - 35%, Igaunijā – 46%, ES25 vidēji - 51%).⁸ 2006.gadā datoru ir lietojuši 59,7%, bet internetu 55,5% iedzīvotāju. Savukārt regulāri (vismaz reizi nedēļā), datoru lieto 49,2%, bet internetu tikai 46% iedzīvotāju.⁹ Vērtējot pēc dzīves vietas, Rīgā un tās rajonā datoru regulāri lieto 54,7%, pierobežas pagastos 33,4%, no Rīgas attālākos pagastos (mazpilsēta vai pagasts 150 km no Rīgas) - 31,9% iedzīvotāju.¹⁰

Tabula Nr. 12: Interneta izmantošana pilsētās un laukos

Interneta izmantošanas vieta	Mājās un darbā
Rīgā un citās republikas pilsētās	29% no pilsētu iedzīvotāju skaita jeb 84% no kopējā lietotāju skaita
Laukos	11% no lauku iedzīvotāju skaita jeb 16% no kopējā lietotāju skaita

Avots: Latvijas Interneta asociācija, 2005

168. Lai piekļūtu internetam, visvairāk tiek lietots dators, kā arī mobilais telefons. 2005.gadā internets bija pieejams 97,6% pašvaldības iestāžu, kā arī gandrīz visās publiskajās bibliotēkās, kur no 870 publiskajām bibliotēkām internetam pieslēgtas bija 857, rajonu centros pieejami komerciāli interneta pieejas punkti.
169. Interneta un datoru lietotāju nelielo skaitu ietekmē nelielais datoru skaits mājsaimniecībās. Kopumā IKT nelietošanas iemesli – nav iespēju (63%) vai nevar atļauties (24%), nav

⁶ Centrālā statistikas pārvalde, 2006.

⁷ Latvijas statistikas gadagrāmata, Centrālā statistikas pārvalde, 2006.

⁸ Eurostat, 2006.

⁹ Latvijas statistikas gadagrāmata, Centrālā statistikas pārvalde, 2006.

¹⁰ „Mazo un vidējo uzņēmumu un iedzīvotāju grupu problēmas, saņemot un izmantojot publiskās pārvaldes un e-komercapakalpojumus”, iedzīvotāju aptauja, ĪUMEPLS, 2006.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

vajadzības (58%) vai intereses (23%), trūkst iemaņu (28%). Salīdzinājumā ar lielajām pilsētām interneta lietošana ir krasi mazāka reģionos (60%:15%)¹¹. Izplatītākās datora lietošanas vietas ir mājas un darbavieta. Lielāks datora un interneta lietotāju īpatsvars ir jaunu cilvēku, cilvēku ar augstāko izglītību un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū. Interneta lietošanas izplatību kavē arī šī pakalpojuma augstā maksa, salīdzinot ar iedzīvotāju pirktspēju, kā arī nepietiekamās svešvalodu, īpaši angļu valodas, zināšanas¹². Līdzās pieejamības problēmām kā būtiska barjera interneta un datora izmantošanai sociāli aktīvo iedzīvotāju vidū tiek minēts iemaņu trūkums darbam ar datoriem (50%) un datora nepieejamība (43%).

170. 2006.gadā 58,9% uzņēmumu lietoja datorus, bet internetu lietojošo uzņēmumu skaits bija mazāks - 45,8%. Savukārt ekonomiski aktīvo uzņēmumu grupā ar darbinieku skaitu 10 un vairāk šie rādītāji ir daudz augstāki: datoru un internetu lietojošo uzņēmumu īpatsvars ir attiecīgi 89,7% un 77,1%, bet katram sestajam uzņēmumam ir sava mājas lapa internetā¹³. Saskaņā ar 2005.gada pētījumu¹⁴, lielākā daļa lielo uzņēmumu datorus un internetu izmanto pārvaldē un ražošanā, bet MVU datorus un internetu izmanto retāk, t.sk. vairāk nekā 50% miniuzņēmumu un 80% mikrouzņēmumu nelieto datorus. Kā galvenie iemesli tam tiek minēti finanšu, speciālistu un vajadzību trūkums. Analizējot situāciju MVU, tika noskaidrots, ka 22,7% Latgales un 24,7% Zemgales uzņēmēju atzīst, ka datoru skaits tajos ir nepietiekams (Vidzemē - 18,1%, Kurzemē - 8,8% un Rīgā - 5,1%)¹⁵. Lai arī nodrošinājums ar interneta pieslēgumu MVU Latvijā vidēji ir 94%, tomēr pilnībā ar internetu aprīkotas darbvietas Vidzemē ir tikai 74% un Zemgalē - 78% MVU (Latgalē - 81%, Kurzemē - 87% un Rīgā - 91%). Kā galvenie šķēršļi interneta izmantošanā tiek minēti finanšu, speciālistu un vajadzību trūkums, kā arī nepietiekams pieejamais pieslēguma ātrums.
171. Nepietiekamā līmenī internets un elektroniskas datubāzes tiek izmantotas publiskās pārvaldes iestāžu darbībā un sadarbībā. Rezultātā indivīdiem, lai saņemtu pārvaldes pakalpojumu, vai nu jāgaida, kamēr iestāde iegūs informāciju no citas iestādes, vai pašam jāsigādā izziņa no tās. Tas apgrūtina pakalpojumu saņemšanu un palielina birokrātisku procedūru skaitu, kā arī paildzina termiņus, kādos persona var saņemt sev nepieciešamos publiskās pārvaldes pakalpojumus.

E-pārvaldes pakalpojumi

172. Elektroniskā pārvalde (turpmāk – e-pārvalde) ir pieeja publiskās pārvaldes īstenošanā, kas pamatojas uz IKT iespēju un e-biznesam raksturīgo darbības principu izmantošanu, nodrošinot publisko pakalpojumu kvalitātes un efektivitātes uzlabošanu, kā arī sabiedrības līdzdalības palielināšanu publiskajā pārvaldē.
173. IKT izmantošana publisko pakalpojumu sniegšanā un saņemšanā Latvijā, salīdzinot ar citām ES valstīm, attīstās samērā lēni. Joprojām notiek plaša “papīru komunikācija” starp iestādēm, jo informācijas apmaiņai nav izveidotas atbilstošas un drošas datorsistēmas. Šobrīd saikne starp informācijas sistēmām tiek veidota divpusēju līgumu ietvaros: valsts informācijas sistēmas turētāji vienojas par datu apmaiņas formātu un saskarni par katru atsevišķu sistēmu. Rodas situācijas, ka pastāv dažādi datu apmaiņas risinājumi. Projekta „E-portfelis” ietvaros

¹¹ Pētījums „Informācijas sabiedrības attīstība”, Informācijas Sabiedrības birojs, 2004.gada marts.

¹² Saskaņā ar pētījumu „MVU un iedzīvotāju pieejamības problēmas publiskās pārvaldes un e-komercpakalpojumiem”, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, 2006.gada janvāris, angļu valodas zināšanas būtiski ietekmē interneta lietošanu. Vidējais interneta lietotāju īpatsvars bija tikai 31% respondentu, bet ar angļu valodas labām zināšanām – 84%. Arī krievu valodas zinātāji internetu lieto biežāk.

¹³ Latvijas statistikas gadagrāmata, Centrālā statistikas pārvalde, 2006.

¹⁴ EQUAL pētījums „Par IKT lietošanu uzņēmumos”, LIKTA, 2005.

¹⁵ „Mazo un vidējo uzņēmumu un iedzīvotāju grupu problēmas, saņemot un izmantojot publiskās pārvaldes un e-komercpakalpojumus”, MVU aptauja, ĪUMEPLS, 2006.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

tiek veidota integrēta valsts informācijas sistēma, kas nodrošinās vairāku informācijas sistēmu sadarbību, izmantojot standartizētus datu apmaiņas formātus un saskarnes. Uz 2007.gada sākumu ir integrētas divas informācijas sistēmas, un nākotnē darbs pie informācijas sistēmu integrācijas ir jāturpina. Daudzi iedzīvotājiem un uzņēmējiem svarīgi pakalpojumi vēl nav pieejami elektroniskā formā, lielai daļai valsts iedzīvotāju, īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem, ir nepietiekamas zināšanas datora un interneta lietošanā¹⁶.

174. Saskaņā ar ES pētījumu¹⁷ publiskās pārvaldes pakalpojumu pieejamības ziņā Latvija Eiropā atrodas 28.vietā. 2005.gada Apvienoto Nāciju ziņojumā par e-pārvaldes attīstību¹⁸ Latvija ierindota 32.vietā pasaulē (no 132 ANO dalībvalstīm).
175. Lai uzlabotu situāciju, ĪUMEPLS ar ERAF finansējuma atbalstu īsteno nacionālo programmu „E-pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana”. Šīs programmas ietvaros plānots līdz 2007.gada beigām izveidot un uzlabot 11 valsts informācijas sistēmas, attīstīt 58 publiskās pārvaldes e-pakalpojumus, 100% vispārīzglītojošo skolu un 80% pašvaldību institūciju nodrošināt ar piekļuvi internetam, izveidot 672 interneta pieslēgumus publiskās institūcijās, apmācīt 2447 publisko institūciju darbiniekus IKT lietošanas prasmēs un īstenot citas aktivitātes e-pārvaldes attīstībai.
176. Saskaņā ar ES rīcības plānu „e-Eiropa 2005”, kura mērķu īstenošana Latvijai joprojām ir aktuāla, vispirms svarīgi ir elektroniski nodrošināt 20 nozīmīgākos publiskos pamatpakalpojumus iedzīvotājiem un uzņēmējiem¹⁹. 2004.gadā Latvijā tikai 5% pārvaldes pakalpojumu bija pieejami elektroniski, kas ir zemākais rādītājs ES (Lietuvā – 40%, Igaunijā – 63%, ES25 vidēji - 41%²⁰).
177. Saskaņā ar citu pētījumu²¹ rezultātiem būtisks iemesls, kas traucē e-pakalpojumu attīstību un lietošanu, ir informācijas trūkums iedzīvotājiem un uzņēmumiem, īpaši MVU, par pakalpojumiem, kurus sniedz pašvaldības un valsts iestādes (tikai 40% iedzīvotāju bija pietiekoši informēti par pakalpojumiem). Informētības trūkumu negatīvi iespaido arī vienotas mājas lapas trūkums, kur būtu iespējams atrast visaptverošu informāciju par pakalpojumiem. Cits būtisks iemesls ir iedzīvotāju un uzņēmēju neizpratne par e-pakalpojumiem un to lietošanas priekšrocībām.
178. Cits pētījums par e-pakalpojumu pieejamību Latvijā²² rāda, ka, lai gan publiskās pārvaldes pakalpojumus 2005.gadā kopumā izmantoja 82,9% no aptaujātajiem iedzīvotājiem, nevienu elektronisko pakalpojumu nebija izmantojuši 70,6% respondentu, no kuriem savukārt 77,2% izteica vajadzību pēc e-pakalpojumiem un norādīja, ka galvenie šķēršļi e-pakalpojumu izmantošanai ir interneta nepieejamība un prasmju trūkums darbā ar internetu.

¹⁶ Pētījums „Elektronisko pakalpojumu pieejamības un efektivitātes novērtējums Latvijā”, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, 2005.gada marts.

¹⁷ „Online availability of public services: How is Europe processing”, Capgemini, 2006.

¹⁸ „Global E-government Readiness Report 2005. From E-Government to E-inclusion”, United Nations, 2005.gada novembris.

¹⁹ 20 pamatpakalpojumi minēti arī pētījumā „Elektroniski sniedzamie sabiedriskie pakalpojumi un to elektronizācijas pakāpe valsts un pašvaldību iestādēs un Valsts informāciju sistēmu (ieskaitot reģistrus) analīze”, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, 2005.gada oktobris.

²⁰ Eurostat, 2004.

²¹ Pētījums „Elektroniski sniedzamie sabiedriskie pakalpojumi un to elektronizācijas pakāpe valsts un pašvaldību iestādēs un Valsts informāciju sistēmu (ieskaitot reģistrus) analīze”, ĪUMEPLS, 2005.gada oktobris, un pētījums „Mazo un vidējo uzņēmumu un iedzīvotāju grupu problēmas, saņemot un izmantojot publiskās pārvaldes un e-komercpakalpojumus”, ĪUMEPLS, 2006.gada marts.

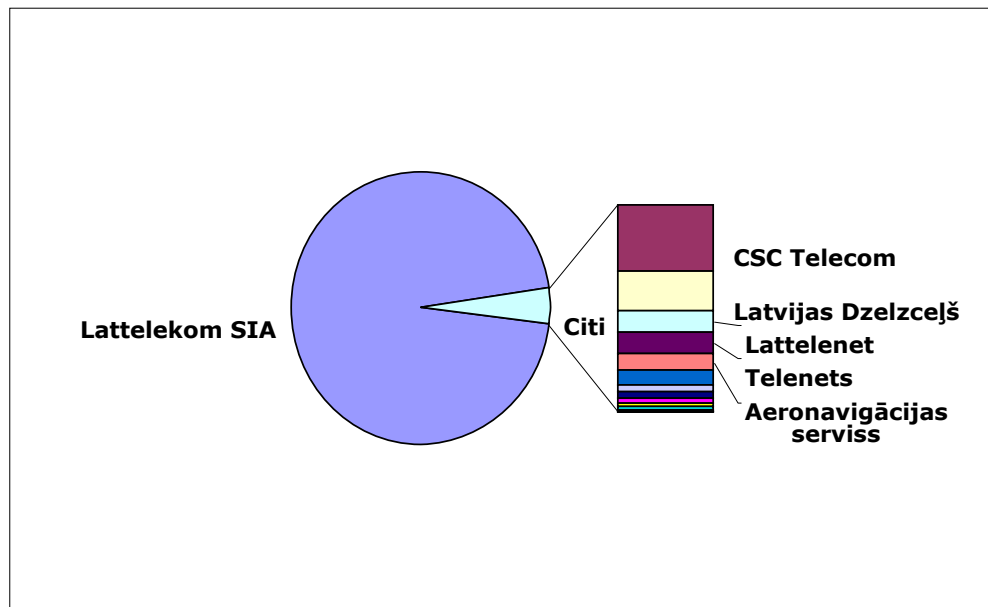
²² Pētījums „Elektronisko pakalpojumu pieejamības un efektivitātes novērtējums Latvijā”, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, 2005.gada marts.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

179. E-pakalpojumu attīstību traucē arī reizēm nepietiekošā pakalpojumu satura kvalitāte. Aptuveni 20% Latvijas pilsētu mājas lapu netiek regulāri atjaunotas, diskusijas iespējas apmeklētājiem tiek dotas tikai 35% mājas lapu, izmantojot e-vidē ievietotos rīkus, iespējams sazināties ar 33% pašvaldību, un nepilnā apjomā informācija svešvalodās pieejama 65% mājas lapu²³. Kopumā tikai 29,8% pašvaldību iestādēm 2006.gadā bija savas mājas lapas²⁴.
180. Saskaņā ar cita pētījuma²⁵ rezultātiem viens no citiem būtiskiem iemesliem, kas traucē e-pakalpojumu attīstību, ir informācijas trūkums iedzīvotājiem un uzņēmumiem, īpaši MVU, par pakalpojumiem, kurus sniedz konkrētā pašvaldība vai reģionālās iestādes (vienotas mājas lapas trūkums, kur būtu iespējams atrast visaptverošu informāciju par pakalpojumiem).

Elektroniskie sakari

181. Elektronisko sakaru nozarē 2004.gada 28.oktobrī Saeimā pieņemts Elektronisko sakaru likums, kas ievieš jaunus regulēšanas principus: tehnoloģiski neitrāls regulējums, nepieciešamība analizēt nozares tirgu situāciju un konkurenci, tādējādi pārņemot Eiropas Savienības 2002.gada nozares direktīvu paketi.
182. 2004.gada beigās balss telefonijas alternatīvo operatoru skaits sasniedza 88, bet interneta pakalpojumu sniedzēju skaits – 270²⁶.

Attēls Nr. 5: Fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgus 2004.gada beigās

Avots: Satiksmes ministrija, Decembris 2005

183. Fiksēto elektronisko sakaru pakalpojumi tiek nodrošināti ar analogām un modernizācijas rezultātā ieviestajām ciparu līnijām. Ciparu līniju iznesumi ir izveidoti visos rajonu centros. Latvijā uz 2005.gada 1.oktobra ciparizēts bija tikai 91% no fiksētā telefonu tīkliem ar nosegumu 27 līnijas uz 100 iedzīvotājiem, mobilie telefoni – 80 uz 100 iedzīvotājiem²⁷.

²³ Pētījums „Latvijas pilsētu mājas lapu saturs”, Latvijas Interneta asociācija, 2004.gads.

²⁴ Latvijas statistikas gadagrāmata, Centrālā statistikas pārvalde, 2006.

²⁵ Pētījums „Elektroniski sniedzamie sabiedriskie pakalpojumi un to elektronizācijas pakāpe valsts un pašvaldību iestādēs un Valsts informāciju sistēmu (ieskaitot reģistrus) analīze”, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, 2005.gada oktobris.

²⁶ Satiksmes ministrija, Decembris 2005.

²⁷ Satiksmes ministrijas dati, 2005.gada decembris.

184. Fiksēto elektronisko sakaru tīkla pārklājums Latvijā 2003.gadā bija 28,9% (ES vidēji - 86,5%). Tīkla ciparizācijas līmenis dažādos reģionos ir atšķirīgs, piemēram, biznesa sektorā 2005.gadā tas Rīgas rajonā bija 99,76%, bet Talsu rajonā - 45,07%²⁸.
185. Kopumā nodrošinājums ar elektronisko sakaru pakalpojumiem labāks ir pilsētās un uzņēmumu koncentrācijas vietās, bet lauku teritorijās pieejamie elektronisko sakaru pakalpojumi ir mazāk kvalitatīvi un parasti dārgāki.
186. 2005.gadā testa režīmā ir uzsākta zemes ciparu televīzijas apraide²⁹, vēl nav uzsākta ciparu radio apraide.
187. 2005.gadā platjoslu piekļuvi Latvijā izmantoja 15% no internetu izmantojošām māsājaimniecībām (Lietuvā – 12%, Igaunijā – 30%, ES25 – 23%³⁰).
188. Kā būtiskākie cēloņi esošajai situācijai platjoslu pakalpojumu jomā tiek minēti iedzīvotāju zemā pirktpēja kombinācijā ar zemo apdzīvotību, kas ir šķērslis platjoslas piekļuves pakalpojumu izplatībai un elektronisko sakaru komersantu tīklu izvēršanai attālinātajos reģionos.
189. Galvenās problēmas, kas saistītas ar IKT un interneta izmantošanu un e-pārvaldes pakalpojumu attīstību, ir šādas:
- lielākajā daļā Latvijas teritorijas ir ierobežota pieeja internetam, visā teritorijā ir zema piekļuve platjoslas datu pārraidei,
 - vāji attīstīti publiskās pārvaldes e-pakalpojumi,
 - prasmju un iemaņu trūkums iedzīvotājiem darbam ar IKT,
 - nepietiekami pieejama datortehnika un programmatūra,
 - zems sabiedrības informētības līmenis par IKT iespējām,
 - izveidoto informācijas sistēmu tehnoloģisko risinājumu nesavietojamība dažādos valsts reģionos un iestādēs,
 - droša e-paraksta trūkums.

²⁸ Satiksmes ministrijas dati, 2005.gada decembris.

²⁹ Digitālo TV testa režīmā 2005.gadā piedāvāja Baltcom TV. Signāls tiek sūtīts no Zaķusalas torņa un ir pieejams ~350 tūkst. māsājaimniecību. 2005.gada beigās ētera digitālo signālu saņēma 5,6 tūkst. abonenti. Datu avots: www.baltcom.lv (29.12.2005).

³⁰ Eurostat, 19.12.2005.

1.5. Kultūrvide

190. Kultūrvide ir gan nozīmīgs resurss reģionu un pilsētu ekonomikas un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai, gan arī dzīves vides kvalitāti ietekmējošs faktors. Attīstīta kultūrvide, kas ietver gan materiālus veidojumus, gan nemateriālas vērtības, tiešā un netiešā veidā ietekmē pilsētu vai atsevišķu to daļu ekonomisko reģenerāciju, veicinot kvalificēta darbaspēka piesaisti, nodarbinātību un līdzsvaru starp izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju un teritoriālo kohēziju. Kultūras infrastruktūra (t.sk., kultūras institūcijas un nepieciešamie materiāli tehniskie nosacījumi – būves, tehniskais aprīkojums, informācijas resursi) un kultūras mantojums gan kā pamats pakalpojumiem kultūras jomā, gan citu tautsaimniecības nozaru attīstību veicinošs faktors palielina Latvijas reģionu sociālekonomisko potenciālu. Kultūrvides pievienotā vērtība tiek radīta, praktiski nepatērējot dabiskos resursus un pozitīvi ietekmējot apkārtējo vidi.
191. Kultūra ir viens no Latvijas izaugsmes modelī „Cilvēks pirmajā vietā” minētajiem dzīves kvalitāti noteicošajiem aspektiem un labklājības sabiedrības prioritātēm, un kultūrai ir salīdzinoši augsta vieta sabiedrības vērtību hierarhijā Latvijā.³¹ Neattīstīta kultūrvide ir viens no faktoriem, kas motivē ekonomiski aktīvo sabiedrības daļu pārcelties uz pievilcīgāku dzīves vidi,³² savukārt investīcijas kultūras infrastruktūrā, produktu veidošanā un pieejamības palielināšanā uzlabo pilsētu un reģionu kā dzīves un investīciju vides pievilcību, veicina sociālo dialogu, darbaspēka kvalitāti un samazina depopulācijas tendences. Vairāk nekā 50% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka tieši kultūrvēsturiskie objekti un kultūras notikumi ir viens no dzīves telpu ietekmējošiem, piesaistošiem faktoriem.³³ Statistika uzrāda salīdzinoši augstu sabiedrības iesaisti kultūras aktivitātēs, bet kopš pagājušā gadsimta 90.-to gadu vidus arī kultūras produktu patēriņa stabila palielināšanos. Latvijā 2004.gadā darbojās 1570 valsts un pašvaldību kultūras institūcijas, kuru kopējais apmeklējumu skaits sasniedza 19,1 miljonus gadā, kas ik gadu pieaug par vidēji 2%.³⁴ Pēc iestāšanās ES Latvijā pieaug gan kultūras produktu eksports, gan imports,³⁵ paveras iespējas kultūras sakaru palielināšanai, izcilības veicināšanai, kultūras industrijas un kultūras tūrisma attīstībai, kas atstāj pozitīvu iespaidu uz tautsaimniecības izaugsmi. Pēc Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta aprēķiniem, katrs kultūrā ieguldītais lats ierosina tautsaimniecības aprītei 1,40 latus.³⁶
192. Saskaņā ar EK pētījumu „Kultūras ekonomika Eiropā”³⁷ kultūras un radošo industriju sektora pievienotās vērtības pieaugums ES dalībvalstīs laikā no 1999.gada līdz 2003.gadam ir 19,7%, un sektora izaugsme attiecīgajā laika posmā bija par 12,3% augstāka nekā kopējā ES ekonomiskā izaugsme. 2003.gadā kultūras un radošo industriju sektors veidoja 2,5% no kopējā ES IKP, savukārt Latvijā šis sektors saražoja 1,8% no IKP. 2004.gadā kultūras un kultūras tūrisma jomā strādāja 3,1% no ES dalībvalstu nodarbinātajiem, turklāt, lai gan ES no 2002. līdz 2004.gadam nodarbinātības līmenis samazinājās par 0,04%, kultūras un radošo industriju jomā tas paaugstinājās par 1,85%. Pēc Eiropas Komisijas datiem, kultūras sektorā

³¹ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.

³² Valsts prezidenta Stratēģiskās analīzes komisijas pētījums „Latvija un brīva darbaspēka kustība: Īrijas piemērs”, 2006.

³³ Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2004/2005: Rīcībspēja reģionos. Galv. red. Aija Zobena. Rīga: ANO attīstības programma, LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2005.

³⁴ KM dati.

³⁵ UNESCO Institute for Statistics. INTERNATIONAL FLOWS OF SELECTED CULTURAL GOODS AND SERVICES. Defining and capturing the flows of global cultural trade”, Montreal, 2005.

³⁶ Kultūras sektora tautsaimnieciskā nozīmīguma novērtējums. LZA Ekonomikas Institūta zinātniskais pētījums. Rīga, 1998.

³⁷ European Commission/KEA European Affairs „The Economy of Culture in Europe”, 2006.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

ES ir 4,2 miljoni nodarbināto ar vidēji 3-5% pieaugumu gadā.³⁸ Latvijā kultūras nozarē nodarbinātie veido aptuveni 1,8%, no kopējā nodarbināto skaita, t.sk. 75% kultūras nozarē nodarbināto ir sievietes.³⁹ Latvijā šobrīd kultūras un kultūras tūrisma sektorā kopā strādā tikai 32,4 tūkstoši nodarbināto (no ES dalībvalstīm ierindojušies 22 vietā), kas liecina par šīs nozares attīstības perspektīvām. Latvijā, veicot mērķtiecīgas investīcijas, kultūras nozarēs tiek prognozēts nodarbinātības pieaugums par 300 līdz 500 nodarbinātajiem gadā.⁴⁰

193. No 2004. līdz 2005. gadam, palielinoties strādājošo mēneša vidējai bruto darba samaksai no 109,6% līdz 116,5%, iedzīvotāju izdevumi atpūtai un kultūrai ir pieauguši no 6,2% līdz 6,7% gadā.⁴¹ Pieaugot iedzīvotāju ienākumiem, mainās arī brīvā laika pavadīšanas ieradumi, un attiecīgi pieaug pieprasījums pēc daudzveidīga kultūras pakalpojumu klāsta, kā arī pēc to augstas profesionālās kvalitātes. Veicot pētījumus par perspektīvākajiem patēriņa klasteriem kultūras jomā, ir identificēti divi klasteri ar vislielāko izaugsmes potenciālu: pirmais saistāms ar mūsdienīgās kultūras industrijām, bet otrs – ar tradicionālām kultūras aktivitātēm.⁴²
194. Latvijā atrodas bagāts un starptautiski atzīts materiālais un nemateriālais kultūras mantojums, kā arī sastopamas augstvērtīgas tradicionālās un mūsdienu kultūras izpausmes, saglabāta vietējā kultūras daudzveidība un identitāte. Kultūras mantojums ir nozīmīgs resurss reģionu attīstībā un kultūras tūrisma sekmēšanā. Kultūras pieminekļi veido redzamāko kultūrvides daļu. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauti 8428 objekti, kuru nozīmīgais ekonomiskais potenciāls pašlaik tiek izmantots tikai daļēji, jo trūkst publisku un privātu investīciju kultūras pieminekļu apsaimniekošanai, kas draud ar tālāku kultūrvides noplicināšanos.
195. Lai gan pēdējo gadu laikā veikti atsevišķi kultūras infrastruktūras objektu rekonstrukcijas un būvniecības darbi, tomēr esošie kultūras objekti nespēj nodrošināt arvien pieaugošo vietējo un starptautisko pieprasījumu pēc daudzveidīgiem profesionāliem kultūras pakalpojumiem un produktiem, kā arī to konkurētspēju. Kultūras institūciju materiāli tehniskais stāvoklis un profesionālo kultūras pakalpojumu pieejamība dažādās valsts teritorijās būtiski atšķiras. Latvijā lielākais kultūras pakalpojumu piedāvājums koncentrējas Rīgā un Rīgas rajonā, ko nosaka arī lielais iedzīvotāju blīvums un kultūras iestāžu skaits, tam seko Liepājas, Ogres, Cēsu, Daugavpils un Rēzeknes rajoni. Kopējais kultūras infrastruktūras stāvoklis lielākajā daļā Latvijas teritorijas ir neapmierinošs: morāli un fiziski novecojušas, sliktā stāvoklī ir ne tikai ēkas, bet arī citi ar to saistītie infrastruktūras elementi, kas nodrošina kultūras objektu pilnvērtīgu funkcionēšanu, t.sk. neatbilst mūsdienu sabiedrības prasībām tūrisma, mūžizglītības, zinātnes, starptautiskās sadarbības, izklaides u.c. jomās. Kultūras infrastruktūras nepietiekamais nodrošinājums ar mūsdienu tehnoloģijām un citu nepieciešamo aprīkojumu kavē pakalpojumu attīstību, kā arī neļauj pietiekami izmantot sinerģiju ar citiem tautsaimniecības sektoriem. Kvalitatīvu pakalpojumu trūkums neļauj pietiekami izmantot kultūru kā resursu darba tirgus produktivitātes veicināšanā, reģionālajā kohēzijā un attīstībā, kā arī sociālā dialoga sekmēšanā un sociālās atstumtības mazināšanā, īpaši ārpus Rīgas. Lai sekmētu atbilstoša kultūras pakalpojumu groza pieejamību Latvijas reģionos, veicinātu sociālās aktivitātes pieaugumu un stimulētu dzīves un darba vides pievilcību citos attīstības centros ārpus Rīgas, nepieciešams veidot gan jaunu, daudzfunkcionāli izmantojamu kultūras infrastruktūras objektu tīklu, gan renovēt un piemērot esošo kultūras infrastruktūru reģionos,

³⁸ Exploitation and development of the job potential in the cultural sector in the age of digitalisation. European Commission DG Employment and Social Affairs & MKW Wirtschaftsforschung GmbH, Munich, 2001.

³⁹ Eurostat Labour Force Survey, 2004.

⁴⁰ Kultūras sektora tautsaimnieciskais nozīmīgums. LZA Ekonomikas Institūta zinātniskais pētījums. Rīga, 1999.

⁴¹ CSP dati.

⁴² Robert Ķīlis, Kultūras patēriņš Latvijā. Ziņojums par socioloģijas aptaujas rezultātiem. Rīga, 2006.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

vienlaikus radot nozīmīgus sabiedriskās dzīves centrus un reģiona zīmolus. Pilotpētījums par kultūras funkcijām piemērotas daudzfunkcionālas būves darbības iespējām rāda, ka šāda veida infrastruktūrai jābūt plaši pielietojamai: tai jānodrošina gan tiešās kultūras un izglītības, gan ar kultūras industrijām (piemēram, populārās mūzikas koncerti, festivāli, filmu izrādes), gan plašāk - ar uzņēmējdarbību un dažādām sabiedriskām aktivitātēm (piemēram, konferences, semināri) saistītās funkcijas.

196. Galvenās risināmās problēmas:

- infrastruktūras trūkums kvalitatīviem kultūras pakalpojumiem nenodrošina ārpus Rīgas dzīvojošajiem kvalitatīvu vidi dzīvei un darbam,
- nepilnīga kultūrvides ekonomiskā potenciāla izmantošana, nepietiekams daudzveidīgu kultūras produktu un pakalpojumu piedāvājums,
- nav nodrošināta nozīmīga Eiropas kultūras mantojuma objektu saglabāšana un sociālekonomiskā potenciāla pilnvērtīga izmantošana, t.sk. valstij nepiederošajos objektos, kas īsteno publiskās funkcijas.

1.6. Tūrisms

197. 2004. un 2005.gadā Latvijā tūrisma nozares īpatsvars IKP bija 1,8%. Pievienotā vērtība tūrisma nozarē 2005.gadā, salīdzinot ar 2001.gadu, ir pieaugusi 2,6 reizes, un eksperti prognozē šo rādītāju palielināšanos arī turpmāk. Sākot ar 2000.gadu, vērojams stabils ienākošā tūrisma pieaugums – vidēji 15% gadā, kas liecina par nozares veiksmīgu attīstību kopumā. 2004.gadā pirmo reizi mūsu valstī tika uzņemti vairāk nekā 3 miljoni ārzemju ceļotāju (3,033 milj.). 2005.gadā turpinājās ārzemju ceļotāju skaita pieaugums - sasniedzot 3,774 milj. (pieaugums par 24,4%, salīdzinot ar 2004.gadu), kuru izdevumi, uzturoties Latvijā, sasniedza 190,0 milj. LVL (pieaugums par 33,8%, salīdzinot ar 2004.gadu). Tomēr, neskatoties uz šīm pozitīvajām tendencēm, joprojām negatīvi ir tūrisma maksājumu bilances rādītāji, kas 2005. gadā, salīdzinot ar 2004. gadu, ir ievērojami pasliktinājušies (Latvijas ceļotāju izdevumi ārvalstīs 2005. gadā par 132 mlj. LVL pārsniedza ārvalstu ceļotāju izdevumus Latvijā).
198. Pēdējos gados arī visā Eiropā ir vērojams pastāvīgs tūristu skaita pieaugums, tomēr saskaņā ar ekspertu prognozēm šāda attīstības tendence varētu saglabāties tikai nākamajos 3-4 gadus. Paredzot konkurences pieaugumu un potenciālo saspīlējumu gan ES, gan starptautiskajā tūrisma pakalpojumu tirgū, Latvijai rodas papildus ekonomiskas attīstības drauds, kuru var risināt ar tūrisma attīstību veicinošajiem pasākumiem, nodrošinot kvalitatīvu inovatīvu tūrisma produktu attīstību, kā arī Latvijas kā tūrisma galamērķa nostiprināšanos.
199. Gan ienākošā, gan vietējā tūrisma straujā pieauguma rezultātā ir iespējams identificēt vairākas esošās tūrisma infrastruktūras problēmas, kas rada draudus pozitīvai tūrisma nozares attīstībai valsts līmenī. Analizējot tūristu mītnu skaitu Latvijā un tajās apkalpoto tūristu skaitu 2004.gadā, vērojama izteikta koncentrācija Rīgā un Jūrmalā, kur atrodas 57% no visām tūristu mītnēm un kas ir uzņēmušas 71% no kopējā izmitināto tūristu skaita valstī. Vēl jāatzīmē divi ekonomiski aktīvie centri – Liepāja un Ventspils, bet pārējā Latvijas teritorijā tūristu plūsmas attīstības rādītāji ir ievērojami zemāki. Šāda tendence liecina par nepilnībām tūrisma infrastruktūras vienmērīgā pārklājumā, kapacitātē un kvalitātē valstī kopumā, tādējādi radot disproporciju starp esošās tūrisma infrastruktūras iespējām un potenciālo tūristu plūsmas pieaugumu.
200. Valstī nav veselības, kūrortu un rekreatīvā tūrisma attīstībai nepieciešamās infrastruktūras, kas ir galvenais šo tūrisma produktu un saistīto pakalpojumu attīstību kavējošais faktors. Otrs faktors ir esošo investīciju nepietiekamība infrastruktūras izveidošanai un kompleksai attīstībai. Latvijā minimāli ir apgūts dabisko ārstniecības līdzekļu potenciāls – ārstnieciskās dūņas, minerālūdeņi, kā arī netiek izmantoti valstiski nozīmīgi tūrisma resursi – Baltijas jūras piekraste. Veselības tūrisma un kūrortu nozīmīgumu apliecina ASV veikti pētījumi, kuros secināts, ka kūrortviesnīcas un spa viesnīcas, kuras veido tikai 27% no veselības tūrisma industrijas kopumā, rada 41% no kopējiem industrijas ieņēmumiem (11,2 miljardi 2003.gadā, pēc Starptautiskās spa asociācijas datiem).
201. Latvijā, atšķirībā no daudzām Eiropas valstīm, pagaidām praktiski nav attīstīta aktīvā tūrisma infrastruktūra un izveidoti aktīvā tūrisma produkti. Velotūrisma infrastruktūras radīšana, specializētu atpūtas vietu ierīkošana, velomaršrutu izveidošana (piemēram, starptautisko EuroVelo maršrutu EV10 (590 km garumā), EV11 (630 km garumā) un nacionālā velomaršruta NV1 (40 km garumā), kas savieno EV10 un EV11), īpašu veloceliņu apdzīvotās vietās, marķētu garo distanču tūristu taku sistēmas un ūdenstūrisma infrastruktūras izveidošana veicinātu ne tikai aktīvā tūrisma produktu attīstību, bet arī aktīvu dzīvesveidu un sabiedrības veselību.

202. Būtisks infrastruktūras komponents ir kompleksa tūrisma informācijas zīmju un tūrisma informācijas nesēju (tajā skaitā elektronisko) sistēma, kas aptver visu valsts teritoriju.
203. Esošā tūrisma infrastruktūra Latvijā nav pieejama personām ar funkcionāliem traucējumiem, ģimenēm ar maziem bērniem, veciem cilvēkiem. Latvijā nav neviena naktsmītne, kur pilnībā būtu ievēroti universālā dizaina pamatprincipi, kas ir izstrādāti vides pieejamības veicināšanai visām sabiedrības grupām. Pēc ekspertu vērtējuma, vides pieejamības veicināšana dotu pozitīvu ieguldījumu ne tikai sociālu mērķu sasniegšanā, bet arī nodrošinātu pozitīvu ekonomisko efektu, jo pašreiz vides nepieejamība ir šķērslis daudziem patērētājiem iegādāties tūrisma produktu vai pakalpojumu.
204. Neskatoties uz tūrisma nozares sekmīgo attīstību, Latvijā nav pietiekama nacionālas nozīmes tūrisma produktu piedāvājuma daudzveidība, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm. Ekonomikas ministrijas un Tūrisma attīstības valsts aģentūras 2004.-2005.gadā veikto pētījumu par tūrisma attīstības tendencēm valstī, kā arī tūrisma mērķa tirgu un tūristu pieprasījuma izpētes rezultāti liecina, ka Latvijā ir potenciāli tūrisma izaugsmei piemēroti, bet pilnībā neizmantojami resursi, uz kuru bāzes varētu tikt nodrošināta kvalitatīvu nacionāla līmeņa tūrisma produktu un pakalpojumu attīstība, tādējādi aktivizējot arī ekonomisko attīstību kopumā un palielinot nodarbinātību valstī.
205. Sekmīgā tūrisma attīstība pēc 2000.gada ir nozīmīgi ietekmējusi arī darba vietu pieaugumu tūrisma sektorā. 2004.gadā tūrisma sektorā nodarbināto skaits bija 25583, kas ir par 4421 nodarbinātajiem vairāk nekā 2003.gadā. Īpaši nozīmīgas izmaiņas vērojamas viesnīcu un restorānu sektorā – pieaugums par 21,6%. Salīdzinot tūrisma sektorā nodarbināto skaitu dzimumu griezumā, apmēram 2/3 no nodarbinātajiem ir sievietes.
206. Pēc statistikas datiem, vidēji viena tūrista uzturēšanās laiks Latvijā 2004.gadā bija 1,7 dienas (par 10% īsāks, salīdzinot ar 2003.gadu) un galvenā tūristu koncentrēšanās vieta – Rīga un tās apkārtnē. Salīdzinot esošo Latvijas tūrisma produktu piedāvājumu ar citu ES dalībvalstu (sevišķi Baltijas un Skandināvijas valstu) piedāvājumu, nav vērojamas būtiskas atšķirības, tomēr Latvijas tūrisma produkti tiek piedāvāti fragmentāri, neuzsverot nacionālas nozīmes tūrisma produktus. Jaunu tūrisma produktu attīstība radītu priekšnoteikumus papildus investīcijām tūrisma infrastruktūrā, kas sekmētu Latvijas konkurētspēju ar citiem ES tūrisma galamērķiem.
207. Latvija spētu piesaistīt daudz vairāk tūristu, ja mērķtiecīgi, izmantojot modernās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, tirgū tiktu virzīts vienots nacionāla līmeņa tūrisma produktu kopums, kas ietvertu augsta līmeņa pakalpojumu kvalitāti un inovatīvus elementus. Tas atvieglotu ceļojumu plānošanu un izvēli, palielinātu tūrisma produktu pārdošanas apjomu, kā arī pagarinātu tūristu uzturēšanās ilgumu Latvijā.
208. Latvijā ir pievilcīgas ainavas, bagāts dabas, kā arī gan materiālais, gan nemateriālais kultūras un vēstures mantojums, kas ir nozīmīgs priekšnoteikums tūrisma attīstībai, bet ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ tūrismam ir izteikta sezonālitate, kas negatīvi ietekmē tūrisma komercdarbību. Tādēļ nepieciešams radīt pamatu jaunām un inovatīvām aktivitātēm nacionālu tūrisma produktu un pakalpojumu attīstībā, kas ļautu pagarināt tūrisma sezonu un piesaistīt tūristus visa gada garumā.
209. Nozīmīga esošo un potenciālo tūrisma produktu daļa ir kultūrvēsturiskā mantojuma objekti. Kultūras tūrisms pagaidām neizmanto savu potenciālu pakalpojumu sniegšanā un nenes to iespējamo peļņu, ko varētu gūt, ja tiktu veikti ieguldījumi kultūras un vēstures pieminekļu restaurēšanā un saglabāšanā, kā arī to mērķtiecīgā izmantošanā tūrisma produkta un pakalpojumu veidošanā.
210. Latvijā nav sabalansēts tūrisma produktu piedāvājums visā valsts teritorijā, aptverot dažāda veida tūrisma objektus (piemēram, tematiski/atraksiju parki, aktīvās atpūtas zonas ģimenēm

ar bērniem, veciem cilvēkiem, cilvēkiem ar speciālām vajadzībām, etnogrāfiski ciemati, industriālā un militārā mantojuma objekti u.c.). Esošais tūrisma produktu piedāvājums ir vienpusīgs un tādējādi negatīvi ietekmē tūristu plūsmas pieaugumu valstī kopumā.

211. Viens no traucējošiem faktoriem ir arī tas, ka esošo un potenciālo tūrisma objektu īpašniekiem trūkst zināšanu, iemaņu un kompetences to apsaimniekošanā un piedāvājuma veidošanā, daudzi no viņiem neapzinās ekonomiskās iespējas, ko piedāvā šādi objekti.

212. Galvenās risināmās problēmas:

- tūrisma infrastruktūras neatbilstība esošajai tūrisma plūsmai un plānotajai attīstībai,
- nepietiekams integrētu un inovatīvu nacionālo tūrisma produktu piedāvājums,
- nepietiekamas uzņēmēju un potenciālu tūrisma objektu īpašnieku zināšanas par tūrisma organizāciju,
- nepietiekama kultūras un vēstures pieminekļu izmantošana tūrisma produktu attīstīšanā to sliktā tehniskā stāvokļa dēļ,
- nepietiekami attīstītas tūrisma informācijas sistēmas.

1.7. Izglītība un tālākizglītība

Vispārējās prasmes

Vispārējā pamatizglītībā un vidējā izglītībā iesaistīto izglītojamo raksturojums

213. Latvija kopš 1992.gada piedalās izglītības starptautiskajos salīdzinošajos pētījumos. Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas OECD PISA 2000.gada rezultāti liecināja, ka Latvijas 15 – 16 gadīgajiem jauniešiem bija zemi sasniegumi pamatprasmēs (lasīšana, dabaszinātnes, matemātika) – 30,6 % sasniedza tikai zemāko kompetences līmeni vai palika zem tā. Tikai 4% skolēnu sasniedza augstāko kompetences līmeni.
214. 2003.gada PISA rezultāti liecina, ka Latvija ir uzlabojusi sniegumu visās jomās, tomēr uzlabojumu galvenokārt nosaka tas, ka rezultāti uzlabojušies skolēniem ar iepriekš ļoti zemiem un zemiem sasniegumiem. Latvijā joprojām ir zems skolēnu skaits, kas sasniedz vidēju un augstu kompetences līmeni, un tas nav būtiski palielinājies. PISA 2003.gada rezultāti liecina, ka Latvijas 15 – 16 gadīgo jauniešu sasniegumi pamatprasmēs ir ievērojami uzlabojušies – 18 % sasniedza zemāko kompetences līmeni vai palika zem tā, bet 6% skolēnu sasniedza augstāko kompetences līmeni. Un tomēr mūsu skolēnu sasniegumi ir zem vidējā pasaulē un Eiropā. TIMSS 2003.gada rezultāti Latvijā liecina, ka 8.klases skolēnu sasniegumi matemātikā un dabaszinātnēs ir labāki Rīgas un citu Latvijas lielo pilsētu skolu skolēniem. Tas apstiprina, ka, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas izglītības turpināšanai un veicinātu reģionālo attīstību, svarīgi ir būtiski palielināt ieguldījumus lauku un mazo pilsētu skolās gan skolu aprīkojumā, gan skolotāju tālākizglītībā.
215. Vidējās izglītības noslēguma centralizēto eksāmenu rezultāti liecina⁴³, ka joprojām liels īpatsvars jauniešu skolu pabeidz ar zemām vai ļoti zemām pamatprasmēm 27,18%. Īpaši zemi rezultāti ir profesionālās izglītības (49,48%) un vakarskolu (36,35%) beidzējiem.
216. Matemātikas pārbaudījumā zemāko līmeni (no 6 līmeņiem) 2004.gadā vidusskolās un ģimnāzijās ieguva 3,2% no skolēniem, vakarskolās - 17%, arodskolās - 50%, tehnikumos un koledžās – 34,9 %. Savukārt fizikas pārbaudījumā attiecīgi vidusskolās un ģimnāzijās – 5,8%, vakarskolās – 34,8 %, arodskolās – 56%, tehnikumos un koledžās – 54,2 %.
217. 2004. mācību gadā 9.klasē 3782 skolēni (11% no 9.klašu skolēnu skaita) nesaņēma apliecību par pamatizglītības ieguvu. Šie jaunieši pamatizglītības 9. klases mācību programmu atkārtu vēlreiz - tajā pašā skolā, citā izglītības iestādē, pedagoģiskās korekcijas izglītības programmā. 12,2% no 9.klases absolventiem matemātikas eksāmenā saņēma vērtējumu zemāku par 4 ballēm, latviešu valodā – 1%, svešvalodās vidēji – 3%. Skolēnu mācību sasniegumu diagnostikas sistēma nenodrošina pilnīgu atgriezenisko informāciju par skolēnu mācīšanās grūtībām un problēmām.
218. 95% no obligātā izglītības vecuma bērniem ir iekļauti izglītības sistēmā. 2004.gada sākumā ap 24 000 bērnu Latvijā dzīvoja tā saucamajās riska ģimenēs. Šādiem bērniem vecāki parasti pievērš maz uzmanības, un viņi bieži neredz jēgu apmeklēt skolu. 2003./2004.m.g. 4509 jeb 1,4% 1.–12.klases skolēnu neattaisnoti neapmeklēja skolu vismaz vienu trešdaļu no mācību laika. Galvenie skolas neapmeklēšanas iemesli ir patvaļīga neierašanās skolā un klaiņošana, vecāku bezatbildība un ģimenes sociālās problēmas. Visu minēto iemeslu dēļ 2004./2005. mācību gadā no 370 000 bērnu un jauniešu obligātajā izglītības vecumā apmēram 20 000

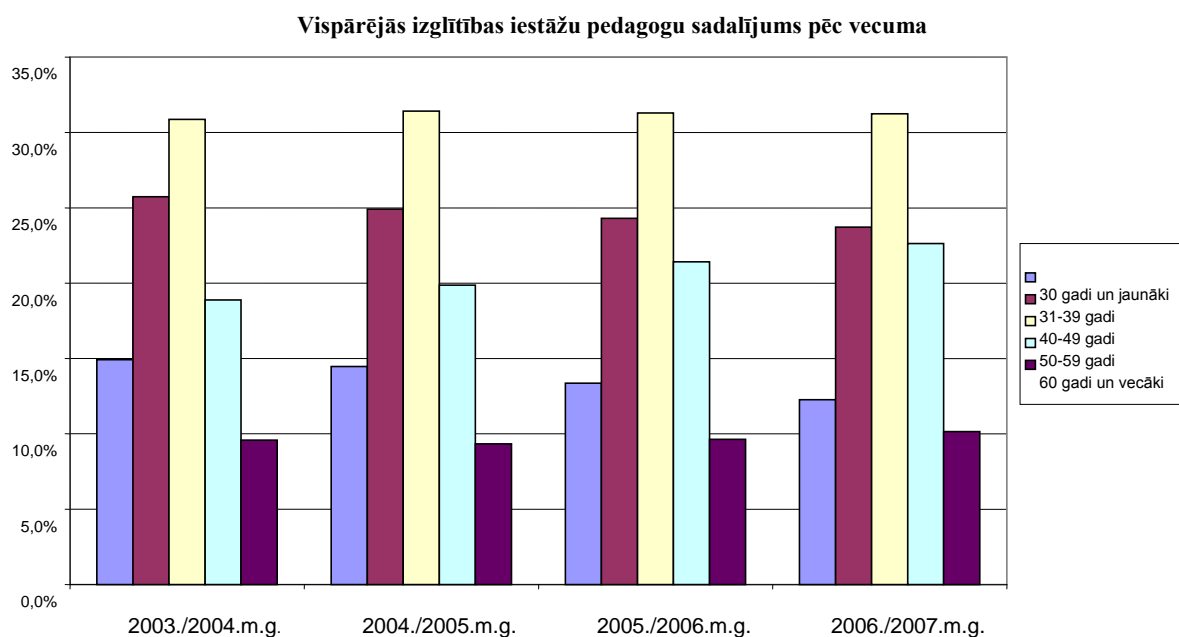
⁴³ 2004.gada IZM dati.

neapmeklēja skolu (5,6%), bet 4,9% jauniešu neturpināja mācības jau pēc pamatzglītības iegūšanas.

219. Gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Vidējo izglītību ieguvušajiem ir nepietiekamas zināšanas dabaszinātņu priekšmetos un svešvalodās. Tā iemesli ir: nepietiekams un novecojis dabaszinātņu mācību kabinetu un laboratoriju aprīkojums, nepietiekami un novecojuši mācību līdzekļi gan dabaszinātņu, gan svešvalodu mācīšanai (tajā skaitā skolās nepietiek mācību grāmatas), pedagogu trūkums un nepietiekama kapacitāte jaunas metodikas ieviešanā, īpaši dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju un svešvalodu priekšmetos.

Vispārējās izglītības iestāžu pedagogi

220. Palielinoties skolotāju vidējam vecumam, tuvākajā nākotnē valstī var iestāties pedagogu krīze, jo samazinās jaunu pedagogu un palielinās gados vecāku pedagogu īpatsvars. Gandrīz 10% no kopējā vispārējās izglītības iestāžu pedagogu skaita ir pensijas vecumā, esošie skolotāji noveco, un nav pietiekams jaunu skolotāju pieplūdums. Vairāk nekā 2/3 pedagogu ir vecumā virs 40 gadiem. Jauno skolotāju ienākšana izglītības iestādēs ar katru gadu samazinās – 2000./2001.mācību gadā skolotāji 30 gadu vecumā un jaunāki bija 19,23%, 2004./2005.mācību gadā - 15,01 %, savukārt 2006./2007.mācību gadā – tikai 12,3%.

Attēls Nr. 6: Pedagogu vecuma struktūra procentos

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

221. Jauno pedagogu skaits ir nepietiekams, lai aizvietotu tos, kas ir pensijas vecumā vai tuvākajā laikā aizies pensijā. Jaunieši neizvēlas pedagoga profesiju, mazinās profesijas pievilcīgums ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā un citur pasaulē. Skolotāju kvalifikāciju ieguvušie nestrādā skolās, kā iemeslu minot ne tikai zemo atalgojumu, bet arī zemo skolotāju profesijas prestižu. Skolām ir nepietiekama cilvēkresursu kapacitāte jaunas metodikas ieviešanā. Īpaši aktuāls ir skolotāju trūkums dabaszinātņu (fizika, ķīmija un bioloģija), matemātikas, informācijas tehnoloģiju un svešvalodu priekšmetos. Vispārējās izglītības pedagogu dzimuma sadalījumā ir vērojama disproporcija. Tas, ka 88% skolotāju vispārīzglītojošās skolās ir sievietes, parāda izteikto dzimumu segregāciju Latvijas sabiedrībā. Sieviešu koncentrācija vienā profesijā ir saistīta ar darba samaksas problēmām šajā jomā. Zemais atalgojums ietekmē gan vienas profesijas pārstāvju, gan viena dzimuma pārstāvju izvēli.

222. Valstī trūkst vienotas pieejas un sistēmas pedagogu tālākizglītības organizēšanai. Netiek pietiekamā skaitā sagatavoti skolotāju tālākizglītotāji. Arī pedagogu tālākizglītības programmas ir pārāk sadrumstalotas un nav uz mērķi orientētas. Pedagogiem trūkst zināšanu un prasmju darbam ar dažādām sociālām grupām, izmantojot jaunās tehnoloģijas un mūsdienīgas sadarbības metodes.

Izglītības infrastruktūra un aprīkojums vispārējo prasmju apguvei

Dabaszinātņu kabineti

223. Dabaszinātņu apgūvē īpaša nozīme ir speciāli aprīkotiem mācību kabinetiem, jo šo mācību priekšmetu saturs izpratnei ir nepieciešama praktiska darbošanās un demonstrējumi, it īpaši iepazīstoties ar jaunākajām tehnoloģijām un zinātniskajām metodēm. Dabaszinātņu skolotāju rīcībā esošie mācību materiāli un kabinetu aprīkojums nedod iespēju īstenot mūsdienīgu mācību saturu. Mācību materiāli (ierīces demonstrējumiem, piederumi laboratorijas darbu veikšanai u.c.) skolās kopumā stipri nolietojušies, pēdējos 10-15 gadus maz papildināti. Kabinetos nav datoru, videoprojektoru u.c. mācību saturs īstenošanai nepieciešamas tehnikas. Nepietiekami tiek atjaunoti laboratorijas piederumu, trauku, reaģentu un bioloģisko preparātu krājumi. Skolās ir novecojuši vizuālās uzskates materiāli.
224. 2004.–2006.gada plānošanas periodā tika izstrādāta jauna vidējās izglītības mācību programma un Nacionālās programmas “Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā” ietvaros tika apmācīti pedagogi. Nacionālā programma aptver tikai 50 no 383 vidusskolām (13%), tajā skaitā vienu profesionālās izglītības iestādi.

Nodrošinājums ar informācijas tehnoloģijām

225. Apkopotie dati uz 2004.gada 1.septembri liecina, ka Latvijā vispārīzglītojošās skolās ir 20 471 dators, t.i., 14 audzēkņi uz vienu datoru (jeb 7 datori uz 100 audzēkņiem). Šis skaitlis apmēram divas reizes atpaliek no ES vidējā rādītāja. Apmēram viena trešā daļa datoru ir novecojusi. Tas nozīmē, ka praktiski lietojami ir tikai aptuveni 14 000 datori. Tātad faktiskais rādītājs ir 21 audzēknis uz datoru (4,6 datori uz 100 audzēkņiem), jo pārējie datori nespēj pilnvērtīgi funkcionēt ar jaunāko programmatūru. Jaunāko Microsoft produktu minimālās prasības ir Pentium III, tas nozīmē, ka tikai 5000 datori (mazāk nekā 25% no visiem uzskaitē esošajiem skolu datoriem) spēs izmantot Microsoft produkciju. Tā kā vispārpieņemtais datoru nolietojuma laiks ir 3 gadi, var uzskatīt, ka skolās dators nolietojas 4–5 gados. Tātad, lai uzturētu esošo līmeni, katru gadu jāatjauno vismaz piektā daļa datoru, t.i., 4000 datoru gadā. Pretējā gadījumā pat visoptimistiskākās prognozes jau 2008.gadā sola 75 audzēkņus uz datoru (1,3 datori uz 100 audzēkņiem). Izglītības iestādēs trūkst pielāgotu datoru un programmatūras personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Ēkas un inženiertehniskie tīkli

226. Laika posmā no 1997.–1998.gadam Latvija ir veikusi 1150 izglītības iestāžu apsekošanu. Apsekojuma rezultāti liecināja, ka tobrīd nepieciešamās izglītības iestāžu ēku kopējās inženiertehnisko uzlabojumu izmaksas bija 646,1 milj. latu. 2004. un 2005.gadā Valsts investīciju programmas ietvaros tika atbalstīti 302 projekti ar kopējo finansējumu 21,3 miljoni latu. Lai gan valsts atbalsts ir ievērojami pieaudzis, vajadzība pēc finansiālā atbalsta izglītības iestāžu sakārtošanā gandrīz piecas reizes pārsniedz piešķirumu. 7% izglītības iestāžu pastāv draudi ēku drošībai un cilvēku dzīvībai. Saglabājoties pašreizējam investīciju apmēram, pēc desmit gadiem Latvijā šādu izglītības iestāžu īpatsvars būs 60%. Prioritāro uzlabojumu izmaksas ir apmēram 158,7 milj. latu. Tas ir 20 reizes vairāk nekā gada laikā tiek investēts

infrastrukturā attīstībā no valsts un pašvaldību budžeta. Lielākā daļa izglītības iestāžu nav pielāgotas personām ar funkcionāliem traucējumiem.

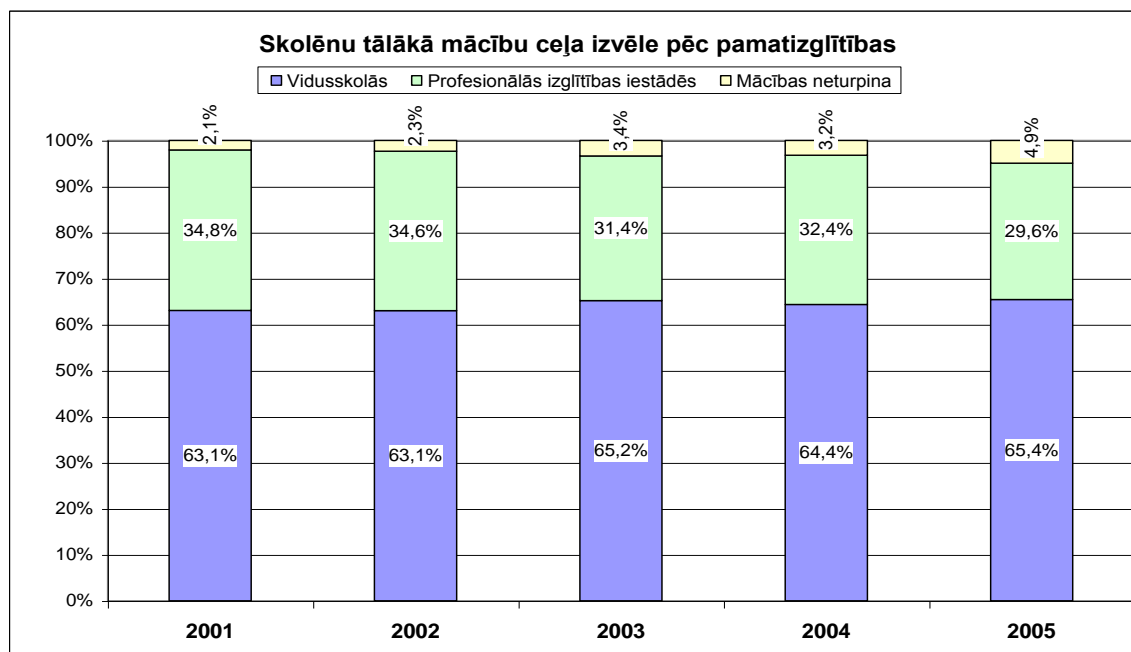
227. Telpu efektīvu izmantošanu izglītības sistēmā raksturo mācību kabinetu un darbnīcu piepildījums un noslogojums. Latvijas vispārējās izglītības iestādēs telpu noslogojums ir ļoti atšķirīgs: no 41–58% rajonos līdz 110–112% pilsētās.

Profesionālā orientācija un tālākā izglītības ceļa izvēle pēc pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanas

228. Profesionālās orientācijas trūkums pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības posmā un nepietiekama informētība par izglītības un tālākizglītības iespējām ir cēlonis tam, ka 5% no pamatskolas absolventu skaita un gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēle nav pietiekami mērķtiecīga, līdz ar to ir nepieciešams paplašināt atbalsta sistēmu karjeras izglītības programmu īstenošanai visu veidu izglītības iestādēs.

229. Vērtējot jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēli vērojams⁴⁴, ka 2004./2005. mācību gada sākumā no pamatskolas beigušo jauniešu kopējā skaita:

- 65,5% izglītību turpināja vispārējās izglītības programmās,
- tikai 29,6% izglītību turpināja profesionālās izglītības programmās,
- 4,9% izglītību neturpināja.

Attēls Nr. 7: Skolēnu tālākā mācību ceļa izvēle pēc pamatzglītības

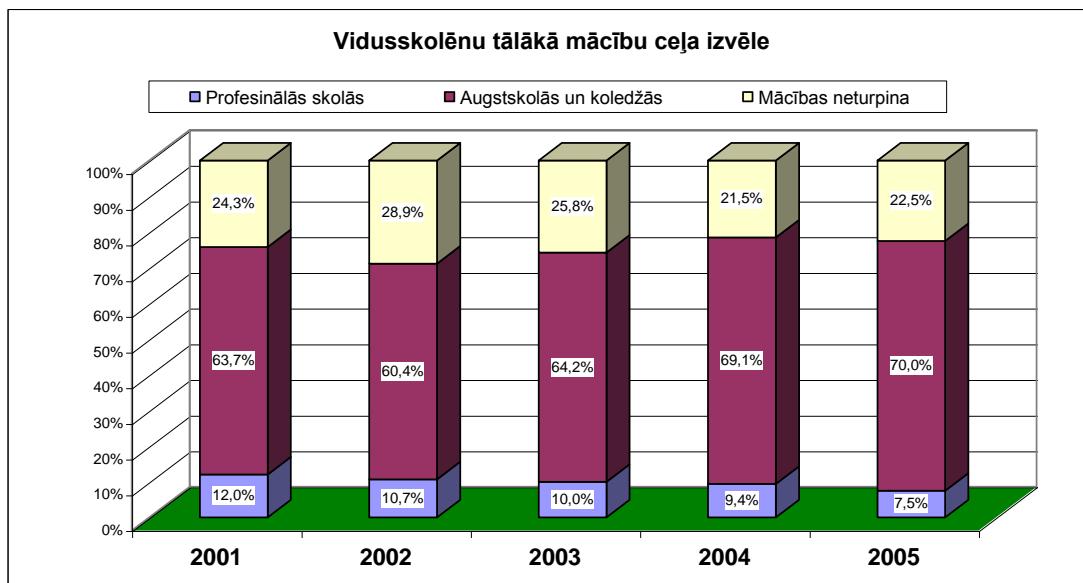
Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

230. 2004.mācību gadā no kopējā vispārējās vidējās izglītības absolventu skaita 21,5 % izglītību neturpināja, t.i., bija spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar vājām sekmēm⁴⁵, jo nespēja turpināt izglītību augstākā līmenī. 59% atskaitīto no vispārizglītojošām dienaskolām

⁴⁴ 2005., CSP.

⁴⁵ ISEC dati par centralizētajiem eksāmeniem.

ir zēni. Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 67,1% darbaspēka ar pamatizglītību vai nepabeigtu pamata izglītību ir vīrieši. Tas nozīmē, ka tieši vīrieši ir pakļauti riskam ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un veikt zemas kvalifikācijas darbus.

Attēls Nr.8: Vidusskolēnu tālākā mācību ceļa izvēle

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

231. Profesionālajā izglītībā mācību vietu skaits ir ierobežots. Vietu ir tik daudz, cik valsts ir spējīga finansēt. Augstāk norādītie dati ļauj secināt, ka pastāv disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības ceļa izvēli pēc pamatskolas. 2004./2005. mācību gadā kopā no 16 – 18 gadus vecajiem: 26% (29,7 tūkst.) mācās profesionālajā izglītībā, bet 74% (70,9 tūkst.) – vispārējā izglītībā. Salīdzinot ar ES datiem par izglītojamo īpatsvaru sākotnējās PI programmās, mazāks īpatsvars ir tikai Igaunijā⁴⁶.
232. Galvenie cēloņi ir nepietiekama orientācija uz praktisko darbu, profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir par vienu gadu garāks (četri gadi) nekā vispārējā vidējā izglītībā, profesionālās izglītības iestādes ir salīdzinoši tālu no dzīves vietas, un materiālo resursu trūkums liedz dzīvot dienesta viesnīcā (stipendijas vidējais apmērs 8,5 latī mēnesī), profesionālās izglītības iestādes nav „pievilcīgas” novecojošās infrastruktūras dēļ.
233. Gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Viens no iemesliem tam ir fakts, ka profesionālās orientācijas pasākumi skolās joprojām ir nepietiekami un jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēle nav pietiekami mērķtiecīga.
234. Kopumā Latvijā jauniešu līdzdalība vidējās izglītības pakāpē ir nepietiekama (73,7%), salīdzinot ar attīstītajām ES valstīm un ASV/Kanādu. Tā cēlonis ir zemais priekšzināšanu līmenis un nepietiekami attīstīta „otrās iespējas” izglītība.
235. Galvenās problēmas:
- liels skolnieku īpatsvars ar zemu pamatprasmju līmeni un nepietiekams īpatsvars ar augstu kompetences līmeni,
 - 1/10 daļa skolnieku, pabeidzot 9.klasi, nesaņem apliecību par pamatizglītības ieguvu, veidojot lielu skolnieku īpatsvaru ar zemu pamatprasmju līmeni,

⁴⁶ CEDEFOP dati, 2004.

- nepietiekami kvalitatīva zināšanu un prasmju apguve matemātikā, dabaszinībās un lasītprasmē pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpēs, veidojot nepietiekamu skolnieku īpatsvaru ar augstu kompetences līmeni,
- profesionālās orientācijas trūkums pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības posmā un nepietiekama informētība par izglītības un tālākizglītības iespējām,
- disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības ceļa izvēli pēc pamatskolas,
- trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm,
- nepietiekama jauniešu iesaistīšanās vidējā izglītībā,
- nepietiekams pedagogu skaits, īpaši dabaszinātņu, matemātikas un svešvalodu mācību priekšmetos, pedagogu novecošanās un mazs jauno pedagogu īpatsvars,
- novecojusi izglītības infrastruktūra, nav pienācīgi aprīkots dabaszinātņu kabinetu, mācību līdzekļu un aprīkojuma.

Profesionālā izglītība

236. Latvijā iegūt profesionālo izglītību vai pilnveidot kvalifikāciju var 173 profesionālās izglītības iestādēs un 510 pieaugušo izglītības iestādēs, kas reģistrētas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā, tajā skaitā par valsts budžeta līdzekļiem profesionālo izglītību (turpmāk – PI) var iegūt 119 PI iestādēs (7 koledžās un 112 profesionālās vidējās vai arodizglītības iestādēs).

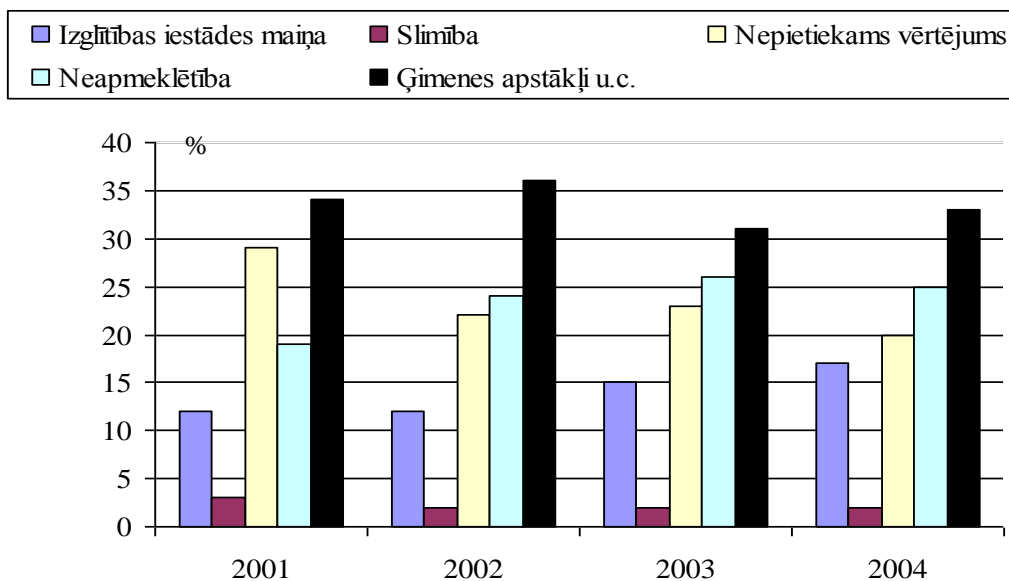
Profesionālajās programmās iesaistīto izglītojamo raksturojums

237. Latvijā izglītojamo profesionālās izglītības programmās procentuālais īpatsvars vidējās izglītības pakāpē ir salīdzinoši zems - tikai 30% no pamatskolas beigušo jauniešu kopējā skaita, un to veido 47% vīriešu un 31% sieviešu attiecīgajā izglītības vecumā. Tas ir ievērojami zemāks nekā citās ES dalībvalstīs (Čehijā – vīrieši 85%, sievietes 76%, Nīderlandē – 72% un 52%, Dānijā 59% un 47%). Tam cēloņi ir nepietiekama orientācija uz praktisko darbu, profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir par vienu gadu garāks (četri gadi) nekā vispārējā vidējā izglītībā, profesionālās izglītības iestādes ir salīdzinoši tālu no dzīves vietas un materiālo resursu trūkums liedz dzīvot dienesta viesnīcā (stipendijas vidējais apmērs 8,5 latī mēnesī), profesionālās izglītības iestādes nav „pievilcīgas” novecojošās infrastruktūras dēļ.
238. Dati liecina, ka pieaug to profesionālajā izglītībā iesaistīto audzēkņu īpatsvars, kas mācās profesionālās vidējās izglītības programmās (t.i., iegūst 3.līmeņa profesionālo kvalifikāciju un vidējo izglītību, kas ļauj turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē), attiecīgi 53,4% 2000.gadā un 67% 2004.gadā no visiem audzēkņiem. Attiecībā uz zēnu un meiteņu izvēli atšķirības nav vērojamas - no visiem profesionālajā izglītībā iesaistītajiem vidējās izglītības programmās mācās 66% zēnu un 67% meiteņu⁴⁷. Tomēr progresu šajā virzienā apdraud jauniešu pamatprasmju zemais līmenis pamatizglītības noslēgumā. 2005.gadā PI iestādēs 647 audzēkņi tika uzņemti ar nepabeigtu pamatizglītību, kā arī bija liels no PI iestādēm atskaitīto jauniešu īpatsvars.
239. Atbilstoši Lisabonas stratēģijas un Kopenhāgenas procesa mērķiem atskaitīto audzēkņu īpatsvaram profesionālās izglītības programmās 2010.gadā jābūt mazākam par 10 procentiem. Latvijā atskaitīto audzēkņu īpatsvars pēdējo 4 gadu laikā nav mainījies – 12,9%, neskaitot audzēkņus, kuri pārtraukuši mācības slimības dēļ. Lielākā audzēkņu daļa tiek atskaitīta

⁴⁷ Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

pirmajos divosursos: 2001.gadā tika atskaitīti 76,4%, 2004.gadā – 71,8% no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita. Vērojama pastāvīga tendence, ka no kopējā profesionālās vidējās izglītības programmās atskaitīto skaita zēni ir gandrīz divas trešdaļas (64%). Arī profesionālajā izglītībā kopumā un vispārīzglītojošās dienas skolās atskaitīto vidū vairākums ir zēni.

240. Arodu izglītības ietvaros var apgūt 157 amatus, apgūstot profesiju zeļļa un meistara līmenī, taču no šīm iespējām pašreiz tiek izmantota puse. Zeļļa un meistara diplomu gadā apgūst vidēji 400 dažāda vecuma cilvēku, no tiem lielākā daļa jauniešu amata zeļļa kvalifikāciju iegūst paralēli mācībām līdzīgās profesionālās izglītības programmās. Latvijā nepietiekami tiek izmantotas iespējas apgūt amatu mācekļa statusā pie amatnieka vai individuāli darba vietā, apvienojot amata apguvi ar mācībām, piemēram, vakarskolā, tādējādi paplašinot darba prasmju apguves iespējas jauniešiem.

Attēls Nr. 9: Atskaitīšanas iemeslu raksturojums (īpatsvars % no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita)

Avots: IZM dati⁴⁸

241. Liela daļa audzēkņu profesionālās izglītības iestādēs iestājas ar vājām zināšanām un zemu motivāciju mācīties⁴⁹, liels izglītojamo īpatsvars ir no maznodrošinātām vai sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. Ļoti liels skaits audzēkņu pārtrauc mācības, jo ģimenes un bāreņu finansiālais stāvoklis nedod iespēju dzīvot izglītības iestādes dienesta viesnīcā un segt transporta izdevumus braucieniem uz mājām. Atšķirībā no augstskolu un koledžu studentiem vidējā izglītības pakāpē kreditēšanas sistēma netiek piemērota. Profesionālās izglītības iestādēm bieži jāveic vairāk sociālu, nekā izglītojošu funkciju.
242. Līdzīgas problēmas ir arī personām ar zemu priekšzināšanu līmeni vai funkcionāliem traucējumiem. Pielāgotu skolu, piemērotu programmu un sociālā atbalsta trūkums liedz šīm personām iegūt darba dzīvei piemērotas zināšanas un prasmes. Šajā aspektā liela nozīme ir profesionālās orientācijas un karjeras izglītības darbam izglītības iestādēs un atbilstošas izglītības pieejamībai personām ar zemu priekšzināšanu līmeni vai funkcionāliem traucējumiem.

⁴⁸ Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

⁴⁹ CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati Prof-1.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

243. 2004.gadā bezdarbnieku reģistrā ir reģistrējušies 3,6% PI absolventu, un tas ir 0,46% no kopējā bezdarbnieku skaita (2000.gadā 4,4%, kas bija 0,6% no kopējā bezdarbnieku skaita).
244. Profesionālās izglītības absolventu bezdarbnieku īpatsvars pēdējo 4 gadu laikā ir samazinājies par gandrīz 1%⁵⁰. Dati rāda, ka jaunieši, kuri iegūst kvalifikāciju, spēj iekļauties darba tirgū vai turpināt izglītību.

⁵⁰ Latvijas Nacionālās observatorijas dati (2004.gads).
FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Profesionālās izglītības piedāvājumu atbilstība pieprasījumam tautsaimniecībā

245. Profesionālās izglītības programmu pārklājums teritoriālā aspektā ir apmierinošs, nodrošinot profesionālās izglītības pieejamību visos Latvijas reģionos. Tomēr jāņem vērā apstākļi, ka attiecīgajā reģionā esošais profesionālās izglītības piedāvājums ne vienmēr atbilst reģiona un tajā esošo uzņēmumu attīstības vajadzībām, kas savukārt rada jauniešu migrācijas plūsmu prom no reģiona, lai iegūtu nepieciešamo izglītību, un neveicina ekonomiski aktīvo cilvēku skaita un darbaspēka resursu saglabāšanos reģionā.
246. 2004.gadā no PI programmas absolvēja 11374 audzēkņi, no tiem pakalpojumu nozarē 24%, veselības aprūpē 8%, lauksaimniecībā – 2%, inženierzinātnēs (t.sk. materiālu apstrāde un tehnika) – 41%, sociālajās zinātnēs – 15%, humanitārajās zinībās un mākslā – 5%, vispārējās izglītības programmās (izlīdzinošā 1 gada programma) - 2%⁵¹.
247. 2005.gadā ar ESF atbalstu LM uzsāka nacionālās programmas “Darba tirgus pētījumi” īstenošanu, kuras ietvaros tika veikti padziļināti pētījumi par Latvijas darba tirgum nozīmīgām tēmām, tajā skaitā – darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma analīze, darba tirgus ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas attīstība, izglītības programmu kvalitāte, pieejamība un atbilstība darba tirgus attīstības tendencēm. Lai arī galējie pētījuma būs pieejami tikai 2007.gada vidū, no starpposma rezultātiem ir secināms, ka darba tirgus piedāvājums tādās nozarēs kā apstrādes rūpniecība, ražošana, mašīnbūve, enerģētika, elektronika, būvniecība un citās inženierzinātnēs, kas svarīgas tautsaimniecības attīstībai, nespēj apmierināt identificēto pieprasījumu. Turklāt uzņēmumi samērā bieži ir spiesti veikt jauno darbinieku praktisko apmācību, lai tie varētu pilnvērtīgi uzsākt darbu uzņēmumā.
248. Pētījumā iegūtā informācija liecina, ka trūkst gan priekšmetu skolotāju, gan materiāltehniskās bāzes, lai audzēkņi apgūtu mūsdienu prasībām atbilstošas profesionālās prasmes un iemaņas. Uzņēmēji uzskata, ka profesionālās izglītības iestādēs būtu nepieciešams audzēkņiem nodrošināt kvalitatīvu pamatzināšanu apguvi un pamatzināšanas par iekārtu praktisko darbību. Ņemot vērā iekārtu dārdzību un nolietojumu, skolas varētu izskatīt iespēju piemērot apmācības ar iekārtu stimulatora palīdzību, savukārt praktiskās zināšanas galvenokārt būtu jāapgūst pie uzņēmumiem speciāli veidotos prasmju un kompetences centros.
249. Piemērs par izglītības absolventiem reģionālajā un nozaru sadaļā pierāda, ka PI programmas piedāvājums ir daļēji apmierinošs, tomēr saistībā ar pakalpojumu pieaugumu pakalpojumu nozarē jāsecina, ka izglītības absolventu skaits pakalpojumu nozarē nav pietiekams. Pastāv augošas prasības pēc kvalificētiem strādniekiem būvniecībā, pārstrādes nozarē, ražošanā un mehāniskajās inženierzinātnēs, enerģētikā, elektronikā un automātikā, transporta nozarē, informācijas tehnoloģijās, ķīmijas tehnoloģijās un citās nozarēs. Latvijas Lauksaimniecības universitātes mašīnbūves un metālapstrādes apvienības pētījums mašīnbūves un metālapstrādes nozarēs, tāpat kā lauksaimniecībā parāda, ka valsts ekonomikas attīstība pieprasa palielināt arodskolu skaitu un audzēkņu skaitu šajās nozarēs, īpašu uzvaru liekot uz mehānikas un mehānisko inženierzinātņu, materiālzinātņu, mehatronikas programmu attīstību un lauksaimniecības tehnoloģiju attīstību. Valsts ekonomikas attīstības prognozes rāda, ka audzēkņu skaitu elektrotehnoloģijās un enerģētikā vajadzētu palielināt trīs reizes. Līdzīgi secinājumi ir izdarīti par kokapstrādes nozari, kur 40% audzēkņu vajadzētu motivēt iegūt dažādu kokapstrādes ierīču operatoru profesijas. Uzņēmēji ir paziņojuši, ka pastāv nepieciešamība pēc kvalificētiem strādniekiem daudzās tehnisko darbību nozarēs, tomēr arodskolu beidzējiem ir nepietiekamas zināšanas šajās nozarēs. Tādējādi pastāv

⁵¹ CSP, 2005.

nepieciešamība modernizēt tehnisko nodrošinājumu izglītības programmās un nodrošināt ar prakses iespējām uzņēmumos, lai sagatavotu nepieciešamos kvalificētos speciālistus.

250. Dati liecina, ka meitenes vairāk izvēlas apgūt humanitāro zinātņu un mākslas profesionālās izglītības programmas (73% no audzēkņiem), sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības (77% no audzēkņiem) un veselības aprūpi un sociālo labklājību (93% no audzēkņiem). Zēni biežāk nekā meitenes izvēlas studēt inženierzinātnes, ražošanu un būvniecību (87% no audzēkņiem), tehnoloģijas, dabaszinātnes un matemātiku (85% audzēkņu).
251. Tehnisko speciālistu sagatavošanu kavē gan zemas jauniešu sekmes tehniskajos un eksaktajos priekšmetos, gan profesionālās izglītības satura, iestāžu materiāltehniskās bāzes un mācību aprīkojuma neatbilstība, gan tendence, ka no profesionālajām skolām atskaitīto audzēkņu lielu īpatsvaru veido zēni.
252. Palielinot finansējumu inženierzinātņu un dabas zinātņu nozarēs, bet vienlaicīgi neveicot pasākumus, lai popularizētu abu dzimumu vienlīdzīgu iesaisti šo izglītības programmu apgūvē un neuzlabojot jauniešu sekmes tehniskajos un eksaktajos priekšmetos, pastāv drauds, ka kvalificētu speciālistu skaits nepalielināsies.

Profesionālās izglītības programmu saturs

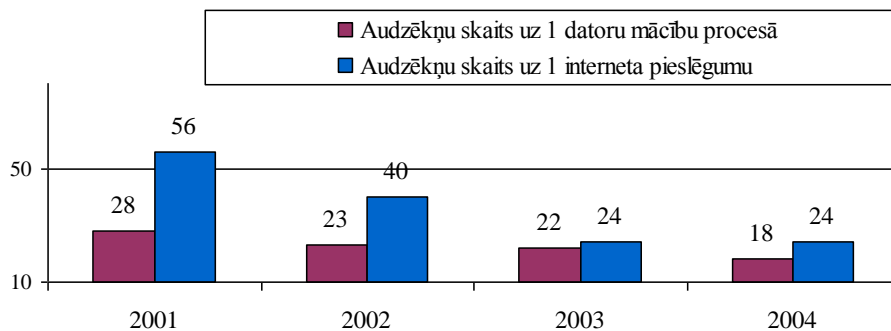
253. Profesionālās izglītības satura atbilstību darba tirgus prasībām sekmē profesiju standartu esamība un aktualitāte. IZM reģistrs liecina, ka profesiju standarti ir apstiprināti 66% kvalifikāciju, ko var iegūt profesionālās izglītības programmās. Tomēr augstais jauniešu bezdarba līmenis (2004.gadā 19% vecumā no 15-24 gadiem) un Nodarbinātības valsts aģentūras rādītāji par bezdarbniekiem – profesionālo izglītības iestāžu absolventiem - liecina, ka jauniešu galvenais bezdarba cēlonis ir nepietiekamā vai darba tirgus prasībām neatbilstošā izglītība, kuru papildina profesionālo prasmju trūkums. Cēloņi profesionālās izglītības satura neatbilstībai darba tirgus prasībām ir – nepietiekamā sadarbība ar darba devējiem (īpaši mācību darba praksi organizēšanā), kā arī nepietiekami skaidri definēts vidēja termiņa tautsaimniecības pieprasījums pa sektoriem, ko apgrūtina vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanas sistēmas neesamība valstī. Darba devēju organizācijas nespēj uzņemties pilnu atbildību par profesiju standartu un kompetenču aprakstu izstrādi nepietiekamās kapacitātes dēļ.
254. Lai veicinātu sadarbību ar sociālajiem partneriem, izveidotas Reģionālās profesionālās izglītības un nodarbinātības padomes Kurzemē, Dienvidlatgalē, Vidzemē un Zemgalē un izstrādāti RPINP darba plāni, kas apstiprināti Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomē. Tomēr materiālā bāze un cilvēkresursu nodrošinājums joprojām ir nepietiekams, lai nodrošinātu RPINP pilnvērtīgu un efektīvu darbību profesionālās izglītības koordinācijā un sadarbību ar vietējām nodarbinātības institūcijām un pašvaldībām reģionos.

Profesionālās izglītības infrastruktūra un materiāli tehniskais nodrošinājums

255. Jau 1997.gadā Pasaules Bankas kredītprojekta ietvaros veiktais profesionālās izglītības iestāžu apsekojums liecināja, ka profesionālās izglītības iestādēm vidējais visu ēku nolietojums bija 56%. Lai veiktu uzlabojumus, kopējās izmaksas pārsniedza 150 milj. latu. Nopietnākie no valsts budžeta finansētie remontu tika saistīti ar jumtu, komunikāciju un logu remontiem.
256. Laikā no 2000. līdz 2003.gadam Pasaules Bankas projekta līdzekļi - aptuveni 3 miljoni latu - tika ieguldīti 17 profesionālās izglītības iestāžu ēku renovācijā. Ikgadējais valsts budžeta finansējums pamatā tiek izmantots, lai segtu izglītības iestāžu kārtējos izdevumus - apkuri un komunālos maksājumus, pedagogu algas u.c. Nopietns ēku kapitālais remonts, iekārtu un mācību līdzekļu iegāde un modernizēšana galvenokārt tiek īstenota, izmantojot starptautisko FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

projektu resursus (no valsts budžeta katru gadu tiek ieguldīti aptuveni 0,2 milj. latu profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanā). 2004.-2006.gada laikā plānots ieguldīt 3,1 milj. latu Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu 28 profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstībā (aptuveni 1/3 daļa no profesionālās izglītības iestādēm), tajā skaitā – 28 profesionālās izglītības programmu materiāli tehniskā nodrošinājuma pilnveidei. Profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūra nav pielāgota personām ar funkcionāliem traucējumiem. Lai nodrošinātu profesionālās izglītības pieejamību, ir jānodrošina, ka katrā reģionā vismaz viena profesionālās izglītības iestāde ir pielāgota personām ar funkcionāliem traucējumiem. Atsevišķs jautājums ir darba aizsardzības prasību ievērošana profesionālās izglītības iestādēs – vienai izglītības iestādei nepieciešams vidēji 0,1 milj. latu. Līdz šim profesionālās izglītības iestādēs nav tikuši būtiski uzlaboti mācību kabineti. Dabaszinātņu kabinetu un laboratoriju iekārtošanai ir nepieciešami vairāk nekā 6 milj. latu. 2004.-2006.gada plānošanas periodā atbalstu dabaszinātņu kabinetu aprīkošanai saņem tikai viena skola.

257. Lai profesionālās izglītības iestādes kļūtu „pievilcīgākas”, celtos to prestižs sabiedrībā un palielinātos audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās, nepieciešams ne tikai uzlabot izglītības programmu saturu, bet arī modernizēt mācību materiāli tehnisko bāzi, sadarbojoties ar darba devējiem, izmantot jaunākās tehnoloģijas mācību praksēs. Lai samazinātu iedzīvotāju skaitu ar zemu pamatprasmju līmeni un izglītības iestāžu nepabeigušo skaitu, nepieciešams izstrādāt un īstenot izlīdzinošas izglītības programmas, kas ļautu apgūt profesionālo izglītību iedzīvotājiem ar nepabeigtu pamatizglītību. Būtiski sekmēt arī izglītības piedāvājuma nodrošinājumu pēc iespējas tuvu dzīves vietai un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrēšanu profesionālās izglītības apgūvē. Būtiski uzlabojot profesionālās izglītības kvalitāti un materiāli tehnisko nodrošinājumu, samazināsies jauniešu bezdarbnieku skaits, darbaspēka kvalifikācija atbildīs darba tirgus prasībām.
258. Profesionālās izglītības iestādēs ir nepietiekams nodrošinājums ar datortehniku un programmatūru, kas ir nopietns šķērslis audzēkņu apmācībai atbilstoši Eiropas datorlietošanas prasmju standartam (ECDL).

Attēls Nr. 10: Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu nodrošinājums ar datortehniku

Avoti: IZM dati⁵²

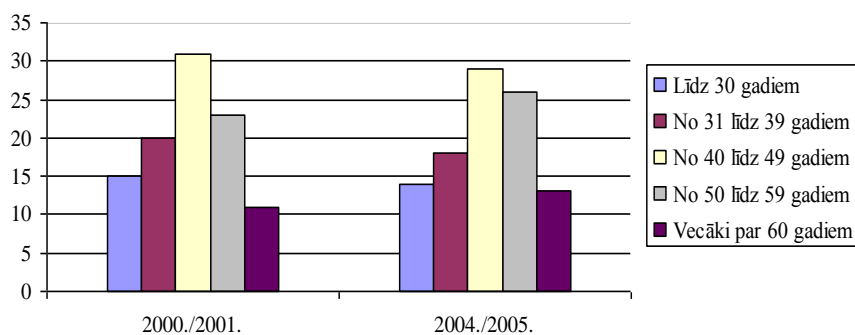
259. Salīdzinājumam 2001.gadā audzēkņu skaits uz 1 datoru/interneta pieslēgumu: ES vidēji – 8,6/14,9, Nīderlandē – 9,1/15,4, Somijā – 6,8/7,5, Īrijā- 8,3/13,1, Dānijā – 1,5/2,0.

Profesionālās izglītības pedagogi

⁵² CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati Prof-1.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

260. Samazinās jaunu pedagogu un palielinās gados vecāku pedagogu īpatsvars profesionālās izglītības iestādēs (pedagogu vecumā līdz 30 gadiem skaits katru gadu samazinās vidēji par 1,5 procentiem, pedagogu vidējais vecums gada laikā pieaug par 0,4 gadiem). Ņemot vērā izglītības politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķi palielināt profesionālās izglītības programmās izglītojamo īpatsvaru no 29,6% 2004.gadā līdz 36% 2013.gadā (% no pamatizglītības absolventu skaita gadā), tuvākā nākotnē ir prognozējamās problēmas profesionālās izglītības pedagogu nodrošinājumā, ja netiks veikti laicīgi preventīvi pasākumi. 13% no kopējā profesionālās izglītības iestāžu pedagogu skaita ir pensijas vecumā, esošie skolotāji noveco, un nav pietiekams jaunu skolotāju pieplūdums, lai aizvietotu tos, kas ir pensijas vecumā vai tuvākajā laikā aizies pensijā. Līdzīgi kā visā izglītības sistēmā kopumā, profesionālās izglītības iestāžu pedagogu vidū dominē sievietes (70% - 2004./2005.m.g.)⁵³.
261. Profesionālās izglītības pedagogiem netiek nodrošinātas pietiekamas tālākās apmācības, jo trūkst pedagogu, kas apmācītu profesionālās izglītības pedagogus (kad tiek rīkots kurss 25 klausītājiem, vidēji piesakās 36 klausītāji, tādējādi pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).

Attēls Nr. 11: Pedagogu vecuma struktūra procentos

Avots: IZM dati⁵⁴

262. Vairāk nekā 2/3 pedagogu ir vecumā virs 40 gadiem. Tas nozīmē, ka viņi ir beiguši augstskolas pirms vairāk nekā 15 gadiem un viņiem ir bijušas maz iespēju iepazīties ar modernajām ražošanas tehnoloģijām (88% pedagogu ir ar augstāko izglītību, 86% - ar pedagogisko izglītību).
263. Saskaņā ar Izglītības likumu katram pedagogam, saglabājot pamatalgu izglītības iestādē, kurā pedagogs strādā pamatdarbā, ir tiesības 30 kalendārās dienas triju gadu laikā izmantot savas izglītības un profesionālās meistarības pilnveidei. Pašreizējais finansējuma apjoms paredz izmantot šīs iespējas tikai 25% pedagogu. Tuvākajam laika periodam prioritāte ir pedagogu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide atbilstīgā nozarē. Profesionālās izglītības pedagogiem netiek pietiekoši nodrošināta tālākizglītība (ja tiek piedāvāti kursi 25 klausītājiem, piesakās vidēji 36, pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).
264. Lai to nodrošinātu, ir jārada iespēja profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem stažēties uzņēmumos. Sadarbībā ar profesionālās izglītības iestādēm uzņēmumos ir jāveido atbalsta struktūras pedagogu stažēšanās īstenošanai. Ir jāatrod iespēja finansiāli stimulēt uzņēmumu darbiniekus, kuri piedalās izglītošanas procesā.

⁵³ Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

Kvalifikācijas ieguve

265. Kvalifikācijas eksāmenu rezultāti rāda, ka kvalifikācijas eksāmenu vidējie rādītāji uzlabojas, 2005.gadā kvalifikāciju ieguvušo audzēkņu īpatsvars ir 94% (2004.gadā – 92%). Tomēr darba devējus neapmierina kvalifikācijas eksaminācijas prasību, tajā skaitā materiāltehniskās vides un izmantojamo materiālu, neatbilstība mūsdienu ražošanas prasībām un situācijai, kā arī kvalifikācijas eksāmenu nepietiekamais ilgums, kura laikā nav iespējams pārbaudīt audzēkņu prasmes atbilstoši profesiju standartos noteiktajām prasībām.

266. Galvenās problēmas:

- profesionālās orientācijas, jauniešu motivācijas un profesionālās izglītības pievilcības trūkuma dēļ ir nepietiekams PI studējošo īpatsvars. Profesionālajā izglītībā pieaug jauniešu skaits ar zemām pamatprasmēm un zemu motivāciju mācīties, ir augsts no skolas atskaitīto jauniešu īpatsvars, īpaši zēnu. Bieži tas ir saistīts ar ģimenes nabadzību un sociāliem apstākļiem. Profesionālās izglītības iestādes šajos apstākļos bieži veic vairāk sociālu, nekā izglītojošu funkciju,
- profesionālās izglītības saturs, pedagogu kompetence un programmu īstenošanas kvalitāte joprojām neatbilst darba tirgus prasībām, nepietiekamā skaitā tiek sagatavoti kvalificēti strādnieki un tehniķi tautsaimniecības sektoriem, kas strauji attīstās. Profesionālajās izglītības programmās ir vērojama audzēkņu dzimumu segregācija, tādejādi pastiprinot horizontālo dzimumu segregāciju nodarbinātībā,
- sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm un darba devējiem ir nepietiekama. Darba devējiem trūkst stimulu ņemt praksē profesionālās izglītības iestāžu audzēkņus un nodrošināt stažēšanās iespējas pedagogiem,
- netiek veikta pietiekama nozaru izpēte, kvalifikāciju struktūru izveidei, profesijas standartu un centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādei un to īstenošanai nepieciešamajā daudzumā,
- profesionālās izglītības iestāžu ēkas ir fiziski novecojušas, ēku uzturēšanai nepieciešami lieli finanšu resursi. Mācību materiālā bāze nedod iespēju apgūt darba tirgum nepieciešamās profesionālās zināšanas un prasmes. Profesionālās izglītības iestādes nav piemērotas personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Augstākā izglītība (Terciārā izglītība)

267. 2005.gada sākumā darbojās 56 augstākās izglītības iestādes – 36 augstskolas un 20 koledžas. 2007.gada sākumā darbojās jau 60 augstākās izglītības iestādes – 34 augstskolas un 26 koledžas⁵⁵.

Augstākās izglītības studijās iesaistīto raksturojums

268. 2006./2007.a.g. studējošo kopskaits bija 129 503 (no tiem 64% jeb 82 770 sievietes), kas bija par 45% vairāk nekā 1999.gadā. Studentu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem 2004./2005.a.g. sākumā bija 556, kas ir otrais augstākais rādītājs pasaulē (salīdzinājumam: ES vidēji – 371, Lietuvā 530, Igaunijā – 490, Somijā – 520, Zviedrijā – 390, Vācijā – 250, Polijā - 410, Krievijā – 410, Baltkrievijā – 320 studējošie uz 10000 iedzīvotājiem). Lai arī šis ir augsts rādītājs, tomēr lielā mērā tas skaidrojams ar zemo vidējās profesionālās izglītības prestižu, ar zemo arodu prestižu un ierobežotas ekonomiskās aktivitātes faktoriem valstī kopumā, kas liek

⁵⁵ Izglītības un zinātnes ministrijas dati „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2006.gadā (skaitļi, fakti, tendences)”.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

jauniešiem izvēlēties izglītības turpināšanu pēc vidējās izglītības iegūšanas, lai maksimāli nodrošinātu priekšnosacījumus savai tālākai darba dzīvei.

269. Kopumā pozitīvajai iezīmei valsts sociālo slāņu struktūras raksturojumā – augstais studējošo skaits – līdz šim nav sekojusi atbilstoša publiskā finansējuma sadales stratēģija, piešķirtie valsts budžeta līdzekļi augstākajai izglītībai nenodrošina studiju iespējas strauji pieaugušajam studētgribētāju skaitam (77% no studējošajiem studē par saviem finansu līdzekļiem).

Tabula Nr. 13: Augstākā izglītība Latvija

	Latvija	ES vidēji
Studentu skaits uz 10000 iedzīvotājiem	566	371
Augstākās izglītības kopējais finansējums pret IKP	1,4%	1,1%
Tajā skaitā publiskais finansējums pret IKP	0,7%	0,9%

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

270. Trijās lielākajās augstskolās (Latvijas Universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē un Latvijas Lauksaimniecības universitātē) kopā studē vairāk nekā puse no visiem studentiem. Lielākā daļa augstskolu atrodas un veidojas Rīgā. Ārpus Rīgas augstskolas ir Daugavpilī, Jelgavā, Liepājā, Rēzeknē, Valmierā un Ventpilī. Kā pozitīvu tendenci var atzīmēt esošo augstskolu filiāļu veidošanos un to iesaistīšanos vairāku reģionu attīstībā, kas ļauj cerēt uz reģionu attīstības nevienlīdzības samazināšanos.

Augstākās (terciārās) izglītības piedāvājuma atbilstība pieprasījumam tautsaimniecībā

271. Latvijā ir nepietiekošs studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās, kā arī medicīnas un veselības aprūpes studiju programmās, kas nespēj nodrošināt darba tirgū šobrīd pastāvošo pieprasījumu pēc attiecīgo nozaru speciālistiem. Ņemot vērā tautsaimniecības attīstības prognozes, tuvākajos gados pieaugs pieprasījums pēc kvalificētiem un augsti kvalificētiem speciālistiem būvniecības, apstrādes rūpniecības, ražošanas un mašīnbūves, enerģētikas, elektronikas un automātikas, transporta, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju, ķīmijas tehnoloģiju, radošo industriju, veselības aprūpes jomās, kā arī starpdisciplinārās nozarēs.
272. Nepietiekošais studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātņu un tehnoloģiju studiju programmās daļēji ir saistīts ar reflektantu nepietiekamo zināšanu līmeni eksaktajos mācību priekšmetos. Salīdzinot ar ES vidējiem rādītājiem Latvijā, tikai 5,2% no kopējā augstskolu studentu skaita studēja dabaszinātņu un matemātikas jomā, kamēr ES vidējais rādītājs 2004.gadā bija 11,8%. Arī studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un tehnoloģijās bija viens no zemākajiem ES – tikai 9,5%. Lai arī, salīdzinot ar 2004.gadu, šobrīd minētajās jomās studējošo skaits ir palielinājies (2006.gadā dabaszinātņu un matemātikas jomā - 5,3%, inženierzinātnēs un tehnoloģijās – 10,3% no kopējā augstskolu studentu skaita), tas vēl joprojām ir viens no zemākajiem ES.

Tabula Nr. 14: Studējošo īpatsvars dabaszinātņu un inženierzinātņu jomā

Valsts	Studējošo īpatsvars dabas zinātņu un matemātikas jomā, %	Studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un tehnoloģijās, %
Latvija	5,2	9,5
Igaunija	8,7	12,7
Lietuva	4,9	21,6
Slovēnija	5,0	17,5
Dānija	10,1	10,6
Īrija	20,6	14,9
Somija	10,9	25,9
ES(15) vidēji	11,8	14,5

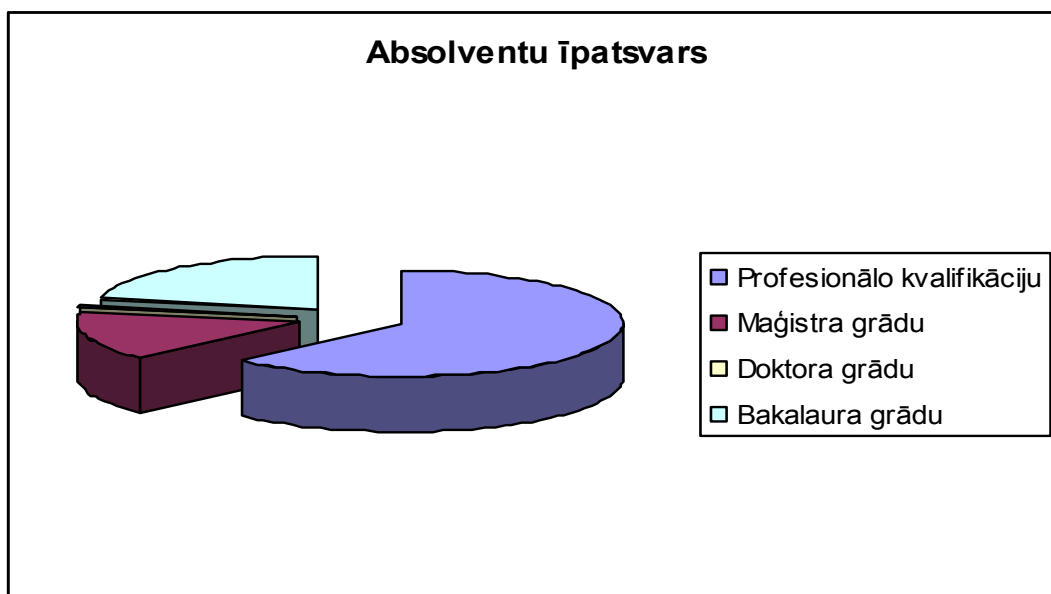
Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

273. Kā cēloni augstāk minētajai situācijai, pirmkārt, var minēt faktu, ka valsts izglītības standarti vidējā izglītībā dod iespēju vidusskolniekam izvēlēties arī tādus vidējās izglītības programmu FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

virzienus, kuros dabas zinātņu un eksaktie priekšmeti ir pārstāvēti minimāli. Līdz ar to ievērojamai daļai vidusskolu beidzēju vidējās izglītības dokumentā un centralizēto eksāmenu rezultātos nav novērtējuma priekšmetos, kuri nepieciešami, lai studijās izvēlētos eksakto, dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmas. Īpaši raksturīgi tas ir sievietēm, kuras pārstāv mazāk kā 30% no visiem dabas un inženierzinātnes studējošajiem. Latvijā kopumā joprojām novērojama studiju nozaru segregācija pēc dzimuma. Lai arī studējošo kopskaitā sieviešu īpatsvaram ir tendence palielināties (64% no kopējā studentu skaita 2006./2007.a.g.), analizējot studējošo īpatsvaru studiju nozarēs dzimumu griezumā, redzams, ka sievietes dominē izglītības, humanitārās zinātnes un mākslas, kā arī veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskajās grupās, veidojot apmēram 78 – 87% no studentu kopskaita.

274. Darba tirgus un profesionālās asociācijas tikai pēdējā laikā ir sākušas skaidri formulēt prasības speciālistu skaitam un sagatavošanai savās nozarēs un vēršas ar savu pieprasījumu IZM vai pie konkrētām augstskolām un koledžām.
275. Otrs iemesls – studiju vietas izmaksas eksakto, dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmās ir 2-3 reizes augstākas nekā sociālajās vai izglītības zinātnēs. Tā kā Latvijā 77% studējošo studē par saviem finansu līdzekļiem (par maksu), tad studējošie izvēlas lētākās studiju programmas.
276. Dabas zinātņu un inženierzinātņu zemo prestižu studētgrībētāju vidū veicina studiju nepietiekamais, novecojušais aprīkojums un telpu stāvoklis, ko ir plānots modernizēt, izmantojot ES struktūrfondu līdzekļus.
277. Minētais apliecina, ka vidējo izglītību ieguvušajiem ir nepietiekamas zināšanas dabas zinātņu priekšmetos. Tam par iemeslu ir vairāki faktori:
 - neatbilstoši standarti, kas nosaka kā saturu, tā arī nepieciešamo stundu skaitu noteiktā priekšmetā,
 - centralizēto eksāmenu sistēmas nepilnības, ir nepieciešami obligātie centralizētie eksāmeni matemātikā un dabas zinātņu priekšmetos,
 - mācību priekšmetu kabinetu aprīkojums – lielākā daļā skolu tas ir novecojis un ir atjaunojams pilnībā,
 - mācību grāmatu un mācību līdzekļu trūkums skolās. Ir nepieciešams iegādāties mācību grāmatas, lai skolnieki tās varētu saņemt bez maksas,
 - mācību procesā tiek nostiprinātas tradicionālās dzimumu lomas un izpratne par sievietēm un vīriešiem piemērotajām profesijām, kā rezultātā meitenes maz izvēlas eksaktos mācību priekšmetus un līdz ar to turpmāko karjeru šajā jomā.
278. Dati par augstskolu beidzēju skaitu rāda, ka 2006.gadā visvairāk audzēkņu ieguvuši profesionālo kvalifikāciju⁵⁶, bet tikai 0,4% ieguvuši doktora grādu. Kā redzams no sekojošā grafika, doktora grādu ieguvušo skaits Latvijā ir niecīgs, salīdzinot ne tikai ar ES valstīm, bet arī ar kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju. Tas nozīmē, ka valstī ir nepietiekošs speciālistu skaits, kas spēj radīt jaunus produktus ar augstu pievienoto vērtību (t.s. zinātņietilpīgos produktus).

⁵⁶ 2006./2007.m.g. 70 % jauniešu no 129 503 studējošiem 60 augstākās izglītības iestādēs ir izvēlējušies studēt profesionālās augstākās studiju programmās. Izglītības un zinātnes ministrijas dati. FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Attēls Nr. 12: Absolventu skaits, kas ieguvuši akadēmisko grādu vai kvalifikāciju 2006.gadā

Avots: IZM dati, „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2006.gadā (skaitļi, fakti, tendences)”

279. Jāņem vērā, ka studējošo skaits un atbilstoši tam grādu un kvalifikāciju ieguvušo personu skaits nākamajos 5-7 gados demogrāfiskās situācijas dēļ var samazināties. Prognozējams, ka 2013.gadā kopējais studējošo skaits valstī varētu būt 90-100 tūkstoši (samazinājums gandrīz par 25%, salīdzinot ar studējošo skaitu 2006./2007.a.g.).
280. Dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmu kvalitātes vērtējums notiek vispārējā kārtībā akreditācijas procesa rezultātā. Profesionālās un augstākās izglītības programmas nav pietiekami modernizētas, lai piedāvātu kompetences un prasmes atbilstoši tautsaimniecības nozaru attīstības virzieniem. Lielākais šo jomu programmu trūkums ir moderna aprīkojuma, aparatūras, iekārtu un instrumentu (studiju un pētniecības materiālās bāzes) nepietiekamība. Līdz ar to jāsecina, ka kvalitāti ir nepieciešams paaugstināt.

Augstākās izglītības infrastruktūra un materiāli tehniskais nodrošinājums

281. Apmēram 25-30% no kopējām augstskolu telpām ir pietiekami modernas un atbilst mūsdienu prasībām, tajā skaitā 2 augstākās izglītības iestādes ir pieejamas personām ar funkcionāliem traucējumiem, savukārt 20-25% ir apmierinošā stāvoklī⁵⁷. Atlikušai pusei no augstskolu un koledžu telpām, kas pamatā pieder valstij, ir nepieciešama renovācija. Lielākā daļa no ēkām ir būvētas pirms 30 gadiem un agrāk, to kapitālie remontu praktiski nav veikti. Telpas nav piemērotas personām ar invaliditāti. Inženierkomunikāciju tīkli, siltummezgli, ūdensapgādes un ventilācijas sistēmas ir stipri nolietojušās. To pašu var teikt par laboratoriju, institūtu iekārtām un aprīkojumu, zinātnisko aparatūru un citu pētniecībai nepieciešamo infrastruktūru, kas ir novecojusi un nolietojusies, tāpēc tās atjaunošana ir ļoti aktuāla problēma praktiski visām valsts augstskolām, it īpaši reģionālajām augstskolām, kurās atsevišķos gadījumos nav pat novecojušos iekārtu.

⁵⁷ IZM dati.

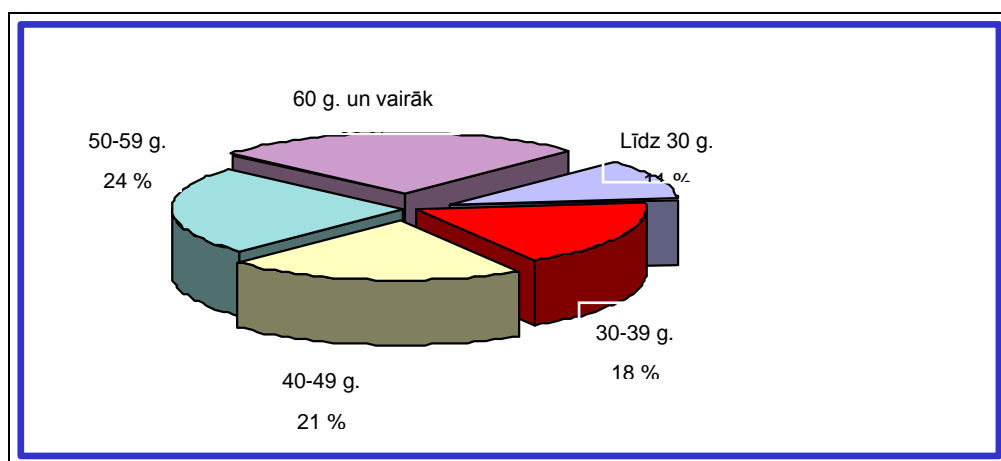
Tabula Nr. 15: Augstskolu un koledžu Interneta un datoru resursi 2006./2007.ak.gadā

Rādītājs	Kopā	Tajā skaitā			
		Valsts augstskolas	Juridisko personu dibinātās augstskolas	Valsts koledžas	Juridisko personu dibinātās koledžas
Datoru skaits	14054	9702	2625	1455	272
Interneta pieslēgumu skaits	13184	9261	2453	1274	196
Studentu skaits uz vienu datoru	9	9	13	8	20

Avots: IZM dati⁵⁸

Akadēmiskais personāls un augstākās izglītības mācību spēki

282. Latvijā kopumā tiek īstenotas 587 studiju programmas, kas ir akreditētas uz 6 gadiem, un 74 studiju programmas, kas ir akreditētas uz 2 gadiem. Saskaņā ar Latvijas, kā arī ES likumdošanu augstākās izglītības jomā studiju programmu kvalitāti nosaka akreditācijas procesā. Augstākās izglītības kvalitāti nosaka gan studiju programmas, to saturs un atbilstība mūsdienu prasībām, gan akadēmiskais personāls un augstākās izglītības mācību spēku kvalifikācija.
283. Šobrīd pastāvošas problēmas ir esošo mācībspēku un akadēmiskā personāla, īpaši profesoru, novecošanās un jaunu mācības spēku, kam ir zinātņu doktora grāds, trūkums. Arī augstākās izglītības mācību spēku kvalifikācija atsevišķās studiju programmās (īpaši inženierzinātnēs un tehnoloģijās), ņemot vērā straujo tautsaimniecības attīstību un nepieciešamo zināšanu izmaiņas, nav pietiekami atbilstoša mūsdienu prasībām.
284. Akadēmiskā personāla vidējais vecums ir 56 gadi. Uz 2005.gadu valstī ir 1428 doktoranti, 452 (11%) profesori, 552 (13%) asociētie profesori, 1041 (25%) docenti, 1492 (36%) lektori, 4410 (11%) asistenti, 204 (5%) pētnieki. Kopumā 48% no akadēmiskā personāla ir zinātniskais grāds (2002.g. – 59%). Lai gan augstākās izglītības mācību iestādēs vairāk docētāju ir sievietes (54,7%) nekā vīrieši (45,3%), tomēr profesūrā ir vairāk vīriešu. Zinātņu nozaru profesoru padomēs un Latvijas Zinātņu padomes vadībā ir izteikts vīriešu pārsvars.

Attēls Nr. 13: Augstskolu akadēmiskā personāla vecuma struktūra valsts augstskolās

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

⁵⁸ Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2004./2005. mācību gads (2005.gads). FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

285. Samazinās akadēmisko personu ar zinātnisko grādu skaits – 48% (2002.g. – 50%). Valsts pagaidām vāji iesaistās stimulu izveidē pētniecības un doktorantūras paplašināšanai augstskolās. Lai arī pēdējos pāris gados pētnieku un vadošo pētnieku skaits augstskolās ir palielinājies, to skaits vēl ir nepietiekošs.
286. Skaidri iezīmējies nepietiekošs augsti kvalificēto jauno speciālistu, it sevišķi doktoru skaits, ņemot vērā to, ka vairāk nekā puse no mācībspēkiem ir vecāki par 50 gadiem. Doktorantūrā studējošo īpatsvars ir tikai 1,4%, salīdzinot ar 5-6% citās Eiropas Savienības valstīs. Doktora grādu ieguvušo skaits ir niecīgs salīdzinājumā ne tikai ar ES dalībvalstīm, bet arī ar mūsu kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju. Tā 2004.gadā Zviedrijā doktorantūras programmās studēja kopumā 18 000 studentu, kas bija 5,3% no kopējā studentu skaita, Čehijā – 11 500 studentu, kas veido 6,6% no kopējā studentu skaita. Lietuvā un Igaunijā 2004.gadā doktoranti veido vidēji 2,5% no kopējā studentu skaita. Latvijā 2004.gadā doktorantūras studentu kopējais skaits bija 1 428, un tikai 85 no tiem ir ieguvuši doktora zinātnisko grādu, kas ir tikai 0,4% no kopējā studentu skaita. Studentu interese par studijām doktorantūrā pieaug (2006.gadā doktorantūrā studējošo skaits sasniedza 1 797, doktora zinātnisko grādu ieguvušo skaits – 106), taču pieauguma tempi joprojām ir neapmierinoši. Tas ir sevišķi satraucoši, jo arvien vēl ir aktuāla vispārēja zinātniskā personāla novecošanās problēma. Iepriekš minētā rezultātā pašlaik un it sevišķi turpmākajos 2-3 gados būs jūtams akūts zinātniskā personāla trūkums Latvijā, kas varētu kavēt ES struktūrfondu līdzekļu efektīvu izmantošanu zinātnē un pētniecībā. Lai nodrošinātu akadēmiskā un zinātniskā personāla pilnvērtīgu nomaiņu augstskolās un zinātniskajās institūcijās, saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas un ekspertu vērtējumu gadā ir nepieciešams sagatavot vismaz 300 jaunus doktorus, bet lai palielinātu to skaitu – gadā ir nepieciešami ne mazāk kā 400-450 jauni doktori.
287. Citi cēloņi, piemēram, ir fakts, ka augstskolu akadēmiskais personāls strādā vienlaikus vairākās augstskolās, kas mazina darba efektivitāti. Taču šī un citu cēloņu novēršanai nav paredzēta ES struktūrfondu izmantošana, tāpēc to analīze nav dota. Šos cēloņus ir iespējams lielā mērā novērst, piemēram, ar likumdošanas palīdzību, tāpēc ir izstrādāts jauns Augstākās izglītības likuma projekts, kura apspriešana notiek.
288. Galvenās risināmās problēmas:
- studējošo un sagatavoto speciālistu skaita lielās disproporcijas - vairāk nekā puse no studējošajiem studē sociālajās zinātnēs, nepietiekošs ir studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās,
 - akadēmiskā personāla novecošanās (it sevišķi profesoru un asociēto profesoru vidū), ne vienmēr atbilstoša to profesionālā kvalifikācija, jaunu mācībspēku trūkums, kā arī augstākās kvalifikācijas speciālistu (doktoru un maģistru) trūkums valstī kopumā, it īpaši tas attiecas uz reģioniem ārpus Rīgas,
 - nepieciešamība pilnveidot studiju programmas, izstrādājot jaunus kursus, studiju moduļus un veidojot jaunas darba tirgum atbilstošas integratīvas starpnozaru studiju programmas,
 - novecojusi studiju un pētnieciskā darba materiālā bāze, praktiski nav modernu zinātniskās pētniecības iekārtu un aparātu, reģionālajās augstskolās daudzās studiju jomās dažkārt to nav vispār, kapitālā remonta trūkuma dēļ ir nolietotojās daudzas ēkas un telpas, inženierkomunikāciju tīkli, siltummezgli, ūdens apgādes un ventilācijas sistēmas,
 - nepietiekams ir augstskolu nodrošinājums ar informācijas tehnoloģijām.

Tālākizglītība

289. Tendence rāda, ka personu tālāka ekonomiskā aktivitāte darba tirgū lielā mērā ir atkarīga no atbilstošas tālākizglītības iespējām, lai nodrošinātu tādu prasmju apguvi, kas atļauj sekmīgi konkurēt darba tirgū. Nevienmērīgā sociāli ekonomiskā attīstība valstī rada atšķirīgas iespējas lauku un pilsētu iedzīvotājiem iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā.

290. 2005.gada augustā uzsākta nacionālā programma „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana”, kuras ietvaros tika veikts pētījums par izglītības pieejamību valstī, tai skaitā reģionālā griezumā.
291. Plašākas tālākizglītības iespējas Latvijā galvenokārt ir maksātspējīgiem cilvēkiem, bet vairākumam Latvijas pieaugušo iedzīvotāju, īpaši ārpus Rīgas, nav brīvu līdzekļu, kurus varētu ieguldīt savā attīstībā. Ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (republikas pilsētām un rajonu centru pilsētām) mūžizglītības piedāvājums ir salīdzinoši ierobežotāks, kas rada reģionu iedzīvotājiem papildus resursu patēriņu, lai varētu piedalīties mācību programmās, kursos vai semināros, kas notiek republikas pilsētās vai rajonu centros.
292. Mūžizglītībā uzmanība pievēršama gan ekonomiski aktīvajiem, gan neaktīvajiem iedzīvotājiem, tai skaitā cilvēkiem no sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām:
- cilvēkiem bez pamatizglītības un ar zemu pamatprasmju līmeni,
 - personām ar funkcionāliem traucējumiem,
 - māsaimniecībai piesaistītiem ekonomiski mazaktīviem cilvēkiem,
 - pensijas un pirmspensijas vecuma cilvēkiem,
 - ieslodzītiem un personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma.
293. Saskaņā ar Latvijas 2000.gada tautas skaitīšanas rezultātiem 7,4% Latvijas pieaugušo iedzīvotāju (no tiem - 2,9% vīriešu, 4,5% sievietes) joprojām nav pamata izglītības. Iespējams, šis skaitlis ir vēl lielāks, jo 10% iedzīvotāju tautas skaitīšanā nav norādījuši savu izglītību. Pēdējo gadu laikā pieaudzis to jauniešu skaits, kas pamet skolu, neiegūstot pamatizglītību. 2004./2005.mācību gadā no profesionālās izglītības iestādēm dažādu iemeslu dēļ tika atskaitīti 16% no audzēkņu kopskaita (attiecināmi 6% meiteņu un 10% zēnu).
294. Ja jauniešiem līdz 18 gadu vecumam ir iespēja atgriezties formālās izglītības sistēmā, tad cilvēkiem pēc 18 gadiem iespēja apgūt pamatizglītību ir ierobežota, jo valstī šobrīd ir tikai 34 vakara/neklāties vidusskolas. Trūkst alternatīvu iespēju izglītības turpināšanai. Darba devēji aizvien mazāk vēlas piedāvāt darbu cilvēkiem ar zemām pamatzināšanām. Līdz ar to paplašinās sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas apjoms.
295. Iespējas atrast darbu, veiksmīgi iekļauties sabiedrībā lielā mērā ir atkarīgas no izglītības līmeņa, pamatprasmēm un kompetencēm. Latvijā 2004.gadā darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā jauniešiem vecumā 15 - 19 gadi bija 31,2%⁵⁹ (vīrieši 25,5%, sievietes 39,7%), jauniešiem vecumā 20 – 24 gadi bija 14,1% (vīrieši 13,6%, sievietes 17,2%). Bieži šiem cilvēkiem ir zems pamata prasmju un kompetenču līmenis.
296. Zemā darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte, ko negatīvi ietekmē nepietiekoši attīstītā transporta infrastruktūra ekonomiski mazāk attīstītajos reģionos, rada ierobežotu pieejamību mūžizglītībai lauku iedzīvotājiem, it īpaši māsaimniecībai piesaistītajiem un ekonomiski mazaktīvajiem. Netiek mērķtiecīgi organizēti sieviešu, kuras kopušas bērnus, izglītība, kas veicinātu viņu sekmīgu atgriešanos un/vai iekļaušanos darba tirgū.
297. Valstī netiek pievērsta pietiekama uzmanība tādai mērķa grupai kā pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēki. Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā 55 līdz 59 gadu diapazonā 2004.gadā bija 63,7% (sievietes 57%, vīrieši 72%), 60 līdz 64 gadu diapazonā 33,8% (sievietes 28%, vīrieši 41%)⁶⁰. Kā tas redzams, tad sievietes pirmspensijas un pensijas

⁵⁹ CSP dati.

⁶⁰ CSP dati.

vecumā ir krietni mazāk iesaistījušās darba tirgū nekā tāda paša vecuma vīrieši, kaut arī šajās vecuma grupās sieviešu skaits krietni pārsniedz vīriešu skaitu.

298. Ierobežotas izglītības un tālākizglītības iespējas ir personām ar invaliditāti. Latvijā strādājošo invalīdu īpatsvars ir tikai aptuveni 10% no to kopskaita. Tālākizglītības iestādes un to mācībām domātais aprīkojums nav piemērots personām ar invaliditāti, tādējādi samazinās šo personu iespējas iegūt tālākizglītību.
299. Nepietiekama izglītības pieejamība ir personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Latvijā 2005.gada beigās ieslodzījuma un aresta vietās atradās 6965 cilvēki: 6419 pieauguši vīrieši, 305 pieaugušas sievietes un 241 jaunieši. Aptuveni 1/3 ieslodzīto bija vecumā no 15-25 gadiem, kad gandrīz katrs desmitais bija nepilngadīgais obligātās izglītības iegūšanas vecumā. Lielam skaitam personu ir zems un ļoti zems izglītības līmenis. 2005.gadā 23% notiesāto nebija ieguvuši pamatskolas izglītību un 31% nebija vidusskolas izglītības. 2004/2005. mācību gadā ieslodzītajiem bija iespēja iegūt profesionālo izglītību akreditētās profesionālās izglītības iestādēs tikai 6 ieslodzījuma vietās (kopējais ieslodzījuma vietu skaits Latvijā ir 15).
300. Pieaugušo izglītības sistēmu Latvijā izstrādā Izglītības un zinātnes ministrija. Pieaugušo izglītības mērķi, uzdevumi un politikas sasniegšanas rādītāji ir noteikti „Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2007.gada 23.februāra rīkojumu Nr. 111).
301. Pieaugušo tālākizglītība pēdējo gadu laikā ir attīstījusies, jo tās nodrošināšanā iesaistījušās dažādas valsts un privātās izglītības iestādes. Tika dibināti pieaugušo izglītības centri laukos un pilsētās. Tie tika nodibināti gan kā autonomas izglītības iestādes, gan sadarbībā ar reģionālajām izglītības iestādēm. Plānošanas reģioni izstrādājuši rīcības plānus mūžizglītības politikas ieviešanai. Nepieciešams atbalsts šo plānu īstenošanā, saskaņā ar ko ir nepieciešama tālākizglītība 20 000 iedzīvotājiem reģionos, pārsvarā pirmspensijas vecuma cilvēkiem un cilvēkiem, kuriem jāattīsta pamatprasmes.
302. Bezdarbnieku skaits valstī liecina par neatbilstību starp izglītības programmu piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu. Nepietiekamas svešvalodu zināšanas un prasmes izmantot modernās tehnoloģijas, kā arī uzņēmējdarbības principu nezināšana kavē iesaistīšanos mūžizglītībā un darba tirgū. Līdz šim mūžizglītības pieejamība iedzīvotājiem dažādās vecuma grupās nav pietiekama, vāji ir attīstīta neformālās izglītības sistēma (sabiedrībā ir sašaurināta izpratne par neformālo izglītību), ir nepietiekams profesionāli orientētas mūžizglītības piedāvājums.
303. Jau nodarbinātībā esošu darbinieku nepietiekamā tālākizglītība un darba devēju investīcijas cilvēkresursos nenotiek pietiekošā apjomā. Uzņēmumu organizētā un finansētā savu darbinieku apmācība pārsvarā notiek lielajos uzņēmumos (70% no kopējā apjoma).
304. 2004.gadā pieaugušo iedzīvotāju tālākizglītībai tika piedāvātas 5 731 mācību programmas (gan licencētās, gan nelicencētās). Šajās programmās iesaistīto personu skaits bija 266 622 jeb 18% no iedzīvotāju skaita darbības vecumā⁶¹. Visvairāk mācību programmas tika piedāvātas humanitārās un sociālās zinātnēs, komerczinībās, administrēšanā un tiesībās (kopā 57%), kā arī valodās, jo tām ir salīdzinoši zemākas izmaksas. Savukārt dabaszinātnēs, matemātikā, inženierzinātnēs, ražošanā, būvniecībā un zināšanu ekonomiku atbalstošās jomās piedāvājums un izglītojamo personu skaits bija nepietiekams un tikai daļēji atbilstošs darba tirgus vajadzībām.

⁶¹ CSP dati.

305. MVU bieži sastopas ar problēmām personāla izvēlē: nepietiekamām uzņēmējdarbības vadības prasmēm, vadības, uzņēmējdarbības un tehniskajām zināšanām, lai izstrādātu kvalitatīvus, augstvērtīgus biznesa plānus, nepietiekama līmeņa zināšanām par finanšu, naudas plūsmas vadību, darba attiecību un darba drošības likumdošanas piemērošanu.
306. 2004.–2006.gada SF plānošanas periodā SF finansēja aktivitātes darbinieku tālākizglītībai. Granti tika piešķirti individuāliem uzņēmumiem, kas ievērojami palielināja birokrātiskās procedūras, ar kurām uzņēmēji saskārās finansējuma saņemšanai un kas bieži ir par pamatu zemai uzņēmēju aktivitātei, piesakoties valsts atbalstam. 2007. – 2013.gada plānošanas periodā cilvēkresursu attīstībai uzņēmumos jāpiedāvā ne tikai individuālie granti, bet specializētas apmācību programmas, kas vērstas uz uzņēmumu apmācību vienā vai vairākās saistītās nozarēs un nodrošinot nozaru specifiskus apmācību projektus.
307. Valstī trūkst vienotas pieejas un sistēmas pedagogu tālākizglītības organizēšanai. Netiek pietiekamā skaitā sagatavoti skolotāju tālākizglītotāji. Arī pedagogu tālākizglītības programmas ir pārāk sadrumstalotas un nav uz mērķi orientētas. Pedagogiem trūkst zināšanu un prasmju darbam ar dažādām sociālām grupām, izmantojot jaunās tehnoloģijas un mūsdienīgas sadarbības metodes.
308. Lai arī pedagogu tālākizglītības saturs (programmas) tiek izstrādāts pietiekami (uz 2005.gadu ar IZM saskaņotas 848 programmas), netiek pietiekoši nodrošināta tālākizglītības kursu pieejamība (piemēram, profesionālās izglītības pedagogiem, ja tiek piedāvāti kursi 25 klausītājiem, piesakās vidēji 36, pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).
309. Izglītības sistēmas attīstības mērķi ir noteikti dokumentā „Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam”. Pamatnostādnēs noteiktie prioritārie virzieni ir: uzlabot izglītības kvalitāti dabaszinātnēs visās izglītības pakāpēs, attīstīt iedzīvotājus iekļaujošu izglītību visa mūža garumā un uzlabot izglītības piedāvājumu un kvalitāti atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām.
310. Galvenās problēmas:
- nepietiekamas mūžizglītības iespējas iedzīvotājiem dažādās vecuma un sociālajās grupās, nepietiekamas mūžizglītības karjeras iespējas un mūžizglītības politikas instrumentu nepilnības,
 - vāji attīstīta neformālās izglītības sistēma (sabiedrībā ir nepietiekama izpratne par neformālo izglītību), trūkst elastīguma „otrās iespējas” izglītības ieguvē jauniešiem un pieaugušajiem,
 - pedagogu tālākizglītības sistēma nenodrošina kvalitatīvu, savlaicīgu, sabiedrības vajadzībām atbilstošu izglītības piedāvājumu visiem pedagogiem,
 - nepietiekoša darba devēju līdzdalība cilvēkresursu attīstībā,
 - nepietiekama Latvijas profesionālās izglītības salīdzināmība, t.sk. attiecībā uz formālo un neformālo prasmju novērtēšanu un analīzi.

Izglītība bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām

311. Ar katru gadu palielinās pirmsskolas vecuma bērnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits. Pirmsskolas izglītības speciālās grupas 2004./2005.mācību gadā apmeklēja 4522 bērni ar funkcionālajiem traucējumiem, tajā skaitā 2615 bērni 5-7 gadu vecumā, no tiem bērni ar redzes traucējumiem - 468, intelekta traucējumiem – 481, kustību traucējumiem – 427, bērni ar runas traucējumiem – 2537, ar dzirdes traucējumiem – 71, ar tuberkulozes intoksikāciju – 455. Bērni ar funkcionāliem traucējumiem Latvijā pirmsskolas izglītību varēja iegūt 40 speciālās izglītības iestādēs ar 222 speciālām pirmsskolas izglītības grupām, 95 speciālās pirmsskolas izglītības grupās vispārēja tipa pirmsskolas izglītības iestādēs un 12 speciālās pirmsskolas izglītības grupās pie skolām.

312. 2004.gadā izglītības pakalpojums tiek nodrošināts 9822 (3% no kopējā izglītojamo skaita) bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, un tikai 1785 no viņiem ir integrēti vispārizglītojošās izglītības iestādēs. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nedaudz pieaudzis skolēnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits vispārējās izglītības iestādēs, īpaši Rīgā un Latgales reģionā. Šo skolēnu skaits ir palielinājies arī interešu izglītībā (2004.gadā – 1741), taču samazinājies profesionālās izglītības iestādēs (2004.gadā – 295), lai gan 2004.gadā turpinājās šo izglītojamo integrēšana profesionālās izglītības programmās, kuras apguva 21 audzēknis⁶².
313. Izglītības iestādes nodrošina arī pieaugušo, kā arī bezdarbnieku un darba meklētāju, tajā skaitā invalīdu, apmācību. Šīs apmācības bieži nav pieejamas personām ar funkcionāliem traucējumiem, jo izglītības iestāžu telpas un to aprīkojums nav attiecīgi pielāgots. Līdz ar to svarīga ir visu vecumu izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem integrācija vispārējās, profesionālās, augstākās un interešu izglītības programmās, kā arī turpmākā iesaistīšanās mūžizglītībā, lai veicinātu šo personu nodarbinātības iespējas.

Infrastruktūra

314. Speciālās izglītības programmas apgūst 3,1% izglītojamo. 2004.gadā izglītības pakalpojums tiek nodrošināts 9822 (3% no kopējā izglītojamo skaita) personām ar funkcionāliem traucējumiem un tikai 1785 no viņiem ir integrēti vispārizglītojošās izglītības iestādēs. Personām ar funkcionāliem traucējumiem ir pielāgotas 9 vispārējās izglītības iestādes, 2 augstākās izglītības iestādes, bet būtu nepieciešamas vismaz 38 iestādes (viena pielāgota izglītības iestāde rajonā un lielajās pilsētās).
315. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nedaudz pieaudzis skolēnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits vispārējās izglītības iestādēs, īpaši Rīgā un Latgales reģionā. Šo skolēnu skaits ir palielinājies arī interešu izglītībā (2004.gadā – 1741), taču samazinājies profesionālās izglītības iestādēs (2004.gadā – 295), lai gan 2004.gadā turpinājās šo izglītojamo integrēšana profesionālās izglītības programmās, kuras apguva 21 audzēknis.
316. Kā būtisks trūkums jauniešu integrācijai kopējā izglītības plūsmā ir tas, ka valstī nav noteikts ekonomiski pamatots finansējums katram bērnam/jaunietim ar speciālām vajadzībām, neatkarīgi no tā, kādā izglītības iestādē viņš mācās. Agrīnā medicīniskā, pedagoģiski psiholoģiskā diagnostika un medicīniskā palīdzība ir nepietiekama. Jauniešiem pēc speciālās izglītības iestādes pabeigšanas ir grūti iekļauties sabiedrībā.
317. Atbilstoši plānotajam darbojas speciālās izglītības attīstības centri, kas nodrošina metodisko atbalstu izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrēšanai vispārējās izglītības iestādēs. Audzēkņiem ar kustību traucējumiem pielāgoto izglītības iestāžu skaits ir nepietiekams.
318. Bērnu ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem integrēšanai vispārizglītojošajās skolās Latvijā pilnībā inženiertehniski piemērotas piecas izglītības iestādes un daļēji piemērotas deviņas izglītības iestādes bērniem ar kustību traucējumiem, kā arī Valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas telpas.
319. Nepieciešams palielināt izglītības iestāžu pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī sākt speciālās izglītības iestāžu pārveidošanu par integratīvām izglītības iestādēm. Personām ar funkcionāliem traucējumiem pielāgoto izglītības iestāžu skaits ir nepietiekams.

⁶² Informatīvais ziņojums par Latvijas Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (2004.-2006.) ieviešanas gaitu.

Pedagogi

320. Skolēnu ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem integrācijas procesu kavē pedagogu nepietiekamā sagatavotība darbam ar izglītojamiem ar speciālām vajadzībām. Nepieciešams apmācīt pedagoģiskās augstskolās studējošos darbam ar bērniem, kam ir speciālas vajadzības. 2004. – 2006.gada plānošanas periodā ESF projektu ietvaros izglītības iestādes var saņemt atbalstu aktivitātei „Pedagoģisko korekcijas programmu vai atveseļošanas programmu un kursu izstrādāšana un ieviešana”.
321. Pedagogu izglītības ieguves nolikums (apstiprināts ar IZM 1996.gada 16.oktobra rīkojumu Nr.74) kā obligātu prasību katrā pedagogu izglītības studiju programmas vispārējā saturā paredz speciālās izglītības kursu. Sakarā ar to nevarētu uzskatīt, ka pedagoģiskās augstskolās studējošie tiek apmācīti darbam ar bērniem, kam ir speciālas vajadzības.
322. Galvenās problēmas:
- nepietiekams tādu izglītības iestāžu īpatsvars, kur nodrošināta pieejamība izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām,
 - nepietiekama pedagogu sagatavotība darbam ar izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām,
 - nepietiekama personu ar funkcionāliem traucējumiem integrēšana kopējā izglītības plūsmā,
 - netiek nodrošināta augstākās izglītības pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem,
 - izglītības iestādes netiek nodrošinātas ar atbilstošiem speciālistiem darbam ar personām ar funkcionāliem traucējumiem,
 - visos izglītības līmeņos netiek nodrošināta personām ar funkcionāliem traucējumiem atbilstoša materiāli tehniskā bāze,
 - zems pedagoga profesijas prestižs.

1.8. Nodarbinātība un bezdarbs

323. Latvijas nodarbinātības politikas mērķis ir nodarbinātības līmeņa paaugstināšana, lai sasniegtu Eiropas Savienības noteiktos stratēģiskos rādītājus, kā arī bezdarba problēmu risināšana, balstoties uz sekmīgu ekonomisko izaugsmi.
324. Latvijas izvirzītais nodarbinātības līmeņa mērķis 2010.gadam nedaudz atpaliek no ES noteiktā līmeņa, jo vairākas problēmas Latvijas darba tirgū liedz noteikt augstākus mērķus.

Nodarbinātība

325. Laika periodā no 1999.-2005.gadam nodarbinātības līmenis Latvijā ir palielinājies par 4,5 procentu punktiem, līdz 0,5 procentu punktiem samazinot starpību ar ES vidējo rādītāju, kurš 2005.gadā bija 63,8 procenti⁶³. Sieviešu nodarbinātības līmenis bija 59,3%, kas ir par 3 procentu punktiem augstāks nekā vidēji ES, bet vīriešu – 67,6%, atpaliekot no ES vidējā rādītāja par 3,7 procentu punktiem⁶⁴.

Tabula Nr. 16: Nodarbinātības galvenie rādītāji

	LV					Politikas plānošanas dokumentos noteiktie LV mērķi.		LV pārskatītie mērķi pēc 2006.g. DSA rezultātiem		ES 25	ES mērķi	
	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2010.*	2013.**	2010.	2013.	2005.	2005.	2010.
Nodarbinātības līmenis (15-64)	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	67,0	68,0	68,0	70,0	63,8	67,0	70,0
Nodarbinātības līmenis sievietēm (15-64)	56,8	57,9	58,5	59,3	62,3	62,0	64,0	64,0	66,0	56,3	57,0	60,0
Nodarbinātības līmenis vecākiem cilvēkiem (55-64)	41,7	44,1	47,9	49,5	53,3	50,0	52,0	54,0	55,0	42,5		50,0
Ekonomiskās aktivitātes līmenis (15-64)	68,8	69,2	69,6	69,5	71,3	-	69,6		72,0	70,2		-
Bezdarba līmenis (15-74)	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	<8,0	<7,0	6,0	5,5	8,7		-
Ilgtermiņa bezdarba līmenis (15-74)	5,7	4,3	4,3	4,1	2,5	3,8	3,5	2,3	2,0	3,9		-

Avots: Eurostat

* Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā 2005.-2008. gadam noteiktie mērķi

** Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013. gadam noteiktie mērķi

⁶³ Salīdzināti dati par iedzīvotāju nodarbinātības līmeni vecuma grupā 15-64 gadi.

⁶⁴ Avots: EUROSTAT. CSP „Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2004.gadā” attiecīgi parāda 61,5% vīriešiem un 51,3% sievietēm.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

326. Pieauguma tendence vērojama arī attiecībā uz mazākumtautību nodarbinātības līmeni, kas 2004.-2006.gada periodā tikai par 1-1,2 procentpunktiem atpaliek no vidējā nodarbinātības līmeņa Latvijā.

Tabula Nr. 17: Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi),%

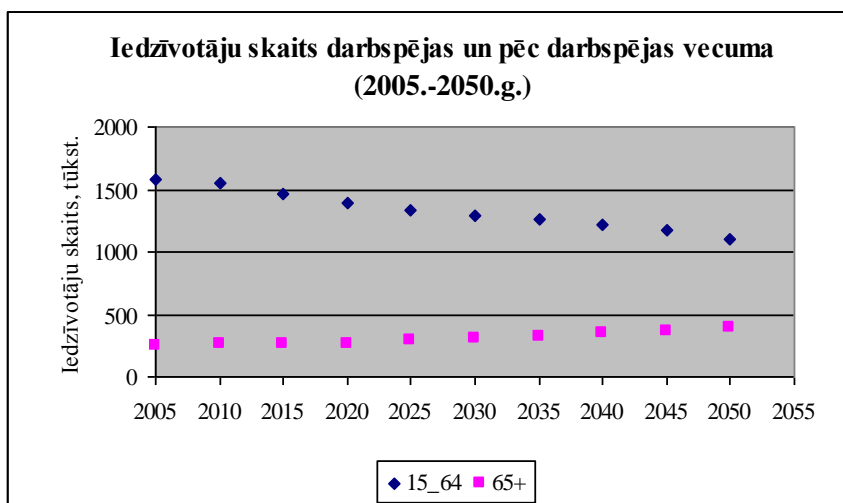
	2004.	2005.	2006.
Pavisam Latvijā	62,3	63,4	66,3
Latvieši	62,8	63,9	67,0
Mazākumtautības	61,3	62,4	65,1

Avots: CSP Darbaspēka apsekojuma rezultāti

327. Kaut arī sieviešu nodarbinātības rādītāji ir augstāki nekā vidēji ES, joprojām ir vairākas pazīmes, kas liecina par nevienlīdzības izpausmēm darba tirgū. Diskrimināciju darba tirgū raksturo tādas problēmas kā: sievietes par vienādu darbu vidēji saņem mazāku atalgojumu nekā vīrieši, neinformētība par iespēju sūdzēties par dzimumu diskrimināciju u.c. Viens no galvenajiem kavēkļiem sievietēm iesaistīties darba attiecībās ir darba un ģimenes dzīves apvienošanas grūtības, ko pastiprina arī auklīšu dienestu, bērnudārzu, dienas aprūpes centru, alternatīvās aprūpes centru pieejamības trūkums.
328. Lielu lomu darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju pilnveidošanā ieņem elastīgu darba līgumu formu piemērošana, piemēram, iespēja strādāt nepilnu darba laiku, summētās darba stundas, darba pienākumu dalīšana, grupai piemērots elastīgs darba laiks, Tele-darbs, bērnu aprūpes centrs/telpa darba vietā. Nepilnu darba laiku 2005.gadā strādāja 4,8% no kopējā nodarbināto skaita (vīriešiem šis rādītājs bija 3,8%, sievietēm- 5,8%). Latvijas rādītāji nepilna darba laikā nodarbināto ziņā ir būtiski zemāki nekā ES valstīs vidēji (11,4% no kopējā nodarbināto skaita, 4,7% vīriešiem, 17,9% sievietēm)⁶⁵. Šis rādītājs faktiski atspoguļo ierobežotās elastīga darba laika izvēles iespējas, kā arī sieviešu un vīriešu laika sadalījuma tendences – rūpes par bērniem un citiem ģimenes locekļiem pārsvarā uzņemas sievietes, kas arī nosaka viņu izvēli par labu nepilnam darba laikam. Ierobežoto aprūpes pakalpojumu pieejamības dēļ sociālajiem partneriem, it īpaši darba devējiem, būtu jāpalielina sava loma elastīgu darba līgumu formu pieejamības veicināšanā, kā arī jāveicina lielāka vīriešu iesaiste rūpēs par ģimeni un apgādājamiem.
329. Atbilstoši *Eurostat* veikto iedzīvotāju skaita prognožu aprēķiniem, iedzīvotāju skaits Latvijā samazināsies no 2,29 miljoniem 2006.gadā līdz 2,12 miljoniem 2020.gadā un 2,02 miljoniem 2030.gadā. *Eurostat* prognožu aprēķini rāda, ka arī perspektīvā Latvijā visai strauji turpinās pieaugt iedzīvotāju vidējais vecums. Saskaņā ar prognožu galveno variantu tas pieaugs no 40 gadiem pašlaik līdz 44 gadiem 2030.gadā. Nedaudz samazināsies starpība starp sieviešu un vīriešu vidējo vecumu. Prognozes rāda, ka Latvijā pēc 2010.gada sāks sarukt darbības vecuma iedzīvotāju skaits. Līdz 2010.gadam situācija vēl būs labvēlīga un strādājošo skaits nesamazināsies, jo 20 gadu vecumu, kad jaunieši parasti iekļaujas darba tirgū, sasniegs salīdzinoši daudzskaitlīgie 80.gadu otrajā pusē dzimušie jaunieši. Līdz 2011.gadam darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars pat nedaudz pieaugs uz bērnu skaita samazinājuma rēķina. Taču turpmāk straujš darbības vecuma iedzīvotāju skaita samazinājums nav novēršams. Dzimstības krituma vilnis, kas bijis vērojams pēdējos 15 gados, iespaidos iedzīvotāju sastāvu, pēc 2010.gada sāks izpausties iedzīvotāju novecošanās. 20-39 gadu vecuma iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā samazināsies no 30% 2011.gadā līdz 22%

⁶⁵ Darbaspēka apsekojuma rezultāti, Eurostat.

2030.gadā. 65 gadu un vecāku iedzīvotāju īpatsvars palielināsies no 16,8% 2006.gadā līdz 21,3% 2030.gadā.⁶⁶

Attēls Nr. 14: Iedzīvotāju skaits darbības un pēc darbības vecuma (2005. – 2050.gads)

Avots: Labklājības ministrijas aprēķina rādītāji

330. Ņemot vērā tautsaimniecības pārorientēšanos no plānveida uz brīvā tirgus ekonomiku, kā arī nepietiekamās mūžizglītības iespējas, pēdējās desmitgades laikā vērojama aizvien plašāka darbaspēka prasību un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām. Lai veiktu darba tirgus monitoringu un konstatētu darbaspēka trūkumu konkrētos tautsaimniecības sektoros un profesiju grupās, Eiropas Sociālā fonda Nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” ietvaros 2005.-2007.gadā veikts „Detalizēts darbaspēka un darba tirgus pētījums tautsaimniecības sektoros”, kas dod padziļinātu ieskatu par problēmām darba tirgū un priekšlikumus to risināšanai. Pētījuma laikā secināts, ka lielākais darbaspēka pieprasījuma pieaugums sagaidāms būvniecības, apstrādes rūpniecības un ieguves rūpniecības nozarēs, savukārt darbaspēka papildu pieprasījumu varētu samazināt ar kapitāla palielināšanu tādās nozarēs kā lauksaimniecība, zvejniecība, ieguves un apstrādes rūpniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, transports un sakari un finanšu starpniecība. Secināts, ka darba ražīguma paaugstināšana ir visreālākā iespēja samazināt nodarbināto skaitu tādās nozarēs kā būvniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, viesnīcas un restorāni. Atzīts, ka prognozēto tautsaimniecības attīstības tempu būs iespējams sasniegt galvenokārt uz nodarbināto skaita palielināšanas rēķina tādās nozarēs kā elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi, valsts pārvalde un aizsardzība, izglītība, veselība un sociālā aprūpe, kā arī sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi.
331. Pētījuma dati liecina, ka darba devēji nodarbina uzņēmumos ārvalstu speciālistus vai viesstrādniekus nelielā apmērā (3,4%). Ārvalstnieku nodarbinātības iemeslu analīze parāda, ka to piesaistes pamatmotivācija ir viņu augstāka kvalifikācija (46,8%), kā arī iekšzemes darbaspēka trūkums (22,6%). Analizējot prognozes, redzams, ka strādājošo nepietiekamība 2007.gadā rodas 106 no 120 pētāmajām profesijām. 2013.gadā darbinieku nepietiekamība prognozēta vairs tikai 86 profesijās.
332. Veikto darba tirgus pētījumu un prognožu ilgtspējas nodrošināšanai nepieciešams turpmāks atbalsts darba tirgus monitoringa un prognozēšanas sistēmas izveidei un stiprināšanai, darba

⁶⁶ Labklājības ministrijas 2005.gada Latvijas nacionālais ziņojums par pietiekamām un ilgtspējīgām pensijām. FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

tirgus pētījumu veikšanai un darba tirgus monitoringā iesaistīto institūciju kapacitātes stiprināšanai.

333. 2006.gadā par vienu no aktuālākajiem jautājumiem Latvijā kļuva darbaspēka migrācija. Pirmais darbaspēka emigrācijas vilnis sākās 2004.gada 1.maijā, jo līdz ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai 2004.gada 1.maijā Latvijas pilsoņiem pavērās iespējas bez ierobežojumiem doties strādāt uz jaunajām dalībvalstīm un trim vecajām dalībvalstīm – Īriju, Lielbritāniju un Zviedriju. Līdz ar darbaspēka emigrācijas jautājumu sabiedrībā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta arī imigrācijas politikai, vērtējot nepieciešamību ievest darbaspēku no trešajām valstīm. Ņemot vērā arī paredzamo iedzīvotāju novecošanos, Latvijai ir būtiski koordinēti un saskaņoti veidot darbaspēka migrācijas politiku, pievēršot uzmanību arī tādu jautājumu risināšanai kā Latvijas emigrējušo pilsoņu atpakaļ atgriešanai, to reintegrācijai un darba apstākļu uzlabošanai Latvijā.
334. Kā liecina ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta „Labklājības ministrijas pētījumi” ietvaros veiktā pētījuma „Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte” (turpmāk – pētījums) iedzīvotāju aptaujas rezultāti, tad aptaujāto respondentu radinieku skaits vecumā no 15 līdz 65 gadiem, kas ārvalstīs strādā vai mācās, ir ap 86 tūkstošiem cilvēku, no kuriem visvairāk ir izbraukuši uz Lielbritāniju, Krieviju, Īriju, Vāciju. Pētījuma ietvaros veiktās aptaujas rezultāti rāda, ka svarīgākie iemesli, kas veicinātu iedzīvotāju vēlēšanos doties strādāt uz ārvalstīm, ir augstāks atalgojums (84,7%), labi darba apstākļi (30,8%), iespēja iegūt jaunu pieredzi (25,4%). Aptuveni 1/5 daļa respondentu tuvākā gada laikā vēlas doties strādāt uz ārvalstīm, tomēr tikai aptuveni puse respondentu, kuri vēlas emigrēt, ir kaut ko paveikuši, lai īstenotu šo ieceri. Visbiežāk vēlēšanos braukt strādāt uz ārvalstīm izteikuši jaunieši vecumā līdz 24 gadiem, vīrieši, pamatizglītību un vidējo vispārējo izglītību ieguvušie, Latgales un Zemgales reģionā dzīvojošie. Lai gan kā svarīgākie iedzīvotāju emigrācijas iemesli tiek minēti darba samaksa un darba apstākļi, jāatzīmē arī tādi būtiski aspekti kā nepietiekami attīstītā infrastruktūra – transporta sistēma, bērnudārzu trūkums u.c., kas apgrūtina darbaspēka iekšējo mobilitāti un pilnvērtīgu iesaistīšanos darba tirgū. Tomēr, kā liecina iegūtie aptaujas rezultāti, emigrācijai pārsvarā piemīt īslaicīgs raksturs, un ekonomikas izaugsmes ietekmē ir iespējams paredzēt darbaspēka atgriešanos Latvijā.
335. Kopš Latvijas pievienošanās ES nav statistisko datu par ES/EEZ pilsoņiem izsniegtajām darba atļaujām. Informācija par izsniegtajām uzturēšanās atļaujām, kas izdotas ar tiesībām strādāt, nav pilnīga un darba tirgus situācijas analīzei nav izmantojama. Nav izstrādāta vienota darbaspēka kustības uzraudzības sistēma ES, tas apgrūtina iespējas atspoguļot reālo situāciju Latvijas darba tirgū, t.sk., attiecībā uz ārzemnieku nodarbinātību.
336. Visaugstākais nodarbinātības līmenis ir Rīgas reģionā (2006.gadā – 72%) un Pierīgā (70,2%), bet zemāks – Zemgalē (65,5%), Kurzemē (63,6%), Vidzemē (63%) un Latgalē (56,8 %). Laika posmā no 2004.-2006. gadam nodarbinātības līmenis ir palielinājies visos reģionos – visstraujāk Pierīgas reģionā (par 6,5%) un Zemgalē (par 6,2%), lēnāk Kurzemes reģionā (1,6%) un Latgales reģionā (par 3,2%)⁶⁷. Atšķirības infrastruktūrā, ģeogrāfiskajā novietojumā un resursu pieejamībā ietekmē tautsaimniecības attīstības ātrumu un konjunktūru reģionos. Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte (iekšzemes) ir ierobežota, ņemot vērā nepietiekamo satiksmes infrastruktūru, augstās īres maksas, mazattīstītu dzīvojamo ēku celtniecību, kas mazina teritoriālās kohēzijas iespējas.
337. ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” ietvaros veiktajā pētījumā “Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte” ir teikts, ka Rīgai joprojām ir noteicošā loma migrācijas plūsmās kopā ar Pierīgas reģionu, lai gan ir samazinājies no šiem reģioniem izejošo skaits. Rīgas

⁶⁷ Centrālās statistikas pārvaldes dati.

apkārtņē pārklājas gan intensīvas svārstmigrācijas, gan lielas intensitātes migrācijas areāls. Līdz ar to Pierīgā ir samērā augsta gan pilsētu, gan lauku iedzīvotāju migrācijas un svārstmigrācijas intensitāte. Šim reģionam ir visciešākā saikne ar Rīgu, jo tas atrodas galvaspilsētas aglomerācijas centrālajā zonā. 12 gadu periodā no 1993. līdz 2004.gadam pozitīvs migrācijas saldo ir tikai diviem statistikas reģioniem – Pierīgai un Zemgalei. Pierīgā iedzīvotāju skaits iekšējās migrācijas rezultātā pieaudzis visvairāk - par 27 791, kas ir 7,6% no kopējā iedzīvotāju skaita 2004.gadā. Pētījumā iegūtie iedzīvotāju aptaujas rezultāti dod iespēju analizēt migrantu plūsmas pēdējo 10 gadu laikā. Iegūtie dati norāda, ka Vidzemē (60%), Kurzemē (66%), Zemgalē (61%) un Latgalē (69%) migranti galvenokārt pārvietojušies sava reģiona robežās, Rīgā visvairāk iebraukuši no Pierīgas (32%), savukārt Pierīgā - no Rīgas (65%). Arī pēdējā gada laikā saglabājas iepriekšējās tendences, nedaudz mazinoties iekšreģionālās migrācijas īpatsvaram un pieaugot migrācijas intensitātei starp Rīgu un Pierīgu. Lielāks pieprasījums pēc darbiniekiem ar augstāko izglītību ir Rīgā, to atspoguļo arī tas, ka vairāk nekā puse no citās pašvaldībās strādājošajiem respondentiem ar augstāko izglītību dodas strādāt uz Rīgu. Viņu īpatsvars galvaspilsētas svārstmigrantu vidū ir visaugstākais. Augsta mobilitāte iedzīvotājiem ar augstāko izglītību ir Latgalē strādājošiem (31,2%). Galvenie migrācijas iemesli – darbs, mācības un ģimenes apstākļi. Iedzīvotāji ar augstāku izglītības līmeni un profesionāli izglītotie ir mobilāki nekā iedzīvotāji ar pamata vai vispārējo vidējo izglītību.

338. Neskatoties uz salīdzinoši zemo noteikto minimālo pensionēšanās vecumu, nodarbinātības līmenis 55-64 gadu vecuma grupā Latvijā 2006.gadā bija salīdzinoši augsts – 53,3% (ES-25 dati par 2006.gadu nav pieejami, 2005.gadā vidēji – 42,5%) un ir pieaudzis salīdzinājumā ar 2000.gadu par 17,3 procentu punktiem. Ņemot vērā aktīvās novecošanās politikas prioritāti ES līmenī, plānoto pensionēšanās vecuma paaugstinājumu līdz 62 gadiem gan vīriešiem, gan sievietēm, kā arī aktīvo nodarbinātības pasākumu spektru, tiek sagaidīta arī turpmāka rādītāju uzlabošanās.
339. 2005.gadā pašnodarbināto īpatsvars nodarbināto iedzīvotāju kopskaitā Latvijā ir 7%, savukārt ES 25 dalībvalstu vidējais rādītājs ir 16% (Latvijā ir viens no viszemākajiem rādītājiem, Igaunijā tas ir 8%, Lietuvā, Dānijā un Slovēnijā – 9%, Grieķijā – 32%).
340. Darba ražīgums pēdējos gados ir palielinājies (2005.gadā darba ražīgums uz vienu nodarbināto salīdzinājumā ar 2000.gadu ir palielinājies par 8,9 procentu punktiem), tomēr tas joprojām būtiski atpaliek un ir tikai 47,3% no vidējā ES 25 dalībvalstu rādītāja.
341. Līdz ar ievērojamu neformālās ekonomikas īpatsvaru IKP, kas ir aptuveni 16-18% un ir viens no augstākajiem rādītājiem ES, Latvijā ir identificēts arī augsts nedeklarētās nodarbinātības līmenis, dažās nozarēs (būvniecības, vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, akcīzes preču ražošanas, mežsaimniecības un kokmateriālu sagatavošanas, komercpakalpojumu, privāto pakalpojumu) sasniedzot pat 25-30%.⁶⁸

Bezdarbs

342. Bezdarba līmenis Latvijā vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem ir samazinājies no 14,0% 1999.gadā līdz vidēji 6,8% 2006.gadā (ES-25 vidējais rādītājs 2004.gadā - 9,0%). Bezdarba līmeņa rādītājs vīriešiem 2006.gadā bija par 0,3 procentu punktiem augstāks nekā vidēji ES-25⁶⁹, savukārt sievietēm par 2,8 procentu punktiem zemāks nekā vidēji Eiropā (ES-25). Pēc NVA datiem, reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā 2006.gada beigās bija 6,5%, kas ir par 0,3

⁶⁸ Nacionālais 2004.gada rīcības plāns nodarbinātības veicināšanai.

⁶⁹ Eurostat.

procentu punktiem zemāks nekā novērtējums atbilstoši Starptautiskās darba organizācija (SDO) metodoloģijai⁷⁰.

343. Cittautiešu bezdarba līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi) 2006.gadā ir samazinājies par 4,7 procentu punktiem salīdzinājumā ar 2004.gadu (no 13,7% līdz 9,0%), un šī tendence apstieidz bezdarba līmeņa samazināšanās tendenci latviešu tautības iedzīvotājiem, kas laikā no 2004. līdz 2006.gadam samazinājās par 2,8 procenta punktiem.

⁷⁰ Šai atšķirībai ir vairāki iemesli: nedaudz atšķiras kritēriji, kam jāatbilst, lai tiktu reģistrēts vai uzskatīts par bezdarbnieku. SDO metodoloģijas izpratnē ne visas personas var saņemt bezdarbnieka pabalstu u.c.
FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Tabula Nr. 18: Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars) vecuma grupā 15 - 64 gadi,%

	2004.	2005.	2006.
Pavisam Latvijā	10,6	8,8	7,0
Latvieši	8,6	7,5	5,8
Cittautieši	13,7	10,9	9,0

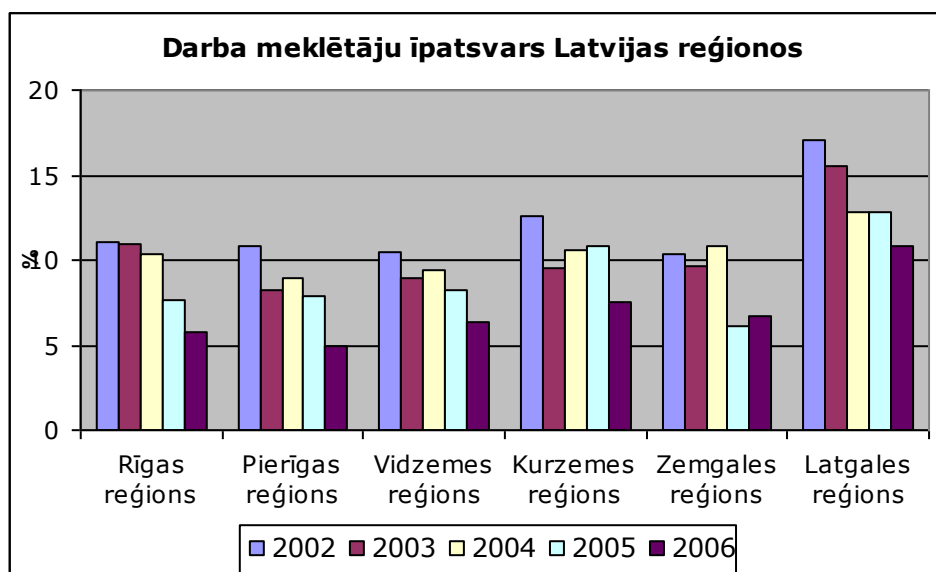
Avots: CSP

344. Vissliktākā bezdarba situācija joprojām ir Latgalē, kur darba meklētāju īpatsvars 2006. gadā sasniedza 10,8%⁷¹. Atšķirības starp darba meklētāju līmeni pilsētās un laukos ir gandrīz izzudušas, 2006.gadā darba meklētāju īpatsvars attiecīgi bija 6,9% un 6,7%⁷².

Tabula Nr. 19: Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā

Rādītājs	Rīgas reģ.	Pierīgas reģ.	Vidzemes reģ.	Kurzemes reģ.	Zemgales reģ.	Latgales reģ.
Bezdarba līmenis vidējais 2006.g. %	5,8	4,9	6,4	7,5	6,7	10,8
Bezdarba līmenis sievietēm 2006.g. %	6,3	5,1	5,5	6,3	7,5	7,8
Bezdarba līmenis vīriešiem 2006.g.%	5,3	4,8	7,2	8,6	5,9	13,6

Avots: CSP Darbaspēka apsekojumu dati

Attēls Nr. 15: Darba meklētāju īpatsvara izmaiņas reģionos laika periodā no 2002.līdz 2006.gadam

Avots: CSP Darbaspēka apsekojuma dati

345. Analizējot bezdarba līmeni piecu gadu periodā, visaugstākais bezdarba rādītājs starp reģioniem ir Latgales reģionā, bet zemākais – Rīgas reģionā. Augsto bezdarba līmeni nosaka

⁷¹ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

⁷² Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

nepietiekami attīstīta uzņēmējdarbība, mazais pašnodarbināto skaits un vāji attīstīta infrastruktūra, ierobežota darbaspēka mobilitāte.

346. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 2005.gadā Latvijā bija 4,1%, (2000.gadā – 7,9%), pārsniedzot ES vidējo līmeni par 0,2 procentu punktiem⁷³, savukārt 2006.gadā minētais rādītājs Latvijā samazinājās jau līdz 2,6%⁷⁴.
347. Salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, Latvijā ir salīdzinoši augsts bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar zemu izglītības un prasmju līmeni. Tam par iemeslu ir profesionālās kvalifikācijas trūkums, kā arī neatbilstošās zināšanas un prasmes mūsdienu zināšanu sabiedrības attīstībai: informācijas tehnoloģijas, komunikācijas prasmes, uzņēmējdarbības pamatzināšanas, svešvalodu un valsts valodas zināšanas. 2006.gadā no darba meklētāju kopskaita 29,3% ir ar pamatzglītību, 25,7% - ar vispārējo izglītību, 31,7% - ar arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību.⁷⁵ Turpretim bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību 2006.gadā bija 3,9%⁷⁶.
348. 2006.gadā vidējais bezdarba līmenis jauniešiem (15-24 gadi) bija 12,2%, un tas ir samazinājies gandrīz divkārt salīdzinājumā ar 23,6% 1999.gadā, kā arī ir par 5,1 procentu punktu zemāks nekā ES vidējais rādītājs (2006. gadā - 17,3%)⁷⁷. 2006.gadā bezdarba līmenis personām pirmspensijas (55-64 gadi) vecumā bija 6,6%, kas par 2,9 procentpunktiem mazāks nekā 2004.gadā⁷⁸.
349. Atbilstoši Eiropas Sociālā fonda nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta „Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi” ietvaros veiktajiem reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu rezultātiem caurmērā Latvijā gandrīz katram ceturtajam bezdarbniekam ir konstatēts vidējs vai augsts alkohola atkarības risks, katram septītajam – vidējs vai augsts narkotisko vielu atkarības risks. Atkarības problēma ir daudz asāka attiecībā uz vīriešiem: kopumā bezdarbnieku vidū 15% sieviešu un 38% vīriešu pieder pie atkarības riska grupas. Starp Latvijas reģioniem vislielākais riska grupu īpatsvars ir Latgalē (37%), kam seko Vidzeme (30%), Kurzeme (23%) un Zemgale (20%). Rīgas reģionā atkarības risks tiek prognozēts katram devītajam bezdarbniekam, bet vīriešu vidū arī šeit riska grupa ir salīdzinoši liela (19%).
350. 2006.gadā ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji bija 642,1 tūkstotis cilvēku, un, salīdzinot ar 2005.gadu, to skaits ir samazinājies par 5,3% (2005.gada rādītājs bija 678,2 tūkst.). 2006.gadā divas piektdaļas (40,2%) no tiem veidoja pensionāri, gandrīz trešo daļu (30,1%) skolēni un studenti, divpadsmitā daļa (8,1%) ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju bija ilgstoši slimojoši iedzīvotāji vai invalīdi, nedaudz mazāk (8%) sevi uzskatīja par mājsaimnieku/-ci. Īpaša uzmanība šajā grupā jāpievērš personām, kas ir potenciālie darba meklētāji, bet kuri ir zaudējuši cerības atrast darbu vai arī nezina, kur un kā to meklēt. Darbaspēka apsekojuma rezultāti liecina, ka 2006.gadā valstī tādu cilvēku, kas ir zaudējuši cerības atrast darbu, bija 25,5 tūkst., tas ir 4% no ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaita. To skaits, salīdzinot ar 2005.gadu, ir samazinājies par 5,8 tūkst.
351. Tā kā lēmumu iesaistīties darba tirgū ietekmē vairāki faktori kā ģimenes stāvoklis, veselība, sociālekonomiskā situācija, uzņēmējdarbības aktivitātes, infrastruktūras pieejamība un kultūrvide, nepieciešama cieša un koordinēta sadarbība starp dažādām atbildīgajām

⁷³ Eurostat dati.

⁷⁴ Eurostat dati.

⁷⁵ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma dati.

⁷⁶ Employment in Europe 2004. Eurostat.

⁷⁷ Eurostat dati.

⁷⁸ Eurostat dati.

institūcijām, kas vērtējama kā nepietiekama. Nodarbinātības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju (LM, EM, IZM, NVA, PKIVA, VDI, LDDK, LBAS, LPS, NVO) administratīvā kapacitāte ir nepietiekama, un partnerības vietējā līmenī vēl ir vāji attīstītas efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai. Nepieciešams izveidot jaunus un pielāgot esošos pasākumus atbilstoši tādu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu kā personas bez noteiktas dzīvesvietas, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, personas bez motivācijas mācīties vai strādāt, personas ar atkarības problēmām, ieslodzītie un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, specifiskajām vajadzībām.

352. 2004.gadā 28 reģionālajās Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) filiālēs tika izveidotas konsultatīvās padomes, kuru sastāvā iekļauti sociālie partneri, pārstāvji no valsts, pašvaldībām un NVO. To uzdevums ir analizēt nodarbinātības problēmas pašvaldībās un izstrādāt priekšlikumus bezdarba samazināšanai, katru gadu izstrādājot Vietējos nodarbinātības attīstības plānus. Vietējo nodarbinātības partnerību attīstība sekmē situācijas uzlabošanu un veicina sadarbību, attīstot tautsaimniecību reģionos. Vietējās varas pārstāvji vislabāk pārzina situāciju savas administratīvās teritorijas darba tirgū, visprecīzāk spēj izstrādāt vietējiem apstākļiem un reālām iespējām atbilstošus ieteikumus bezdarba samazināšanai, tāpēc vietējo nodarbinātības veicināšanas plānu ieviešanas atbalstam ir īpaša nozīme. NVA un pašvaldību kopīgi izstrādāto nodarbinātības plānu ieviešana palīdz uzlabot sadarbību vietējā līmenī starp pašvaldībām un NVA, analizēt cilvēkresursus pašvaldības teritorijā un apzināt nodarbinātības problēmas pašvaldības teritorijā, analizēt pašvaldību un NVA ieguldījumu iedzīvotāju darbības veicināšanā, apzināt pašvaldību vēlmes un ieteikumus, kā arī NVA iespējas darbības pilnveidošanā un kopīgo pasākumu plānošanā un īstenošanā.
353. 2006.gadā NVA organizētajos aktīvos nodarbinātības pasākumos⁷⁹ piedalījās 166 354 bezdarbnieki. Pastiprināta uzmanība pievērsta sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu⁸⁰ bezdarbniekiem un bezdarbniekiem no reģioniem ar augstāku bezdarba līmeni. 2006.gada laikā pastāvīgā darbā iekārtojās un pasākumu noteiktām personām ietvaros iekārtoti darbā uz noteiktu laiku 65 651 bezdarbnieki. Ciešā un sistemātiskā sadarbībā ar darba devējiem gan nacionālā, gan vietējā līmenī notiek pakalpojumu kvalitātes analīze un pilnveidošana. NVA pakalpojumi līdz 2007.gadam vairāk tika vērsti uz sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pārstāvjiem, kā arī personām ar zemu izglītības līmeni.
354. Saskaņā ar NVA datiem 2005.gadā, līdzīgi kā 2004.gadā darba tirgū vislielākais pieprasījums bija pēc kvalificētiem strādniekiem un amatniekiem (21 660 darba vietas jeb 29,0% no reģistrēto brīvo darba vietu kopskaita), pakalpojumu un tirdzniecības darbiniekiem (11 935 jeb 18,7%). 2005.gadā no reģistrētām brīvām darba vietām 25,6% bija vienkāršo profesiju pārstāvjiem.
355. Sadalījumā pēc profesijām 2005.gadā vairāk bija pieprasīti mazumtirdzniecības veikala pārdevēji (2161 darba vietas), palīgstrādnieki (1144 darba vietas), autoatslēdznieki (1118 darba vietas), zivju apstrādātāji (698 darba vietas), celtnieki (683 darba vietas) un kravas automobiļa vadītāji (614 darba vietas).

⁷⁹ Bezdarbnieku profesionālā apmācība un pārkvalifikācija, profesionālo prasmju uzlabošana, pasākumi konkurētspējas paaugstināšanai, algotie pagaidu darbi, prakses iespējas jauniešiem bezdarbniekiem, subsidētās darba vietas bezdarbniekiem vecumā no 55 gadiem, subsidētās darba vietas bezdarbniekiem- invalīdiem, pasākumi mobilitātes veicināšanai bezdarbniekiem-invalīdiem, pasākumi mazāk konkurētspējīgo bezdarbnieku nodarbināšanai, uc.

⁸⁰ Jaunieši (vecumā no 15-24gadiem), iedzīvotāji pirms pensijas vecumā (no 55-64gadiem), darba meklētāji ar zemām pamatprasmēm un izglītību, iedzīvotāji ar invaliditāti, ilgstošie bezdarbnieki, sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma un personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

356. 2005.gadā, salīdzinot ar 2004.gadu, lielākais NVA reģistrēto bezdarbnieku skaita samazinājums bija profesiju pamatgrupā - vienkāršās profesijas (par 3394 bezdarbniekiem). Savukārt lielākais pieaugums bija vērojams profesiju pamatgrupā bez profesijas (par 895 bezdarbniekiem).

Nodarbināto sadalījums pa sektoriem un nozarēm

357. 2006.gadā no visiem nodarbinātajiem 15,63% strādāja apstrādes rūpniecībā, tikpat tirdzniecības jomā, 10,85% - lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā, 9,56% - būvniecībā, 9,28% - transporta un sakaru nozarē, nedaudz mazāk - 8,09% - strādāja izglītības jomā, kā arī valsts pārvaldē⁸¹. Sieviešu un vīriešu īpatsvars šajos sektoros ir ļoti atšķirīgs, kas norāda uz horizontālo profesiju segregāciju.
358. Sievietes dominē tādās nozarēs kā veselība un sociālā aprūpe (86% no nodarbināto kopējā skaita), izglītība (82%) un viesnīcas un restorāni (83%). Turpretī vīrieši dominē tādās nozarēs kā būvniecība (94%), transports, glabāšana un sakari (69%), lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība (64%)⁸². Bez tam iedzīvotāju aptaujas liecina, ka sabiedrībā valda izteikti priekšstati par to, kuras profesijas ir piemērotas vienam vai otram dzimumam. Bērnodrūza audzinātājas, mājsaimnieces, sekretāres profesijas tiek uzskatītas par sievietēm piemērotām, kamēr autobusa šofera, militārpersonas, celtnieka profesijas tiek piedēvētas pārsvarā vīriešiem⁸³.
359. Vienlaikus jānorāda, ka vērojama arī vertikālā segregācija – gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs vērojama nevienlīdzība sieviešu un vīriešu atalgojumā. Latvijā 2006.gadā sievietes vidējais atalgojums bija par 17,6% mazāks nekā vīrieša vidējais atalgojums. Dažās nozarēs šī atalgojuma atšķirība ir īpaši izteikta, piemēram, finanšu starpniecībā, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā sievietes saņem par 30,5-43,7% mazāk nekā vīrieši. ES-25 vidējais rādītājs sieviešu un vīriešu atalgojuma atšķirībai ir 15%⁸⁴. Šāda atalgojuma atšķirība ir saistīta ar sieviešu un vīriešu ieņemtajām amata pozīcijām, augstākos amatus ar augstāku atalgojumu pārsvarā ieņem vīrieši, vietnieku un izpildītāju līmenī strādā sievietes. Arī darba devēju vidū dominē vīrieši: 2006.gadā no 37 300 darba devējiem 23300 (jeb 62,5%) bija vīrieši, 14 000 (jeb 37,5%) - sievietes.⁸⁵ Analizējot sieviešu un vīriešu īpatsvaru dažādās profesiju grupās Latvijā, divas trešdaļas no likumdevējiem, valsts vecākajām amatpersonām un vadītājiem ir vīrieši (58,7%), turpretī vecāko speciālistu, speciālistu, kalpotāju un pakalpojumu un tirdzniecības darbinieku vidū vairākums strādājošo ir sievietes (59-83% no kopējā skaita)⁸⁶.

Tabula Nr. 20: Vīriešu un sieviešu skaits nozarēs un darba samaksas salīdzinājums

	Nodarbināto iedzīvotāju gada vidējais skaits pa darbības veidiem 2006.gadā					Vīriešu un sieviešu darba samaksa pa darbības veidiem, latos 2006.gadā		Vidējā sieviešu alga % no vidējās vīriešu algas
	Pavisam	Tūkst. cilv.		% no kopējā		V	S	
	tūkst. cilv.	V	S	V	S			V
PAVISAM	1088	559	528	51%	49%	296	244	82,4
(A) 87	118	76	42	64%	36%	242	211	87,2%

⁸¹ Centrālā statistikas pārvalde, Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

⁸² Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas statistikas gadagrāmata.

⁸³ Iedzīvotāju izpratne un attieksme pret dzimumu līdztiesības jautājumiem. Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2001.

⁸⁴ Report on Equality between Women and men 2006. Employment and Social Affairs DG, European Commission 2006.

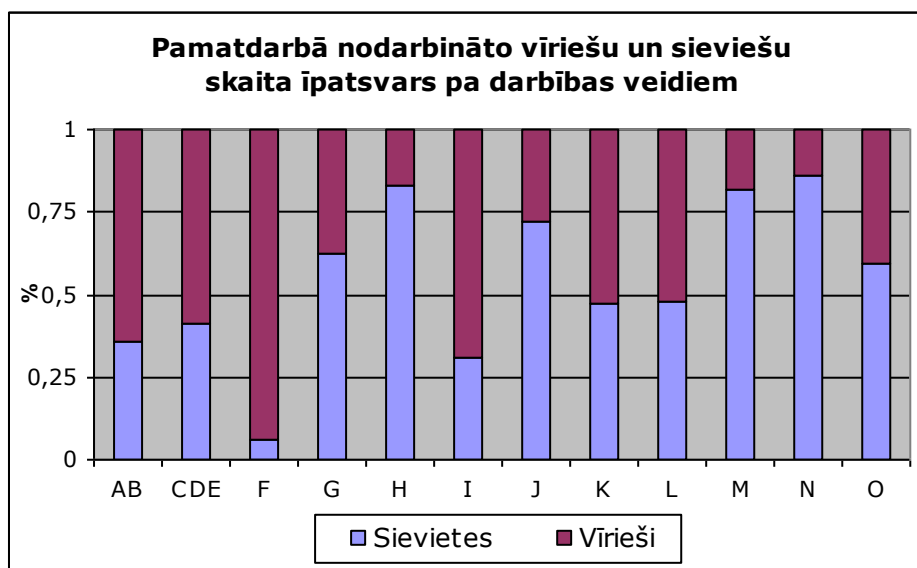
⁸⁵ Centrālā statistikas pārvalde, Darbaspēka apsekojuma rezultāti 2004.gadā.

⁸⁶ Centrālā statistikas pārvalde, Darbaspēka apsekojuma rezultāti 2004.gadā.

⁸⁷ A-Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība, B-Zvejniecība, C- Ieguves rūpniecība, D- Apstrādes rūpniecība, E-Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, F-Būvniecība, G-Vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība, H-Viesnīcas un restorāni, I-Transports, glabāšana un sakari, J-Finanšu starpniecība, K-Operācijas ar nekustamo FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

(B)	2			207	149	72,0%
(C+D+E)	196	114	81	58%	41%	278	216	77,7%
(F)	104	98	6	94%	6%	242	226	93,4%
(G)	170	64	106	38%	62%	269	187	69,5%
(H)	29	5	24	17%	83%	210	154	73,3%
(I)	101	70	31	69%	31%	319	283	88,7%
(J)	25	7	18	28%	72%	985	555	56,3%
(K)	61	31	29	51%	48%	317	260	82,0%
(L)	88	46	42	52%	48%	357	355	99,4%
(M)	88	16	72	18%	82%	275	250	90,9%
(N)	51	7	44	14%	86%	301	260	86,4%
(O)	49	20	29	41%	59%	278	195	70,1%

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, elektroniskā datu bāze data.csb.lv

Attēls Nr. 16: Pamatdarbā nodarbināto sieviešu un vīriešu īpatsvars pa darbības veidiem 2006.gadā

Avots: CSP

Darba tirgus politikas ieviešanā iesaistītās institūcijas

360. Apkalpoto klientu skaits NVA vidēji mēnesī pārsniedz 100 tūkst., PKIVA 4 tūkst. Gan pakalpojumu saņēmēju skaitam, gan apkalpoto klientu skaitam pārskata periodā ir tendence pieaugt. NVA un PKIVA infrastruktūras attīstībai laika periodā no 2003.-2007.gadam piesaistīti VIP, PHARE un ES struktūrfondu līdzekļi. Nodarbinātības valsts aģentūras VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros izveidota informācijas sistēma BURVIS (Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēma), kura nodrošinās operatīvāku informāciju par nodarbinātības stāvokli Latvijā. Bezdarbniekiem būs nodrošināta iespēja ar interneta starpniecību iesniegt savus CV portālā un izvēlēties sev piemērotas vakances, darba

devējiem būs nodrošināta iespēja pašiem operatīvi ievietot vakances un atlasīt piemērotus darbiniekus starp portālā reģistrētajiem darba meklētājiem. Aģentūrai ir nodrošināta iespēja apkalpot klientus neatkarīgi no to deklarētās dzīvesvietas un administratīvi teritoriālā iedalījuma.

361. VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros NVA darba telpās - 11 NVA filiālēs un 21 sektoros - veikti darba telpu kosmētiskie remontu un renovācija, 11 NVA filiālēs un 1 sektorā veikti NVA darba telpu kapitālie remontu, 12 NVA struktūrvienību (filiāļu un sektoru) telpu pieejamības nodrošināšana personām ar kustību traucējumiem, kā arī NVA filiāļu un sektoru darbinieku darba vietu iekārtošana. Profesionālās karjeras valsts aģentūrā VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros veikta 7 jaunu konsultāciju kabinetu izveidošana Latvijas rajonos, 4 reģionālo centru telpu remontu un nodrošināta telpu pieejamība personām ar kustību traucējumiem, PKIVA darbinieku darba vietu aprīkošana, PKIVA informācijas sistēmas attīstība, jaunās mājas lapas izstrāde ([HTTP://WWW.KARJERASCENTRS.LV](http://www.karjerascentrs.lv)). Tomēr esošā infrastruktūra un IT sistēma joprojām nenodrošina vienādas iespējas visu filiāļu un sektoru klientiem un ir pilnveidojama, lai sniegtu mūsdienīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, nodrošinātu operatīvu informācijas apmaiņu starp filiālēm un centriem, kā arī vienotu klientu reģistrācijas uzskaites sistēmas darbību. Bez tam, kopš 2004.gada NVA jānodrošina arī reģistru savietojamība ar ES līmeņa datu bāzēm (EURES).
362. Investīciju nepieciešamību IT, datu bāzēm un infrastruktūrai NVA, PKIVA, VDI pamato šādi stratēģiskie dokumenti un pamatotas vajadzības:
- Nodarbinātības valsts aģentūras vidēja termiņa darbības un attīstības stratēģija 2004. – 2007.gadam, kas nosaka uzdevumu nodrošināt informācijas par darba tirgus pieprasījumu un piedāvājumu un par NVA sniegtajiem pakalpojumiem pieejamību un informācijas apmaiņas operativitāti, paaugstināt NVA pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti, nodrošināt pakalpojumu pieejamību un pakalpojumu efektīvu administrēšanu, t.sk., atbalstu IT un datu bāzu attīstībai un tehniskā aprīkojuma nodrošināšanai,
 - Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras vidējā termiņa darbības un attīstības stratēģija 2004. – 2007.gadam, kas nosaka uzdevumu attīstīt PKIVA infrastruktūru un paaugstināt PKIVA pakalpojumu un administrēšanas kvalitāti, t.sk., nodrošināt profesionālās orientācijas informācijas pieejamību iedzīvotājiem internetā un atbilstošu datu bāzu izveidi, materiāli tehniskās bāzes pilnveidošanu,
 - Valsts darba inspekcijas 2002.-2006.gada stratēģiskais plāns nosaka par prioritāru likumu un noteikumu praktisku iedzīvināšanai praksē, t.sk., efektīvu uzraudzību un kontroli, izmantojot informatīvās kampaņas un konsultācijas, izveidojot datu bāzes un informācijas plūsmas sistēmas, pilnveidojot infrastruktūru.

Darba apstākļi

363. Lai arī līdz 2002.gada beigām tika pabeigta Latvijas darba un darba aizsardzības normatīvo aktu saskaņošana ar ES normatīvo aktu prasībām, tādējādi nodrošinot Latvijas uzņēmumu darbiniekiem līdzvērtīgas tiesības uz drošiem darba apstākļiem, veiktās izmaiņas darba aizsardzības sistēmā un likumdošanā vēl nav ievērojami ietekmējušas darba apstākļus uzņēmumos. Latvijas darba aizsardzības sistēma ir pilnveidojama. Kopējais nelaimes gadījumu darbā skaits pēdējos gados nav mainījies, tā samazināšanās tendence ir neliela.
364. Pēc Valsts darba inspekcijas rīcībā esošās informācijas, 2005. gadā valstī nelaimes gadījumos cieta 1568 darbinieki, no tiem 56 gāja bojā un 275 ieguva smagas traumas. Salīdzinot ar 2004. gada datiem, kopējais nelaimes gadījumos cietušo skaits ir palielinājies par 166 (11,8%), smagi cietušo skaits par – 21 (8%), savukārt, bojā gājušo skaits samazinājies par 5 (8,2%).
365. Analizējot notikušos nelaimes gadījumus darbā pa uzņēmumu grupām, jāsecina, ka visvairāk cietuši darbinieki (551 darbinieki jeb 35%), kuri strādāja vidēja lieluma uzņēmumos (no 50

līdz 249 strādājošiem). Situācija pārsvarā ir izskaidrojama gan ar vidēja lieluma uzņēmumu ievērojamo īpatsvaru valstī, gan ar nepietiekamu darba devēju uzmanību darba aizsardzības jautājumiem, t.sk., darba aizsardzības sistēmas organizācijai un pilnveidošanai.

Tabula Nr. 21: Arodslimību un nelaimes gadījumu skaits

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Arodslimību skaits	224	323	436	563	796	784
Nelaimes gadījumu darbā skaits uz 100 000 nodarbinātajiem	146	140	150	145	136	169
Letālo nelaimes gadījumu darbā skaits uz 100 000 nodarbinātajiem	49	68	56	39	57	56
VDI apsekoto uzņēmumu skaits	10 078	10120	10328	11001	9759	12095
VDI inspektoru skaits	181	181	181	186	186	195

Avots: Valsts darba inspekcijas gada pārskati

366. Latvijā līdz šim atšķirībā no citām ES dalībvalstīm nav nacionālā darba vides institūta, kas sniegtu konsultatīvu, zinātnisku un tehnisku atbalstu (piemēram, Valsts darba inspekcijas inspektoru apmācību par specifiskiem darba vides jautājumiem) politikas veidotājiem un ieviešanas uzraudzītājiem darba aizsardzības jomā.
367. 2005.gadā veiktā sabiedriskās domas pētījuma par darba devēju un darbinieku informētību par Valsts darba inspekciju (VDI), t.sk., darba tiesiskajām attiecībām un darba aizsardzības jautājumiem, rezultāti liecina, ka sabiedrībai trūkst informācijas par darba aizsardzības jautājumiem. Novērtējot, kāda informācija ir vajadzīga par darba aizsardzības jautājumiem, vairāk nekā puse aptaujāto darba devēju minēja ES prasības šajā jomā. Par citiem jautājumiem (normatīvie akti, apmācības darba aizsardzības jomā, iespējamie sodi šo jautājumu neievērošanas gadījumā, citu uzņēmumu pieredze) informāciju vēlētos saņemt 16%-25% respondentu. Jāatzīmē, ka no VDI informāciju par darba aizsardzības jautājumiem iegūst 30% darba devēju un 7% iedzīvotāju. Sabiedrības informēšana par darba tiesisko attiecību, it īpaši darba samaksas, darba un atpūtas laika, koplīgumu u.c. aktuāliem jautājumiem ilgtermiņā varētu samazināt nedeklarētās nodarbinātības līmeni un darba tiesisko attiecību pārkāpumus.
368. Darba drošības sistēmas pilnveidošana un veselības aizsardzība darbā panākama:
- uzlabojot Valsts darba inspekcijas infrastruktūru un stiprinot administratīvās spējas,
 - paaugstinot sociālo partneru kapacitāti, uzlabojot sadarbības formas, izglītojot un informējot to darbiniekus,
 - izveidojot Latvijas Nacionālo darba vides institūtu un nodrošinot tā darbību.
369. ES pēdējo gadu laikā darba laikam ir tendence samazināties, taču Latvijā tam ir tendence pieaugt. 2004.gadā tas sasniedza 42,8 stundas nedēļā (1999.gadā - 40,3 stundas), kas rada strādājošo pārslodzi un negatīvi ietekmē darba produktivitāti.⁸⁸
370. Latvijas nodarbinātības politikas prioritātes un darbības virzieni ir šādi:
- atbalstīt strādājošo apmācību kvalifikācijas paaugstināšanai vai pārkvalifikācijai uzņēmumos un nozaru darba devēju organizācijās,
 - veicināt iekļaujošu darba tirgu, paplašinot aktīvo nodarbinātības pasākumu klāstu, lai uzlabotu bezdarbnieku, īpaši sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu konkurētspēju darba tirgū, uzlabojot Nodarbinātības valsts aģentūras un darba devēju sadarbību,
 - atbalstīt ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū,

⁸⁸ Eurostat dati.

- veicināt ekonomiskās aktivitātes vāji attīstītos reģionos, pilnveidojot uzņēmējdarbības vidi, veicinot komercdarbības un pašnodarbinātības attīstību, atbalstot vietējās nodarbinātības veicināšanas iniciatīvas,
- attīstīt darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas sistēmu,
- turpināt sabiedrības informēšanu un izglītošanu par dzimumu līdztiesību darba tirgū,
- sekmēt plašāku darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju izmantošanu sabiedrībā,
- intensīvāk risināt nedeklarētā darba problēmu un stimulēt iedzīvotājus darboties formālajā ekonomikā, t.sk., nostiprinot valsts kontroles institūcijas un sociālo partneru apvienības,
- paplašināt izglītības un apmācību iespējas, īpaši personām ar zemu kvalifikāciju, kā arī attīstīt mūžizglītību, vienlaicīgi uzlabojot izglītības kvalitāti un attīstot profesionālās orientācijas pasākumus,
- stiprināt darba tirgus institūciju kapacitāti un veicināt nodarbinātības partnerību un sociālo dialogu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai un darba metožu pilnveidošanai.

371. Galvenās problēmas, kas saistītas ar nodarbinātību un bezdarbu ir:

- darba tirgū vērojamas reģionālās atšķirības,
- darbaspēka izglītības kvalitāte, prasmes un iemaņas neatbilst darba devēju prasībām,
- zema darbaspēka iekšējā mobilitāte,
- relatīvi augsts nedeklarētās nodarbinātības līmenis atsevišķās tautsaimniecības nozarēs (būvniecībā, apstrādes rūpniecībā, lauksaimniecībā un transporta pakalpojumos),
- paaugstināts bezdarba risks jauniešiem, personām pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, iedzīvotājiem ar vājām latviešu valodas zināšanām, invalīdiem u.c. sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām,
- potenciālais darbaspēka trūkums saskaņā ar demogrāfiskajām prognozēm pēc 2010.gada, kas būs saistīts arī ar būtiskām izmaiņām darbaspēka vecuma struktūrā, strauji samazinoties jauniešu skaitam un pieaugot vecu cilvēku skaitam,
- Latvijā ir salīdzinoši augsts bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar zemu izglītības un prasmju līmeni,
- vērojamas dzimumu diskriminācijas pazīmes darba tirgū: sievietes par vienādu darbu vidēji saņem mazāku atalgojumu nekā vīrieši, neinformētība par iespēju sūdzēties par dzimumu diskrimināciju u.c.,
- sieviešu un vīriešu īpatsvars sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm ir ļoti atšķirīgs, kas norāda uz profesiju horizontālo profesiju segregāciju,
- bērnu un citu aprūpējamo personu aprūpes un sociālo pakalpojumu nepietiekamība kavē apgādnieku (parasti sieviešu) iesaistīšanos darba attiecībās,
- Latvijā ir salīdzinoši augsts nelaimes gadījumu īpatsvars darbā, nepietiekama darba devēju un darbinieku informētība par darba aizsardzības jautājumiem,
- nepietiekama nodarbinātības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte un savstarpējā sadarbība, vāji attīstītas partnerības vietējā līmenī efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai,
- kvalificēta darbaspēka trūkums atsevišķās tautsaimniecības nozarēs (piemēram, būvniecībā) un darbaspēka aizplūšana, galvenokārt uz Rietumeiropas valstīm,
- zema iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un pašnodarbināto iedzīvotāju skaits.

Sociālā iekļaušana

372. Sociālā atstumtība nozīmē indivīdu vai cilvēku grupu nespēju pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā, kad indivīdiem vai cilvēku grupām ir liegta vai apgrūtināta pieeja tādām precēm, pakalpojumiem un/vai darbībām, kas ir vitāli svarīgas personas attīstībai un nodrošina cilvēka pilnvērtīgu funkcionēšanu sabiedrībā.

373. Sociālā iekļaušana ir process, kura mērķis ir nabadzības un sociālās atstumtības risku novēršana un samazināšana un visu cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Latvijas sociālās iekļaušanas politikas īstenošana tiek veikta saskaņā ar kopējo ES sociālās iekļaušanas procesu, kura mērķis ir līdz 2010. gadam būtiski samazināt nabadzību Eiropā.
374. Pēdējos gados Latvijā ir vērojams mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu pieaugums. Strādājošo ienākumu pieaugums 2005.gadā bija aptuveni 10%. Salīdzinot ar 2003.gadu, 2004.gadā mājsaimniecību rīcībā esošais ienākums pieaudzis par 17% vai par 14 LVL (20 EUR) uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī. Lai arī ienākumi ir palielinājušies, pastāv izteiktas ienākumu atšķirības gan starp pilsētām un laukiem, gan Rīgu un tās reģionu un pārējiem reģioniem. Latgalē vēl joprojām ir viszemākie vidējie mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī – 67,2 LVL (96 EUR), savukārt Rīgā tie ir visaugstākie – 135,24 LVL (192 EUR). 2004.gadā vairākās iedzīvotāju grupās audzis risks būt pakļautiem nabadzībai. Ievērojami audzis nabadzības risks pensionāriem (65 gadi un vairāk), kuri dzīvo vieni (2003.gadā – 28%, 2004.gadā – 53%), un ģimenēm ar bērniem, kurus uztur tikai viens apgādnieks, lielākoties - sieviete (2003.gadā – 35%, 2004.gadā – 41%). Būtisks nabadzības risks pastāv arī viena cilvēka mājsaimniecībām (40%) un daudz bērnu ģimenēm, kurās ir 2 pieaugušie ar 3 vai vairāk bērniem - 32%⁸⁹.
375. Lai varētu labāk koordinēt ES sociālās iekļaušanas procesu, veicināt labāku izpratni par nabadzības un sociālās atstumtības jautājumiem, tās aspektiem, kā arī, lai mobilizētu visas iesaistītās puses un sekmētu abpusējo mācīšanos, tiek pielietota atvērtā koordinācijas metode (vadības metode dalībvalstu kompetences jomās, kuras pamatā ir kopēju mērķu noteikšana, informācijas apkopošana un izplatīšana, dalībvalstu sasniegtā progresa salīdzināšana, izvērtēšana un savstarpējā mācīšanās).
376. Latvijā iedzīvotāju grupas, kas sociālās atstumtības riskam pakļautas lielākā mērā nekā citas vai pakļautas vairākiem riskiem vienlaicīgi, ir daudz bērnu un nepilnās ģimenes, invalīdi (personas ar funkcionāliem traucējumiem - redzes, dzirdes, garīga rakstura u.c. traucējumiem) un personas ar draudošu invaliditāti, bezdarbnieki, īpaši ilgstošie bezdarbnieki, jaunieši, kas nemācās un nestrādā, vecie ļaudis (55+), vecāki, īpaši sievietes, pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī vecāki, kuriem ir bērns invalīds, un personas, kurām ir jākopj kāds ģimenes loceklis, ieslodzītie un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, bezpajumtnieki, vardarbības un cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar atkarības problēmām, etnisko minoritāšu pārstāvji.
377. Minētajām iedzīvotāju grupām var būt nepieciešams atbalsts izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, sociālo pakalpojumu un citās jomās, turklāt vienas grupas ietvaros var būt atšķirīgas problēmas un to cēloņi, kā arī viena persona var būt pakļauta vairākiem sociālās atstumtības riska faktoriem vai multiinvaliditātei, līdz ar to ir nepieciešamas atšķirīgas pieejas un risinājumi.

Nodarbinātības un iekļaujoša darba tirgus veicināšana

378. Analizējot sabiedrības daļu, kuru bezdarbs kā viens no sociālās atstumtības riskiem ietekmē visvairāk, iezīmējas četras galvenās mērķa grupas – ilgstošie bezdarbnieki, jaunieši bezdarbnieki, pirmspensijas vecuma bezdarbnieki un sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma.
379. Ilgstošā bezdarba līmenis no 2002. līdz 2006.gadam Latvijā samazinājies vairāk nekā divas reizes (2006.gadā 2,6% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem bija ilgstošie bezdarbnieki (12 mēnešus vai ilgāk)). 2006.gada beigās procentuāli lielākais NVA reģistrēto ilgstošo

⁸⁹ Nacionālais ziņojums par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam
 FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

bezdarbnieku skaits bija vecumā grupā no 55 līdz pensijas vecumam – 3 275 bezdarbnieki jeb 20,5% no reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku kopskaita.

Tabula Nr. 22: Reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām uz 31.12.2006.

Vecuma grupa	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 +
Ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām, %	5,4	6,7	9,3	10,9	13,0	16,8	17,4	18,8	1,7

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūras dati

380. Salīdzinoši augsts Latvijā ir bezdarba līmenis jauniešiem no 15 līdz 24 gadiem – 12,2% (2006.gads). Kā jauniešiem, tā pirmspensijas vecuma personām galvenais bezdarba cēlonis ir nepietiekamā vai darba tirgus prasībām neatbilstošā izglītība, kā arī profesionālo prasmju trūkums. Abām šīm grupām ir lielāks risks nekā citiem iedzīvotājiem kļūt par ilgstošajiem bezdarbniekiem.
381. Bez iepriekšminētajām grupām, ir vēl trīs iedzīvotāju grupas - invalīdi, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un sievietes pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma, kuras darba devēji dažādu iemeslu dēļ nav motivēti pieņemt darbā. Līdz ar to šīm grupām ir paaugstināts bezdarba risks un samazināta iespēja gūt adekvātus ienākumus no darba.
382. Invalīdu iekļaušanos darba tirgū kavē gan darba devēju motivācijas trūkums, gan invalīdu funkcionālām vajadzībām nepielāgota vide (t.sk., darba vide), kā arī invalīdu salīdzinoši zemais izglītības un prasmju līmenis.
383. 2005.gadā no ieslodzījuma vietām tika atbrīvots 2631 ieslodzītais (2004.gadā - 2645). Bijušo ieslodzīto iekļaušanos darba tirgū apgrūtina viņu zemais izglītības līmenis, darba tirgus prasībām neatbilstošās prasmes un darba devēju motivācijas trūkums pieņemt viņus darbā. Pētījuma⁹⁰ dati liecina, ka bijušie ieslodzītie vairāk nekā citu grupu iedzīvotāji izmanto neformālos kanālus, veidojot savu dzīvi brīvībā, ir mazāk motivēti saņemt informāciju par valsts un pašvaldību piedāvātajām iespējām un ir pasīvāki nekā citas iedzīvotāju grupas aktīvo nodarbinātības pasākumu izmantošanā.
384. Ne visām ieslodzījuma vietām ir pieejami nepieciešamie resursi un tehniskā bāze, lai nodrošinātu ieslodzītajiem iespēju iegūt izglītību. Tas rada nopietnus šķēršļus personu integrācijai darba tirgū pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vietām. 2005.gada 30.decembrī ieslodzījuma vietās atradās 6970 personas (t.sk., 395 sievietes), no tām 192 nepilngadīgas personas. 2004./2005.mācību gadā vispārējo izglītību varēja apgūt deviņās ieslodzījuma vietās, bet sešās ieslodzījuma vietās vispārējās izglītības pasākumi vispār nenotika. Kaut arī 23% notiesāto 2005.gadā nebija pabeigta pamatzglītība un 31% notiesāto ar pamatzglītību nebija iegūta vidējā izglītība, 2005.gada maijā vispārējo izglītību apguva tikai 127 ieslodzītās personas jeb 6% no visiem ieslodzītajiem. Iespēja apgūt vidējo izglītību ir tikai četrās ieslodzījuma vietās. 2004./2005.mācību gadā profesionālo izglītību pēc akreditētām profesionālās izglītības programmām ieslodzītie varēja apgūt tikai sešās ieslodzījuma vietās. 2005.gada maijā deviņu specialitāšu apgūvē bija iesaistīti 220 notiesātie un 27 apcietinātie.⁹¹
385. Sieviešu pēc bērna kopšanas atvaļinājuma atgriešanos darba tirgū apgrūtina kvalifikācijas un prasmju novecošanās pēc bērna kopšanas atvaļinājuma. Darba devēji uzskata, ka bērnu

⁹⁰ LU FSI 2003.gada pētījums "Sociālās atstumtības varbūtība un tās iemesli bezdarba riska apdraudētajām iedzīvotāju grupām".

⁹¹ Ieslodzījuma vietu pārvaldes dati.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

audzināšana pazeminās sievietes darba ražīgumu, un vienlaikus nav motivēti izmantot un/vai ieviest kvalifikāciju atjaunošanas programmas darbiniekiem, kas atgriežas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, ne arī ļaut darbiniecēm strādāt nepilnu darba laiku un veikt darbu mājās (izmantojot IKT u.c.). Savukārt pētījuma dati parāda, ka sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma ir ievērojami aktīvākas nekā citu grupu iedzīvotāji, izmantojot NVA piedāvātos darbā iekārtošanās un aktīvās nodarbinātības pasākumus. Vēl viens no faktoriem, kura ietekmē palielinās bezdarba risks sievietēm pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, ir lauku teritoriju nepietiekamais nodrošinājums ar sabiedrisko transportu. Tas ne tikai ievērojami palielina laiku nokļūšanai līdz darba vietai, bet arī pazemina iespēju izmantot pirmsskolas bērnu iestāžu pakalpojumus. Arī nepietiekami attīstīts pirmsskolas bērnu un citu aprūpējamo iestāžu pakalpojumu tīkls ir minams kā viens no sieviešu atgriešanās darba tirgū apgrūtinājumiem.

386. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu bezdarbnieku iespējas darbaspēka tirgū ir būtiski atkarīgas no viņu iepriekšējās pieredzes un bezdarba ilguma. Pētījuma iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka katram sestajam Latvijas bezdarbniekam nav darba pieredzes un katrs ceturtais atrodas uzskaitē gadu un ilgāk, savukārt pie darbu nemeklējušiem pieder katrs ceturtais no Latvijas bezdarbniekiem. Kā liecina ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta “Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi” ietvaros veiktā pētījuma “Ilgstošo bezdarbnieku kvalitatīvā sastāva atbilstības darba tirgus pieprasījumam izvērtēšanai” aptaujas rezultāti, var izdalīt 3 nozīmīgus faktorus, kas veicina ilgstošā bezdarba pastāvēšanu:

- sociālais (alga, infrastruktūras problēmas, darba vietu trūkums, ģimenes problēmas, zems izglītības līmenis, kvalifikācijas problēmas u.tml.),
- fizioloģiskais (vecums, invaliditāte, veselības problēmas, fiziski trūkumi),
- psiholoģiskais (motivācijas trūkums, pasivitāte, psiholoģiskās īpatnības u.tml.).

387. Sabiedrības integrācijas fonda pētījuma „Mazizglītoto mazākumtautību jauniešu integrācija darba tirgū” ietvaros veiktās darba devēju aptaujas parādīja, ka nepastāv būtiskas atšķirības starp latviešiem un cittautiešiem, ja salīdzina viņu zināšanas un darba motivāciju, kā arī to, kā viņi gūst panākumus darbā. Kopumā pētījumos iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka viens no iemesliem, kāpēc cittautiešu vidū bezdarba līmenis ir augstāks nekā latviešu vidū, ir valsts valodas zināšanu trūkums, kas ierobežo piemērota darba izvēli. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu no Latvijas bezdarbniekiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā, mazāk nekā viena trešdaļa novērtē savas latviešu valodas zināšanas kā labas, un gandrīz tikpat lielai daļai ir vājas latviešu valodas zināšanas. No visu bezdarbnieku skaita vidēji valstī vājas latviešu valodas zināšanas ir katram astotajam bezdarbniekam. Tāda pati proporcija ir Rīgas reģionā (12,2%), Latgalē tā ir divreiz augstāka (23,1%), bet Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē nepārsniedz 4%. Pētījums liecina par to, ka vājas latviešu valodas zināšanas samazina darba meklēšanas intensitāti. Cits faktors, kas izskaidro, kāpēc cittautiešu vidū bezdarba līmenis ir augstāks nekā latviešu vidū, varētu būt iedzīvotāju nevienmērīgs teritoriālais sadalījums: piemēram, cittautiešu augsta koncentrācija Latgalē, kur bezdarba līmenis ir augstāks nekā citur.

Tabula Nr. 23: Latvijas bezdarbnieku valsts valodas zināšanas (%)

	Reģions					Kopā
	Rīgas reģions	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	Latvija
Dzimtā valoda	47,0	78,6	75,0	70,1	42,9	55,9
Labi	17,8	11,6	11,7	16,0	12,3	14,3
Viduvēji	23,0	7,2	9,1	10,2	21,8	17,3
Vāji vai nemaz	12,2	2,6	4,2	3,7	23,1	12,4

Kopā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi

388. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, Latvijā 2006.gadā bija 8512 čigānu, kas ir 0,4% no Latvijas iedzīvotājiem. Augsts ir to čigānu bērnu īpatsvars, kuri neiegūst pat pamatizglītību. Ir pamats uzskatīt, ka šīs etniskās grupas pārstāvjiem ir zemāks izglītības līmenis - 40% čigānu ir tikai 4 klašu vai zemāka izglītība un daudzi ir lasīt un rakstīt nepratēji. Līdz ar to ierobežota ir viņu pieeja darba tirgum – oficiālās darba attiecībās stājušies mazāk par 5% darbaspējīgo čigānu, oficiāli kā bezdarbnieki reģistrēti aptuveni 10% no darbaspējīgajiem čigāniem. Čigāniem ir zemāki ienākumi un sliktāks veselības stāvoklis nekā vidēji valstī. Atšķirībā no citu etnisko minoritāšu pārstāvjiem čigānu zemā konkurētspēja darba tirgū nav saistīta ar nepietiekošo valsts valodas prasmi.

389. Galvenās problēmas:

- jauniešiem un pirmspensijas vecuma cilvēkiem ir lielāks risks nekā citiem iedzīvotājiem kļūt par ilgstošajiem bezdarbniekiem viņu nepietiekamo prasmju un darba tirgum neatbilstošās izglītības dēļ,
- bijušie ieslodzītie nav motivēti saņemt informāciju par valsts un pašvaldību piedāvātajām iespējām un ir pasīvāki nekā citas iedzīvotāju grupas aktīvo nodarbinātības pasākumu izmantošanā,
- sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma atgriešanos darba tirgū apgrūtina kvalifikācijas un prasmju novecošanās pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī darba devēju uzskati par sieviešu darba ražīguma krišanos un negatīva attieksme pret kvalifikāciju atjaunošanas programmām un elastīgu darba formu ieviešanu,
- nepietiekami attīstīta pirmsskolas vecuma bērnu un citu aprūpējamo personu aprūpes pakalpojumu infrastruktūra.

Sociālo pakalpojumu pieejamība

390. Sociālo pakalpojumu nodrošināšana nav iespējama bez profesionāļiem – sociālā darba speciālistiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem kvalificētu sociālā darba speciālistu skaits pašvaldību sociālajos dienestos vai domēs/padomēs (t.i., pašvaldībās) turpina pieaugt. Ja 2003.gadā no 1212 sociālā darba speciālistiem, kas strādāja pašvaldībās, atbilstoša pirmā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā vai akadēmiskā izglītība bija 291 sociālā darba speciālistam, tad uz 2005.gada 1.janvāri no 1254 sociālā darba speciālistiem ar atbilstošu izglītību bija 397 darbinieki. Papildus tam 32% darbinieku studē, lai iegūtu atbilstošu izglītību. Kaut arī pašvaldībās pieaug sociālā darba speciālistu skaits un darbinieku skaits ar atbilstošu kvalifikāciju, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktā prasība - ar 2008.gada 1.janvāri katrā pašvaldībā jābūt vienam profesionālam sociālā darba speciālistam uz katriem 1000 iedzīvotājiem – ir izpildīta par 54%. Latvijā ir 130 pašvaldības, kurās sociālā darba speciālisti savus pienākumus veic kā papildus darbu (piemēram, deputātu komitejas, pagasttiesu priekšsēdētāji, pašvaldības priekšsēdētāji vai pašvaldības sekretāre).

391. Iedzīvotāju skaits uz vienu sociālā darba speciālistu rajonos svārstās amplitūdā no 911 (Dobeles rajonā) līdz 2281 (Valmieras rajonā). Kopaina rāda, ka lielāka noslogotība attiecībā pret iedzīvotāju skaitu ir republikas pilsētās (piemēram, Rēzeknē 1:4653, Daugavpilī 1:4440, Jūrmalā 1:3466, Jelgava 1:2754, Rīgā 1:2484) nekā rajonos. Sadalījumā pa reģioniem vislielākā noslogotība ir Rīgas reģionā – uz vienu sociālā darba speciālistu ir nepilni 2,5 tūkstoši iedzīvotāju, tam seko Latgales reģions ar vienu sociālā darba speciālistu uz katriem 2038 iedzīvotājiem. Minētajos reģionos ir vislielākais iedzīvotāju skaits.

392. Neskatoties uz līdz šim sniegto atbalstu sociālā darba speciālistu izglītošanai, profesionālu sociālā darba speciālistu skaits pašvaldībās, kā arī citās sociālo pakalpojumu sniedzēju

institūcijās darbam ar sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām joprojām nav pietiekams.

393. Lai sociālos dienestus un sociālo pakalpojumu sniedzējus nodrošinātu ar profesionāliem sociālā darba speciālistiem, kuriem ir būtiska loma darbā ar sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, 2004.gadā tika izstrādāta un MK akceptēta Profesionāla sociālā darba attīstības programma 2005.-2011.gadam. Programmas mērķis ir veicināt profesionālu sociālā darba attīstību valstī, tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem iespēju saņemt kvalitatīvus un viņu vajadzībām atbilstošus pakalpojumus.
394. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi ir vērsti uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu ar mērķi nodrošināt sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā. Sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām paredzēto valsts sociālās rehabilitācijas programmu skaits 2006.gadā salīdzinājumā ar 2005.gadu kopumā palicis nemainīgs. 2006.gadā valsts nodrošināja sociālo rehabilitāciju institūcijās, sociālo rehabilitāciju no vardarbības cietušiem bērniem, bērniem, kuriem izveidojusies atkarība no narkotiskajām, toksiskajām vai cita veida apreibinošām vielām, redzes un dzirdes invalīdiem, personām ar funkcionāliem traucējumiem un cilvēktirdzniecības upuriem. 2004.gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 9910 personas, 2005.gadā - 15970, 2006.gadā - 17821. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība, īpaši personām ar smagu invaliditāti, nav pietiekama sociālās atstumtības mazināšanai.
395. 2005.gada beigās valsts finansējuma ietvaros 30 institūcijas (t.sk. 24 valsts, 5 pašvaldības un 1 privāta institūcija) nodrošināja pakalpojumus 4133 personām ar garīga rakstura traucējumiem (2004.gadā – 4 381), kā arī viena institūcija - 213 pirmās vai otrās invaliditātes grupas redzes invalīdiem. Pieprasījums pēc pakalpojuma personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem pārskata periodā ir nemainīgi augsts (750 – 800 pakalpojumu gaidošas personas gadā). Lai nodrošinātu klientu individuālajām vajadzībām un kvalitātes prasībām atbilstošus, daudzveidīgus un efektīvus sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus visos Latvijas reģionos, samazinātu sociālo atstumtību, veicinot sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu un viņu ģimenes locekļu iekļaušanos darba tirgū, papildus ir nepieciešams attīstīt arī institūcijām alternatīvus sociālās aprūpes pakalpojumus, kas tiktu sniegti iespējami tuvu personas dzīvesvietai.
396. Dienas centros tiek nodrošināta aprūpe, prasmju attīstība, izglītošana un brīvā laika pavadīšanas iespējas gados veciem cilvēkiem, personām ar garīga rakstura traucējumiem, invalīdiem u.c. Dienas centru izvietojums reģionos ir nevienmērīgs. 2005.gadā valstī visos reģionos darbojās 77 dienas centri, kurus apmeklēja 23222 personas. Lai sekmētu alternatīvas aprūpes formu attīstību, pirmajos četros darbības gados valsts sniedz finansiālu atbalstu dienas centriem personām ar garīgās attīstības traucējumiem. Dienas centros 2006.gadā 203 personām ar garīga rakstura traucējumiem tika nodrošināti sociālās aprūpes pakalpojumi atbilstoši katras personas fiziskajam un garīgajam stāvoklim.
397. Dienas centru skaits personām ar garīga rakstura traucējumiem ir nepietiekošs, kopā valstī - 13, kā arī nav centru personām ar psihiskām saslimšanām, kuriem nepieciešams tāds sociālais pakalpojums kā brīvā laika pavadīšana, sociālo iemaņu apmācība u.c. Dienas centru skaits ir nepietiekams, īpaši Vidzemes un Kurzemes reģionā, un tas ir saistīts ar nelielu iedzīvotāju blīvumu lauku apvidos, kā arī ar speciālistu trūkumu un nepietiekošo pašvaldību finansējumu un cilvēkresursu kapacitāti.
398. Lai pilnveidotu invalīdu sociālās aizsardzības sistēmu un mazinātu personu ar draudošu invaliditāti risku kļūt par invalīdiem, 2005.gadā valdība atbalstīja ilgtermiņa politikas plānošanas dokumentu "Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam". Šī dokumenta ietvaros paredzēts īstenot invaliditātes profilakses pasākumu kompleksu attīstību, pilnveidot invaliditātes noteikšanas sistēmu un FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

invalidu sociālās nodrošināšanas sistēmu, veicināt invalidu nodarbinātību. Tiek plānota jaunu sociālā atbalsta pasākumu ieviešana rehabilitācijas, nodarbinātības, sociālo pakalpojumu jomā, lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu, kas ļautu personām ar draudošu invaliditāti nekļūt par invalīdiem, bet personām ar smagiem funkcionāliem traucējumiem mazināt sociālās atstumtības risku.

399. Invaliditātes noteikšana sistēma Latvijā balstās uz medicīnisko diagnožu principu, kas nenodrošina personas ar draudošu invaliditāti (vai invalīda) funkcionālo traucējumu un individuālo vajadzību izvērtēšanu. Tādējādi nenotiek savlaicīga rehabilitācijas u.c. pakalpojumu nodrošināšana, kas mazinātu invaliditātes risku vai tās smaguma pakāpi konkrētajai personai. Jaunās sistēmas ieviešanai trūkst materiālās un zinātniski tehniskās bāzes darbības un funkcionālo traucējumu izvērtēšanai, t.sk., nav aprobēts un piemērots Latvijas vajadzībām ICF klasifikators, izstrādāta metodika personas darbības un funkcionālo traucējumu pakāpes izvērtēšanai, metodika personas vajadzību pēc papildus pakalpojumiem izvērtēšanai, kā arī nepieciešamo pakalpojumu pieejamība.
400. Gadā invaliditāte pirmreizēji vai atkārtoti tiek noteikta vairāk nekā 40 000 personām darbējīgā vecumā, no kurām aptuveni 4% Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisija un tās struktūrvienības sniedz atzinumu par nepieciešamību apgūt jaunu profesiju (2005.gadā 2227 invalīdiem). Tiesības saņemt šo pakalpojumu ir aptuveni 2000 personām vecumā no 16 līdz 55 gadiem (vidēji valstī gadā). Valsts pamatbudžetā 2006. gadā paredzētais finansējums profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu ļāva nodrošināt pakalpojumus vidēji 310 invalīdiem gadā 15 programmās, kaut arī nepieciešamība bija 7 reizes lielāka. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi nav pietiekoši pieejami visas valsts teritorijā, t.sk., nav pietiekami pilnveidota infrastruktūra, ir mazs profesionālās rehabilitācijas programmu skaits un pakalpojumu saņēmēju personu skaits.
401. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi ir vērsti uz to, lai nodrošinātu profesionālo zināšanu un prasmju atjaunošanu vai attīstīšanu, arī jaunas profesijas apgūšanu atbilstoši personas funkcionālo traucējumu veidam, smaguma pakāpei un iepriekš iegūtās izglītības un kvalifikācijas līmenim. Profesionālā rehabilitācija dod iespēju invalīdiem pēc pakalpojuma saņemšanas atgriezties darba tirgū un no pakalpojumu saņēmējiem kļūt par nodokļu maksātājiem.
402. 2005.gada laikā ir palielinājies sociālās rehabilitācijas programmu skaits personām, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma vietām. Minētā gada laikā 178 personas no ieslodzījuma vietām saņēma Valsts probācijas dienesta (turpmāk – VPD) apmaksātus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. 2005.gadā VPD noslēdza sadarbības līgumus ar deviņiem pakalpojuma sniedzējiem, kuri izveidoja 10 sociālās rehabilitācijas centrus (SRC) Rīgā un tās apkārtnē, Liepājā, Valmierā un Jaungulbenē. SRC kopā ir 152 vietas, kur no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas bez dzīvesvietas, profesionālām zināšanām un prasmēm, saņem atbalstu sociālo problēmu (t.sk., dzīvokļa jautājumu) risināšanā, kā arī tiek apmācīti arodam un vēlāk iekārtoti darbā.
403. Bezpajumtniecības problēma ir kļuvusi vēl aktuālāka, jo salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2004.gadā Rīgā (ņemot vērā, ka bezpajumtniecības problēma visaktuālākā ir tieši Rīgā) naktspatversmes un patversmes pakalpojumus saņēmušo personu skaits sasniedza 1716 (2003.gadā - 1491) (no tiem 1342 vīrieši, 246 sievietes, 56 bērni). 2004.gadā Rīgas patversmē sociālā darba speciālisti klientiem snieguši 11606 konsultācijas⁹².

⁹² Rīgas Domes Labklājības departamenta dati un informācija.

404. Atbilstoši pieejamo pētījumu⁹³ rezultātiem dati par etnisko minoritāšu proporciju darba tirgū neliecina, ka šajā vidē pastāv izteikta diskriminācija pēc etniskās piederības. Tomēr ir acīmredzams etniskās paritātes trūkums atsevišķās institūcijās vai nozarēs. Veiktie pētījumi un statistikas dati norāda, ka nabadzības un sociālās atstumtības rādītāji latviešiem un nelatviešiem būtiski neatšķiras, izņemot skaitliski nelielo čigānu minoritāti.
405. 2004.gadā tika uzsākta pasākumu „Valsts programmas cilvēku tirdzniecības novēršanai 2004.-2008.gadam” īstenošana. 2004.gadā uzsākās informatīvās kampaņas realizēšana, lai pievērstu sabiedrības uzmanību cilvēku tirdzniecības jautājumiem. 2005.gadā izveidots tiesiskais pamats sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai cilvēku tirdzniecības upuriem⁹⁴, apmācīti 60 speciālisti. 2006.gadā tika uzsākta valsts nodrošināta cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācija.
406. Pasākumi nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai tiek mērķtiecīgi plānoti un iespēju robežās īstenoti, bet objektīvai esošās situācijas un sasniegto rezultātu novērtēšanai un turpmākās politikas pilnveidošanai trūkst pētījumu par Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai ieviešanas gaitu, īstenoto pasākumu efektivitāti un to pilnveidošanas iespējām.
407. Galvenās problēmas:
- sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi un infrastruktūra netiek nodrošināti pietiekamā apjomā, daudzveidībā, kvalitātē un pietiekami tuvu dzīvesvietai,
 - nepietiekams profesionāli izglītotu sociālā darba speciālistu skaits sociālajos dienestos un sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās,
 - invalīdu profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi un infrastruktūra netiek nodrošināta pietiekamā apjomā,
 - bijušo ieslodzīto nespēja integrēties darba tirgū un sabiedrībā kopumā,
 - cilvēkiem ar saslimšanām, kas var izraisīt funkcionālos traucējumus un invaliditāti, netiek veikta individuālo vajadzību novērtēšana, jo trūkst tam nepieciešamo instrumentu un infrastruktūras. Līdz ar to nav iespējams savlaicīgi sniegt rehabilitācijas pakalpojumus, kas mazinātu invaliditātes smaguma pakāpi,
 - nav visaptverošu pētījumu par Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai ieviešanas gaitu, pasākumu efektivitāti un to pilnveidošanas iespējām.

Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām

408. Savlaicīgu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība ir svarīgs priekšnoteikums sociālās atstumtības riska mazināšanai visām iedzīvotāju grupām, bet īpaši svarīga savlaicīgas un kvalitatīvas medicīniskās palīdzības un rehabilitācijas nodrošināšana ir personām ar draudošu invaliditāti.
409. Tiek veikti vairāki pasākumi iedzīvotāju veselības uzlabošanā, to skaitā vēršot īpašu uzmanību arī sociālās atstumtības riskam pakļautām personām un personām ar draudošu invaliditāti. Veselības uzlabošanas pasākumi kopumā ir vērsti uz veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu sabiedrības veselības, vides veselības, veselības veicināšanas, kā arī pārtikas un uztura jomā. Iepriekšminētajām sociālās atstumtības riskam

⁹³ 2002.gads A. Pabriks, Sorosa fonda Latvija stipendiātu programmas ietvaros, „Etniskās proporcijas, nodarbinātība un diskriminācija Latvijā”, 2004.gads Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, Latvijas ZA Ekonomikas Institūts, „Sabiedrības integrācija un uzņēmējdarbība: etniskais aspekts”.

⁹⁴ Ministru kabineta 22.11.2005 noteikumi Nr.882 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem”.
 FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

pakļautajām iedzīvotāju grupām prioritāri sniedzamie veselības aprūpes pakalpojumi attiecas uz sabiedrības veselības jomu un veselības veicināšanu - tiek veikta infekcijas slimību kontrole atbilstoši epidemioloģiskās uzraudzības sistēmai, kas noteikta ar Epidemioloģiskās drošības likumu 1997.gadā, pastiprināti tiek veikti infekcijas slimību izplatības ierobežošanas pasākumi, t.sk., īpaši HIV/AIDS epidēmijas mazināšanai.

410. Veselības ministrijas informatīvajā ziņojumā Ministru kabinetam par HIV/AIDS izplatības ierobežošanas programmas izpildi 2003. un 2004.gadā ir sniegts HIV infekcijas epidemioloģiskās situācijas raksturojums un informācija par veiktajiem pasākumiem programmā noteikto uzdevumu izpildei. Kaut arī ir panākta jauno HIV infekcijas gadījumu skaita (2004.gadā – 323 gadījumi) samazināšanās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2003.gadā – 403 gadījumi), situācija joprojām ir apdraudēta. Īpaši HIV/AIDS apdraud personas, kas ir saistītas ar infekcijas izplatīšanu seksuālās transmisijas ceļā – liela daļa jaunatnes un it īpaši jaunas sievietes, kā arī ieslodzījumā atrodošās personas.

Tabula Nr. 24: Ar infekcijas slimībām slimojošo ieslodzīto skaits

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Tuberkuloze						
– gada laikā	562	518	491	344	278	249
– uz 31.decembri	301	265	222	168	135	112
HIV inficētie						
– gada laikā	290	544	766	803	700	585
– uz 31.decembri	197	385	522	468	454	410
– % no visiem ieslodzītajiem	2,15 %	4,32 %	6,15 %	5,7 %	5,9%	5,6%
AIDS						
– gada laikā	2	10	23	59	51	72
– uz 31.decembri	2	5	19	32	30	45
AIDS + TB uz 31.decembri	0	5	16	24	11	19

Avots: Veselības ministrija

411. Nav pietiekami attīstīta sociālā atbalsta un palīdzības sniegšanas sistēma personām, inficētām ar HIV/AIDS, kā arī viņu ģimenes locekļiem un tuviniekiem. Līdz ar to ir vērojama HIV/AIDS inficēto personu diskriminācija sabiedrībā un šo personu motivācijas trūkums terapijas saņemšanai. Minētās sabiedrības riska grupas pārsvarā ir personas ar zemiem ienākumiem, kas nespēj iegādāties ārstēšanai nepieciešamos medikamentus, un, nesaņemot savlaicīgu ārstēšanos, pasliktinās viņu veselības stāvoklis, kā arī pazeminās šo cilvēku darba spējas un iespējas atrast darbu, kas rada papildus šķēršļus izklūšanai no nabadzības.

412. Galvenās problēmas:

- nepietiekami nodrošināta valsts garantēto veselības aprūpes pakalpojumu minimuma pieejamība sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām (ģimenēm ar bērniem, veciem ļaudīm, invalīdiem, ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, HIV inficētajām personām),
- vāji attīstīti medicīniskās rehabilitācijas un sociālās rehabilitācijas procesi stacionāros, ambulatorās iestādēs,
- nav nodrošināta rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas sistēma personas dzīvesvietā,

- neefektīvs ārstniecības procesa un rehabilitācijas kontroles mehānisms,
- nav pietiekami attīstīta sociālā atbalsta un palīdzības sniegšanas sistēma personām, inficētām ar HIV/AIDS, kā arī viņu ģimenes locekļiem un tuviniekiem.

1.9. Darbaspēka kvalitāte – veselības aprūpe

413. Saskaņā ar demogrāfisko situāciju valstī Latvijā ir novērojama iedzīvotāju un arī darbaspēka novecošanas tendence. Ņemot vērā, ka veselības aprūpes kvalitāte un pieejamība vistiešākā mērā ietekmē darbaspēka produktivitāti un konkurētspēju, ir skaidrs, ka būs nepieciešami pasākumi, lai saglabātu pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū un samazinātu darba nespējas riskus saslimšanas dēļ, tāpēc šo jautājumu risināšanai būs nepieciešamas investīcijas iedzīvotāju veselības aprūpē, t.sk., nozares infrastruktūras sakārtošanai, veselības veicināšanai un slimību ārstēšanai. Veselības aprūpes kvalitāte un pieejamība vistiešākā mērā ietekmē darbaspēka produktivitāti un konkurētspēju. Katra indivīda veselību ietekmē bioloģiskie, sociālie, ekonomiskie, vides, kā arī ar dzīvesveida paradumiem saistītie faktori. Tie nosaka arī visas sabiedrības veselību, kas ir nozīmīgs ilgtspējīgas sabiedrības attīstības rādītājs. Lai radītu priekšnosacījumus labai veselībai mūža garumā, nepieciešams popularizēt un attīstīt preventīvos un profilaktiskos pasākumus, veidot tādu sabiedrisko domu, kurā veselīgs dzīvesveids un tā savienošana ar darbu ir vērtība.

Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis

414. Salīdzinot ar citu ES valstu iedzīvotāju veselības stāvokli, Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis ir neapmierinošs. Latvija 2003.gadā bija pirmajā vietā (Latvija katru gadu ir 1.vietā kopš 2000.gada) starp ES dalībvalstīm mirstības ziņā vecuma grupā līdz 64 gadiem (501,5 uz 100 000 iedzīvotājiem, ES vidējais rādītājs ir 228,2)⁹⁵. Pasaules Veselības organizācijas dati liecina, ka Latvijā ir viens no zemākajiem paredzamā mūža ilguma rādītājiem Eiropas Savienības dalībvalstīs. 2003.gadā Latvijā paredzamais mūža ilgums bija 71,4 gadi: vīriešiem – 65,9 gadi un sievietēm – 76,9 gadi. Šo dzimumatšķirību raksturo arī saslimstības un mirstības rādītāji – vīriešiem tie ir augstāki nekā sievietēm, vīrieši mirst agrāk nekā sievietes. Pēdējos gados, uzlabojoties dzīves līmenim Latvijā, šim rādītājam tomēr ir tendence palielināties.
415. 2004.gadā Latvijas iedzīvotāju mirstība saglabājusies iepriekšējo gadu līmenī – mirušo skaits uz 100 000 iedzīvotājiem ir 1385,4 (2003.gadā – 1394,9, 2002.gadā – 1389,6). Dabiskais pieaugums uz 1 000 iedzīvotājiem 2005.gadā bija mīnus 4,89 (2004.gadā – mīnus 5,05).
416. Negatīvais dabiskais pieaugums ir iemesls dažām valsts attīstības plānotājiem, dažāda līmeņa speciālistiem, kā arī Latvijas iedzīvotājam. Par galveno problēmu tiek uzskatīta zemā dzimstība – samazinās iedzīvotāju skaits, populācija noveco, valstij ar katru gadu palielinās sociālais slogs.
417. Salīdzinoši augsts ir to iedzīvotāju skaits, kas mirst darbības vecumā, īpaši vīrieši. Mirstību darbības vecumā raksturo potenciāli zaudēto dzīves gadu rādītājs. Kopējais potenciāli zaudēto dzīves gadu rādītājs līdz 65 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotājiem 2003.gadā Latvijā bija 7 749 gadi: vīriešiem 11 305 gadi, sievietēm 4 386 gadi uz 100 000 iedzīvotājiem. Tātad vīriešiem šis rādītājs ir gandrīz 3 reizes lielāks nekā sievietēm. Tas vēlreiz norāda uz to, ka vīrieši mirst agrāk nekā sievietes, iespējams, gan neveselīgāka dzīvesveida, gan attieksmes pret savu veselību dēļ.
418. Galvenais iedzīvotāju mirstības cēlonis Latvijā ir asinsrites sistēmas slimības. 2004.gadā mirstība no asinsrites sistēmas slimībām bija 773,8 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem. Mirstība vīriešiem no asinsrites sistēmas slimībām darbības vecumā ir visaugstākā – 261,7. gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju, bet sievietēm 73,4 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju. Latvija

⁹⁵ Pēc Eiropas veselības atlanta (Atlas of Health in Europe).

FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Pēc mirstības no asinsrites sistēmas slimībām 2004.gadā ir negatīvajā pirmajā vietā starp ES valstīm.

419. Veselības saglabāšanā un uzlabošanā liela nozīme ir regulāriem un savlaicīgiem profilaktiskiem pasākumiem, piemēram, arteriālā asinsspiediena un holesterīna līmeņa asinīs mērīšanai. Asinsspiedienu 2004.gada laikā kontrolējuši 76% sieviešu un 60% vīriešu, savukārt holesterīna līmeni pēdējā gada laikā pārbaudījuši kopumā tikai 20% respondentu, no tiem 21% sieviešu un 18% vīriešu.
420. Mirstība no audzējiem 2004.gadā saglabājas augstā līmenī – 251,3 uz 100 000 iedzīvotājiem, kas ir nedaudz palielinājies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (249,6 uz 100 000). Biežākās audzēju lokalizācijas, kas izraisa mirstību vīriešiem, ir plaušu vēzis, tad seko prostatas un kuņģa vēzis. Savukārt sievietēm mirstības struktūrā dominē krūts vēzis, kuņģa un resnās zarnas vēzis.
421. Trešais biežākais nāves cēlonis ir ārējās iedarbības sekas, kura dēļ tiek zaudēts arī visvairāk potenciālo dzīves gadu tāpēc, ka šo cēloņu dēļ iet bojā daudz iedzīvotāju darbības vecumā (71,3%). Tie galvenokārt ir satiksmes negadījumi, pašnāvības, slepkavības, noslīkšanas. Ārējās iedarbes dēļ bojā gājušo dzimumstruktūrā dominē vīrieši (73%). Šo cēloņu dēļ mirušo vīriešu īpatsvars vislielākais ir 45 līdz 49 gadu vecumā, sievietēm visvairāk mirušo ir 60 līdz 64 gadu vecumā. 2004.gadā vislielākā mirstība ārējās iedarbes seku dēļ ir no pašnāvībām – 24,3 uz 100 000 iedzīvotājiem, kam seko mirstība transporta negadījumos – 23,3 uz 100 000 iedzīvotājiem.
422. Pēdējos gados saslimstība ar tuberkulozi ir samazinājusies, taču tā joprojām saglabājas augsta salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem. (2000.gadā - 83 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem, 2003.gadā - 72 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem, ES vidējais rādītājs 2003.gadā - 12,9 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem).
423. Saslimstībai ar akūtām zarnu infekcijas slimībām ir mainīgs raksturs, kas lielā mērā ir atkarīgs no grupveida saslimšanas gadījumiem un epidemioloģiskās situācijas kopumā. 2004.gadā reģistrēts par 26% mazāk saslimšanas gadījumu nekā iepriekšējā gadā. Par 59% samazinājušies ar pārtikas produktu lietošanu saistīto akūto zarnu infekciju uzliesmojumu skaits.
424. Pārtika ir nozīmīgs faktors, kas ietekmē cilvēka veselību. Vislielākā neatbilstība pārtikas drošuma prasībām 2004.gadā tika noteikta pienam un piena produktiem – 10,3 % (no 416 izmeklētajiem paraugiem), arī nestandarta produkcijai – 7,6% (no 1829 izmeklētajiem paraugiem) un konditorejas izstrādājumiem – 7,6% (no 669 izmeklētajiem paraugiem). Sabiedriskās ēdināšanas un ražošanas uzņēmumi epidemioloģiski ir saistīti ar kontaminētas pārtikas lietošanu uzturā, kas izraisa saslimstību ar akūtām zarnu infekcijām. Pēdējos gados saslimstība ar šigellozi samazinās. Salīdzinot ar 2004.gadu (24,0 gadījumam uz 100 000 iedzīvotājiem), 2005.gadā tā ir samazinājusies līdz 7,9 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem. Saslimstība ar salmonelozi, salīdzinot ar 2004.gadu, ir pieaugusi no 20,8 līdz 26,7 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem. 2005.gadā saslimstības līmenis ar vīrusu ierosinātām zarnu infekcijām ir pieaudzis, salīdzinot ar 2004.gadu, no 83,4 līdz 102,4 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem.
425. Nekvalitatīvas pārtikas izplatības iemesli ir novecojis pārtikas uzņēmumu aprīkojums, pieaugušais pārtikas uzņēmumu skaits, kuru darbībā vērojams profesionālo un higiēnas iemaņu trūkums, kā arī pārtikas apriti reglamentējošas likumdošanas neievērošana. Pēc akūto zarnu infekcijas saslimšanas gadījumu epidemioloģiskās izmeklēšanas var secināt, ka iedzīvotājiem ir nepietiekošas higiēnas iemaņas, uzturā tiek lietoti apšaubāmas kvalitātes produkti vai produkti ar beigušos derīguma termiņu, netiek ievēroti pārtikas produktu uzglabāšanas un apstrādes noteikumi sadzīvē.

426. Vērojama tendence, ka pēdējos gados pieaugusi saslimstība ar vīrushepatītiem. 2004.gadā tā ir pieaugusi par 17%. Tas galvenokārt ir saistīts ar jaunatklāto hronisko B un C hepatītu gadījumu skaita pieaugumu. Šī tendence nelabvēlīgi ietekmē darbaspēka kvalitāti, un būtu svarīgi samazināt saslimstības līmeni turpmāk. Starp Baltijas valstīm Latvijā ir otrais augstākais saslimstības ar vīrushepatītu C rādītājs.
427. Lai novērstu infekcijas slimību (t.sk., tuberkulozes, HIV/AIDS un citu ar asinīm pārnesamu infekcijas slimību) izplatību, nepieciešams izstrādāt epidemioloģiskās uzraudzības programmas, kas vērstas uz prevencijas un profilakses pasākumu attīstīšanu, labākas sadarbības un epidemioloģiskās uzraudzības pasākumu saskaņotu veikšanu (t.sk., laboratoriju infrastruktūras, veselības aprūpes un sociālās aprūpes darbinieku kapacitātes uzlabošanu) un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu.
428. Svarīgu vietu ieņem modernu veselības veicināšanas metožu izmantošana, ņemot vērā, to saistību ar sociāliem, uzvedības un dzīvesveida faktoriem.

Tabula Nr. 25: Saslimstības galvenie rādītāji

Slimība	Mērvienība	2001.	2002.	2003.	2004.
Visu formu tuberkuloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	72,9	65,9	63,3	59
	absolūtie skaitļi	1729	1540	1481	1373
Elpošanas orgānu tuberkuloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	69,4	63,2	62	57
	absolūtie skaitļi	1647	1477	1451	1325
Salmoneloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	35,3	39,6	34,3	20,6
	absolūtie skaitļi	836	927	799	480
Šigeloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	75,7	33,1	59,5	23,9
	absolūtie skaitļi	1792	773	1388	55
Vīrushepatīti	uz 100 000 iedzīvotājiem	69,4	55	59,2	71,5
	absolūtie skaitļi	1642	1287	1380	1662
Akūts vīrushepatīts A	uz 100 000 iedzīvotājiem	5,1	1,5	1,1	3
	absolūtie skaitļi	121	36	25	69
Akūts vīrushepatīts B	uz 100 000 iedzīvotājiem	35,5	21	14,5	9,2
	absolūtie skaitļi	839	492	337	214
Akūts vīrushepatīts C	uz 100 000 iedzīvotājiem	8,7	6,4	5,2	4,9
	absolūtie skaitļi	205	149	121	113
Jaunatklāts hronisks C vīrushepatīts	uz 100 000 iedzīvotājiem	15,1	21,6	32,9	48,8
	absolūtie skaitļi	358	506	768	1134
Jersinioze	uz 100 000 iedzīvotājiem	3,9	2,7	1,2	1,1
	absolūtie skaitļi	91	63	28	25
Leptospiroze	uz 100 000 iedzīvotājiem	1,7	0,9	0,4	0,6
	absolūtie skaitļi	39	22	10	13
Ērču encefalīts	uz 100 000 iedzīvotājiem	12,8	6,5	15,7	10,8
	absolūtie skaitļi	303	153	365	251
Laima slimība	uz 100 000 iedzīvotājiem	16	14	30,6	30,5

Slimība	Mērvienība	2001.	2002.	2003.	2004.
	absolūtie skaitļi	379	328	714	710
HIV	uz 100 000 iedzīvotājiem	34,1	23,1	17,3	13,9
	absolūtie skaitļi	806	542	403	323
AIDS	uz 100 000 iedzīvotājiem	1,7	2,4	3,2	3,3
	absolūtie skaitļi	40	56	75	77
Sifiliss	uz 100 000 iedzīvotājiem	25,1	29	33,6	25,1
	absolūtie skaitļi	594	679	784	584
Gonoreja	uz 100 000 iedzīvotājiem	23,3	23,7	20,6	23,1
	absolūtie skaitļi	551	555	481	537
Dermatomikozes	uz 100 000 iedzīvotājiem	22,4	21,1	21,4	18,9
	absolūtie skaitļi	530	492	500	440
Kašķis	uz 100 000 iedzīvotājiem	46,5	35,7	31,7	34,1
	absolūtie skaitļi	1100	835	738	794

429. Pēc Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūras apkopotajiem datiem, ir noteikti iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā lielāko pilsētu un rajonu griezumā.

Tabula Nr. 26: Iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā (uz 100 000 iedzīvotājiem)

Pilsētas, rajoni	Visi cēloņi	Tajā skaitā								
		Infekcijas un parazitārās slimības	Audzēji	Simptomi un nenoskaitīti stāvokļi	Asinsrites sistēmas slimības	Elpošanas sistēmas slimības	Gremošanas sistēmas slimības	Uroģenitālās sistēmas slimības	Iedzintās anomālijas	Ievainojumi, saindēšanās, ārējās iedarbes sekas
L A T V I J A	1385,4	12,6	251,3	74,6	773,8	34,6	44,9	13,9	3,8	137,5
RĪGA	1340,0	15,0	269,0	31,5	752,0	36,5	50,4	14,3	2,9	132,5
DAUGAVPILS	1292,4	19,0	233,7	72,2	715,7	33,4	54,1	9,9	0,0	115,5
JELGAVA	1252,4	7,6	219,3	99,8	661,0	30,3	62,0	12,1	4,5	119,5
JŪRMALA	1456,9	9,0	288,1	88,2	824,8	30,6	30,6	21,6	5,4	113,5
LIEPĀJA	1346,5	11,6	261,7	13,9	780,4	35,9	46,3	24,3	1,2	129,7
RĒZEKNE	1526,6	8,1	240,5	37,8	937,6	24,3	51,3	5,4	0,0	175,6
VENTSPILS	1223,0	15,9	197,4	120,3	648,9	45,4	31,8	4,5	11,3	90,8
AIZKRAUKLES	1405,0	17,0	198,6	121,1	765,5	31,5	24,2	12,1	2,4	184,1
ALŪKSNES	1472,3	0,0	233,5	102,9	858,8	43,5	35,6	19,8	4,0	126,6
BALVU	1909,8	14,0	280,3	259,3	932,1	59,6	73,6	14,0	0,0	178,7

Pilsētas, rajoni	Tajā skaitā									
	Visi cēloņi	Infekcijas un parazitārās slimības	Audzēji	Simptomi un nenoskaidroti stāvokļi	Asinsrites sistēmas slimības	Elpošanas sistēmas slimības	Gremošanas sistēmas slimības	Uroģenitālās sistēmas slimības	Iedzimtas anomālijas	Ievainojumi, saindēšanās, ārējas iedarbes sekas
BAUSKAS	1240,7	17,3	227,3	17,3	772,6	15,4	38,5	13,5	3,9	113,7
CĒSU	1310,1	5,2	227,5	46,5	768,8	32,8	43,1	19,0	1,7	125,8
DAUGAVPILS	1714,1	22,0	264,5	122,4	1026,0	49,0	22,0	4,9	7,3	159,2
DOBELES	1353,1	7,7	236,2	218,2	639,3	53,9	56,5	15,4	5,1	74,5
GULBENES	1493,5	7,4	220,7	47,8	963,8	36,8	47,8	14,7	3,7	110,4
JELGAVAS	1359,2	8,1	175,3	169,9	760,5	24,3	27,0	8,1	5,4	132,1
JĒKABPILS	1492,3	14,9	297,7	134,0	725,7	33,5	55,8	14,9	7,4	167,5
KRĀSLAVAS	1909,1	8,6	329,7	212,1	974,6	48,7	57,3	22,9	2,9	220,7
KULDĪGAS	1348,8	13,6	230,7	165,6	754,5	35,3	32,6	10,9	8,1	62,4
LIEPĀJAS	1493,1	13,3	215,5	95,5	915,4	28,9	35,5	6,7	4,4	140,0
LIMBAŽU	1312,3	0,0	279,9	89,9	670,3	33,4	33,4	12,8	2,6	136,1
LUDZAS	2215,4	9,1	242,8	60,7	1423,3	57,7	54,6	15,2	6,1	294,4
MADONAS	1470,8	4,5	267,6	24,7	928,8	29,2	33,7	9,0	4,5	137,2
OGRES	1160,9	7,9	207,2	88,6	613,6	19,0	34,8	9,5	3,2	140,8
PREIĻU	1740,0	12,6	301,7	103,1	942,9	45,3	52,8	27,7	7,5	201,2
RĒZEKNES	1885,6	9,5	228,8	45,3	1168,0	54,8	59,6	11,9	4,8	286,1
RĪGAS	1116,3	21,1	227,5	54,7	564,4	30,3	38,2	7,9	5,9	133,8
SALDUS	1225,2	5,3	196,7	71,8	720,2	23,9	42,5	18,6	5,3	103,7
TALSU	1509,2	4,2	263,0	171,2	851,7	23,0	23,0	14,6	4,2	129,4
TUKUMA	1410,1	10,8	263,9	110,3	743,0	28,9	47,0	25,3	3,6	133,8
VALKAS	1540,2	15,3	290,3	149,7	837,4	21,4	36,7	12,2	6,1	143,6
VALMIERAS	1271,0	3,4	255,2	116,6	684,5	27,0	32,1	11,8	1,7	103,1
VENTSPILS	1241,8	0,0	197,6	141,1	606,8	49,4	28,2	28,2	14,1	127,0

*Pagaidu dati

Avots: Veselības statistikas un medicīnu tehnoloģiju valsts aģentūra

430. Latvijā pēdējos gados strauji pieaug arodslimnieku skaits. 2004.gadā Latvijā konstatēti 796 pirmreizējie arodslimnieki. Turklāt vienam cilvēkam bieži vien ir konstatētas vairākas saslimšanas, tāpēc reģistrēto arodslimību skaits ir daudz lielāks par arodslimnieku skaitu. FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Straujo arodslimnieku skaita pieaugumu var saistīt ar kaitīgiem darba apstākļiem pirms vairākiem gadiem, kā arī ar nesakārtoto darba vidi⁹⁶. 2004.gadā visvairāk diagnosticēto arodslimību ir skeleta, muskuļu un saistaudu sistēmas slimības – 46,3% no visām diagnosticētajām arodslimībām (2003.gadā – 32,3%). Otra biežāk sastopamā arodslimību grupa ir nervu sistēmas slimības (26,7%), tālāk seko elpošanas sistēmas slimības (11,8%), saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas (9,5%), infekcijas (1,7%). Saskaņā ar Valsts Darba inspekcijas sniegto informāciju reģistrēto arodslimnieku skaits Latvijā 2004.gadā ir par 41% lielāks nekā 2003.gadā. Pamatojoties uz iepriekšminēto, izstrādājot Vides veselības pamatnostādnes (2008.-2013.gadam), ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību dažādu fizikālo faktoru (vibrācijas, trokšņa, elektromagnētisko starojuma, jonizējošās radiācijas, mikroklimatisko apstākļu u.c.) ietekmes samazināšanai uz cilvēka veselību.

431. Darbinieku darba nespējas iemesls ir arī nelaimes gadījumi darba vietās. Visbīstamākie darba apstākļi, ko pierāda arī Valsts darba inspekcijas dati, ir būvniecības nozarē. 2005.gadā reģistrēti 23 smagi nelaimes gadījumi, 7 letāli. 2004.gadā notika 10 letāli gadījumi (2003.gadā – 12, 2002.gadā – 8), kas bija 17,5% no kopējā letālo nelaimes gadījumu skaita valstī. Seko apstrādes rūpniecība un transporta un sakaru nozare. Augstais nelaimes gadījumu skaits liecina par to, ka darba vietās netiek nodrošināti apstākļi darbinieku apmācībai. Raksturīgākie iemesli ir nepietiekama darba drošības instrukciju prasību ievērošanas kontrole un darba izpilde, nepietiekama darbinieku apmācība un instruēšana drošības un veselības jautājumos, kā arī neapmierinošas darba vietas izveide.
432. Slimību pabalsta skaitam, ko sedz no sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta līdzekļiem, ir tendence pieaugt, ko raksturo dati par slimības pabalstu:
- 2002.gads – 138 844 (apdrošināto skaits 1008 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,137),
 - 2003.gads – 160 842 (apdrošināto skaits 1049 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,153),
 - 2004.gads – 193 112 (apdrošināto skaits 1088,7 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,177).
433. Nenoliedzami, ka, pieaugot darba samaksai kopumā, pieaug arī iemaksas sociālās apdrošināšanas budžetā, un līdz ar to lielāks līdzekļu apjoms tiek novirzīts slimību pabalstu segšanai. Vienlaikus slimības pabalstu izmaksu pieaugums ir saistīts ar efektīva ārstniecības procesa un rehabilitācijas kontroles mehānisma trūkumu, kas ļautu novērst nevajadzīgu ilgtermiņa darbnespējas un invaliditātes risku.
434. Smēķēšana ir saistīta ar sirds un asinsvadu, elpošanas orgānu, audzēju un citu hronisku slimību izplatību, kas ir galvenās sabiedrības veselības problēmas Latvijā. Latvija ir starp tām valstīm, kur smēķēšana joprojām ir plaši izplatīta. Veselības veicināšanas valsts aģentūras 2004.gada veiktajā FINBALT pētījumā iegūtie dati liecina, ka ik dienas smēķē 51,3% vīriešu un 19,2% sievietes, savukārt par neregulāriem smēķētājiem uzskatāmi 6,0% vīriešu un 4,9% sievietes. Pasīvajai smēķēšanai darbā vismaz 1 stundu diennaktī joprojām ir paļauti 25,5% vīriešu un 10% sievietes, bet mājās – 46% sievietes un 54% vīrieši.
435. Pārmērīga alkoholisko dzērienu lietošana atstāj nevēlamu fizisku, psihisku un sociālu ietekmi kā uz pašu indivīdu, tā uz viņa ģimeni un sabiedrību kopumā. Vismaz 6 alkohola devas (1 deva: 40 ml stipro alkoholisko dzērienu vai 100 ml vīna, vai 1 pudele (500 ml) alus) vienu reizi nedēļā lieto 22% vīriešu un 5% sievietes (FINBALT aptaujas dati, 2004.).
436. Skolēnu ieradumu pētījumi liecina par sliktu stāju un līdz ar to fizisko veselību, kaitīgiem ēšanas paradumiem. Veselības veicināšanas programmu realizācija veicina sabiedrības izglītošanu saistībā ar veselību ietekmējošiem faktoriem un veselību kā vērtību. Veselības veicināšanas programmas ietver valsts politikas veidošanu un sadarbības uzlabošanu ar

⁹⁶ Valsts darba inspekcijas 2004.gada pārskats (<http://www.vdi.gov.lv/>).

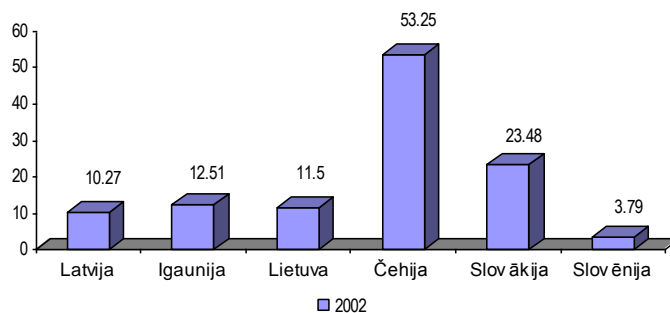
FMPgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

pašvaldībām, likumdošanas pilnveidošanu, sabiedrības informācijas kampaņas (TV un radio klipu izveide un translēšana, informatīvi materiāli, vides reklāma u.c.), speciālistu izglītošanu. Programmas sekmīgai realizēšanai valstī ir izveidota veselības veicināšanas infrastruktūra ar reģionālajiem koordinatoriem Latvijas pašvaldībās.

437. Nepareizs uzturs un nepietiekama fiziskā aktivitāte ir vieni no svarīgākajiem riska faktoriem aptaukošanās un liekā svara gadījumos. Liekā ķermeņa masa un aptaukošanās ir viena no galvenajām veselības problēmām, kas strauji ietekmē daudzu slimību attīstību un mirstības līmeni. Ar liekā svara problēmām sirgst 27,4 % iedzīvotāju, aptaukošanās pazīmes ir 13,4 % iedzīvotāju. Pēc FINBALT pētījuma 2004.gada datiem, no visiem respondentiem normāla ķermeņa masa ir tikai 52,7% (2002.gadā – 56,5%). To iedzīvotāju īpatsvars, kuri brīvā laikā veic vismaz 30 minūtes ilgus fiziskos vingrinājumus vismaz 2 reizes nedēļā, ir 36,0%. Arī skolēnu fiziskā aktivitāte pietiekama ir tikai 37% zēnu un 23% meiteņu.
438. FINBALT pētījumos regulāri tiek konstatēts, ka Latvijas iedzīvotāji nepietiekami savā uzturā lieto dārzeņus un augļus. Ik dienas uzturā svaigus dārzeņus lieto 22% vīriešu un 27% sieviešu, kas ir uzskatāms par nepietiekamu, jo uztura speciālisti iesaka svaigus dārzeņus un augļus lietot uzturā ik dienas vismaz 5 porcijas. 39% iedzīvotāju lieto pienu ar tauku saturu 3,2% un vairāk. 70% iedzīvotāju uzturā nelieto graudu un kliju maizi (2004.).

Veselības aprūpes sistēma un pakalpojumu kvalitāte

439. Latvijā veselības aprūpi nodrošina primārā, sekundārā un terciārā līmenī:
- primārā veselības aprūpe (PVA) - veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs vai personas dzīvesvietā,
 - sekundārā veselības aprūpe - veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko ārstniecības persona sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs, stacionāro ārstniecības iestāžu ambulatorajās nodaļās, neatliekamās medicīniskās palīdzības iestādēs, ja tajās organizēta ambulatorās palīdzības sniegšana, dienas stacionāros, slimnīcā,
 - terciārā veselības aprūpe – augsti specializēta veselības aprūpe, kuru sniedz specializētos ārstniecības centros vai iestādēs vienas vai vairāku medicīnisko nozaru ārstniecības personas ar papildus kvalifikāciju (sertifikāciju noteiktā metodē),
 - neatliekamā medicīniskā palīdzība (NMP) – palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai bīstamā kritiskā stāvoklī sniedz šādiem gadījumiem īpaši sagatavotas (apmācītas, ekipētas) personas ar atbilstošu kvalifikāciju medicīnā. Neatliekamā medicīniskā palīdzība tiek sniegta visos trijos līmeņos.
440. Pēc 2004.gada Latvijas veselības statistikas gadagrāmatas datiem, kopējais ārstu skaits Latvijā ir nostabilizējies. Katru gadu palielinās ģimenes ārstu īpatsvars. Liela uzmanība tiek veltīta internistu un pediatru apmācībai par vispārējās prakses jeb ģimenes ārstiem. Visi strādājošie ģimenes ārsti ir sertificēti. Tas kopumā liecina par primārās veselības aprūpes nostiprināšanos valstī.
441. Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem Latvijā ir viens no zemākajiem Eiropas Savienības jaunajās dalībvalstīs, kas rada lielu darba slodzi ārstiem un apgrūtina veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem. Jāņem vērā fakts, ka ģimenes ārsts pēc būtības ir „vērtu vērejs” sistēmas iekšienē un viņa kvalitatīvs darbs rada arī sistēmas ekonomisko efektivitāti, jo tikai laicīgi un profesionāli noteikta diagnoze tiek ārstēta īsāku laiku periodu un ārstēšanas izmaksas ir salīdzinoši nelielas, kā arī nav ilglaicīgu darba laika zudumu darbaspēkam kopumā.

Attēls Nr. 17: Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem

Avots: Eurostat

442. Ārstu izvietojums ir blīvāks Rīgā un tās apkārtnē, ko veicina gan augstāka iedzīvotāju blīvuma struktūra, gan medicīnisko tehnoloģiju pieejamība un reģiona ekonomiskā aktivitāte. 2003.gadā Rīgā bija lielākais ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem – 58,8, kas ir par 24,9 ārstu vairāk uz 10 000 iedzīvotāju nekā vidēji valstī.

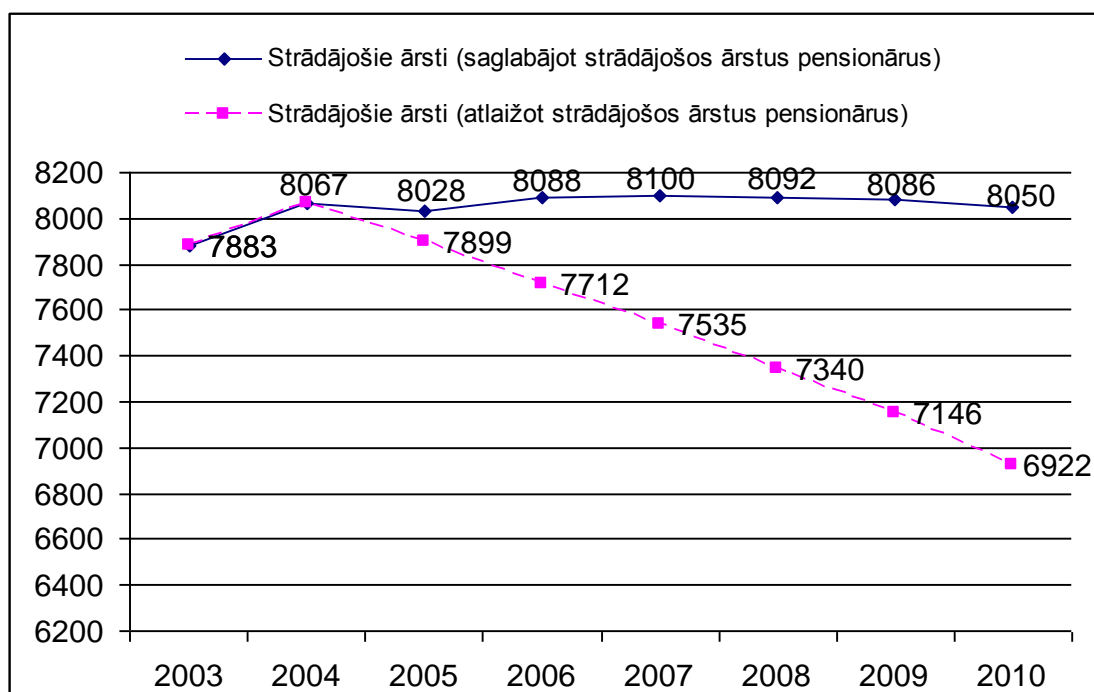
443. Pēc ārstniecības personu reģistra datiem, no 7055 nodarbinātajiem ārstiem 1114 jeb 15,8% ārstu vecums ir 63 un vairāk gadi, 1129 jeb 16% - no 55 līdz 62 gadiem ieskaitot, tajā pat laikā tikai 11,45% jeb 808 nodarbināto ārstu vecums ir robežās no 25 – 35 gadiem.

Tabula Nr. 27: Ārstu sadalījums pa vecuma grupām

Vecums	2005.gada 1.janvāris kopējais ārstu skaits (absolūtos skaitļos)	2005.gada 1.janvāris kopējais ārstu skaits (%)
25 līdz 35 gadi	808	11.5 %
35 līdz 55 gadi	4004	56.8 %
55 līdz 62 gadi	1129	16.0 %
Vairāk kā 63 gadi	1114	15.8 %
Kopā:	7055	100%

Avots: Veselības ministrija

444. Faktiski gandrīz 32% no nodarbinātajiem ārstiem ir pirmspensijas vai pensijas vecumā, kas tuvāko 10 gadu laikā pensionēsies, un tos pakāpeniski nomainīs ārsti vecuma grupā līdz 35 gadiem, kura ir skaitliski mazāka - tikai 11,5%.

Attēls Nr. 18: Strādājošo ārstu plūsma, ja strādāt turpina 100% rezidenti

Avots: Veselības ministrija

445. Veselības aprūpes cilvēkresursu skaita dinamika laika periodā no 2000.gada līdz 2004.gadam nav ar izteiktu negatīvu tendenci, bet, ņemot vērā vecuma struktūru un prognozējamo speciālistu aiziešanu no darba tirgus sakarā ar pensionēšanos, salīdzinot Latvijas statistikas datus ar ES valstīm nepieciešamo speciālistu skaita ziņā, kā arī speciālistu nevienmērīgo izvietojumu Latvijas reģionos, var secināt, ka cilvēkresursu skaits ir nepietiekams, lai nodrošinātu kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību visiem Latvijas iedzīvotājiem. Pamatnostādnēs „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē” noteikta valsts politika, kuras mērķis ir nodrošināt cilvēkresursus un to attīstību veselības aprūpes nozarē ilgtermiņā (2005. – 2015.gadam).
446. Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu, kas apstiprināta ar Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumu Nr.1003, iekļauts tabulā.

Tabula Nr. 28: Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī

Statistiskais reģions	2004.gads			2010.gads		
	Iedzīvotāju skaits ⁹⁷	PVA prakšu skaits	Vidējais iedzīvotāju skaits uz praksi	Iedzīvotāju skaits ⁹⁸	PVA prakšu skaits	Vidējais iedzīvotāju skaits uz praksi
Rīgas	739 232	419	1764	736 993	425	1 734

⁹⁷ Iedzīvotāju skaits Latvijā uz 2003.gada.1.janvāri – 2 331 480, pēc LRCSP „Statistikas biļetens”, 2003.(iedzīvotāju skaita sadalījums vecumu grupās reģionālo un lokālo daudzprofilu slimnīcu tabulās ir veikts pēc LRCSP rekomendētās proporcijas (0-17 g.v. – 20,2%, 18 g.v. un vecāki – 79,8%)).

⁹⁸ Latvijas Universitātes Demogrāfijas centrs, „Latvijas demogrāfiskās attīstības prognozes: 1998. 2025.gads”, Rīga, 1999.

FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

Pierīgas	358 885	213	1685	359 461	214	1 680
Zemgales	315 555	189	1670	317 643	191	1 663
Kurzemes	291 326	171	1704	286 057	171	1 673
Vidzemes	251 665	149	1689	247 853	149	1 663
Latgales	374 817	208	1802	367 102	219	1 676
Latvijā	2 331 480	1349	1728	2 315 109	1369	1 691

Avots: Veselības ministrija

447. Kā visā veselības aprūpes sistēmā kopumā, tā arī primārā veselības aprūpē ir nepietiekams ārstniecības personu ar vidējo medicīnisko izglītību skaits. Līdz ar to ārstu un ārstniecības personu ar vidējo medicīnisko izglītību skaita attiecība ir ļoti zema. 2003.gadā tā bija 1,9 (salīdzinot ar Eiropas valstīs pieņemto optimālo attiecību 5,0). Tas nozīmē, ka ārsti tiek noslogoti ar vidējā ārstniecības personāla darba pienākumiem, un tas nelabvēlīgi ietekmē ārsta darba kvalitāti un pacientu aprūpi.
448. Salīdzinot ar ES valstīm, pacientu skaits uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi ir viens no lielākajiem, īpaši lauku rajonos. Latvijā uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi ir no 1700 līdz 2100 pacientu, Igaunijā – 1500, Norvēģijā – 1205 un Vācijā – 679.
449. Pašreiz valstī ir nepietiekama pieejamība primārās veselības aprūpes pakalpojumiem, it sevišķi lauku teritorijās, kā arī slimnīcu izvietojuma tīkls ir ļoti blīvs, un dabiskās stacionāru apkalpošanas zonas vairākkārt pārklājas. Līdz ar to slimnīcas nav pietiekoši noslogotas, un resursi netiek izmantoti racionāli. Ne tikai valstī kopumā, bet arī viena reģiona ietvaros pastāv liela atšķirība slimnīcu gultu noslogojumā un vidējos ārstēšanās ilgumos. Pamatā ārstniecībā izmantojamās tehnoloģijas koncentrējas Rīgas un atsevišķu lielāko pilsētu ārstniecības iestādēs. Lielākā daļa esošo tehnoloģiju tiek izmantotas neracionāli un finansiāli nepamatoti: notiek dublējošu tehnoloģiju koncentrācija un nepilnīgs to noslogojums. Arī NMP dienesta koordinācija ir vāja, kas apgrūtina pacientiem savlaicīgi saņemt palīdzību īpaši lauku rajonos. Iemesls tam ir lieli attālumi, sliktais autoceļu stāvoklis, nepietiekošs NMP brigāžu skaits, ir ievērojama atšķirība starp brigāžu materiāli – tehnisko nodrošinājumu dažādos rajonos. Lauku rajoni nav nodrošināti ar operatīvajiem medicīniskajiem transportlīdzekļiem, kuri būtu piemēroti braukšanai pa lauku ceļiem.
450. Atbilstoši Latvijas Veselības aprūpes statistikas gadagrāmatas 2002.gada un 2003.gada datiem izpildītais NMP izsaukumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir palielinājies no 212,6 izsaukumiem 2001.gadā līdz 218,2 izsaukumiem 2003.gadā. Arī ārstu brigāžu izpildītais izsaukumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir palielinājies no 93,7 izsaukumiem 2001.gadā līdz 96,2 izsaukumiem 2003.gadā. Kā arī, izvērtējot primārās NMP struktūru, redzams, ka ir palielinājies traumu un nelaimes gadījumu biežums no 20,3% 2001.gadā līdz 21,1% 2003.gadā.
451. Izdzīvošanas pamatā ir savlaicīga NMP sniegšana. Latvijā pirmsslimnīcas posma NMP sistēma ir decentralizēta. Pirmsslimnīcas NMP nodrošina galvenokārt pašvaldību institūcijas (7 NMP iestādes, 36 ārstniecības iestāžu NMP struktūrvienības), no kurām 37 vietās darbojas atšķirīgas kapacitātes dispečerdienesti (notiek izsaukumu pieņemšana, nodošana brigādēm, rezultātu apkopošana) un 80 vietās ir izvietotas NMP brigādes. 80% pēkšņas koronāras nāves (piemēram, sirds apstāšanās infarkta gadījumā, sirds ritma traucējumi, sirds asinsvadu aizsprostojumi) gadījumu notiek mājās, 15% gadījumu - uz ielas. Pēkšņas koronāras nāves attīstības mehānismu analīze rāda, ka 65-85% no dokumentētajām epizodēm ir saistītas ar sirds ritma traucējumiem, kas efektīvi novēršami pirmajās 4 minūtēs. Katra pirmajās 4 minūtēs nokavēta sirds ritma atjaunošanas minūte samazina pacienta izdzīvošanas iespēju par 5%.

452. Veselības aprūpes pakalpojumi, kuriem nepieciešami gan augstas klases speciālisti, gan īpaša aparatūra, tiek sniegti reģionālās daudzprofilu slimnīcās, lokālās daudzprofilu slimnīcās, kā arī specializētajos centros un specializētajās slimnīcās. Šādu iestāžu īpašnieks, kas sniedz valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus iedzīvotājiem, var būt valsts, pašvaldība, kā arī privātpašnieki. Lielākā daļa specializēto centru atrodas Rīgā. Terciārās veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā liela nozīme ir mūsdienīgai medicīnas aparatūrai, kā arī videi, kur šis pakalpojums tiek sniegts. Nodrošinājums ar to ir visai atšķirīgs: ir aparatūra, kas nodrošina pasaules līmenim atbilstošu izmeklēšanu un ārstniecību, bet vairākās nozarēs stāvoklis ir neapmierinošs - nodrošinājums ar staru terapijai nepieciešamo aprīkojumu ir tādā līmenī, ka apmierināt patreizējo pieprasījumu pēc minētā pakalpojuma iespējams, tikai pagarinot aparatūras ekspluatēšanas laiku uz vakara stundu un brīvdienu rēķina.
453. Jautājums par aparatūras iegādi, lai nodrošinātu valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, ir ietverts Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānā 2005.-2010.gadam, tātad sasaistē ar veselības nozares svarīgāko politikas plānošanas dokumentu - Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu. Pamatojoties uz ES valstu pieredzi līdzīgu veselības aprūpes politikas plānošanas dokumentu ieviešanā, Latvijā veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un nodrošināšana tiek veikta optimālas infrastruktūras izveides kontekstā, tāpat kā citās ES dalībvalstīs. Pirmsākumi šim darbam jau veikti 2000.gadā, kad Pasaules Bankas finansētā Veselības reformas projekta ietvaros konsultantu kompānija veica apsekojumus par nepieciešamajām investīcijām visās veselības aprūpes institūcijās, kas sniedz valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus. Šai pētījumā gan netika ietverta informācija par primāro veselības aprūpi, jo to pārsvarā nodrošina privātās ārstniecības iestādes, kā arī informācija par atsevišķām budžeta iestādēm kā, piemēram, Valsts Asinsdonoru centrs, Katastrofu medicīnas centrs, Sporta medicīnas valsts aģentūra u.c. Tā, piemēram, tehnoloģiju nodrošināšanai tiek iepirkti 4 angiogrāfi, un ir skaidri zināms, ka nākošajos 2 gados būs nepieciešams nomainīt staru diagnostikas aparatūru (lineāros paātrinātājus) Liepājā, Daugavpilī un Rīgā – vietās kur tiek sniegta specializētā onkoloģiskā palīdzība.
454. Izstrādātajā Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānā 2005.-2010.gadam projektā ir norādītas kopējās platības, ko nepieciešams remontēt, nojaukt un no jauna būvēt, lai uzlabtu slimnīcu infrastruktūru, sakārtojot to atbilstoši ES standartiem.

Tabula Nr. 29: Slimnīcu infrastruktūras sakārtošanas vajadzības atbilstoši ES standartiem

Slimnīcu klasifikācijas grupa	Jaunbūvējamā platība (m ²)	Remontējamā platība(m ²)	Nojaukamā platība(m ²)
Reģionālās daudzprofilu slimnīcas	122 992	207 426	8 387
Lokālās daudzprofilu slimnīcas	8 294	105 628	1 875
Specializētie centri	3 490	50 246	490
Specializētās slimnīcas	10 240	60 939	810
KOPĀ	145 016	424 238	11 562

Avots: Veselības ministrija

455. Lai noteiktu stratēģiskos virzienus informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju attīstībai veselības aprūpes jomā turpmākajiem 10 gadiem, ir izstrādātas pamatnostādnes „E- veselība Latvijā”.

456. E-veselības mērķis ir operatīva veselības aprūpes informācijas apmaiņa starp sabiedrību, pacientu, veselības aprūpes profesionāļiem un politikas veidotājiem, un realizētājiem, izmantojot moderno informācijas tehnoloģiju sniegtās iespējas, lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti.
457. Noris Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras (VOAVA) Vadības informācijas sistēmas projekta ieviešana, kura galvenais mērķis ir izveidot Latvijā efektīvu veselības aprūpes informācijas un statistikas sistēmu, kura balstītos uz mūsdienīgas informācijas tehnoloģiju bāzes, izveidojot vienotu reģistru, klasifikatoru sistēmu, savstarpējo norēķinu vienotu uzskaiti, panākt operatīvu atkaišu sagatavošanu un vienotu programmatūras ieviešanu.

Veselības aprūpes reforma, nozares politika

458. Lai uzlabotu un izveidotu efektīvu veselības aprūpes sistēmu un racionāli izmantotu piešķirtos valsts budžeta līdzekļus, tiek veikta veselības aprūpes reforma. Reformas galvenais mērķis - uz pacientu vērsta, racionālas un iedzīvotājiem pieejamas veselības aprūpes sistēmas ieviešana.
459. Izstrādātā Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programma paredz samazināt pašreiz esošo slimnīcu skaitu no 112 līdz 46, apvienojot, pārveidojot vai slēdzot esošās slimnīcas, lai efektīvāk izmantotu esošos limitētos finanšu resursus. Nepieciešams arī domāt par speciālas aprūpes nodrošināšanu veciem cilvēkiem, jo vērojama strauja sabiedrības novecošanās.
460. Minētā programma paredz 20 jaunu primārās aprūpes ārstu (ģimenes ārstu) prakšu izveidi un 50 primārās aprūpes ārstu (ģimenes ārstu) prakšu pārveidošanu un uzlabošanu, tādējādi nodrošinot medicīnisko palīdzību maksimāli tuvu iedzīvotājam. Tiek paredzēts arī uzlabot neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu darbu, veidojot vienotu dispečerdienu valstī, kā arī papildus veidojot 48 jaunas brigādes.
461. Lai ieviestu Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu, īpaša uzmanība ir jāpievērš arī cilvēkresursu jautājumam, jo, piemēram, jaunu ģimenes ārstu prakšu izveidei nepietiek tikai ar prakses vietas izveidi, bet ir nepieciešams arī ārsts, kas tajā strādās. Šī problēma īpaši aktuāla ir lauku rajonos. Tāpat trūkst arī atsevišķu specialitāšu ārstu un cita medicīnas personāla.
462. Galvenās problēmas veselības aprūpes sistēmā:
- Latvijā ir augstākais mirstības līmenis starp ES dalībvalstīm,
 - salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem Latvijā ir kritiska situācija ar saslimstības līmeni, analizējot dažādas slimības (tuberkuloze, AIDS, onkoloģiskās slimības u.c.) ar tendenci pēdējos 4 gados pieaugt,
 - Latvijā pēdējo 4 gadu laikā ir dubultojies reģistrēto arodslimību skaits,
 - neatbilstoša primārās veselības pakalpojumu kvalitāte un pieejamība lauku teritorijās - Latvijā primārās aprūpes ārstiem ir pārāk liels pacientu skaits salīdzinājumā ar citām ES valstīm, kas liecina par lielo PVA ārstu noslogotību. Primārās veselības aprūpes tīklam ir nepieciešama optimizācija,
 - neatbilstošs neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojuma līmenis - ir nepietiekošs brigāžu skaits, ir ievērojama atšķirība starp brigāžu materiāli – tehnisko nodrošinājumu dažādos rajonos. Lauku rajoni nav nodrošināti ar operatīvajiem medicīniskajiem transportlīdzekļiem, kuri būtu piemēroti braukšanai pa lauku ceļiem,
 - iedzīvotāju veselības stāvokļa pašnovērtējums ir neatbilstošs,
 - tuvākajā laikā veselības aprūpes jomā sagaidāma cilvēkresursu trūkuma problēma,
 - neatbilstoša sekundārā un terciārā veselības aprūpes infrastruktūra neļauj nodrošināt valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu kvalitatīvu sniegšanu iedzīvotājiem.

1.10. Teritoriju līdzsvarota attīstība

463. Latvijas teritorija iedalās piecos plānošanas reģionos – Kurzemes, Latgales, Rīgas, Vidzemes un Zemgales. 2006.gada beigās Latvijā pavisam bija 553 pašvaldības: 527 vietējās pašvaldības (7 republikas nozīmes pilsētas un 53 rajonu pilsētas, 432 pagasti, 35 novadi) un 26 rajonu pašvaldības.
464. Latvijas apdzīvoto vietu tīklā ir aptuveni 74 000 apdzīvoto vietu. Saskaņā ar likumdošanu apdzīvotās vietas iedala pilsētās un lauku apdzīvotajās vietās (viensētas, ciemi). 2006.gada sākumā Latvijā bija 77 pilsētas, kas iedalās atsevišķās administratīvajās teritorijās (7 republikas nozīmes pilsētas, 53 rajonu pilsētas, no kurām 20 pilsētas ir rajonu centri, bet 19 pilsētas ar lauku teritorijām) un novadu teritoriālās vienībās (17 novadu pilsētas). 2006.gada beigās Latvijā bija 450 lauku pašvaldību teritorijas (tai skaitā 432 pagasti un 18 novadi, kuru teritorijā neietilpst pilsētas).
465. Reģionālās attīstības likumā (spēkā no 23.04.2002.) ir noteikts reģionālās attīstības mērķis – veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazinot nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. Līdz ar ģeogrāfiskā izvietojuma, kultūrvēsturiskām un saimniecības tradīcijām dažādās valsts teritorijās iespējams atšķirīgs izaugsmes modelis, izmantojot konkrētai teritorijai raksturīgās iezīmes jeb potenciālu. Neprasme izmantot šo potenciālu ir radījusi nelabvēlīgas sociālekonomiskās atšķirības starp valsts teritorijām, kas vienlaicīgi kavē Latvijas konkurētspēju Eiropas Savienībā.
466. Saskaņā ar CSP datiem plānošanas reģionu vidū sociālekonomiski attīstītākais ir Rīgas plānošanas reģions. To nosaka galvaspilsētas Rīgas ietekme. 85% no IKP Rīgas plānošanas reģionā tiek saražots Rīgā.⁹⁹

Tabula Nr. 30: Plānošanas reģionu sociālekonomisko rādītāju attiecība pret vidējo rādītāju valstī (vidējais valstī 100%)

Sociālekonomiskie rādītāji	Kurzemes plānošanas reģiona	Latgales plānošanas reģions	Rīgas plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions
IKP uz 1 iedzīvotāju 2004.g	88,41	46,46	142,96	59,61	51,71
Nefinanšu investīcijas uz 1 iedzīvotāju 2005.g.	96,80	47,60	135,30	67,90	66,90
Demogrāfiskā slodzes līmenis 2005.g.	104,55	102,29	95,70	109,09	101,34
Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 2005.g.	67,60	102,00	147,40	62,00	52,80
Bezdarba līmenis,% 2005.g.	110,40	198,00	63,40	105,30	103,20

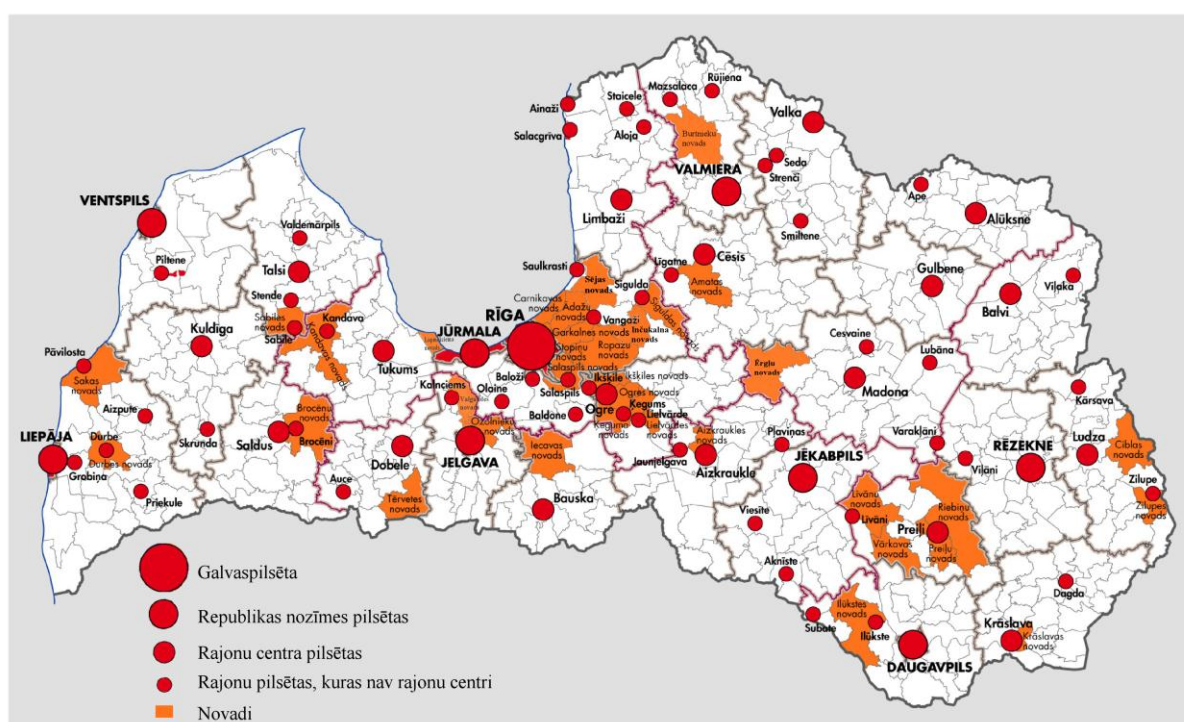
Avots: Valsts reģionālās attīstības aģentūras (VRAA) dati

⁹⁹ Rīgā koncentrējas 76% no visām nefinanšu investīcijām, 82% no reģiona ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem un uzņēmējdarbībām. 72% iedzīvotāju ienākuma nodokļa Rīgas reģionā maksā Rīgas pilsētas iedzīvotāji. FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

467. Viens no nozīmīgākajiem kompleksajiem rādītājiem, kas raksturo reģionu ekonomiskās attīstības līmeni, ir iekšzemes kopprodukts (IKP). IKP ir valsts teritorijā saražoto gala produktu un pakalpojumu summārā vērtība gada laikā. IKP uz vienu iedzīvotāju Rīgas plānošanas reģionā 2000.gadā 2,9 reizes pārsniedza Latgales reģiona rādītāju, 2002.gadā – 3,0 reizes, 2003.gadā – 2,7 reizes, bet 2004.gadā – 3,1 reizes.
468. Nefinanšu investīciju apjoms uz 1 iedzīvotāju 2004.gadā valstī vidēji bija 880,00 lati. Rīgas plānošanas reģionā šis rādītājs (1190,00 lati) bija lielāks par vidējo vērtību valstī, bet pārējos četros reģionos – ievērojami mazāks. Vismazākās nefinanšu investīcijas uz 1 iedzīvotāju bija Latgales reģionā – 389,20 lati, kas ir 2,3 reizes mazāk nekā vidēji valstī un 3,1 reizi mazāk nekā Rīgas plānošanas reģionā.
469. Lai gan nefinanšu investīciju apjomi laika periodā no 1999.gada līdz 2004.gadam pieauguši visos plānošanas reģionos, saglabājušās reģionālās atšķirības. Nepietiekamā finanšu kapacitāte nav nodrošinājusi strukturāli un reģionāli efektīvu ekonomisko un sociālo attīstību valstī. Būtu nepieciešams pievērst īpašu uzmanību reģionāli vērstai finanšu investīciju politikai, lai sekmētu līdzsvarotas attīstības iespējas katrā no reģioniem un izmantotu katra reģiona specifisko attīstības potenciālu.
470. Latvijā uzņēmējdarbības aktivitāte vēl nav pietiekoši augsta. Laika periodā no 1999. līdz 2004.gadam ekonomiski aktīvo uzņēmumu un uzņēmējdarbības skaits valstī palielinājās par 13,8 tūkst. jeb 36,7%. Rīgas plānošanas reģionā to skaits ir palielinājies par 49,7%, bet pārējos reģionos par 11-16% (Zemgales reģionā – par 15,8%, Kurzemes reģionā – par 14,7%, Vidzemes reģionā – par 12,0% un Latgales reģionā – par 11,3%).
471. Plānošanas reģionu ekonomiski aktīvo uzņēmumu un uzņēmējdarbības īpatsvars kopējā uzņēmumu skaitā valstī ir ļoti atšķirīgs. Rīgas reģionā 2004.gadā bija 70,2% no uzņēmumu un uzņēmējdarbības kopskaita valstī, Kurzemes reģionā – 9,1%, Latgales reģionā – 7,5%, Vidzemes un Zemgales reģionā – 6,6%. Salīdzinot 2004.gadu ar 1999.gadu, Rīgas reģiona uzņēmumu skaita īpatsvars kopējā uzņēmumu skaitā valstī palielinājās par 6,1%, pārējos četros reģionos – samazinājās par 1-2% katrā.
472. Bezdarba līmeņa izmaiņu analīze parādīja, ka visos plānošanas reģionos bezdarba līmenis 2005.gada sākumā, salīdzinot ar 2000.gada sākumu, ir samazinājies. Salīdzinot ar 2004.gada sākumu, bezdarba līmenis ir pieaudzis tikai Rīgas plānošanas reģionā – par 0,1 procentpunktu, Latgales reģionā bezdarba līmenis saglabājās nemainīgs, bet Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā nedaudz samazinājies par 0,1 līdz 0,5 procentpunktiem.
473. Sešu gadu laikā plānošanas reģionu grupā visaugstākais bezdarbs saglabājies Latgales reģionā. Reģionālās atšķirības šajā laikā tikai palielinājušās: bezdarba līmenis Latgales reģionā 2000.gada sākumā bija 2,9 reizes augstāks nekā Rīgas reģionā, bet 2005.gada sākumā jau 3,1 reizi augstāks.
474. Atšķirības starp plānošanas reģioniem ir būtiskas, un tās veido dažādi faktori, t.sk. IKP uz vienu iedzīvotāju, bezdarba līmenis, iedzīvotāju ienākuma nodokļa lielums u.c. parametri, kas ietverti attīstības indeksa parametros. Atšķirības plānošanas reģionu sociālekonomiskajā attīstībā sešu gadu laikā ir nedaudz pieaugušas. Ja salīdzina Rīgas plānošanas reģiona attīstības indeksu ar viszemāko - Latgales plānošanas reģiona attīstības indeksu, tad 1999.gadā starpība bija 2,690, 2002.gadā – 2,833, bet 2004.gadā – 2,982.
475. Atbilstoši ekonomiskās attīstības līmenim atšķirības starp plānošanas reģioniem no 1999.gada līdz 2004.gadam ir palielinājušās pēc gandrīz visiem rādītājiem. Plānošanas reģionu vidū īpaši izceļas Rīgas plānošanas reģions. Tā attīstību galvenokārt ietekmē galvaspilsēta Rīga.
476. Rīgas pilsēta dominē arī visas valsts ekonomiskajā attīstībā. To daļēji nosaka arī augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija galvaspilsētā. 2004.gada sākumā Rīgā dzīvoja 31,7% valsts

iedzīvotāju. Ekonomiskajām aktivitātēm koncentrējoties Rīgā un tās tuvākajā apkārtnē, tiek veicināta monocentriskas apdzīvojuma struktūras attīstība.

477. Līdzsvarota un ilgtspējīga valsts un atsevišķu tās teritoriju attīstība ir sasniedzama, veicinot policentrisku (daudzcentru) attīstību. Policentriskā attīstība balstās uz attīstības centru ekonomiskā un sociālā potenciāla izmantošanu un tā paaugstināšanu ar mērķi veidot reģionu attīstības virzītājspēku tīklu. Attīstības centrs ir apdzīvota vieta, kurā ir resursu (tai skaitā cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu un pakalpojumu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Attīstības centru tīklu veidošanās notiek, tiem diferencējoties pēc nozīmes reģiona/nacionālajā apdzīvojuma sistēmā, specializējoties noteiktas ievirzes ekonomiskajā darbībā, aktivizējot dažādu centru savstarpējo sadarbību un saliedējot ap sevi apkārtējās lauku teritorijas.¹⁰⁰ Atbilstoši minētajam nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru līmenī ir republikas nozīmes pilsētas un rajonu centri. Savukārt, novadu un vietējas nozīmes attīstības centru līmenī ietilpst rajonu pilsētas, novadi, pagasti un ciemi.

Pilsētas un novadi. 2007. gada sākums

Attēls Nr. 19: Latvijas pilsētas un novadi

Avots: RAPLM dati 2007.gada sākumā

478. Analizējot plānošanas reģionu attīstības potenciālu, tika secināts, ka Kurzemes plānošanas reģionu šķērso nozīmīgi transporta koridori – automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālie dabas gāzes vadi un naftas cauruļvadi. Reģionā ir spēcīgas un vienmērīgi izvietotas rajona pilsētas, kas savienotas ar teritoriāli attīstītu autoceļu tīklu. Bet tā kā attālums starp attīstības centriem ir relatīvi liels, tad to savienojošās ceļu infrastruktūras kvalitāte ir būtiski jāpalielina. Par nozīmīgākajiem attīstības centriem var uzskatīt Liepāju un Ventspili, bet reģionā nākotnē par nozīmīgiem attīstības centriem varētu izveidoties Kuldīga, Talsi un Saldus. Kā piekrastes reģionam Kurzemes mazajām un lielajām ostām ir jāklūst par kompleksiem uzņēmējdarbības attīstības centriem. Reģiona attīstības potenciālu veido lielo un mazo ostu infrastruktūra,

¹⁰⁰ Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam.

FMPProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

zvejniecība, zivsaimniecība un zivju pārstrāde, apstrādes rūpniecība, informācijas tehnoloģijas, tūrisms, kā arī kaļķakmens un māla krājumi, kas nodrošina labvēlīgas iespējas būvmateriālu ražošanai.

479. Latgales plānošanas reģionā vēsturiski ir veidojusies laba satiksme ar lieliem centriem kaimiņvalstīs. Latgali šķērso stratēģiski nozīmīgi transporta koridori – valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālie dabasgāzes un naftas cauruļvadi, kas dod iespējas saiknēm rietumu – austrumu un ziemeļu – dienvidu virzienos. Reģionā ekonomiskā aktivitāte ir koncentrēta Rēzeknē un Daugavpilī. Par reģiona jaunajiem attīstības centriem varētu veidoties Krāslava, Balvi, Ludza, Preiļi un Līvāni. Reģiona attīstības potenciāls ir rūpnieciskās ražošanas un amatniecības tradīcijas, zemās ražošanas izmaksas, saglabāta mašīnbūves nozare. Latgales plānošanas reģiona klimatiskie apstākļi rada priekšnosacījumus specializētās lauksaimniecības attīstībai. Savukārt ekoloģiski tīrā vide, daudzveidīgie dabas resursi veicina tūrisma, t.sk. sakrālā tūrisma attīstību.
480. Rīgas plānošanas reģiona priekšrocība ir tā izdevīgais ģeogrāfiskais izvietojums pret citiem plānošanas reģioniem, kā arī starptautiskā kontekstā. Rīgas reģions ir nozīmīgs valsts un starptautiskais transporta mezgls, kas nodrošina priekšnosacījumus loģistikas centru attīstībai. Rīgas reģionā ir mūsdienu prasībām atbilstošas sakaru un komunikāciju sistēmas, augsta informācijas tehnoloģiju izmantošanas pakāpe. Rīgas plānošanas reģions izceļas ar iedzīvotāju, pakalpojumu un ražošanas koncentrāciju, ko nodrošina Rīgas kā nozīmīga attīstības centra ietekme. Reģionu raksturo augsts zinātniski tehniskais potenciāls, šeit ir koncentrēti augsti kvalificēti speciālisti – zinātnieki, inženieri, tehniķi, strādnieki un vadītāji atsevišķās zināšanu ietīpīgās un augsto tehnoloģiju nozarēs – programminženierijā, aparātbūvniecībā, farmakoloģijā, biotehnoloģijā. Kvalificēta darbaspēka resursi Rīgas reģionam tiek piesaistīti arī no citiem valsts reģioniem. Rīgas plānošanas reģionam nākotnē ir vadošā loma tautsaimniecības attīstības orientācijai uz zināšanām bāzētas produkcijas ražošanu (informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, biotehnoloģijas, farmakoloģija, ekoloģiski tīra pārtika, dziļā koksnes pārstrāde) un pakalpojumi ar lielu pievienoto vērtību (tranzīts, tūrisms, finanšu pakalpojumi, biznesa vadība, preču un pakalpojumu distribūcija). Nākotnē Rīgas plānošanas reģionam ir būtiska nozīme valsts starptautiskās konkurētspējas veicināšanai.
481. Vidzemes plānošanas reģionu šķērso nozīmīgas valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālais dabasgāzes cauruļvads. Teritoriju šķērso starptautiskas nozīmes autoceļi, kas savieno reģionu ar Igaunijas Republiku un Krievijas Federāciju. Līdz ar to, atbalstot tranzīta infrastruktūru, ir iespējams aktivizēt uzņēmējdarbību reģionā. Reģionā ekonomiski aktīvi ir vairāki rajonu centri - Valmieras, Cēsis, Alūksne, Madona, Gulbene, kā arī Smiltene, kas kopā veido līdzsvarotas, policentriskas apdzīvojuma struktūras pamatu. Šobrīd strauji attīstās Valmiera, kas nākotnē varētu nostiprināties kā spēcīgs ekonomiskās attīstības centrs. Reģiona potenciālu veido tradīcijas lauksaimniecībā, attīstītā lauksaimniecības produktu pārstrāde un pārtikas ražošana, kā arī tūrisma infrastruktūra un tūrisma objekti - maz pārveidotā dabas vide un Gaujas Nacionālais parks.
482. Zemgales plānošanas reģionu šķērso nozīmīgi transporta koridori, kas dod izeju rietumu – austrumu (Rīga – Maskava) un ziemeļu– dienvidu virzienos („VIA Baltica”). Vienlaikus jāatzīmē sliktā ceļu un tiltu infrastruktūra, kas kavē satiksmes un apdzīvotu vietu attīstību. Par spēcīgākajiem reģiona ekonomiskās un sociālās attīstības centriem var uzskatīt Jelgavu, Jēkabpili un Aizkraukli. Nozīmīgs attīstības potenciāls ir arī Bauskai un Dobelei. Latvijas Lauksaimniecības universitātes zinātniskais un pētnieciskais potenciāls, Rīgas tuvums, Latvijā auglīgākā lauksaimniecībā izmantojamā zeme un augsta industriālā ražošana veido reģiona attīstības potenciālu.

483. Attīstības centru tīklā ir svarīgi attīstīt pilsētas, kuras gan Eiropas Savienības, gan nacionālā (dalībvalstu) līmenī ir atzītas par nozīmīgiem valsts attīstības un katra reģiona attīstības virzītājspēkiem, kas nodrošina teritoriju līdzsvarotu attīstību (Kohēzijas politika), kā arī sniedz ievērojamu ieguldījumu izaugsmes un nodarbinātības mērķu sasniegšanā (Lisabonas stratēģija). Vienlaikus attīstības centru tīklā svarīgi ir nodrošināt lauku teritoriju attīstību, jo tajās koncentrējas resursi (cilvēkresursi, ražošanas resursi, dabas resursi u.c.) pilsētu izaugsmes nodrošināšanai.
484. Latvijā ir raksturīga augsta urbanizācijas pakāpe, t.i. koncentrēšanās pilsētās (2004.gada janvārī Rīgas reģionā pilsētu iedzīvotāji veidoja 84% no visiem reģiona iedzīvotājiem, Vidzemes reģionā – 42,1%, Kurzemes reģionā – 62,1%, Latgales reģionā – 57,6%, savukārt Zemgales reģionā – 47,8%). Tomēr Latvijā, līdzīgi kā starp plānošanas reģioniem, arī starp pilsētām ir vērojamas negatīvas sociālekonomiskās attīstības tendences, kas kavē policentriskas attīstības iespējas. Kā vienu no nozīmīgiem ekonomiskās aktivitātes rādītājiem, kas norāda uz negatīvām atšķirībām starp pilsētām, var minēt pilsētu pašvaldību budžeta ieņēmumus. Piemēram, 2005.gadā 7 republikas pilsētu (Rīgas, Daugavpils, Liepājas, Jelgavas, Rēzeknes, Ventspils, Jūrmalas) pašvaldību budžeta ieņēmumi veidoja 54% no visu pašvaldību budžeta ieņēmumiem¹⁰¹. 2004.gadā 7 republikas pilsētas (Rīga, Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Rēzekne, Ventspils, Jūrmala) kopumā veidoja 73%¹⁰² no valsts iekšzemes kopprodukta.
485. Bezdarba līmeņa atšķirības starp pilsētām ar augstāko un zemāko rādītāju piecu gadu periodā ir bijušas visai ievērojamas, turklāt ar tendenci palielināties – 9,2 reizes 2000.gada sākumā, 12,6 reizes 2004.gada sākumā. Vislielākās atšķirības un izmaiņas piecu gadu periodā atbilstoši iedzīvotāju ienākuma nodokļa īpatsvaram ir vērojamas iedzīvotāju skaita ziņā mazo un vidējo pilsētu grupā. Kopumā, ir vērojama sakarība starp pilsētu iedzīvotāju skaitu un attīstības indeksa vērtību¹⁰³. Vidējais attīstības indekss ar vislielāko negatīvo vērtību ir pilsētu grupās ar vismazāko iedzīvotāju skaitu.
486. No visas valsts teritorijas 89% aizņem lauku teritorijas, savukārt no kopējā iedzīvotāju skaita tikai 32% iedzīvotāju dzīvo laukos. Laukos ir vērojamas strukturālas izmaiņas lauku ekonomikā, īpaši lauksaimniecībā. Lauksaimniecības nozares īpatsvars iekšzemes kopproduktā ir neliels (2004.gadā – 4%). Laukos, līdzīgi kā valstī kopumā, ir zema uzņēmējdarbības aktivitāte. Uzņēmējdarbība attīstās galvenokārt tādos virzienos kā tirdzniecība, transporta pakalpojumi, agroserviss, pārstrāde, kokapstrāde un amatniecība, lauku tūrisms. Mazattīstītas ir netradicionālās lauksaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības formas. Lielākie investori un jaunu darba vietu radītāji ir pārtikas un kokapstrādes uzņēmumi, kas ir nozīmīgākie un ekonomiski spēcīgākie laukos.
487. 2004.gada sākumā bezdarba līmenis Latvijas pagastos bija vidēji 8,0% - par 0,9 procentu punktiem zemāks nekā 2000.gada sākumā (8,9%), bet, salīdzinot ar 2003.gada sākumu (7,4%), tas bija palielinājies par 0,6 procentu punktiem. Vidējais bezdarba līmeņa rādītājs Latvijas pagastos 2000.-2003.gada periodā ir par 1,5-1,8 procentu punktiem lielāks nekā pilsētās.

¹⁰¹ Latvijas lielo pilsētu programma. Pilsētu ekonomiskās attīstības stratēģijas „Ātrais pašvaldību datu audits”, Pasaules Banka, SIA Reģionālo studiju centrs, 2004.

¹⁰² Latvijas Statistikas gada grāmata 2006.CSP.Rīga,2006.

¹⁰³ Pavisam Latvijā ir 12 pilsētas ar iedzīvotāju skaitu, kas ir mazāks par 2 tūkst., 19 pilsētas ar iedzīvotāju skaitu no 2 līdz 4 tūkst., 15 pilsētas – no 4 – 8 tūkst., 18 pilsētas no 8 – 16 tūkst., 6 pilsētas no 16 – 32 tūkst, 3 pilsētas no 32 līdz 64 tūkst., Rīga – 700 tūkst.

FMPogr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

488. Zemais ienākumu līmenis, finanšu kapitāla un saimnieciskās pieredzes trūkums ir ietekmējis ekonomiski aktīvāko iedzīvotāju emigrāciju no laukiem uz pilsētām un ārpus Latvijas, tā rezultātā veidojas mazapdzīvotas teritorijas, kas ietekmē lauku teritoriju kopējo attīstību¹⁰⁴. Iedzīvotāju emigrācija no lauku teritorijām uz pilsētām rada nepieciešamību nodrošināt papildus pakalpojumu pieejamību pilsētās (darba vieta, mājoklis, transports u.c.), kā arī atbalstu nolietotās infrastruktūras atjaunošanai un attīstībai.
489. Policentriskai valstij ir jānodrošina iedzīvotāju ekonomiskā un sociālā aktivitāte, kā arī pakalpojumu pieejamība visos Latvijas reģionos un ikvienam iedzīvotājam pieņemamā attālumā, īstenojot līdzsvarotas attīstības scenāriju, kas paredz vienmērīgu valsts teritoriju attīstību, ievērojot to īpatnības un iespējas, saglabājot konkrētai teritorijai raksturīgās iezīmes. Lai Latvijā īstenotos līdzsvarotas attīstības scenārijs, ir nepieciešama vispārēja valsts politikas ievirze uz attīstības centru ekonomiskā un sociālā potenciāla paaugstināšanu. Tas ir iespējams, īstenojot pasākumus, kas vērsti uz cilvēkresursu saglabāšanu, ekonomiskās aktivitātes veicināšanu un daudzveidīgu pakalpojumu pieejamības un sasniedzamības nodrošināšanu, kas savukārt nodrošina apdzīvotas vietas pievilcību un dzīves kvalitāti.
490. Pakalpojumu pieejamību nosaka vairāki faktori:
- pietiekoša cilvēkresursu kapacitāte,
 - infrastruktūra, kas nepieciešama pakalpojumu sniegšanas organizēšanai,
 - attālums līdz pakalpojuma centram, kas paredz optimālu un sakārtotu autoceļu tīklu, attīstītu sabiedrisko transportu,
 - iespējas saņemt pakalpojumus, neatstājot savu dzīvesvietu (t.sk., e-pakalpojumi),
 - pakalpojumu saņemšanas izmaksas.
491. Bez pakalpojumu pieejamības apdzīvotas vietas pievilcību un iedzīvotāju dzīves kvalitāti sekmē:
- labvēlīgi priekšnoteikumi uzņēmējdarbībai,
 - izklaides un atpūtas iespējas,
 - sakārtota mājokļu sistēma,
 - sakārtota kultūras infrastruktūra, kvalitatīvi kultūras pakalpojumi un to pieejamība,
 - izglītības iespējas, tajā skaitā pirmsskolas izglītības iestādes.
492. Lai nodrošinātu atbalsta iespējas visu valsts teritoriju izaugsmei, veicinot apdzīvotas vietas pievilcību un iedzīvotāju dzīves kvalitātes celšanos, ir jāpiedāvā savstarpēji papildinošs atbalsta instrumentu klāsts, nodrošinot reģionālās un nozaru politiku savstarpējo koordināciju. Piedāvājumiem instrumentiem ir jābūt teritoriāli diferencētiem un tematiski prioritizētiem.
493. Statistikas datu analīze attīstības centru līmeņos liecina, ka nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru līmenī ir raksturīga augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija (62% no visiem iedzīvotājiem), augstāko izglītības iestāžu koncentrācija (100%), zemāki demogrāfiskās slodzes rādītāji (~545) – salīdzinājumam novadu nozīmes attīstības centru līmenī ~655. Tikai nacionālas nozīmes attīstības centru līmenī vien koncentrējas ~65% no ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaita, te arī raksturīgs augsts strādājošo skaits pamatdarbā (67% no visiem pamatdarbā nodarbinātajiem). Balstoties uz datu analīzi, jāsecina, ka nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru līmenī jāliek uzsvars uz tādām atbalsta aktivitātēm, kas vērstas uz teritoriju ekonomiskās konkurētspējas celšanos valsts mērogā (piem., veicinot zinātnes attīstību, uz zināšanām balstītu ekonomiku, ekonomikas intelektualizāciju, tehnoloģiskās

¹⁰⁴ Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita attiecību pārmaiņas no 2000. līdz 2004.gadam reģionos atšķiras. Pilsētu iedzīvotāju īpatsvars Rīgas reģionā ir samazinājies par 0,9%, Latgales reģionā – par 0,1%, bet Vidzemes reģionā ir palielinājies par 0,6%, Zemgales reģionā – par 0,5% un Kurzemes reģionā – par 0,2%.
 FMProgr_260913_3DPgroz; Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”

izcilības nodrošināšanu, attīstības centrus savienojšo ceļu infrastruktūras attīstību, nodarbināto kvalifikācijas celšanu utt.).

494. Ņemot vērā, ka novadu un vietējas nozīmes attīstības centru līmenī ir zemāka iedzīvotāju koncentrācija, salīdzinot ar nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem, zemāka uzņēmējdarbības aktivitāte, zemāks publisko pakalpojumu pieejamības līmenis, augstāki migrācijas rādītāji, būtiski ir likt uzsvāru uz atbalsta aktivitātēm, kas vērstas uz pievilcīgas dzīves vides un ekonomiskās attīstības priekšnoteikumu radīšanu novadu un vietējas nozīmes attīstības centros (piem., veicinot labvēlīgus priekšnosacījumus uzņēmējdarbības attīstībai, nodrošinot dažādu pakalpojumu pieejamību, tai skaitā sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību, izklaides un brīvā laika pavadīšanas iespējas, nodrošinot kvalitatīvu mājokļu pieejamību, veicinot bezdarba samazināšanas pasākumus utt.).

495. Galvenās risināmas problēmas:

- būtiskas un arvien pieaugošas sociāli ekonomiskās atšķirības starp galvaspilsētu Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju,
- negatīvas sociāli ekonomiskās attīstības tendences pilsētās, kas kavē policentriskas attīstības iespējas,
- monocentriska valsts attīstība,
- nepietiekama attīstības centru struktūras attīstība, kur līdzās nacionālas nozīmes attīstības centriem nozīmīgu vietu ieņemtu reģionālās, novadu un vietējas nozīmes attīstības centri, veidojot policentrisku valsts attīstību,
- attīstības centru nespēja nodrošināt adekvātu pakalpojumu līmeni uzņēmējiem un iedzīvotājiem, kā arī to nepietiekamā pievilcība investoriem,
- cilvēkresursu trūkums un to zemā kapacitāte,
- zema uzņēmējdarbības aktivitāte reģionos un vāji attīstīta infrastruktūra, tajā skaitā informāciju un sakaru tehnoloģijas,
- vāja valsts un pašvaldību iestāžu darbības koordinācija,
- vāja valsts, pašvaldību iestāžu, uzņēmēju un izglītības iestāžu savstarpējā sadarbība.

1.11. Rīgas starptautiskā konkurētspēja

496. Rīga jau šobrīd ir Latvijas politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves centrs un Baltijas valstu reģiona centrālā metropole, taču tās nozīme būtiski mazinās plašāku reģionu kā, piemēram, Baltijas jūras valstu vai Eiropas Savienības kontekstā. Lai arī Rīgai ir daudzi būtiski priekšnosacījumi – izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums starp Austrumiem un Rietumiem, izveidojies Baltijas valstīs nozīmīgākais transporta, komunikāciju, ekonomisko aktivitāšu un kultūras centrs, kas tai dod iespēju kļūt par metropoli plašākā ģeogrāfiskā kontekstā, ir nepieciešamas mērķtiecīgas investīcijas, kas stiprinātu Rīgu kā sociālekonomisku un kultūras centru un tādējādi attīstītu to par plašāka reģiona darījumu zinātnes un kultūras izcilības centra metropoli. Rīga jau šobrīd ir Latvijas ekonomikas dzinējspēks, un tās starptautiskā konkurētspējas stiprināšana dos būtisku ieguldījumu visas Latvijas sociālekonomiskajā attīstībā nākotnē, radot lielāku nodokļu bāzi, kas būtu izmantojama negatīvo sociāli ekonomisko atšķirību samazināšanai reģionos.
497. Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam ir noteikts, ka Rīgas kā Eiropas un Baltijas jūras reģiona mēroga darījumu, zinātnes un kultūras izcilības centra attīstības veicināšana ir nozīmīga Latvijas konkurētspējas stiprināšanai globālā mērogā. Savukārt Rīgā radītās izcilības, potenciāla un resursu tālāka pārnese uz pārējiem Latvijas reģioniem ir būtisks priekšnosacījums teritoriju līdzsvarotai attīstībai un dzīves kvalitātes uzlabošanai.
498. Rīgas starptautiskās konkurētspējas stiprināšana ietver divus savstarpēji saistītus virzienus:
- Rīgas kā vienas no Baltijas jūras reģiona metropolēm attīstību;
 - Rīgas kā vienu no stiprākajām ES galvaspilsētām attīstību.
499. Rīgas situāciju salīdzinājumā ar Baltijas jūras valstu reģiona metropolēm kā Stokholmu un Kopenhāgeni šobrīd raksturo šādi svarīgākie rādītāji.
500. Gan Rīgas, gan Stokholmas un Kopenhāgenas ģeogrāfiskā novietojuma priekšrocība ir atrašanās Baltijas jūras krastā. Kamēr Kopenhāgena ir tuvāk Eiropas politiskajam un ģeogrāfiskajam centram un lielākajām Eiropas metropolēm, Rīgas priekšrocība ir tās atrašanās Austrumu – Rietumu un Dienvidu – Ziemeļu tranzīta koridora krustpunktā. Tomēr, attīstoties transporta tehnoloģijām, nākotnē Rīga var zaudēt savas ģeogrāfiskās priekšrocības.
501. 2005.gada sākumā Rīgas iedzīvotāju skaits bija 731 762, kas ir 31,7% no valsts iedzīvotāju kopskaita. Vidēji ES galvaspilsētās un lielpilsētās dzīvo daudz vairāk iedzīvotāju, taču metropoļu un reģionālo centru vidū ir arī tādas Baltijas jūras valstu galvaspilsētas kā, piemēram, Kopenhāgena ar apmēram 500 000 iedzīvotājiem un Stokholma ar 750 000. Savukārt tik liela valsts iedzīvotāju koncentrācija vienā pilsētā nav raksturīga citām lielpilsētām Eiropas Savienībā.
502. Rīgas platība ir 307 km², kas platības ziņā ir vairāk nekā Kopenhāgena (88 km²) un Stokholma (216 km²).
503. Iedzīvotāju blīvums Rīgā ir viens no zemākajiem Baltijas jūras lielpilsētu vidū (2004.gadā tas Rīgā tas bija 2845 cilvēki uz km², Stokholmā – 4048, Kopenhāgenā – 5871). Taču Rīgas pilsētā sauszemes dabas teritorijas un dabiskās virszemes ūdens sistēmas aizņem 16 652 ha jeb 54,2%, kas rada ekoloģiski tīru vidi un priekšrocības iedzīvotājiem.
504. Bezdarba līmenis 2004.gadā Rīgā bija 3,4%. Salīdzinoši Kopenhāgenā šajā laika posmā tas bija 7,1% un Stokholmā – 4%.
505. Visvairāk nodarbināto ir tirdzniecības sektorā (2004.gadā: 18,8% no kopējā nodarbināto skaita), otrajā vietā ir rūpniecība (2004. gadā: 18,3% no kopējā nodarbināto skaita). Attiecīgi Stokholmā un Kopenhāgenā visvairāk nodarbināto (gandrīz 50%) ir tādos sektoros kā finanšu

darījumi un nekustamie īpašumi (20-24%) un tirdzniecība, transports un komunikācijas (20-23%).

506. Uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgā ir 40, kas līdzinās vidējam rādītājam ES, tostarp Baltijas jūras reģiona valstu vidū. Turklāt Rīgā ir reģistrēti 56% (2003.gada dati) no visiem valstī reģistrētajiem uzņēmumiem, kas ir visaugstākais rādītājs Baltijas jūras reģiona galvaspilsētu vidū.
507. Rīgas osta ir ceturtā lielākā osta Baltijas jūras austrumu piekrastē kravu apgrozījuma ziņā. Kravu apgrozījumam ir tendence pieaugt, 2004.gadā sasniedzot gandrīz 25 000 000 tonnu. Taču pasažieru pārvadājumu ziņā Rīgas osta uzrāda vienu no zemākajiem rādītājiem Baltijas jūras reģiona pilsētu vidū.
508. Rīgā ir lielākā lidosta Baltijas valstu vidū pēc apkalpoto pasažieru skaita. Rīgas starptautiskās lidostas apkalpoto pasažieru skaits 2005.gadā sasniedza 1 878 000, salīdzinājumam Stokholmas Ārlandes lidostas apkalpoto pasažieru skaits 2004.gadā bija 17 000 000, bet Kastrupes lidostā Kopenhāgenā - 20 000 000 pasažieri.
509. Rīgā koncentrējas lielākā daļa no Latvijā veiktajām ārvalstu investīcijām, un 2005.gada sākumā ārvalstu investīciju apjoms Rīgā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālā sasniedzis gandrīz 1 miljardu latu, ko veikuši vairāk nekā 12 tūkstoši investoru no dažādām pasaules valstīm.
510. Rīga ir Latvijas visvairāk ārvalstu tūristu apmeklētā vieta. 2004. gadā Rīgā ieradās 50% no visiem ceļotājiem. 2004.gadā salīdzinājumā ar 2000.gadu tūristu skaits Rīgā ir palielinājies par 32%. 2004.gadā Rīgu apmeklējuši vairāk nekā 1 miljons viesu. Kopenhāgenā 2004.gadā apmeklēja 15 miljoni tūristu, bet Stokholmu – apmēram 17 miljoni. Bez tam Rīgā aizvien vairāk pieaug darījumu tūrisms – pēdējo trīs gadu laikā par 15%, sasniedzot 350 tūkstošus darījumu tūristu skaitu 2004.gadā. Kopenhāgena un Stokholma kā darījumu tūrisma centri ir bijuši pievilcīgāki, darījuma tūristu skaitam vidēji esot līdz pat astoņām reizēm augstākam nekā Rīgā.
511. Rīga ir lielākais zinātnes un augstākās izglītības centrs Latvijā, jo pilsētā koncentrēti nozīmīgākie zinātnes un pētniecības centri, kā arī studentu skaits Rīgas augstskolās sasniedz 80%. Salīdzinoši ar citām Baltijas jūras reģiona metropolēm, Rīgā ir koncentrēts daudz lielāks valsts zinātniskais, pētnieciskais un izglītības potenciāls.
512. Rīga ir nozīmīgākais kultūras centrs Latvijā, jo te atrodas nozīmīgākie nacionālie kultūras centri un aizvien biežāk pilsētā notiek ne vairs tikai nacionāla mēroga, bet arī reģionāla un starptautiska mēroga kultūras, sporta un darījumu pasākumi.
513. Salīdzinot ar Stokholmu un Kopenhāgenā, Rīgas pilsētvide šobrīd nav tik pievilcīga kā Kopenhāgenā vai Stokholmā. Tas saistīts ar daudziem aspektiem, piemēram, vides piesārņojumu, drošību, publisko pakalpojumu infrastruktūras kvalitāti, kā arī citiem aspektiem.
514. No augstāk minētā izriet, ka Rīgas kā starptautiska attīstības centra stiprās puses un izaugsmes iespējas nosaka tās augošā ekonomika un tūrisms, zinātnes un pētniecības potenciāls, neizmantotā telpa, kā arī Rīgas kā nozīmīga transporta mezgla veidošanās.
515. Svarīgākie Rīgas starptautisko konkurētspēju kavējošie faktori ir nepietiekami attīstīta infrastruktūra, augsta inflācija, zems IKP salīdzinājumā ar pārējām Baltijas jūras valstu reģiona metropolēm.
516. Pēc ekspertu vērtējuma, maģistrālo ielu tehniskais stāvoklis Rīgā var tikt novērtēts kā labs 35% gadījumu, kā apmierinošs 51% un slikts 14% gadījumu. Tā kā Rīgas ielās intensitāte ir 15 reīžu lielāka nekā vidēji valstī, tad seguma, kas izbūvēts atbilstoši vienotiem standartiem, izmantojot vienādas tehnoloģijas un materiālus, kalpošanas laiks ir īsāks nekā autoceļiem.

Kopumā Rīgā ir 100 tilti, satiksmes pārvadi un gājēju tuneļi, no kuriem 36 objekti ir labā stāvoklī, 46 - sliktā, bet 17 - neapmierinoša stāvoklī.¹⁰⁵

517. Plānojot Rīgas pilsētas kā starptautiskas nozīmes attīstības centra attīstību, jāņem vērā tas, ka Rīga ir nozīmīgs centrs, caur kuru tiek uzturēta Austrumu tirgus saikne ar Eiropas Savienības tirgiem un otrādi, tāpēc, attīstot pilsētu, liels uzsvars noteikti ir jāliek uz transporta un sakaru infrastruktūras attīstību, tādējādi palielinot Rīgas kā Eiropas austrumu “vārtu pilsētas” nozīmi. Līdz ar to, būtiski ir veikt transporta infrastruktūras modernizēšanu, kas veicinās pilsētas kā loģistikas un tirdzniecības centra attīstību. Vienlaikus svarīgi ir apzināties, ka Rīgas funkcionālās darbības un ietekmes telpa sniedzas pāri tās administratīvajām robežām, līdz ar to Rīgas attīstība ir jāanalizē Rīgas aglomerācijas attīstības, kā arī Latvijas un Baltijas jūras reģiona attīstības kontekstā.
518. 2004.gadā inflācija bija lielākā pēdējo sešu gadu laikā, sasniedzot 7,3%, precēm cenas pieauga par 7,8%, pakalpojumiem – par 6,1%. Salīdzinoši augstā inflācija negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi, jo tiek apgrūtināta uzņēmējdarbības plānošana un kredītsaistības.
519. IKP uz vienu iedzīvotāju Rīgā ir 1,4 reizes lielāks nekā vidēji Latvijā, taču tas ir līdz pat septiņām reizēm mazāk nekā citās Baltijas jūras reģiona pilsētās. Kaut gan IKP pieaugums Rīgas pilsētā, sākot no 1998.gada, ir noritējis straujāk nekā Latvijā kopumā, tomēr IKP apjoms joprojām atpaliek no Eiropas Savienības metropoļu vidējiem rādītājiem. Zems IKP neļauj saražot pietiekami daudz finanšu resursu neciešamajām investīcijām.
520. Svarīgākie Rīgas starptautisko konkurētspēju veicinošie faktori ir izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums ar pieeju pie jūras atrašanās austrumu–rietumu tranzīta koridora krustpunktā, multikulturāla sabiedrība, izstrādāts Rīgas pilsētas attīstības plāns.
521. Rīgas pasažieru osta ir ļoti ērts pārvadājumu mezgls gan Skandināvijas, gan Rietumeiropas virzienā. Rīgas ostā pēdējo astoņu gadu laikā nosūtīto un saņemto kravu apjoms ir gandrīz trīskāršojies.
522. Rīgā dzīvo daudznacionāla sabiedrība. Rīga ir viena no retajām pilsētām, kur liela daļa iedzīvotāju pārzina trīs valodas (latviešu, krievu un angļu).
523. Ir izstrādāta Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam un Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.gadam, kas sastāv no Attīstības programmas (7 gadiem) un Teritorijas plānojuma (12 gadiem). Pilsētas attīstības plānā ir definēti galvenie mērķi un uzdevumi, kas Rīgai ir jāsasniedz ilgtermiņā.
524. Lai stiprinātu Rīgas konkurētspēju starptautiskajā līmenī, izmantojot Rīgas stiprās puses un iespējas, nepieciešams:
- sakārtot transporta infrastruktūru un izveidot jaunas transporta sistēmas,
 - attīstīt uz austrumu–rietumu saiknē balstītu ekonomiku,
 - pārvietot pilsētas administratīvo centru ārpus pilsētas vēsturiskā centra, padarot vecpilsētu par pievilcīgāku vidi tūristiem,
 - attīstīt valsts un privāto partnerību,
 - veicināt mazo un vidējo uzņēmumu attīstību,
 - pilnveidot Baltijas jūras reģiona metropoļu sadarbību ar Rīgu,
 - izveidot Rīgu par vienu no Eiropas Savienības administratīvajiem centriem,
 - attīstīt darījumu tūrismu,
 - attīstīt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomu,

¹⁰⁵ Satiksmes ministrijas dati.

- veicināt Rīgas pilsētas tēla veidošanu un pilnveidot mārketinga stratēģiju.

2. DARBĪBAS PROGRAMMAS „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” STRATĒGIJA

2.1. Darbības programmas SVID analīze

525. SVID analīze (stiprās un vājās puses, iespējas un draudi) ir plaši pielietota metode, kas ļauj koncentrētā veidā apskatīti Esošās situācijas analīzes ietvaros izdarītas svarīgākās konstatācijas.

526. SVID ir strukturēta atbilstoši atbalsta jomu un horizontālo prioritāšu saturam un to ietvaros apskatāmiem pamata jautājumiem, daļa no kuriem ir izdalīta apakšvirzienos.

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
Cilvēkresursi un nodarbinātība				
- demogrāfiskas tendences	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saglabājas augsts emigrācijas līmenis ▪ Iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir negatīvs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts materiālā atbalsta palielināšanās ģimenēm ar bērniem veicinās demogrāfisko situāciju ▪ Ekonomikas izaugsmes ietekmē var paredzēt darbības atgriešanos Latvijā 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emigrācijas pieaugums administratīvo barjeru atcelšanas rezultātā
- darbības kvalifikācija un konkurētspēja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atsevišķās nozarēs ir pieejams augsti kvalificēts darbības ▪ Zemas darbības izmaksas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zems darba ražīgums ▪ Darbības prasmi un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām ▪ Uzņēmēji nav motivēti investēt esošo un potenciālo darbinieku apmācībā 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts un sešu reģionālo mūžizglītības stratēģiju izstrāde veicinās darbības kvalitāti un mobilitāti ▪ Valsts piedāvāto iniciatīvu rezultātā pieaug darba devēju motivācija nodrošināt darba ņēmējus ar kvalifikācijas celšanas iespējām ▪ Nodarbinātības valsts aģentūras īstenoto pasākumu rezultātā tiek paaugstināta bezdarbnieku un darba meklētāju konkurētspēja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Globalizācijas ietekmē zemās darbības izmaksas kļūst par īstermiņa attīstības priekšrocību ▪ Zemu kvalificēto darba ņēmēju nespēja pietiekami īsā laikā apgūt jaunas prasmes, kas nepieciešamas mainīgajam tirgum
- nodarbinātība un	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsta sieviešu nodarbinātība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts ilgstošo bezdarbnieku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Attīstās valsts un pašvaldību institūcijām alternatīvie sociālās 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sociālās atstumtības pieaugums var atsaukties ar bērnu, kuri nav

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
bezdarbs	<ul style="list-style-type: none"> Stabila un ilgtspējīga sociālās apdrošināšanas, sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sistēma 	<p>īpatsvars</p> <ul style="list-style-type: none"> Augsts jauniešu (15-24 gadi) bezdarba līmenis Zems iedzīvotāju pašnodarbinātības līmenis, nepietiekamas zināšanas uzņēmējdarbības uzsākšanai Nedeklarētā nodarbinātība Ievērojama sociālā atstumtība un tās risks Vērojama diskriminācija pēc dzimuma pazīmes Ierobežotas iespējas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai Izteikta studiju virzienu dzimumu segregācija, kas sekmē arī darba tirgus un profesionālo dzimumu segregāciju Nepietiekama nodarbinātības un sociālās politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte un infrastruktūra Vietējā līmenī vāji attīstītas partnerības efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai 	<p>aprūpes pakalpojumi</p> <ul style="list-style-type: none"> Integrēta pieeja dzimumu un vecumu līdztiesībai visās valsts politikās Pieaug aktīvi nodarbinātības pasākumu rezultativitāte un efektivitāte, tādējādi sniedzot ieguldījumu bezdarba samazināšanā Valsts piedāvāto pasākumu un iniciatīvu rezultātā pieaug uzņēmējdarbības aktivitāte 	<p>ieguvuši pamatizglītību, skaita pieaugumā</p> <ul style="list-style-type: none"> Būtisks sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvara pieaugums
- izglītība un apmācība	<ul style="list-style-type: none"> Attīstīts augstākās un profesionālās izglītības iestāžu tīkls visā Latvijas teritorijā Augsts iedzīvotāju vispārējais izglītības līmenis Liels augstākajā izglītībā studējošo īpatsvars (viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā un 	<ul style="list-style-type: none"> Nav sistemātiskas tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījuma profesionālajā un augstākajā izglītībā analīzes darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālās kvalifikācijas sistēma un izglītības programmas Ierobežota izglītības sistēmas kapacitāte, noteikta ar 	<ul style="list-style-type: none"> Uzlabotais izglītības saturs dabaszinātnēs un ieviesta centralizēto eksāmenu sistēma vidējā izglītībā Plašas starptautiskas (īpaši ES) pieredzes izmantošana izglītības sistēmas pilnveidošanai un dalība izglītības kvalitātes salīdzinošajos pētījumos 	<ul style="list-style-type: none"> Negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums, kā rezultātā samērā straujš izglītojamo un studējošo skaita samazinājums visos izglītības līmeņos Pedagogu novecošanās un iespējams pedagogu trūkums Sagatavoto jauno speciālistu

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
	<p>pasaulē)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitatīva, pieejama un konkurētspējīga izglītība izvirzīta kā viena no svarīgākajām valdības un valsts prioritātēm ▪ Izstrādāti nacionālie politikas plānošanas dokumenti izglītības un mūžizglītības attīstībai 2007.-2013.gadam ▪ Pieredze mazākumtautību un bilingvālās izglītības īstenošanā ▪ Mūsdienīga izglītības sistēmas normatīvā bāze 	<p>infrastrukturā novocojumu visos izglītības līmeņos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekams vispārējās izglītības pedagogu skaits un kvalifikācija ▪ Akadēmiskā personāla novecošanās un nepietiekama to kvalifikācijas paaugstināšanas aktivitāte ▪ Nepietiekams maģistra un doktora studiju programmās studējošo skaits un doktora grādu ieguvušo skaits ▪ Nav pietiekoši attīstīta profesionālā orientācija jauniešiem ▪ Neefektīvā sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm un darba devējiem ▪ Zems profesionālās izglītības prestižs un nepietiekama izglītības kvalitāte, zems profesionālajā izglītībā studēt gribētāju skaits ▪ Zems studējošo īpatsvars dabaszinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu un veselības aprūpes jomās ▪ Ierobežotas mūžizglītības (tālākizglītības) iespējas, kā arī ierobežotas izglītības iespējas sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām ▪ Nepietiekama infrastruktūra un pedagogu kvalifikācija izglītojamu ar īpašām vajadzībām integrācijai ▪ Izglītības sistēmas ilgstoša nespēja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pieprasījums pēc kvalificētiem nozaru speciālistiem, kas savukārt veicina izglītības piedāvājuma attīstību un pilnveidošanu ▪ Salīdzinoši liels pašu studējošo vai kredītresursu līdzekļu ieguldījums augstākās izglītības ieguvē, kas liecina par izglītības pieprasījumu un prestižu valstī ▪ Tiek paaugstināta Latvijas izglītības kvalitāte un atbilstība darba tirgus prasībām, nodrošinot ciešāku izglītības iestāžu sadarbību ar darba devēju pārstāvjiem un ieguldot līdzekļus sistēmas attīstībā ▪ Ārpusklases un interešu izglītības iespējas ▪ Mūžizglītības pamatnostādņu un reģionālo rīcības plānu ieviešana, attīstīts tālākizglītības piedāvājums ▪ Pieejama izglītības infrastruktūra mūžizglītības vajadzībām 	<p>emigrācija uz citām valstīm</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Izglītības pakalpojumu izmaksu pieaugums

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
		piemēroties darba tirgus prasībām		
- veselības aprūpe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veiksmīgi norit veselības aprūpes sistēmas reforma ▪ Augsts medicīniski zinātniskais potenciāls ▪ Valstī ir noteikta politika veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstībai, nodrošinot integrētas veselības aprūpes sistēmas turpmāku attīstību. ▪ Izstrādāta valsts politika cilvēkresursu nodrošināšanai un to attīstībai veselības aprūpes nozarē ilgtermiņa posmā; ▪ Izstrādāta valsts politika tuberkulozes un HIV infekcijas izplatības ierobežošanai, tabakas izstrādājumu pieprasījuma samazināšanai un piedāvājuma ierobežošanai, sabiedrības izglītošanai par veselīga uztura jautājumiem un alkohola patēriņa mazināšanai un alkoholisma ierobežošanai. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Slikts iedzīvotāju veselības stāvoklis ▪ Strauji pieaug arodslimību gadījumu skaits, augsts nelaimes gadījumu īpatsvars darbā ▪ Nevienlīdzīga pieejamība primārai, sekundārai un neatliekamai medicīniskai palīdzībai. ▪ Veselības aprūpē nepietiekoši tiek uzsvērtā veselības veicināšana un profilakse ▪ Veselības aprūpes nozare nav nodrošināta ar cilvēkresursiem nepieciešamajā skaitā, izvietojumā un pieprasījumam atbilstošā kvalifikācijā Nepietiekamā līmenī nodrošināta sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pieeja veselības aprūpes pakalpojumiem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzlabojot sabiedrības izpratni par veselīgu dzīves veidu tiks veicināta darbaspēka kvalitāte un tiks nodrošināta pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū saglabāšana. ▪ Izpētot un izvērtējot situāciju sabiedrības veselības nozarē, tiks paaugstināta investīciju efektivitāte veselības aprūpes infrastruktūrā, cilvēkresursos un veselības veicināšanas pasākumos. ▪ Attīstot veselības aprūpes un veselības veicināšanā iesaistīto personālu, tiks nodrošināta kvalitatīvāka veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana un tiks veicināta sadarbība starp veselības aprūpes iestādēm un darba devējiem. ▪ Sakārtojot primāro, sekundāro un terciāro veselības aprūpi un neatliekamo medicīnisko palīdzību, tiks uzlabota veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāte un pieejamība. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekošs finansējums sabiedrības veselības nozares politikas plānošanas dokumentu aktivitāšu ieviešanai. ▪ Nav nodrošināta veikto sabiedrības veselības pasākumu nepārtrauktība un pēctecība. ▪ Sabiedrības veselības nozares kā valsts nozīmes prioritātes maiņa, mainoties politiskiem „spēlētājiem”. ▪ Nesaskaņotība sabiedrības veselības attīstībā iesaistīto institūciju darbībā, īstenojot vienotu mērķi.
Infrastruktūra un pakalpojumi	▪	▪	▪	▪
- enerģētika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts atjaunojamo energoresursu izmantošanas līmenis ▪ Attīstīts elektroenerģijas pārvades tīkls, ir liela daudzumu starpvalstu savienojumi ▪ Latvijai ir stratēģiskas nozīmes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neefektīvas un videi nedraudzīgas siltumenerģijas ražošanas tehnoloģijas ▪ Zema energoefektivitāte ▪ Nepietiekoši izmantoti vietējie un alternatīvie energoresursi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts un privātas partnerības iespēju izmantošana infrastruktūras straujākai attīstībai ▪ Elektroenerģijas un gāzes tirgus atvēršana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atkarība no ārzemju energoresursiem ▪

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
	gāzes apakšzemes dabīgās glabātuves			
- vide	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitatīvi dabas resursi, tajā skaitā pazemes ūdeņu resursi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zema centralizēto ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamība un kvalitāte ▪ Nepietiekama un neefektīva notekūdeņu attīrīšana ▪ Nepilnīgi nodrošināta atkritumu savākšana, nodalīšana un pārstrāde ▪ Nepietiekoša sadzīves un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūra ▪ Ievērojams skaits vēsturiski piesārņoto teritoriju un degradēto rūpniecisko teritoriju ▪ Nepietiekoša tūrisma infrastruktūra īpaši aizsargājamās dabas teritorijās 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts un privātas partnerības iespēju izmantošana infrastruktūras straujākai attīstībai ▪ Sakārtota teritorijas plānošana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tehnogēno un vides risku kompleksa izvērtējuma un stratēģijas trūkums, vides monitoringa un kontroles ierobežotās iespējas ▪ Ekstensīvas galvaspilsētas attīstības palielināta slodze uz vidi
- kultūras un tūrisma infrastruktūra	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bagātīgs un starptautiski nozīmīgs materiālais un nemateriālais kultūras mantojums, augstvērtīgas tradicionālās un mūsdienu kultūras izpausmes ▪ Saglabāta vietējā kultūras daudzveidība un identitāte ▪ Kultūrai ir salīdzinoši augsta vieta sabiedrības vērtību hierarhijā Latvijā ▪ Daudzveidīgā un nepiesārņotā vide, ainaviskā bagātība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekoši izmantots kultūrvides sociālekonomiskais potenciāls, fiziski un morāli novecojusi kultūras infrastruktūra ▪ Kultūras norišu koncentrācija Rīgā; disproporcijas kultūras produktu piedāvājumā ▪ Nepietiekošs starptautiski konkurētspējīgu un atpazīstamu tūrisma produktu piedāvājums ▪ Tūrisma infrastruktūras un pakalpojumu kvalitātes, kapacitātes un vienmērīga pārklājuma trūkums ▪ Izteikta tūrisma pakalpojumu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kultūras mantojums un kultūras pakalpojumi ir nozīmīgs resurss iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā, kultūras tūrisma sekmēšanā un ilgtspējīgā reģionu sociāli ekonomiskajā attīstībā ▪ Pieprasījuma pieaugums pēc kultūras produktiem Latvijas reģionos ▪ Starptautiskās kultūras apmaiņas un kultūras eksporta intensitātes pieaugums ▪ Tūrisma tirgus paplašināšanās ▪ Veselības un rekreatīvā, kultūras un aktīvā tūrisma produkta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Produktīva un kvalificēta darbaspēka aizplūšana no reģioniem, ekonomiskās aktivitātes samazināšanās, depopulācija un sabiedrības sašķelšanās un kopīgu vērtību trūkums ▪ Latvijas kultūras produktu starptautiskās konkurētspējas mazināšanās ▪ Kultūrvides noplicināšanās un kultūras pieminekļu neatgriezeniska bojāeja ▪ Tūrisma attīstības tempu samazinājums ▪ Konkurences pieaugums

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
		sezonalitāte	pieprasījuma pieaugums	starptautiskajā tūrisma tirgū
- transports	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Optimāls transporta infrastruktūras izvietojums ▪ Liela daļa būtiskas transporta infrastruktūras ir iekļauta ES nozīmes projektos ▪ Straujš pasažieru apgrozījuma pieaugums lidostā „Rīga” 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liels satiksmes negadījumu skaits ▪ Neapmierinošs autoceļu un dzelzceļa infrastruktūras tehniskais stāvoklis – nolietojums ▪ Neefektīvie un nekonkurētspējīgi pilsētas un piepilsētas sabiedriskā transporta pakalpojumi ▪ Dzelzceļa satiksmes pārklājuma samazināšanās pasažieru pārvadāšanai ▪ Rīgas jūras pasažieru termināla nepietiekoša kapacitāte ▪ Neoptimāla ostu pievadceļu kapacitāte ▪ Nolietojusies mazo ostu infrastruktūra ▪ Reģionālo lidostu novecojusi infrastruktūra ▪ Transporta līdzekļu, kas pielāgoti cilvēkiem ar kustību traucējumiem, īpatsvars ir neapmierinošs ▪ Nepietiekams finansējums gaisa transporta infrastruktūras attīstībai ▪ Nepietiekama lidostas „Rīga” termināla jauda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts un privātas partnerības iespēju izmantošana infrastruktūras straujākai attīstībai ▪ Vienotas ostu politikas izstrāde, paredzot ostu izmantošanas dažādošanu un efektīvāku izmantošanu ▪ Lidostas „Rīga” izveidošana par nozīmīgu Eiropas līmeņa gaisa satiksmes centru ar nemainīgi augstu kvalitātes līmeni pasažieru un kravu apkalpošanā, tādējādi radot priekšnoteikumus arī citu nozaru attīstībai. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Konkurēnce no kaimiņvalstīm tranzīta pakalpojumu sniegšanā ▪ Aviācijas degvielas nodokļa ieviešana
Ilgspējīga attīstība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitatīva, ekoloģiski tīra, nepārbīvēta vide ▪ Apmierinoši meža, zemes un ūdens resursi ▪ Saglabāta dabas daudzveidība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vāja vides politikas integrācija nozaru politikās ▪ Ievērojams vides infrastruktūras īpatsvars neatbilst ES prasībām 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaunu naftas un gāzes iegulu apguve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tehnogēno risku izvērtējuma un stratēģijas trūkums ▪ Pārrobežu piesārņojums
Makroekonomiskā	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts IKP pieaugums 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Straujš inflācijas palielinājums 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Labvēlīga investīciju vide un 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekonomikas pārkāršanas risks

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
stabilitāte	<ul style="list-style-type: none"> Zems budžeta deficīts Zems valsts parāds 		privāto investīciju augsti pieauguma tempi	
Teritorijas līdzsvarota attīstība	<ul style="list-style-type: none"> Vienmērīgs pilsētu izvietojums Transporta infrastruktūras izvietojums ir vienmērīgs Galvaspilsētas Rīgas izdevīgais ģeogrāfiskais izvietojums Republikas pilsētu atrašanās primāro transporta koridoru tuvumā 	<ul style="list-style-type: none"> Pastāv izteiktas negatīvas sociālekonomiskās attīstības tendences starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju, kā arī starp plānošanas reģioniem Būtiskas atšķirības pakalpojumu pieejamības ziņā Vāja vietējo centru (ciematu un mazpilsētu) attīstība Cilvēkresursu aizplūšana no lauku teritorijām uz lielpilsētām. Zema darbaspēka iekšējā mobilitāte 	<ul style="list-style-type: none"> Rīga – Baltijas jūras reģiona metropole Eiropa reģionu, pārrobežu sadarbība Pilsētu izaugsmes resursu izmantošana sociāli ekonomiskās attīstības sekmēšanai, novēršot Rīgas un tās apkārtnes teritoriju pārpadzīvotību, Integrēta teritoriju attīstība, Pilsētu-lauku sadarbība 	<ul style="list-style-type: none"> Iedzīvotāju skaita tālāka samazināšanās atsevišķās valsts teritorijās Sociāli ekonomisko attīstības atšķirību starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju pieaugums/nesamazināšanās Nepietiekama investīciju koordinācija un savstarpējā papildinātība Izteikta centra – perifērijas dalījuma saglabāšanās
Vienādas iespējas	<ul style="list-style-type: none"> Augsts sieviešu nodarbinātības līmenis salīdzinājumā ar ES vidējo Pilnveidota likumdošana vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšanai 	<ul style="list-style-type: none"> Salīdzinoši zema sabiedrības izpratne par dzimumu līdztiesības aspektu nozīmi dažādās dzīves jomās Personām ar funkcionāliem traucējumiem nepielāgota vide (tai skaitā, izglītības ieguvei, nodarbinātībai) 	<ul style="list-style-type: none"> Izglītoti dažādu jomu speciālisti par dzimumu līdztiesības jautājumiem un to nozīmi Radīti priekšnoteikumi dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanai (izveidots mehānisms) Aktīvas sabiedriskās organizācijas invalīdu un citu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu jautājumu risināšanā Saskaņota un stratēģiska pieeja sociālās iekļaušanas veicināšanai 	<ul style="list-style-type: none"> Nepietiekama politikas veidotāju izpratne par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas izmantošanas nepieciešamību Palielinās iedzīvotāju skaits, kas pakļauti sociālās atstumtības riskam Darba devēji nav motivēti nodarbināt invalīdus, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un citas sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas
Informācijas sabiedrība	<ul style="list-style-type: none"> Stabili izaugsmes tempi IT nozarē Augsti Interneta lietotāju skaita pieauguma tempi Ir izveidotas visu būtisko valsts reģistru informācijas sistēmas Augsti e-komercijas attīstības 	<ul style="list-style-type: none"> Nevienmērīgi attīstīta IKT infrastruktūra, ierobežota pieeja internetam, īpaši platjoslas tīkliem Nepietiekošs e-pārvaldes pakalpojumu klāsts neveicina informācijas sabiedrības 	<ul style="list-style-type: none"> Konkurences ietekmē uzlabosies IKT pakalpojumu pieejamība un kvalitāte 	<ul style="list-style-type: none"> Elektronisko sakaru nozares monopolizācija Digitālās plaisas palielināšanās

Jomas	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
	tempi	veidošanos <ul style="list-style-type: none"> Nepietiekošas IKT iemaņas visiem informācijas sabiedrības procesos iesaistāmajiem 		
Rīgas starptautiskā konkurētspēja	<ul style="list-style-type: none"> Rīga kopā ar piepilsētām ir lielākā aglomerācija iedzīvotāju skaita ziņā Baltijas – Skandināvijas reģionā Rīga ir nozīmīgs transporta un komunikāciju krustpunkts Augoša ekonomika un tūrisms Zems bezdarba līmenis Telpiskās attīstības iespējas Rīgā koncentrējas lielākā daļa Latvijas ārvalstu investīciju Rīgā koncentrējas zinātnes un pētniecības potenciāls Rīga ir ostas pilsēta Multikulturāla vide Teritoriju rekreācijas iespējas 	<ul style="list-style-type: none"> Zems IKP uz vienu iedzīvotāju Augsta inflācija Nepievilcīga infrastruktūra Vietējo energoresursu neesamība 	<ul style="list-style-type: none"> Rīga kā Baltijas valstu centrālā metropole Rīga kā pilsēta ar sakoptu un sakārtotu pilsētvidi un sabiedrisko infrastruktūru Rīga kā kultūras, darījumu un tūrisma centrs Uz starptautisku tirgu orientētu pakalpojumu un ražošanas sektora attīstība Lietišķās zinātnes rezultāta komercializācija, inovācijas un tehnoloģiju pārnese Ārzemju investīcijām pievilcīgs centrs 	<ul style="list-style-type: none"> Starptautisko transporta koridoru attīstība, apejot Rīgu Kvalificēta darbaspēka aizplūšana uz ārzemēm Ģeogrāfisko priekšrocību mazināšanās attīstoties tehnoloģijām Ekonomikas „pārkāršana” Ārpolitiskās situācijas pasliktināšanās Rīgas iekšējo atšķirību un degradēto teritoriju platību palielināšanās

2.2. Stratēģijas izklāsts

527. DP stratēģijas uzdevums ir noteikt ERAF un KF finansētās programmas apguves mērķus un prioritātes 2007.-2013.gadu plānošanas periodam. Stratēģija balstās uz pamatnostādņiem, kas ietvertas KSP, NAP, LNLN, TVS.
528. DP stratēģija aptver tikai tās prioritātes, kuru īstenošanā paredzēts piesaistīt ERAF un KF atbalstu. Tomēr stratēģijas īstenošana nav skatāma atrauti no kopējās valsts attīstības politikas un pasākumiem, kas tiks īstenoti pārējās divās ES struktūrfondu līdzfinansētajās darbības programmās, kā arī pasākumiem, kas tiks īstenoti neatkarīgi no fondu atbalsta, piemēram, pasākumi, kas tiks finansēti no valsts, pašvaldību un citiem finanšu avotiem, vai pasākumi, kas nav tiešā veidā saistīti ar finansiālām investīcijām, bet ar izmaiņām nozaru politikās, normatīvos aktos vai administrācijā. Minētie pasākumi tiek aplūkoti NAP, LNLN, TVS un citos politikas plānošanas dokumentos.
529. Stipri un vāji puši, kā arī iespēju un draudu analīze identificē virkni izaicinājumu un attīstības problēmu saistībā ar infrastruktūru un pakalpojumiem, kas ir izšķiroši attīstībai. Latvijā kopumā ir labvēlīgi apstākļi līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai, piemēram, vienmērīgs pilsētu izvietojums valsts teritorijās, kas ir policentriskas valsts attīstības priekšnosacījums, kvalitatīva un nepārbļīveta vide, apmierinošs vietējo dabas resursu stāvoklis, optimāls transporta infrastruktūras izvietojums. Tajā pašā laikā ekonomikas tālāku izaugsmi un teritorijas līdzsvarotu attīstību apdraud infrastruktūras nolietojums vai neatbilstība ekonomikas izaugsmes radītajām kvalitātes prasībām, publisko pakalpojumu zemā kvalitāte un ierobežotā pieejamība. Šī stratēģija ir vērsta uz to, lai mazinātu risku, ka infrastruktūras un publisko pakalpojumu nepilnības sāk traucēt tautsaimniecības tālāku strauju izaugsmi, kā arī negatīvi ietekmēt cilvēku dzīves kvalitāti dažādās valsts teritorijas daļās.

Stratēģijas pamatprincipi

530. *Pēctecība* – uzsākot SF un KF ieviešanu 2004.gadā, Latvija ir nospraudusi sasniedzamos vidēja un ilgtermiņa mērķus, kā arī virkni prioritāšu, kas atspoguļotas SF Vienotajā programmdokumentā un KF ietvara dokumentā 2004.-2006.gadu finansēšanas periodam. SF un KF intervencei ir jāturpina uzsāktās investīcijas tajās jomās, kur reformu vai restrukturizācijas mērķi vēl nav sasniegti. 2007.-2013.gada SF un KF atbalstam jābūt loģiskam turpinājumam investīcijām, kas jau ir veiktas vai notiek DP sagatavošanas laikā, un jābalstās uz 2004.-2006.gada periodā iegūtās pieredzes un sasniegtajiem rezultātiem.
531. *Stratēģiskā pieeja un daudzgadu plānošana* – fondu apguves stratēģijai jābalstās uz septiņu gadu politikas plānošanas ciklu, un tā izriet no esošās situācijas analīzes, identificētām problēmu jomām, uz kurām balstoties, izstrādāta attīstības investīciju stratēģija, kā arī noteikti izmērāmi sasniedzamie mērķi un rezultāti.
532. Savukārt stratēģiska pieeja fondu apgūšanai var tikt nodrošināta tikai tad, ja tiks ievērots *koncentrācijas princips*. Lai arī Latvijai pieejamais ES finansiālais atbalsts ir ievērojams, tas joprojām tikai līdzfinansē valsts finansiālo ieguldījumu attīstības problēmju risināšanai. Tādēļ, lai panāktu maksimālu atdevi un jūtami straujāku struktūrfondu atbalstīto investīciju ietekmi uz valsts ekonomisko un sociālo izaugsmi, Latvijai piešķirtais finansējums jāizmanto mērķtiecīgi, prioritizējot atbalstāmās jomas un koncentrējot fondu atbalstu tur, kur tā nepieciešamība un līdztekus arī atdeve ir vislielākā. Jāapzinās, ka gan finanšu resursi, gan administratīvā kapacitāte un laika resursi 2007.-2013.gada periodam ir ierobežoti, kas neizbēgami prasa izdarīt izvēli par labu noteiktam skaitam būtiskāko atbalsta jomu un pasākumu, kuros varētu sasniegt nospraustos attīstības mērķus.

533. *Papildinātība* – SF un KF investīcijas valsts attīstībā nedrīkst aizstāt tās investīcijas attīstībā, ko valsts līdz šim ir veikusi no sava budžeta. SF un KF atbalstam ir jābūt papildus atbalstam tām jomām, kur valsts jau iegulda savu finansējumu, vai arī tām jomām, kurās valsts ir skaidri nospraudusi uz ekonomisko un sociālo izaugsmi vērstu reformu un attīstības stratēģiju, un SF vai KF līdzekļi var palīdzēt to īstenot.
534. *Valsts un privātā partnerība* – ierobežotie valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi publisko investīciju projektu īstenošanai nozīmē nepietiekamu infrastruktūras uzturēšanu un attīstību, kas tautsaimniecībā rada negatīvas sekas, samazinot publiskā sektora efektivitāti, valsts pamatlīdzekļu vērtību un to ekonomisko atdevi. Meklējot iespējamus resursus tālākai infrastruktūras un sniegto pakalpojumu attīstībai, ir attīstījies publiskā un privāta sektora sadarbības modelis – valsts un privātā partnerība (VPP), kur pamatā ir šā modeļa spēja apvienot abu sektoru stiprās puses, izmantojot privātā komersanta jaunievedumu spējas pakalpojumu sniegšanā un racionāli lietojot valsts budžeta līdzekļus. Bez tam, ierobežotā publiskā finansējuma apjoma dēļ ir nepieciešams veicināt esošo līdzekļu efektīvu apsaimniekošanu un izlietojumu, izmantojot privātā sektora priekšrocības. Līdz ar to arī SF un KF apguvē jāveicina VPP pielietojums.

Kopējā ES fondu apguves stratēģija

535. Kopējā ES fondu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguves stratēģija ir noteikta Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā (VSID). ES fondu atbalsta uzdevums 2007.-2013.gados ir veicināt ātrāku valsts ekonomisko izaugsmi un tuvošanos ES dalībvalstu vidējam labklājības līmenim. Šis mērķis ir mērāms kā vēlme sasniegt ES dalībvalstu vidējo iekšzemes kopprodukta (IKP) līmeni uz vienu iedzīvotāju. Lai šo rādītāju sasniegtu, Latvija ES fondu intervencei 2007.-2013. gados izvirza sekojošus sasniedzamos rezultātus:
- ikgadēji saglabāt stabilu IKP pieauguma tempu 6-8% līmenī (bāzes vērtība 2006.gadā - 11,9%),
 - paaugstināt nodarbinātības līmeni līdz 70%, tajā skaitā, sieviešu nodarbinātības līmeni – līdz 66% un vecāku cilvēku nodarbinātības līmeni – līdz 55% (bāzes vērtība 2006.gadā – 66,3%, nodarbinātības līmenis sievietēm – 62,3%, vecāku cilvēku nodarbinātības līmenis – 53,3%),
 - bezdarba līmeni samazināt zem 6% (bāzes vērtība 2006.gadā – 6,8%),
 - sasniegt vismaz 53% no ES vidējā produktivitātes rādītāja (IKP pēc PPS uz vienu strādājošo) (bāzes vērtība 2005.gadā – 47,9%).
536. Turklāt Latvija nosaka arī šādus ietekmes rādītājus ES fondu intervences izvērtēšanai:
- ilgstošā bezdarba rādītāju samazināt līdz 2,0% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita (bāzes vērtība 2006.gadā - 2,5%),
 - iedzīvotāju īpatsvaru, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, palielināt līdz 62% (bāzes vērtība 2004.gadā – 9%),
 - sasniegt laika ietaupījuma vērtību pasažieriem, pateicoties izbūvētiem un rekonstruētiem autoceļiem – 10,9 miljoni EUR/gadā.
537. Lai Latvija varētu panākt pārējo ES attīstībā, ar fondu palīdzību ir jāīsteno valsts attīstības stratēģija, ko valdība noteikusi Nacionālajā attīstības plānā. NAP valsts attīstības stratēģijas priekšplānā izvirza izglītotu, radošu un uzņēmīgu cilvēku, bet kā galveno mērķi nosaka veidot uz izglītību, zinātni un konkurētspējīgiem uzņēmumiem balstītu tautsaimniecību. Līdz ar to ES fondu atbalsts 2007.-2013.gados primāri tiks virzīts uz iedzīvotāju izglītību, uzņēmumu tehnoloģisko izcilību un elastību, kā arī zinātnes un pētniecības attīstību, lai veicinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos valstī. Līdztekus šim stratēģiskajam mērķim

svarīgi ir nodrošināt to, ka ar ES fondu atbalstu tiek stiprināti arī citi nepieciešamie priekšnoteikumi ilgspējīgai ekonomiskai attīstībai un cilvēku dzīvei Latvijā kopumā.

538. Lai sasniegtu augstāk minēto vispārējo mērķi, ES fondu investīcijas tiek plānotas atbilstoši trim tematiskām asīm:
- I ass - cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana,
 - II ass - konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku,
 - III ass - publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai.
539. Līdztekus šīm trim tematiskajām asīm SF un KF apgūvē svarīgas ir arī horizontālās prioritātes - tādas kā teritorijas līdzsvarota attīstība, Rīgas starptautiskā konkurētspēja, makroekonomiskā stabilitāte, vienādu iespēju un ilgspējīgas attīstības veicināšana, kā arī informācijas sabiedrības attīstība.
540. Investīcijas no ERAF un KF DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pamatā saistāmas ar tematisko asi „Publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai”, kā arī tematisko asi „Cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana”, tomēr vienlīdz svarīgi ir nodrošināt papildinātību ar pirmo un trešo tematisko asi, kurām finansējums tiks nodrošināts no ESF un ERAF finansētajām DP.

DP stratēģiskie mērķi

541. Priekšnoteikums Latvijas ilgspējīgai attīstībai un virzībai uz zināšanu ekonomiku ir arī tās teritorijas sasniedzamība un pievilcīgums gan uzņēmējiem, gan iedzīvotājiem kopumā. No cilvēku resursu viedokļa ir svarīgi Latvijas iedzīvotājiem nodrošināt atbilstošu izglītības, darba un dzīves kvalitāti neatkarīgi no tā, kurā teritorijas daļās tie dzīvo. No tautsaimniecības attīstības viedokļa nedrīkst pieļaut situāciju, ka nepietiekami attīstīta infrastruktūra un publiskie pakalpojumi kļūst par traucēkli straujam ekonomiskajam pieaugumam. NAP kā mērķi izvirza pamatnosacījumu radīšanu cilvēka dzīvei, kā arī ekonomiskai un sociālai aktivitātei, kā vienu no prioritātēm nosaucot arī infrastruktūras attīstību.
542. Apzinoties, ka investīcijas infrastruktūrā ir finansiāli ietilpīgas un to īstenošana prasa arī nozīmīgus laika resursus, kā arī to, ka valsts attīstības stratēģija ir vērsta uz tādas tautsaimniecības attīstību, kas balstās uz izglītību, zinātni un konkurētspējīgiem uzņēmumiem, 2007.-2013.gadu periodā pamata uzmanība jāliek uz tāda veida investīcijām infrastruktūrā un pakalpojumos, kas rada tiešu un nepastarpinātu ietekmi uz šīs stratēģijas īstenošanu.
543. Kā viens no būtiskākajiem pasākumiem valsts infrastruktūras attīstībā ir SF ieguldījums infrastruktūrā, kas nodrošina cilvēku kapitāla attīstību. Šajā gadījumā tieši izglītības infrastruktūras modernizācija vislielākā mērā veicina tautsaimniecības attīstībai nepieciešamo cilvēkresursu attīstību un kvalificēta darbaspēka sagatavošanu, kas nepieciešami virzībai uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku. Ar investīcijām izglītības infrastruktūrā un izglītības materiāltehniskajā nodrošinājumā (mācību līdzekļi, aprīkojums, iekārtas, aparatūra) ir jāpanāk, lai profesionālā apmācība, studijas un pētniecība norisinātos materiāltehniskajā vidē, kas atbilst modernizētam mācību saturam un darba videi inovatīvos attiecīgās nozares uzņēmumos. Tas būtiski uzlabos izglītības kvalitāti un tādējādi sekmēs augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu atbilstoši mūsdienu darba tirgus prasībām. Vienlaicīgi ir svarīgas investīcijas arī tādu ar cilvēkresursu attīstību saistītu pakalpojumu nozaru infrastruktūrā kā nodarbinātības, sociālās un veselības aprūpes infrastruktūrā.
544. Informācijas sabiedrības attīstības un zināšanu ekonomikas izaugsmes priekšnosacījums ir efektīvu un plaši pieejamu informācijas apmaiņas mehānismu darbība. Tas pamato jaunas

efektīvi koordinētas investīcijas IKT infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā, pieejamības publiskajiem tīkliem uzlabošanā, kā arī IKT un informācijas apstrādes prasmju nodrošināšanā. Šajā jomā atbalstam IKT infrastruktūrai un pakalpojumiem (trešā tematiskā ass) un investīcijām cilvēku kapitālā (pirmā tematiskā ass) jābūt savstarpēji koordinētiem un papildinošiem.

545. Ar SF un KF atbalstu transporta nozarē jāpanāk, ka valsts kopumā kļūst pieejamāka un uzlabojas dažādu tās teritorijas daļu sasniedzamība. Vienlaikus jānodrošina, ka šīs transporta infrastruktūras kapacitāte, kvalitāte un drošības līmenis pieaug proporcionāli pieprasījumam, ko rada ekonomikas izaugsme. Tas prasa gan starptautiskas nozīmes transporta infrastruktūras savlaicīgu attīstību un esošās infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu (ceļi, dzelzceļš, ostas, lidostas), gan reģionālā un vietējā līmeņa transporta infrastruktūras (galvenokārt autoceļi) kvalitātes uzlabošanu, gan arī sabiedriskā transporta sistēmas pilnveidošanu un kvalitātes līmeņa paaugstināšanu.
546. Lai sekmētu vienotu pieeju transporta investīciju Rīgā un tās apkārtnē ieviešanā, Satiksmes ministrija sadarbībā par Rīgas pilsētas pašvaldību un Rīgas plānošanas reģionu izstrādās Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrēto attīstības koncepciju. Tā integrētā veidā aptvers transporta sektora investīcijas, kuras paredzētas jau esošajos politikas plānošanas dokumentos - Rīgas attīstības programmā 2006.-2012.gadam, Rīgas rajona teritorijas plānojumā un Transporta attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam. Koncepcija nodrošinās investīciju savstarpējo koordināciju starp dažādiem transporta veidiem un atbalsta jomām (ceļi, ielas, sabiedriskais transports, dzelzceļš, osta, lidosta, satiksmes drošība, u.c.), kā arī saistīs transporta sektora investīcijas, kuras vērstas gan uz pasažieru, gan kravu pārvadājumiem. Papildus minētajam, koncepcija ietvers aprakstu par investīciju vajadzībām, kā arī to prioritizāciju, ietekmes analīzi, priekšlikumus efektīvākai dažādu sektoru savstarpējai saiknei un iespējamo negatīvo seku mazināšanu. Investīcijas Rīgā un Pierīgā šīs DP ietvaros var tikt veiktas pēc Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrētās attīstības koncepcijas sagatavošanas. Koncepciju plānots sagatavot un izskatīt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā un iesniegt Eiropas Komisijā līdz 2008.gada 29.februārim.
547. Investīcijas vides un enerģētikas, t.sk., siltumapgādes infrastruktūrā ir jāīsteno, lai būtiski uzlabotu sniegto pakalpojumu pārklājumu, kvalitāti, izmaksu efektivitāti un ilgtspējību. Līdztekus nepieciešamībai ieviest ES normatīvajos aktos noteiktās prasības un mērķus attiecībā uz vides aizsardzību, svarīgi ir panākt, lai šīs investīcijas palielinātu atsevišķu valsts teritorijas daļu ekonomisko pievilcību investoriem un apmeklētājiem, kā arī garantētu dzīves kvalitāti tās iedzīvotājiem. Teritoriju attīstības iespējas būtiski var ietekmēt arī vides riski, kā arī vēsturiski piesārņotās teritorijas. Tādēļ nepieciešams veikt nepieciešamos pasākumus, lai mazinātu šos riskus un to nelabvēlīgo ietekmi.
548. Siltumnīcefekta gāzu (oglekļa dioksīds, metāns, vienvērtīgā slāpekļa oksīds u.c.) emisijas prognozes liecina, ka, realizējot patreizējo klimata pārmaiņu samazināšanas politiku lielākajās siltumnīcefekta gāzu emisiju radošajās nozarēs – enerģētikā, transportā, lauksaimniecībā un atkritumu saimniecībā, Latvija spēs izpildīt ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto protokolā noteiktās emisiju samazināšanas saistības 2008.-2012.gadā (šajā periodā kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas jāsamazina vismaz par 8%, salīdzinot ar 1990.gada līmeni), tomēr Latvija apzinās, ka šīs politikas ietvaros plānotie emisijas samazināšanas pasākumi prasīs lielus ieguldījumus.
549. Neskartās dabas teritorijas, bioloģiskā daudzveidība, kultūras un vēstures mantojums ir resurss, kuru, atbilstoši pielāgojot, var izmantot valsts un tās atsevišķu teritoriju ekonomiskā potenciāla palielināšanai, ekonomiskās aktivitātes veicināšanai, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes rādītāju uzlabošanai. Tādēļ SF un KF atbalstam šajās jomās būtu jāpanāk, ka tiek

pilnveidota ar minētajiem resursiem saistītā infrastruktūra un publiskie pakalpojumi, kas atļautu to izmantot kā veicinātāju tālākai investīciju (īpaši privātā sektora) piesaistei un ekonomiskās aktivitātes pieaugumam apkārt esošajā teritorijā. Investīcijas šajās jomās īpaši varētu veicināt tūrisma nozares attīstību, kur, izstrādājot un pilnveidojot tūrisma produktus, varētu panākt lielāku apmeklētāju skaitu gan valstī kopumā, gan atsevišķās tās teritorijas daļās.

550. Iniciatīvas „Reģioni ekonomiskām pārmaiņām” ietvaros vadošā iestāde sadarbībā ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju apņemas:

- veikt vajadzīgos pasākumus, lai ikdienas plānošanā jeb programmu sagatavošanā ietvertu¹⁰⁶ inovatīvas darbības, kas saistītas ar to tīklu rezultātiem, kuros ir pārstāvēti reģioni,
- uzraudzības komitejā (vai programmas komitejā) atļaut piedalīties to tīklu pārstāvim (kā novērotājam), kurā iesaistījies arī reģions¹⁰⁷, lai sniegtu pārskatu par tīkla darbību virzību,
- uzraudzības komitejas (vai programmu komitejas) darba kārtībā vismaz reizi gadā iekļaut punktu, lai uzklautu un pieņemtu zināšanai informāciju par tīkla darbībām un apspriestu atbilstošus priekšlikumus saistībā ar konkrēto programmu,
- gada ziņojumā sniegt informāciju par reģionālo pasākumu izpildi iniciatīvā „Reģioni ekonomiskām pārmaiņām”.

550.¹ Rīcības plāns, kas ir pielikums Eiropas Komisijas komunikācijai par ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (publiskots 2009.gada 10.jūnijā), identificē prioritārās jomas un labāko projektu paraugus. Šīs darbības programmas aktivitātēm, kas attiecas uz Baltijas jūras reģiona stratēģiju, katras prioritārās ass ietvaros ja nepieciešams, tiks piemēroti jauni sadarbības mehānismi papildus tiem, kas jau ir izveidoti darbības programmas ieviešanas un uzraudzības procesā. Vairāki šīs darbības programmas projekti attiecīgo aktivitāšu ietvaros dod vai dos ieguldījumu Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna ieviešanā. Katru gadu kārtējā ziņojumā par darbības programmas ieviešanu tiks aprakstīts un komentēts dažādu prioritāro asu aktivitāšu ieguldījums attiecīgajās Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna prioritātēs un apakšprioritātēs, ieskaitot projektu skaitu un tam atbilstošo finanšu apmēru (kopējās plānotās izmaksas un veikto maksājumu apmērs).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

DP prioritātes

551. Lai sasniegtu iepriekš izklāstītos stratēģiskos mērķus un tajā pašā laikā nodrošinātu efektīvu ERAF un KF vadību, darbības programmā tiek izvirzītas astoņas prioritātes:

- **Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai.** ERAF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz mūsdienīgas un augstas kvalitātes pakalpojumu nodrošināšanu izglītības, nodarbinātības, sociālās un veselības aprūpes jomās, atbalstu pamatā novirzot infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanai.
- **Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana.** ERAF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz dažādu valsts teritorijas daļu sasniedzamību un pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, to panākot ar IKT attīstību, elektroniskās pārvaldes ieviešanu un reģionālās nozīmes transporta savienojumu uzlabošanu.

¹⁰⁶ Atbilstošā prioritātē jānodrošina finansēšanas mehānisms.

¹⁰⁷ Reģions var būt gan NUTS 2 reģions, gan arī visa dalībvalsts (ja DP neizdala reģionālos līmeņus).

- Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana. KF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz valsts kopumā un atsevišķu valsts teritorijas daļu sasniedzamības uzlabošanu, pilnveidojot transporta infrastruktūru, kā arī veicinot videi draudzīgas transporta sistēmu attīstību.
- Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšana. ERAF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz nepieciešamo priekšnosacījumu veidošanu ekonomiskai aktivitātei, kā arī dzīves kvalitātes rādītāju uzlabošanai dažādās valsts teritorijas daļās, investējot vides infrastruktūrā un pakalpojumos, dabas un kultūras mantojuma saglabāšanā, tūrisma produktu attīstībā.
- Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana. KF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz videi draudzīgu attīstības priekšnoteikumu radīšanu, pilnveidojot vides infrastruktūru, kā arī paaugstinot energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu centralizētās siltumapgādes pakalpojumos.
- Policentriska attīstība. ERAF līdzfinansēta prioritāte, kas vērsta uz pilsētu kā reģionu attīstības dzinējspēku potenciāla nostiprināšanu.
- Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai. ERAF līdzfinansēta prioritāte, kuras ietvaros tiks sniegts atbalsts fonda vadības funkciju nodrošināšanai.
- Tehniskā palīdzība KF ieviešanai. KF līdzfinansēta prioritāte, kuras ietvaros tiks sniegts atbalsts fonda vadības funkciju nodrošināšanai.

DP saikne ar VSID horizontālajām prioritātēm

552. *Teritorijas līdzsvarota attīstība* – valsts līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai svarīgi ir mazināt nelabvēlīgās attīstības rādītāju atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām, īpaši starp galvaspilsētas reģionu un pārējo teritoriju, īstenojot policentrisku attīstības modeli. Izmantojot vienmērīgo apdzīvoto vietu pārklājumu valsts teritorijā, iespējams izveidot attīstības centru struktūru, kur līdzās nacionālas nozīmes attīstības centriem nozīmīgu vietu ieņem reģionālas, novadu un vietējas nozīmes attīstības centri. Attīstības centru uzdevums ir kalpot par valsts teritoriju sociālās un ekonomiskās attīstības dzinējspēkiem, kā arī publisko pakalpojumu centriem. ERAF un KF DP atbalsta infrastruktūrai un pakalpojumiem uzdevums būs mazināt nelabvēlīgās sociāli ekonomiskās attīstības tendences, atbalstot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centrus.
553. *Rīgas starptautiskā konkurētspēja* – Rīgas kā Baltijas jūras reģiona mēroga darījumu, zinātnes un kultūras izcilības centra nostiprināšanās ir izšķirošs faktors arī visas valsts straujai izaugsmei. Galvaspilsētas ekonomiskā potenciāla un starptautiskās konkurētspējas nostiprināšana, kā arī pilsētas straujās izaugsmes efekta pārnese uz pārējo valsts teritoriju ir arī ES fondu investīciju uzdevums. ERAF un KF DP ietvaros īpaša uzmanība tiks pievērsta infrastruktūras uzlabojumiem Rīgā, piemēram, transporta mezgli, izglītības, augstākās izglītības infrastruktūra u.c., apzinoties tās lielo ietekmi uz valsts attīstību kopumā.
554. *Makroekonomiskā stabilitāte* – valsts makroekonomiskā stabilitāte ir atkarīga no tautsaimniecības spējas saglabāt ekonomiskās izaugsmes tempus un nodrošināt šādas izaugsmes ilgtspēju. ERAF un KF DP intervencei publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumos jāspēlē svarīga loma šo nozaru izmaksu efektivitātes pieaugumā, tādējādi nostiprinot valsts finanšu ilgtspējību. Ilgtspējīgai finanšu politikai svarīgs nosacījums 2007.-2013.gadu periodā būs arī publiskās un privātās partnerības risinājumu pielietojums dažādu sabiedrības interesēm atbilstošu attīstības projektu īstenošanai. Tādēļ īpaši atbalstāmas būtu tās ERAF un KF līdzfinansētās iniciatīvas, kas papildus publiskajam finansējumam (ES un Latvijas) mobilizē arī privāto finansējumu.
555. *Vienādas iespējas* – jebkāda veida diskriminācijas dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, seksuālās orientācijas, vecuma dēļ izskaušana un

vienādu iespēju nodrošināšana dažādām sabiedrības grupām kā horizontāls princips ir ievērojams visās ERAF un KF DP intervences jomās. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju infrastruktūras pilnveidošana nodrošinās vides un informācijas pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

556. *Ilgspējīga attīstība* – dabas resursu saprātīga izmantošana un vides saglabāšana nākamajām paaudzēm ir priekšnoteikums valsts izaugsmei. Tādēļ arī SF un KF īstenošanā jāievēro nepieciešamība saskaņot ekonomisko izaugsmi un dabas resursu izmantošanu, lai tautsaimniecības un sociālie panākumi netiktu gūti uz dabas resursu pārmērīgas izmantošanas un vides kvalitātes pasliktināšanas rēķina. Lai to nodrošinātu, ERAF un KF DP ieviešanas gaitā jāveic ietekmes uz vidi novērtējums visām nozīmīgākajām investīcijām infrastruktūrā, jāveicina videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešana ERAF un KF līdzfinansētos projektos, kā arī jāparedz labāko pieejamo tehnisko paņēmieni pielietošanu DP ieviešanā.
557. *Informācijas sabiedrība* – informācijas sabiedrības attīstība ir cieši saistīta ar virzību uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku un zināšanu sabiedrību, jo no tās ir atkarīga piekļuve zināšanām kā galvenajam valsts attīstības resursam. Līdz ar to 2007.-2013.gados arī ERAF un KF DP īstenošanā svarīga prioritāte ir uzlabot publisko pakalpojumu pieejamībā ar IKT palīdzību. Nebūtu pieļaujama „digitālās plaisas” palielināšanās Latvijas sabiedrībā, kad daļai no sabiedrības nav pieejama informācijas un zināšanu resursi attālinātās dzīves vietas, ierobežotu ienākumu vai nepilnīgu prasmju dēļ. Īpaši ERAF atbalstam ir jāpalielina IKT pieejamība no infrastruktūras un pakalpojumu kvalitātes viedokļa.
558. Katras DP prioritātes ietvaros tiks atbalstīti pasākumi un aktivitātes, kas atbilst regulās pieļautajām atbalsta jomām un šeit nospraustās stratēģijas īstenošanai. Īstenojot katru no prioritātēm, ir jānodrošina arī izvirzīto horizontālo prioritāšu sasniegšana. Horizontālo prioritāšu ievērošana un īstenošana tiek panākta, paredzot katrā no pasākumiem īpašas uz kādu no horizontālajām prioritātēm mērķētas aktivitātes, izstrādājot specifiskus projektu atlases kritērijus, kā arī nodrošinot horizontālo mērķu sasniegšanas rezultatīvo rādītāju uzraudzību.

3. PRIORITĀŠU UN PASĀKUMU APRAKSTI

3.1.prioritāte „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai”

559. ERAF finansēta prioritāte, kas vērsta uz mūsdienīgas un augstas kvalitātes pakalpojumu nodrošināšanu izglītības, nodarbinātības, sociālās un veselības aprūpes jomās, atbalstu pamatā novirzot infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanai.

Prioritātes pamatojums

560. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 31: 3.1.prioritātes „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Izveidots augstākās un profesionālās izglītības iestāžu tīkls, kas nosedz visu Latvijas teritoriju - Veiksmīgi norit veselības aprūpes sistēmas reforma - Valstī ir noteikta politika veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstībai, nodrošinot integrētas veselības aprūpes sistēmas turpmāku attīstību - Liels augstākajā izglītībā studējošo īpatsvars (viens no augstākajiem Eiropā un pasaulē) - Kvalitatīva, pieejama un konkurētspējīga izglītība izvirzīta kā viena no svarīgākajām valdības un valsts prioritātēm - Izstrādāti nacionālie politikas plānošanas dokumenti izglītības un mūžizglītības attīstībai 2007.-2013.gadam - Mūsdienīga izglītības sistēmas normatīvā bāze - Augsts iedzīvotāju vispārējās izglītības līmenis, kas norāda uz lielas sabiedrības daļas interesi iegūt izglītību 	<ul style="list-style-type: none"> - Darbaspēka prasmju un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām - Nav sistemātiskas tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījuma profesionālajā un augstākajā izglītībā analīzes, darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālās kvalifikācijas sistēma un izglītības programmas - Ierobežota izglītības sistēmas kapacitāte, noteikta ar infrastruktūras novecojumu visos izglītības līmeņos - Zems studējošo īpatsvars dabaszinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu un veselības aprūpes jomās - Neatbilstoša infrastruktūra izglītojamajiem ar īpašām vajadzībām - Augsti ilgstošā bezdarba un jauniešu bezdarba rādītāji - Augsts ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits darba spējas vecumā - Ierobežotas iespējas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai - Slikts iedzīvotāju veselības stāvoklis - Nevienlīdzīga pieejamība primārai, sekundārai un neatliekamai medicīniskai palīdzībai
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Profesionālās izglītības pieejamības un kvalitātes pieaugums veicina 	<ul style="list-style-type: none"> - Darbaspēka emigrācija

<p>tautsaimniecības attīstību, īpaši zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgajās nozarēs</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalitatīva izglītības iestāžu piesaiste kokapstrādes, ķīmijas rūpniecības, metālapstrādes, transporta un loģistikas, sakaru (IKT) klasteros - Izglītības un nodarbinātības pakalpojumu pieejamība - Uzlabotais izglītības saturs dabaszinātnēs un ieviesta centralizēto eksāmenu sistēma vidējā izglītībā - Pieprasījums pēc kvalificētiem nozaru speciālistiem, kas savukārt veicina izglītības piedāvājuma attīstību un pilnveidošanu - Salīdzinoši liels pašu studējošo vai kredītresursu līdzekļu ieguldījums augstākās izglītības ieguvē, kas liecina par izglītības pieprasījumu un prestižu valstī - Pieejama izglītības infrastruktūra mūžizglītības vajadzībām - Starptautiskā sadarbība izglītības pakalpojumu piedāvājumā - Nodarbinātības līmeņa pieaugums uz darbaspēka rezervju (piemēram, ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju, sociālās atstumtības riska grupu, bezdarbnieku u.c.) rēķina - Sabiedrības veselības stāvokļa uzlabošanās rada pozitīvu ietekmi uz nodarbinātības un ražīgumu rādītājiem - Sakārtojot primāro, sekundāro un terciāro veselības aprūpi un neatliekamo medicīnisko palīdzību, tiks uzlabota veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāte un pieejamība. 	<ul style="list-style-type: none"> - Negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums, kā rezultātā samērā straujš izglītojamo un studējošo skaita samazinājums visos izglītības līmeņos - Pedagogu novecošanās un iespējamais pedagogu trūkums - Sagatavoto jauno speciālistu emigrācija uz citām valstīm - Izglītības pakalpojumu izmaksu pieaugums - Nepietiekošs finansējums sabiedrības veselības nozares politikas plānošanas dokumentu aktivitāšu ieviešanai - Nav nodrošināta veikto sabiedrības veselības pasākumu nepārtrauktība un pēctecība - Sabiedrības veselības nozares kā valsts nozīmes prioritātes maiņa, mainoties politiskiem „spēlētājiem” - Nesaskaņotība sabiedrības veselības attīstībā iesaistīto institūciju darbībā, īstenojot vienotu mērķi
---	--

561. Lai atbalstītu un papildinātu Eiropas Sociālā fonda investīcijas nodarbinātībā, veselības aprūpē un izglītībā, kā arī lai nodrošinātu tautsaimniecību ar kvalitatīvu darbaspēku, palielinātu nodarbinātības rādītājus, kā arī veicinātu tautsaimniecības restrukturizāciju uz zināšanām ietilpīgajām jomām, ir jāveicina atbilstoša izglītības, nodarbinātības, sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu un infrastruktūras izveide un nostiprināšana.

Prioritātes mērķis

562. Prioritātes mērķis ir panākt cilvēku kapitāla kā Latvijas tautsaimniecības būtiskākā resursa efektīvu izmantošanu, konkurētspējas un nodarbinātības rādītāju pieaugumu, uzlabojot

izglītības, nodarbinātības, sociālās un veselības aprūpes sistēmu infrastruktūru un aprīkojumu un nodrošinot iedzīvotājiem kvalitatīvākus pakalpojumus.

Prioritātes pasākumi

563. Prioritātes ietvaros tiks īstenoti 5 pasākumi. Pasākuma „Augstākās izglītības infrastruktūra” ietvaros tiks uzlabota augstākās izglītības iestāžu infrastruktūra un materiāltehniskā bāze valsts attīstībai vitālās nozarēs. Pasākums „Profesionālās izglītības infrastruktūra” ir vērsts uz kvalitatīvām profesionālās izglītības mācību programmām nepieciešamās infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes nodrošināšanu, vienlaicīgi nodrošinot profesionālās izglītības pieejamību arī ieslodzījuma vietās. Pasākuma „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” ietvaros tiks likts uzsvars uz atbilstošas infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes nodrošināšanu valsts attīstībai vitālās jomās vispārējās izglītības līmenī, kā arī uz vispārējās izglītības pieejamības nodrošināšanu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Pasākuma „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” ietvaros tiks turpināta darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana, līdztekus uzlabojot arī darbaspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas infrastruktūru. Savukārt pasākuma „Veselības aprūpes infrastruktūra” ietvaros tiks optimizēta stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana, vienlaicīgi attīstot ambulatorās veselības aprūpes sistēmu.

Sinergija

564. Prioritātes pasākumi ir cieši saistīti ar ESF sniegto atbalstu izglītības, apmācības, nodarbinātības, veselības un sociālās iekļaušanas jomās, nodrošinot atbalstu saistītajai infrastruktūrai. Augstākās, profesionālās un vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras un materiāli tehniskā nodrošinājuma modernizācija ir svarīgs priekšnoteikums, lai nodrošinātu darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” izglītības pasākumu ietvaros izstrādāto vai uzlaboto izglītības un tālākizglītības programmu ieviešanu un īstenošanu.

Šķērsfinansējums

565. Lai nodrošinātu efektīvu prioritātes ieviešanu un pamatojoties uz integrētas attīstības principiem, potenciālajiem finansējuma saņēmējiem tiks dota iespēja īstenot projektus un projektu aktivitātes, kas atbilst Eiropas Sociālā fonda atbalsta jomām, kā to paredz Regulas (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, 34(2) pants un tālāk minētie ierobežojumi. Prioritātes ietvaros šķērsfinansējums nepārsniegs 10% no projekta attiecināmajām izmaksām, kopumā nepārsniedzot 10% no prioritātes īstenošanai plānotā ERAF finansējuma.

Rādītāji

566. Iznākuma rādītāji:
- Atbalstīto izglītības iestāžu skaits, kurās modernizēta infrastruktūra un mācību aprīkojums – 428¹⁰⁸ (mērķis 2009.gadā – 250).
 - Atbalstīto darba tirgus iestāžu un sociālo pakalpojumu sniedzēju institūciju skaits, kurās nodrošināta pakalpojumu pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem - 40 (mērķis 2009.gadā – 15).
 - Atbalstīto veselības aprūpē iesaistīto iestāžu skaits – 142 (mērķis 2009.gadā – 85).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.09.2011. rīkojumu Nr.444)

¹⁰⁸ Minēto iznākuma rādītāju veido kopējais augstākās, profesionālās, vispārējās un speciālās izglītības iestāžu skaits (ieskaitot 8 ieslodzījuma vietas), kuras prioritātes ietvaros saņēmušas atbalstu izglītības infrastruktūras uzlabošanai.

567. Rezultāta rādītāji:

- Tautsaimniecības attīstībai prioritārajās jomās profesionālajā un augstākajā izglītībā studējošo īpatsvara pieaugums (% no attiecīgajā gadā kopējā studējošo skaita prioritārajās studiju programmās), kam nodrošināta moderna, mūsdienu prasībām atbilstoša izglītības infrastruktūra un mācību aprīkojums – 90% (bāzes vērtība 2004.gadā – 5%, mērķis 2009.gadā – 40%)¹⁰⁹.
- Atbalstīto darba tirgus iestāžu un sociālo pakalpojumu sniedzēju institūciju sniegto pakalpojumu izmantojušo personu skaita pieaugums – 2% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%, 2009.gadā – 1%).
- Vidējais pacientu skaits uz vienu primārās veselības aprūpes ārstu praksi - 1691 (bāzes vērtība 2004.gadā – 1728, mērķis 2009.gadā – 1713).

¹⁰⁹ 2004.gadā moderna, mūsdienu prasībām atbilstoša infrastruktūra bija apmēram 10-15% augstākās izglītības un 1% profesionālās izglītības studiju programmās, kas veido vidēji 5%. ERAF atbalsts paredzēts tikai tautsaimniecības attīstībai prioritārām izglītības programmām, kuras ir noteiktas katra pasākuma aprakstā.

3.1.1.pasākums „Profesionālās izglītības infrastruktūra”

Ievads

568. Valsts mērķi un uzdevumi profesionālās izglītības jomā ir izvirzīti atbilstoši ES izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem izglītībai, kas jāsasniedz līdz 2010. gadam, un pielāgojas t.s. Lisabonas nodarbinātības scenārijam „No cīņas ar bezdarbu līdz ekonomiski neaktīvo resursu aktivizēšanai”, kas ir izstrādāts laika periodam līdz 2015.gadam. Nodarbinātības politiku realizējošos pasākumus turpmākos gados plānots pakārtot atbilstoši 2003.gada 6.februārī Briselē parakstītajai Latvijas un Eiropas Komisijas kopējai deklarācijai par Latvijas nodarbinātības politikas prioritātēm, tajā skaitā izglītības, tālākizglītības un profesionālās apmācības kvalitātes un pieejamības uzlabošanai un īpaša atbalsta sniegšanai ekonomikas attīstībai bezdarba visvairāk skartajos reģionos. Profesionālās izglītības infrastruktūrai, tajā skaitā mācību procesa organizēšanai nepieciešamajam aprīkojumam ir būtiska loma mūžizglītības iespēju nodrošināšanai reģionos un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām.

Pasākuma mērķis

569. Pasākuma mērķis ir profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošana un pieejamības paplašināšana atbilstoši valsts un reģionālā darba tirgus prasībām.

Pasākuma pamatojums un apraksts

570. Valsts un pašvaldību izglītības iestāžu infrastruktūra ir novecojusi un nespēj nodrošināt tautsaimniecības attīstībai nepieciešamā darbaspēka attīstību un konkurētspēju, īpaši inženierzinātņu, ražošanas un pārstrādes virzienos. Lai nodrošinātu profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām, saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam (NAP) un ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda Valsts stratēģisko ietvardokumentu prioritāte ir piešķirta šādu izglītības tematisko jomu izglītības programmām: mehānika un metālapstrāde, enerģētika, elektronika un automātika, transports, būvniecība, kokapstrāde, lauksaimniecība un pārtikas pārstrāde, ķīmiskā rūpniecība, tūrisms, tekstilapstrāde, radošās industrijas.

571. Līdz šim veiktais Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu ieguldījums 28 profesionālās izglītības iestāžu profesionālās izglītības programmu materiāli tehniskā nodrošinājuma (mācību darbnīcu un laboratoriju) pilnveidē ir nepietiekams, lai nodrošinātu infrastruktūras un mācību bāzes uzlabojumus un kvalitatīvas profesionālās izglītības pieejamību profesionālās izglītības audzēkņiem, jo līdzekļi ir ieguldīti tikai atsevišķu profesionālo mācību priekšmetu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai, un līdz ar to nav vērojama vienmērīga profesionālās izglītības uzlabošanās un visaptveroša sasaiste ar darba tirgus prasībām.

572. Prognozējams, ka pamatskolas absolventu skaits septiņu gadu laikā samazināsies par 43%. Profesionālās izglītības infrastruktūras uzlabošanas, profesionālās orientācijas pasākumu, kā arī Eiropas Sociālā fonda atbalstīto profesionālās izglītības programmu modernizēšanas rezultātā profesionālās izglītības iestādēs uzņemto kārtējā gada pamatskolu 9.klašu absolventu skaita (īpatsvars % no kopējā 9.klašu absolventu skaita) pieaugums plānots no 26% 2005./2006.m.g. līdz 36% 2013./2014.m.g.

573. Pašlaik mācību aprīkojums nedod iespēju izglītojamiem apgūt darba tirgus prasībām nepieciešamās zināšanas un prasmes. Profesionālās izglītības iestādēs ir zems nodrošinājums ar datortehniku. Ar datorklasēm ir nodrošinātas visas vidusskolas, 80% pamatskolu, 81% vakara (maiņu) skolu un 62% speciālo skolu. Ikgadējais valsts budžeta profesionālās izglītības finansējums tiek izmantots, lai, būtiski nesamazinot profesionālās izglītības programmās uzņemto audzēkņu skaitu, nodrošinātu profesionālās izglītības pieejamību un segtu izglītības

procesa kārtējos izdevumus. No valsts budžeta izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanā katru gadu tiek ieguldīti aptuveni 0,2 miljoni LVL, kas veido tikai 6% no nepieciešamā ieguldījuma, lai nodrošinātu mūsdienīgas izglītības ieguvu. Ēku kapitālais remonts, iekārtu un mācību līdzekļu iegāde un modernizēšana galvenokārt tiek īstenota, izmantojot ārvalstu palīdzības un struktūrfondu projektu resursus.

574. ES programmas „Izglītība un apmācība” mērķu sasniegšanu – līdz 2010.gadam nodrošināt vidējo izglītību 85% iedzīvotāju vecumā līdz 22 gadiem, kā arī palielināt izglītojamo īpatsvaru profesionālās izglītības programmās no 33% 2005.gadā līdz vismaz 40% 2013.gadā - apdraud profesionālās izglītības programmu, t.sk., arī vispārizglītojošo dabas zinātņu materiāltehniskā nodrošinājuma neatbilstību kvalifikācijas un darba tirgus noteiktajam izglītības programmu saturam. Izglītības iestādes, ņemot vērā to ierobežotās mācību tehniskā nodrošinājuma iespējas, ir spiestas izvēlēties izglītības programmas zemāka līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvei. Latvijā profesionālās vidējās izglītības programmās mācās 66% no kopējā audzēkņu skaita (lielākajā daļā Eiropas Savienības valstu – vairāk nekā 75%, ES vidēji – 77%).
575. Izglītības iestāžu ēkās nepieciešams nodrošināt vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem, invalīdiem profesionālās izglītības saņemšanai. Papildus izglītības iestāžu ēkas ir nepieciešams uzlabot, lai nodrošinātu sanitārtehniskās prasības.
576. Vāji attīstītā materiāli tehniskā nodrošinājuma dēļ notiesātajiem ieslodzījuma vietās ir apgrūtinātas iespējas iegūt profesionālo kvalifikāciju. Pašlaik septiņos cietumos tiek īstenotas profesionālās izglītības programmas aptuveni 330 ieslodzītajiem katru gadu. Profesionālā izglītība pietiekami labā līmenī ir organizēta tikai Ilģuciema cietumā. Ieslodzījumu vietu pārvalde katru gadu Izglītības un zinātnes ministrijai iesniedz priekšlikumus profesionālās izglītības programmu īstenošanai cietumos. Lai attīstītu profesionālo izglītību un nodrošinātu vienmērīgu mācību aprīkojuma modernizāciju ieslodzījumu vietās, ir nepieciešams atbalsts, kas dod iespēju īstenot vismaz divas radniecīgas izglītības programmas un mācību aprīkojuma izmantošanu 14 izglītības programmu īstenošanai. Profesionālās izglītības programmu un mācību aprīkojuma modernizācijas atbalsta atlasei tiks ievēroti reģionālie aspekti, kā arī specifiskie vērtēšanas kritēriji ieslodzījumu vietu izvērtēšanai profesionālās izglītības programmu īstenošanai.
577. Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļi profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstībai plānojami, lai tiktu sniegts atbalsts modernizētu profesionālās izglītības iestāžu tīkla izveidei, kur tas nepieciešams, apvienojot vairāku profesionālās izglītības iestāžu resursus atbilstoši teritoriju attīstības centru izvietojumam, vienlaikus piedāvājot plašu profesionālās izglītības programmu spektru dažādām iedzīvotāju grupām un ņemot vērā pamatskolas absolventu skaita procentuālo sadalījumu, darba tirgus pētījumu rezultātus par speciālistu un darbaspēka resursu nepieciešamību, reģionu ekonomiskās attīstības tendences un profesionālās izglītības iestāžu attīstības potenciālu. Projektu atlasē tiks piemēroti arī specifiskie kritēriji. Atbalsts tiks paredzēts tām profesionālās izglītības iestādēm, kuras spēs nodrošināt investīciju ilgtspēju, ilgtermiņā nodrošinot kvalitatīvu speciālistu sagatavošanu atbilstoši darba tirgus prasībām.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

578. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir profesionālās izglītības iestādes, profesionālās izglītības iestāžu izglītojamie un pedagogi, institūcijas, kuras īsteno valsts politiku gan brīvības atņemšanas, gan kriminālsoda izpildes jomā, notiesātie ieslodzījuma vietās un pedagogi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

579. Pasākums „Profesionālās izglītības infrastruktūra” ieviešams saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam, ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda Valsts stratēģisko ietvardokumentu. Izglītības infrastruktūras virziens atbilst šādiem NAP stratēģijas virzieniem un apakšvirzieniem: Izglītots un radošs cilvēks (t.sk., Kvalitatīva pamatizglītība, obligāta vidējā un pieejama augstākā izglītība, Izglītības infrastruktūras modernizācija, Darbaspēka sagatavošana atbilstoši darba tirgus pieprasījumam, Cilvēka radošā potenciāla pilnvērtīga izmantošana un attīstīšana mūža garumā).
580. Izglītības jomā galvenos politikas attīstības virzienus Latvijā nosaka Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam un Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, kas nosaka nepieciešamību būtiski uzlabot izglītības kvalitāti, nodrošinot pieejamību un izmaksu efektivitāti. Izglītības attīstības galvenais mērķis Latvijā ir veidot sabalansētu izglītības sistēmu, kas nodrošina katram iedzīvotājam iespēju iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā atbilstoši individuālām interesēm, spējām un valsts ekonomiskās attīstības vajadzībām. Kā viens no galvenajiem uzdevumiem ir nodrošināt tautsaimniecības attīstības vajadzībām atbilstošu izglītības piedāvājumu, modernizējot profesionālās izglītības sistēmu un paaugstinot tās prestižu. Investīcijas izglītības infrastruktūrā ir paredzētas saskaņā ar minētajos plānošanas dokumentos noteikto stratēģiju izglītības attīstībai.

Iepriekšējais atbalsts

581. Laikā no 2000.-2003.gadam Pasaules Bankas projekta līdzekļi - aptuveni 3 miljoni latu - tika ieguldīti 17 profesionālās izglītības iestāžu ēku renovācijā. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada programmēšanas periodā tika plānots ieguldīt 3,1 miljonus latu Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu 28 profesionālās izglītības iestāžu mācību darbnīcu (laboratoriju) attīstībā (aptuveni 1/3 daļa no profesionālās izglītības iestādēm), tajā skaitā – profesionālās izglītības programmu materiāli tehniskā nodrošinājuma pilnveidei (profesionālās izglītības iestādēs tiek īstenotas vairāk nekā 200 profesionālās izglītības programmas). Vienā profesionālās izglītības iestādē tiek īstenots dabaszinātņu mācību kabinetu un laboratoriju iekārtošanas pilotprojekts ar ESF līdzekļiem. Katrā reģionā trīs izglītības iestādes tiks pielāgotas personām ar kustības traucējumiem.

Sinergija

582. Profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība un sākotnējās profesionālās izglītības programmu materiāli tehniskā nodrošinājuma modernizācija ir priekšnoteikums darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” noteikto pasākumu „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība” un „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana” ietvaros izstrādāto profesionālās sākotnējās un tālākizglītības programmu īstenošanai Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā 2007.–2013.gada periodam minētajās prioritārajās tematiskajās jomās. Pasākums papildina darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”, kura ietvaros tiks atbalstīta profesionālā izglītības datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana.
583. Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gada periodam līdzfinansētā pasākuma „Lauku mantojuma saglabāšana un atjaunošana” ietvaros paredzēts atbalstīt profesionālās izglītības iestādes. Tiks nodrošināta investīciju savstarpējā nepārklāšanās, ELFLA ietvaros sniedzot atbalstu profesionālās izglītības mācību iestādēm ēku renovācijai, kur vairums mācību programmu ir saistītas ar lauksaimniecību, turklāt ELFLA atbalsta tikai ēku renovāciju, kuras ir kultūrvēsturiski pieminekļi un atrodas lauku teritorijā. Atbalstu mācību aprīkojumam

ELFLA neparedz. Tas tiks paredzēts šī pasākuma ietvaros arī profesionālajām mācību iestādēm, kurām iespējams pretendēt uz ELFLA atbalstu ēku renovācijai.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

584. Pasākums veicinās policentriskas attīstības modeļa īstenošanu profesionālajā izglītībā. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks nodrošināta, atbalstot profesionālās izglītības iestādes visos plānošanas reģionos, kā arī nosakot reģionam pieejamo finansējuma kvotu, ievērojot esošo un prognozējamo pamatizglītības absolventu skaitu reģionā un modernizējamo profesionālās izglītības programmu atbilstību reģiona ekonomiskās attīstības tendencēm. Modernizējamo izglītības programmu un iestāžu skaits un to izvietojums tiks noteikts, pamatojoties uz Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes priekšlikumu. Profesionālās izglītības iestādes tiks pielāgotas personām ar funkcionāliem traucējumiem, nodrošinot vienmērīgu reģionālo pārklājumu.
585. Finanšu resursu sadalījums starp reģioniem nodrošinās kvalitatīvas profesionālās izglītības pieejamību visā valsts teritorijā un veicinās kvalificētāka un konkurētspējīgāka darbaspēka pieplūdumu reģiona uzņēmumos, migrācijas plūsmas uz Rīgas profesionālās izglītības iestādēm samazināšanos un ekonomiski aktīvo cilvēku skaita un darbaspēka resursu saglabāšanos reģionos.

Makroekonomiskā stabilitāte

586. Pasākumam nav tiešas ietekmes uz makroekonomisko stabilitāti. Taču pasākumā paredzētās aktivitātes profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanai un zinoša un prasmīga darbaspēka sagatavošanai veicinās tautsaimniecības attīstību visā valsts teritorijā. Atbalsts tiks sniegts produktīvām nozarēm, kas vidējā un ilgā termiņā nodrošinās ieguldījumus ekonomikā, piemēram, mehānikas un metālapstrādes, enerģētikas, elektronikas un automātikas, transporta, būvniecības, kokapstrādes, lauksaimniecības, ķīmiskās rūpniecības, tūrisma un tekstilapstrādes nozarēs.

Ilgspējīga attīstība

587. Ilgtspējīgu attīstību nodrošina plānošanas reģionu attīstības aģentūru ieteikumu ievērošana profesionālās izglītības programmu prioritāro jomu noteikšanai atbilstoši darba tirgus prasībām, infrastruktūras uzlabošanas projektu ieviešanas laikā veiktais ietekmes uz vidi novērtējums, vides standartu ievērošana projektu izstrādē, ieviešanā un ēku ekspluatācijā.

Vienādas iespējas

588. Pasākuma īstenošana sekmēs horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Aktivitātes būs vērstas uz profesionālās izglītības programmu un profesiju piedāvājuma uzlabošanu iedzīvotājiem, t.sk., personām, kuras atrodas ieslodzījuma vietās. Atbalstāmo izglītības iestāžu un modernizējamo profesionālās izglītības programmu izvēle, kā arī finansējuma apjoma noteikšana katrai izglītības iestādei un reģiona izglītības iestādēm kopumā neparedz ierobežojumus dzimumu un vienādu iespēju aspektā. Papildus plānots atbalstīt profesionālās izglītības iestāžu pielāgošanu personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Informācijas sabiedrība

589. Informācijas sabiedrības attīstību, pirmkārt, nodrošina pasākuma sinerģija ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”, kuras ietvaros tiks atbalstīta profesionālās izglītības datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana. Līdztekus pasākuma „Profesionālās izglītības infrastruktūra” ietvaros atbalsts tiks sniegts specifiskas programmatūras vai datortehnikas iegādei, lai nodrošinātu noteiktu profesionālo mācību priekšmetu apguvi, piemēram, telpiskās projektēšanas, loģistikas vai grāmatvedības priekšmetu u.c. apguvei.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

590. Pasākuma ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, tomēr veicamo aktivitāšu ietvaros Rīgā realizējamie projekti veicinās Rīgas attīstību, kas nozīmīga visas Latvijas konkurētspējas stiprināšanai.

Indikatīvās aktivitātes

591. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.1.1.aktivitāte. Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
592. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Profesionālās izglītības programmu īstenošanu nodrošinošās infrastruktūras uzlabošana, lai veicinātu profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
593. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Profesionālās izglītības iestādes, profesionālās izglītības iestāžu izglītojamie un pedagogi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
594. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Profesionālās izglītības iestādes.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
595. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.1.2.aktivitāte. Profesionālās izglītības infrastruktūras attīstība un mācību aprīkojuma modernizācija ieslodzījuma vietās.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
596. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Profesionālās kvalifikācijas ieguves iespēju nodrošināšana notiesātajiem ieslodzījuma vietās.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
597. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Ieslodzījuma vietās, notiesātie ieslodzījuma vietās un ieslodzījuma vietās strādājošie pedagogi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
598. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Institūcijas, kuras īsteno valsts politiku brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildes jomā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

3.1.2.pasākums „Augstākās izglītības infrastruktūra”

Ievads

599. Atbilstoši Lisabonas stratēģijā noteiktajam ES ir izvirzījusi jaunu stratēģisku mērķi – kļūt par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē. Šī mērķa sasniegšanai Eiropadome ir uzsvērusi izglītības kā ekonomiskās attīstības virzītājspēka centrālo lomu. Arī Latvijas politika izglītībā vērsta uz to, lai nodrošinātu laikmetīgu, kvalitatīvu izglītību, kas atbilst valsts un globālā darba tirgus prasībām, kā arī reģionu ekonomikas un sociālās attīstības vajadzībām (Saeimas 2005.10.26. sēdē apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā!”, Ministru kabineta 2005.10.19. rīkojums Nr.684 „Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam”).

Pasākuma mērķis

600. Pasākuma mērķis ir paaugstināt augstākās izglītības kvalitāti un pieejamību tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs, vienlaicīgi stiprinot augstākās izglītības iestāžu kapacitāti, kā arī nodrošināt darbaspēka sagatavošanu atbilstoši darba tirgus pieprasījumam, panākot darba tirgus vajadzībām atbilstošu dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju, inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātnes un radošo industriju izglītības tematisko grupu programmu apguvušo skaitu augstākajā izglītībā.

Pasākuma pamatojums un apraksts

601. Latvijas augstākajā izglītībā neatkarības gados ir notikušas krasas kvantitatīvas pārmaiņas. 2005./2006. akadēmiskajā gadā valstī augstākajās izglītības iestādēs studējošo kopskaits bija 131,6 tūkstoši studentu, tas ir par 46% vairāk nekā 1999.gadā (IZM pārskats „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2005.gadā”). Šajā jomā Latvija ir vienā no pirmajām vietām Eiropā (56,6 studenti uz 1000 iedzīvotājiem), kas liecina, ka augstākā izglītība Latvijā ir pieprasīta. Atbilstoši Nacionālajā attīstības plānā izvirzītajiem uzdevumiem pasākuma ietvaros īstenotās aktivitātes sekmēs kvalitatīvas augstākās izglītības iegūšanas iespējas visiem.

602. Latvijas augstākajā izglītībā vērojama tāda negatīva tendence kā zemais studējošo īpatsvars tādās izglītības jomās kā dabas zinātnes, inženierzinātnes un tehnoloģijas. Salīdzinot ar ES vidējiem rādītājiem, Latvijā tikai 5,2% no kopējā augstskolu studentu skaita studēja dabaszinātņu un matemātikas jomā, kamēr ES vidējais rādītājs 2004.gadā bija 11,8% (Avots: *Eurostat*). Arī studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un tehnoloģijās bija viens no zemākajiem ES – tikai 9,5%. Lai arī, salīdzinot ar 2004.gadu, šobrīd minētajās jomās studējošo skaits ir palielinājies (2006.gadā dabaszinātņu un matemātikas jomā - 5,3%, inženierzinātnēs un tehnoloģijās – 10,3% no kopējā augstskolu studentu skaita), tas vēl joprojām ir viens no zemākajiem ES.

603. Latvijas augstākās izglītības iestādēs ir neatbilstošs materiāli tehniskais nodrošinājums un infrastruktūra, proti, 25-30% no kopējām studiju un zinātniskā darba telpām ir modernizētas un atbilst mūsdienu prasībām, savukārt 20-25% – ir apmierinošā stāvoklī, bet 50% izglītības iestādēs ir nepieciešama renovācija. Nolietojušās ir laboratoriju iekārtas un aprīkojums, tāpēc to atjaunošana ir ļoti aktuāla problēma praktiski visām valsts augstskolām, it īpaši reģionālajām augstskolām, kurās atsevišķos gadījumos nav iespējams nodrošināt studiju procesu un veikt pētniecisko darbu (IZM pārskats „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2005.gadā”). Papildus izglītības iestāžu ēkās nepieciešams nodrošināt vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

604. Pasākuma ietvaros atbalsts vērsts uz līdzsvarotas izglītības sistēmas izveidi, plānoto atbalstu koncentrējot uz dabaszinātņu, informācijas tehnoloģiju, mākslas (radošo industriju), inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātnes un lauksaimniecības izglītības tematisko grupu programmu apguvušo skaita palielināšanu augstākajā izglītībā, kā arī inženierzinātņu, ražošanas, pārstrādes, dabaszinātņu, veselības aprūpes, lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības, veterinārijas un vides aizsardzības studiju programmu modernizāciju, veicinot minēto programmu pievilcību, izstrādājot starpdisciplināras un starpaugstskolu studiju programmas, papildinot darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumā „Augstākās izglītības attīstība” paredzētās aktivitātes studiju programmu satura un īstenošanas uzlabošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

605. Pasākuma ietvaros ir plānots sniegt atbalstu arī augstākajām izglītības iestādēm, kas sagatavo eksakto mācību priekšmetu skolotājus, lai mazinātu vispārizglītojošajās skolās pastāvošo kvalificēto pedagoģu trūkumu.

606. Augstākās izglītības sistēma nespēj piemēroties darba tirgus un ekonomikas sektoru vajadzībām. Sagatavotie speciālisti inženierzinātņu, ražošanas, pārstrādes un citās tehnoloģiju jomās nespēj pilnvērtīgi iekļauties mūsdienīgas ražošanas procesā, jo augstskolas studiju ietvaros nespēj nodrošināt zināšanu un prasmju apguvi ražošanas un tehnoloģiju attīstībai tuvinātā mācību vidē. Pasākuma ietvaros plānots modernizēt profesionālo studiju programmu kvalitatīvai norisei nepieciešamo materiāli tehnisko vidi.

607. Augstākās izglītības un zinātnes nepietiekamā integrācija ir atstājusi būtisku ietekmi uz augstākās izglītības kvalitāti, kas tieši ietekmē mācību spēku kapacitāti un doktorantūras studentu skaitu. Pasākuma ietvaros īstenojamās aktivitātes nodrošinās modernizēto doktorantūras studiju programmu ieviešanai nepieciešamo materiāli tehnisko nodrošinājumu.

608. Lai nodrošinātu resursu koncentrāciju un ieguldījumu efektivitāti, atbalsts plānots starptautiskā akadēmiskā vidē konkurētspējīgām universitātēm, augstskolām un koledžām, kas īsteno studiju programmas minētajās prioritārajās jomās. Līdztekus, ņemot vērā reģionu ekonomiskās attīstības tendences, atbalstu nepieciešams sniegt arī jaunu studiju programmu izveidei tematiski prioritārajās jomās, īpaši reģionālajās augstskolās. Ņemot vērā, ka netiek efektīvi izmantoti Latvijas augstskolu radošie resursi, atbalsts tiks sniegts augstākās izglītības iestādēm, kas īsteno studiju programmas radošo industriju jomā. Tas sekmēs konkurētspējīgu radošo industriju izveidi un attīstīs augstākās izglītības iestāžu inovatīvo potenciālu.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

609. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir valsts un citu juridisko personu dibinātās augstākās izglītības institūcijas, augstākās izglītības studiju programmās studējošie studenti, maģistri un doktoranti, augstskolu akadēmiskais personāls.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

610. Pasākuma „Augstākās izglītības infrastruktūra” ieviešams saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam un saskaņā ar ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda Valsts stratēģisko ietvardokumentu. VSID izglītības infrastruktūras virziens atbilst šādiem NAP stratēģijas virzieniem un apakšvirzieniem: Izglītots un radošs cilvēks (t.sk., Kvalitatīva pamatizglītība, obligāta vidējā un pieejama augstākā izglītība, Izglītības infrastruktūras modernizācija, Darbaspēka sagatavošana atbilstoši darba tirgus pieprasījumam, Cilvēka radošā potenciāla pilnvērtīga izmantošana un attīstīšana mūža garumā) un Zinātniskās infrastruktūras modernizācijas institūtos un augstskolās.

611. Pasākums ir ieviešams saskaņā ar Izglītības attīstības pamatnostādņu 2007.–2013.gadam noteiktajiem mērķiem un rīcības virzieniem, kas nosaka nepieciešamību nodrošināt izglītības kvalitāti, pieejamību un izmaksu efektivitāti, kā arī saskaņā ar Augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības vadlīnijām 2002.–2010.gadam, kas nosaka nepieciešamību pilnveidot augstāko izglītību, zinātni un tehnoloģijas kā pilsoniskās sabiedrības, ekonomikas un kultūras ilgtermiņa attīstības pamatu. Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.–2013.gadam kā viens no galvenajiem uzdevumiem ir izvirzīts tautsaimniecības attīstības vajadzībām atbilstošs izglītības piedāvājums, lai nodrošinātu augstākās kvalifikācijas speciālistu sagatavošanu atbilstoši mūsdienu prasībām. Investīcijas izglītības infrastruktūrā ir paredzētas saskaņā ar minētajos plānošanas dokumentos noteikto stratēģiju izglītības attīstībai, nodrošinot kvalitatīvai studiju programmu īstenošanai nepieciešamo moderno mācību aprīkojumu.

Iepriekšējais atbalsts

612. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā tiek īstenota nacionālā programma „Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu uzlabošana/modernizēšana”. Investīcijas deva iespēju sekmīgi uzsākt minēto mērķu īstenošanu, tomēr ierobežotā finansējuma apmēra dēļ augstākās izglītības infrastruktūras pilnveide, modernizēšana un atjaunošana veikta tikai 8–10% apmērā. VPD nacionālās programmas „Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu uzlabošana/modernizēšana” ERAF līdzfinansējums izmaksas veido 4,6 miljonus LVL.

Sinergija

613. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumā „Augstākās izglītības infrastruktūra” plānotās investīcijas izglītības infrastruktūrā (pirmā tematiskā ass) ir savstarpēji koordinējošas un papildinošas ar investīcijām cilvēku kapitālā (pirmā tematiskā ass), kas paredzētas DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātē „Augstākā izglītība un zinātne”. Pasākuma aktivitātes ir cieši saistītas ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākuma „Augstākās izglītības attīstība” aktivitāti „Atbalsts doktora un maģistra studiju programmu īstenošanai” un aktivitāti „Atbalsts augstākās izglītības studiju programmu uzlabošanai”. Lai nodrošinātu DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” paredzēto augsti kvalificēto speciālistu sagatavošanu atbilstoši tautsaimniecības attīstības vajadzībām, pasākumā „Augstākās izglītības infrastruktūra” tiks modernizēta augstākās izglītības studiju programmu īstenošanai nepieciešamā infrastruktūra un aprīkojums. Pasākumam „Augstākās izglītības infrastruktūra” ir papildinoša ietekme arī uz DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros īstenoto aktivitāti „Zinātnes un pētniecības potenciāla un infrastruktūras attīstība”. Lai arī abos gadījumos tiks uzlabota infrastruktūra augstākās izglītības iestādēs, investīcijas nepārklāsies, jo DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” atbalsts tiks sniegts augstākās izglītības studiju programmu īstenošanai nepieciešamās infrastruktūras modernizēšanai, bet DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros atbalsts paredzēts zinātniskās infrastruktūras attīstībai un uzlabošanai augstākās izglītības iestādēs.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

614. Pasākums kopumā dos ieguldījumu reģionu konkurētspējas uzlabošanā, uzlabojot kvalificētu speciālistu sagatavošanu reģionu un visas valsts vajadzībām un veicinot darbaspēka pārstrukturēšanos. Atbalsts tiks sniegts konkurētspējīgām augstākās izglītības iestādēm (universitātēm, augstskolām, koledžām) visos plānošanas reģionos, kā arī, nosakot reģionam pieejamo finansējuma kvotu, ievērojot studējošo skaitu prioritārajās studiju jomās, teritoriju attīstības indeksu un modernizējamo vai jaunu studiju programmu atbilstību reģiona ekonomiskās attīstības tendencēm. No reģionālā aspekta prioritārā kārtā tiks atbalstītas augstākās izglītības iestādes reģionos, tādā veidā veicinot augsti kvalificētu speciālistu

sagatavošanu reģionu un visas valsts vajadzībām, kas uzlabos darbaspēka struktūru reģionos un sekmēs reģionu attīstību.

Makroekonomiskā stabilitāte

615. Pasākumam nav tiešas ietekmes uz makroekonomisko stabilitāti, taču pasākuma aktivitātes ir vērstas uz izglītības kvalitātes un atbilstības uzlabošanu un zinoša un prasmīga darbaspēka sagatavošanu, lai veicinātu tautsaimniecības attīstību visā valsts teritorijā.
616. Atbalsts tiks sniegts produktīvām nozarēm, kas vidējā un ilgā termiņā nodrošinās ieguldījumus ekonomikā (tā, piemēram, augstākās izglītības jomā prioritārā kārtā tiks atbalstītas tautsaimniecībai nozīmīgas nozares - dabaszinātnes, informācijas tehnoloģijas, inženierzinātnes, ražošana un būvniecība, vides aizsardzība u.c.). Tāpat augsta līmeņa profesionāļu sagatavošana, kas spējīgi plānot, radīt un ieviest ražošanā augstas tehnoloģijas produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, veicinās tautsaimniecības attīstību uz inovāciju pamata un radošo industriju attīstību.

Vienādas iespējas

617. Pasākums nodrošina diskriminācijas (dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības u.c.) nepieļaušanu atbalstāmo augstākās izglītības iestāžu un mērķa grupu noteikšanā. Atbalstāmo izglītības iestāžu un modernizējamo programmu izvēle, kā arī finansējuma apjoma noteikšana katrai izglītības iestādei un reģiona izglītības iestādēm kopumā neparedz ierobežojumus dzimumu un vienādu iespēju aspektā. Lai nodrošinātu vienādas iespējas, plānots arī atbalstīt augstākās izglītības iestāžu pielāgošanu personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Ilgspējīga attīstība

618. Pasākums veicina ilgspējīgu attīstību, dodot ieguldījumu cilvēkresursus atbalstošas infrastruktūras uzlabošanā, nodrošinot iedzīvotājiem uz nodarbinātību un inovācijām virzītas augstākās izglītības pieejamību teritoriju attīstības centros, tādejādi veicinot arī vienmērīgāku teritoriju apdzīvotību, kā arī uzlabojot vides aizsardzības prasību ievērošanu izglītības iestāžu ekspluatācijā.

Informācijas sabiedrība

619. Informācijas sabiedrības attīstību nodrošina pasākuma sinerģija ar darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumu „Zinātne, pētniecība un attīstība”, kura ietvaros tiks atbalstīta jaunas paaudzes akadēmiskā datu pārraides tīkla izveide un attīstība. Tīklā tiks iesaistītas zinātniskās institūcijas un augstākās izglītības institūcijas. Pasākums kopumā veicinās informācijas sabiedrības attīstību, jo pasākuma ietvaros ir plānotas aktivitātes, kas veicinās informācijas sabiedrības attīstību: e-vides un e-resursu mācību vides izmantošanas augstākajā izglītībā veicināšana, e-studiju piedāvājuma uzlabošana.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

620. Tā kā lielākā daļa konkurētspējīgo augstākās izglītības iestāžu (universitātes, augstskolas, koledžas), kas ir finansējuma saņēmējas pasākuma ietvaros, atrodas Rīgā, tām sniegtais atbalsts veicinās Rīgas kā nacionāla izglītības un zinātnes attīstības centra starptautisko konkurētspēju.

Indikatīvās aktivitātes

621. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.2.1.aktivitāte. Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšana, t.sk., nodrošinot izglītības programmu apgūšanas iespējas arī personām ar funkcionāliem traucējumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

622. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot augstākās izglītības kvalitāti un pieejamību, modernizējot augstākās izglītības iestāžu infrastruktūru, t.sk., pielāgojot personām ar funkcionāliem traucējumiem nodrošinājumu ar iekārtām, aprīkojumu un tehnoloģijām un atbalstot jaunu koledžu izveidi reģionos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

623. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts un citu juridisko personu dibinātās augstākās izglītības institūcijas, augstskolu akadēmiskais personāls, augstākās izglītības studiju programmās studējošie studenti, maģistri un doktoranti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

624. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un citu juridisko personu dibinātās augstākās izglītības institūcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

3.1.3.pasākums „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai”

Ievads

625. Latvijas izglītības sistēma pēdējo gadu laikā ir pilnveidojusies un kļuvusi par Eiropas izglītības sistēmas sastāvdaļu. Atbilstoši Lisabonas stratēģijā noteiktajam ES ir izvirzījusi jaunu stratēģisku mērķi – kļūt par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstītu ekonomiku pasaulē. Šī mērķa sasniegšanai Eiropadome ir uzsvērusi izglītības kā ekonomiskās attīstības virzītājspēka centrālo lomu. Arī Latvijas politika izglītībā vērsta uz to, lai nodrošinātu laikmetīgu, kvalitatīvu izglītību, kas atbilst valsts un globālā darba tirgus prasībām, kā arī reģionu ekonomikas un sociālās attīstības vajadzībām (Saeimas 2005.10.26. sēdē apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā!”, Ministru kabineta 2005.10.19. rīkojums Nr.684 „Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam”).

Pasākuma mērķis

626. Pasākuma mērķis ir uzlabot vispārējās izglītības sniegto vispārējo prasmju līmeni, īpaši matemātikā un dabas zinātnēs, veicinot vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizāciju, kā arī palielināt vispārējās izglītības pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Pasākuma pamatojums un apraksts

627. 2005.gada sākumā valstī vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības programmas realizē 383 vidusskolās, 486 pamatskolās un 33 vakarskolās. 7% vispārējās izglītības iestāžu pastāv draudi ēku drošībai un cilvēku dzīvībai. Saglabājoties pašreizējam izglītības iestāžu skaitam un attiecīgi nelielajam investīciju apmēram uz vienu iestādi, pēc 10 gadiem degradēto izglītības iestāžu īpatsvars pieaugs līdz 60%. Situācija darbaspēka tirgū ir novedusi pie pedagoģu trūkuma vairumā izglītības iestāžu. Vienlaikus demogrāfiskā situācija valstī uzrāda skaidru tendenci skolnieku skaita kritumam. Tādēļ vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības sistēmas ekonomiskā ilgtspēja un tālāka attīstība iespējama, vienīgi veicot šo iestāžu tīkla optimizāciju.
628. Latvijā ir aptuveni 10 000 bērnu ar funkcionāliem traucējumiem obligātajā izglītības vecumā, t.sk., ar smagiem kustību traucējumiem (ar pārvietošanās grūtībām, kuri izmanto tehniskos palīg līdzekļus) - 1500 bērnu. Līdz 2006.gadam 3 vispārējās izglītības iestādes bija pielāgotas skolēniem ar kustību traucējumiem (Rīgas 71.vidusskola, Rēzeknes 6.vidusskola un Rīgas Katoļu ģimnāzija). Kopā šajās skolās mācās 76 bērni ar kustību traucējumiem. Daļēji pielāgotas ir piecas vispārējās izglītības iestādes (Kurzemē - 1, Rīgā - 1, Latgalē - 3). Tajās mācās 18 skolēni ar kustību traucējumiem. 2006.gadā valstī ir 63 speciālās izglītības iestādes, no kurām 5 ir pilnībā pielāgotas un 15 daļēji pielāgotas izglītojamajiem ar kustību traucējumiem. Bērnu ar funkcionāliem traucējumiem (redzes, dzirdes u.c.) izglītības apguves iespējas, kas nebūt nav viegli pārvarams šķērslis pašiem bērniem, ir jāattīsta atbilstoši funkcionālo traucējumu veidam, smaguma pakāpei. Papildus tam ir nepieciešams pielāgot izglītības iestāžu mācību telpas mērķgrupu vajadzībām, mazinot viņu atstumtības riskus.
629. PISA 2003.gada rezultāti liecina, ka Latvijas 15–16 gadīgo jauniešu sasniegumi ir zem vidējā pasaulē un Eiropā. 2004.mācību gadā 9.klasē 3782 skolēni (11%) nesaņēma apliecību par pamatizglītības ieguvu, savukārt 12,2% no 9.klases absolventiem matemātikas eksāmenā saņēma vērtējumu zemāku par 4 ballēm. Gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Esošās situācijas raksturojums liecina, ka, lai uzlabotu skolēnu vispārējās zināšanas, kā arī attīstītu darba prasmes, nepieciešama infrastruktūras un materiālās bāzes uzlabošana. Prioritāri tiks

atbalstītas tās vidusskolas, kuras ir perspektīvas (atrašanās vieta, skolēnu skaits, īstenoto izglītības programmu veidi un skaits) un kuru izaugsme ir paredzēta reģiona attīstības plānā, līdz ar to nodrošinot, ka atbalsts tiks sniegts tām vispārējās izglītības iestādēm, kuras spēs nodrošināt investīciju ilgtspēju.

630. Daļai vidējo izglītību ieguvušajiem ir nepietiekamas zināšanas dabaszinātņu priekšmetos. Tā iemesli ir nepietiekams un novecojis dabaszinātņu mācību kabinetu un laboratoriju aprīkojums, nepietiekami un novecojuši mācību līdzekļi. Dabaszinātņu apgūvē īpaša nozīme ir speciāli aprīkotiem mācību kabinetiem, jo šo mācību priekšmetu saturs izpratnei ir nepieciešama praktiska darbošanās un demonstrējumi, it īpaši iepazīstoties ar jaunākajām tehnoloģijām un zinātniskajām metodēm. Pašlaik dabaszinātņu skolotāju rīcībā esošie mācību materiāli un kabinetu aprīkojums nedod iespēju īstenot mūsdienīgu mācību saturu. Mācību materiāli (ierīces demonstrējumiem, piederumi laboratorijas darbu veikšanai) skolās kopumā ir stipri nolietoties, pēdējos 10-15 gadus maz papildināti. Kabinetos nav datoru, videoprojektoru, mācību saturs īstenošanai nepieciešamas tehnikas. Nepietiekami tiek atjaunoti laboratorijas piederumu, trauku, reaģentu un bioloģisko preparātu krājumi. Skolās ir novecojuši vizuālās uzskates materiāli.
631. Pēc rajonu izglītības pārvalžu datiem, nākamajā plānošanas periodā būtu nepieciešams vidusskolās atjaunot dabaszinātņu kabinetus, nosakot atbalstāmās iestādes pēc šādiem kritērijiem: izglītības iestādes perspektīvas (iedzīvotāju skaits pašvaldībā, skolēnu esošais un provizorisks skaits tuvākajā nākotnē, esošās darbavietas pašvaldībā), pedagogu kvalitatīvais sastāvs (dabaszinātņu priekšmetu skolotāju kvalifikācija), skolēnu mācību sasniegumi dabaszinātņu priekšmetos.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

632. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir vispārējās izglītības iestādes, speciālās izglītības iestādes, vispārējo izglītības iestāžu audzēkņi, izglītojamie ar funkcionālajiem traucējumiem vispārējās izglītības iestādēs un izglītojamie speciālās izglītības iestādēs, vispārējās un speciālās izglītības iestāžu pedagogi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

633. Pasākums „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” ieviešams saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam un saskaņā ar ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda Valsts stratēģisko ietvardokumentu. VSID izglītības infrastruktūras virziens atbilst šādiem NAP stratēģijas virzieniem un apakšvirzieniem: Izglītots un radošs cilvēks (t.sk., Kvalitatīva pamatizglītība, obligāta vidējā un pieejama augstākā izglītība, Izglītības infrastruktūras modernizācija, Darbaspēka sagatavošana atbilstoši darba tirgus pieprasījumam, Cilvēka radošā potenciāla pilnvērtīga izmantošana un attīstīšana mūža garumā) un Zinātniskās infrastruktūras modernizācijas institūtos un augstskolās.
634. Izglītības jomā galvenos politikas attīstības virzienus Latvijā nosaka Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam un Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, kas nosaka nepieciešamību būtiski uzlabot izglītības kvalitāti, nodrošinot pieejamību un izmaksu efektivitāti. Izglītības attīstības galvenais mērķis Latvijā ir veidot sabalansētu izglītības sistēmu, kas nodrošina katram iedzīvotājam iespēju iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā atbilstoši individuālām interesēm, spējām un valsts ekonomiskās attīstības vajadzībām. Investīcijas izglītības infrastruktūrā ir paredzētas saskaņā ar minētajos plānošanas dokumentos noteikto stratēģiju izglītības attīstībai.

Iepriekšējais atbalsts

635. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā tiek īstenota nacionālā programma „Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā”, kuras ietvaros tiks iekārtoti dabaszinātņu kabineti 50 vidusskolās (13% no visām vispārējās vidējās izglītības iestādēm), kas kļūst par reģionālajiem konsultatīvi metodiskajiem centriem skolotāju metodisko un tālākizglītības funkciju veikšanai rajonā, tās varēs izmantot par atbalsta punktu darbā ar skolēniem, kuriem ir padziļināta interese par dabaszinātņu un matemātikas apguvi.
636. VPD nacionālās programmas „Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā” ESF līdzfinansējums veido 4,4 miljonus LVL.

Sinergija

637. Pasākumā „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” paredzētās investīcijas izglītības infrastruktūrā ir savstarpēji koordinētas un papildinošas ar darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”, kura ietvaros plānots uzlabot jauniešu vispārējo zināšanu un prasmju līmeni vidējās izglītības pakāpē, pilnveidojot mācību priekšmetu mācību metodiku un veicinot interesi par dabaszinātņu un tehnoloģiju priekšmetiem. Pasākuma aktivitātes „Speciālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem” īstenošana ir cieši saistīta ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana”, kura ietvaros tiks īstenoti pasākumi iekļaujošas izglītības attīstībai un jauniešu ar funkcionālajiem traucējumiem integrācijai izglītībā, un pasākumu „Sociālā iekļaušana”. Pasākumam ir papildinošs raksturs arī ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”, kurā tiks atbalstīta vispārējās izglītības iestāžu datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana.
638. Lai pasākuma „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” aktivitātē „Kvalitatīvai dabaszinātņu apguvei atbilstošas materiālās bāzes nodrošināšana” novērstu līdzekļu ieguldīšanu tajās vidusskolās, kuras varētu tikt reorganizētas aktivitātes „Atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizācijai” ietvaros, tiks noteikti skolu atlases kritēriji, kas izslēgs iespējamību reorganizējamām skolām pretendēt uz finansējumu dabaszinātņu kabinetu aprīkošanai.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

639. Pasākums veicinās policentriskas attīstības modeļa īstenošanu izglītībā. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks nodrošināta, atbalstot vispārējās izglītības iestādes visos plānošanas reģionos. Lai atbilstoši sadalītu finansējumu Latvijas vispārīzglītojošām skolām dabaszinātņu kabinetu modernizēšanai, tiks piemērota rajonu kvota. Kvotes aprēķinos tiks ņemtas vērā prognozētās izmaiņas skolēnu skaitā laikā no 2007. līdz 2013.gadam. Plānots, ka 2012./2013.mācību gadā 60% pamatskolu beidzēju izglītības turpināšanai izvēlēsies vispārējās vidējās izglītības programmas, savukārt 40% - profesionālās izglītības programmas. Atbalstāmo iestāžu skaits un to izvietojums tiks noteikts, pamatojoties uz republikas pilsētu un rajonu pašvaldību priekšlikumu. Izglītības iestādes tiks pielāgotas personām ar kustību traucējumiem, nodrošinot vienmērīgu reģionālo pārklājumu.

Makroekonomiskā stabilitāte

640. Pasākumam nav tiešas ietekmes uz makroekonomiskās stabilitātes horizontālo prioritāti. Pasākuma aktivitātes ir vērstas uz izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanu.

Vienādas iespējas

641. Horizontālās prioritātes ievērošanu nodrošinās vispārējās izglītības iestāžu pielāgošana izglītojamajiem ar funkcionālajiem traucējumiem - skolēniem ar kustību traucējumiem nevajadzēs meklēt īpašas apmācības formas, bet katrā rajonā būs vismaz viena vispārējās vidējās izglītības iestāde, kurā varēs mācīties šie skolēni. Veicot ieguldījumus speciālās izglītības iestāžu mācību vides pieejamības uzlabošanai, tiek nodrošinātas vienādas iespējas iegūt atbilstošu izglītību skolēniem ar speciālām vajadzībām.

Ilgspējīga attīstība

642. Pasākums veicina ilgspējīgu attīstību, dodot ieguldījumu cilvēkresursus atbalstošas infrastruktūras uzlabošanā, nodrošinot iedzīvotājiem kvalitatīvas vispārējās izglītības pieejamību teritoriju attīstības centros, tādejādi veicinot arī vienmērīgāku teritoriju apdzīvotību, kā arī uzlabojot vides aizsardzības prasību ievērošanu izglītības iestāžu ekspluatācijā.

Informācijas sabiedrība

643. Informācijas sabiedrības attīstību, pirmkārt, nodrošina pasākuma sinerģija ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”, kurā tiks atbalstīta vispārējās izglītības iestāžu datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana. Pasākuma „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai” ietvaros tiks veicināta moderno tehnoloģiju izmantošana dabaszinātņu kabinetu aprīkojuma uzlabošanā un mācību procesā, kā arī atbilstošu izglītības iespēju nodrošināšanā izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

644. Pasākuma ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, tomēr veicamo aktivitāšu ietvaros Rīgā realizējamie projekti veicinās Rīgas attīstību, kas nozīmīga visas Latvijas konkurētspējas stiprināšanai.

Indikatīvās aktivitātes

645. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.3.1.aktivitāte. Kvalitatīvai dabaszinātņu apguvei atbilstošas materiālās bāzes nodrošināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

646. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot izglītības kvalitāti dabaszinātnēs vidējās vispārējās izglītības posmā un radīt priekšnosacījumus valsts attīstībai zinātņu un tehnoloģiju ietilpīgajās nozarēs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

647. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Vispārējās izglītības iestādes, vispārējās izglītības iestāžu audzēkņi un pedagogi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

648. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldība, kas ir vispārējās vidējās izglītības iestādes dibinātājs.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
649. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.3.2.aktivitāte. Atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizācijai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
650. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot valstī vidējās izglītības kvalitāti, atbalstīt izglītības iestāžu tīkla optimizācijas plānu, kas vērsts uz ekonomisko ilgtspēju un būtisku izglītības kvalitātes standartu paaugstināšanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
651. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Vidējās izglītības iestādes, vidējās izglītības iestāžu audzēkņi un pedagogi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
652. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldība vai pašvaldību apvienība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
653. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.3.3.aktivitāte. Speciālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
654. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt izglītības iestāžu pieejamību izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem (kustību, redzes, dzirdes u.c.) un uzlabot mācību vidi, veicinot darba un sadzīves prasmju attīstīšanu izglītojamajiem speciālās izglītības iestādēs.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
655. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Izglītojamie ar funkcionālajiem traucējumiem vispārējās izglītības iestādēs, izglītojamie speciālās izglītības iestādēs, vispārējās un speciālās izglītības iestāžu pedagogi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
656. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes iestāde vai pašvaldība, kas ir speciālās izglītības iestādes vai vispārējās izglītības iestādes dibinātājs.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

3.1.4.pasākums „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra”

Ievads

657. Lai atbalstītu investīcijas cilvēkresursos un nodrošinātu pieejamus un kvalitatīvus publiskos pakalpojumus visā valsts teritorijā, būtiskas investīcijas jāiegulda nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūrā. Saistībā ar Lisabonas stratēģijas izpildi Latvijas sociālekonomiskajai situācijai atbilstoši pasākumi izriet no Latvijas Nacionālās Lisabonas programmas 2005.-2008.gadam, t.sk., nodarbinātības veicināšana, darba tirgus institūciju un sociālo pakalpojumu infrastruktūras uzlabošana. Turklāt pēc 2000.gadā noteiktā ES attīstības stratēģiskā mērķa par lielākas sociālās kohēzijas nodrošināšanas tika izstrādāta ES Sociālās iekļaušanas stratēģija ar mērķi ievērojami samazināt nabadzību un sociālo atstumtību ES līdz 2010.gadam. Kopējā sociālās iekļaušanas memorandā un Nacionālajā ziņojumā par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam izvirzīti galvenie uzdevumi sociālās iekļaušanas jomā.

Pasākuma mērķis

658. Pasākuma mērķis ir atbalstīt nodarbinātību un iekļaujošu darba tirgu veicinošus pasākumus, veidojot modernas un uz klientiem vērstas darba tirgus institūcijas, uzlabojot valstī sniegtos sociālos pakalpojumus, kā arī veicināt darba un ģimenes dzīves saskaņošanu.

Pasākuma pamatojums un apraksts

659. Gadā invaliditāte pirmreizēji vai atkārtoti tiek noteikta vairāk nekā 40 000 personām darbspējīgā vecumā, no kurām aptuveni 4% Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija (turpmāk - VDEĀVK) un tās struktūrvienības sniedz atzinumu par nepieciešamību apgūt jaunu profesiju. VDEĀVK un tās 18 struktūrvienības veido plašu un iedzīvotājiem pieejamu ekspertīžu veikšanas tīklu, tuvinot to personas dzīves vietai. Investīcijas institūciju tīklā atbalstīs jaunas invaliditātes noteikšanas sistēmas kvalitatīvu ieviešanu, kuras izveide paredzēta ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu, kā ietvaros uzlabos vides pieejamību, klientu plūsmas organizēšanu, ekspertīzes pieejamību dzīvesvietas tuvumā un klientu apmierinātību.

660. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi ir vērsti uz to, lai nodrošinātu profesionālo zināšanu un prasmju atjaunošanu vai attīstīšanu, arī jaunas profesijas apgūšanu atbilstoši personas funkcionālo traucējumu veidam, smaguma pakāpei un iepriekš iegūtās izglītības un kvalifikācijas līmenim. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus Latvijas iedzīvotājiem sniedz valsts aģentūra „Sociālās integrācijas centrs”, kuras filiālēs nepieciešams nodrošināt vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, kā arī pielāgot ēkas mācību telpu prasībām un mērķgrupu vajadzībām, lai realizētu ar ESF atbalstu izveidotās 23 profesionālās rehabilitācijas programmas, laikā līdz 2013.gadam dubultojošas profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmēju skaitu gadā. Profesionālā rehabilitācija dod iespēju invalīdiem pēc pakalpojuma saņemšanas atgriezties darba tirgū un no pakalpojumu saņēmējiem kļūt par nodokļu maksātājiem.

661. Valsts apmaksātos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar dzirdes traucējumiem valstī sniedz Latvijas Nedzirdīgo savienība. Smagu vājdzirdīgu cilvēku skaits Latvijā ir ~2000 kurlmēmu cilvēku (Igaunijā ~2000) un 30 000 ar dzirdes problēmām (Austrijā ~1,4 miljonu cilvēku). Šobrīd valsts klientiem nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus vidēji 3,5 stundas gadā (Austrijā, Beļģijā, Somijā un Zviedrijā nepastāv sociālās rehabilitācijas pakalpojumu ierobežojumi). Pakalpojums tiek nodrošināts sociālās rehabilitācijas centros, kas atrodas Rīgā, Daugavpilī, Valmierā, Kuldīgā, Ventspilī, Rēzeknē, Pļaviņās un Smiltē. Lai

nodrošinātu vienmērīgu reģionālo pārklājumu, nepieciešama rehabilitācijas centru izveide arī Liepājā un Jelgavā.

662. Valsts apmaksātos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar redzes traucējumiem valstī sniedz Latvijas Neredzīgo biedrības rehabilitācijas centrs Rīgā un 12 teritoriālie rehabilitācijas dienas centri. Latvijā nopietnas redzes problēmas ir ap 40 000 iedzīvotāju, ~7000 ir praktiski neredzīgi vai ar niecīgu redzes atlikumu. Lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību visiem klientiem, rehabilitācijas centros nepieciešama vides pieejamības uzlabošana. Pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanas daļa klientu uzsāk izglītības ieguvī vai iesaistās darba tirgū, bet daļai klientu nodarbinātības uzsākšanai ir nepieciešams īpašs atbalsts, ko var nodrošināt specializētajās darbnīcās. Redzes invalīdiem piemēroti atbalstītās nodarbinātības veidi ir nepieciešami, jo šobrīd strādā tikai ~15% no redzes invalīdiem darbspējīgā vecumā.
663. Specializēto darbnīcu izveide un atbalsts nodarbinātības jomā ir nepieciešams arī personām ar garīga rakstura traucējumiem. Latvijā ir ~6000 cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem, kuru smaguma pakāpe traucē sazināties ar apkārtējiem un iesaistīties nodarbinātībā. Personām ar garīga rakstura traucējumiem vienīgais pieejamais alternatīvais sociālais pakalpojums (2005.gadā - 544 klientiem) ir aprūpe un sociālā rehabilitācija dienas centros. Ņemot vērā traucējumu smaguma pakāpi un rehabilitācijas rezultātus, personām ar garīga rakstura traucējumiem ir nepieciešami diferencēti atbalsta pasākumi, kas būtu maksimāli efektīvi, atbilstoši klienta individuālajām vajadzībām un spējām iesaistīties darba tirgū.
664. Tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšanu valstī veic valsts aģentūra „Tehnisko palīglīdzekļu centrs” (turpmāk –TPC), kuras centrālais birojs atrodas Rīgā, darbojas 5 reģionālās filiāles - Rēzeknē, Daugavpilī, Valmierā, Dobelē un Kuldīgā. Katra reģionālā filiāle gadā apkalpo vidēji 850 klientus, Rīgā - vairāk par 4800. Esošās filiāles nespēj nodrošināt vienmērīgu un ērtu pakalpojumu pieejamību visu reģionu iedzīvotājiem.
665. Apkalpoto klientu skaits darba tirgus institūcijās vidēji mēnesī pārsniedz 100 tūkstošus iedzīvotāju, pie tam pakalpojumu saņēmēju skaitam ir tendence pieaugt. Nodarbinātības valsts aģentūrā (turpmāk – NVA) apkalpoto apmeklētāju skaits vidēji mēnesī 2004.gadā bija 182 322 (2000.gadā – 180 087). 2005.gadā kopējais Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras konsultēto personu skaits profesijas izvēles jautājumos sasniedza 43 176 personas (2000.gadā - 17 284). Valsts darba inspekcijas (turpmāk – VDI) uzraudzībā 2004.gadā bija 121 095 uzņēmumi, kas salīdzinājumā ar 85 502 uzņēmumiem 2000.gadā ir pieaugums par 42% un norāda uz būtisku klientu loka un apsekojamo vienību palielinājumu, kā arī darba apjoma un slodzes uz pieejamām tehnoloģijām pieaugumu. 2000.gadā aktīvajos nodarbinātības pasākumos tika iesaistīti 38 200 bezdarbnieki, bet 2004.gadā aktīvajos nodarbinātības pasākumos iesaistīto bezdarbnieku un darba meklētāju skaits ir ievērojami pieaudzis – 77 026, kas skaidrojams ar piedāvāto pakalpojumu apjoma palielināšanu, informētības līmeņa paaugstināšanos par pieejamiem pakalpojumiem un ES struktūrfondu līdzekļu pieejamību, kas norāda ne tikai uz klientu skaita pieaugumu, bet arī nepieciešamību pēc IKT risinājumiem, lai varētu operatīvi apkalpot klientus, uzturēt atbilstošas datu bāzes un nodrošināt operatīvu informācijas apmaiņu. Darbā iekārtoto bezdarbnieku skaits pēdējos gados ir bijis līdzīgs, 2000.gadā tas sasniedza 43 656, bet 2004.gadā - 41 843, kas skaidrojams ar darba vietu trūkumu valstī un iespējām iekārtoties pastāvīgā darbā, tādējādi pielietojot arī iegūtās zināšanas un prasmes aktīvo nodarbinātības pasākumu ietvaros. 2005.gadā darbā iekārtoto bezdarbnieku skaits pieauga un sasniedza 44 013, jo, salīdzinot ar 2004.gadu, NVA filiālēs darba devēji reģistrēja (pieteica) vairāk brīvo darba vietu, kas daļēji skaidrojams ar sadarbības uzlabošanu un veiksmīgu partnerību veidošanu ar darba devējiem un IKT uzlabojumiem, kas rezultātā deva iespēju lielākam skaitam bezdarbnieku iekārtoties darbā.

666. Tomēr līdzšinējais atbalsts darba tirgus institūciju infrastruktūras attīstībai ir bijis nepietiekams, esošā infrastruktūra un IT sistēma joprojām ir novecojusi un nav iespējams nodrošināt klientiem mūsdienīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, operatīvu informācijas apmaiņu starp filiālēm un centriem, nodrošināt vienotu klientu reģistrācijas uzskaites sistēmas darbību. Viskritiskākā situācija ir Valsts darba inspekcijas struktūrvienībās, kas nav pieejamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, inspekcijas darba operativitāte un informācijas analīzes iespējas ir ārkārtīgi ierobežotas politikas ieviešanas uzraudzības un lēmumu pieņemšanas procesā.
667. Latvijā 2004.gadā nodarbināto iedzīvotāju skaits % no iedzīvotājiem 15 līdz 64 gadu vecumā bija 62,3% (ES-25 63,3%), no tiem sieviešu nodarbinātības līmenis bija 58,5% (ES-25 55,7%). Lai arī sieviešu nodarbinātības rādītāji Latvijā ir augstāki nekā vidēji ES, nepieciešami papildu pasākumi vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai darba tirgū. Viens no būtiskiem faktoriem, kas kavē sievietes iesaistīties darba attiecībās, ir nepieciešamība bērnu un citu aprūpējamo personu aprūpes pakalpojumu pieejamības trūkums.
668. 2005./2006. mācību gada sākumā Latvijā, it īpaši Rīgas plānošanas reģionā, rindā uz vietām pirmsskolas izglītības iestādēs (turpmāk - PII) pavisam kopā bija 15 080 pirmsskolas vecuma bērni. Galvenā problēma, kas tiek identificēta, ir bērnu nodrošinājums ar vietām pirmsskolas iestādes. Neskatoties uz to, ka 5-6 gadīgo piesaiste pirmsskolas izglītības programmās tiek nodrošināta (97% vai 98%), 2-4 gadīgo nodrošinājums ar vietām bērnudārzos ir nepietiekams. Šobrīd 276 (52%) vietējās pašvaldībās nav PII. Turklāt saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem pirmsskolas izglītības iestāžu skaitam ir tendence pakāpeniski samazināties. Pirmsskolas izglītības iestāžu tehniskais stāvoklis neatbilst mūsdienu prasībām (t.sk., infrastruktūra nav pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem), lielākā daļa ēku ir būvētas pirms aptuveni 30–35 gadiem, to inženierkomunikāciju tīkli, siltummezgli, ūdensapgādes un ventilācijas sistēmas ir stipri nolietojušās, kas lielā mērā var radīt avārijas situācijas. Vienlaicīgi, ņemot vērā sabiedrības novecošanos, arvien aktuālāka kļūst alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamība aprūpējamām personām.
669. Tādēļ, lai sniegtu būtisku ieguldījumu darba un ģimenes dzīves saskaņošanā, nepieciešams sakārtot un modernizēt pirmsskolas iestāžu infrastruktūru un sekmēt alternatīvās bērnu un citu aprūpējamo personu pieskatīšanas iespējas.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

670. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir darba tirgus un sociālo pakalpojumu valsts iestādes un to klienti, sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzēji, kā arī pašvaldības un pašvaldību iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

671. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma kā svarīgu pasākumu izvirza sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas infrastruktūras uzlabošanu, profesionālās rehabilitācijas un tehnisko palīgīdzekļu pieejamības uzlabošanu, kā arī darba tirgus institūciju infrastruktūras uzlabošanu. Viena no ES nodarbinātības politikas pamatnostādņem ir vērsta tieši uz saskaņotības uzlabošanu starp darba tirgus vajadzībām, modernizējot darba tirgus institūcijas, jo īpaši nodarbinātības dienestus ES, lai tādējādi tie iekļautos kopējās Lisabonas stratēģijas realizācijā un nodarbinātības mērķu sasniegšanā.
672. Augstākminētās prioritātes akcentē arī Nacionālais attīstības plāns. VSID sociālās infrastruktūras investīciju virziens atbilst šādiem NAP stratēģijas virzieniem un apakšvirzieniem: Cilvēka veselība kā vērtība un Iekļaujošs un noturošs darba tirgus (t.sk.,

Atbalsts nodarbinātības veicināšanai un ilgstošā bezdarba mazināšana un sociālās atstumtības riska grupu iesaiste darba tirgū).

673. Atbalsta invalīdiem un personām ar draudošu invaliditāti politikas virzieni ir noteikti Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādņēs 2005.-2015.gadam, kā ietvaros paredzēts īstenot invaliditātes profilakses pasākumu kompleksu attīstību, pilnveidot invaliditātes noteikšanas sistēmu un invalīdu sociālās nodrošināšanas sistēmu, veicināt invalīdu nodarbinātību.

Iepriekšējais atbalsts

674. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā pasākuma „Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība” ietvaros, lai uzlabotu infrastruktūru 20 sociālo pakalpojumu institūcijās, piesaistīti 6,25 miljoni latu un 2,7 miljoni latu, lai uzlabotu infrastruktūru 48 nodarbinātības institūcijās.

Sinergija

675. Pasākuma īstenošana pamatā ir saistīta ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākuma „Nodarbinātība” un pasākuma „Sociālā iekļaušana” īstenošanu. Pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros veicamajai kapacitātes stiprināšanai darba tirgus institūcijām kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai (ieskaitot darba metožu pilnveidošanu un darbinieku apmācības) jābūt saistītai un papildināmai ar pasākuma „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” aktivitātēm, kas paredz klientu apkalpošanas infrastruktūras pilnveidošanu darba tirgus institūcijās. Savukārt pasākuma „Sociālā iekļaušana” ietvaros paredzētām aktivitātēm darbspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošanai vienlīdz nepieciešams gan ESF, gan ERAF papildinošais atbalsts. Pasākumu „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” papildinās DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākuma „IKT infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros paredzētās aktivitātes.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritoriju līdzsvarota attīstība

676. Lai Latvijā īstenotos līdzsvarotas attīstības scenārijs, nepieciešams stiprināt attīstības centrus, īstenojot pasākumus, kas vērsti uz cilvēkresursu saglabāšanu, ekonomiskās aktivitātes veicināšanu un daudzveidīgu pakalpojumu pieejamību. Ievērojot policentriskās attīstības pieeju, aktivitāšu „Darbspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas institūciju infrastruktūras pilnveidošana” un „Darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana” ietvaros atbalsts tiks sniegts nacionālas, reģionālas un novadu nozīmes attīstības centros, priekšroku dodot projektiem, kas nodrošinās pakalpojumu sniegšanu pēc iespējas tuvu klienta dzīvesvietai teritorijās, kur pakalpojums nav pieejams vai netiek nodrošināts pietiekamā apmērā, daudzveidībā un kvalitātē. Pirmsskolas izglītības iestādes un alternatīvu aprūpes iespēju paplašināšana ir viens no pamatpakalpojumiem, kas nodrošina apdzīvotas vietas pievilcību, veicinot arī iedzīvotāju, īpaši sieviešu, ekonomisko aktivitāti un nodarbinātību. Aktivitātes „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros” ietvaros atbalstu paredzēts koncentrēt nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros. Kopumā aktivitātes ietvaros ir paredzēts atbalstīt 10 projektus nacionālas nozīmes attīstības centros un 20 projektus reģionālas nozīmes attīstības centros, kas noteikti saskaņā ar plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām reģionu vajadzībām. Aktivitātes ietvaros tiks piemērotas reģionālās kvotas, kas tiek rēķinātas, ņemot par pamatu iedzīvotāju skaitu, bērnu skaitu rindā uz vietām pirmsskolas izglītības iestādēs, bērnu skaitu pirmsskolas vecumā un vietu skaitu bērnudārzos reģionos. Rīgas pilsētā plānoto projektu īstenošanai tiks piešķirts ERAF finansējums 10% apmērā no kopējās aktivitātei paredzētās summas.

677. Savukārt aktivitātes „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai” ietvaros atbalsts tiks sniegts ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru teritorijām, piemērojot reģionālās kvotas, kas tiek noteiktas, pamatojoties uz iedzīvotāju skaitu, dienas aprūpes centru skaitu, bērnu skaitu pirmsskolas vecumā un personu ar funkcionāliem traucējumiem skaitu katrā plānošanas reģionā. Atbalsts Rīgai aktivitātes ietvaros netiek plānots.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

Makroekonomiskā stabilitāte

678. Pasākumam nav tiešas ietekmes uz makroekonomisko stabilitāti, tomēr pasākuma ietvaros plānotās aktivitātes dos ieguldījumu makroekonomiskās stabilitātes veicināšanā, it īpaši ņemot vērā, ka investīcijas virzītas uz sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu, invaliditātes prevenciju un rehabilitācijas pakalpojumu attīstību, lai samazinātu zaudējumus tautsaimniecībai darbnespējas dēļ, iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes un produktivitātes palielināšanu, lai dotu ieguldījumu ekonomikas kopapjoma pieaugumā.

Ilgspējīga attīstība

679. Pasākums „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” tieši nesekmē horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” mērķu sasniegšanu. Projektu iesniedzējiem LR normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos tiks izvirzīta prasība veikt plānoto darbību ietekmes uz vidi novērtējumu.

Vienādas iespējas

680. Pasākuma „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” ietvaros paredzētas specifiskas aktivitātes vienādu iespēju principa iedzīvināšanai, proti, pilnveidojot sociālo pakalpojumu kvalitāti, kuru mērķa grupa ir sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, tiks veicināta šo cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju infrastruktūras pilnveidošana nodrošinās labāku pakalpojumu un informācijas pieejamību sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām.

Informācijas sabiedrība

681. Pasākums „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” tieši sekmē informācijas sabiedrības attīstību, paredzot sabiedrisko pakalpojumu pieejamības ievērojamu uzlabošanu - darba informācijas punktu izveidi sabiedriskos objektos, pašapkalpošanās iespēju nodrošinājumu, t.sk., internetā un filiālēs uz vietas, IT modernizāciju klientu vajadzībām atbilstošu pakalpojumu sniegšanai.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

682. Pasākums nav tieši vērsts uz Rīgas starptautiskās konkurētspējas horizontālās prioritātes īstenošanu.

Indikatīvās aktivitātes

683. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.4.1.aktivitāte. Darbspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas institūciju infrastruktūras pilnveidošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

684. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot infrastruktūru darbspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas institūcijās invalīdiem un personām ar draudošu invaliditāti, pilnveidojot sociālo pakalpojumu kvalitāti un valsts atbalsta sistēmu invalīdiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
685. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Invaliditātes ekspertīzes institūcijas, sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzēji, tehnisko palīgīdzekļu piegādes organizēšanas institūcijas un to klienti - personas ar funkcionāliem traucējumiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
686. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Invaliditātes ekspertīzes institūcijas, profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzēja institūcija, kurai atbildība par minēto pakalpojumu sniegšanu noteikta tās darbību reglamentējošos normatīvos aktos, sabiedriskās organizācijas, kuru pamatdarbības veids ir pakalpojumu sniegšana un atbalsts personām ar redzes, dzirdes vai garīga rakstura traucējumiem, pašvaldības, tehnisko palīgīdzekļu piegādes organizēšanas institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
687. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.4.2.aktivitāte. Darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
688. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot modernu un uz klientiem orientētu infrastruktūru, nodrošinot kvalitatīvu un operatīvu pakalpojumu sniegšanu klientiem un sadarbības partneriem, uzlabojot IKT un darba apstākļus atbilstoši veicamajām funkcijām, izveidojot ērtus apstākļus klientiem, saņemot pakalpojumus un konsultācijas, attīstot IKT pielietojumu pakalpojumu operatīvākai nodrošināšanai klientiem un efektīvai datu uzskaites un politikas ieviešanas monitoringa veikšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
689. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba tirgus iestādes un to klienti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
690. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Darba tirgus institūcijas, kas īsteno valsts politiku vismaz vienā no minētajām jomām - bezdarba prevencijas, bezdarba samazināšanas un bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta jomā, darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomā, karjeras attīstības atbalsta sistēmas jomā, sniedzot karjeras konsultāciju pakalpojumus darbības vecuma iedzīvotājiem, uzturot un attīstot karjeras konsultāciju metodisko bāzi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
691. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.4.3.aktivitāte. Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
692. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, kā arī nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros, attīstot pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūru.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

693. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Ģimenes ar bērniem pirmsskolas vecumā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
694. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības, pašvaldību iestādes.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
695. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.4.4.aktivitāte. Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
696. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, nodrošinot bērnu, personu ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personu sociālās aprūpes, sociālo prasmju attīstības, izglītošanas un brīvā laika pavadīšanas iespējas ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem, attīstot alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
697. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Bērni, personas ar funkcionāliem traucējumiem, pensijas vecuma personas, kurām ir nepieciešami alternatīvās aprūpes pakalpojumi, un viņu apgādnieki.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
698. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības, pašvaldību iestādes, biedrības un nodibinājumi, kas ir reģistrējušies sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)

3.1.5. pasākums „Veselības aprūpes infrastruktūra”

Ievads

699. Saskaņā ar demogrāfisko situāciju Latvijā ir novērojama iedzīvotāju un arī darbaspēka novecošanās tendence. Ir skaidrs, ka būs nepieciešami pasākumi, lai saglabātu pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū un samazinātu darba nespējas riskus saslimšanas dēļ. Pamatojoties uz Eiropas Sociālo Hartu, Lisabonas stratēģijā nospraustajiem mērķiem, veselības aprūpes jomā Latvijai ir būtiski iesaistīties ES kopējo mērķu sasniegšanā, lai paaugstinātu veselības aprūpes kvalitāti un standartus. Veselības aprūpes nozares infrastruktūru paredzēts attīstīt saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumu Nr.1003 „Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programma”, Ministru kabineta 2005.gada 19.jūlija rīkojumu Nr. 444 „Par neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstības pamatnostādņem” un Ministru kabinetā 2005.gada 28.decembra rīkojumu Nr.854 „Par Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānu 2005.–2010.gadam”, kuru galvenais mērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību pēc iespējas tuvāk dzīves vietai un panākt valstī efektīvu resursu izlietojumu veselības aprūpē.

Pasākuma mērķis

700. Pasākuma mērķis ir uzlabot veselības aprūpes pakalpojuma kvalitāti, lai nodrošinātu efektīvu ārstēšanas procesu un optimizētu veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju skaitu un izvietojumu, veiktu kvalitatīvāku ārstēšanu, tādējādi nodrošinot darbaspēka ātrāku atgriešanos darba tirgū.

Pasākuma pamatojums un apraksts

701. Pašreiz valstī ir nepietiekama pieejamība primārās veselības aprūpes pakalpojumiem, it sevišķi lauku teritorijās. Saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem vissliktākā situācija ir Latgales reģionā, kur uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi vidēji ir 1802 pacienti, arī pārējos reģionos salīdzinājumā ar ES līmeni (uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi vidējais pacientu skaits Igaunijā – 1500, Norvēģijā – 1205 un Vācijā – 679) situācija ir nelabvēlīga (uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi vidējais pacientu skaits Rīgas reģionā – 1738, Zemgales reģionā – 1670, Kurzemes reģionā – 1704, Vidzemes reģionā – 1689).

702. Savukārt slimnīcu izvietojuma tīkls ir ļoti blīvs, un dabiskās slimnīcu apkalpošanas zonas vairākkārt pārklājas, slimnīcas nav pietiekami noslogotas, un resursi netiek izmantoti racionāli. Ne tikai valstī kopumā, bet arī viena reģiona ietvaros pastāv liela atšķirība slimnīcu gultu noslogojumā un vidējos ārstēšanās ilgumos. Līdz ar to slimnīcu skaitu plānots samazināt Rīgas reģionā no 42 līdz 18, Zemgales reģionā no 19 līdz 7, Kurzemes reģionā no 15 līdz 6, Vidzemes reģionā no 17 līdz 8 un Latgales reģionā no 18 līdz 7.

703. Analizējot esošo situāciju veselības aprūpes infrastruktūrā, jākonstatē, ka kopējais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits ir 1349, slimnīcu skaits ir 112, neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu skaits ir 177 un neatliekamās medicīniskās palīdzības punktu skaits ir 80. Saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānu 2005.-2010.gadam primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaitu ir jāpalielina (prakšu skaits atbilstoši nepieciešamībai katram reģionam, prioritāri tos attīstot lauku teritorijās un teritorijās ārpus lielām pilsētām, kā arī vietās, kur šo darbību neveicina jau pastāvošie blakus faktori (piemēram, liela darba vietu koncentrācija, utml.)), slimnīcu skaits ir jāsamazina, vienlaicīgi palielinot neatliekamās medicīniskās

palīdzības brigāžu un punktu skaitu, kā arī papildus jāizveido reģionālie vadības un dispečeru centri un Centrālais vadības un dispečeru centrs.

704. Mirstības rādītājs Latvijā no ļaundabīgiem audzējiem 2005.gadā bija 253,2 nāves gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem (datu avots: VSMTVA „Latvijas iedzīvotāju veselības un veselības aprūpes pārskats 2005”). Paaugstinās to faktoru skaits, kas sevišķi ietekmē ļaundabīgu audzēju attīstību. Onkoloģisko saslimšanu rādītājs Latvijā uz 100 000 iedzīvotājiem 2001.gadā bija 369,7, savukārt 2004.gadā – 431,1. Liela problēma ir ļaundabīgo audzēju atklāšana vēlīnās stadijās, kad cilvēku glābt ir neiespējami. Veselības aprūpes pakalpojumi, kuriem nepieciešami augstas klases speciālisti un īpaša aparatūra, tiek sniegti reģionālajās daudzprofilu slimnīcās, lokālajās daudzprofilu slimnīcās, kā arī specializētajos centros un specializētajās slimnīcās. Lielākā daļa specializēto centru atrodas Rīgā. Terciārās veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā liela nozīme ir mūsdienīgai medicīnas aparatūrai un pietiekami kvalificētiem speciālistiem, kā arī attiecīgi iekārtotai videi, kur šis pakalpojums tiek sniegts. Nodrošinājums ir visai atšķirīgs: lai arī ir pieejama aparatūra, kas nodrošina ES līmenim atbilstošu izmeklēšanu un ārstniecību, vairākās nozarēs stāvoklis ir neapmierinošs, piemēram, nodrošinājums ar staru terapijai nepieciešamo aprīkojumu ir tādā līmenī, ka apmierināt pašreizējo pieprasījumu pēc minētā pakalpojuma iespējams, tikai pagarinot aparatūras ekspluatēšanas laiku uz vakara stundu un brīvdienu rēķina.
705. Lielākoties ārstniecībā izmantojamās tehnoloģijas ir koncentrētas Rīgas un atsevišķu lielāko pilsētu ārstniecības iestādēs. Lielākā daļa esošo tehnoloģiju tiek izmantotas neracionāli un finansiāli nepamatoti: notiek dublējošu tehnoloģiju koncentrācija, un to noslogojums ir nepilnīgs. Piemēram, analizējot vidējo izmeklējumu skaitu uz vienu skaitļotājtomogrāfijas ierīci 2005.gadā reģionālā griezumā, var secināt, ka minēto izmeklējumu skaits svārstās no 2623 izmeklējumiem uz vienu ierīci Kurzemes reģionā un 2694 izmeklējumiem Vidzemes reģionā līdz 4094 izmeklējumiem Zemgales reģionā un 4581 izmeklējumiem Rīgas reģionā, savukārt, analizējot vidējo izmeklējumu skaitu uz vienu skaitļotājtomogrāfijas ierīci 2005.gadā veselības aprūpes iestāžu griezumā, izmeklējumu skaits svārstās no 142 izmeklējumiem uz vienu ierīci Ludzas rajona slimnīcā līdz 9137 izmeklējumiem klīniskā universitātes slimnīcā „Gaiļezers”.
706. Saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānu 2005.-2010.gadam ir paredzēts ieviest medicīnisko ierīču iegādes sistēmu, izveidojot veselības aprūpes iestāžu lietošanā esošo medicīnisko ierīču datu bāzi, lai nodrošinātu, ka medicīniskās ierīces tiek izmantotas koncentrēti 11 reģionālajās daudzprofilu slimnīcās, vispirms nodrošinot nepieciešamās ierīces primārās veselības aprūpes pakalpojumu un neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanai.
707. Standartizētais mirstības rādītājs no negadījumiem Latvijā ir 87,97 nāves gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem, bet Eiropas reģiona valstīs vidēji – 47,42 (Nīderlandē – 15,97, Vācijā – 17,22, Austrijā – 24,25). Šos rādītājus ievērojami ietekmē neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanas savlaicīgums un kvalitāte. Jāatzīmē, ka šobrīd ir nepietiekama neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta koordinācija, kas apgrūtina pacientiem savlaicīgi saņemt palīdzību, īpaši lauku rajonos. Šādas situācijas cēloņi ir lielie attālumi, sliktais autoceļu stāvoklis, nepietiekams neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu skaits, kā arī ievērojamās atšķirības brigāžu materiāli tehniskajā nodrošinājumā dažādos rajonos.
708. Saskaņā ar Katastrofu medicīnas centra datiem vidējais neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes ierašanās laiks izsaukumā pilsētās ir 8,1 minūte un laukos – 21,8 minūtes. Pašreiz spēkā esošo neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojuma sniegšanas savlaicīguma rādītāju izpildi galvenokārt nodrošina tikai atsevišķu republikas pilsētu neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesti. Lauku rajonos un it īpaši teritorijās, kuru iedzīvotājus apkalpo tikai viena neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde (Zilupe, Kārsava, Viļaka,

Aizpute u.c.), cietušais vai smagi saskimūtais palīdzību saņem vairāk nekā pēc 25 minūtēm un pat līdz 2 stundām (analizējot sūdzības par neatliekamās medicīniskās palīdzības iestāžu darbību). Jāatzīmē, ka neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanas savlaicīguma rādītāju statistika nav uzskatāma par korektu, jo lielākajā valsts teritorijas daļā neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukumu reģistrācija nav automatizēta, bet gan ir roku darbs (uz papīra). Tāpēc, tikai izveidojot reģionālos neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu vadības un dispečeru centrus ar automatizētu izsaukumu reģistrācijas un vadības sistēmu, būs iespējams iegūt korektus neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojuma sniegšanas savlaicīguma datus.

709. Atbilstoši VSMTVA datiem 2003.gadā standartizētie mirstības rādītāji uz 100 000 iedzīvotājiem no ievainojumiem, saindēšanās un ārējās iedarbes sekām vīriešiem bija 290,92, sievietēm - 140,08. 2004.gadā ievainojumi, saindēšanās un ārējās iedarbes sekas ir trešais biežākais nāves cēlonis Latvijā (17,3% no visiem nāves cēloņiem). Standartizētie mirstības rādītāji uz 100 000 iedzīvotājiem no ievainojumiem, saindēšanās, un ārējās iedarbes sekām: Igaunijā (2002.gads) – vīrieši 253,04 un sievietes 54,22, Lietuvā (2003.gads) - vīrieši 255,57 un sievietes 56,49, Austrijā (2003.gads) - vīrieši 66,21 un sievietes 25,42, Vācijā (2001.gads) - vīrieši 50,307 un sievietes 19,63, Čehijā (2003.gads) - vīrieši 96,25 un sievietes 35,38.
710. Saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumu Nr.1003 „Par ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu” veselības aprūpes infrastruktūras sakārtošanai nepieciešams finansējums 440 miljonu LVL apmērā. Lai sasniegtu programmā noteiktos mērķus, plānots izmantot ES struktūrfondu, valsts budžeta, pašvaldību budžetu un citu finansējumu. Finansējums ārstniecības iestādēm tiks piešķirts atbilstoši iestāžu izvietojumam, tādējādi atbalstot gan reģionu attīstību, gan veselības aprūpes sistēmas attīstību visā Latvijā. Atbalsta primārās veselības aprūpes ārstu praksēm atlasē tiks ievēroti reģionālie aspekti, kā arī kritēriji, kas tiks izstrādāti Ministru kabineta noteikumos par projektu iekļaušanu nacionālā programmā.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

711. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēji, neatliekamās medicīniskās palīdzības saņēmēji, stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

712. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā kā viens no risinājumiem uzdevumiem noteikts uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, attīstot veselības aprūpes infrastruktūru, jo īpašu uzmanību pievēršot primārajai veselības aprūpei un neatliekamajai veselības aprūpei. Saskaņā ar ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda Valsts stratēģisko ietvardokumentu sociālo infrastruktūru veselības aprūpes ietvaros ir nepieciešams pilnveidot un uzlabot saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānu 2005.-2010.gadam, kas kvantificē uzlabojamo veselības infrastruktūru.
713. Pasākums ir ieviešams saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu (apstiprināta ar Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumu Nr.1003) un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstības pamatnostādņem (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2005.gada 19.jūlija rīkojumu Nr.444).

Iepriekšējais atbalsts

714. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada programmēšanas perioda ietvaros no Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļiem Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanai kopā piesaistīti 13,5 miljoni LVL.
715. Papildus no valsts budžeta iepriekšminētās programmas ieviešanai investīciju projektiem 2005.gada ietvaros piesaistīti 10,8 miljoni LVL, 2006.gada ietvaros - 38 miljoni LVL, kā arī 2006.gada ietvaros piesaistīti 51,5 miljoni LVL valsts galvojumiem.

Sinergija

716. Pasākums ir saistīts ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Augstākā izglītības infrastruktūra” un pasākumu „Profesionālās izglītības infrastruktūra” un darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Augstākās izglītības attīstība”, pasākumu „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība” un pasākumu „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana”, jo minēto pasākumu ietvaros tiek plānotas savstarpēji saskaņotas un mērķtiecīgas aktivitātes studējošo skaita dabaszinātņu, inženierzinātņu un arī medicīnas programmās palielināšanai. Turklāt arī saskaņā ar Programmu sagatavotās un ar Ministru kabineta 2005.gada 18.maija rīkojumu Nr.326 apstiprinātās pamatnostādnes „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē” (periodam no 2005.gada līdz 2015.gadam) paredzēts ieviest minētā virziena ietvaros.
717. Pasākums ir saistīts ar darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Veselība darbā”, jo, uzlabojot sabiedrības veselības aprūpi, ir svarīgi investēt ne tikai infrastruktūrā, bet arī cilvēkresursu attīstības nodrošināšanai paredzēto pasākumu realizēšanā.
718. Pasākuma ieviešana arī netieši saistīta ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”, jo tā ietvaros saskaņā ar pamatnostādņēm „e-Veselība Latvijā”, kuras apstiprinātas ar Ministru kabineta 2005.gada 17.augusta rīkojumu Nr.560, plānots atbalstīt veselības aprūpes iestāžu elektronizāciju, ko arī var uzskatīt par veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošanu.
719. Pasākums arī ir saistīts ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Vides aizsardzības infrastruktūra”, kura ietvaros paredzēts izveidot dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas veselības aprūpes iestādēs.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

720. Ņemot vērā to, ka Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plāns 2005.–2010.gadam sagatavots, lai attīstītu veselības aprūpes sistēmu visā Latvijā, tiks nodrošināta līdzsvarota teritoriālā attīstība valstī kopumā, veicot stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju tīkla optimizāciju, lai paaugstinātu veselības aprūpes pakalpojuma kvalitāti un slimnieku ārstēšanai nepieciešamo medicīnisko ierīču izmantošanas uzlabošanu un koncentrāciju, sakārtojot neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu, lai nodrošinātu ātru un efektīvu palīdzības sniegšanu pirmsslimnīcas posmā, sakārtojot ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju infrastruktūru (detalizēta informācija par atbalstu piešķiršanu sadalījumā pa plānošanas reģioniem ir atspoguļota Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumā Nr.1003 „Par ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu”, Ministru kabineta 2005.gada 28.decembra rīkojumā Nr.854 „Par ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānu 2005.–2010.gadam”

un Ministru kabineta 2005.gada 19.jūlija rīkojumā Nr.444 „Par Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstības pamatnostādņem”).

721. Līdzsvarotas teritoriālā attīstība veselības aprūpes sistēmas uzlabošanai tiks izmantota šāda kvotēšanas sistēma:
- aktivitātē „Ambulatorās veselības aprūpes attīstība” – vismaz 10 projekti katrā plānošanas reģionā,
 - aktivitātē „Neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstība” – vismaz 1 vadības un dispečeru centrs katrā reģionā,
 - aktivitātē „Stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstība” – vismaz 5 projekti katrā plānošanas reģionā.

Makroekonomiskā stabilitāte

722. Tā kā veselības aprūpes izdevumu optimizēšana ir viens no pasākuma „Veselības aprūpes infrastruktūra” galvenajiem mērķiem, tiks veicināta makroekonomiskā stabilitāte.

Ilgspējīga attīstība

723. Pasākums vērsts uz Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēs (2002.) noteikto politikas mērķi - samazināt saslimstību, mirstību un invaliditāti, palielināt dzīves ilgumu Latvijas iedzīvotājiem, mainīt cilvēku attieksmi pret veselību, uzlabot iedzīvotāju veselības stāvokli.

Vienādas iespējas

724. Veselības aprūpes mērķis ir nodrošināt visiem valsts iedzīvotājiem veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, ievērojot solidaritātes un sociālā taisnīguma principu. Nodrošinot veselības aprūpi, netiek izdalītas atsevišķas iedzīvotāju grupas kā, piemēram, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupa. Tomēr, lai nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību un vienlīdzīgas iespējas to saņemt, veselības aprūpes jomā tiek veikti pasākumi, kas netieši pozitīvi ietekmē nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupas.
725. Pasākumā plānotajām aktivitātēm būs pozitīva ietekme uz vienādu iespēju nodrošināšanu dažādām sabiedrības grupām. Aktivitāšu ieviešanas rezultātā iedzīvotājiem būs pieejami kvalitatīvāki primārās, sekundārās un terciārās veselības aprūpes un neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumi, būs iespējams savlaicīgi diagnosticēt un ārstēt dažādas saslimšanas gan sievietēm, gan vīriešiem.
726. Ņemot vērā, ka veselības aprūpes pakalpojumus var saņemt neatkarīgi no dzimuma, sociālā stāvokļa un dzīves veida, tiks ievērota horizontālā prioritāte „Vienādas iespējas”, un labuma guvēji būs visa sabiedrība. Pasākumā plānotajām aktivitātēm būs pozitīva ietekme uz vienādu iespēju nodrošināšanu dažādām sabiedrības grupām. Aktivitāšu ieviešanas rezultātā iedzīvotājiem būs pieejami kvalitatīvāki primārās, sekundārās un terciārās veselības aprūpes un neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumi, būs iespējams savlaicīgi diagnosticēt un ārstēt dažādas saslimšanas gan sievietēm, gan vīriešiem. Visās ārstniecības iestādēs, kuras saņems finansējumu infrastruktūras uzlabošanai vai izveidošanai ES struktūrfondu 2007.-2013.gada programmēšanas perioda ietvaros, plānots nodrošināt vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem saskaņā Būvniecības likumu un LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Informācijas sabiedrība

727. Pasākuma 3.1.5.2.aktivitātes ietvaros tiks netieši veicināta informācijas sabiedrības veidošana.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

728. Pasākuma ietvaros paredzētās aktivitātes paredz savstarpēji saskaņotu un līdzsvarotu Rīgas kā Baltijas jūras reģiona biznesa, zinātnes un kultūras metropoles un pārējo Latvijas reģionu attīstību.

Indikatīvās aktivitātes

729. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.5.1.aktivitāte. Ambulatorās veselības aprūpes attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
730. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sakārtot ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju infrastruktūru, tādējādi materiāltehniski nodrošinot un pilnveidojot ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu, t.sk., primārās veselības aprūpes sniedzēju tīklu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
731. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
732. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības, kuru teritorijā Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra, izvērtējot pakalpojumu pieejamību, prioritizēja uzlabot vai izveidot no jauna ģimenes ārstu prakses, saskaņā ar Programmas ieviešanas plāna 1.pielikumu un veselības aprūpes iestādes, kas saskaņā ar Programmu tiks pārveidotas par veselības aprūpes centriem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.395)
733. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.5.2.aktivitāte. Neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
734. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sakārtot neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumu sniegšanu Latvijā, lai nodrošinātu ātru un efektīvu palīdzības sniegšanu pirmsslimnīcas posmā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
735. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Neatliekamās medicīniskās palīdzības saņēmēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
736. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Veselības ministrijas padotības iestāde, kas ir atbildīgā par neatliekamās medicīniskās palīdzības sistēmas darbību un attīstību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
737. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.1.5.3.aktivitāte. Stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
738. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju tīkla optimizāciju, paaugstinot veselības aprūpes pakalpojuma kvalitāti un slimnieku ārstēšanai nepieciešamo medicīnisko ierīču izmantošanas uzlabošanu un koncentrāciju.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

739. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

740. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Stacionārās veselības aprūpes iestādes, kam ir līgumattiecības ar Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūru un kuras ir minētas Programmā kā slimnīcas 2010.gadā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.2.prioritāte „Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana”

741. ERAF finansēta prioritāte, kas vērsta uz dažādu valsts teritorijas daļu sasniedzamību un pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, to panākot ar IKT attīstību, elektroniskās pārvaldes ieviešanu un reģionālās nozīmes transporta savienojumu uzlabošanu.

Prioritātes pamatojums

742. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 32: 3.2.prioritātes „Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Vienmērīgs transporta sistēmas izvietojums (pārklājums) valsts teritorijā - Mazajās ostās pieaug kravu apgrozījums - Stabili izaugsmes tempi IT nozarē - Interneta lietotāju skaita pieaugums - Izveidotas visu būtiskāko valsts nozīmes reģistru informācijas sistēmas - Augsti e-komercijas attīstības tempi 	<ul style="list-style-type: none"> - Liels ceļu satiksmes negadījumu skaits - Nemierinošs autoceļu un pašvaldību ielu infrastruktūras stāvoklis (nolietojums) - Drošības un tehniskajiem standartiem neatbilstošs mazo ostu hidrotehnisko būvju stāvoklis - Teritoriāli nevienmērīgi attīstīts IKT tīkls, ierobežota pieeja internetam, īpaši platjoslu internetam - Nepietiekams e-pārvaldes pakalpojumu kāsts
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Teritoriju pieejamība un sasniedzamība palielinās ekonomisko aktivitāti ārpus galvaspilsētas reģiona - Ekonomiskās aktivitātes dažādošana mazajās ostās - IKT nozares tālāka attīstība, e-pakalpojumu iespēju palielināšanās, IKT pielietojuma uzņēmējdarbībā pieaugums - Negadījumu skaita samazināšana apdzīvotās vietās un Rīgā 	<ul style="list-style-type: none"> - „Digitālās plaisas” veidošanās starp dažādām sabiedrības grupām un teritoriju iedzīvotājiem - Nepietiekama konkurence elektronisko sakaru nozarē

743. Lai uzlabotu dažādu valsts teritorijas daļu sasniedzamību, fiziski pārvietojoties un izmantojot transporta infrastruktūru, gan arī dažādu pakalpojumu un ekonomiskās aktivitātes pieejamību iedzīvotājiem, izmantojot mūsdienu IKT iespējas, ir jānodrošina investīcijas attiecīgo nozaru infrastruktūras un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanā.

Prioritātes mērķis

744. Prioritātes mērķis ir panākt dažādu valsts teritorijas daļu labāku fizisku sasniedzamību, kā arī valsts teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju piekļuvi pie informācijas un pakalpojumiem, uzlabojot reģionālas nozīmes transporta infrastruktūru, IKT pakalpojumus un IKT infrastruktūru.

Prioritātes pasākumi

745. Prioritātes ietvaros tiek īstenoti 2 pasākumi. Pasākuma „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” ietvaros tiks sniegts atbalsts autoceļu un ostu attīstībai ārpus TEN-T tīkla. Pasākuma „IKT infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros tiks sniegts atbalsts vispārējās lietošanas un speciālo informācijas tīklu attīstībai un e-pārvaldes ieviešanai.

Sinergija

746. Prioritātes sniegtais atbalsts ir papildinošs KF aktivitātēm transporta jomā, kā arī Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalstam vietējās infrastruktūras uzlabošanai un Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalstam ostu infrastruktūras attīstībai.

Rādītāji

747. Iznākuma rādītāji:

- Noasfaltēto valsts pirmās šķiras autoceļu kopgarums – 330 km (mērķis 2009.gadā – 100 km).
- Rekonstruēto tranzītielu kopgarums – 20 km (mērķis 2009.gadā – 0 km)¹¹⁰.
- Izveidoti elektroniskie pakalpojumi (ieskaitot publiski pieejamos elektroniskos pakalpojumus un publiskā sektora elektroniskos pakalpojumus) – 150 (mērķis 2009.gadā – 70).
- Izveidoti publiskie interneta pieejas punkti – 400 (mērķis 2009.gadā – 80).

748. Rezultāta rādītāji:

- Laika ietaupījuma vērtība pasažieriem dēļ noasfaltēta pirmās šķiras a/c – 611 734 EUR/gadā (bāzes vērtība 2004.gadā – 0 EUR gadā, mērķis 2009.gadā – 218 741 EUR gadā)¹¹¹.
- Rekonstruēto tranzītielu km skaits no kopējā tranzītielu skaita – 8% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%, mērķis 2009.gadā – 0%)¹¹².
- Elektronisko pakalpojumu lietotāju īpatsvars uz 100 iedzīvotājiem – 35 (bāzes vērtība 2004.gadā – 7, mērķis 2009.gadā – 15).

¹¹⁰ 2004.gadā viena km vidējās izmaksas bija aptuveni 1,02 milj. EUR. Aprēķinot izmaksu pieaugumu laika periodā līdz 2007.gadam, paredzams, ka 2013.gadā 1 km izmaksas būs aptuveni 3,2 milj. EUR.

¹¹¹ Pieņemot, ka braukšanas ātrums uz grantētiem ceļiem nepārsniedz 70 km/h dēļ to sliktā seguma (bedres un līkumots maršruts), pēc tā rekonstrukcijas un noasfaltēšanas sasniegs līdz 90 km/h. Līdz ar to braukšanas ātrums vidēji palielināsies par 20 km/h.

¹¹² Tranzītielu kopgarums apdzīvotās vietās ir ap 240 km, izņemot Rīgas pilsētu, kur nav paredzēta tranzītielu rekonstrukcija.

3.2.1.pasākums „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība”

Ievads

749. Saskaņā ar Saeimas apstiprināto Latvijas izaugsmes modeli „Cilvēks pirmajā vietā” par izaugsmes mērķi noteikta cilvēka dzīves kvalitātes paaugstināšana, ietverot šajā jēdzienā indivīda materiālo un garīgo labklājību, fizisko un sociālo drošību, pārliecību par labklājības attīstības ilgtspēju. Lai nodrošinātu Latvijas iedzīvotājiem iespēju izmantot modernu infrastruktūru un saņemt kvalitatīvai dzīvei nepieciešamos pakalpojumus, tuvāko septiņu gadu periodā ir jāizveido kvalitatīva, mūsdienīga, droša un ikvienam pieejama nacionālā un reģionālā transporta infrastruktūra, kas nodrošina valsts un reģionu dažādu sabiedrības grupu sociālās un ekonomiskās vajadzības ilgtermiņā. Investīcijas infrastruktūrā ir viens no būtiskākajiem investīciju virzieniem, kas sekmē mazāk attīstīto reģionu sociālekonomisko rādītāju izlīdzināšanos – infrastruktūra ir tautsaimniecības un sabiedrības mugurkauls, uz kura balstās valsts attīstība, un no šī pamata izturības ir atkarīga iespēja panākt ātru, ilgtspējīgu un sabalansētu tautsaimniecības attīstību. Arī Eiropas Savienības transporta politikas Baltā grāmata nosaka, ka transporta politikas centrā ir lietotājs. Tāpēc arī visas Eiropas mērogā kā aktuāli uzdevumi ir izvirzīti ceļu satiksmes drošības uzlabošana, optimāla katra transporta veida izmantošana kravu un pasažieru pārvadājumos, augstas kvalitātes pilsētu transporta attīstība. Ņemot vērā darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” situācijas analīzē konstatēto autoceļu stāvokļa pasliktināšanos, valsts 1.šķiras autoceļu ar grants segumu lielo īpatsvaru, satiksmes intensitātes palielināšanos un ar to saistīto paātrināto ceļu sabrukšanu, satiksmes negadījumu lielo skaitu, nepietiekamos satiksmes drošības pasākumus un to, ka daudzas apdzīvotas vietas šķērso tranzītelņi, SVID analīzē atzīmēts, ka liels satiksmes negadījumu skaits un neapmierinošs autoceļu un pašvaldību ielu infrastruktūras stāvoklis ir būtiski vājie punkti teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšanā. Tādējādi 1.šķiras autoceļu sakārtošana, tranzītelņu sakārtošana pilsētu teritorijās un satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās ir nepieciešams nosacījums, lai uzlabotu teritoriju pieejamību un sasniedzamību, līdz ar to radot iespējas ekonomiskās aktivitātes palielināšanai ārpus galvaspilsētas reģiona.

Pasākuma mērķis

750. Pasākuma mērķis ir izveidot kvalitatīvu, mūsdienīgu, drošu un ikvienam pieejamu nacionālā un reģionālā transporta infrastruktūru, kas veicinātu satiksmes drošības uzlabošanu un nodrošinātu dažādu sabiedrības grupu sociālās un ekonomiskās vajadzības ilgtermiņā.

Pasākuma pamatojums un apraksts

751. Pirmās šķiras autoceļi savstarpēji savieno reģionālās un novadu nozīmes attīstības centrus un nodrošina to savienojumu ar valsts galvenajiem autoceļiem. Palielinoties faktiskajai autotransporta līdzekļu plūsmas intensitātei, kas pārsniedz prognozēto pieaugumu, un vienlaicīgi trūkstot līdzekļiem ceļu seguma atjaunošanai, segu rekonstrukcijai, kā arī jaunu ceļu izbūvei, autoceļu kvalitatīvie rādītāji ar katru gadu būtiski pasliktinās. 2006.gadā satiksmes intensitāte uz pirmās šķiras autoceļiem dažādos posmos variēja no 100 transporta līdzekļiem diennaktī līdz 13 700 transporta līdzekļiem diennaktī blīvāk apdzīvoto vietu tuvumā. Uz 56% no visiem 129 pirmās šķiras autoceļiem satiksmes intensitāte ir virs 1000 automašīnām diennaktī. Paredzams, ka satiksmes intensitāte uz pirmās šķiras autoceļiem tuvāko desmit gadu laikā pieaugs vidēji par 2-3% gadā. 74,9% no valsts 1.šķiras autoceļiem ir ar melno segumu, bet 25,1% - ar šķembu un grants segumu. Atbilstoši 2006.gada valsts

pirmās šķiras autoceļu ar grants segumu stāvokļa novērtēšanas datiem 32,31% ceļu ir slikti, 62,13% - apmierinoši un 5,56% ir labi¹¹³. Valsts pirmās šķiras autoceļu ar grants segumu novērtējums pilnībā neatpoguļo reālo situāciju, jo vairāk nekā 16 gadus šiem autoceļiem mazā finansējuma dēļ nav atjaunota planējamā kārtā, līdz ar to tikai 10% šo autoceļu nav jāveic rekonstrukcija. Tikai 5,56% no grants segumiem uz valsts pirmās šķiras autoceļiem nodrošina drošus un komfortablus braukšanas apstākļus pa tiem. Segumu nestspēja neatbilst pieaugošajām transporta slodzēm, veidojas rises. Ar katru gadu grants autoceļu posmos palielinās „smilšu vannu”¹¹⁴ veidošanās tendences. Visi iepriekš minētie faktori ietekmē satiksmes drošību un palielina ikdienas uzturēšanas izmaksas uz pirmās šķiras autoceļiem. Tādēļ ir nepieciešams turpināt 2004.-2006.gadu periodā iesākto grants ceļu asfaltēšanu.

752. Valsts galveno autoceļu un pilsētu maģistrālo ielu caurlaides spēja vairumā gadījumu ir pietiekama, tomēr daudzās vietās tā tuvojas maksimāli iespējamai. Lielākajās pilsētās vislielākās problēmas jau šobrīd sagādā vairāklīmeņu šķērsojumu trūkums un nerekonstruētie krustojumi vienā līmenī, kuros nav kanalizēta satiksme un nodrošināta inteligenta satiksmes regulēšanas sistēma. Autobraucēji ir spiesti arvien vairāk zaudēt laiku satiksmes sastrēgumos, līdz ar to nopietni tiek apdraudēta satiksmes drošība. Valstī ir ievērojams skaits vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuvju ar augstu automašīnu un vilcienu satiksmes intensitāti, kas arī pazemina satiksmes drošību un paildzina autotransporta kustības laiku. Daudzas apdzīvotās vietas šķērso tranzītelī, kur minētās problēmas ir visaktuālākās.
753. Satiksmes ministrijas uzdevums ir nodrošināt lētu, drošu un komfortablu satiksmi valstī, bet saskaņā ar Latvijas likumdošanu Satiksmes ministrijas pārziņā neatrodas valsts autoceļu maršruti pilsētās. Minētā iemesla dēļ ar Satiksmes ministrijas iniciatīvu ir izveidots vienots valsts autoceļu un ielu finansēšanas modelis, respektīvi, pieaugot valsts autoceļu finansējumam, pieaug pašvaldību ielu finansējums. Tomēr pagaidām kopējais finansējuma apjoms ir nepietiekams, lai labā lietošanas kārtībā uzturētu visus autoceļus un ielas. Lai pašvaldības neierobežotu satiksmi sliktās uzturēšanas dēļ autoceļu maršrutos pilsētu teritorijās (tranzītelās), ir nepieciešams līdzfinansēt pilsētu tranzītielu rekonstrukciju.
754. Ceļu satiksmes organizēšanas shēmu uzlabošanas darbs tiek veikts visā pašvaldību ceļu un ielu tīklā, tomēr finansiālās problēmas neļauj aktīvāk pievērst uzmanību satiksmes drošības uzlabošanai. Galvenais akcents tiek likts uz ceļu un ielu uzturēšanu patreizējā līmenī. Bez pietiekama finansējuma grūti veikt satiksmes drošības uzlabošanas pasākumus. 2006.gadā uz pašvaldības ceļiem un ielām ir reģistrēti 68,8% no visiem CSNg ar cietušajiem, 39,8% no visiem bojā gājušajiem, 66,1% no visiem ievainotajiem. Attiecīgi Rīgā (no visiem Latvijā reģistrētajiem) 2006.gadā ir reģistrēti 40,4% no visiem CSNg ar cietušajiem, 17,2% no visiem bojā gājušajiem un 39,3% no visiem ievainotajiem. Gājēju drošības garantēšana pašvaldību ceļu un ielu tīklā ir liela problēma, kuras atrisināšana ļautu jūtami uzlabot satiksmes drošības rādītājus Latvijā. Ir rekonstruētas gājēju barjeras, kā arī izveidotas gājēju pārejas, kuras ne vienmēr ir pārdomātas un izvietotas pareizi. 2006.gadā CSNg veids „Uzbraukums gājējam” uz pašvaldības ceļiem un ielām bija 85,2% no visiem CSNg ar cietušajiem, 50,7% no visiem bojā gājušajiem un 89,3% no visiem ievainotajiem. Attiecīgi Rīgā (no visiem Latvijā reģistrētajiem) uzbraukumi gājējiem bija 51,6% no visiem CSNg ar cietušajiem, 25,0% no visiem bojā gājušajiem un 54,9% no visiem ievainotajiem. Līdz ar to ir nepieciešams 2007.-2013.gadu programmēšanas periodā turpināt 2004.-2006. periodā uzsāktos pasākumus satiksmes drošības uzlabošanai Rīgā un apdzīvotās vietās.

¹¹³ Valsts akciju sabiedrība „Latvijas Valsts ceļi”.

¹¹⁴ „Smilšu vannas” ir bedres, kuras rodas sakarā ar grants seguma izdīšanu.

755. Latvijas mazajās ostās nosūtīto kravu apjoms pēdējos gados ir pieaudzis 3 reizes un 2005.gadā bija 1241 tūkst. t. Mazo ostu kravu apgrozījuma pieaugumam ir svarīga nozīme apkārtējo reģionu attīstībā – nepieciešams sakārtot ceļus, radīt jaunas darbavietas, tādējādi veicinot ekonomisko attīstību. Tomēr jāsecina, ka kuģošanas infrastruktūra (viļņlauži, moli, kuģu ceļi u.c.) ir novecojusi un neatbilst jaunākajām tendencēm kravu pārvadājumu tirgū. Novecojušās kopējās hidrotehniskās būves padara problemātisku dziļuma uzturēšanu ostās, un tām nepieciešama rekonstrukcija. Hidrotehnisko būvju sakārtošana veicinās kuģošanas drošību, t.sk., jahtu tūrisma attīstību. Šobrīd Skultes, Salacgrīvas, Mērsraga un Rojas ostas ir iesaistījušās Baltijas jūras pārvadājumos, un ostas apmeklē transporta kuģi ar kravnesību līdz 5000 t, kuru apkalpošana izvirza jaunas prasības kuģu ceļu tehniskajiem parametriem un citām ostu kopējām hidrotehniskām būvēm. Mazo ostu infrastruktūra ir izvietota tiešā jūras krasta tuvumā, un, nenostiprinot krasta kordona līniju, ir iespējama to teritoriju pilnīga aplūšana vētru laikā.
756. Latvija līdz 2013.gadam plāno par 50% palielināt ar sabiedrisko transportu ārpilsētas satiksmē pārvadāto pasažieru skaitu (Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam). Sabiedriskajam transportam jāklūst atraktīvam un pieejamam visai sabiedrībai, lai nodrošinātu iedzīvotāju brīvas pārvietošanās iespējas un stimulētu iedzīvotājus atteikties no privātā autotransporta. Īpaši akcentējama ir pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana lauku apvidos, kā arī maršrutu un pārvadājumu savietojamība (integrācija). Tāpat pasākuma ietvaros nepieciešams risināt pašvaldību un plānošanas reģionu aktuālās problēmas publiskā transporta jomā.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

757. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir transporta līdzekļu vadītāji, pasažieri, gājēji, satiksmes dalībnieki, īpaši iedzīvotāji tajās pilsētās, kuras šķērso tranzītielas, kā arī kravu nosūtītāji un saņēmēji reģionos, kuros atrodas ostas, iedzīvotāji, esošie un potenciālie sabiedriskā transporta lietotāji (tie, kas ikdienā izmanto privātās automašīnas).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

758. Pasākums „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” sekmēs Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.-2013.gada periodam stratēģijas tematiskās ass „Publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai” noteikto uzdevumu sasniegšanu, kā arī veicinās izvirzīto horizontālo prioritāšu sasniegšanu, nodrošinot teritorijas līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību.
759. Gan Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, gan Nacionālais attīstības plāns, gan Latvijas Nacionālā Lisabonas programma, gan Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam atzīmē transporta infrastruktūras nozīmi ekonomikas attīstībā. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajām pamatnostādnēm efektīvas, elastīgas un drošas transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību. Kopienas Dibināšanas līguma 158.pantā ekonomiskās un sociālās kohēzijas stiprināšana ir noteikta par vienu no svarīgākajiem Eiropas Kopienas mērķiem.
760. Citi Latvijas plānošanas dokumenti un svarīgākie normatīvie akti, kas nosaka rīcību transporta nozarē, ir Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Tautsaimniecības vienotā stratēģija, Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, Satiksmes ministrijas darbības stratēģija 2007.-2013.gadam, Ceļu satiksmes drošības programma 2007.-2013.gadam, Valsts autoceļu tīkla saglabāšanas un attīstības valsts programma (2000.-2015.gadam), Rīgas attīstības plāns (sastāv no trim savstarpēji saistītiem galvenajiem dokumentiem: Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam, Rīgas attīstības programma 2006.-

2012.gadam, Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam), Autopārvadājumu likums, Ceļu satiksmes drošības likums, likums „Par autoceļiem”, Jūrlietu pārvaldes un jūras drošības likums, Jūras kodekss, likums „Par ostām”, Konceptija „Par bīstamo kravu pārvadājumu koordinēšanas, uzraudzības, drošības un aizsardzības jautājumu risināšanu”, Valsts maršrutu tīkla aģentūras izveidošanas koncepcija.

761. Lai sekmētu vienotu pieeju transporta investīciju Rīgā un tās apkārtnē ieviešanā, Satiksmes ministrija sadarbībā par Rīgas pilsētas pašvaldību un Rīgas plānošanas reģionu izstrādās Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrēto attīstības koncepciju. Tā integrētā veidā aptvers transporta sektora investīcijas, kuras paredzētas jau esošajos politikas plānošanas dokumentos - Rīgas attīstības programmā 2006.-2012.gadam, Rīgas rajona teritorijas plānojumā un Transporta attīstības pamatnostādnēs 2007.-2013.gadam. Konceptija nodrošinās investīciju savstarpējo koordināciju starp dažādiem transporta veidiem un atbalsta jomām (ceļi, ielas, sabiedriskais transports, dzelzceļš, osta, lidosta, satiksmes drošība, u.c.), kā arī saistīs transporta sektora investīcijas, kuras vērstas gan uz pasažieru, gan kravu pārvadājumiem. Papildus minētajam, koncepcija ietvers aprakstu par investīciju vajadzībām, kā arī to prioritizāciju, ietekmes analīzi, priekšlikumus efektīvākai dažādu sektoru savstarpējai saiknei un iespējamo negatīvo seku mazināšanu. Investīcijas Rīgā un Pierīgā šī pasākuma ietvaros var tikt veiktas pēc Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrētās attīstības koncepcijas sagatavošanas. Koncepciju plānots sagatavot un izskatīt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā un iesniegt Eiropas Komisijā līdz 2008.gada 29.februārim.

762. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)*

Iepriekšējais atbalsts

763. 2004.-2006.gada programmēšanas periodā ar ERAF līdzfinansējumu apmēram 34 miljonu LVL apmērā veikta valsts 1.šķiras autoceļu infrastruktūras, kas savieno galvenos ekonomiskos centrus un veido to pieslēgumu TEN-T tīklam, rekonstrukcija. Ar ERAF līdzfinansējumu apmēram 2,5 miljonu LVL apmērā uzsākta mazo ostu infrastruktūras un jūras pieejamības uzlabošana, ar ERAF līdzfinansējumu apmēram 5 miljonu LVL apmērā – veikta transporta sistēmas organizācijas optimizācija un satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās teritorijās, ar ERAF līdzfinansējumu aptuveni 15 miljonu LVL apmērā - Rīgas pilsētas satiksmes vadības, satiksmes drošības infrastruktūras un sabiedriskā transporta vadības elementu uzlabošana. 2004.-2006.gada programmēšanas periodā, izmantojot ERAF līdzfinansējumu, plānots noasfaltēt kopā 143,5 km 1.šķiras autoceļu, rekonstruēt 9 tiltus, 2 molus, Rīgas pilsētā paredzēta luksoforu objektu būvniecība un rekonstrukcija, krustojumu un ielu posmu rekonstrukcija, divu līmeņu šķērsojuma izbūve, pasažieru uzskaites sistēmas izveidošana, vienotā norīkojuma ieviešana un globālās pozicionēšanas sistēmu (GPS) iekārtu uzstādīšana.

Sinergija

764. Pasākums „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” ir cieši saistīts ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritātes „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana” pasākuma „Liela mēroga transporta infrastruktūras uzlabojumi un attīstība” un pasākuma „Ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstība” ietvaros plānotajām Kohēzijas fonda investīcijām TEN-T autoceļu tīkla sakārtošanā, sabiedriskā transporta attīstībā, lielo ostu, dzelzceļa un lidostu infrastruktūras uzlabošanā un attīstībā. Paralēli ar Eiropas Komunikāciju tīklu (TEN-T) budžeta atbalstu plānotas investīcijas TEN-T tīkla autoceļu, dzelzceļa (t.sk., Rail Baltica), ostu un lidostu infrastruktūrā, nodrošinot TEN-T tīkla pieejamību un rajonu (reģionu) sasaisti. Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai ietvaros tiks veiktas investīcijas lauku pašvaldību ceļu un ielu

rekonstrukcijā un renovācijā, savukārt Eiropas Zivsaimniecības fonda ietvaros tiks veiktas investīcijas ostu infrastruktūrā, ja tās tieši saistītas ar atbalstu zvejas kuģu apkalpošanai un zivsaimniecībai. Molu izbūve un rekonstrukcija no EZF tiks atbalstīta esošajās mazajās zvejas ostās, izņemot tās, kuras iesaistītas starptautisko kravu pārvadājumos. Minētie pasākumi būs savstarpēji papildinoši un nepārklāsies.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

765. Pieejamības nodrošināšana valsts galvenajiem autoceļiem un tranzītielu sakārtošana nodrošinās vienmērīgāku valsts teritoriālo attīstību ārpus Rīgas. Reģionos tiks veicināta tūrisma attīstība, attīstīta uzņēmējdarbība, radītas papildus darba vietas, palielināsies nodokļu ieņēmumi pašvaldību budžetos, kuru teritorijās atradīsies attiecīgie transporta infrastruktūras objekti. Aktivitātes „Valsts pirmās šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana” svarīgākie projektu atbilstības vērtēšanas kritēriji būs autoceļu posma atrašanās valsts pirmās šķiras autoceļu maršrutā, bet plānotie kvalitātes vērtēšanas kritēriji - satiksmes intensitāte un faktiskās masas ierobežojumi projektā ietvertajam posmam pavasaros un rudenos. Kopējais ERAF finansējums tiks sadalīts proporcionāli valsts 1.šķiras autoceļu kopējā garuma un neasfaltēto (grantēto) posmu īpatsvaram reģionā attiecībā 50:50. Aktivitātes „Tranzītielu sakārtošana pilsētu teritorijās” (izņemot Rīgu) svarīgākie projektu atbilstības vērtēšanas kritēriji būs projektā ietvertās tranzītielas atrašanās uz valsts galvenā autoceļa vai pirmās šķiras autoceļa maršruta turpinājuma, bet plānotie kvalitātes vērtēšanas kritēriji – satiksmes intensitāte un ielas seguma stāvoklis. Aktivitātes „Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās un Rīgā” ietvaros vienāda novērtējuma gadījumā priekšroka tiks dota pašvaldībām ar zemāku attīstības indeksu.

Makroekonomiskā stabilitāte

766. Efektīvas, elastīgas un drošas transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību. Grants ceļu asfaltēšana ir būtisks uzlabojums ekonomiskās aktivitātes veicināšanai reģionos. Investīcijas mazo ostu infrastruktūras uzlabošanā nodrošinās mazo ostu kravu apgrozījuma un investīciju, t.sk., privāto investīciju, ko veicinās projekta realizācija, pieaugumu.

Ilgspējīga attīstība

767. Rekonstruētie autoceļi būs drošāki satiksmei, tādēļ samazināsies satiksmes negadījumu risks reģionālajos maršrutos, vienlaicīgi samazinot apkārtējās vides piesārņojuma risku, kas var rasties satiksmes negadījumu rezultātā, kā arī uzlabosies iedzīvotāju iespējas ātrāk un drošāk sasniegt iecerēto mērķi. Investīcijas mazo ostu infrastruktūras uzlabošanā pozitīvi ietekmēs kuģošanas drošību, mazinās vides piesārņojuma risku un veicinās mazo ostu apkārtējās vides sakārtotību. Horizontālās prioritātes īstenošana tiks nodrošināta ar projektu kvalitātes vērtēšanas kritērija noteikšanu – projekta ietekme uz vidi.

Vienādas iespējas

768. Pasākums kopumā netieši vērsts uz horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu, jo transporta infrastruktūras modernizācija veicinās vienādas iespējas dažādām sabiedrības grupām, nodrošinot vides pieejamību, sevišķi personām ar funkcionāliem traucējumiem. Projektu

realizācijas rezultātā radīto labumu saņēmēji iegūs iespējas dzīves kvalitātes uzlabošanai ne tikai pilsētās, bet arī lauku rajonos.

Informācijas sabiedrība

769. Pasākums nav tieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Informācijas sabiedrība”.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

770. Aktivitātes „Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās un Rīgā” ietvaros saņemt atbalstu satiksmes drošības un transporta infrastruktūras modernizācijas pasākumu realizācijai būs iespējams arī Rīgas pašvaldībai, kurai tiks izdalīta atsevišķa apakšaktivitāte.

Indikatīvās aktivitātes

771. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.1.1.aktivitāte. Valsts pirmās šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

772. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Komfortabla un droša satiksme valsts pirmās šķiras autoceļu tīklā, asfaltējot ceļus ar grants segumu (t.sk., veicot ceļu posmos ietilpstošo tiltu rekonstrukciju), kas nodrošina attīstības centru savienojumu vai to savienojumu ar valsts galvenajiem autoceļiem, priekšroku dodot autoceļiem ar lielāku satiksmes intensitāti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

773. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Transporta līdzekļu vadītāji, pasažieri, gājēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

774. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Satiksmes ministrija.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

775. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.1.2.aktivitāte. Tranzītielu¹¹⁵ sakārtošana pilsētu teritorijās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

776. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Komfortabla un droša satiksme pilsētu tranzītielās, rekonstruējot un attīstot pilsētu tranzītielas valsts galveno vai pirmās šķiras autoceļu maršrutos vietās, kur esošā infrastruktūra ir nolietojusies (piemēram, sabrukušie ielu posmi) vai nespēj nodrošināt pieaugošo transporta plūsmu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

777. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Satiksmes dalībnieki, īpaši iedzīvotāji tajās pilsētās, kuras šķērso tranzītielas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

778. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

¹¹⁵ Tranzītielas – pilsētas ielas, kuras ir valsts galveno vai valsts 1. šķiras autoceļu sākums vai turpinājums un pa kuru notiek tranzīta satiksme.

779. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.1.3.aktivitāte. Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās un Rīgā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
780. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot satiksmes drošību apdzīvotās vietās, likvidējot „melnos punktus” jeb satiksmes drošībai bīstamās vietas - ne tikai tās, kur ir liels avāriju un bojā gājušo skaits, bet arī potenciāli bīstamās vietas, veicot dažādus transporta infrastruktūras uzlabošanas un satiksmes organizācijas pasākumus, lai ar iespējami mazākiem līdzekļiem panāktu satiksmes drošības līmeņa uzlabošanu. Piemēram, krustojumu pārbūve un energoefektīva ielu apgaismošana, luksoforu uzstādīšana, gājēju celiņu un gājēju pāreju ierīkošana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
781. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Transporta līdzekļu vadītāji, pasažieri, gājēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
782. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
783. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.1.4.aktivitāte. Mazo ostu infrastruktūras uzlabošana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
784. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt stabilu reģionālas nozīmes transporta ostu, kur notiek starptautiskie kravu pārvadājumi, darbību, tādējādi nodrošinot ostu funkcionēšanu un veicinot reģionu attīstību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
785. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Kravu nosūtītāji un saņēmēji reģionos, kuros atrodas ostas, iedzīvotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
786. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Mazo ostu pārvaldes.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
787. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.1.5.aktivitāte. Publiskais transports ārpus Rīgas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
788. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt sabiedriskā transporta attīstību ārpus Rīgas kā alternatīvu privāto automašīnu izmantošanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
789. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Esošie un potenciālie sabiedriskā transporta lietotāji (tie, kuri ikdienā izmanto privātās automašīnas).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
790. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un/vai pašvaldību komercsabiedrības, kas sniedz sabiedriskā transporta pakalpojumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.2.2.pasākums „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”

Ievads

791. Pašreizējā sabiedrības attīstības fāzē, ko dēvē par informācijas sabiedrību, būtisku valsts ekonomiskās izaugsmes un konkurētspējas kāpumu un tālāku virzību uz zināšanām ietilpīgu ekonomiku ir iespējams panākt, tikai balstoties uz plašu informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (turpmāk – IKT) izmantošanu publiskajā pārvaldē, komercdarbībā un mājsaimniecībās. No IKT infrastruktūras attīstības un efektīvas izmantošanas publiskajā pārvaldē un visās tautsaimniecības jomās ir atkarīga piekļuve informācijai un zināšanām kā galvenajam valsts attīstības resursam. Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes liek īpašu uzsvāru uz IKT infrastruktūras attīstību kā iespēju reģionu konkurētspējas veicināšanai un kā īpaši svarīgu ekonomiskās izaugsmes potenciālu uzsvē publiskās pārvaldes elektronisko pakalpojumu (turpmāk - e-pakalpojumu) pieejamības uzlabošanu. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā par vienu no prioritātēm izvirzīta IKT infrastruktūras un pakalpojumu attīstība atbilstoši cilvēku dažādām vajadzībām un vispārēja pieejamība publiskajiem tīkliem, lai nodrošinātu labāku pieejamību informācijai, zināšanām un pakalpojumiem.

Pasākuma mērķis

792. Pasākuma mērķis ir veicināt informācijas sabiedrības attīstību un uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstību, t.sk., uzlabojot publiskās pārvaldes efektivitāti, veicinot e-pakalpojumu attīstību, informācijas sistēmu attīstību un integrāciju, informācijas un pakalpojumu pieejamību, veicinot pieejamību internetam un platjoslu tīklu infrastruktūrai un tādējādi palielinot iespējas iedzīvotājiem piedalīties dažādos sabiedrības dzīves procesos.

793. Aktivitātes sekmīgai ieviešanai tiks veidota pasākuma vadības komiteja, kas nodrošinās koordinētu atbalsta sniegšanu.

Pasākuma pamatojums un apraksts

794. Aktuālie statistikas dati norāda uz nepietiekamo IKT infrastruktūras attīstību valstī, kas kavē valsts ekonomisko izaugsmi un iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos.

795. IKT izmantošana publisko pakalpojumu sniegšanā un saņemšanā Latvijā, salīdzinoši ar citām ES valstīm, attīstās samērā lēni, daudzi iedzīvotājiem un uzņēmējiem svarīgi pakalpojumi vēl nav pieejami elektroniskā formā. 2004.gadā Latvijas e-pārvaldes gatavība tika novērtēta tikai 5% līmenī¹¹⁶ (ES – 41%). 2005.gadā neviens no 20 ES noteiktajiem publiskās pārvaldes pamatpakalpojumiem, kam jābūt pieejamiem iedzīvotājiem un komersantiem, nebija pilnībā elektronizēts. E-pakalpojumu vājā attīstība ietekmē to, ka šie pakalpojumi netiek plaši izmantoti. Valstī nav attīstīts vienots valsts portāls, kas atvieglotu e-pakalpojumu saņemšanu un sniegšanu, arī pašvaldību sektorā nav šāda unificēta pieejas punkta pakalpojumu pieteikšanai un saņemšanai.

796. Esošās informācijas sistēmas dažādās institūcijās un valsts reģionos nav pietiekoši attīstītas, līdz ar to nav pietiekami attīstīta tehniskā bāze e-pakalpojumu attīstībai, tiek apgrūtināta informācijas un pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem un komersantiem, kā arī informācijas aprīte starp publiskās pārvaldes institūcijām. Centralizētas valsts informācijas sistēmas, ko lieto visas publiskās pārvaldes institūcijas, nav pietiekami attīstītas un integrētas, vajadzīgā līmenī nav nodrošināta dažādu sistēmu sadarbība un datu apmaiņa. Pasākuma īstenošanai ir jāsekmē gan centralizēto informācijas sistēmu un e-pakalpojumu attīstību, gan visu publiskās

¹¹⁶ Eurostat, 2004.

pārvaldes nozaru (izglītības, veselības aprūpes, nodarbinātības un sociālās aizsardzības, kultūras, ekonomikas, tieslietu, vides, iekšlietu u.c.) informācijas sistēmu un e-pakalpojumu attīstība.

797. Investīcijas dažādu nozaru informācijas sistēmu un e-pakalpojumu attīstībai pamatojas politikas plānošanas dokumentos un analizē par IKT infrastruktūras attīstību un situāciju katrā konkrētā nozarē. Piemēram, izglītības jomā šobrīd Latvijas skolu IT infrastruktūra kopumā ir novecojusi un nepietiekoša, izglītības iestādēs trūkst mūsdienu prasībām atbilstošu datoru. Datoru skaita uz 100 skolniekiem ziņā Latvija atpaliek no vidējiem ES rādītājiem četras reizes¹¹⁷. Lai arī 81% vispārīzglītojošo skolu ir pastāvīgais interneta pieslēgums, tikai 47% vispārīzglītojošo izglītības iestāžu ir apmierinošs pieslēguma ātrums, platjoslas pieslēgums virs 512 kbps ir tikai 22% vispārīzglītojošo izglītības iestāžu. Profesionālās skolās ir vēl sliktāka situācija. Neatbilstoša aktuālām izglītības sistēmas vajadzībām ir izglītības mācību procesa vadības sistēma, pedagogi ir nepietiekami sagatavoti IKT lietošanā. Cits piemērs: analizējot esošo situāciju nodarbinātības un sociālās sfēras institūciju IKT infrastruktūrā, var secināt, ka institūciju infrastruktūra ir novecojusi un nav iespējams nodrošināt klientiem mūsdienīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, operatīvu informācijas apmaiņu starp filiālēm un centriem un vienotu klientu reģistrācijas uzskaites sistēmu. Līdzīga situācija ir daudzās citās nozarēs, kas pamato nepieciešamību pēc investīcijām IKT infrastruktūrā.
798. 2005.gadā interneta pieejamības līmenis dažādos reģionos un valstī kopumā nav pietiekami augsts, lai gan Rīgā un citās Latvijas lielākās pilsētās interneta pieejamības līmenis pēdējos gados ir strauji paaugstinājies. 2004.gadā 26% mājsaimniecību bija dators (2000.gadā – 4,7%), bet tikai 15% mājsaimniecību – interneta pieslēgums (1999.gadā – 0,8%)¹¹⁸. Salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, 2004.gadā interneta pieslēgums Lietuvā - 12% mājsaimniecību, Igaunijā – 31% mājsaimniecību, ES-25 vidēji – 43% mājsaimniecību¹¹⁹. 2004.gadā regulāri (vismaz reizi nedēļā) datoru lietoja 36%, bet internetu – 27% iedzīvotāju.¹²⁰ Samērā lielās atšķirības starp interneta izmantošanas (mājās un darbā) intensitāti pilsētās un laukos norāda uz dažādu ar interneta pieejamību saistīto problēmu lielāku izplatību lauku rajonos, tāpēc nepieciešams veicināt publisko interneta pieejas punktu izveidi, īpaši lauku un pierobežu rajonu pašvaldībās.
799. Lai nodrošinātu publiskās pārvaldes institūcijām, iedzīvotājiem un citiem lietotājiem labāku un ērtāku pieejamību dažādiem publiskās pārvaldes un komercpakalpojumiem un informācijai, nepieciešams uzlabot piekļuvi elektronisko sakaru pakalpojumiem (platjoslas tīkliem) visā valsts teritorijā, vienlaikus sekmējot ES Lisabonas stratēģijā 2010.gadam nospraustā mērķa sasniegšanu – minimālais ātrums platjoslām 2 Mb/s. Pieeja platjoslas interneta pieslēgumam 2004.gadā bija tikai 5% mājsaimniecību, bet 2005.gadā – 15% (Lietuvā – attiecīgi 4% un 12%, Igaunijā 20% un 30%, ES-25 vidēji – 15% un 23%)¹²¹. Viens no būtiskākajiem cēloņiem esošajai situācijai ir iedzīvotāju zemā pirktspēja kombinācijā ar zemu apdzīvotību, kas ir šķērslis platjoslas piekļuves pakalpojumu izplatībai un elektronisko sakaru komersantu tīklu izvēršanai attālinātajos reģionos.
800. Tāpat ir nepieciešamas investīcijas valsts nozīmes elektronisko sakaru tīklu izveidei un attīstībai. Šobrīd numura „112” tehnoloģiskā platforma Latvijā nav izveidota, tādējādi kavējot palīdzības dienestiem laicīgi nodrošināt palīdzības sniegšanu.

¹¹⁷ Latvijas izglītības informatizācijas (LIIS) projekta atskaite, LIKTA konference, 2005.

¹¹⁸ Latvijas statistikas gadagrāmata, CSP, 2005.

¹¹⁹ Eurostat, 2004.

¹²⁰ Latvijas statistikas gadagrāmata, CSP, 2005.

¹²¹ Eurostat, 2004 un 2005.

801. Pieaugot elektroniskās informācijas plūsmai starp valsts pārvaldes iestādēm, lielāka uzmanība ir jāpievērš informācijas datu pārraides drošības nodrošināšanai un aizsardzībai, piemēram, izveidojot datorapdraudējuma novēršanas vienību, kuras uzdevumos ietilps preventīvi pasākumi datu drošības apdraudējumiem, ātrās reaģēšanas pasākumi valsts pārvaldes iestāžu vajadzībām, sadarbība ar privāto sektoru un ārvalstu datorapdraudējumu vienībām.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

802. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir publiskās pārvaldes institūcijas, pašvaldības, IKT pakalpojumu lietotāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

803. Pasākums tiks īstenots saskaņā ar VSID investīciju virzienu „Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas”. Rīcību, investējot IKT infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā, nosaka vairāki ES politikas plānošanas dokumenti. Būtiskākie no tiem - ES iniciatīva „i2010 – Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai”, ES e-pārvaldes Ministru deklarācija, kas definē ES nākotnes prioritātes e- pārvaldes jomā (pārvaldes efektivitātes celšana, inovatīvi izmantojot IKT un uzlabojot lietotāju iemaņas, informācijas un pakalpojumu pieejamības uzlabošana, administratīvā sloga uz iedzīvotājiem un komersantiem samazināšana), ES e-pārvaldes Rīcības plāns, kas nosaka galvenos ES dalībvalstu uzdevumus e-pārvaldes jomā (efektīvas un iekļaujošas e-pārvaldes attīstību, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanu).
804. Galvenie Latvijas politikas plānošanas dokumenti, kas nosaka investīcijas IKT infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā, ir Latvijas E-pārvaldes koncepcija (2002.), kas par prioritāru uzdevumu izvirza valsts pārvaldes modernizāciju un IKT iespēju efektīvu izmantošanu pārvaldē, Latvijas E-pārvaldes attīstības programma 2005.-2009.gadam, kas paredz pasākumus, lai ar IKT infrastruktūras palīdzību veidotu pieejamāku, lētāku un demokrātiskāku publisko pārvaldi, attīstītu elektroniskos pakalpojumus, attīstītu un integrētu publiskās pārvaldes informācijas sistēmas, Latvijas Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2007.–2013.gadam, kur definētas ilgtermiņa prioritātes informācijas sabiedrības attīstībai (paplašināt piekļuves infrastruktūru un veicināt IKT pieejamību, attīstīt lietotāju zināšanas un prasmes, attīstīt pakalpojumus un saturu, attīstīt IKT lietošanu komercdarbībā un inovācijās, attīstīt IKT zinātņi un pētniecību), pamatnostādnes „e-Veselība Latvijā”, kas nosaka stratēģiskos virzienus informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju attīstībai veselības aprūpes jomā turpmākajiem 10 gadiem, Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015.gadam „Nacionāla valsts”, kur definēta nepieciešamība izveidot kultūrkarti, kultūras mantojuma un atmiņas institūciju vienotu informācijas sistēmu un portālu, digitalizējot kultūras mantojuma resursus, Platjoslu tīklu attīstības stratēģija 2006. – 2012.gadam, kas paredz platjoslas tīklu izvēršanu visā Latvijas teritorijā ar ātrumu 256/128 Kbit/s²³, Nacionālās vides politikas plāns 2004. – 2008.gadam, kas paredz izveidot vienotu vides informācijas sistēmu valstī un palielināt moderno tehnoloģiju īpatsvaru attiecīgajā nozarē.
805. Pasākums atbilst Nacionālajā attīstības plānā un Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā noteiktajam attiecībā par IKT jomas attīstību. Tāpat vērā ņemti politikas plānošanas dokumenti izglītības, veselības, kultūras, u.c. nozarēs.

Iepriekšējais atbalsts

806. 2004.-2006.gada periodā ar ERAF līdzfinansējumu tiek īstenota nacionālā programma „Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana” (turpmāk - ERAF nacionālā programma) kopumā par 10,9 miljoniem LVL. Tās ietvaros tiek izveidotas un

uzlabotas valsts mēroga informācijas sistēmas, izveidoti valsts un pašvaldību elektroniskie pakalpojumi, nodrošināta interneta pieslēgumu ierīkošana skolās, bibliotēkās, muzejos, arhīvos, pašvaldībās un citās publiskās institūcijās, kā arī notiek darbinieku apmācība. Lai izveidotu valsts informācijas sistēmu (VIS) integrācijai un e-pakalpojumu ieviešanai un attīstīšanai nepieciešamo infrastruktūru, 2006.-2007.gadā ERAF nacionālās programmas ietvaros tiek īstenots integrētās valsts informācijas sistēmas (IVIS) projekts, kura ietvaros tiks radīts mehānisms, kas nodrošinās iespēju veidot saiknes starp reģistriem, e-pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem, kā arī izpildīt e-pakalpojumus.

807. Piesaistot 2004.-2006.gada perioda ERAF līdzekļus, tiek īstenots atklāts projektu konkurss „Publisko interneta pieejas punktu attīstība” kopumā par 1,4 miljoniem LVL. Projektu rezultāti būs vērsti uz sabiedrisko iestāžu pakalpojumu elektronisko izmantošanu un paplašinās sabiedrības piekļuves iespējas sabiedrisko iestāžu informācijai un pakalpojumiem.
808. Piesaistot 2004.-2006.gada perioda ERAF līdzekļus, tiek plānots īstenot projektu platjoslu tīklu piekļuves attīstībai attālinātajās teritorijās kopsummā par 4,7 miljoniem LVL. Plānots, ka projekta rezultātā tiks attīstīti platjoslas piekļuves pakalpojumi attālinātajās teritorijās.
809. 2000.gadā tika uzsākts pašvaldību vienoto lietojumu programmatūras un infrastruktūras attīstības projekts „Pašvaldību vienotās informācijas sistēmas izveide” ar finansējumu no Valsts investīciju programmas 2,12 miljonu LVL apmērā un pašvaldību līdzfinansējumu 1,1 miliona LVL apmērā. Projekta ietvaros ierīkoti interneta pieslēgumi 550 pašvaldībām, izveidots Pašvaldību vienotās informācijas sistēmas centrālais datu centrs un programmatūras.

Sinergija

810. Pasākums papildina un ir cieši saistīts ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumu „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana”, kura ietvaros ir plānots nodrošināt ar informācijas sistēmas ieviešanu saistīto lietotāju un administratoru apmācību un lietotāja un administratora rokasgrāmatu sagatavošanu.
811. Pasākums ir cieši saistīts ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākuma „Nodarbinātība” aktivitāti „Kapacitātes stiprināšana darba tirgus institūcijām” un pasākuma „Sociālā iekļaušana” aktivitāti „Darbspēju vērtēšanas sistēmas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana”.
812. Pasākums papildina DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Izglītība un prasmes” pasākumus.
813. Pasākums ir saistīts ar DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumiem „Uzņēmējdarbības infrastruktūra un aprīkojuma uzlabojumi” un „Inovācijas”.
814. Pasākums ir saistīts ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākuma „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” aktivitāti „Darbspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana”, kuras ietvaros plānota institūciju infrastruktūras pilnveide, un aktivitāti „Darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana”, kuras ietvaros plānota klientu apkalpošanas infrastruktūras pilnveidošana darba tirgus institūcijās, klientu uzskaites sistēmas un darba informācijas punktu sabiedriskos objektos izveide.
815. Pasākums papildina DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Veselības aprūpes infrastruktūra”, kura ietvaros plānots atbalstīt veselības aprūpes iestāžu infrastruktūras pilnveidošanu, lai paaugstinātu sniegto veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, nodrošinot izmaksu efektivitāti un pieejamību pacientiem, jo IKT attīstības līmenis veselības aprūpes iestādēs ir viens no pakalpojumu kvalitātes un pieejamības rādītājiem.
816. Pasākums ir saistīts ar DP pasākumu „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

817. Pasākuma īstenošana visu Latvijas reģionu un teritoriju iedzīvotājiem palielinās iespējas saņemt informācijas sabiedrības labumus un izmantot IKT sniegtās iespējas. Pasākumā ietvertās aktivitātes paredz IKT infrastruktūras attīstību valsts un pašvaldību institūcijās un publisko pakalpojumu attīstību un elektronizāciju visā valsts teritorijā. Pasākums nodrošinās turpmāku interneta piekļuves punktu attīstību Latvijas reģionos, t.sk., novadu un vietējas nozīmes attīstības centru līmenī. Pasākuma ietvaros teritorijās, kur tas nepieciešams, tiks izveidots plašjoslas tīkls. Visu aktivitāšu ieviešanā, cik tas iespējams, tiks ņemts vērā teritoriālais un reģionālais aspekts, veicinot visu teritoriju un reģionu līdzsvarotu attīstību, kā arī ņemta vērā policentriskās attīstības pieeja.

Makroekonomiskā stabilitāte

818. Pasākuma īstenošana veicinās valsts makroekonomisko stabilitāti, jo, palielinot pakalpojumu klāstu un pieejamību, t.sk., komersantiem, un attīstot dažādu nozaru informācijas sistēmas, tiks veicināta dažādu tautsaimniecības nozaru attīstība, īpaši mazo un vidējo komersantu sektorā.

Ilgspējīga attīstība

819. Pasākuma īstenošana veicinās valsts ilgtspējīgu attīstību, ko ilgtermiņā veicinās plašāka un efektīvāka IKT izmantošana publiskajā pārvaldē, izglītības un citās iestādēs, informācijas un pakalpojumu labāka pieejamība, izglītības kvalitātes un prasmju paaugstināšanās u.c.

Vienādas iespējas

820. Pasākuma īstenošana tiešā veidā būtiski sekmēs horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu īstenošanu. Iekļaujošas sabiedrības veidošanā IKT ir ļoti būtiska loma. Attīstot IKT infrastruktūru, uzlabojot pieejamību internetam un tādējādi informācijai un pakalpojumiem, tiek palielinātas vienādas iespējas visiem iedzīvotājiem, t.sk., invalīdiem, daudz bērnu un nepilnām ģimenēm, pensionāriem, bezdarbniekiem un citām sociālās atstumtības riskiem pakļautajām iedzīvotāju grupām piedalīties sabiedrības politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē. Pasākuma īstenošanai kopumā būs arī pozitīva ietekme uz dzimumu līdztiesību.

Informācijas sabiedrība

821. Pasākuma īstenošana būtiski sekmēs horizontālās prioritātes “Informācijas sabiedrība” mērķu sasniegšanu. Veicinot IKT izmantošanu publiskajā pārvaldē, palielināsies publiskās pārvaldes pakalpojumu klāsts, uzlabosies pakalpojumu kvalitāte, informācijas un pakalpojumu pieejamība, uzlabosies pārvaldes iestāžu darba efektivitāte, samazināsies administratīvais un finansiālais slogs uz sabiedrību, tiks sekmēta iedzīvotāju aktīvāka iesaistīšanās valsts pārvaldes darbā un sabiedriskajos procesos. Publiskās pārvaldes informācijas sistēmu attīstība un integrācija ļaus nodrošināt operatīvas un kvalitatīvas informācijas pieejamību, iegūšanu un apmaiņu starp institūcijām, atbilstošas materiāli tehniskās bāzes nodrošināšana novērsīs dažādās iestādēs eksistējošu informācijas sistēmu nesavietojamību. Informācijas sabiedrības attīstību veicinās visas pasākuma aktivitātes, t.sk., publisko interneta pieejas punktu tālāka attīstība, IKT infrastruktūras attīstība valsts un pašvaldību iestādēs, t.sk., izglītības, veselības un citās nozarēs, kas sekmēs e-pakalpojumu attīstību un informācijas sistēmu (t.sk., reģistru)

attīstību un labāku savietojamību, valsts nozīmes elektronisko sakaru tīkla attīstība, kā arī pieejamības uzlabošanās plaťjoslu tīklam.

Rĩgas starptautiskā konkurētspēja

822. Pasākuma īstenošana labvēlīgi ietekmēs Rĩgas starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanos, jo IKT infrastruktūras un pakalpojumu attīstība ir būtisks horizontāls priekšnoteikums integrācijai starptautiskajā ekonomiskajā vidē.

Indikatīvās aktivitātes

823. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.2.1.aktivitāte. Publiskās pārvaldes elektronisko pakalpojumu un informācijas sistēmu attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rĩkojumu nr.94)

824. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Efektīvi izmantojot IKT iespējas, uzlabojot publiskās pārvaldes efektivitāti, veicinot publisko pakalpojumu elektronizāciju, attīstību, pieejamību un kvalitāti, attīstot informācijas sistēmas, nodrošinot tehnisko bāzi e-pakalpojumu attīstībai un uzlabojot informācijas apriti, samazināt administratīvo slogu uz iedzīvotājiem un komersantiem, palielināt iespējas iedzīvotājiem iesaistīties sabiedriskajos procesos. Aktivitāte vērsta uz IKT infrastruktūras, t.sk., informācijas sistēmu un pakalpojumu attīstību vairākās nozarēs – veselības aprūpes, nodarbinātības un sociālās aizsardzības, kultūras un citās nozarēs, nodrošinot gan piekļuvi informācijas resursiem, gan šo resursu saglabāšanu. Svarĩgs aktivitātes mērķis ir izglītības sistēmas nodrošināšana ar atbilstošu, izmaksu efektīvu, drošu un uzticamu IKT infrastruktūru, plašāka un efektīvāka IKT izmantošana izglītības iestādēs un izglītības procesā, tādējādi uzlabojot izglītības kvalitāti un efektivitāti. Aktivitātes mērķis ir arī attīstīt un pilnveidot informācijas sistēmas, kas domātas visām vai vairākām publiskās pārvaldes institūcijām, nodrošinot šo informācijas sistēmu saskaņotību un integrāciju, un attīstīt pakalpojumus, kuros piedalās vairākas publiskās pārvaldes institūcijas un tiek izmantotas vairākas informācijas sistēmas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rĩkojumu nr.94)

825. Aktivitātes mērķa grupu indikatĩvs saraksts: Publiskās pārvaldes institūcijas (t.sk., izglītības, veselības aprūpes, kultūras u.c. iestādes), citi informācijas sistēmu un e-pakalpojumu lietotāji (iedzīvotāji, nevalstiskās organizācijas, komercsabiedrības u.c.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rĩkojuma nr.395)

826. Finansējuma saņēmēju indikatĩvs saraksts: Tiešās valsts pārvaldes iestādes, to pakļautībā un pārraudzībā esošas institūcijas, plānošanas reģioni.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rĩkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rĩkojuma nr.395)

827. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.2.2.aktivitāte. Publisko interneta pieejas punktu attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rĩkojumu nr.94)

828. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt piekļuves iespējas internetam pēc iespējas plašākām sabiedrības grupām, veicinot piekļuvi publiskās pārvaldes un komercsabiedrību piedāvātajiem elektroniskajiem un citiem pakalpojumiem un informācijai, lai veicinātu iedzīvotāju iekļaušanos sabiedrības sociālajos, ekonomiskajos un kultūras procesos un uzlabotu viņu dzĩves kvalitāti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rĩkojumu nr.94)

829. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Iedzīvotāji un citi publisko interneta pieejas punktu lietotāji (nevalstiskās organizācijas u.c.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
830. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Plānošanas reģioni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
831. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.2.3.aktivitāte. Elektronisko sakaru pakalpojumu vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana visā valsts teritorijā (platjoslas tīkla attīstība).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
832. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt iedzīvotājiem, komercsabiedrībām un publiskās pārvaldes iestādēm un citiem lietotājiem visā valsts teritorijā ērtu, ātru un kvalitatīvu piekļuvi publiskai informācijai, publiskās pārvaldes un komercpakalpojumiem, izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumus vai nodrošinot infrastruktūru platjoslu tīkla attīstībai visā valsts teritorijā, sniedzot atbalstu pakalpojuma sniedzēja veiktajām investīcijām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
833. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Publiskās pārvaldes institūcijas, iedzīvotāji un citi elektronisko sakaru pakalpojumu (platjoslas interneta) lietotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
834. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Elektronisko sakaru komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
835. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.2.2.4.aktivitāte. Valsts nozīmes elektronisko sakaru tīklu izveide, attīstība un pilnveidošana, informācijas datu pārraides drošības nodrošināšana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
836. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot valsts funkciju veikšanai nepieciešamos elektronisko sakaru tīklus, uzlabot informācijas apriti un piekļuvi informācijas sistēmām (t.sk., ārkārtas situāciju gadījumos), uzlabot datu drošības apdraudējuma novēršanas jautājumu risināšanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
837. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Publiskās pārvaldes institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
838. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Satiksmes ministrija, valsts iestāde vai valsts kapitālsabiedrība, kurai ir attiecīgs deleģējums likumā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.3.prioritāte „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana”

839. KF finansēta prioritāte, kas vērsta uz valsts kopumā un atsevišķu valsts teritorijas daļu sasniedzamības uzlabošanu, pilnveidojot transporta infrastruktūru, kā arī veicinot videi draudzīgas transporta sistēmu attīstību.

Prioritātes pamatojums

840. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 33: 3.3.prioritātes „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Optimālas valsts galveno autoceļu, dzelzceļa tīkla, ostu izvietojumu (pārklājums) valsts teritorijā - Pieaugošs dzelzceļa pārvadājumu īpatsvars - Liela daļa galveno valsts autoceļu un dzelzceļa iekļaujas Eiropas nozīmes tīklos - Optimāli izvietots Pierīgas pasažieru dzelzceļa tīkls - Pasažieru skaita pieaugums Rīgas lidostā 	<ul style="list-style-type: none"> - Neapmierinošs autoceļu un dzelzceļa infrastruktūras stāvoklis (nolietojums) - Pilsētas un piepilsētas sabiedriskā transporta pakalpojumi nav efektīvi un nespēj konkurēt ar citiem transporta veidiem - Nav optimāli izmantota ostu infrastruktūra - Samazinās augstas vērtības kravu apgrozījums lielajās ostās - Nav optimāli izmantota Rīgas lidostas kapacitāte - Transporta līdzekļu, kas pielāgoti cilvēkiem ar kustību traucējumiem, īpatsvars ir nepietiekošs
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Galvenie valsts autoceļi var nodrošināt ātru un efektīvu satiksmi un savienojumus starp nacionālās un reģionālās nozīmes centriem - Tranzīta nozares, kā arī transporta un loģistikas klastera attīstība - Rīgas lidostas attīstība par ES nozīmes gaisa satiksmes centru - Rīgas kā Baltijas jūras reģiona nozīmes pilsētas pasažieru ostas attīstība - Ostu pakalpojumu dažādošana un efektīva izmantošana 	<ul style="list-style-type: none"> - Strauji pieaugošā satiksmes intensitāte, īpaši lielo pilsētu tuvumā, kas izraisa ātrāku infrastruktūras nolietojumu - Pieaugošā konkurence Baltijas jūras reģiona ostu starpā

<ul style="list-style-type: none"> - Valsts un privātās partnerības resursu izmantošana transporta infrastruktūras attīstībai - Rīgas un Pierīgas ielu un autoceļu atslogošana, nostiprinot pasažieru pārvadājumus pa dzelzceļu 	
---	--

841. Lai uzlabotu valsts un tās atsevišķu teritorijas daļu sasniedzamību, nepieļautu to, ka infrastruktūras trūkumi traucētu ekonomisko izaugsmi, izmantotu Latvijas ģeogrāfiskā izvietojuma priekšrocības tranzīta, transporta un loģistikas pakalpojumu attīstībai, kā arī veicinātu videi draudzīga transporta sistēmu veidošanos ap lielākajām pilsētām, ir jānodrošina investīcijas autoceļu, dzelzceļa, ostu un lidostu infrastruktūras un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanā.

Prioritātes mērķis

842. Prioritātes mērķis ir kvalitatīvas, drošas, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrētas transporta infrastruktūras pilnveidošana, kas veicinātu valsts ekonomisko izaugsmi, teritorijas un atsevišķu tās daļu sasniedzamību, kā arī videi draudzīga transporta sistēmu attīstību.

Prioritātes pasākumi

843. Prioritātes ietvaros tiks īstenoti 2 pasākumi transporta un ilgtspējīga transporta jomās. Pasākuma „Liela mēroga transporta infrastruktūras uzlabojumi un attīstība” attīstīs un pilnveidos autoceļu, dzelzceļa, aviācijas un ostu infrastruktūru, uzlabos to esošās infrastruktūras kvalitāti un paaugstinās transporta pakalpojumu drošību ar mērķi veicināt valsts un reģionu ilgtspējīgu attīstību un nodrošināt sabiedrības ilgtermiņa vajadzības. Pasākums „Ilgspējīgas transporta sistēmas attīstība” sniegs atbalstu Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru apkalpošanas kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, ieviešot jaunas tehnoloģijas un attīstot ritošo sastāvu un infrastruktūru.

Sinergija

844. Prioritātes sniegtais atbalsts ir papildinošs ERAF projektu aktivitātēm transporta jomā, kā arī ELFLA atbalstu vietējas nozīmes transporta infrastruktūrai un EZF atbalstu ostu infrastruktūrai.

Rādītāji

845. Iznākuma rādītāji:

- Izbūvētā un rekonstruētā TEN autoceļa kopgarums – 56,4 km (mērķis 2009.gadā – 9,74 km).
- Izbūvētā TEN dzelzceļa kopgarums – 52 km (mērķis 2009.gadā – 0 km).
- Ostu skaits, kurās veiktas investīcijas pieejamības un hidrotehnisko būvju uzlabošanai – 3 (mērķis 2009.gadā – 0).
- Lidostu skaits, kurās veikta infrastruktūras izbūve un/vai rekonstrukcija – 4 (mērķis 2009.gadā – 0).

846. Rezultāta rādītāji:

- Laika ietaupījuma vērtība pasažieriem dēļ izbūvēta un rekonstruēta TEN autoceļa 2013.gadā – 10,3 milj. EUR/gadā (bāzes vērtība 2004.gadā – 0 EUR/gadā, mērķis 2009.gadā – 0 milj. EUR).

- Dzelzceļa posma Rīga - Krustpils (t.sk., Skrīveri-Krustpils iecirknis) caurlaides spēja - 55 miljoni tonnas gadā (bāzes vērtība 2004.gadā – 28 miljoni tonnas gadā, mērķis 2009.gadā – 28 miljoni tonnas gadā)¹²².
- Rīgas dzelzceļa mezgla staciju pārstrādes spēja - 39,3 miljoni/tonnas gadā (bāzes vērtība 2004.gadā – 26,1 miljoni/tonnas gadā, mērķis 2009.gadā – 26,1 miljoni/tonnas gadā)¹²³.
- Palielināta ostu caurlaides spēja – par 7% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%, mērķis 2009.gadā – 0%).
- Lidostas „Rīga” termināla jaudas palielinājums – par 25% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%, mērķis 2009.gadā – 0%).
- Vidējais vagonu parka vecums – 24 gadi (bāzes vērtība 2004.gadā – 23 gadi, mērķis 2009.gadā – 28 gadi)¹²⁴.
- Pārvadāto pasažieru skaits Rīgā un piepilsētā – 35,789 miljoni (bāzes vērtība 2004.gadā – 23,856 miljoni, mērķis 2009.gadā – 31,017 miljoni).

¹²² 2004.gadā dzelzceļa posmā Rīga -Krustpils (t.sk., Skrīveri-Krustpils iecirknis) caurlaides spēja ir 28 milj. t gadā, 2009.gadā atbilstoši projekta īstenošanas plānam caurlaides spēja saglabājas iepriekšējā līmenī, 2013.gadā pēc projekta īstenošanas posma caurlaides spēja būs 55 milj. t gadā, t.i., praktiski bez ierobežojumiem.

¹²³ 2004.gadā Rīgas dzelzceļa mezgla staciju pārstrādes spēja – 26,1 mil./tonnu, kas ierobežo krava plūsmu caur Rīgas dzelzceļa mezglu, 2009.gadā situācija saglabāsies tāda pati (projektēšanas un būvniecības darbu sākums), 2013.gadā Rīgas dzelzceļa mezgla staciju pārstrādes spēja palielināta līdz 39,3 milj./tonnu.

¹²⁴ Piepilsētas elektrovilcienu parka raksturojums - 2004.gadā vidējais vagonu parka vecums ir 23 gadi, 2007.gadā – 26 gadi, 2009.gadā – 28 gadi, 2013.gadā – 24 gadi.

3.3.1.pasākums „Liela mēroga transporta infrastruktūras uzlabojumi un attīstība”

Ievads

847. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajām pamatnostādnēm transports ir viens no būtiskākajiem modernās ekonomikas attīstības faktoriem. Transporta sektorā Eiropā ir nodarbināti vairāk nekā 10 miljoni cilvēku, un tā devums nacionālajā kopproduktā ir vairāk nekā 10%, bet tas ir arī sektors, kas prasa milzīgas investīcijas infrastruktūrā un tehnoloģijās, lai nodrošinātu sabiedrības pamatotās prasības pēc mobilitātes, tai pat laikā novēršot sastrēgumus, uzlabojot infrastruktūras un pakalpojumu kvalitāti. Eiropas transporta politikas Baltajā grāmatā kā viens no svarīgiem darbības virzieniem līdz 2010.gadam noteikta Trans-Eiropas transporta tīkla (TEN - T) attīstība, t.sk., prioritāro infrastruktūras projektu realizācija, multimodālu transporta tīklu izveidošana ar uzsvāru uz kravu pārvadājumiem pa dzelzceļu, ātrgaitas pasažieru pārvadājumu tīkla izveidošana, ES vienotās gaisa telpas vadības sistēmas izveide, Galileo projekts, jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta veicināšana (jūras maģistrāles, jūras satiksmes drošība u.c.).
848. Arī Nacionālajā attīstības plānā un Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā kā viens no uzdevumiem ir noteikts starptautiskas nozīmes transporta infrastruktūras kvalitātes uzlabošana un attīstība, t.sk., sakārtojot visus valsts galvenos autoceļus, modernizējot dzelzceļus, ostas, lidostas, nodrošinot to pilnvērtīgu iekļaušanos TEN-T tīklā un tā savienojumos ar Austrumu kaimiņvalstīm. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” situācijas analīzē konstatēts, ka liela daļa valsts galveno autoceļu, dzelzceļu, lielās ostas un Rīgas lidosta ir TEN-T sastāvdaļa, ka palielinās satiksmes intensitāte, bet infrastruktūras kvalitāte (ceļu, dzelzceļa) ir nepietiekama, lai gan transporta infrastruktūras attīstībai vienmēr būtu nedaudz jāapsteidz kravu un pasažieru apgrozības pieaugums. Ir konstatēta nepieciešamība uzlabot ostu infrastruktūru, lai palielinātu to konkurētspēju, sevišķi ar Krievijas ostām. Turpinoties straujajam pasažieru skaita palielinājumam, lidostas „Rīga” esošās infrastruktūras kapacitāte var kļūt nepietiekama, kā arī to tehniskie risinājumi var novecot, reģionālo lidostu mazattīstītā infrastruktūra kavē to potenciāla izmantošanu tūrisma veicināšanā un tūristu skaita palielināšanā Latvijas reģionos. SVID analīzē kā viena no reālām iespējām minēta lidostas „Rīga” izveidošana par nozīmīgu Eiropas līmeņa gaisa satiksmes centru, kas radītu priekšnoteikumus arī citu nozaru attīstībai. Tāpat jāņem vērā, ka SVID analīzē norādītais drauds - konkurence no kaimiņvalstīm tranzīta pakalpojumu sniegšanā - ir būtisks arguments ostu infrastruktūras uzlabošanai.

Pasākuma mērķis

849. Pasākuma mērķis ir veicināt kvalitatīvas, drošas, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrētas, konkurētspējīgas transporta sistēmas attīstību, kas veicinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts teritoriju attīstību, ilgtermiņā nodrošinot dažādu sabiedrības grupu sociālās un ekonomiskās vajadzības.

Pasākuma pamatojums un apraksts

850. Latvijas transporta tīkls ir kļuvis par nozīmīgu Eiropas transporta infrastruktūras sastāvdaļu. Praktiski visas KF investīcijas plānotas tieši TEN-T tīkla attīstībai, bet liela daļa no tām alternatīvu transporta veidu attīstībai – jūras transportam un dzelzceļa pārvadājumu veicināšanai. Tā kā ES transporta politika nosaka vienota transporta tīkla attīstību, integrējot dažādus transporta veidus un sasaistot perifēriajos reģionos ar Eiropas centrālajām teritorijām, tad Latvijai jāizmanto gan tās izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, nodrošinot kravu un pasažieru transporta plūsmas, gan jāattīsta atbilstoša infrastruktūra. Latvijā ir skaidri izteikts autoceļu pamattīkls, kas aptver 85% valsts galvenos autoceļus un iekļaujas TEN-T, un pārējo

jeb TEN-T tīklā neiekļauto autoceļu tīkls, kas nodrošina sasaisti ar TEN-T tīklu. Vislielākā satiksmes intensitāte reģistrēta galvaspilsētas Rīgas maģistrālajās ielās un uz valsts galvenajiem autoceļiem Rīgas pieejās. Nozīmīgākais satiksmes intensitātes pieaugums tuvākajos gados paredzams uz valsts galvenajiem autoceļiem, kas var sasniegt 4%-7% gadā, bet uz pārējiem ceļiem – 2-3% gadā. Straujāks intensitātes pieaugums paredzams lielo pilsētu tuvumā. TEN-T tīkla autoceļi šķērso 26 pilsētu un apdzīvotu vietu teritorijas 85,9 km un veido ievadus Rīgas pilsētā 38,6 km kopgarumā. TEN-T tīklā iekļauto autoceļu galvenās problēmas saistītas ar ceļu segas un tiltu nestspējas paaugstināšanu. Šodienas tirgus nepieciešamība, kā arī ES prasības nosaka maksimālo autotransporta ass slodzi 11,5 tonnas un maksimālo transportlīdzekļa pilnu masu 44 tonnas, kas jāsasniedz, rekonstruējot autoceļus. Vienlaikus jāuzlabo ceļu atbilstība satiksmes drošības prasībām. 2007.-2013.gadu periodā rekonstruējot autoceļa E22 posmus, kur esoša ceļa nestspēja (*bearing capacity*) ir nepietiekama un ceļa tehniskais stāvoklis ir neatbilstošs satiksmes intensitātei un kvalitātes prasībām, tiks uzlabota situācija tranzītpārvadājumiem uz/no Krievijas. Rekonstruējot posmu Ludza – Terehova, tiks izbūvēta robežšķērsošanas problēmu risināšanai nepieciešamā infrastruktūra, piemēram, atsevišķa josla rindā stāvošajiem kravas automobiļiem.

851. Rīgā un citās lielākajās pilsētās pieaugošās transporta plūsmas intensitātes apstākļos esošās infrastruktūras elementu kvalitātes uzturēšana nespēj atrisināt pieaugošās problēmas transporta sistēmas darbības nodrošināšanā. Rīgas pilsētas maģistrālo ielu tehniskais stāvoklis, pēc ekspertu vērtējuma, var tikt novērtēts kā labs 35%, apmierinošs 51% un slikts 14% ielu. Tā kā Rīgas ielās intensitāte ir 15 reizu lielāka nekā vidēji valstī, tad seguma kalpošanas laiks ir īsāks nekā valsts autoceļiem. Veicot transporta plūsmas diennakts skaitīšanu uz trijiem tiltiem pār Daugavu, ir konstatēts, ka 2005.gadā transporta plūsmas intensitāte pieaugusi par 6%, salīdzinot ar iepriekšējā gada datiem. Rīgas ielu tīkla un īpaši maģistrālo ielu fragmentārais raksturs, regulējamas kustības krustojumi, vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuves, ierobežotais Daugavas šķērsojumu skaits un neatrisinātie esošo tiltu pieslēgumi pilsētas ielu tīklam līdz ar pieaugošo plūsmas intensitāti atsevišķos posmos rada būtisku transporta plūsmas ātruma samazināšanos un sastrēgumus. Tā kā Rīgas osta atrodas pilsētas teritorijā, papildus slodzi pilsētas transporta infrastruktūrai rada kravu transports. Lai atrisinātu tautsaimniecības pieaugušās prasības pēc kvalitatīvas transporta sistēmas un tās nodrošināšās infrastruktūras, Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.gadam paredz palielināt esošā maģistrālo ielu tīkla efektivitāti, to papildinot ar trūkstošiem ķēdes posmiem, izveidojot ātrgaitas ielu tīklu un izbūvējot jaunus Daugavas šķērsojumus, un novērst šaurās vietas esošo un jaunbūvējamo Daugavas šķērsojumu sasaistē ar esošo ielu tīklu, kā arī uzlabot pilsētas ielu tīkla sasaisti ar TEN-T ceļu tīklu.
852. Dzelzceļa kravu pārvadājumi veido 56% no kopējā pārvadājumu apjoma valstī, un vairāk nekā 80% no tiem ir kravu pārvadājumi uz TEN-T tīklā iekļautajām ostām - Rīgu, Ventspili un Liepāju caur Jelgavu, Krustpili un Latvijas austrumdaļas lielajiem dzelzceļa mezgliem Daugavpilī un Rēzeknē. Salīdzinoši nelielo attālumu dēļ iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumi ir mazāk attīstīti, un kravu pārvadājumos dominē starptautiskie pārvadājumi – 93,4% no kopējā apjoma. Galvenokārt dzelzceļa sastāvi nogādā kravas uz Latvijas ostām, un atpakaļ tiek nosūtīti tukši sastāvi, tādēļ pastāv plašas iespējas nodrošināt kravu apriti arī pretējā virzienā. Galvenās problēmas sekmīgai kravas pārvadājumu attīstībai rodas sliežu ceļu un ritošā sastāva neapmierinošā tehniskā stāvokļa dēļ. Visās Baltijas valstīs kravu pārvadājumu daļa pa dzelzceļu ir ļoti liela, salīdzinot ar Rietumeiropu, galvenokārt tranzītpārvadājumi uz ostām. Tā, piemēram, dzelzceļa pārvadājumu īpatsvars Latvijā 2004.gadā bija 55,8% no kopējiem sauszemes transporta pārvadājumiem, Igaunijā – 70%, Lietuvā – 47%. Turklāt šim īpatsvaram ir tendence katru gadu palielināties – piemēram, Latvijā un Lietuvā 2004.gadā salīdzinājumā ar 2003.gadu dzelzceļa pārvadājumu īpatsvars pieaudzis par 1,6% (Igaunijā nedaudz samazinājās - par 1,3%).

853. Eiropas Savienības transporta politika ir virzīta uz dzelzceļa transporta lomas palielināšanu kopējā transporta sistēmā. Eiropas Komisija ir deklarējusi tās atbalstu dzelzceļa uzņēmēju iniciatīvām, kas vērstas uz savietojamības veicināšanu starp dažādiem transporta veidiem, dzelzceļa transporta drošības paaugstināšanu, ietekmes uz apkārtējo vidi mazināšanu un kopējo izmaksu ekonomiju. Lai novērstu tehniskus un administratīvus šķēršļus dzelzceļa satiksmes attīstībai ar Centrālo un Rietumeiropu, paredzēts atrast un īstenot labāko risinājumu tirgus prasībām atbilstošas dzelzceļa satiksmes izveidei starp Baltijas valstīm un Centrālo un Rietumeiropu maršrutā Tallina-Rīga-Kauņa-Varšava (*Rail Baltica* projekts). 2006. gadā pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma tika veikta *Rail Baltica* projekta priekšizpēte visā maršrutā Tallina-Varšava, lai noteiktu projekta iespējamo maršrutu, sliežu platumu un citus tehniskos parametrus, piedāvājot vairākas alternatīvas, kā arī iespējamās finansēšanas veidus. Nepieciešama papildus detalizēta izpēte, lai veiktu visu aspektu analīzi un pieņemt pamatotu lēmumu par projekta turpmāko attīstību - Eiropas standartiem atbilstošas dzelzceļa līnijas (sliežu ceļu platums 1435 mm) izbūvi, kas savienotu Baltijas valstis ar Centrālo Eiropu. 2007.-2013.gadu programmēšanas periodā ir paredzēta maršruta *Rail Baltica* t.s. pirmās kārtas realizācija - vilcienu kustības vadības un signalizācijas sistēmas modernizācija esošajā maršrutā, kur tā nav veikta iepriekš, un citi infrastruktūras uzlabojumi, kuri nav pieteikti Eiropas Komunikāciju tīkla (TEN-T) budžeta līdzfinansējumam. *Rail Baltica* ietvaros veiktās aktivitātes tiks koordinētas ar pārējām valstīm, kuras ir iesaistītas *Rail Baltica* projekta īstenošanā.
854. Starptautiskā lidosta „Rīga“ ir kļuvusi par vienu no visstraujāk augošajām lidostām Eiropā, tās apkalpoto pasažieru skaits pēdējo četrus gadus laikā ir gandrīz četkkāršojies. Latvijas gaisa pārvadājumu tirgus ir kļuvis daudz pievilcīgāks, un tajā ir ienākušas daudzas jaunas ārvalstu aviokompānijas, aviobiļešu cenas ir būtiski samazinājušās, būtiski palielinājies ir tiešo lidojumu skaits uz un no Rīgas, gaisa pārvadājumi kļūst pieejami aizvien plašākam iedzīvotāju lokam, līdz ar to aizvien lielāks kļūst aviācijas ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā. Lidostas „Rīga” attīstība nepieciešama galvenokārt strauji augošā pasažieru apjoma dēļ. Tāpēc nepieciešama attiecīga lidostas „Rīga” jaudas palielināšana. Saskaņā ar Satiksmes ministrijas rīcībā esošajiem datiem 2006.gadā, salīdzinot ar 3 Baltijas valstu lielākajām lidostām, Rīgas lidostā bija vislielākais apkalpoto pasažieru skaita pieaugums: Rīgas lidostā 2006.gadā apkalpoti 2,494 milj. pasažieru, kas ir par 33% vairāk nekā 2005.gadā. Tajā pašā laikā Tallinas lidosta 2006.gadā ir apkalpojusi 1,54 miljonus pasažieru, kas ir par 11% vairāk nekā 2005.gadā, savukārt Viļņas lidosta ir apkalpojusi 1,45 miljonus pasažieru, kas ir par 11,3% vairāk nekā 2005.gadā. Attīstības perspektīvas redzamas šādās jomās: nodrošinot Latvijas un ES gaisa transporta sistēmu pilnīgu savietojamību un savlaicīgu, atbilstoši pieprasījumam un ES prasībām atbilstošu lidostas „Rīga” un gaisa satiksmes vadības infrastruktūru un saglabāt konkurētspējīgu maksu politiku, veicinot konkurenci, piesaistot jaunas ārvalstu kompānijas, pilnveidojot un paplašinot regulāro un čarterlidojumu tīklu, tiks nodrošināts būtisks pasažieru skaita pieaugums, tiks radīti priekšnosacījumi citu nozaru attīstībai, lidosta „Rīga” var kļūt par nozīmīgu ES gaisa satiksmes centru.
855. Reģionālajām lidostām, kas ir TEN-T sastāvdaļas, var būt liela nozīme meklēšanas un glābšanas pasākumu veikšanā, krasta apsardzes nodrošināšanā, jūras akvatorijas novērošanā vides aizsardzības interesēs, kā arī teritoriju attīstībā, radot jaunas darba vietas reģionā. Lai izvērtētu Latvijas reģionālo lidostu tālākas attīstības iespējas, ar Kohēzijas fonda līdzfinansējumu 2006.gadā ir uzsākta Kurzemes lidostu attīstības koncepcijas priekšizpēte, kas noteiks aktuālākos reģionālo lidostu attīstības jautājumus. 2007.gadā analogiska izpēte tiks veikta par Daugavpils lidlauka attīstības iespējām. Tikai balstoties uz izpētes rezultātiem par reģionālo lidostu attīstību, tiks pieņemts lēmums par investīciju piesaisti konkrētām lidostām.

856. Baltijas valstu ostas strādā asas konkurences apstākļos – gan savstarpēji, gan konkurējot ar Krievijas ostām. Kopējā ostu attīstības stratēģija ir noteikta plānošanas dokumentā Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, un kopēja ostu politika tiek veidota Ostu padomē, kura premjera vadībā darbojas jau kopš 1996.gada un kurā tiek risināti ostām kopēji jautājumi, t.sk., saistībā ar infrastruktūras attīstību. Lai gan kopējais kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās pieaug, tomēr atsevišķās kravu grupās ir vērojamas negatīvas tendences, kas ir saistītas ar konkurences palielināšanos Baltijas jūras reģiona ostu starpā. Īpaši samazinās augstākas vērtības kravu apjoms (ģenerālkraavas, nafta u.c.), kas liecina par negatīvām ostu attīstības tendencēm. Salīdzinot kravu apgrozību Baltijas jūras austrumu krasta ostās, jāsecina, ka Ventspils pēdējo piecu gadu laikā ir zaudējusi savu vadošo lomu un 2005.gadā ir 4.vietā aiz St.Pēterburgas, Primorskas un Tallinas. Rīgas ostā apgrozība pieaugusi, un tā 2005.gadā bija 5. vietā (2000.gadā – 6.vietā, bet tad darbu vēl nebija uzsākusi Būtiņģe un Primorska). Liepājā pēdējo gadu laikā kravu apjoms būtiski nav pieaudzis.
857. Investīcijas lielajās ostās ir orientētas uz jaunu kravu veidu pārkraušanas infrastruktūras un pievedceļu attīstību, lai optimizētu ostu jaudas. Ostu infrastruktūras attīstībā būtiskākās problēmas saistāmas ar atbilstošu pievadceļu (auto un dzelzceļa) trūkumu, kā arī hidrotehnisko būvju (molu un viļņlaužu) neapmierinošo stāvokli, kas prasa papildus līdzekļu ieguldīšanu nepieciešamo dziļumu uzturēšanai kuģu ceļos ostās. Būtiska uzmanība jāpievērš ostu infrastruktūras ietekmei uz jūras vides kvalitāti, kad piesārņojums ar smagajiem metāliem un naftas produktiem pārsniedz pieļaujamās normas.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
858. Jūras pasažieru satiksmes organizācija līdz šim Latvijā ir bijusi neefektīva. Lai notiktu jūras pasažieru satiksmes nozares attīstība, tiek īstenots Rīgas Pasažieru ostas attīstības projekts, kura ietvaros paredzēts veikt vairāku pasākumu kompleksu - esošā pasažieru termināļa rekonstrukciju un jauna būvniecību, kā arī mazo kuģu un jahtu piestātņu būvniecību u.c. Lai arī Rīgas osta ir galvenā pasažieru osta Latvijā, tomēr tā nav pietiekami izmantojusi pasažieru apkalpošanas iespējas, pasažieru satiksme no Rīgas ir neatbilstoša Rīgas kā metropoles un Baltijas valstu centra iespējām. Pasažieru skaits Rīgas ostā ir ievērojami mazāks nekā Tallinas un Klaipēdas ostās. Lai atslogotu Rīgas pilsētas ielas no smagā kravu transporta plūsmas ostas virzienā un uzlabotu pilsētas centrālās daļas izmantošanu sabiedriskām aktivitātēm, ir paredzēta ostas aktivitāšu pārcelšana no pilsētas centra uz jūras pusi, attīstot neapgūtās teritorijas Daugavas kreisajā krastā. Lai nodrošinātu īsāko jūras ceļu efektīvāku izmantošanu, ar ES fondu atbalstu ir jānodrošina sauszemes transporta pieeju ostām (dzelzceļš, autoceļi) tālākai prāmju satiksmes attīstībai u.c. jūras pārvadājumiem kā alternatīvai autotransportam.
859. Pasākuma ietvaros projektu atlase tiks veikta, balstoties uz plānošanas dokumentā Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam noteiktajām prioritātēm, izvērtējot katra projekta ekonomisko efektivitāti, neatliekamību un gatavības pakāpi.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

860. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir ceļu satiksmes dalībnieki, autopārvadājumu kravu nosūtītāji un saņēmēji, dzelzceļa kravu nosūtītāji un saņēmēji, dzelzceļa pasažieri, lidostu pasažieri, gaisa kravu pārvadājumu nosūtītāji un saņēmēji, ostu pasažieri un ostu kravu pārvadājumu nosūtītāji un saņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

861. Gan Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, gan Nacionālais attīstības plāns, gan Latvijas Nacionālā Lisabonas programma atzīmē transporta infrastruktūras nozīmi ekonomikas attīstībā. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajām pamatnostādnēm efektīvas, elastīgas un drošas

transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību. Baltā grāmata - Eiropas transporta politikas dokuments līdz 2010. gadam - kā vienu no svarīgiem darbības virzieniem nosaka TEN tīkla attīstību (Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums Nr.1692/96/EK (1996.gada 23.jūlijs) par Kopienas pamatnostādņem Eiropas transporta tīkla attīstībai), t.sk., prioritāro infrastruktūras projektu realizāciju, multimodālu transporta tīklu izveidošanu ar uzsvāru uz kravu pārvadājumiem pa dzelzceļu, ātrgaitas pasažieru pārvadājumu tīkla izveidošanu, satiksmes vadības nodrošināšanu (Galileo projekts), jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta veicināšanu (jūras maģistrāles, jūras satiksmes drošība u.c.).

862. Lai arī visā valsts teritorijā līdz šim ir veikti investīciju ieguldījumi infrastruktūras kvalitātes uzlabošanā no dažādiem finanšu avotiem, Nacionālajā attīstības plānā tiek atzīts, ka mūsdienīga transporta sistēma ir viens no kvalitatīvas uzņēmējdarbības un dzīves vides radīšanas pamatelementiem, kas nodrošina ērtu satiksmi un kvalitatīvus transporta pakalpojumus. Administratīvi teritoriālā reforma ir būtisks priekšnoteikums, lai plānotu infrastruktūras elementus kopējā valsts kontekstā. Pasākums sekmēs Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.-2013. gadam stratēģijas tematiskās ass „Publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai” noteikto uzdevumu sasniegšanu, kā arī veicinās izvirzīto horizontālo prioritāšu sasniegšanu. Citi Latvijas plānošanas dokumenti un svarīgākie normatīvie akti, kas nosaka rīcību transporta nozarē, ir Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Tautsaimniecības vienotā stratēģija, Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, Satiksmes ministrijas darbības stratēģija 2007.-2013.gadam, Ceļu satiksmes drošības programma 2007.-2013.gadam, Valsts autoceļu tīkla saglabāšanas un attīstības valsts programma (2000.-2015. gadam), Sabiedriskā transporta attīstības pamatnostādnes 2005.-2014. gadam, Rīgas attīstības plāns (sastāv no trim savstarpēji saistītiem galvenajiem dokumentiem: Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam, Rīgas attīstības programma 2006.-2012.gadam, Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam), Konceptija „Par bīstamo kravu pārvadājumu koordinēšanas, uzraudzības, drošības un aizsardzības jautājumu risināšanu”, Valsts maršrutu tīkla aģentūras izveidošanas koncepcija, Autopārvadājumu likums, Ceļu satiksmes drošības likums, Likums „Par autoceļiem”, Dzelzceļa likums, Dzelzceļa pārvadājumu likums, likums „Par aviāciju”, Jūrlietu pārvaldes un jūras drošības likums, Jūras kodekss un likums „Par ostām”.
863. Lai sekmētu vienotu pieeju transporta investīciju Rīgā un tās apkārtnē ieviešanā, Satiksmes ministrija sadarbībā par Rīgas pilsētas pašvaldību un Rīgas plānošanas reģionu izstrādās Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrēto attīstības koncepciju. Tā integrētā veidā aptvers transporta sektora investīcijas, kuras paredzētas jau esošajos politikas plānošanas dokumentos - Rīgas attīstības programmā 2006.-2012.gadam, Rīgas rajona teritorijas plānojumā un Transporta attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam. Konceptija nodrošinās investīciju savstarpējo koordināciju starp dažādiem transporta veidiem un atbalsta jomām (ceļi, ielas, sabiedriskais transports, dzelzceļš, osta, lidosta, satiksmes drošība, u.c.), kā arī saistīs transporta sektora investīcijas, kuras vērstas gan uz pasažieru, gan kravu pārvadājumiem. Papildus minētajam, koncepcija ietvers aprakstu par investīciju vajadzībām, kā arī to prioritizāciju, ietekmes analīzi, priekšlikumus efektīvākai dažādu sektoru savstarpējai saiknei un iespējamo negatīvo seku mazināšanu. Investīcijas Rīgā un Pierīgā šī pasākuma ietvaros var tikt veiktas pēc Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrētās attīstības koncepcijas sagatavošanas. Koncepciju plānots sagatavot un izskatīt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā un iesniegt Eiropas Komisijā līdz 2008.gada 29.februārim.

Iepriekšējais atbalsts

864. 2000.–2006. gada programmēšanas periodā ar Kohēzijas fonda atbalstu plānots rekonstruēt 165,57 km valsts galveno autoceļu posmu E67 *Via Baltica* maršrutā, kuru tehniskais stāvoklis nav piemērots satiksmes intensitātei un transportlīdzekļu sastāvam. Ar Eiropas Komunikāciju tīkla (TEN-T) budžeta līdzfinansējumu 2007.gadā pabeigta E22 posma Rēzekne – Terehova izpēte un projektēšana (TEN-T budžeta līdzfinansējums - 1,6 milj. EUR) un *Via Baltica* ceļa posma Rīga-Ķekava un Ķekavas apvedceļa uzlabošanas izpēte (TEN-T budžeta līdzfinansējums –1,25 milj. EUR), savukārt 2006.gadā uzsākta projekta „Rīgas pilsētas un Rīgas ostas integrēšana TEN-T tīklā” ieviešana (TEN-T budžeta līdzfinansējums –3,95 milj. EUR), kas paredz veikt tehnisko un skicēto projektu izstrādi un VPP (valsts un privātā sektora partnerības) sadarbības modeļu tehniski ekonomisko pamatojumu izpēti Rīgas Ziemeļu transporta koridora 1. un 2.posmam. 2007.-2013.gada periodā nepieciešams turpināt investīcijas, lai izveidotu pilsētas automaģistrālo koridoru caur Rīgas pilsētu satiksmes sastrēgumu novēršanai un uzlabotu satiksmi starp Rīgas, Ventspils, Liepājas ostu un TEN-T ceļu tīkliem, turpināt TEN-T tīkla autoceļu rekonstrukciju, uzlabojot pilsētu sasaisti ar TEN-T, tā sakārtojot valsts galvenos autoceļus, rekonstruējot un pastiprinot segas un tiltus, atjaunojot ūdens atvadi un uzlabojot satiksmes drošību, kā arī atsevišķos maršrutos izbūvējot jaunus autoceļu posmus. Ar Kohēzijas fonda līdzekļiem 2000.-2006.gada periodā tiks pabeigti uzlabojumi Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridorā (sliežu ceļu atjaunošana, sliežu pārmiju nomaiņa, ritošā sastāva sakarsušo bukšu noteikšanas sistēmas modernizācija, vilcienu kustības vadības sistēmas modernizācija, stacijas Rēzekne II pieņemšanas parka būvniecība), un 2007.-2013.gada periodā nepieciešams turpināt Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridora rekonstrukciju un attīstību, lai veicinātu kvalitatīvas, drošas un videi draudzīgas dzelzceļa infrastruktūras attīstību.
865. 2005. gadā ar Eiropas Komunikāciju tīklu (TEN-T) budžeta līdzfinansējumu (1,24 milj. EUR) ir uzsākti būvdarbi Ventspils brīvdostas 3.muliņā un kanāla padziļināšanā, sāka klientu apkalpošanas centra, smago transporta līdzekļu stāvvietas un 14.piestātnes būvniecība. 2006.gadā ar TEN-T budžeta atbalstu 1,15 milj. EUR apmērā uzsākta TEN-T ostu (Rīgas, Liepājas, Ventspils) infrastruktūras uzlabošanas izpēte. Ar 2000.-2006.gada periodā paredzētajiem Kohēzijas fonda līdzekļiem plānota pievadceļu rekonstrukcija Ventspils ostas termināļiem un Liepājas ostas pievadceļu (dzelzceļš un autoceļš) rekonstrukcija. Par Kohēzijas fonda līdzekļiem plānota lidostas „Rīga” skrejceļa pagarināšanas par 650 m un apgaismojuma sistēmas modernizācija, tika rekonstruēti lidostas „Rīga” pievadceļi, kā arī plānots veikt reģionālo lidostu attīstības koncepcijas priekšizpēti, kas noteiks aktuālākos reģionālo lidostu attīstības jautājumus. 2007.-2013.gada periodā nepieciešams turpināt investīcijas lielajās ostās un lidostās, lai veicinātu to kvalitatīvāku iekļaušanos TEN-T tīklā.
866. 2004.-2006.gada programmēšanas periodā gūtā pieredze saistībā ar izmaksu pieaugumu liecina, ka 2007.-2013.gada periodā daudz lielāka vērtība jāpiegriež projektu izmaksu prognozēšanai un jāparedz iespējas palielināt nacionālā finansējuma daļu, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.

Sinergija

867. Pasākums sasaucas ar Nacionālajā attīstības plānā noteikto policentriskās attīstības koncepciju. TEN-T autoceļu tīkla sakārtošana veicinās visu Latvijas reģionu sabalansētu attīstību, kalpos par pamatu ERAF ietvaros paredzēto aktivitāšu īstenošanā saistībā ar 1. šķiras valsts autoceļu maršrutu sakārtošanu, tranzītielu sakārtošanu pilsētu teritorijās un satiksmes drošības uzlabojumiem apdzīvotās vietās (t.sk., Rīgā), kā arī palīdzēs efektīvāk apgūt arī Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai paredzētos līdzekļus (attīstot valsts galvenos autoceļus, tiks veicināta reģionu sasniedzamība).

868. Ostu infrastruktūras sakārtošana dos papildinošu efektu Eiropas Zivsaimniecības fonda (EZF), ERAF un Eiropas Sociālā fonda ietvaros plānotajām aktivitātēm saistībā ar tūrisma attīstību un nodarbinātības veicināšanu. No EZF infrastruktūras attīstībai netiek plānotas aktivitātes pasākumiem, kas nav saistīti ar piekrastes zvejniecību un zvejas kuģu apkalpošanas infrastruktūru. ELFLA savukārt paredz finansēt pašvaldību ceļu uzlabojumus. Dzelzceļa infrastruktūras uzlabojumi kopā ar videi draudzīgām tehnoloģijām veicinās ilgtspējīgu attīstību, tādējādi sniedzot papildinošu efektu Kohēzijas fonda aktivitātēm vides jomā, veicinās nodarbinātību un pieeju izglītībai, kas sasaucas ar Eiropas Sociālā fonda ietvaros plānotajām aktivitātēm cilvēkresursu un nodarbinātības jomā. Eiropas Komunikāciju tīkla (TEN-T) budžeta investīcijas *Rail Baltica* projektā (projekts “*Track renewal on Rail Baltica corridor in Latvia*”) nepārklāsies ar 2007.-2013.gada periodā plānotajām Kohēzijas fonda investīcijām TEN-T dzelzceļa tīklā, bet sniegs papildinošu efektu kopējā tīkla attīstībā

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

869. Ieguldot infrastruktūrā, kas savieno nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centrus, tiek veicināta attīstības centru sasniedzamība, tādējādi radot priekšnoteikumus policentriskai attīstībai. TEN-T autoceļu tīkla, dzelzceļa, ostu un lidostu infrastruktūras sakārtošana veicinās visu Latvijas reģionu sabalansētu attīstību un reģionu sasniedzamību, palīdzēs mazināt nelabvēlīgās attīstības rādītāju atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām samazinot transportēšanas izmaksas, t.i., laiku, un uzlabojot satiksmes drošību. Attīstot TEN-T tīklu un tā pieejamību, tiks veicināta tūrisma attīstība attiecīgajā reģionā, radītas papildus darba vietas reģionos, palielināsies nodokļu ieņēmumi pašvaldību budžetos, kuru teritorijās atradīsies attiecīgie transporta infrastruktūras objekti. Horizontālās prioritātes īstenošanu aktivitāšu ietvaros nodrošinās ar kvalitātes projektu vērtēšanas kritēriju piemērošanu (piemēram, reģionu sasniedzamība, satiksmes intensitāte). Pasākuma ietvaros īpaša uzmanība tiks pievērsta Latgales reģiona sasniedzamībai.

Makroekonomiskā stabilitāte

870. Efektīvas, elastīgas un drošas transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību. Eiropas mēroga transporta infrastruktūras izveide, īpašu uzmanību pievēršot pārrobežu projektiem, ir nozīmīga nacionālo tirgu integrācijai. Projekta „Rīgas transporta sistēmas sasaiste ar *Via Baltica* (Ziemeļu šķērsojums ar pievadceļiem)” un citu projektu ietvaros plānota VPP (valsts un privātā sektora partnerības) modeļa realizācija, kas veicinās ilgtspējīgu finanšu politiku.

Vienādas iespējas

871. Pasākums kopumā netieši veicinās horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu. Modernizējot transporta infrastruktūru, tiks veicinātas vienādas iespējas dažādām sabiedrības grupām, jo īpaši uzlabojot vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem. Būvprojektos tiks iekļautas specifiskas prasības atbilstoši Būvniecības likumam un LR normatīvajiem aktiem, kas skar vides pieejamības nodrošināšanu. Modernizējot pasažieru pārvadājumu infrastruktūru, tiks sekmēta pakalpojumu pieejamība, īpaši personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Ilgtspējīga attīstība

872. Projekti, kas saistīti ar Rīgas vēsturiskā centra atbrīvošanu no ostas aktivitātēm, kā arī TEN-T tīkla infrastruktūras objektu uzlabošana un attīstība kopā ar videi draudzīgām tehnoloģijām veicinās ilgtspējīgu attīstību, samazinot autotransporta plūsmas apdzīvotās vietās, palielinās satiksmes drošību, vienlaicīgi samazinot apkārtējās vides piesārņojuma risku. Pasažieru skaita pieaugums un savlaicīga lidostas „Rīga” attīstība dos lielu ieguldījumu citu nozaru attīstībai. Reģionālajām lidostām var būt arī liela nozīme jūras akvatorijas novērošanā vides aizsardzības un glābšanas dienestu vajadzībām. Nozīmīga daļa līdzekļu tiks novirzīta videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanai, kā arī pilsētu transporta infrastruktūras atslogošanai no smagā autotransporta plūsmas. Vēsturiski piesārņotā Liepājas Karostas kanāla sanācija tieši veicina ilgtspējīgu attīstību, samazinot vides piesārņojumu un uzlabojot jūras satiksmes infrastruktūru.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Informācijas sabiedrība

873. Pasākums nav tieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Informācijas sabiedrība”.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

874. Transporta infrastruktūras uzlabošana un sakārtošana ir nozīmīga Latvijas konkurētspējas stiprināšanai globālā mērogā. Tā kā Rīgā ir valstī intensīvākā ekonomiskā aktivitāte un lielākā iedzīvotāju koncentrācija, ir nepieciešams realizēt vairākus liela mēroga transporta infrastruktūras projektus, t.i., „Rīgas transporta sistēmas sasaiste ar *Via Baltica* (Daugavas Ziemeļu šķērsojums ar pievadceļiem)”, „Rīgas dzelzceļa mezgla rekonstrukcija”, „Otrā sliežu ceļu izbūve iecirknī Rīga-Krustpils” un „Infrastruktūras attīstība Krievu salā ostas aktivitāšu pārcelšanai no pilsētas centra”. Realizējot projektus, tiks mazināta Rīgas centrā transporta plūsmas intensitāte, palielināta ostu caurlaides spēja un drošības līmenis, veicināta kvalitatīva, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrēta dzelzceļa transporta un autotransporta infrastruktūra, kā arī tiks uzlabota dzelzceļa, autotransporta un avio transporta pasažieru apkalpošanas kvalitāte un efektivitāte, kā arī nodrošināta ērta Latvijas sasniedzamība.

Indikatīvās aktivitātes

875. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.1.aktivitāte. TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

876. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Kvalitatīva, droša, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrēta autotransporta infrastruktūra.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

877. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Satiksmes dalībnieki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

878. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Satiksmes ministrija.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

879. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.2.aktivitāte. TEN-T dzelzceļa posmu rekonstrukcija un attīstība (Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridora infrastruktūras attīstība un *Rail Baltica*).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

880. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Attīstīt kvalitatīvu, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrēta dzelzceļa transporta infrastruktūru, palielinot Austrumu-Rietumu transporta koridora caurlaides spējas un samazinot vilcienu kustības ātruma un citu tehniskās ekspluatācijas ierobežojumu daudzumu, kā arī uzsākt Baltijas valstu savienošānu ar Centrāleiropu ar efektīvu dzelzceļa sistēmu (projekts *Rail Baltica*).
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
881. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Dzelzceļa kravu nosūtītāji un saņēmēji, kā arī pasažieri.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
882. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: VAS „Latvijas dzelzceļš”, Satiksmes ministrija.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
883. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.3.aktivitāte. Lielo ostu infrastruktūras attīstība „Jūras maģistrāļu” ietvaros.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
884. Indikatīvais aktivitātes mērķis: „Jūras maģistrāļu” koncepcijas ietvaros palielināt ostu caurlaides spēju un drošības līmeni. Veicināt ostu attīstību un nodrošināt funkcionalitāti.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
885. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Kravu nosūtītāji un saņēmēji, pasažieri.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
886. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Ostu pārvaldes.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
887. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.4.aktivitāte. Lidostu infrastruktūras attīstība.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
888. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Droša, efektīva, augošam pārvadājumu apjomam atbilstoša gaisa transporta infrastruktūra.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
889. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Lidostas pasažieri, kravu nosūtītāji un saņēmēji, gaisa pārvadātāji.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
890. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: VAS „Starptautiskā lidosta „Rīga”” un reģionālās lidostas.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)*
891. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.5.aktivitāte. Pilsētu infrastruktūras uzlabojumi sasaistei ar TEN-T.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
892. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Komfortabla un droša satiksme pilsētu ielās, pilsētu infrastruktūras (maģistrālo ielu) sasaistes ar TEN-T un Via Baltica pilnveidošana, pieaugošās

dzelzeļa kravu transporta negatīvās ietekmes uz pilsētu transporta sistēmu mazināšana (vietās, kur dzelzceļš „sašķeļ” pilsētu vairākās daļās).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

893. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Satiksmes dalībnieki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

894. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

894.¹ Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.1.6.aktivitāte. Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

894.² Indikatīvais aktivitātes mērķis: Piekrastes teritorijas ilgtspējīga apsaimniekošana, nodrošinot vēsturiski piesārņotā Karostas kanāla sanāciju saskaņā ar Baltijas jūras rīcības plānu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

894.³ Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldība, ostu kravu pārvaldājumu nosūtītāji un saņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

894.⁴ Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: speciālās ekonomiskās zonas pārvalde, kuras īpašumā, valdījumā vai turējumā ir zemesgabals vai ostas akvatorija, kuras teritorijā atrodas vēsturiski piesārņotā vieta.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Valsts atbalsts

894.⁵ Pasākuma ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts. Jebkurš sabiedriskā sektora atbalsts šīs programmas ietvaros sniedzams saskaņā ar procedurālām un materiālām tiesību normām, kuras regulē valsts atbalstu un ir spēkā minētā sabiedriskā sektora atbalsta piešķiršanas brīdī.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Lielie projekti¹²⁵

„E22 posms Rīgas apvedceļš – Koknese, 1. kārtā”

895. Autoceļa posmam paredzēta stadiālā būvniecība: pirmajā būvniecības kārtā piesaistot Kohēzijas fonda līdzekļus, otro būvniecības kārtu realizējot valsts un privātās partnerības (VPP) projekta ietvaros. Kohēzijas projektā paredzēts rekonstruēt un izbūvēt divjoslu (pa vienai joslai katrā virzienā) ātrsatiksmes autoceļu posmā Kranciems – Koknese (23,7 km), t.sk., izbūvēt 2 divlīmeņu šķērsojumu mezglus un izbūvēt jaunus tiltus pāri Pērses upei un pāri dzelzceļam Rīga – Krustpils. Mezglu zonās projektēts apgaismojums. Autoceļam ir paredzēti paralēlo ceļu tīkla uzlabojumi, kas nepieciešami, lai slēgtu visus esošos vienlīmeņa pieslēgumus un nodrošinātu izbraukšanu uz divlīmeņu mezgliem. Vietējās kustības nodrošināšanai tiks izbūvētas caurbrauktuves.

„E22 posms Ludza - Terehova (A12)”

¹²⁵ Lielo projektu saraksts ir indikatīvs. Lielā projekta iekļaušana DP nenozīmē tā apstiprināšanu.

896. Projektā iekļauta valsts galvenā autoceļa A12 Jēkabpils - Rēzekne – Ludza – Krievijas robeža (Terehova) posmu 129,3 – 130,0 km un 159,0 – 163,3 km rekonstrukcija un posma 130 – 159 km izbūve jaunā trasē, izmantojot valsts 2.šķiras ceļus V 544 Ludza – Nirza un V512 Nirza – Ploski. Tiks paredzēta papildus josla automašīnu stāvēšanai pirms Krievijas robežas šķērsošanas. Svarīgākie krustojumi tiks apgaismoti. Tiks izbūvēti 2 jauni tilti pār Isnaudu un Zilupi, rekonstruēti 2 esošie pār Istras un Zilupes upēm un atremontēts esošais tilts pār Istras upi. Lai samazinātu nobrauktuvju skaitu, tiks izbūvēti blakusceļi.

„Rīgas dzelzceļa mezgla rekonstrukcija”

897. Projekts saistīts ar Rīgas centram pieguļošās Rīgas brīvdostas teritorijas atbrīvošanu no kravu pārkraušanas operācijām, atvirzot ostu uz jūras pusi. Projekta ietvaros paredzēts veikt stacijas Rīga - Ostas ar savienojošo ceļu pie tā būvniecību, kas dos iespēju apkalpot terminālus Kundziņsalā. Esošā Bolderājas parka attīstība, pieņemšanas-nosūtīšanas parka Bolderāja II ar savienojošiem ceļiem būvniecība dos iespēju attīstīt dzelzceļa infrastruktūru Daugavas kreisajā krastā un apkalpot Krievu salas sliežu ceļu parku.

„Otrā sliežu ceļu izbūve iecirknī Rīga-Krustpils”

898. Iecirknī Rīga–Krustpils plānots izbūvēt blakus esošajam dzelzceļam jaunu otro sliežu ceļu 52 km kopējā garumā no Skrīveriem līdz Krustpilij un šo ceļa posmu aprīkot ar modernu mikroprocesora centralizācijas sistēmu. Projekta ietvaros paredzēta jauna tilta būvniecība pāri Aiviekstes upei, sakarsušo bukšu kontroles punktu un pārkarsušo bukšu rādītāju pārbūve, automātiskās bloķēšanas ierīču un elektroapgādes ierīču modernizācija.

„TEN-T dzelzceļa posmu rekonstrukcija un attīstība, t.sk. *Rail Baltica* projekts”

899. 2007.-2013.gadu programmēšanas periodā ir paredzēta maršruta *Rail Baltica* t.s. pirmās kārtas realizācija - vilcienu kustības vadības un signalizācijas sistēmas modernizācija esošajā maršrutā, kur tā nav veikta iepriekš, un citi infrastruktūras uzlabojumi, kuri nav pietiekami Eiropas Komunikāciju tīkla (TEN-T) budžeta līdzfinansējumam.

„Infrastruktūras attīstība Krievu salā ostas aktivitāšu pārceļšanai no pilsētas centra”

900. Projekts saistīts ar Rīgas centram pieguļošās Rīgas brīvdostas teritorijas atbrīvošanu no kravu pārkraušanas operācijām, atvirzot ostu uz jūras pusi. Projekts lielā mērā saistīts ar Rīgas dzelzceļa mezgla attīstības projektu. Projekta ietvaros paredzēta teritorijas sagatavošana komercdarbības veikšanai un kravu pārkraušanai Krievu salā, t.sk., auto un dzelzceļa pievadceļu izbūve, teritorijas uzbēršana un piestātņu izbūve, pirms tam obligāti veicot projekta ietekmes uz vidi novērtējumu.

„Rīgas transporta sistēmas sasaiste ar *Via Baltica* (Daugavas Ziemeļu šķērsojums ar pievadceļiem)”

901. Projekta ietvaros paredzēta Daugavas Ziemeļu šķērsojuma un tā pievadceļu izbūve. 2006.gadā ir uzsākts Eiropas Komunikāciju tīklu (TEN-T) budžeta projekts „Rīgas pilsētas un Rīgas ostas integrēšana TEN-T tīklā”, kura ietvaros ir paredzēts veikt tehnisko un skicēto projektu izstrādi, satiksmes plūsmas prognozēšanu maksas iekasēšanas iespēju izpēti kontekstā un VPP (valsts un privātā sektora partnerības) sadarbības modeļu tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādi Ziemeļu transporta koridora 1. un 2.posmam, par mērķi nosakot veicināt tāda pilsētas automaģistrālā koridora izveidi caur Rīgas pilsētu, kas novērstu satiksmes sastrēgumus un uzlabotu satiksmi starp Rīgas, Ventspils, Liepājas ostu un TEN-T ceļu tīkliem. Pēc izpēti pabeigšanas tiks precizētas projekta ietvaros veicamās aktivitātes.

3.3.2.pasākums „Ilgspējīgas transporta sistēmas attīstība”

Ievads

902. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajām vadlīnijām transports ir viens no būtiskākajiem ekonomiskās izaugsmes un ilgtspējīgas attīstības faktoriem. Latvijas teritorijā tikai Rīgā un tās piepilsētas teritorijā situācija transporta jomā līdzinās blīvi apdzīvotās Rietumeiropas situācijai, kur visefektīvākais līdzeklis autotransporta sastrēgumu risināšanai ir sabiedriskā transporta un dzelzceļa pārvadājumu attīstība. Bez tam Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam īpaši uzsvērtā Rīgas kā Baltijas jūras reģiona biznesa, zinātnes un kultūras centra loma. Savstarpēji saskaņota Rīgas un pārējo reģionu attīstība var nodrošināt labāku cilvēku dzīves kvalitāti, darba, izglītības un atpūtas iespējas. Tāpēc kvalitatīvas sabiedriskā transporta sistēmas izveide Rīgā un piepilsētā, nodrošinot kvalitatīvus, pieejamus transporta pakalpojumus, noteikts par vienu no būtiskiem risinājumiem uzdevumiem. Šajā kontekstā Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru apkalpošanas kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana un integrēšana Rīgas sabiedriskā transporta sistēmā, ieviešot jaunas tehnoloģijas, attīstot ritošo sastāvu un infrastruktūru, ir nepieciešams nosacījums turpmākai attīstībai. Darbības programmas situācijas un SVID analīzē norādīts, ka pasažieru pārvadājumos saasinās problēma, kas saistīta ar elektrovilcienu nolietojumu – elektrovilcienu aprīkojums neatbilst pasažieru, t.sk., personu ar dažādiem invaliditātes veidiem, komforta mūsdienu prasībām un ekspluatācijas rādītājiem (ieskrējiena dinamika, īpatnējais elektroenerģijas patēriņš) mūsdienu prasībām pilsētas un piepilsētas satiksmei.

Pasākuma mērķis

903. Pasākuma mērķis ir mūsdienu prasībām atbilstošas un videi draudzīgas Rīgas un piepilsētas sabiedriskā transporta sistēmas attīstība, pasažieru pārvadājumu kvalitātes uzlabošana un energoefektivitātes paaugstināšana, samazinot transporta radīto vides piesārņojumu.

Pasākuma pamatojums un apraksts¹²⁶

904. Latvijas transporta tīkls ir kļuvis par nozīmīgu Eiropas transporta infrastruktūras sastāvdaļu. Tā kā ES transporta politika nosaka vienota transporta tīkla attīstību, integrējot dažādus transporta veidus un sasaistot perifēriālos reģionus ar Eiropas centrālajām teritorijām, tad Latvijai jāizmanto gan tās izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, nodrošinot kravu un pasažieru transporta plūsmas, gan jāattīsta atbilstoša infrastruktūra.

905. MK 2002.gada 15.augustā apstiprinātajās Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēs starp citiem ir noteikti šādi mērķi: attīstīt videi draudzīgus transporta veidus, t.sk., sabiedrisko transportu un dzelzceļa pārvadājumus, paaugstināt pasažieru pārvadājumu drošību, uzlabot pakalpojumu kvalitāti pasažieru pārvadājumos. Šo mērķu sasniegšanai paredzētas vairākas aktivitātes, t.sk., investīciju projektu realizācija ritošā sastāva modernizēšanai un atjaunošanai, pasažieru pārvadājumu sistēmas izveidošana, kas nodrošinātu iedzīvotājus ar kvalitatīviem un pieejamiem sabiedriskā transporta pakalpojumiem, augsta satiksmes drošības līmeņa nodrošināšana.

906. Sliežu transports ir iespējamais risinājums arvien pieaugošajiem satiksmes sastrēgumiem lielpilsētās, jo spēj vienlaicīgi pārvietot lielas pasažieru masas. Dzelzceļš kā sabiedriskā transporta veids ir visātrākais un precīzākais, jo vilcienu kustību neietekmē sastrēgumi pilsētu ielās. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un privātajam transportam konkurētspējīgu alternatīvu

¹²⁶ Sadaļā izmantoti Satiksmes ministrijas dati.

pārvietošanās veidu visām iedzīvotāju grupām, ir nepieciešams uzlabot sabiedriskā pasažieru transporta pieejamību un kvalitāti.

907. Ņemot vērā, ka Rīgas pilsētā un tās apkārtnē ir vislielākās transporta radītās problēmas, tad izvirzītā mērķa sasniegšanai lielāko efektu dos pasākumu veikšana tieši Rīgā un piepilsētā, jo Rīgā pieaugošās transporta plūsmas intensitātes apstākļos esošās infrastruktūras elementu kvalitātes uzturēšana nespēj atrisināt pieaugošās problēmas transporta sistēmas darbības nodrošināšanā. Rīgas ielu tīkla un īpaši maģistrālo ielu fragmentārais raksturs, regulējamās kustības krustojumi, vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuves, ierobežotais Daugavas šķērsojumu skaits un neatrisinātie esošo tiltu pieslēgumi pilsētas ielu tīklam līdz ar pieaugošo plūsmas intensitāti atsevišķos posmos rada būtisku transporta plūsmas ātruma samazināšanos un sastrēgumus. Tā kā Rīgas osta atrodas pilsētas teritorijā, papildus slodzi pilsētas transporta infrastruktūrai rada kravu transports.
908. Neskatoties uz saviem izmēriem un iedzīvotāju skaitu, Rīga ir starp tām nedaudzajām pilsētām, kurās nav ārpusielu sabiedriskā transporta sistēmas. Pilsētas centra transporta pārslogotības problēma vēsturiski izveidojušos pilsētas apstākļos Rīgā kā pilsētā ar radiālu ielu sistēmu, kuras centrā saplūst visas transporta plūsmas un kuras ielu platums vēsturiskajā apbūves daļā nevar tikt palielināts, nevar būt atrisināta bez efektīva ārpusielu sabiedriskā transporta attīstīšanas. Rīgas pilsētas dzelzceļa izvietojums ir labvēlīgs pilsētas pasažieru plūsmu apkalpošanai. Ņemot vērā to, ka Rīga ir aglomerācijas centrs un galvenās ielu tīklu noslogojušās transporta plūsmas maksimumstundās ir saistītas ar satiksmi uz/no piepilsētu, jārunā ir par visas piepilsētas dzelzceļa pārvadājumu sistēmas modernizāciju.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

909. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir sabiedriskā transporta lietotāji Rīgas piepilsētā un Rīgā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

910. Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam un Latvijas Nacionālā Lisabonas programma atzīmē transporta infrastruktūras nozīmi ekonomikas attīstībā. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajām pamatnostādnēm efektīvas, elastīgas un drošas transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību.
911. Pasākums sekmēs Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.–2013. gadam stratēģijas tematiskās ass „Publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai” noteikto uzdevumu sasniegšanu, kā arī veicinās izvirzīto horizontālo prioritāšu sasniegšanu. Citi Latvijas plānošanas dokumenti un svarīgākie normatīvie akti, kas nosaka rīcību transporta nozarē, ir Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Tautsaimniecības vienotā stratēģija, Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.–2013.gadam, Satiksmes ministrijas darbības stratēģija 2007.-2013.gadam, Rīgas attīstības plāns (sastāv no trim savstarpēji saistītiem galvenajiem dokumentiem: Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam, Rīgas attīstības programma 2006.-2012.gadam, Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam), Sabiedriskā transporta attīstības pamatnostādnes 2005.-2014. gadam, Pasažieru pārvadājumu pa dzelzceļu valsts pasūtījuma koncepcija 2007.–2016.gadam, Dzelzceļa likums, Dzelzceļa pārvadājumu likums.
912. Lai sekmētu vienotu pieeju transporta investīciju Rīgā un tās apkārtnē ieviešanā, Satiksmes ministrija sadarbībā par Rīgas pilsētas pašvaldību un Rīgas plānošanas reģionu izstrādās Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrēto attīstības koncepciju. Tā integrētā

veidā aptvers transporta sektora investīcijas, kuras paredzētas jau esošajos politikas plānošanas dokumentos - Rīgas attīstības programmā 2006.-2012.gadam, Rīgas rajona teritorijas plānojumā un Transporta attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam. Konceptija nodrošinās investīciju savstarpējo koordināciju starp dažādiem transporta veidiem un atbalsta jomām (ceļi, ielas, sabiedriskais transports, dzelzceļš, osta, lidosta, satiksmes drošība, u.c.), kā arī saistīs transporta sektora investīcijas, kuras vērstas gan uz pasažieru, gan kravu pārvadājumiem. Papildus minētajam, konceptija ietvers aprakstu par investīciju vajadzībām, kā arī to prioritizāciju, ietekmes analīzi, priekšlikumus efektīvākai dažādu sektoru savstarpējai saiknei un iespējamo negatīvo seku mazināšanu. Investīcijas Rīgā un Pierīgā šī pasākuma ietvaros var tikt veiktas pēc Rīgas un Pierīgas pasažieru un kravu transporta sistēmas integrētās attīstības koncepcijas sagatavošanas. Konceptiju plānots sagatavot un izskatīt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā un iesniegt Eiropas Komisijā līdz 2008.gada 29.februārim.

Iepriekšējais atbalsts

913. 2006.gadā uzsākta projekta „Rīgas pilsētas un Rīgas ostas integrēšana TEN-T tīklā” realizācija (TEN-T budžeta līdzfinansējums – 3,95 milj. EUR), kas paredz veikt tehnisko un skicēto projektu izstrādi un VPP (valsts un privātā sektora partnerības) sadarbības modeļu tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādi Rīgas Ziemeļu transporta koridora 1. un 2.posmam.
914. 2004.-2006. gadā uzsākta elektrovilcienu modernizācijas programma un izpēte par jaunu elektrovilcienu iegādi (ERAF līdzfinansējums kopā –8,5 milj. LVL), kā rezultātā tiks nodrošināts pieaugošais pieprasījums pēc vilcienu satiksmes, saglabāts ekspluatācijas kārtībā esošo elektrovilcienu ritošā sastāva skaits uz līnijas, kā arī formulētas nākotnes vilcienu tehniskās prasības un atbilstība infrastruktūras un pasažieru plūsmu konjunktūrai.
915. 2007.-2013.gada periodā nepieciešams turpināt Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridora rekonstrukciju un attīstību, lai veicinātu kvalitatīvas, drošas un videi draudzīgas dzelzceļa infrastruktūras attīstību.

Sinergija

916. Pasākums atbilst Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam noteiktajai policentriskās attīstības koncepcijai, kur Rīgas attīstība noteikta kā priekšnosacījums tālākai attīstības potenciāla pārnesi uz pārējiem Latvijas reģioniem. Dzelzceļa infrastruktūras uzlabojumi kopā ar videi draudzīgām tehnoloģijām un pasažieru elektrovilcienu sistēmas modernizāciju veicinās ilgtspējīgu attīstību, novirzot pasažieru plūsmu no autotransporta uz videi draudzīgākiem dzelzceļa pārvadājumiem, tādējādi sniedzot papildinošu efektu Kohēzijas fonda aktivitātēm vides jomā, veicinās nodarbinātību un pieeju izglītībai, kas sasaucas ar Eiropas Sociālā fonda ietvaros plānotajām aktivitātēm cilvēkresursu un nodarbinātības jomā. Pasākuma īstenošana sniegs papildinošu efektu pasākuma „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” ietvaros plānotajām investīcijām publiskā transporta veicināšanai ārpus Rīgas.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

917. Pasākuma ietvaros policentriskā attīstība tiks veicināta Rīgas reģiona mērogā, uzlabojot Rīgas reģiona attīstības centru sasniedzamību, uzlabojot iedzīvotāju iespējas strādāt Rīgā un dzīvot ārpus tās, tādā veidā netieši sniedzot ieguldījumu arī pašvaldību attīstībai ārpus Rīgas. Dīzeļvilcienu ritošā sastāva atjaunošanai būs liela nozīmība sabiedriskā transporta attīstībai Latvijā, un šis pasākums ir tieši vērsts uz reģionu attīstību un efektīvas sabiedriskā transporta saites veidošanu.

Makroekonomiskā stabilitāte

918. Efektīvas, elastīgas un drošas transporta infrastruktūras nodrošināšana uzskatāma par obligātu priekšnosacījumu ekonomiskajai attīstībai, jo tā veicina produktivitāti un nodrošina personu un preču kustību. Eiropas mēroga transporta infrastruktūras izveide ir nozīmīga nacionālo tirgu integrācijai. Projekta „Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācija” ietvaros iespējama VPP (valsts un privātā sektora partnerības) modeļa realizācija, kas veicinās ilgtspējīgu finanšu politiku.

Ilgspējīga attīstība

919. Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācijas projekts būtiski samazinās straujo pasažieru pārvadājumu pieaugumu ar personīgo autotransportu, līdz ar to atslogos Rīgas ielu tīklu, palielinās satiksmes drošību, vienlaicīgi samazinot apkārtējās vides piesārņojuma risku, kas var rasties satiksmes negadījumu rezultātā. Līdzekļi tiks novirzīti sabiedriskā transporta attīstībai un videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanai, kā arī Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras atslogošanai no autotransporta plūsmas. Savukārt Pierīgas mobilitātes ģenerālplāna izstrāde veicinās Rīgas un Pierīgas sabiedriskā transporta sistēmas ilgtermiņa attīstību, t.sk., lidostas „Rīga” sasaisti ar pilsētas centru, dzelzceļu un/vai tramvaju.

Vienādas iespējas

920. Pasākums kopumā netieši veicinās horizontālās prioritātes ”Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanai atbilstoši LR normatīvajiem aktiem tehniskos projektos tiks iekļautas specifiskas prasības vides pieejamības nodrošināšanai. Projekta „Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācija” ietvaros paredzēts sakārtot pasažieru apkalpošanai paredzēto infrastruktūru (modernizēt pasažieru pieturpunktus, paredzot pāreju uz 550 mm augstiem peroniem), kas ļautu iegādāties modernus zemās grīdas elektrovilcienus, tādējādi uzlabojot transporta infrastruktūras pieejamību dažādām sabiedrības grupām, jo īpaši personām ar funkcionāliem traucējumiem. Arī atjaunotais dīzeļvilcienu ritošais sastāvs būs piemērots pasažieriem ar funkcionāliem traucējumiem un nodrošinās pasažieriem lielāku komforta līmeni.

Informācijas sabiedrība

921. Ieviešot Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācijas projektu, tiks paredzētas aktivitātes dzelzceļa integrācijai Rīgas pasažieru pārvadājumu sistēmā, t.sk., tiks uzlabotas arī pasažieru informēšanas, biļešu rezervācijas u.c. sistēmas.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

922. Transporta infrastruktūras uzlabošana un sakārtošana ir nozīmīga Latvijas konkurētspējas stiprināšanai globālā mērogā. Tā kā Rīgā ir valstī intensīvākā ekonomiskā aktivitāte un lielākā iedzīvotāju koncentrācija, ir nepieciešams realizēt liela mēroga transporta infrastruktūras projektu, t.i., projektu „Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācija”. Realizējot projektu, tiks mazināta Rīgas centrā transporta plūsmas intensitāte, veicināta kvalitatīva, kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrēta dzelzceļa transporta infrastruktūra, kā arī tiks uzlabota dzelzceļa pasažieru apkalpošanas kvalitāte un efektivitāte.

Indikatīvās aktivitātes

923. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.3.2.1.aktivitāte. Ilgtspējīga sabiedriskā transporta sistēmas attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

924. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizēšana un integrācija Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā, Rīgas un Pierīgas sabiedriskā transporta sistēmas ilgtermiņa attīstība, izstrādājot Pierīgas mobilitātes ģenerālplānu, pasažieru pārvadājumu kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana, ieviešot jaunas tehnoloģijas, attīstot ritošo sastāvu (t.sk., dīzeļvilcienu ritošā sastāva atjaunošana – jaunu vilcienu iegāde) un infrastruktūru, tādējādi atslogojot Rīgas ielu tīklu un it sevišķi tiltus, vienlaicīgi samazinot apkārtējās vides piesārņojumu, ko rada autotransports, un vides piesārņojuma risku, kas var rasties satiksmes negadījumu rezultātā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

925. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Sabiedriskā transporta lietotāji Rīgas piepilsētā un Rīgā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

926. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: VAS „Latvijas dzelzceļš”, A/S „Pasažieru vilciens”, Satiksmes ministrija.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Lielie projekti¹²⁷

„Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas modernizācija”

927. Projekta ietvaros veicamie pasākumi tiks precizēti izpētē, kura 2007.gadā ir uzsākta par 2004.-2006.gada plānošanas perioda ERAF līdzekļiem. Tiks izpētīta arī privātā kapitāla piesaistes iespēja (piemēram, ritošā sastāva atjaunošanai). Izpētē tiks formulētas arī nākotnes vilcienu tehniskās prasības, ņemot vērā atbilstību infrastruktūras un pasažieru plūsmu konjunktūrai. Iespējamie pasākumi – sakārtot pasažieru apkalpošanai paredzēto infrastruktūru (modernizēt pasažieru stacijas, paredzot pāreju uz 550 mm augstiem peroniem), kas ļautu iegādāties modernus zemās grīdas elektrovilcienu. Paredzēti pasākumi dzelzceļa pasažieru pārvadājumu sistēmas sasaistei ar Rīgas sabiedriskā transporta sistēmu. Sabiedriskā elektrotransporta sistēmas sakārtošana uzlabos videi draudzīgu vidi pilsētā.

¹²⁷ Lielo projektu saraksts ir indikatīvs. Lielā projekta iekļaušana DP nenozīmē tā apstiprināšanu.

3.4.prioritāte „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšana”

928. ERAF finansēta prioritāte, kas vērsta uz nepieciešamo priekšnosacījumu veidošanu ekonomiskai aktivitātei, kā arī dzīves kvalitātes rādītāju uzlabošanai dažādās valsts teritorijas daļās, investējot vides infrastruktūrā un pakalpojumos, dabas un kultūras mantojuma saglabāšanā, tūrisma produktu attīstībā, mājokļa energoefektivitātē.

Prioritātes pamatojums

929. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 34: 3.4.prioritātes „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšana” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Kvalitatīvi dabas resursi, tajā skaitā pazemes ūdeņu resursi - Kvalitatīva, ekoloģiski tīra, nepārblīvota vide - Saglabāta dabas daudzveidība - Starptautiski atzīts un novērtēts kultūras mantojums (materiālais un nemateriālais) - Daudzveidīga kultūrvide un kultūras identitāte - Pieaugoša tūrisma nozares pievienotā vērtība 	<ul style="list-style-type: none"> - Zema centralizēto ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamība un kvalitāte - Ievērojams skaits vēsturiski piesārņoto teritoriju un degradēto rūpniecisko teritoriju - Nepiemēroti augu un dzīvnieku kolekciju (<i>ex situ</i>) audzēšanas, uzturēšanas un saglabāšanas apstākļi - Dzīvojamo māju lielais enerģijas patēriņš un zemā siltumnoturība - Neatbilstošs sociālo mājokļu skaits un kvalitāte - Neattīstīta tūrisma infrastruktūra - Novcojusi kultūras infrastruktūra - Nepietiekošs komplekso tūrisma produktu piedāvājums
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Tīra vide un komunālo pakalpojumu kvalitāte spēlēs arvien lielāku nozīmi, cilvēkiem izvēloties vietu dzīvei un uzņēmējdarbībai - Ekonomiskie ieguvumi no energoefektivitātes pasākumu īstenošanas - Pieaugošs ārvalstu tūristu skaits un iekšējais pieprasījums pēc vietējiem tūrisma pakalpojumiem 	<ul style="list-style-type: none"> - Kompleksa izvērtējuma un stratēģijas trūkums attiecībā uz tehnogēnajiem un vides riskiem - Kultūras norises koncentrēties tikai lielākajās pilsētās – kļūs sliktāk pieejamas - Iedzīvotāju maksātspēja un pašvaldību finansiālā situācija ierobežos modernas infrastruktūras izveides un uzturēšanas iespējas

<ul style="list-style-type: none"> - Baltijas valstu sadarbība kopēju tūrisma produktu izstrādē - Kultūras mantojuma izmantošana tūrisma sekmēšanai reģionos - Kultūrvides sakārtošana kā ekonomiskās reģenerācijas veicinātājs mazās un vidējās pilsētās - Radošā sektora pienesums tautsaimniecības attīstībai 	
--	--

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

930. Lai uzlabotu valsts un tās atsevišķu teritorijas daļu pievilcību, mazinātu tendences iedzīvotāju migrācijai uz lielajām pilsētām neatbilstošas vides un pakalpojumu kvalitātes dēļ, veicinātu uz vides, mājokļa, kultūras un tūrisma nozarēm balstītu ekonomisko aktivitāti dažādās valsts teritorijas daļās, ir jānodrošina investīcijas vides infrastruktūrā, dabas, kultūras un vēsturiskā mantojuma aizsardzībā, kultūras un tūrisma ekonomiskā potenciāla nostiprināšanā.

Prioritātes mērķis

931. Prioritātes mērķis ir veicināt valsts un atsevišķu tās teritorijas daļu pievilcību, sakārtojot apkārtējo vidi, kā arī uzlabojot infrastruktūru un pakalpojumus vides, mājokļa, kultūras un tūrisma jomās, kas nepieciešami iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanai un papildus ekonomiskās aktivitātes piesaistei.

Prioritātes pasākumi

932. Prioritātes ietvaros tiks īstenoti 4 pasākumi. Pasākums „Vide” atbalstīs maza mēroga vides infrastruktūru ūdenssaimniecības un notekūdeņu attīrīšanas uzlabošanu, veicinās dabas resursu saglabāšanu, kā arī piesārņojuma un vides risku mazināšanu. Pasākums „Tūrisms” sniegs atbalstu tūrisma infrastruktūras un produktu attīstībai. Pasākums „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” uzlabos kultūrvidi ar mērķi veicināt sociālekonomisko attīstību. Pasākuma „Mājokļa energoefektivitāte” ietvaros tiks sniegts atbalsts mājokļu energoefektivitātes uzlabošanai.

Sinergija

933. Prioritātes sniegtais atbalsts ir papildinošs KF līdzfinansētajām aktivitātēm vides un enerģētikas jomā, kā arī Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalstam vietējās infrastruktūras uzlabošanai.

Rādītāji

934. Iznākuma rādītāji:

- Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti – 140 000 (mērķis 2009.gadā – 28 000).
- Piesārņotās vietas platība, kas attīrīta no vēsturiskā piesārņojuma – 50 ha (mērķis 2009.gadā – 2,5 ha).
- Izveidoti jauni multifunkcionāli centri – 4 (mērķis 2009 – 0).
- Izveidotas energoefektīvas sociālās mājas – 73 (mērķis 2009.gadā – 30).

935. Rezultāta rādītāji:

- Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi - 68% (bāzes vērtība 2004.gadā – 44%, mērķis 2009.gadā – 59%).

- Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdens apsaimniekošanas pakalpojumi - 64% (bāzes vērtība 2004.gadā – 9%, mērķis 2009.gadā – 56%).
- Ienākošo nerezidentu tūrisma īpatsvara palielinājums – 150% (bāzes vērtība 2004 gadā – 3 000 000, mērķis 2009.gadā – 83%).
- Kultūras pakalpojumu pieprasījuma pieaugums – 2,47 miljoni apmeklētāju (bāzes vērtība 2004.gadā – 1,9 miljoni, mērķis 2009.gadā – 2 miljoni).
- Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās sociālajās mājās (MWh gadā) – 2% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%, mērķis 2009.gadā – 1%).

3.4.1.pasākums „Vide”

Ievads

936. Visa Latvijas teritorija salīdzinājumā ar Eiropu ir kvalitatīva, ekoloģiski tīra, nepārbļīveta dzīves telpa, kurai raksturīgs mērens klimats un dabas daudzveidība. Latvijai ar tās relatīvi nepiesārņoto un neskarto dabu ir ievērojamas priekšrocības iedzīvotājiem labvēlīgas vides attīstībā, bioloģiskās lauksaimniecības, tūrisma un rekreācijas attīstībā. Tajā pašā laikā Latvijā ir ievērojams daudzums vietu, kas klasificējams kā piesārņotas un potenciāli piesārņotas vietas, kā arī vietas ar paaugstinātu vides risku – palos, plūdus un jūras uzplūdus periodiski applūstošas upju vai ezeru palienes un paaugstināta erozijas riska joslas jūras krastā. Apdzīvotās vietās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 2000, dzīvo aptuveni trešdaļa no Latvijas iedzīvotājiem. Šīm apdzīvotajām vietām ir raksturīgs neliels iedzīvotāju skaits, augsts bezdarba līmenis, zema uzņēmējdarbības aktivitāte, kas negatīvi ietekmē pašvaldību budžetus un ierobežo attīstības iespējas, t.sk., arī ūdenssaimniecības attīstību.
937. ES politika un pamatmērķi ir definēti Sestajā vides rīcības programmā, kas pieņemta ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu Nr. 1600/2002/EK. Nacionālajā vides politikas plānā ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, vēsturiski piesārņoto vietu sanācija un vides kontroles un monitoringa sistēmas attīstība sabiedrības iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā ir rīcības, kas paredzētas atbilstošo vides politikas mērķu sasniegšanai.

Pasākuma mērķis

938. Vides kvalitātes saglabāšana, dabas resursu racionāla izmantošana, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, vides piesārņojuma samazināšana, ievērojot principu „piesārņotājs maksā”, lai aizsargātu sabiedrības veselību un nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību, ir šī pasākuma mērķis. Ieviešot ES tiesību aktos noteiktās prasības un mērķus attiecībā uz vides aizsardzību, ar investīcijām vides infrastruktūras uzlabošanā, piesārņoto teritoriju sanācijā, vides risku novēršanā ne tikai palielināsies atsevišķu valsts teritorijas daļu ekonomiskā pievilcība investoriem un apmeklētājiem, bet arī tiks garantētas nepieciešamās dzīves kvalitātes prasības iedzīvotājiem.

Pasākuma pamatojums un apraksts

939. Tikai nedaudz vairāk par 10% no 1100 valstī apzināto notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izmantotā tehnoloģija atbilst vides aizsardzības prasībām. Sevišķi kritiska situācija ir apdzīvotās vietās, kur iedzīvotāju skaits ir mazāks par 2000, turklāt šīm pašvaldībām ir ierobežoti finanšu resursi, lai attīstītos, t.sk., lai attīstītu ūdenssaimniecības pakalpojumus. Sabiedrības veselības aģentūras dati liecina, ka dzeramā ūdens kvalitātei ūdensvados ar ūdens piegādes apjomu līdz 100 m³/dnn ir lielāka neatbilstība nekā vidēji valstī gan pēc mikrobioloģiskajiem, gan ķīmiskajiem rādītājiem. Pilna atbilstība notekūdeņu attīrīšanā saskaņā ar direktīvu 91/271/EEC tiks nodrošināta 6% iedzīvotāju Latvijas apdzīvotajās vietās, kur iedzīvotāju skaits ir līdz 2000, un 8% šo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem līdz 2009.gadam tiks nodrošināta dzeramā ūdens sagatavošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām, izmantojot pieejamos ES finanšu resursus.
940. Atbilstoši Konvencijā par bioloģisko daudzveidību minētajai definīcijai bioloģiskā daudzveidība ietver visu dzīvības formu daudzveidību uz Zemes, t.i., augu un dzīvnieku sugu daudzveidību, to gēnu daudzveidību un ekosistēmu daudzveidību. Sugu daudzveidību var nodrošināt *in situ*, t.i., to dabiskajā vidē, un *ex situ*, t.i., kolekcijās un gēnu bankās. Līdz šim lielākā vērība tika veltīta sugu aizsardzībai to dabiskajā vidē, ko nosaka arī ES direktīvas. Tajā pašā laikā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai kolekcijās ir tikpat liela nozīme. Ir

atzīts, ka šobrīd netiek nodrošināta 60% apdraudēto sugu pieejamība *ex situ* kolekcijās un 10% apdraudēto sugu iesaiste atjaunošanas un reintrodukcijas programmās. Tādējādi vienlīdz liela vērtība ir jāvelta gan sugu un biotopu aizsardzībai ES nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Natura 2000, gan arī sugu kolekciju saglabāšanai *ex situ* un sabiedrības izglītošanai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā. Vašingtonas, Riodežaneiro un Ramsāres konvenciju ieviešanai nepieciešams atbalstīt infrastruktūras izveidi dzīvo un fiksēto kolekciju audzēšanas, uzturēšanas un saglabāšanas apstākļu uzlabošanai, atbalstīt moderno tehnoloģiju pielietojumu ekspozīcijās, kā arī kolekciju un krājumu pieejamības sabiedrībai uzlabošanu un apmeklētājiem paredzētās informācijas sistēmas uzlabošanu.

941. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

942. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

943. Latvijā agrākās politiskās un ekonomiskās saimniekošanas rezultātā joprojām ir saglabājušās pamestas un piesārņotas teritorijas. Mainoties zemes īpašumtiesībām un likvidējoties ražošanas uzņēmumiem, daudzos gadījumos nav iespējams piemērot principu „piesārņotājs maksā”. Daļa pamesto un piesārņoto teritoriju ir nonākušas valsts un pašvaldību pārziņā, bet daļu atguvušas privātpersonas.

944. Uz 2005.gada 1.decembri Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā ir reģistrētas 3 528 vietas, no kurām 217 ir klasificētas kā piesārņotas vietas, bet 2 639 – kā potenciāli piesārņotas vietas. Piesārņojuma areāla precizēšana un šo vietu sanācija ir nepieciešama, lai uzlabotu vides kvalitāti un nodrošinātu ES un nacionālajos normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi attiecībā uz virszemes un pazemes ūdeņiem, augsnes un grunts kvalitāti, kā arī lai izvērtētu šo teritoriju turpmāku izmantošanu saimnieciskajām u.c. vajadzībām.

945. Latvijā ir teritorijas, kurās ir paaugstināts vides risks. Pie šīm teritorijām pieder palos, plūdus un jūras uzplūdus periodiski applūstošas upju vai ezeru palienes, kuru izmantošana noteiktajiem mērķiem šajā laikā ir traucēta. Pie nacionālas nozīmes paaugstināta applūšanas riska teritorijām pieskaitāmas Liepājas ezera un Bārtas lejteces platības, Lielupes un Babītes ezera platības, Daugavas lejesteces platības, Ogres upes lejesteces un Rīgas HES ūdenskrātuves inženieraizsardzība, Ķeguma un Pļaviņu HES ūdenskrātuvju un Daugavas vidusteces platības, Daugavas augšteces un Dvietes platības, Lubānas zemienes teritorijas, Gaujas lejesteces teritorijas.

946. Latvijā no 495 km garās Latvijas jūras krasta līnijas (aizņem 27% no kopējās Latvijas robežlīnijas garuma) ap 62% uzskatāma par paaugstināta erozijas riska joslu, līdz ar to vides risks ir arī jūras piekrastes iedzīvotājiem un teritorijām. Pēdējos 20–30 gados līdzīgi kā visā Eiropā un pasaulē piekrastē pieaug postošo rudens un ziemas vētru spēks, līdz ar to augstāki kļūst vējuzplūdu izraisītie ūdens masu sadzimumi krasta joslā, pastiprinās pamatkrasta erozija.

947. Lielākā daļa no šīm riska vietām, tieši pateicoties regulārai applūšanai, ir nozīmīgas no bioloģiskās daudzveidības viedokļa. Daļa teritoriju jau ir iekļautas Natura 2000 teritoriju sarakstā, savukārt jūras piekrastē vēl tiks veidotas jūras Natura 2000 teritorijas. Līdz 2009. gadam, izstrādājot upju baseinu apsaimniekošanas plānus, t.sk., pasākumus vides riska novēršanai saskaņā ar ūdens struktūrdirektīvu, būs nepieciešams ievērot arī dabas aizsardzības intereses.

948. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

949. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

950. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

951. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

952. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir pašvaldības, komunālo pakalpojumu sniedzēji, vides aizsardzības uzraugošās institūcijas, aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

953. Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam kā priekšnosacījums stabilai un drošai attīstībai minēta gan sabiedrisko pakalpojumu, t.sk., ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība, gan saprātīgi izmantota un saglabāta dabas vide, t.i., norādīts, ka nepieciešams saglabāt bioloģisko daudzveidību un aizsargājamās dabas teritorijas, sekmēt piesārņoto vietu sanāciju, mazināt vides riskus, kā arī nodrošināt vides monitoringu un kontroli, lai informētu sabiedrību par vides kvalitāti un dabas resursiem.

954. VSID nodaļas „Vispārējās situācijas apraksts” sadaļā „Dabas resursi un vides kvalitāte” sniegta situācijas analīze par ūdenssaimniecības ietekmi uz vides piesārņojumu, par bioloģisko daudzveidību, vēsturiski piesārņotajām vietām. VSID analizēta ūdenssaimniecības infrastruktūra, bioloģiskā daudzveidība īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, vēsturiski piesārņotās vietas un vides riski. Tāpat VSID norādīts, ka prioritārie virzieni investīciju politikas veidošanai ir ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošana atbilstoši vides aizsardzības prasībām, bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo dabas teritoriju saglabāšana, vēsturiski piesārņoto vietu izpēte un sanācija, vides risku identifikācija un novēršana, kā arī vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība.

955. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība, dabas aizsardzība un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, vēsturiski piesārņoto vietu sanācija un vides risku samazināšana ir noteiktas kā prioritātes politikas plānošanas dokumentos:

- 1) Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, 2002.,
- 2) Nacionālais vides politikas plāns (2004.–2008.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

956. Ieviešot minētās aktivitātes, tiks veicināta ES direktīvu un attiecīgo Latvijas Republikas normatīvo aktu prasību ieviešana:

- 1) Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu – prasību ieviešana līdz 2015.gadam,
- 2) Direktīva 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti – prasību ieviešana līdz 2015.gadam,
- 3) Direktīva 2000/60/EK (Ūdens struktūrdirektīva) – prasību ieviešana līdz 2015.gadam,
- 4) Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2007/60/EK par plūdu riska novērtēšanu un pārvaldību¹²⁸.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

957. Svarīgākie nacionālie tiesību akti:

- 1) Ūdens apsaimniekošanas likums, 2002.,
- 2) Likums “Par vides aizsardzību”, 1991.,
- 3) Likums “Par piesārņojumu”, 2001.,
- 4) MK noteikumi Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”, 2002.,
- 5) MK noteikumi Nr. 235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”, 2003.,

¹²⁸ Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*

- 6) MK noteikumi Nr. 118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, 2002.,
- 7) MK noteikumi Nr. 857 „Noteikumi par pazemes ūdens resursu apzināšanas kārtību un kvalitātes kritērijiem”, 2004.

Iepriekšējais atbalsts

958. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 no 2004.gada kopumā ieguldīti (piešķirti projektu īstenošanai) 27,06 milj. latu (38,50 milj. eiro), t.sk., no ERAF – 16,61 milj. latu (23,63 milj. eiro), no valsts pamatbudžeta un pašvaldību budžeta līdzekļiem – 10,45 milj. latu (14,87 milj. eiro). Izmantojot šos līdzekļus, tiek īstenoti 89 ūdenssaimniecības attīstības projekti apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000. Investīcijas nepieciešams turpināt, lai nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību un teritoriju attīstību.
959. Svītrots. (*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94*)
960. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas *ex situ* un vides izglītības infrastruktūras izveidei no valsts budžeta (Vides aizsardzības fonds) 2004.gadā piešķirti 0,09 milj. latu (0,13 milj. eiro) tehniskā projekta izstrādei Rīgas Nacionālajam zooloģiskajam dārzam dzīvnieku mītnes izbūvei. Lai nodrošinātu izzūdošu sugu saglabāšanu, kā arī pavairošanas iespēju sugu atjaunošanai dabā, nepieciešams investīcijas nacionālas nozīmes augu un dzīvnieku kolekciju audzēšanas, uzturēšanas un saglabāšanas apstākļu uzlabošanai, moderno tehnoloģiju pielietojumam ekspozīcijās, apmeklētājiem paredzētās informācijas sistēmas uzlabošanai.
961. Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai no 2004.gada kopumā ieguldīti 0,32 milj. latu (0,45 milj. eiro) no valsts pamatbudžeta līdzekļiem. Izmantojot šos līdzekļus, ir sagatavota nepieciešamā dokumentācija un veiktas izpētes četru bīstamāko piesārņoto teritoriju sanācijai. Investīcijas nepieciešamas piesārņoto vietu sanācijas veikšanai, kur nevar piemērot principu „piesārņotājs maksā”, lai novērstu piesārņojuma tālāku izplatīšanos un draudus videi un cilvēku veselībai.
962. Vides risku samazināšanai un novēršanai investīcijas nav ieguldītas, veikti tikai seku likvidācijas *ad hoc* pasākumi.
963. Svītrots. (*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94*)
964. Svītrots. (*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94*)

Sinergija

965. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības pasākumi apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 papildinās pasākumus, ko paredzēts atbalstīt no Kohēzijas fonda aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000.
966. Svītrots. (*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94*)
967. Svītrots. (*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94*)

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

968. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks veicināta, paredzot finansiālu atbalstu ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošanai atbilstoši likumdošanas prasībām valstī, ievērojot apdzīvojamā struktūru un plānošanas reģioniem nosakot kvotu proporcionāli apdzīvoto vietu skaitam, kā arī nodrošinot vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju (specifiska aktivitāte), novēršot vides riskus (specifiska aktivitāte). Plānošanas reģioniem ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošanai tiek noteikta pieejamo līdzekļu kvota, kas ir proporcionāla attiecīgajā plānošanas reģionā esošo apdzīvoto vietu ar iedzīvotāju skaitu no 200 līdz 2000 skaitam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Kvotu sadalījums plānošanas reģioniem

Plānošanas reģions	Apdzīvotās vietas*, skaits	Apdzīvoto vietu* īpatsvars, %
Rīga	105	18
Vidzeme	114	19
Kurzeme	95	16
Zemgale	134	23
Latgale	140	24
Kopā	588	100

* - ar iedzīvotāju skaitu 200 - 2000

Makroekonomiskā stabilitāte

969. Nodrošinot kvalitatīvus ūdenssaimniecības pakalpojumus, kur, īstenojot investīciju projektus, ilgtermiņā plānota atbilstošo apsaimniekošanas organizāciju darbības efektivitātes palielināšana un stabila tarifu politika (specifiskais kritērijs), tiek veicināta makroekonomiskā stabilitāte. Tomēr, pakalpojumu tarifiem tuvinoties patiesajām izmaksām, ko prasa kvalitatīva pakalpojumu nodrošināšana, var padziļināties iedzīvotāju noslāņošanās, jo ienākumi ir ļoti atšķirīgi dažādām sociālajām grupām un reģionos.

Vienādas iespējas

970. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Īstenojot pasākumus, ieguvēji būs iedzīvotāji apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000, kā arī iedzīvotāji pašvaldībās, kur tiks likvidēts vēsturiskais piesārņojums un samazināts vides risks. Izveidojot infrastruktūru augu un dzīvnieku kolekciju apmeklēšanai, īpaša uzmanība tiks pievērsta, lai personām ar funkcionāliem traucējumiem tiktu nodrošināta pieeja apskates objektiem (specifiskais kritērijs).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Ilgspējīga attīstība

971. Ūdenssaimniecības infrastruktūras uzlabošana, vēsturiski piesārņoto teritoriju sanācijas pasākumi, vides risku novēršana, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas *ex situ* un vides izglītības infrastruktūras izveides pasākumi tieši veicina ilgtspējīgu attīstību, jo vērsti uz vides piesārņojuma samazināšanu, dabas un energoresursu racionālu izmantošanu, vides apziņas paaugstināšanu, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi un novēršot draudus iedzīvotāju veselībai (visas aktivitātes ir specifiskas aktivitātes attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Informācijas sabiedrība

972. Pasākums nav tieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Informācijas sabiedrība”.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

973. Savstarpēji saskaņota un līdzsvarota Rīgas un pārējo Latvijas reģionu attīstība nodrošinās dzīves kvalitāti un veidos infrastruktūras attīstību.

Indikatīvās aktivitātes

974. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.1.1.aktivitāte. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
975. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas kvalitātes uzlabošana un pakalpojumu pieejamības paplašināšana, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eitrofikāciju, sekmējot ūdens resursu racionālu izmantošanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
976. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldības un to teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
977. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji – pašvaldības, pašvaldību iestādes un aģentūras, kā arī kapitālsabiedrības, kurām ar pašvaldību noslēgts līgums, kas nosaka ūdenssaimniecības sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas pienākuma būtību, ilgumu, pakalpojumu sniegšanas teritoriju, kompensācijas maksājumu aprēķināšanas nosacījumus u.c.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
978. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
979. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
980. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
981. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)*
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
982. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.1.3.aktivitāte. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas *ex situ* infrastruktūras izveide.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
983. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas nodrošina izzūdošu sugu saglabāšanu, kā arī pavairošanas iespēju sugu atjaunošanai dabā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
984. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts un pašvaldību iestādes, apmeklētāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
985. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un pašvaldību iestādes, kurām tiesību aktos noteiktas funkcijas Ramsāres, Vašingtonas vai Riodežaneiro konvenciju ieviešanā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
986. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.1.4.aktivitāte. Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

987. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Panākt augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, kā arī atjaunot un uzlabot vides kvalitāti piesārņotajās vietās, novērst iedzīvotāju veselības apdraudējumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
988. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldības, piesārņoto teritoriju tuvumā dzīvojošie iedzīvotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
989. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts vai pašvaldības iestādes vai aģentūras, speciālās ekonomiskās zonas pārvaldes.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
990. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.1.5.aktivitāte. Vides risku samazināšana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
991. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Novērst plūdu draudus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
992. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldības, apdraudēto teritoriju tuvumā dzīvojošie iedzīvotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
993. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības un valsts iestādes, kuras saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem nodrošina pretplūdu pasākumus.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
994. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
995. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
996. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
997. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Lielie projekti¹²⁹

Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācijas projekts

998. Projekts paredz teritoriju atveseļošanu, lai nepieļautu turpmāku vides piesārņošanu. Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācija ir atzīta par prioritāri atveseļojamām piesārņotajām vietām. Projekta realizācija nepieļaus tālāku pazemes un virszemes ūdeņu piesārņošanu.
999. Svītrots. (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

¹²⁹ Lielo projektu saraksts ir indikatīvs. Lielā projekta iekļaušana DP nenozīmē tā apstiprināšanu.

3.4.2.pasākums „Tūrisms”

Ievads

1000. ES Padomes un Parlamenta 2002.gadā pieņemtajā rezolūcijā par Eiropas tūrisma nākotni norādīts uz tūrisma potenciālu ilgtspējīgas attīstības, ekonomiskā pieauguma, nodarbinātības un ekonomiskās un sociālās kohēzijas sasniegšanā. 2006.gada 17.marta EK paziņojumā tūrisma politikas jomā „Atjauninātā ES tūrisma politika – veidojot spēcīgāku Eiropas tūrisma partnerību” noteikts, ka atjaunotās Eiropas tūrisma politikas galvenais mērķis ir uzlabot Eiropas tūrisma nozares konkurētspēju, radīt vairāk darba vietas un tās uzlabot, veicinot ilgtspējīgu tūrisma izaugsmi Eiropā un visā pasaulē. Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, ekonomiskā aktivitāte, ainaviskā bagātība, daudzveidīgā un nepiesārņotā vide, kultūras resursi un savdabīgais kultūras mantojums rada labvēlīgus priekšnoteikumus Baltijas un Eiropas mērogā konkurētspējīga Latvijas tūrisma produkta un tūrisma infrastruktūras attīstībai. Izvērtējot šīs iespējas, Latvijas ilgtermiņa ekonomiskajā stratēģijā (2001.) un Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēs (2002.) tūrisms ir definēts kā viena no Latvijas stratēģiskajām iespējām un prioritātēm.

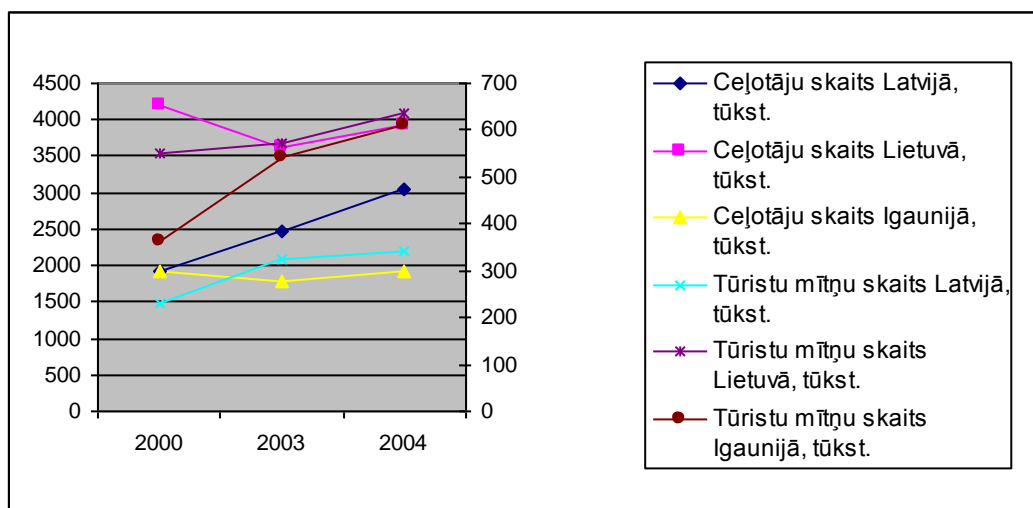
Pasākuma mērķis

1001. Pasākuma mērķis ir veicināt Latvijas kā tūristu galamērķa nostiprināšanos un konkurētspējas palielināšanos, radot labvēlīgus apstākļus kompleksai nacionālas nozīmes tūrisma produktu un pakalpojumu attīstībai.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1002. 2005.gadā Latvijā tūrisma nozares īpatsvars IKP bija 1,8% un kopā ar saistītajām nozarēm (tirdzniecību, transportu, būvniecību, lauksaimniecību u.c.) veidoja 38-40% no Latvijas kopējā IKP. Pievienotā vērtība tūrisma nozarē 2005.gadā, salīdzinot ar 2001.gadu, ir pieaugusi 2,6 reizes. 2004.gadā pirmo reizi Latvijā tika uzņemti vairāk nekā 3 miljoni ārzemju tūristu (pieaugums par 22,8%, salīdzinot ar 2003.gadu), un 2005.gadā turpinājās ārzemju ceļotāju skaita pieaugums - sasniedzot 3,774 milj. (pieaugums par 24,4%, salīdzinot ar 2004.gadu). Ārzemju ceļotāju izdevumi, uzturoties Latvijā, 2005.gadā sasniedza 190,0 miljonus LVL (pieaugums par 33,8%, salīdzinot ar 2004.gadu). Iztērētās naudas kopējums 2004.gadā sasniedza 15% no kopējā pakalpojumu eksporta valstī. Ja salīdzina Baltijas valstu ārzemju ceļotāju izdevumu procentuālo attiecību pret attiecīgās valsts IKP, patreizējā situācijā varam vērot būtiskāku šī sektora ieguldījumu IKP Lietuvā un Igaunijā nekā Latvijā – Igaunijā tie ir 7,9% no IKP, Lietuvā – 3,5% no IKP, kamēr Latvijā tikai 1,9% no IKP (2004.gada dati).

1003. Salīdzinot ārzemju ceļotāju skaita dinamiku Baltijas valstīs, sākot ar 2003.gadu, Latvijā ir vērojams vislielākais pieaugums. Pēdējos divos gados Latvijā vērojams arī stabils tūristu mītņu skaita pieaugums (par 4,5% gadā), lai gan tas ir mazāks nekā Igaunijā (10,8%) un Lietuvā (9,8%).

Attēls Nr. 20: Ceļotāju skaits

Avots: Centrālā Statistikas pārvalde

1004. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2005.gadā tika izdotas 235 būvatļaujas viesnīcām un tām līdzīga lietojuma ēkām, kas ir 1,5 reizes vairāk nekā 2004.gadā. Līdz ar to nepieciešams veikt pasākumus, kas veicinātu tūristu skaita pieaugumu arī turpmākajos gados un neradītu satricinājumu sekmīgi augošajam tūristu izmitināšanas un apkalpošanas sektoram.
1005. Saskaņā ar ekspertu prognozēm pēdējo divu gadu attīstības tendence varētu saglabāties vēl nākamajos 3-4 gados. Lai nacionālā līmenī nodrošinātu tūrisma nozares pozitīvu pieaugumu arī turpmākajos gados, tūrisma attīstību veicinošajiem pasākumiem ir jārada kompleksas izaugsmes iespējas nozarē, nodrošinot kvalitatīvu tūrisma infrastruktūru, uz zināšanām balstītu, jaunu tūrisma produktu un pakalpojumu attīstību, kā arī Latvijas kā tūristu galamērķa nostiprināšanos un konkurētspējas pieaugumu gan ES iekšējā, gan starptautiskajā tūrisma tirgū. Attīstību visefektīvāk var veicināt, uz esošo tūrisma resursu bāzes izveidojot nacionālās nozīmes tūrisma produktus, kas ir starptautiski konkurētspējīga un atpazīstama prece, maksas vai bezmaksas pakalpojums, produkcija, kam piemīt reāla patēriņa vērtība un kuru tūrisma un citu tautsaimniecības nozaru uzņēmumi un organizācijas izveidojuši, ražojuši vai pielāgojuši tūristu interešu vai vajadzību apmierināšanai.
1006. Tūrisma produkta un pakalpojumu attīstības iespējas apgrūtina investīciju trūkums tūrisma infrastruktūrā. Investīcijas tūrisma publiskajā infrastruktūrā ir finansiāli ietilpīgas, ar augstu riska procentu un ilgu atdeves periodu. Tūrisma infrastruktūrā veikto investīciju ekonomiskā atdeve sadalās starp tiešajiem infrastruktūras investoriem un pārējiem pakalpojumu sniedzējiem, procentuāli vairāk otrajiem. Pasaules prakse rāda, ka, ieguldot valsts finansējumu publiskās tūrisma infrastruktūras attīstībā, tiek veicināta privāto investīciju piesaiste.
1007. Pēc statistikas datiem, vidēji viena tūrista uzturēšanās laiks Latvijā 2005.gadā bija 1,5 dienas (-11,8%, salīdzinot ar 2004.gadu), bet galvenā tūristu koncentrēšanās vieta bija Rīga un tās apkārtnē. Salīdzinot esošo Latvijas tūrisma produktu piedāvājumu ar citu ES dalībvalstu (sevišķi Baltijas un Skandināvijas valstu) piedāvājumu, nav vērojamas būtiskas atšķirības, tomēr Latvijas tūrisma produkti tiek piedāvāti fragmentāri, neuzsverot nacionālās nozīmes tūrisma produktus. Latvija spētu piesaistīt daudz vairāk tūristu, ja mērķtiecīgi, izmantojot modernās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, tirgū tiktu virzīts vienots nacionāla līmeņa tūrisma produktu kopums, kas ietvertu augsta līmeņa pakalpojumu kvalitāti un inovatīvus elementus. Tas atvieglotu ceļojumu plānošanu un izvēli, palielinātu tūrisma produktu pārdošanas apjomu, kā arī pagarinātu tūristu uzturēšanās ilgumu Latvijā. Jaunu

tūrisma produktu attīstība radītu priekšnoteikumus papildus investīcijām tūrisma infrastruktūrā, kas sekmētu Latvijas konkurētspēju ar citiem ES tūrisma galamērķiem.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1008. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir visi Latvijas iedzīvotāji un ārvalstu ceļotāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1009. Tūrisma infrastruktūra ir viens no nozīmīgiem komponentiem ne tikai valsts ekonomiskās konkurētspējas paaugstināšanai, bet arī tās ilgtspējīgai attīstībai. Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā 2007.-2013.gadam ir noteiktas galvenās nacionālā līmeņa tūrisma attīstības problēmas – tūrisma infrastruktūras neatbilstība esošajai tūristu plūsmai un plānotajai tūrisma attīstībai, kā arī nepietiekams jaunu nacionālo tūrisma produktu un pakalpojumu piedāvājums.

1010. Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes iezīmē integrētu pieeju teritoriālajai kohēzijai, un ES kohēzijas politika savukārt veido pamatu ilgtspējīgas attīstības koncepcijai, nodrošinot, ka ekonomiskie, sociālie un vides jautājumi tiek aplūkoti integrētas attīstības stratēģijas ietvaros gan ES, gan nacionālā līmenī.

1011. Tiesiskais pamats tūrisma nozares attīstībai Latvijā tika radīts ar Tūrisma likuma pieņemšanu 1998.gadā. Tūrisma politikas plānošanas pamatdokuments ir Latvijas Tūrisma attīstības politikas pamatnostādnes (2004.-2008.) (turpmāk – Pamatnostādnes). Pamatnostādnēs izvirzīti sasniedzamie mērķi un noteikti galvenie rīcības virzieni – Latvijas kā atšķirīga, droša un atpazīstama tūristu galamērķa pozicionēšana un virzīšana, ienākošā un vietējā tūrisma attīstība un sadarbības veicināšana. Pamatnostādnēs formulētās problēmas ir saistītas ar neizteiktu Latvijas tūrisma produktu, tūristu vēlmēm neatbilstošas kvalitātes tūrisma infrastruktūru un piedāvājumu, nepietiekamu jauno tehnoloģiju un zinātnes sasniegumu ieviešanu un izmantošanu tūrisma nozarē, neaktīvu sadarbību starp privāto, valsts un pašvaldību sektoru un nevalstiskajām organizācijām. Lai sasniegtu Pamatnostādnēs noteiktos tūrisma attīstības mērķus, rīcības virzienā „Ienākošā un vietējā tūrisma attīstība” kā prioritāte izvirzīta atbilstošas un kvalitatīvas tūrisma infrastruktūras veidošana un pieejamības veicināšana, kā arī daudzveidīgu produktu un pakalpojumu radīšanas veicināšana atbilstoši tūristu interesēm. Latvijas Tūrisma attīstības programmā 2006.-2008.gadam, kas ir izstrādāta, lai nodrošinātu Pamatnostādnēs noteikto mērķu sasniegšanu, kā perspektīvi tūrisma produkti, kurus nepieciešams mērķtiecīgi attīstīt un virzīt tūrisma tirgū, ir noteikti – aktīvā tūrisma produkts, kultūras tūrisma produkts, pilsētas tūrisma produkts un veselības un rekreatīvā tūrisma produkts.

Iepriekšējais atbalsts

1012. 2004.-2006.gadu periodā vienotā programmdokumenta prioritātes „Teritorijas līdzsvarotas attīstības veicināšana” ietvaros tiek atbalstītas divas ERAF līdzfinansētas aktivitātes tūrisma jomā. Aktivitāte „Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā” vērsta uz efektīvu kultūras un vēstures mantojuma izmantošanu tūrisma produkta attīstībai, tūrisma infrastruktūras uzlabošanai, jaunu tūrisma produktu veidošanai un sezonālās negatīvās ietekmes mazināšanai. Pieejamais finansējuma apjoms no struktūrfondiem ir 6,48 miljoni LVL (9,22 miljoni EUR). Savukārt aktivitātē „Ekotūrisma infrastruktūras attīstība potenciālajās NATURA 2000 teritorijās” ekotūrisma infrastruktūras attīstībai kopējais pieejamais finansējums ir 3,16 miljoni LVL (4,5 miljoni EUR). Projekti lauku tūrisma un amatniecības attīstībai 2004.-2006.gadu periodā tiek realizēti vienotā programmdokumenta prioritātes „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” aktivitātes „Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana” ietvaros, kuru līdzfinansē Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda virzības daļa.

Sinergija

1013. Tūrisma nozare ir ar lielu saimnieciskās integrācijas pakāpi un saistīta ar vides, transporta, informācijas tehnoloģiju un citu nozaru attīstību, līdz ar to investīcijas tūrisma infrastruktūrā pozitīvi ietekmēs minēto nozaru attīstību, savukārt investīcijas šo nozaru infrastruktūrā pozitīvi ietekmēs un veicinās tūrisma attīstību.
1014. Pasākums savstarpēji papildina DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”, kas atbalsta investīcijas kultūrvēsturiskā mantojuma objektu saglabāšanā, atjaunošanā un infrastruktūras pielāgošanā izmantošanai tūrismam.
1015. Tāpat pasākums ir saistīts ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Nodarbinātība” un DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumu „Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes”.
1016. 2007.-2013.gadā plānotais atbalsts no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai paredz tūrisma veicināšanas virzienu, paredzot atbalstu konkrētām aktivitātēm lauku teritorijā, kā arī ierobežojot to ar noteiktiem rādītājiem - maza apjoma infrastruktūra, gultasvietu skaits tūrisma mītnē vai mītnēs līdz 20 gultasvietām. Plānotās ERAF investīcijas aktīvā, kultūras un veselības un rekreatīvā tūrisma produkta attīstībai nepieciešamajā infrastruktūrā radīs papildus piedāvājumu reģionos, savukārt investīcijas tūrisma informācijas sistēmas attīstībā uzlabos lauku tūrisma pakalpojumu pieejamību.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1017. Lai nodrošinātu teritoriju līdzsvarotu attīstību, tiks veiktas investīcijas tūrisma pasākumos nacionālās, reģionālās un novadu nozīmes attīstības centros visos plānošanas reģionos, kā arī teritorijās ārpus attīstības centriem.

Makroekonomiskā stabilitāte

1018. Tūrisma attīstība var veicināt daudzu saistīto ekonomikas sektoru (transporta, tirdzniecība, informācijas tehnoloģijas) izaugsmi, veidojot nozīmīgu ieguldījumu nacionālajā attīstībā kopumā un sekmējot valsts konkurētspējas pieaugumu ES iekšējā tirgū. Veikto investīciju rezultātā izveidotā infrastruktūra tūrisma produkta attīstībai un tūrisma objektu un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai veicinās labvēlīgu apkārtējo vidi gan tūrisma, gan citu nozaru (īpaši pakalpojumu sniedzēju) komercdarbības attīstībai.

Ilgspējīga attīstība

1019. Plānotās aktivitātes nacionālās nozīmes tūrisma produkta un tūrisma informācijas sistēmas attīstībai tiks īstenotas, ievērojot ilgtspējīga tūrisma attīstības principu, kas ietver dabas resursu saprātīgu izmantošanu un vides saglabāšanu. Horizontālās prioritātes īstenošanu nodrošinās specifisku kritēriju noteikšana projektu atlasē (piemēram, kā vienu no kritērijiem nacionālās nozīmes veselības un rekreatīvā tūrisma produkta projektu atlasē nosakot izmantoto resursu atjaunošanu).

Vienādas iespējas

1020. Plānotās aktivitātes nacionālās nozīmes tūrisma produkta un tūrisma informācijas sistēmas attīstībai tiks īstenotas, ievērojot vienādu iespēju nodrošināšanu dažādām sabiedrības grupām, to panākot ar atbilstošu prasību (piemēram, vides un informācijas pieejamības nodrošināšana personām ar funkcionāliem traucējumiem, ģimenēm ar bērniem, veciem cilvēkiem)

noteikšanu. Ņemot vērā to, ka 2/3 no tūrisma sektorā nodarbinātajiem ir sievietes, plānotās aktivitātes īpaši uzlabos sieviešu nodarbinātību.

Informācijas sabiedrība

1021. Aktivitāte „Tūrisma informācijas sistēmas attīstība”, kuras ietvaros tiks izveidota vienota tūrisma informācijas sniegšanas sistēma Latvijā, tiešā veidā veicinās plašāku un efektīvāku IKT izmantošanu. Tūristi iegūs kvalitatīvu, sistematizētu un aktualizētu informāciju sev saprotamā valodā un pieņemamos veidos par apmeklējamo tūrisma objektu. Investīcijas veicinās pašu tūrisma pakalpojumu sniedzēju kapacitāti attīstības nodrošināšanai.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1022. Pasākums atstās pozitīvu ietekmi uz Rīgas starptautisko konkurētspēju, ļaujot Latvijas galvaspilsētai piesaistīt ārvalstu tūristus un tādējādi sekmējot tās starptautisko konkurētspēju tūrisma jomā.

Indikatīvās aktivitātes

1023. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.2.1. aktivitāte. Nacionālas nozīmes tūrisma produkta attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1024. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt nacionālas nozīmes tūrisma produkta izveidošanu un attīstību Latvijā, nodrošinot tam nepieciešamo infrastruktūru.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1025. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Visi Latvijas iedzīvotāji un ārvalstu ceļotāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1026. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un pašvaldību institūcijas, Tūrisma attīstības valsts aģentūra, juridiskas personas, kuras apsaimnieko vai kuru īpašumā ir nekustamais īpašums, kurā tiks veiktas projekta investīcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1027. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.2.2. aktivitāte. Tūrisma informācijas sistēmas attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1028. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot kompleksu tūrisma informācijas nesēju sistēmu, kas ceļotājiem nodrošinātu ērtu tūrisma objektu atrašanu un informācijas iegūšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1029. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Visi Latvijas iedzīvotāji un ārvalstu ceļotāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1030. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Tūrisma attīstības valsts aģentūra.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Valsts atbalsts

1031. Pasākuma ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts. Jebkuram sabiedriskā sektora atbalstam šīs programmas ietvaros jābūt saskaņā ar procedurālām un materiālām valsts atbalsta tiesību normām, kādas ir spēkā brīdī, kad minētais sabiedriskā sektora atbalsts tiek piešķirts.

3.4.3. pasākums „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”

Ievads

1032. Kultūra ir resurss reģionu sociālekonomiskajai attīstībai, izaugsmes, nodarbinātības, konkurētspējas, kā arī dzīves kvalitātes paaugstināšanai. Kultūrvidei un kultūras vērtību pieejamībai ir svarīga loma kvalificēta darbaspēka piesaistē, inovatīvas uzņēmējdarbības un investīciju veicināšanā, vides kvalitātes, tostarp augstas kvalitātes pilsētvides nodrošināšanā atbilstoši Lisabonas stratēģijas mērķiem. Kultūras loma uzsvēta Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 151. pantā un Kopienas kohēzijas stratēģiskajās pamatnostādņēs (2006/702/EK). Ņemot vērā, ka atbilstoši SVID norādītajam kultūrvides sociālekonomiskais potenciāls tiek izmantots nepietiekoši, pasākums ir vērst uz tā palielināšanu un efektīvāku izmantošanu, lai veicinātu pakalpojumu uzlabošanu un to piedāvājuma izlīdzināšanu starp Rīgu un Latvijas reģioniem, kā arī palielinātu reģionu pievilcību dzīvei, darbam un ekonomiskajām aktivitātēm.

Pasākuma mērķis

1033. Pasākuma mērķis ir, palielinot un izmantojot kultūrvides sociālekonomisko potenciālu, padarīt Latvijas reģionus pievilcīgākus darbam, dzīvei un investīcijām, veicinot kvalificēta darbaspēka piesaisti, nodarbinātību un līdzsvaru starp izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju un teritoriālo kohēziju. Tā ietvaros tiks investēts nozīmīgas kultūras mantojuma infrastruktūras atjaunošanā un sociālekonomiski pamatotā izmantošanā, kā arī jaunas sociālekonomiski nozīmīgas kultūras infrastruktūras izveidē attīstības centros, izmantojot kultūras tiešo un netiešo ekonomisko ietekmi teritoriju attīstības veicināšanā.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1034. Nepietiekami attīstīta kultūrvide ir viens no faktoriem, kas motivē ekonomiski aktīvo sabiedrības daļu pārcelties uz pievilcīgāku dzīves vidi.¹³⁰ Vairāk nekā 50% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka tieši kultūrvēsturiskie objekti un kultūras norises ir viens no svarīgiem dzīves telpu ietekmējošiem un piesaistošiem faktoriem.¹³¹

1035. *Eurostat* veiktā salīdzinošā analīze¹³² par kultūras patēriņu dažādās nozarēs ES-25 rāda, ka Latvijā pieprasītākās aktivitātes ir koncerti, teātri un kultūras pieminekļu apmeklējumi. Tikai trīs ES dalībvalstīs pieprasījums pārsniedz Latvijas līmeni koncertu jomā un tikai sešās – kultūras pieminekļu apmeklējumā. Veicot pētījumus par perspektīvākajiem patēriņa klāstiem kultūras jomā, ir identificēti divi klāsteri ar vislielāko izaugsmes potenciālu: pirmais saistāms ar mūsdienīgās kultūras industriju, bet otrais – ar tradicionālām kultūras aktivitātēm.¹³³

1036. Latvijā ir augsts valsts aizsargāto kultūras pieminekļu skaits attiecībā pret teritoriju un iedzīvotāju skaitu - 8 428 objekti uz 64 589 km² un nedaudz vairāk nekā 2,3 miljoniem iedzīvotāju¹³⁴. Kultūras mantojuma objektu daudzums, kvalitāte un sabiedrības interese

¹³⁰ Valsts prezidenta Stratēģiskās analīzes komisijas pētījums „Latvija un brīva darbaspēka kustība: Īrijas piemērs”, 2006.

¹³¹ ANO Attīstības programma (UNDP), LU Sociālo un politisko pētījumu institūts. Pārskats par tautas attīstību 2004./2005. Rīcībspēja reģionos, 2005.

¹³² European Communities. Cultural Statistics in Europe. An overview. 29/03/07.

¹³³ Roberts Ķīlis. Kultūras patēriņš Latvijā. Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem. Rīga, 2006.

¹³⁴ ESPON Project “Impacts of cultural heritage and identity” ESPON – European Spatial Planning Observation Network (2004), Impacts of cultural heritage and identity, Second Interim Report (Project 1.3.3), University Ca’Foscari, Department of Economics, Venice.

norāda uz šī resursa attīstības potenciālu un saglabāšanas nozīmīgumu. Tomēr to ekonomiskais potenciāls pašlaik tiek izmantots tikai daļēji, jo kultūras pieminekļi ir salīdzinoši sliktā stāvoklī, un ar tiem saistītā infrastruktūra ir nepietiekami attīstīta. Ar kultūras mantojuma objektiem saistītie pakalpojumi pozitīvi ietekmē ne vien vides kvalitāti, bet arī visdažādākos ar to darbību saistītos ekonomikas sektorus (piemēram, tūrisms, viesmīlības nozare, sabiedriskā ēdināšana, būvniecība u.c.). Lai maksimāli izmantotu kultūras pieminekļu sociālekonomisko potenciālu un veicinātu teritoriālo attīstību, ir vajadzīgas mērķtiecīgas investīcijas kultūrvides uzlabošanā un kultūras pieminekļos, paredzot tajos inovatīvas, izglītības, zinātnes un citas ilgtspējīgas darbības, kas ilgtermiņā pozitīvi stimulētu izveidoto attīstības centru izaugsmi.

1037. No 2004. līdz 2005. gadam Latvijā iedzīvotāju izdevumi atpūtai un kultūrai ir pieauguši no 6,2% līdz 6,7% gadā, palielinoties strādājošo mēneša vidējai bruto darba samaksai no 109,6% līdz 116,5%.¹³⁵ Pieaugot iedzīvotāju ienākumiem, mainās arī brīvā laika pavadīšanas ieradumi, un attiecīgi pieaug pieprasījums pēc daudzveidīga kultūras pakalpojumu klāsta, kā arī pēc to augstas profesionālās kvalitātes. Kvalitatīvu un inovatīvu pakalpojumu pieejamību un sabiedriskās dzīves norises ierobežo attiecīgas infrastruktūras trūkums reģionos, kas mazina to pievilcību un neļauj saglabāt reģionos darbaspēku, it īpaši kvalificētu un gados jaunu personālu, ģimenes ar bērniem. Ārpus Rīgas nav piemērotu būvju profesionālās kultūras un kultūrizglītības funkciju veikšanai, visdažādāko nozaru konferencēm, semināriem, izglītojošiem un citiem sociāli nozīmīgiem pasākumiem. Ņemot vērā apdzīvotības blīvumu reģionos un infrastruktūras trūkumu dažādām sabiedriskās dzīves, publiskajām un uzņēmējdarbības norisēm, ir vajadzīgas mērķtiecīgas investīcijas ārpus Rīgas: līdzsvaroti attīstot pārējo Latvijas teritoriju, stratēģiski jāizvērtē un jāveido savstarpēji nekonkurējoši daudzfunkcionāli centri. To tīkls līdzās kultūras, izglītības un sociālās integrācijas funkciju veikšanai kalpotu arī brīvā laika pavadīšanas, semināru, konferenču, dažādu interešu grupu pulcēšanās, kā arī uzņēmējdarbības un citiem mērķiem, vienlaikus nodrošinot šo centru maksimālu noslogojumu un investīciju atdevi.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1038. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir iedzīvotāji, pašvaldības, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1039. Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.–2013. gadam stratēģijas daļā norādīts, ka pievilcīga kultūrvide un attīstīta kultūras infrastruktūra ietekmē ikvienas teritorijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti, piedāvājot sakoptu dzīves vidi, personības attīstības un pilnveides iespējas visa mūža garumā, kā arī ekonomisko labklājību. Kultūrai piemīt potenciāls saglabāt un radīt jaunas darba vietas arī ārpus tiešās kultūras darba jomas citās pakalpojumu nozarēs.
1040. Lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību, Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.–2008. gadam paredz nozaru un reģionālās politikas koordinētu īstenošanu, radot labvēlīgus nosacījumus gan kultūrvides, gan kultūras tūrisma produktu un pakalpojumu izveidei un attīstībai. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013. gadam (turpmāk tekstā - NAP) norādīts, ka kvalitatīva kultūrvide, ko veido labi saglabāts un pieejams kultūras mantojums un daudzveidīgas kultūras tradīcijas un radošas izpausmes, ir viens no ilgtspējīgas un līdzsvarotas teritoriālās attīstības nosacījumiem. NAP un Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas

¹³⁵ CSP dati.

2006.–2015. gadam „Nacionāla valsts” paredz minimālā kultūras pakalpojumu groza pieejamību visā Latvijas teritorijā.

Iepriekšējais atbalsts

1041. 2004.-2006.gada plānošanas periodā Vienotā programmdokumenta ietvaros atbalsts bija pieejams aktivitātes „Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā” ietvaros, kas paredzēja atbalstu dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma tūrisma produktu izveidošanai un attīstībai, kā arī tūrisma infrastruktūras veidošanai vai modernizēšanai, vienlaicīgi saglabājot un paaugstinot kultūras mantojuma ekonomisko potenciālu. Aktivitātes ietvaros bija vērojama augsta projektu iesniedzēju interese – tika iesniegti vairāk nekā simts projektu iesniegumi, bet atbalstīts tika mazāk nekā katrs desmitais projekts. Ņemot vērā iepriekšējā plānošanas perioda pieredzi par grūtībām ieviest struktūrfondus iepriekš plānotajos termiņos, nākamajā periodā precīzas plānošanas darbam tiks pievērsta īpaša vērība.

Sinergija

1042. Pasākums „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” papildina DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Tūrisms”. Pasākums „Tūrisms” ir vērsts uz kultūrtūrisma galamērķu un ar tiem saistīto ekonomisko aktivitāšu attīstību, un tā galvenā mērķauditorija ir vietējie un ārvalstu tūristi. Savukārt pasākums „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” ir vērsts uz iedzīvotāju dzīves un darba vides kvalitātes uzlabošanu, nevēlamo teritoriālo atšķirību izlīdzināšanos, kultūras pakalpojumu kvalitātes, daudzveidības un pieejamības palielināšanu, ekonomikas diversifikāciju un investīcijām pievilcīgas vides veicināšanu un kvalificēta darbaspēka aizplūšanas un depopulācijas riska samazināšanu. Pasākuma „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” ietvaros investīcijas tiek plānotas atsevišķu kultūrvēsturiskā mantojuma objektu atjaunošanā, bet pasākuma „Tūrisms” aktivitātē „Nacionālas nozīmes tūrisma produkta attīstība” investīcijas tiek plānotas kompleksai tūrisma produkta infrastruktūras attīstībai pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijā un iekļauj vēsturiskās pilsētvides sakārtošanu. Lai izslēgtu jebkādas abu pasākumu dublēšanās riskus, iesniegtie projekti tiks vērtēti saskaņā ar kritērijiem atkarībā no to ietekmes uz tūrisma attīstību (pasākumā „Tūrisms”) vai pēc to ietekmes uz valsts reģionu iekšējās vides attīstību (pasākumā „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”). Pasākumu īstenošanas ietvaros notiks to savstarpēja koordinācija: vieni un tie paši kultūrvēsturiskie objekti nevarēs pretendēt uz finansējumu abos pasākumos vienlaicīgi. Lai novērstu pārklāšanās vai dublēšanās risku, pasākuma ieviešanas gaitā notiks koordinēta abu par attiecīgajām aktivitātēm atbildīgo institūciju – Ekonomikas un Kultūras ministriju – sadarbība.

1043. Pasākums papildina Latvijas lauku programmas 2007.-2013. gadam atbalsta virziena „Lauku dzīves kvalitāte un ekonomikas dažādošanas veicināšana” ietvaros finansējamus pasākumus lauku teritorijā, kas, t.sk., ir vērsti arī uz kultūras pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem, ekonomisko rošību un pieprasījuma pieaugumu ar šo objektu darbību saistītajās ekonomikas nozarēs. Pasākuma „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” aktivitāšu ietvaros netiks sniegts atbalsts lauku teritorijās, bet gan tiks vērsts uz kultūrvides attīstību nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros.

1044. Pārrobežu un Transnacionālās sadarbības programmu 2007.–2013. gadam ietvaros paredzēts atbalsts materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai un jaunu kultūras tūrisma produktu izveidei kā būtiskam faktoram ilgspējīgas attīstības veicināšanā un dzīvojamās vides kvalitātes uzlabošanā pierobežā. Atbalstu paredzēts novirzīt arī nelielas kultūras infrastruktūras modernizācijai pierobežu reģionos.

1045. Eiropas Savienības programmas „Kultūra” ietvaros tiks stiprināta kultūras sadarbība Eiropas mērogā, sekmējot kultūras darbinieku mobilitāti, mākslas darbu un kultūras produktu apripi.

1046. Eiropas Ekonomiskās zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējās sadarbības finanšu instrumenta ietvaros tiek atbalstīta prioritāte „Eiropas kultūras mantojuma saglabāšana”, kuras ietvaros iespējams saņemt atbalstu, kultūras mantojuma saglabāšanas

projektu īstenošanai specifiskās jomās. Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta ietvaros tiek plānots atbalstīt prioritāti „Reģionālās attīstības iniciatīvas attāļajos vai mazattīstītajos reģionos”, kuras ietvaros varētu atbalstīt arī kultūru.

1047. Nacionālā programma „Mantojums – 2018. Kultūras infrastruktūras uzlabošanas programma 2006.-2018.gadam” (apstiprināta ar Ministru kabineta 16.05.2006. rīkojumu Nr.347) paredz līdz 2018.gadam renovēt un modernizēt šajā programmā ietvertos valsts īpašumā esošos kultūras infrastruktūras objektus, kas tiek izmantoti valsts kultūras institūciju darbībai.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

1048. Pasākuma ietvaros tiks atbalstīti projekti, izvērtējot to atbilstību visām horizontālajām prioritātēm saskaņā ar projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju „Projekta iesniegums pozitīvi ietekmē vismaz divu darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” horizontālo prioritāšu mērķu sasniegšanu”.

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1049. Lai nodrošinātu teritoriju līdzsvarotu attīstību un vienmērīgu investīciju piesaisti, 3.4.3.1. aktivitātē tiks atbalstīti projekti tikai ārpus Rīgas un Rīgas reģiona, 3.4.3.2. aktivitātē katrā reģionā tiks atbalstīti ne mazāk kā divi projekti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Makroekonomiskā stabilitāte

1050. Pasākuma ietvaros tiks finansēti projekti, izvērtējot plānoto kultūras pakalpojumu sociālekonomisko atdevi, kā arī iespējas projektu ieviešanā piesaistīt arī privātās investīcijas un projektu rezultātā izveidoto papildus darba vietu skaitu. Investīcijas paredzēts veikt vienmērīgi visā plānošanas periodā.

Ilgspējīga attīstība

1051. Pasākums sekmē ilgtspējīgu attīstību, jo minimāli patērē dabas resursus un pozitīvi ietekmē vidi.

Vienādas iespējas

1052. Ņemot vērā nodarbinātības struktūru kultūras nozarēs, pasākums atstās pozitīvu ietekmi uz sieviešu nodarbinātību. Pasākuma projektu iesniegumu atlases kritērijos tiks iekļautas prasības, kas nodrošinās vides pieejamību visām sabiedrības grupām, īpaši personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Informācijas sabiedrība

1053. Pasākuma ietvaros tiks veicināta iedzīvotāju pieeja informācijai par kultūras un kultūrizglītības procesiem un pakalpojumiem.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1054. Pasākums netieši sekmēs Rīgas starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanos, dodot iespēju piesaistīt ārvalstu tūristus. Ņemot vērā, ka Rīgā atrodas Latvijas centrālā transporta infrastruktūra (autoosta, lidosta, dzelzceļš) un nelielos attālumus starp reģioniem un Rīgu, paredzams, ka ārvalstu tūristu maršruti lielākoties tiks saistīti ar Rīgu.

Indikatīvās aktivitātes

1055. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.3.1.aktivitāte. Nacionālas un reģionālas nozīmes daudzfunkcionālu centru izveide.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1056. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Kultūrvides sakārtošana un reģionu pievilcības palielināšana dzīves un darba apstākļiem, kas veicinātu augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti un saglabāšanu, attīstītu teritoriju ekonomisko rošību, kā arī nodrošinātu daudzfunkcionālu infrastruktūru pakalpojumu sniegšanai kultūras, izglītības, brīvā laika pavadīšanas, sabiedrisko pasākumu, uzņēmējdarbības, biznesa un citās jomās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1057. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Iedzīvotāji, pašvaldības, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1058. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un pašvaldību institūcijas nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1059. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.3.2.aktivitāte. Sociālekonomiski nozīmīgu kultūras mantojuma objektu atjaunošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1060. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Atjaunot kultūras mantojuma objektus, lai palielinātu to ekonomisku un inovatīvu izmantošanu, kas var kalpot kā nozīmīgs faktors teritoriju ekonomiskajai reģenerācijai, to pievilcības palielināšanai, dzīvei, darbam un uzņēmējdarbībai labvēlīgu apstākļu nodrošināšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1061. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Iedzīvotāji, pašvaldības, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1062. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts un pašvaldību institūcijas, reliģiskās organizācijas, nodibinājumi, biedrības, kuru īpašumā ir aktivitātes mērķim atbilstoši objekti vai kurām ir zemesgrāmatā reģistrētas ilgtermiņa nomas tiesības uz aktivitātes mērķim atbilstošu objektu vismaz piecus gadus pēc projekta pabeigšanas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1063. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.3.3.aktivitāte. Atbalsts kultūras pieminekļu privātīpašniekiem kultūras pieminekļu saglabāšanā un to sociālekonomiskā potenciāla efektīvā izmantošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1064. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt tādu kultūras pieminekļu saglabāšanu, pieejamību sabiedrībai un sociālekonomisku izmantošanu, kas atrodas privātīpašumā un nodrošina nozīmīgas publiskas funkcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1065. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Iedzīvotāji, pašvaldības, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1066. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Fiziskas un juridiskas personas, kuru īpašumā ir kultūras pieminekļi vai kuriem ir zemesgrāmatā reģistrētas ilgtermiņa nomas tiesības uz aktivitātes mērķim atbilstošu objektu vismaz piecus gadus pēc projekta pabeigšanas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.4.4.pasākums „Mājokļa energoefektivitāte”

Ievads

1067. Dzīves telpas jēdziens ietver sevī ne tikai indivīdam piederošo īpašumu vai viņa apdzīvoto mājokli, bet arī privāto un publisko telpu kopumu ap šo mājokli, tostarp arī dabas un kultūrvidi, kuras ir neatņemama kvalitatīvas dzīves telpas sastāvdaļa. Cilvēku veselību un labsajūtu ietekmē mājokļa kvalitāte. Diemžēl dzīvojamais fonds atjaunojas lēni, katra piektā māja ir avārijas vai nolietotā stāvoklī, gandrīz puse no visām ēkām ir lielpaneļu konstrukcijas, kurām nepieciešama siltināšana un labiekārtošana, līdz ar to radot pievilcīgu telpu darbam, dzīvei un atpūtai.
1068. ES direktīva „Ēku energoefektivitāte” 2002/91/EC norāda uz nepieciešamību paaugstināt energoefektivitāti un alternatīvās enerģijas izmantošanu un vienlaicīgi nosaka, ka ir jāveicina Eiropas un tās reģionu kā pievilcīgākas vietas, kur investēt līdzekļus, strādāt un dzīvot visiem sabiedrības locekļiem, attīstību, ar to saprotot nepieciešamību pievērst uzmanību sakoptai dzīves telpai, kas sevī ietver arī mājokli. Tiek akcentēta sociālā atbalsta nodrošināšana sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju kategorijām. Lai radītu ap sevi sakoptu dzīves telpu, ir nepieciešams nodrošināt integrētu pieeju visas teritorijas līdzsvarotas attīstības veicināšanai, veicinot ekonomisko, sociālo un vides jautājumu kompleksu risināšanu gan pilsētvidē, gan lauku teritorijās.
1069. Saskaņā ar Pievienošanās partnerības noteikumiem Latvijas valdība kopā ar Eiropas Komisijas Nodarbinātības un sociālo lietu ģenerāldirektorātu ir sagatavojusi Kopējo iekļaušanas memorandu, kura mērķis ir sagatavot valsti pilnīgai dalībai ar atvērtās koordinācijas metodi par sociālās iekļaušanas jautājumiem iestāšanās brīdī. Memorandā, kas parakstīts 2003.gada 18.decembrī, ir definēti galvenie mērķi nabadzības un sociālās atstumtības jautājumu risināšanai. Viens no tajā definētajiem galvenajiem mērķiem ir piemērota mājokļa nodrošināšana.

Pasākuma mērķis

1070. Pasākuma mērķis ir veicināt mājokļu pieejamību, to ilgtspēju, efektivitāti un mazināt sociālo spiedienu pašvaldību teritorijās, investējot daudzdzīvokļu un sociāli dzīvojamo māju atjaunošanas un energoefektivitātes pasākumos, nodrošinot sociāli mazaizsargāto personu grupas ar adekvātu mājokli.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1071. Mājokļu jomā būtiska problēma ir dzīvojamo māju lielais enerģijas patēriņš. Salīdzinot ar ES valstīm, Latvijā no 1946.–1990.gadam celtie mājokļi (sērijveida) ir zemākas kvalitātes un ar zemu siltumnoturību. 71% Latvijas iedzīvotāju dzīvo tieši šādos mājokļos. Tādēļ nepieciešams veikt māju renovāciju, lai samazinātu energoresursu patēriņu un līdz ar to kaitīgo CO₂ izmešus atmosfērā, kas rodas ražojot siltumenerģiju.
1072. Sociālo mājokļu skaits ir ievērojami zemāks par nepieciešamo, un esošo sociālo mājokļu kvalitāte nenodrošina kvalitatīvu dzīves vidi, jo vidēji tikai 50% no kopējā sociālo mājokļu skaita ir labiekārtoti. ES ietvaros salīdzinājums veikts par mājokļu labiekārtotību kopumā, neizdalot atsevišķi sociālo dzīvojamo fondu, tomēr šajos datos iekļauta informācija par vispārējo tendenci labiekārtojuma jomā, t.sk., ietverot sociālo mājokļu labiekārtotības rādītājus. Tie ir sekojoši: 2003.gadā Austrijā centralizētā siltumapgāde ir 90% mājokļu,

karstais ūdens un duša - 98,3% mājokļu. Latvijā savukārt kopumā centralizētā apkure ir 65,2% mājokļu, karstais ūdens un duša - 67,3%, t.sk., ietverot sociālo mājokļus.¹³⁶

1073. Sociālie mājokļi tiek veidoti saskaņā ar likumu „Par sociāliem dzīvokļiem un sociālām dzīvojamām mājām” un paredzēti iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem. Līdz ar to šo mājokļu uzturēšanas pienākums daļēji nodots arī pašvaldībām. Tomēr sociālām dzīvojamām mājām līdz šim nav veikti pasākumi siltumnoturības paaugstināšanai un energoresursu taupīšanai, jo ieņēmumi no sociālo mājokļu izīrēšanas ir pārāk mazi, lai par tiem varētu kaut daļēji finansēt energoefektivitātes un komunikāciju izveides pasākumus.
1074. Tomēr šādu pasākumu veikšana ļautu samazināt energoresursu patēriņu un nodrošinātu resursu ekonomiju, kā arī dzīves kvalitātes tuvināšanos ES vidējam līmenim.
1075. Pašvaldību teritorijās saskaņā ar CSP apkopoto informāciju 01.01.2007. ir 73 sociālās dzīvojamās mājas.
1076. Atjaunojot sociālo dzīvojamo fondu un veicot tajā energoefektivitātes pasākumus, tiktu paaugstināta iedzīvotāju dzīves kvalitāte, samazināti pašvaldības izdevumi par sociālā mājokļa uzturēšanu. Tas savukārt sekmēs vides kvalitātes paaugstināšanos un resursu ekonomiju. Renovācijas pasākumu veikšana sekmē arī nodarbinātības paaugstināšanos būvniecības sektorā, tādā veidā veicinot Lisabonas stratēģijas izaugsmes un nodarbinātības mērķu sasniegšanu. Tā kā sociālās dzīvojamās ēkas nav koncentrētas vienkopus, bet atrodas visos Latvijas reģionos, tiek veicināta arī reģionu līdzsvarota attīstība.
1077. Saskaņā ar 2004.gadā veikto aptauju starp 25 Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvijā ir piektais augstākais bezdarba līmenis (10,5%), kā arī zemākā minimālā alga starp ES dalībvalstīm un zemākais IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standartiem.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1078. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir daudzdzīvokļu māju dzīvokļu īpašnieki un sociālo dzīvojamo māju dzīvokļu īrnieki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1079. Valsts stratēģiskais ietvardokuments nosaka, ka sakārtots, pieejams un pievilcīgs mājoklis ir viens no dzīves kvalitātes un pievilcīgas dzīves vides faktoriem, kas sekmē cilvēku piesaisti reģionam. Savukārt cilvēkresursu koncentrēšanās noteiktās teritorijās ir viens no pamata priekšnosacījumiem reģiona izaugsmes nodrošināšanai
1080. Viens no Kopējā sociālās iekļaušanas memoranda mērķiem ir piemērota mājokļa nodrošināšana. Balstoties uz memorandu, tika izstrādāts Nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai.
1081. Lisabonas stratēģija definē nepieciešamību atbalstīt labvēlīgus investīciju vides nosacījumus, kas veicinātu jauno dalībvalstu konkurētspējas pieaugumu, kā arī sekmētu cilvēku līdzdalību darba tirgū (līdz ar to arī nodarbinātību būvniecības sektorā). Jāveicina investīcijas videi draudzīgās un enerģiju taupošās tehnoloģijās, kas ir ieguldījums iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanā.
1082. Eiropas Padomes regula par Eiropas Reģionālās attīstības fondu nosaka, ka jaunajās dalībvalstīs par attiecināmiem izdevumiem uzskatāmi izdevumi mājoklim, ja tie ieguldīti

¹³⁶ Izdevums „Mājokļu statistika ES”, 2004.

daudzdzīvokļu mājās vai publisko personu (t.sk., bezpeļņas organizāciju) īpašumā esošās mājās, kas paredzētas personām ar zemiem ienākumiem vai invalīdiem.

1083. Nacionālais attīstības plāns uzsver, ka mājokļu pieejamību kopumā nosaka vispārējais dzīves līmenis valstī, tāpēc valsts dalība mājokļu attīstībā no makroekonomiskā viedokļa ir jāvērtē kā būtisks ieguldījums tautas attīstībā.
1084. Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes norāda, ka mājokļu labiekārtības pakāpe valstī ir nelīdzsvarota un kopumā nesasniedz Eiropas attīstīto valstu līmeni.
1085. Likums „Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” nosaka, kuras personas ir tiesīgas saņemt palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, kā arī palīdzības veidus un to sniegšanas kārtību.
1086. Likums „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām” nosaka sociālo dzīvojamo māju statusu, to veidošanas un finansēšanas principus, kā arī kārtību, kādā pašvaldības sniedz palīdzību, izīrējot sociālos dzīvokļus.

Iepriekšējais atbalsts

1087. Atbalsts energoefektivitātes pasākumiem dzīvojamā fondā no valsts budžeta līdzekļiem nav sniegts.
1088. Atbalstu jaunu sociālo dzīvojamo māju būvniecībai uzsākts sniegt 2006.gadā (Ministru kabineta 2005.gada 5.aprīļa noteikumi Nr.237 „Kārtība, kādā pašvaldībām piešķiramas valsts mērķdotācijas dzīvokļa jautājumu risināšanai”). 2006.gadā valsts līdzfinansējums būvniecībai un atjaunošanai noteikts 3 miljoni LVL (4,27 miljoni EUR), 2007.gadā 7 miljoni LVL (9,96 miljoni EUR). Tomēr atbalsts esošo izīrēto sociālo dzīvojamo māju un sociālo dzīvokļu atjaunošanai un energoefektivitātei no valsts budžeta līdzekļiem nav sniegts.

Sinergija

1089. Aktivitātes „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” un „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” ir saistītas ar Kohēzijas fonda ietvaros finansējamo pasākumu „Enerģētika”. Pasākumi ir savstarpēji papildinoši, jo ERAF ietvaros atbalsts tiek sniegts mājokļu jomā un tā saņēmēji ir gala patērētāji, savukārt Kohēzijas fonda pasākums orientēts uz pakalpojuma sniedzēju un energoresursu izvēli pakalpojuma sniedzēja pusē.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1090. Pasākuma ietvaros ieguldījumi tiks veikti visās pašvaldību teritorijās. Lielākā finansējuma daļa, īpaši aktivitātes „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” ietvaros, tiks ieguldīta ārpus Rīgas un Rīgas rajona teritorijas.

Makroekonomiskā stabilitāte

1091. Pasākums nav tieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Makroekonomiskā stabilitāte”.

Ilgtspējīga attīstība

1092. Pasākuma īstenošanas rezultātā pašvaldību teritorijā tiks veikti ēku energoefektivitāti un siltumnoturību paaugstinoši pasākumi dzīvojamā fondā, atjaunots un kvalitatīvi uzlabots sociālais dzīvojamais fonds.

1093. Pasākuma aktivitāšu īstenošana ietver energoresursu ietaupījumu un efektīvāku izmantošanu, kas savukārt samazina CO₂ emisijas, tādā veidā nodrošinot dabas resursu saprātīgu izmantošanu, kā arī apkārtējās vides kvalitātes uzlabošanu.

Vienādas iespējas

1094. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Pasākums paredz dzīves vides kvalitātes un pieejamības uzlabošanu visām sabiedrības grupām, īpaši vides pieejamības nodrošināšanu personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Informācijas sabiedrība

1095. Pasākums nav tieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Informācijas sabiedrība”.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1096. Pasākums ir netieši saistīts ar horizontālo prioritāti „Rīgas starptautiskā konkurētspēja”, ņemot vērā, ka atbalsts 3.4.4.1.aktivitātes ietvaros ir vērsts arī uz daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes pasākumiem Rīgas pašvaldības teritorijā.

Indikatīvās aktivitātes

1097. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.4.1.aktivitāte. Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1098. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Mājokļu energoefektivitātes paaugstināšana daudzdzīvokļu mājās, lai nodrošinātu dzīvojamā fonda ilgtspēju un energoresursu efektīvu izmantošanu. Aktivitāte paredz sniegt finansējumu energoefektivitātes pasākumiem, piemēram, siltumsistēmu izolācijai un renovācijai, ēku norobežojošo konstrukciju siltināšanai saskaņā ar veiktā energoaudita ieteikumiem, ēkas galveno daļu (jumta, fasādes, logu, durvju, trepju telpu, pagrabu, koridoru, ieejas un liftu) un tehnisko instalāciju (ūdensapgādes, notekūdeņu sistēmas, elektrības un ugunsdrošības instalācijas, ventilācijas un atkritumu sistēmas) atjaunošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1099. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Daudzdzīvokļu māju dzīvokļu īpašnieki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1100. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Aizdevumu fonds energoefektivitātes veicināšanai daudzdzīvokļu mājās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1101. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.4.4.2.aktivitāte. Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1102. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Palielināt pašvaldības sociālā dzīvojamā fonda energoefektivitāti, vienlaikus ceļot tā kvalitāti un ilgtspēju un nodrošinot sociāli mazaizsargāto personu grupas ar adekvātu mājokli. Aktivitāte paredz ēkas galveno daļu siltināšanu saskaņā ar energoaudita ieteikumiem – jumts, fasāde, logi, durvis, pagrabs, nodrošinot arī papildu atjaunošanas darbus - trepju telpas, koridori, ieejas, kā arī ēkas rekonstrukciju nemainot tās funkciju. Tāpat atjaunošanā tiks ietvertas ēkas tehniskās instalācijas – ūdens apgāde, notekūdeņu sistēmas, elektrības un ugunsdrošības instalācijas, ventilācijas un atkritumu sistēmas, utt.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1103. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Sociālo dzīvojamo māju dzīvokļu īrnieki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1104. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.5.prioritāte „Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana”

1105.KF finansēta prioritāte, kas vērsta uz videi draudzīgu attīstības priekšnoteikumu radīšanu, pilnveidojot vides un dabas aizsardzības infrastruktūru, kā arī paaugstinot energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu centralizētās siltumapgādes pakalpojumos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Prioritātes pamatojums

1106.Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 35: 3.5.prioritātes „Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Kvalitatīvi dabas resursi, t.sk., pazemes ūdeņu resursi - Kvalitatīva, ekoloģiski tīra, nepārblīvēta vide - Salīdzinoši augsts atjaunojamo energoresursu izmantošanas īpatsvars 	<ul style="list-style-type: none"> - Zema centralizēto ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamība un kvalitāte - Nepilnīgi nodrošināta atkritumu savākšana, nodalīšana un pārstrāde - Nepietiekoša sadzīves un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūra - Zemi energoefektivitātes rādītāji centralizētās siltumapgādes sistēmās - Neefektīvas un videi nedraudzīgas siltumenerģijas ražošanas tehnoloģijas - Nepietiekami izmantoti vietējie un alternatīvie energoresursi - Neatbilstoša infrastruktūra tūrisma slodzes mazināšanai Natura 2000 teritorijās
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Tīra vide un komunālo pakalpojumu kvalitāte palielina valsts teritorijas pievilcību dzīvei, uzņēmējdarbībai - Ekonomiskie ieguvumi no energoefektivitātes un koģenerācijas pasākumu īstenošanas - Valsts un privātās partnerības resursus izmantošana infrastruktūras uzlabošanai - Pieaug sabiedrības izpratne par atkritumu apsaimniekošanas nepieciešamību, t.sk., dalītu atkritumu 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekstensīva galvaspilsētas attīstība palielina slodzi uz vidi - Centralizētās siltumapgādes uzņēmumu ekonomiskā dzīvotspēja - Energoresursu cenu atšķirības, svārstības

vākšanu	
- Atjaunojamo un vietējo energoresursu potenciāls, kā arī energoapgādes dažādošanas risinājumi	

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1107. Lai uzlabotu valsts un tās atsevišķu teritorijas daļu pievilcību dzīvei un uzņēmējdarbībai, pilnvērtīgāk izmantotu dabas resursus komunālo pakalpojumu nodrošināšanai, izveidotu ekonomiski ilgspejīgākas un racionālākas ūdenssaimniecības, atkritumu saimniecības un siltumapgādes sistēmas, ir jānodrošina investīcijas vides, enerģijas ražošanas un apgādes infrastruktūrā.

Prioritātes mērķis

1108. Prioritātes mērķis ir veicināt valsts un atsevišķu tās teritorijas daļu pievilcību, sakārtojot apkārtējo vidi, kā arī uzlabojot infrastruktūru un pakalpojumus vides un siltumapgādes jomās, kas nepieciešami dzīves un uzņēmējdarbības vides kvalitātes paaugstināšanai attiecīgajās teritorijās, kā arī pakalpojumu sniedzēju ekonomiskās ilgtspējas nodrošināšanai.

Prioritātes pasākumi

1109. Prioritātē ietverti 2 pasākumi vides un enerģētikas jomās. Pasākuma „Vides aizsardzības infrastruktūra” ietvaros tiks atbalstīta liela mēroga vides infrastruktūras attīstība, tai skaitā, notekūdeņu savākšana un attīrīšana, ūdensapgādes pakalpojumu uzlabošana, sadzīves un bīstamo atkritumu apsaimniekošana, kā arī infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās un vides kontroles monitoringa sistēmas attīstība. Pasākuma „Enerģētika” ietvaros tiks sniegts atbalsts siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai visos tās posmos – ražošanā, pārvadē un sadalē, kurināmā konversijai ar mērķi izmantot atjaunojamos vai citus vietējos primāros enerģijas resursus, kā arī atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Sinergija

1110. Prioritātes sniegtais atbalsts ir papildinošs ERAF līdzfinansētajām aktivitātēm vides aizsardzības, dabas aizsardzības un energoefektivitātes jomās. Prioritāte ir saistīta arī ar Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai sniegto atbalstu enerģētikas jomai un Norvēģijas finanšu instrumentu institūciju sniegto atbalstu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Rādītāji

1111. Iznākuma rādītāji:

- Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti – 1,67 miljoni (mērķis 2009.gadā – 1,43 miljoni).
- Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti atkritumu apsaimniekošanas projekti – 2,19 miljoni (mērķis 2009.gadā – 1,3 miljoni).
- Vēja elektrostaciju un koģenerācijas staciju, kas izmanto atjaunojamos energoresursus, jauda - 77 MWel (mērķis 2009.gadā – 31 MWel).

1112. Rezultāta rādītāji:

- Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi - 68% (bāzes vērtība 2004.gadā – 44%, mērķis 2009.gadā – 59%).
- Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi - 64% (bāzes vērtība 2004.gadā – 9%, mērķis 2009.gadā – 56%).
- Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums – 1 dalītās atkritumu savākšanas punkts uz 500 iedzīvotājiem (bāzes vērtība 2004.gadā - 1 dalītās atkritumu savākšanas punkts uz 2000 iedzīvotājiem, mērķis 2009.gadā - 1 dalītās atkritumu savākšanas punkts uz 800 iedzīvotājiem).
- Ar atjaunojamo energoresursu saražotās elektroenerģijas īpatsvars – 2,5% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0,8%, mērķis 2009.gadā – 1%).

3.5.1. pasākums „Vides aizsardzības infrastruktūra”

Ievads

1113. Kvalitatīvas bāzes infrastruktūras, t.sk., ūdenssaimniecības un atkritumu (sadzīves un bīstamo) apsaimniekošanas infrastruktūras nodrošināšana visā valsts teritorijā ir priekšnoteikums labvēlīgas dzīves vides radīšanai, uzņēmējdarbības attīstībai, vides piesārņojuma samazināšanai, dabas un energoresursu racionālai izmantošanai. Ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas jomā ES politika un pamatmērķi ir definēti Sestajā vides rīcības programmā, kas pieņemta ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu Nr.1600/2002/EK. Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnēs ūdenssaimniecības (ūdensapgāde, notekūdeņu savākšana un attīrīšana) infrastruktūras attīstība un vides aizsardzības prasībām atbilstošas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide ir rīcības, kas paredzētas politikas mērķu sasniegšanai ūdens aizsardzības un atkritumu apsaimniekošanas jomā.

Pasākuma mērķis

1114. Pasākuma mērķis ir nodrošināt ES un Latvijas normatīvo aktu prasībām atbilstošus ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus, samazināt vides piesārņojumu, saglabāt bioloģisko daudzveidību, kā arī racionāli izmantot dabas resursus un energoresursus, informējot sabiedrību par vides kvalitātes izmaiņām un riskiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma pamatojums un apraksts

1115. Lielākajā daļā Latvijas apdzīvoto vietu netiek nodrošināti kvalitatīvi, vides aizsardzības prasībām atbilstoši ūdenssaimniecības (ūdensapgāde, notekūdeņu savākšana un attīrīšana) un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi.

1116. Ūdensapgādes tīklu sliktā tehniskā stāvokļa dēļ patērētāji ne vienmēr saņem tādas pašas kvalitātes ūdeni kā pēc ūdens sagatavošanas. Saskaņā ar 2005.gada SVA¹³⁷ monitoringa datiem patērētājiem piegādātā dzeramā ūdens kvalitāte pēc tās ķīmiskajiem rādītājiem vidēji 72,6% gadījumu neatbilda normām, savukārt pēc bioloģiskajiem rādītājiem – 3,4% gadījumu. Ar kvalitatīvu dzeramo ūdeni 2004.gadā tika nodrošināti ~46% Latvijas iedzīvotāju. Pilsētās ar iedzīvotāju skaitu no 10 000 līdz 100 000 centralizētie ūdensapgādes pakalpojumi vidēji pieejami 80% iedzīvotāju, bet pilsētās ar iedzīvotāju skaitu mazāku par 10 000 – 66%. Rīgā šo pakalpojumu pieejamība ir 92%, bet Daugavpilī – 80% iedzīvotāju. Ūdensapgādes tīklos ir arī lieli dzeramā ūdens zudumi. Noplūžu rezultātā ūdensapgādes tīklos tiek zaudēta apmēram trešā daļa iegūtā ūdens. Citās ES valstīs ūdensapgādes tīklos noplūžu apjoms ir dažāds, piemēram, Itālijā vidēji - 15%, Francijā - 30%, Čehijā - 33%. Līdz 2009.gadam, izmantojot pieejamos ES finanšu resursus, dzeramā ūdens sagatavošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām tiks nodrošināta 75% Latvijas iedzīvotāju pilsētās ar iedzīvotāju skaitu lielāku par 2000. Neskatoties uz to, ka palielinājies attīrīto notekūdeņu apjoma īpatsvars attiecībā pret kopējo savākto notekūdeņu apjomu, joprojām pilsētās un apdzīvotajās vietās netiek nodrošināta pilnībā atbilstoša notekūdeņu savākšana un attīrīšana. Centralizēto kanalizācijas pakalpojumu pieejamība pilsētās ir atšķirīga. Pilsētās ar iedzīvotāju skaitu no 10 000 līdz 100 000 centralizētie kanalizācijas pakalpojumi vidēji pieejami 74% iedzīvotāju, bet pilsētās ar iedzīvotāju skaitu mazāku par 10 000 – 60%. Rīgā un Daugavpilī šo pakalpojumu

¹³⁷ Sabiedrības veselības aģentūra.

pieejamība ir ~80% iedzīvotāju. Pilna atbilstība notekūdeņu attīrīšanā saskaņā ar direktīvu 91/271/EEC līdz 2009.gadam tiks nodrošināta 70% iedzīvotāju Latvijas pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir lielāks par 2000.

1117. Lai gan Latvijā ir uzlabojusies atkritumu apsaimniekošanas sistēma un pieaug sabiedrības izpratne par atkritumu samazināšanas nepieciešamību, tomēr radīto atkritumu apjoms gadu no gada turpina palielināties, kas rada nepieciešamību lielāku vērību pievērst atkritumu poligonu atbalsta infrastruktūras izveidei, t.sk., dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūrai, lai poligonos nenonāktu atkritumi, kas pēc būtības ir otrreizējās izejvielas. 2004.gadā tika saražoti ~ 1,137 miljoni t sadzīves atkritumu. Latvijā saražoto atkritumu daudzums veido aptuveni 360 kg/iedz. gadā, kas, salīdzinot ar ES-15 vidējo rādītāju – 540 kg/iedz. gadā, ir neliels, bet ar tendenci pieaugt. Savākšanas apjoms, neskaitot Rīgu, 50–60% apmērā ir zems, salīdzinot ar ES-15, kur tas ir 90–100%. Izmantojot pieejamos ES finanšu resursus 2000.–2006.gada finanšu plānošanas periodā, ieviešot reģionālās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas, tiks nodrošināti priekšnoteikumi ~94% Latvijas iedzīvotāju radītos sadzīves atkritumus apglabāt vides aizsardzības prasībām atbilstošos poligonos, un atkritumu apsaimniekošanas sistēmā tiks iesaistīti ~86% valsts iedzīvotāju. Līdztekus atkritumu apglabāšanas poligonu izveidei pastiprināta uzmanība jāpievērš atkritumu dalītajai vākšanai. Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2006.-2012.gadam, atkritumu apsaimniekošanas projektu ietvaros ir paredzēta arī atkritumu dalītās vākšanas sistēmas attīstība, kas ietver nepieciešamās infrastruktūras izveidi izlietotā iepakojuma, elektrisko un elektronisko iekārtu, bateriju un akumulatoru savākšanai, lai nodrošinātu ES un Latvijas normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi. Atbalstot dalītās atkritumu savākšanas sistēmas attīstību, mērķis ir samazināt apglabājamo atkritumu daudzumu un veicināt atkritumu pārstrādi – dabas resursu taupīšanu. Būtisku vides piesārņojumu rada vides aizsardzības prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves, kuras nepieciešams rekultivēt. Neskatoties uz ES fondu atbalstu izgāztuvju rekultivācijai 2000.–2006.gada plānošanas periodā, finansējums nepieciešams vēl ~20% no 1997.gadā identificēto atkritumu izgāztuvju rekultivācijai. Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu sadzīves atkritumu izgāztuves jārekultivē līdz 2012.gadam.
1118. Papildus bīstamo atkritumu poligona un bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izveidei ilgtspējīgas bīstamo, t.sk., medicīnas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas nodrošināšanai ir nepieciešams izveidot bīstamo atkritumu apsaimniekošanas atbalsta infrastruktūru, jāpildinveido esošie infrastruktūras objekti atbilstoši jaunajām likumdošanas prasībām. Turklāt ES normatīvie akti (direktīva 75/442/EK) paredz, ka dalībvalstīm jānodrošina integrēts atkritumu apglabāšanas iekārtu tīkls, ņemot vērā labākās pieejamās tehnoloģijas, kā arī nosaka, ka valstīm ir jāspēj nodrošināt nepieciešamo infrastruktūru atkritumu apsaimniekošanas jomā un jāveicina atkritumu apglabāšana pēc iespējas tuvāk to rašanās vietām. Adekvātas bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas trūkums kavē uzņēmumiem pilnībā realizēt ISO standartu prasībām atbilstošu vides pārvaldību.
1119. Nevienmērīga bāzes infrastruktūras attīstība un ierobežota sabiedrisko pakalpojumu pieejamība, vides piesārņojuma izplatība padara apdzīvotās vietas nepievilcīgas dzīvošanai un uzņēmējdarbībai. Minētie trūkumi vienlaicīgi kavē kvalitatīvu attīstības plānu izstrādi, jo daudzās teritorijās nav pietiekamas informācijas par esošo piesārņojumu, līdz ar to grūti plānot atbilstošu attīstību. Lai nodrošinātu kvalitatīvus, vides aizsardzības prasībām atbilstošus pakalpojumus, nepieciešamas investīcijas kā notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas un ūdensapgādes, tā arī sadzīves un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrā.
- 1119.¹ Latvijā patlaban ir 683 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (neskaitot īpaši aizsargājamus kokus), tai skaitā, 346 dabas pieminekļi, kas aizņem 783 tūkst. ha jeb 12,1% Latvijas sauszemes teritorijas, neskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu. Papildus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām augu un dzīvnieku sugu, kā arī biotopu aizsardzībai tiek

veidoti mikroliegumi. Latvijā, salīdzinot ar Rietumeiropas valstīm, ir sastopamas plašas relatīvi neskartas tādu ES prioritāro biotopu teritorijas kā augstie purvi, pelēkās kāpas, kāpu meži un citas, joprojām ir saglabājušās Eiropā retas putnu sugas – mazais ērglis, grieze, melnais stārķis. Pastāvīgais tūristu skaita pieaugums, īpaši pēc Latvijas iestāšanās ES, var nākotnē radīt būtisku ietekmi uz šādu sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1119.²Tūristu plūsmas novirzīšanai no jutīgām teritorijām uz īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) daļām ar lielāku vides ietilpību papildus nepieciešamas takas un laipas, skatu torņi un iekārtotas skatu vietas, norādes un informācijas zīmes, kā arī vienkārši iekārtoti stāvlaukumi un cita infrastruktūra, kas mazinātu tūristu negatīvo ietekmi uz ĪADT, tai skaitā, neradītu jaunas vides problēmas, piemēram, atkritumu jomā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1119.³Latvijas Republikā izveidotās monitoringa sistēmas sniedz pamatinformāciju par vides stāvokli valstī, un to aprīkojums nodrošina pilsētu gaisa monitoringu un daļēji pārrobežu gaisa pārnesu kontroli. Ūdens monitoringa nodrošina ūdenssaimniecības normatīvo aktu prasību īstenošanas daļēju kontroli. Pazemes ūdeņu monitoringa praktiski aprobežojas ar dzeramā ūdens izpēti un nesniedz informāciju par saimnieciskās darbības ietekmi uz pazemes ūdeņiem. Lauksaimniecības noteces monitoringa tiek veikts ļoti ierobežotā apjomā. Jūras monitoringa sakarā ar atbilstošu peldlīdzekļu trūkumu tiek veikts tikai piekrastes zonā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1119.⁴Lai veiktu monitoringu atbilstoši gaisa un ūdens struktūrdirektīvu un jūras stratēģijas prasībām, Latvijai ne tikai jāiepērk nepieciešamais aprīkojums, bet arī jāiegādājas programmnodrošinājums un jāapgūst laboratorijas metodes un jāapmāca speciālisti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1119.⁵Lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un vides kvalitātes uzlabošanu, sabiedrība un Latvijas valsts pārvaldes iestādes, ārvalstu un starptautiskās institūcijas jānodrošina ar savlaicīgu, mērķorientētu un patiesu informāciju par vides kvalitāti un dabas resursiem, kā arī par vides aizsardzības pasākumiem, to lietderību un efektivitāti, piemēram, par pasākumiem, kas nodrošina pazemes un virszemes ūdeņu aizsardzību. Saskaņā ar ūdens struktūrdirektīvas prasībām, izveidojot atbilstošu institucionālo struktūru upju baseinu apsaimniekošanas plānošanai, būs nepieciešami dati, tātad – atbilstoša monitoringa un kontroles sistēma. Arsēna, kadmija, dzīvsudraba, niķeļa, policiklisko ogleņūdeņražu daudzuma, kā arī cieto daļiņu (PM₁₀, PM_{2,5}) noteikšanai gaisā jāpildinveido novērojumu staciju tīkls. Gaisa kvalitātes stāvokļa attīstība ir jākontrolē, lai tā nekļūtu apdraudoša cilvēkam (īpaši tādām jutīgām sabiedrības grupām kā bērni un cilvēki, kas sirgst ar astmu un alerģijām), piemēram, cieto daļiņu PM₁₀ vidējā diennakts koncentrācija Rīgas centrā pēc pārkāpumu skaita vairāk nekā četras reizes pārsniedz veselības aizsardzības jomā noteiktās pieļaujamās robežvērtības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1119.⁶Sakarā ar Eiropas jūras aizsardzības stratēģijas īstenošanu Latvijai būs jānodrošina adekvāts jūras monitoringa, kura veikšanai ne tikai piekrastes un pārejas ūdeņos, bet arī visā ekonomiskajā zonā ir nepieciešami atbilstošas jūras spējas peldlīdzekļi. Turklāt aizvien pieaugošais naftas un bīstamo vielu transports Baltijas jūrā prasa izveidot gaisa kontroles sistēmu par kuģiem, kas šīs vielas transportē, ieskaitot no satelītiem un lidmašīnām veiktu avāriju un nelegālu izplūžu kontroli, kā to prasa Eiropas kopienas normatīvie akti par jūras piesārņošanas novēršanu, kontroli un vainīgo sodīšanu. Īpaši svarīgi ir nodrošināt arī noturīgo organisko piesārņotāju kontroli vidē, jo tie var nonākt barības ķēdēs un tieši ietekmēt zivju

resursus un pārtikas kvalitāti, bet tālākajā virzībā bioloģiskās daudzveidības stāvokli un cilvēku, jo īpaši bērnu un grūtnieču, veselību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1120. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir pašvaldību teritorijās, kurās tiek realizētas aktivitātes, dzīvojošie iedzīvotāji, esošie uzņēmumi un iestādes, t.sk., medicīnas iestādes, kā arī visi Latvijas iedzīvotāji kopumā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1121. Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam sabiedrisko pakalpojumu, t.sk., ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu attīstība izvirzīta par rīcības virzieniem, lai uzlabotu dzīves vides kvalitāti, palielinātu saimnieciskās darbības efektivitāti un veicinātu efektīvu un ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

1122. VSID sniegta situācijas analīze par ūdenssaimniecības infrastruktūru un pakalpojumiem, kā arī par atkritumu apsaimniekošanu. VSID norādīts, ka prioritārie virzieni investīciju politikas veidošanai vides aizsardzībā ir vides kvalitātes un iedzīvotāju dzīves uzlabošana, ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošana, ievērojot normatīvo aktu prasības, sadzīves un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas ilgtspējīgas sistēmas ieviešana. Tāpat VSID norādīts, ka prioritārie virzieni investīciju politikas veidošanai ir bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo dabas teritoriju saglabāšana, kā arī vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1123. Ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas jomā, kā arī bioloģiskās daudzveidības un vides monitoringa jomā Latvijai jānodrošina šādu ES direktīvu prasības:

- 1) Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem (saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2006.–2012.gadam noteiktajiem mērķiem līdz 2009.gadam 10–12 reģionālu vides aizsardzības prasībām atbilstošu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu izveide un līdz 2012.gadam vides aizsardzības prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivācija),
- 2) Direktīva 91/689/EEK (1991.gada 12.decembris) par bīstamajiem atkritumiem (grozījumi – Padomes direktīva 94/31/EK (1994.gada 27.jūnijs), ar ko groza direktīvu 91/689/EEK par bīstamajiem atkritumiem),
- 3) Direktīva 94/62/EK (1994.gada 20.decembris) par iepakojumu un izlietoto iepakojumu (grozījumi – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2004/12/EK (2004.gada 11.februāris)),
- 4) Direktīva 2002/96/EK (2003.gada 27.janvāris) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA),
- 5) Direktīva 2000/53/EK par nolietotiem transportlīdzekļiem,
- 6) Direktīvas 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu un direktīvas 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti prasību ieviešana līdz 2015.gadam (saskaņā ar Latvijas ES pievienošanās līgumu līdz 2008.gadam – pilsētās, kur iedzīvotāju skaits pārsniedz 100 000, līdz 2011.gadam – pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir no 10 000 līdz 100 000),
- 7) Direktīvas 2000/60/EK (Ūdens struktūrdirektīva), kas nosaka struktūru Eiropas Kopienas rīcībai ūdens aizsardzības politikas jomā, prasību ieviešana līdz 2015.gadam. Direktīva nosaka, ka ūdeņu aizsardzības pasākumi, efektivitāte un lietderība jākontrolē nevis administratīvajās, bet upju baseinu robežās. Latvijas teritorija ir iedalīta Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalos. Turklāt ūdens struktūrdirektīvas prasības attiecas arī uz piekrastes un pārejas ūdeņiem Baltijas jūrā un Rīgas līcī un pazemes ūdens objektiem,
- 8) Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību,

- 9) Direktīva 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību,
- 10) Direktīva 96/62/EK par apkārtējā gaisa kvalitātes novērtēšanu un pārvaldību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1124. Ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas jautājumu risināšana, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un vides monitoringa nodrošināšana kā prioritāte noteikta arī Latvijas nozīmīgākajos vides politikas dokumentos:

- 1) Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, 2002.,
- 2) Nacionālais vides politikas plāns (2004.–2008.),
- 3) Latvijas Ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija, 2001.,
- 4) Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns (2006.–2012.), 2005. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns (2006.–2012.) paredz ierobežot atkritumu rašanos un samazināt apglabājamo atkritumu daudzumu, veicinot to pārstrādi vai atkārtotu izmantošanu. Reģionālu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu ieviešanai izstrādāti 11 reģionālie sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plāni
- 5) Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, 1999.,
- 6) Vides monitoringa programma (apstiprināta 2006. gada 24. janvārī ar vides ministra rīkojumu Nr. 29).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1125. Svarīgākie Latvijas Republikas normatīvie akti:

- 1) Atkritumu apsaimniekošanas likums, 2002.,
- 2) Ūdens apsaimniekošanas likums, 2002.,
- 3) Iepakojuma likums, 2002.,
- 4) likums „Par nolietotiem transportlīdzekļiem” 2004.,
- 5) MK noteikumi Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”, 2002.,
- 6) MK noteikumi Nr. 235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”, 2003.

Iepriekšējais atbalsts

1126. No 2004.gada ūdenssaimniecības attīstībai aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 kopumā ieguldīts (piešķirts projektu īstenošanai) 168,01 milj. latu (239,05 milj. eiro), t.sk., no Kohēzijas fonda – 116,11 milj. latu (165,21 milj. eiro), no valsts pamatbudžeta – 19,92 milj. latu (28,34 milj. eiro), no pašvaldību budžeta un ūdenssaimniecības uzņēmumu līdzekļiem – 31,98 milj. latu (45,50 milj. eiro). Izmantojot šos līdzekļus, tiks īstenoti ūdenssaimniecības attīstības projekti 6 pilsētās (aptverot 42% Latvijas iedzīvotāju) un sagatavota nepieciešamā dokumentācija investīciju projektu īstenošanai 29 pilsētās. Investīcijas nepieciešams turpināt, lai nodrošinātu Latvijas iestāšanās ES līgumā noteikto saistību izpildi sabiedrisko pakalpojumu sfērā – dzeramā ūdens kvalitātes un notekūdeņu attīrīšanas jomā.

1127. No 2004.gada atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstībā kopumā ieguldīts (piešķirts projektu īstenošanai) 44,23 milj. latu (62,93 milj. eiro), t.sk., no Kohēzijas fonda un no ERAF – 31,43 milj. latu (44,72 milj. eiro), no valsts pamatbudžeta – 2,54 milj. latu (3,61 milj. eiro), no pašvaldību budžeta un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu līdzekļiem – 10,26 milj. latu (14,60 milj. eiro). Izmantojot šos līdzekļus, paredzēts uzbūvēt trīs reģionālos sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonus un atbalsta infrastruktūru, vienu bīstamo atkritumu apglabāšanas poligonu, rekultivēt 190 normatīvo aktu prasībām neatbilstošas izgāztuves. Nepieciešams turpināt ieguldīt investīcijas, lai nodrošinātu ES un Latvijas normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi, kas saistīta ar bioloģiski noārdāmo atkritumu apglabāšanas procentuālo samazinājumu, pārstrādājamo iepakojuma atkritumu procentuālo pieaugumu un

prasībām atkritumu apglabāšanai. Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas jomā 3 ārstniecības iestādēm piešķirts finansējums no valsts budžeta (Vides aizsardzības fonds) 0,176 miljonu eiro apmērā bīstamo atkritumu pārstrādes sistēmas izveidei.

- 1127.¹ Infrastruktūras izveidei Natura 2000 teritorijās no 2004.gada kopumā ieguldīti (piešķirti projektu īstenošanai) 3,16 milj. latu (4,50 milj. eiro), tai skaitā, no ERAF – 2,37 milj. latu (3,38 milj.eiro), no valsts pamatbudžeta un pašvaldību budžeta līdzekļiem – 0,79 milj. latu (1,12 milj. eiro). Izmantojot šos līdzekļus, tiek īstenoti infrastruktūras izveides projekti sešās Natura 2000 teritorijās. Investīcijas nepieciešams turpināt, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu atbilstošu aizsardzību, t.sk. antropogēnās slodzes samazināšanu Natura 2000 teritorijās un paaugstinātu sabiedrības informētības un izglītības līmeni par dabas aizsardzību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1127.² Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstībai no 2004.gada piešķirti 1,08 milj. latu (1,53 milj. eiro), tai skaitā, no ES Phare programmas 0,86 milj. latu (1,23 milj. eiro) un no valsts budžeta 0,21 milj. latu (0,30 milj. eiro). Projektā līdzekļi tiks ieguldīti aparatūras iegādē, kas nepieciešama paraugu sagatavošanai analīzēm gaisa kvalitātes, virszemes ūdeņu kvalitātes un notekūdeņu monitoringam, laboratorijas aprīkojuma modernizēšanā, kā arī informācijas sistēmas attīstībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1127.³ Ievērojami papildu līdzekļi nepieciešami monitoringa tīkla uzlabojumos, lai būtu iespējams veikt monitoringu atbilstoši Ūdens struktūrdirektīvā (60/2000/EK) un attiecīgajos Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajām prasībām (piemēram, 99 iekšzemes virszemes ūdeņu kvalitātes monitoringa punktu vietā turpmāk paredzēts veikt monitoringu 489 posteņos), tāpat jāiegulda ievērojami līdzekļi jaunu pazemes ūdeņu un hidroloģijas monitoringa staciju izbūvē un esošo remontā. Investīcijas nepieciešamas arī gaisa monitoringa sistēmas uzlabošanai – nepieciešams uzstādīt vairākas jaunas paraugu iegūšanas un to analīzes iekārtas, kā arī modernizēt vairākas monitoringa stacijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Sinergija

1128. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības pasākumi aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 papildinās pasākumus, ko paredzēts atbalstīt no Eiropas Reģionālās attīstības fonda apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000. Aktivitātes „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” ietvaros atbalstāmie pasākumi atkritumu dalītās vākšanas veicināšanai (dalītās vākšanas punkti, kompostēšanas laukumi, šķirošanas laukumi, pārkraušanas stacijas u.c.) tiks papildināti ar Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) pasākumu „Lauku saimniecību modernizācija” un „Lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”, kas paredz atbalstu ražošanas būvju jaunbūvei un jaunu iekārtu un tehnikas iegādei, t.sk., iepakojuma un ražošanas atkritumu pārstrādei un pirmapstrādei. Ar Norvēģijas finanšu instrumentu tiek plānots finansēt elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidi. Aktivitāti „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai papildina aktivitātes, ko atbalsta ELFLA ass „Vides un lauku ainavas uzlabošana” ietvaros – atbalsts vidi saudzējošu ražošanas metožu pielietošanai, Natura 2000 maksājumi, kas kompensē izmaksas un negūtos ienākumus, kas saistīti ar Putnu, biotopu un ūdens struktūrdirektīvas ieviešanu. Eiropas Zivsaimniecības fonds papildina aktivitāti „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, atbalstot pasākumus ūdens faunas un floras aizsardzībai un attīstībai – iekšzemes ūdensceļu atjaunošana, arī nārstošanas vietu un migrējošo sugu migrācijas ceļu atjaunošana, vides aizsardzība un uzlabošana zivsaimniecības jomā Natura 2000 ietvaros, kā arī pasākumus

zivsaimniecības zonu ilgtspējīgai attīstībai – dabas un arhitektūras mantojuma saglabāšana piekrastes ciemos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

1129. Vides infrastruktūras pieejamība un kvalitāte ietekmē uzņēmējdarbības veiksmīgu attīstību, atsevišķu teritoriju un valsts attīstību kopumā.

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1130. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks veicināta, nodrošinot vides aizsardzības bāzes infrastruktūru, kas ir priekšnoteikums dzīves kvalitātes uzlabošanai un uzņēmējdarbības attīstībai. Ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas projekti tiks īstenoti visā Latvijas teritorijā, ievērojot aktivitātes specifiku, t.i., finansējums tiks nodrošināts visu Latvijas teritorijā esošo aglomerāciju ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 (vērtēšanas kritērijs) ūdenssaimniecību sakārtošanai atbilstoši normatīvo aktu prasībām, savukārt atkritumu apsaimniekošanas projektiem tiks sniegts atbalsts saskaņā ar reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas plāniem (vērtēšanas kritērijs). Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo atkritumu izgāztuvju rekultivācijai paredzēta atšķirīga atbalsta likme Rīgā un pārējā Latvijas teritorijā.

Makroekonomiskā stabilitāte

1131. Nodrošinot kvalitatīvus ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus, kur, īstenojot investīciju projektus, ilgtermiņā plānota atbilstošo apsaimniekošanas organizāciju darbības efektivitātes palielināšana un stabila tarifu politika (specifiskais kritērijs), tiek veicināta makroekonomiskā stabilitāte. Tomēr, pakalpojumu tarifiem tuvinoties patiesajām izmaksām, ko prasa kvalitatīva pakalpojumu nodrošināšana, var padziļināties iedzīvotāju noslāņošanās, jo ienākumi ir ļoti atšķirīgi dažādām sociālajām grupām un reģionos.

Vienādas iespējas

1132. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Realizējot pasākumus, ieguvēji būs iedzīvotāji aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000, kā arī atbilstošo atkritumu apsaimniekošanas reģionu iedzīvotāji, kuriem būs pieejami kvalitatīvi ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi.

Ilgspējīga attīstība

1133. Ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzlabošana un attīstība un infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās tieši veicina ilgtspējīgu attīstību, jo vērsta uz dabas un energoresursu racionālu izmantošanu un vides piesārņojuma samazināšanu, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi un novēršot draudus iedzīvotāju veselībai (visas aktivitātes ir specifiskas aktivitātes attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Informācijas sabiedrība

1134. Realizējot ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības sakārtošanas projektus, iedzīvotājiem tiks nodrošināta pieeja informācijai par iespēju dalīti vākt atkritumus, lai samazinātu bioloģiski noārdāmu un otrreiz izmanotojamu atkritumu apjomu, kas tiek noglabāts izveidotajos vides aizsardzības prasībām atbilstošajos atkritumu poligonos, kā arī pieeju informācijai par kvalitatīva dzeramā ūdens piegādi un notekūdeņu attīrīšanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1135. Rīgā, kur ir intensīvāka ekonomiskā aktivitāte un augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija, tiks realizēta ūdenssaimniecības attīstības projekta IV kārtā, kas paredz ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanas un rekonstrukcijas darbus, kā arī NAI uzlabošanu. Realizējot pasākumu, kas nodrošina vides infrastruktūras uzlabošanu, tiek samazināti resursu zudumi, veicināta resursu efektīva izmantošana un nodrošināta kvalitatīva dzīves vide, kur ieguvēji ir gan pilsētas iedzīvotāji, gan viesi, gan tās teritorijā esošie uzņēmumi un organizācijas. Tāpat arī tiks veicināta pilsētas konkurētspēja Baltijas jūras reģionā un Eiropā.

Indikatīvās aktivitātes

1136. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.1.1.aktivitāte. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1137. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas kvalitātes uzlabošana un pakalpojumu pieejamības paplašināšana, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eutrofikāciju, sekmējot ūdens resursu un energoresursu racionālu izmantošanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1138. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldības teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji, esošās iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1139. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs – pašvaldības, pašvaldību iestādes un aģentūras, kā arī kapitālsabiedrības, kurām ar pašvaldību noslēgts līgums, kas nosaka ūdenssaimniecības sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas pienākuma būtību, ilgumu, pakalpojumu sniegšanas teritoriju, kompensācijas maksājumu aprēķināšanas nosacījumus u.c.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1140. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.1.2.aktivitāte. Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1141. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot ilgtspējīgu atkritumu, t.sk., bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, nodrošinot atkritumu apglabāšanu un apstrādi cilvēku veselībai un videi drošā veidā un samazinot negatīvo ietekmi uz vidi, ko rada atkritumi un vides aizsardzības prasībām neatbilstošās izgāztuves. Nodrošināt sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu pieejamību pilsētās 100% un lauku teritorijās 80% iedzīvotāju, kā arī atbalstīt atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūras attīstību, līdz ar to veicinot materiālu otrreizēju izmantošanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1142. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Atkritumu apsaimniekošanas reģiona iedzīvotāji, uzņēmumi un iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1143. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Pašvaldības, valsts iestādes, ārstniecības iestādes un kapitālsabiedrības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1143.¹ Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.1.3.aktivitāte. Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.² Indikatīvais aktivitātes mērķis: Saglabāt Latvijas dabas vides kvalitāti atbilstoši Eiropas Savienības direktīvu prasībām, valsts starptautiskajām saistībām un vietējām vajadzībām, novērst esošos un nākotnes draudus dabas vērtībām, vienlaikus nodrošinot maksimāli efektīvu resursu izlietojumu dabas vērtību saglabāšanā un atjaunošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.³ Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas, apmeklētāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.⁴ Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Dabas aizsardzības pārvalde, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas, pašvaldības, pašvaldību apvienības (sadarbības apvienības), valsts iestādes, komercsabiedrības. Finansējuma saņēmēja (ja iesniedzējs ir pašvaldība) administratīvajā teritorijā jāatrodas Natura 2000 teritorijai, kurai paredzēta infrastruktūras izveide. Ja finansējuma saņēmējs ir pašvaldību apvienība (sadarbības apvienība), tās sastāvā jābūt visām pašvaldībām, kuru teritorijā paredzēta Natura 2000 teritorijas infrastruktūras izveide. Ja finansējuma saņēmējs ir valsts iestādes vai komercsabiedrības, to kompetencē jābūt īpaši aizsargājamo teritoriju aizsardzībai un apsaimniekošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.⁵ Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.1.4.aktivitāte. Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.⁶ Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt atbildīgās institūcijas un sabiedrību ar savlaicīgu, mērķorientētu un patiesu informāciju par vides kvalitāti un dabas resursiem, kā arī par īstenoto vides aizsardzības pasākumu lietderību un efektivitāti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.⁷ Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Vides monitoringa un kontroles iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1143.⁸ Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, Valsts vides dienests.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Valsts atbalsts

1144. Pasākuma ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts. Jebkuram sabiedriskā sektora atbalstam šīs programmas ietvaros jābūt saskaņā ar procedurālām un materiālām valsts atbalsta tiesību normām, kādas ir spēkā brīdī, kad minētais sabiedriskā sektora atbalsts tiek piešķirts.

Lielie projekti¹³⁸

Jūrmalas ūdenssaimniecības attīstība

1145. Jūrmalas pilsētā 2004.gadā uzsākta ūdenssaimniecības attīstības projekta I kārtas būvdarbu realizācija. Lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību vides prasībām ūdenssaimniecības sektorā, tiks realizēta projekta II kārtā. Paredzams, ka šajā projektā tiks paplašināti ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību maksimālam skaitam pilsētas iedzīvotāju, kā arī rekonstruēti esošie tīkli. Tiks sakārtotas un modernizētas dzeramā ūdens sagatavošanas stacijas un ūdens rezervuāri.

Rīgas ūdenssaimniecības attīstība

1146. Rīgas ūdenssaimniecības attīstības ietvaros ir jau realizēta projekta I kārtā, kad tika izbūvētas NAI un dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas. 2003.gadā uzsākta projekta II kārtā, kuras ietvaros tiek palielināta dzeramā ūdens kvalitātes prasībām atbilstoša pazemes ūdeņu ieguve, kā arī paplašināti ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli un sakārtota notekūdeņu dūņu apstrāde un uzglabāšana. 2005.gadā apstiprināts finansējums projekta III kārtai, kas paredz ievērojamus ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanas un rekonstrukcijas darbus. Lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību vides prasībām ūdenssaimniecības sektorā, sākot ar 2007.gadu, tiks realizēta projekta IV kārtā, kas paredz ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanas un rekonstrukcijas darbus, t.sk., Bolderājas, Katlakalna un Mārupes rajonos nepieciešamos uzlabojumus NAI, kā arī citu ūdenssaimniecības sistēmas elementu rekonstrukciju un izbūvi.

Jelgavas ūdenssaimniecības attīstība, II kārtā

1147. Ūdenssaimniecības attīstības projekta I kārtas ietvaros ir izbūvētas jaunas NAI, veikta ūdensvada un kanalizācijas tīklu rekonstrukcija un paplašināšana, rekonstruētas kanalizācijas sūkņu stacijas. Projekta II kārtas ietvaros plānota ūdens ņemšanas vietas Teteles ūdensgūtnē rekonstrukcija, jaunas dzeramā ūdens sagatavošanas stacijas un 2. pacēluma sūkņu stacijas izbūve, kā arī jauna maģistrālā ūdensvada izbūve un esošo ūdensvada un kanalizācijas tīklu rekonstrukcija un paplašināšana.

Ventspils ūdenssaimniecības attīstība, III kārtā

1148. Ventspils ūdenssaimniecības attīstības ietvaros ir jau realizēta projekta I kārtā, kad tika izbūvētas NAI un dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas. 2004.gada beigās apstiprināts finansējums projekta II kārtai, kuras ietvaros tiks palielināts pieslēguma līmenis centralizētās dzeramā ūdensapgādes un centralizētās kanalizācijas sistēmām, kā arī daļēji rekonstruēti esošie cauruļvadi. Lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību vides prasībām ūdenssaimniecības sektorā, 2007.gadā paredzēts uzsākt projekta III kārtas sagatavošanu, lai līdz 2011.gadam nodrošinātu ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus vismaz 95% pilsētas iedzīvotāju. Projektā paredzēts iekļaut galvenokārt ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanas un rekonstrukcijas darbus, kā arī citas aktivitātes, kas tiks noteiktas projekta sagatavošanas gaitā.

¹³⁸ Lielo projektu saraksts ir indikatīvs. Lielā projekta iekļaušana DP nenozīmē tā apstiprināšanu.

3.5.2. pasākums „Energētika”

Ievads

1149. Energijas pietiekamība valsts ekonomiskajai attīstībai un dzīves kvalitātes nodrošināšanai ir valsts drošības jautājums. Energētikas jomas attīstība ir nepieciešama, lai nodrošinātu līdzsvarotu, kvalitatīvu, drošu un ilgtspējīgu tautsaimniecības un iedzīvotāju apgādi ar enerģiju. Investīcijas enerģētikas infrastruktūrā būtiski uzlabotu enerģijas pieejamību patērētājiem, sniegto pakalpojumu pārklājumu, kvalitāti, izmaksu efektivitāti un ilgtspējību, samazinātu enerģētikas ietekmi uz vidi un klimata pārmaiņām, samazinātu Latvijas enerģētikas atkarību no primāro energoresursu piegādēm ārpus ES. Papildus tam svarīgs faktors enerģijas ražošanā ir drošība. Lai būtiski samazinātu dambju pārrāvuma riskus un iespējamus neatgriezeniskos zaudējumus, kas varētu tikt nodarīti cilvēkiem, apkārtējai videi un infrastruktūrai, nepieciešams paaugstināt Pļaviņu HES aizsprosta drošību. Energētikas sektora attīstīšana un uzlabošana ir noteikta Kopienas stratēģiskajās pamatnostādņēs, Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā un Nacionālajā attīstības plānā.

Pasākuma mērķis

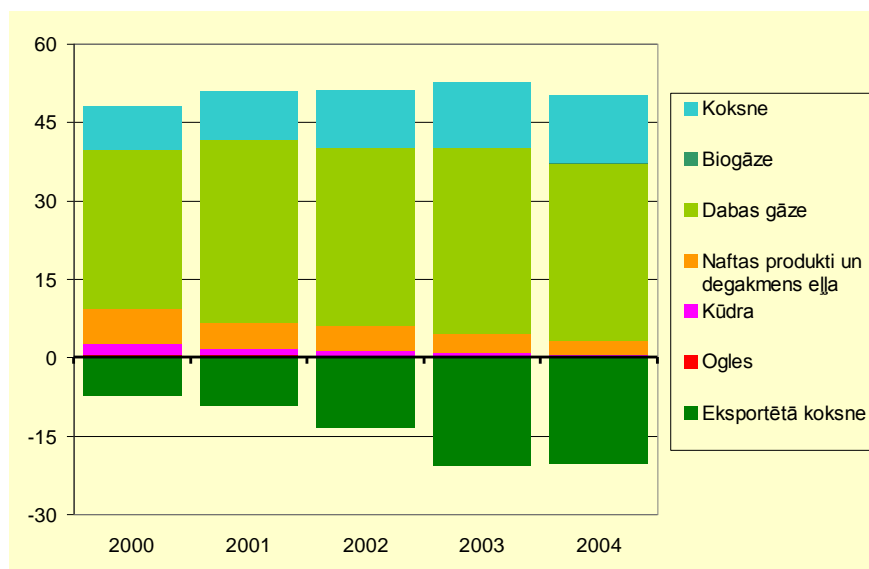
1150. Pasākums ir vērsts uz Eiropas Savienības un Latvijas energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu izmantošanas un energoapgādes drošuma paaugstināšanas politikās noteikto mērķu sasniegšanu.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1151. Energētikas jomā galvenās problēmas ir liela atkarība no importētā kurināmā (dabasgāzes), siltumapgādes decentralizācija, siltumapgādes sistēmu sliktais tehniskais stāvoklis un zemā energoefektivitāte pie siltumenerģijas patērētājiem. Siltumapgādei raksturīgais lēnais kapitāla apgrozījuma ātrums un nepieciešamo investīciju lielais apjoms ir problēmas cēlonis siltumapgādes uzņēmumu sistēmu sliktajam tehniskajam stāvoklim un zemajai energoefektivitātei. Līdztekus nepieciešamībai ieviest ES normatīvajos aktos noteiktās prasības un mērķus attiecībā uz vides aizsardzību svarīgi ir panākt, lai investīcijas enerģētikas attīstībā ne tikai palielinātu atsevišķu valsts teritorijas daļu ekonomisko pievilcību investoriem un apmeklētājiem, bet arī garantētu nepieciešamās dzīves kvalitātes prasības tās iedzīvotājiem.

1152. Primāro resursu pašnodrošinājums 2004.gadā bija 36%, un turpmāk tas var vēl samazināties. Eiropas Savienībā (ES-15) šis rādītājs 2003.gadā bija 48,2%. Pārveidojot Rīgas TEC-1 un TEC-2 uz vienu kurināmā veidu – dabas gāzi, tiek ierobežoti importēto resursu piegāžu dažādošanas ceļi un palielināta finansiālā atkarība no viena piegādes avota. Dabas gāzes vēl plašākai izmantošanai var būt nopietnas finansiālas sekas. Šo risku mazināšanai gan komersantiem, gan valstij kopumā vēlama tāda primāro resursu struktūra, kura mazinātu cenu izmaiņu riskus. Dabas gāzes izmantošana turpina palielināties arī centralizētā siltuma apgādes sistēmās. Lai gan Latvijā ir ievērojams atjaunojamo un vietējo resursu potenciāls, tas augošas ekonomikas apstākļos nevar pilnībā aizstāt enerģijas importu.

1153. Galvenais šķērslis atjaunojamo resursu izmantošanā ir tas, ka vairumā gadījumu no tiem ražotās enerģijas cena ir augstāka nekā no fosilajiem kurināmā veidiem iegūtajai enerģijai. Arī enerģijas pārveidošanas tehnoloģijas ir kapitālietilpīgas, un ne vienmēr komersantiem ir pieejami finansiālie resursi to iegādei. Tomēr vienlaikus noris aktīvs atjaunojamo enerģijas resursu (koksnes) eksports. Primāro enerģijas resursu izmantošanas apjomi enerģijas pārveidošanas sektorā (elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana) un to salīdzinājums ar enerģētiskās koksnes eksportu parādīti attēlā.

Attēls Nr. 21: Primāro enerģijas resursu izmantošana pārveidošanas sektorā un enerģētiskās koksnes eksports, PJ¹³⁹

1154. Latvijas centralizētās siltumapgādes sistēmas enerģijas¹⁴⁰ ražošanas vidējā efektivitāte ir 68,2%¹⁴¹. Ņemot vērā faktu, ka modernos dabas gāzes un šķidrā kurināmā siltumavotos efektivitāte pārsniedz 90%, bet cietā kurināmā – 80%, var secināt, ka pastāv potenciāls efektivitātes paaugstināšanai.
1155. Saskaņā ar statistiku vidējie zudumi siltumtīklos ir 18%¹⁴², bet atsevišķās siltumapgādes sistēmās - 20-30%. Pašlaik no aptuveni 1700 km Latvijas centralizētās siltumapgādes sistēmu siltumtīkliem tikai 19%¹⁴³ ir nomainīti.
1156. Minētie siltumapgādes efektivitāti raksturojošie indikatori ir vērtējami kā nepieņemami zemi un liecina par ievērojamu energoefektivitātes potenciālu siltumapgādē, salīdzinot ar labākās prakses piemēriem Eiropas valstīs (ES-15) ar attīstītu centralizēto siltumapgādi – vidējā ražošanas efektivitāte - 85-90%, zudumi siltumtīklos - 10-14%¹⁴⁴.
1157. Enerģijas izmantošanas zemo efektivitāti Latvijā salīdzinājumā ar attīstītajām valstīm raksturo divi energoefektivitātes indikatori: enerģijas intensitātes rādītājs un īpatnējais elektroenerģijas patēriņš uz IKP vienību. Šo indikatoru lielumi uzskatāmi parādīti attēlā zemāk.

¹³⁹ Sagatavots pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

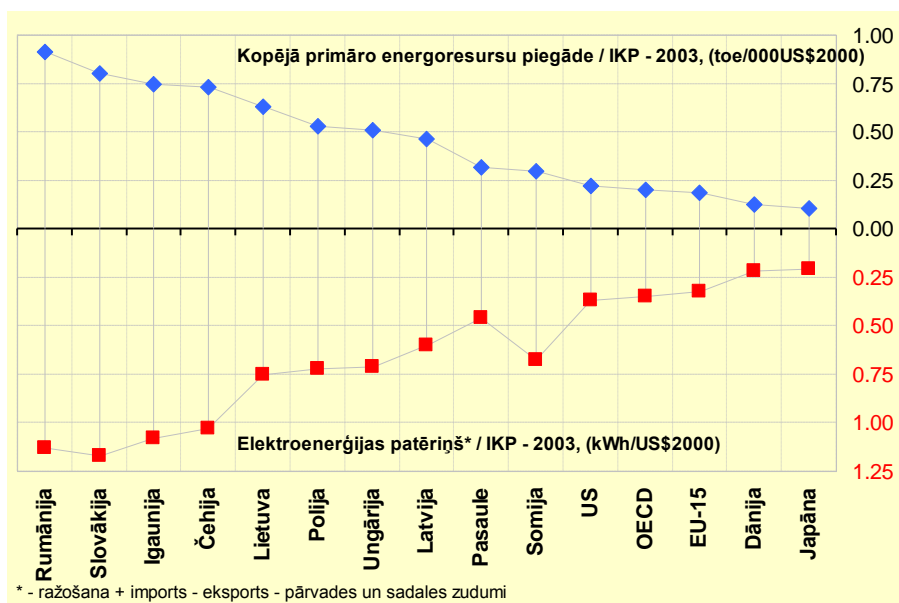
¹⁴⁰ Siltumenerģija un saražotā elektroenerģija koģenerācijas stacijās.

¹⁴¹ Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

¹⁴² Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

¹⁴³ Pēc Latvijas siltumuzņēmumu asociācijas datiem.

¹⁴⁴ Eiropas siltumuzņēmumu asociācijas Euro Heat & Power dati.

Attēls Nr. 22: Enerģijas intensitātes rādītāji 2003.gadā, toe/1000USD un īpatnējā elektroenerģijas patēriņa rādītāji 2003.gadā, kWh/USD¹⁴⁵

1158. Latvijā pastāv vēl pietiekami liels potenciāls enerģijas ražošanai visefektīvākajā ciklā – koģenerācijā. Vismazāk šis potenciāls ir apgūts vidējās un nelielās pilsētās, kur nav pieejama dabas gāze. Aprēķināts¹⁴⁶, ka Latvijā, izmantojot esošo siltumslodžu potenciālu centralizētajā siltumapgādē un rūpniecībā, iespējams uzstādīt koksnes koģenerācijas iekārtas ar elektrisko jaudu līdz 52 MW, kurās būtu iespējams saražot 200-300 tūkstošus MWh elektroenerģijas atkarībā no darbības režīma, bet, analizējot līdzšinējo koģenerācijas tehnoloģiju ieviešanu, var secināt, ka valsts atbalsta instrumenti (obligātais iepirkums par fiksētu elektroenerģijas iepirkuma cenu) nav pietiekami atjaunojamo enerģijas resursu (cietās biomasas) plašākai izmantošanai koģenerācijā.
1159. Lai atbalstītu atjaunojamo energoresursu izmantošanu, ir jāizmanto arī vēja resursu potenciāls elektroenerģijas ražošanā. Ilgs ieguldījumu atmaksāšanās laiks un salīdzinoši augstās elektrības ražošanas izmaksas ir iemesli, kādēļ elektrības ražošanai vēja elektrostacijās ir nepieciešams finansiāls atbalsts.
1160. Pļaviņu hidroelektrostacija ir lielākā hidroelektrostacija Latvijā. Pļaviņu hidroelektrostacija pēc līmeņu starpības pa un pret straumi ir viena no lielākajām hidroelektrostacijām pasaulē, kas uzbūvēta uz mīkstām morēnu gruntīm (smilšmāls – mālsmilts). Būves atrašanās uz ģeoloģiski un hidroloģiski sarežģītās grunts pamatnes ekspluatācijas periodā ir radījusi virkni problēmu hidrotehnisko būvju drošuma jautājumā. Tādēļ elektroenerģijas ražošanas drošība Pļaviņu hidroelektrostacijā ir būtiski jāpaaugstina. Rezerves pārgāzņu izbūves projekts nav ieņēmumus nesošs, savukārt tas būtiski palielina aizsprostu hidrotehnisko būvju drošību, tādēļ tam ir nepieciešams finansiāls atbalsts.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1161. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir licencēti sabiedriskā pakalpojuma sniedzēji – centralizētās siltumapgādes un elektroenerģijas komersanti neatkarīgi no to īpašuma formas un pašvaldību institūcijas, kas nodarbojas ar sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu,

¹⁴⁵ Starptautiskās enerģētikas aģentūras dati.

¹⁴⁶ Potenciālā projektu saraksta sagatavošana gaisa kvalitātes uzlabošanai un indikatīvo finanšu apjomu noteikšana nākošajam plānošanas periodam iekļaušanai nacionālajā attīstības plānā, LR Vides ministrija, 2005.

siltumenerģijas un elektrības lietotāji. Tāpat 3.5.2.4.aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts ir cilvēki, pašvaldības un komersanti, kas atrodas tajās teritorijās, kuras apdraud aizsprostu pārrāvuma riski lejpus Daugavas HES kaskādes aizsprostiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1162. Pasākums sekmē VSID stratēģijas tematiskās ass „Publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai” noteikto uzdevumu sasniegšanu:

- būtiski uzlabot sniegto pakalpojumu pārklājumu, kvalitāti, izmaksu efektivitāti un ilgtspējību,
- palielināt atsevišķu valsts teritorijas daļu ekonomisko pievilcību investoriem un apmeklētājiem, kā arī garantēt dzīves kvalitāti tās iedzīvotājiem,
- nodrošināt, ka infrastruktūras kapacitāte, kvalitāte un drošības līmenis pieaug proporcionāli pieprasījumam, ko rada ekonomikas izaugsme.

1163. Pasākumā risināmās problēmas un izvēlētie risinājumi atbilst uzstādījumiem šādos ES dokumentos:

- Eiropas Komisijas 2005.gadā apstiprinātā Zaļā Grāmata par energoefektivitāti,
- Eiropas Komisijas 2005.gadā apstiprinātais Biomasas rīcības plāns,
- Eiropas Komisijas 2006.gada martā apstiprinātā Zaļā Grāmata par konkurējošu, drošu un ilgtspējīgu enerģētikas politiku Eiropai (paredzēts pieņemt 2006.gada 1.pusē),
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2001/77/EK (27.09.2001.) par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu iekšējā elektrības tirgū, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus,
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2004/8/EK (11.02.2004.) par koģenerāciju, kas balstīta uz pamatotu siltumenerģijas pieprasījumu iekšējā enerģijas tirgū un kas groza direktīvu 92/42/EEK,
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/91/EK (16.12.2002.) par ēku energoefektivitāti.

1164. Pasākuma risināmās problēmas un izvēlētie risinājumi atbilst uzstādījumiem šādos Latvijas dokumentos:

- Latvijas Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007.-2016.gadam, atbalstītas MK 01.08.2006.,
- Atjaunojamo energoresursu izmantošanas pamatnostādnes 2006.-2013.gadam, atbalstītas MK 31.10.2006.,
- Enerģētikas likums,
- Elektroenerģijas tirgus likums.

1165. VSID enerģētikas virziens atbilst šādiem Nacionālā attīstības plāna stratēģijas virzieniem un apakšvirzieniem - Dabas un enerģētisko resursu ilgtspējīga un efektīva izmantošana, Publisko pakalpojumu (ūdensapgāde, atkritumu apsaimniekošana, siltumapgāde u.c.) attīstība, Saprātīgi izmantota un saglabāta dabas vide.

Iepriekšējais atbalsts

1166. 2004.-2006.gada plānošanas periodā atbalsts enerģētikas jomā no struktūrfondiem tiek sniegts atklātā konkursa „Siltumapgādes sistēmu modernizācija atbilstoši vides prasībām un energoefektivitātes paaugstināšana gan siltumapgādes sistēmas ražošanas un sadales pusē, gan gala patērētāja pusē” un nacionālās programmas „Siltumapgādes sistēmu uzlabošana, samazinot sēra saturu kurināmajā” ietvaros.

1167. Atbalsts atklāta konkursa ietvaros tiek sniegts energoefektivitātes paaugstināšanas projektiem, ietverot energoaudita veikšanu un projektā paredzēto pasākumu īstenošanu. Tiek atbalstīti pasākumi siltuma avotos/ražošanā, siltumenerģijas pārvades un sadales sistēmās, kā arī pasākumi siltumenerģijas zudumu samazināšanai un iekšējo siltumapgādes sistēmu energoefektivitātes paaugstināšanai sabiedriskā sektora lietotājiem. Tāpat tiek atbalstīti kurināmā konversijas projekti ar mērķi samazināt enerģijas ražošanas ietekmi uz vidi un projekti enerģijas ražošanai koģenerācijas procesā. Pieejamais ERAF līdzfinansējums šajā aktivitātē ir 8,3 miljoni LVL (11,81 miljoni EUR). Virkne publiskā sektora enerģētikas projektu tiek kreditēti arī no EIB un ERAB.
1168. Nacionālās programmas ietvaros atbalsts tiek sniegts pašvaldībām, kurās tiek izmantots kurināmais ar augstu sēra saturu, lai pārietu uz citu kurināmā veidu, jo, stājoties spēkā MK 02.03.2004. noteikumiem Nr.125 "Par sēra satura ierobežošanu noteiktiem šķidrās degvielas veidiem", ar 2004.gada 1.maiju nav atļauta kurināmā ar augstu sēra saturu izmantošana. Pieejamais ERAF līdzfinansējums šajā aktivitātē ir 3,29 miljoni LVL (4,69 miljoni EUR).
1169. 2006.gadā Latvijas valdība piešķir valsts budžeta finansējumu pasākumiem siltuma avotos/ražošanā, siltumenerģijas pārvades un sadales sistēmās, kā arī pasākumiem siltumenerģijas zudumu samazināšanai un iekšējo siltumapgādes sistēmu energoefektivitātes paaugstināšanai sabiedriskā sektora lietotājiem – 7 miljoni LVL (9,96 miljoni EUR). Arī 2007.gadā ir plānots valsts budžeta atbalsts pasākumiem siltuma avotos/ražošanā, siltumenerģijas pārvades un sadales sistēmās, kā arī pasākumiem siltumenerģijas zudumu samazināšanai un iekšējo siltumapgādes sistēmu energoefektivitātes paaugstināšanai sabiedriskā sektora lietotājiem – 5 miljoni LVL (7,11 miljoni EUR).

Sinerģija

1170. Pasākuma īstenošana pamatā ir saistīta ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākuma „Vide” īstenošanu, jo energoefektivitātes paaugstināšana gan pie lietotāja, gan energoapgādes komersanta sistēmās samazina patērēto kurināmā daudzumu un tam tieši proporcionāli arī enerģijas ražošanas kaitīgo ietekmi uz vidi. Atjaunojamo energoresursu plašāka izmantošana savukārt samazina enerģijas ražošanas ietekmi uz klimata pārmaiņām. Enerģētikas pasākuma īstenošana sekmēs arī VSID stratēģijas tematiskās ass „Konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku” ieviešanu, jo tiks paaugstināts energoapgādes drošums un pieejamība iedzīvotājiem un tautsaimniecībai. Savukārt pasākumi, kas vērsti uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu sekmēs DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” mērķu sasniegšanu.
1171. Līdztekus minētajām DP enerģētikas pasākumi labvēlīgi ietekmēs lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares, kurām ir cieša saistība ar atjaunojamo energoresursu ražošanu un piegādi, jo, paaugstinot elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas apjomus no atjaunojamo energoresursu, kā arī biodegvielas izmantošanu, tiks panākts augsts atjaunojamo energoresursu izmantošanas līmenis.
1172. Pasākums ir papildinošs ar ELFLA atbalstīto pasākumu „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem”, kura paredzēts atbalsts enerģijas ražošanai no lauksaimniecības un mežsaimniecības izcelsmes biomasas. ELFLA atbalstītās aktivitātes un KF atbalstītās aktivitātes nepārklāšanos nodrošinās atšķirīgie atbalsta saņēmēji, t.i., juridiskas vai fiziskas personas, kas ražo EK Dībināšanas līguma I pielikumā minēto lauksaimniecības produkciju, vai atbilstīga lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība (ELFLA gadījumā) un atšķirīgie energoresursu veidi – tikai lauksaimniecības un mežsaimniecības izcelsmes biomasas (ELFLA gadījumā).

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

1173. Efektīva un droša energoapgāde un enerģijas pieejamība ietekmē uzņēmējdarbības veiksmīgu attīstību, cilvēku labklājību, atsevišķu teritoriju un valsts attīstību kopumā.

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1174. Pasākuma ietvaros ieguldījumus var veikt visā Latvijas teritorijā. Sekmējot biomasas izmantošanu enerģijas ražošanā, tiks radītas papildu darba vietas lauku rajonos, pieaugs nodokļu ieņēmumi attiecīgo pašvaldību budžetā.

Makroekonomiskā stabilitāte

1175. Īstenojot plānotos investīciju projektus energoapgādes infrastruktūrā, stabilizēsies enerģijas cenas attiecīgajā teritorijā, paaugstināsies gan enerģijas lietotāju, gan energoapgādes komersantu darbības efektivitāte un stabilitāte, kas ilgtermiņā veicinās makroekonomisko stabilitāti.

Vienādas iespējas

1176. Saistībā ar horizontālo prioritāti „Vienādas iespējas” pasākuma ietvaros tieša saikne nav paredzēta.

Ilgspējīga attīstība

1177. Energoapgādes infrastruktūras uzlabošana un attīstība tieši veicina ilgtspējīgu attīstību, jo vērsta uz energoresursu racionālu izmantošanu un vides piesārņojuma samazināšanu un nodrošina dzīves vides kvalitātes paaugstināšanos.

Informācijas sabiedrība

1178. Saistībā ar horizontālo prioritāti „Informācijas sabiedrība” pasākuma ietvaros tieša saikne nav paredzēta, taču pasākuma mērķa sasniegšana veicinās dzīves vides kvalitātes uzlabošanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1179. Rīgas reģiona attīstību un tā konkurētspējas līmeņa celšanu Baltijas jūras reģiona līmenī nav plānots atsevišķi izdalīt.

Indikatīvās aktivitātes

1180. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.2.1.aktivitāte. Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1181. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Būtiski paaugstināt siltumenerģijas ražošanas efektivitāti, samazināt siltumenerģijas zudumus pārvades un sadales sistēmās, un sekmēt importēto fosilo kurināmā veidu aizvietošanu ar atjaunojamajiem vai cita veida vietējiem kurināmajiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1182. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Siltumenerģijas lietotāji, pašvaldības, komersanti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1183. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Komersanti, pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1184. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.2.2.aktivitāte. Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1185. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Būtiski paaugstināt elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas apjomus no atjaunojamajiem energoresursiem, tādējādi mazinot Latvijas atkarību no primāro enerģijas resursu importa.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1186. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Siltumenerģijas un elektrības lietotāji, pašvaldības, komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
1187. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Komersanti, pašvaldību komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
1188. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.2.3.aktivitāte. Vēja elektrostaciju attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1189. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt elektroenerģijas ražošanas apjomus no vēja resursiem, dažādot primāro enerģijas resursu piegādes un paaugstināt elektroenerģijas pašnodrošinājumu, tādējādi mazinot Latvijas atkarību no primāro enerģijas resursu importa.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1190. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Elektrības lietotāji, pašvaldības, komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
1191. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Licencēti sabiedriskā pakalpojuma sniedzēji elektroenerģijas ražošanā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
1192. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.5.2.4.aktivitāte. Daugavas hidroelektrostaciju aizsprostu pārgāžņu rekonstrukcija.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1193. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Īstenot Daugavas HES kaskādes aizsprostu drošības paaugstināšanas projektu, tādējādi būtiski samazināt aizsprostu pārrāvuma riskus un iespējamās neatgriezeniskos zaudējumus, kas varētu tikt nodarīti cilvēkiem, apkārtējai videi un infrastruktūrai, it īpaši valsts galvaspilsētai Rīgai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
1194. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Cilvēki apdraudētajās teritorijās, pašvaldības, komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)
1195. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: AS „Latvenergo”.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Valsts atbalsts

1196. Pasākuma ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts. Jebkuram sabiedriskā sektora atbalstam šīs programmas ietvaros jābūt saskaņā ar procedurālām un materiālām valsts atbalsta tiesību normām, kādas ir spēkā brīdī, kad minētais sabiedriskā sektora atbalsts tiek piešķirts.

Lielie projekti¹⁴⁷

Pļaviņu HES rezerves pārgāžņu izveide

1197. Projekts paredz izbūvēt rezerves pārgāznes Pļaviņu HES aizsprostā, lai mazinātu aizsprostu pārrāvuma riskus. Rezerves pārgāznē tiks izbūvēti sekojoši elementi – pievadkanāls, aizsprosts ar četriem segmenta aizvāriem, straujteka, krītaka un pēcjosla. Rezerves pārgāzne būs būve, kas atradīsies pietiekamā attālumā no esošās pārgāznes un hidroelektrostacijas būves, lai tās varētu darboties neatkarīgi viena no otras. Ņemot vērā problēmas, kas saistītas ar esošo hidroelektrostacijas būvi un tās pamatni, ir svarīgi, lai rezerves pārgāzni var darbināt arī gadījumā, ja hidroelektrostacijas būves būtu nopietni apdraudētas.

¹⁴⁷ Lielo projektu saraksts ir indikatīvs. Lielā projekta iekļaušana DP nenozīmē tā apstiprināšanu.

3.6.prioritāte „Policentriska attīstība”

1198. Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansēta teritoriāla prioritāte, kas vērsta uz pilsētu kā reģionu attīstības dzinējspēku potenciāla nostiprināšanu, kā arī funkcionālo saišu veidošanos ar apkārtējām teritorijām saskaņā ar integrēto pieeju pilsētu attīstībai, tādā veidā sekmējot valsts policentrisku attīstību.

Prioritātes pamatojums

1199. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt šādas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 36: 3.6.prioritātes „Policentriska attīstība” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Vienmērīgs pilsētu izvietojums - Vienmērīgs transporta infrastruktūras izvietojums - Republikas pilsētu atrašanās primāro transporta koridoru tuvumā 	<ul style="list-style-type: none"> - Pastāv izteiktas negatīvās sociāli ekonomiskās attīstības atšķirības starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju, kā arī starp plānošanas reģioniem - Pastāv būtiskas atšķirības pakalpojumu pieejamības ziņā - Cilvēkresursu aizplūšana no zemākas nozīmes attīstības centriem uz lielajām pilsētām, ārzemēm - Nepietiekošas darbaspēka iekšējās mobilitātes iespējas - Novecojusi un nepietiekama transporta infrastruktūra - Nepietiekoša administratīvā un vadības kapacitāte pilsētās
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Pilsētu izaugsmes resursu izmantošana sociāli ekonomiskās attīstības sekmēšanai, novēršot pārapdzīvotību un uzņēmējdarbības koncentrēšanos galvaspilsētā Rīgā un tās apkārtējā teritorijā - Integrēta teritoriju attīstība - Pilsētu – lauku sadarbība 	<ul style="list-style-type: none"> - Rīgas iekšējo atšķirību un degradēto teritoriju platību palielināšanās - Sociāli ekonomisko attīstības atšķirību starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju pieaugums vai nesamazināšanās - Nepietiekama investīciju koordinācija un savstarpējā papildinātība, kas nenodrošina investīciju atdevi - Izteikta centra - perifērijas dalījuma saglabāšanās.

Prioritātes mērķis

1200. Prioritātes mērķis ir veicināt valsts policentrisku attīstību, sniedzot atbalstu pilsētvides¹⁴⁸ un pilsētreģionu¹⁴⁹ konkurētspējas, sasniedzamības/pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām.

Prioritātes pasākumi

1201. Prioritātes ietvaros tiks īstenots pasākums „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai”, kā īstenošanas rezultātā tiks veicināta galvaspilsētas Rīgas, kā arī nacionālas un reģionālās nozīmes attīstības centru (pilsētu) izaugsme un konkurētspēja, kā arī pilsētu – lauku funkcionālo saikņu nostiprināšanās, sekmējot iedzīvotājiem darba vietu un sabiedrisko pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, dzīves vietas pievilcības un dzīves kvalitātes celšanos.

1201.¹ Prioritātes ietvaros tiks īstenots pasākums „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai”, kura ietvaros plānots sniegt atbalstu lielākajiem novadiem, to attīstības centru konkurētspējas celšanai (tiem jāiekļaujas kopējā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru tīklā un tas jāpapildina) un funkcionālo saišu veidošanai starp attīstības centriem un to piegulošajām teritorijām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1201.² Prioritātes pasākumu īstenošanas rezultātā tiks sekmēta darba vietu un sabiedrisko pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība iedzīvotājiem, dzīvesvietas pievilcība un dzīves kvalitātes celšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Sinergija

1202. Prioritāte „Policentriska attīstība” tiek veidota kā papildinoša visu trīs darbības programmu ietvaros plānotajiem pasākumiem un aktivitātēm. Pilsētām kā reģionu attīstības dzinējspēkiem tiek dota iespēja piedāvāt inovatīvus risinājumus, lai sekmētu to konkurētspēju, nodrošinot to sasniedzamību, pievilcīgu dzīves un darba vidi, daudzveidīgus pakalpojumus. Prioritātes ietvaros pilsētas varēs pretendēt uz atbalstu tiem projektiem, kas ir saskaņā ar izstrādātajām pašvaldības integrētas attīstības programmām un kuri tiks īstenoti, nodrošinot nepārklāšanos ar citām Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda aktivitātēm.

1203. Prioritātes ietvaros pašvaldības varēs pretendēt uz atbalstu arī tādu pasākumu īstenošanai, kuriem pašvaldības būs izmantojušas iespēju saņemt finansējumu citu Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda aktivitāšu ietvaros, bet saņemtais atbalsts nebūs bijis pietiekošs pasākuma pilnīgai realizācijai.

1204. Lai nodrošinātu likumā „Par pašvaldībām” noteikto pašvaldību funkciju īstenošanu, pašvaldības varēs pretendēt uz atbalstu tādu pasākumu īstenošanai, kuriem paredzēts atbalsts citu aktivitāšu ietvaros, bet kā atbalsta saņēmējs nav noteikta pašvaldība.

Šķērsfinansējums

1205. Lai nodrošinātu efektīvu prioritātes ieviešanu saskaņā ar integrētas pieejas principiem, potenciālajiem finansējuma saņēmējiem tiks dota iespēja īstenot projektus un projektu aktivitātes, kas atbilst Eiropas Sociālā fonda atbalstāmajām jomām, kā to paredz Regulas

¹⁴⁸ Pilsētvide – pilsētas teritoriju raksturojošo pazīmju kopums, kas nosaka pilsētas kā dzīves un darba vietas pievilcību – mājoklis, publiskā infrastruktūra, vides kvalitāte, sabiedriskais transports u.c.

¹⁴⁹ Pilsētreģions – pilsēta un tās funkcionālā ietekmes zona, saskaņā ar reģiona teritorijas plānojumā noteikto.

(EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu 34(2) pants un tālāk minētie ierobežojumi. Prioritātes ietvaros šķērsfinansējumu nepārsniegs 10% no projekta attiecināmajām izmaksām, kopumā nepārsniedzot 10% no prioritātes īstenošanai plānotā ERAF finansējuma.

Rādītāji

1206. Iznākuma rādītāji:

- Projektu skaits, kas sekmē pilsētvides atjaunošanu un/vai revitalizāciju, nodrošinot pilsētu ilgtspējīgu attīstību un uzlabojot to pievilcību – 27 (mērķis 2009.gadā – 17).
- Projektu skaits, kas veicina pilsētu konkurētspējas celšanos, t.sk., sekmē uzņēmējdarbības un tehnoloģiju attīstību – 16 (mērķis 2009.gadā – 12).
- Projektu skaits, kas sekmē kopienas attīstību, uzlabojot pakalpojumu pieejamību, nodrošinot vienādas tiesības visām iedzīvotāju grupām – 20 (mērķis 2009.gadā – 11).

1207. Rezultāta rādītāji:

- Teritorijas attīstības indeksa¹⁵⁰ ranga pieaugums¹⁵¹ – par 3 rangiem nacionālas nozīmes attīstības centros un par 5 rangiem reģionālas nozīmes attīstības centros (mērķis 2009.gadā – par 1 rangu nacionālas nozīmes attīstības centros un par 2 rangiem reģionālas nozīmes attīstības centros).

¹⁵⁰ Teritorijas attīstības indekss ir komplekss rādītājs, kuru pilsētu un pagastu grupā aprēķina, ņemot vērā bezdarba līmeni, iedzīvotāju ienākuma nodokli, demogrāfiskās slodzes līmeni un pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas. Teritorijas attīstības indeksa vērtības tiek ranžētas pēc to vērtības rangu tabulās dīlstošā secībā.

¹⁵¹ Potenciālo atbalsta saņēmēju teritoriālā attīstības indeksa vērtības rangs(pēc 2004.gada datiem): Rīga – 9, Daugavpils - 30, Jelgava - 6, Jēkabpils - 32, Liepāja - 33, Rēzekne - 38, Valmiera - 16, Ventspils - 8, Aizkraukle - 15, Cēsis - 21, Gulbene - 31, Kuldīga - 50, Līvāni - 69, Madona - 29, Saldus - 20, Smiltene - 26, Talsi – 25.

3.6.1. pasākums „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai”

Ievads

1208. Eiropas Savienības un valsts līmenī (gan pētnieku, gan politiķu, gan nozares speciālistu aprindās) arvien plašāk tiek atzīta pilsētu nozīmīgā loma reģionu konkurētspējas stiprināšanā. Pilsētu kā reģionu attīstības virzītājspēku loma izvirzās priekšplānā, ņemot vērā Eiropas Savienības kohēzijas politikā un Latvijas NAP izvirzīto mērķi attīstīt konkurētspējīgu uz zināšanām balstītu ekonomiku. Papildus tam gan Eiropas līmenī, gan Latvijā ir atzīts, ka pilsētu (un arī pārējo teritoriju) attīstība ir jāveicina, ievērojot integrētas pieejas principus, t.i., teritoriālo (pilsētu-lauku) un nozaru integrāciju pilsētu attīstības prioritāšu un investīciju plānošanā un atbilstošu projektu īstenošanā. Integrētu pašvaldību attīstības programmu izstrādē būtiski ir iesaistīt partnerus, t.sk., iedzīvotājus, uzņēmējus, nodrošinot dažādu mērķgrupu vajadzību apzināšanu un prioritāšu koordinēšanu.
1209. Pilsētās koncentrējas izaugsmes un inovāciju potenciāls (cilvēkresursi, augstākās izglītības iestādes, uzņēmējdarbība u.c.), kas nepieciešams, lai attīstītu to salīdzinošās priekšrocības un kalpotu par reģionu attīstības centriem, kas saliedē un stiprina apkārtējās lauku teritorijas. Līdz ar to pilsētas ir svarīgs reģionālās konkurētspējas un līdzsvarotas attīstības virzītājspēks.
1210. Saskaņā ar NAP noteikto pilsētām ir jāklūst par nozīmīgu katra reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku. Pilsētu attīstības potenciālu nosaka reģiona telpiskās plānošanas procesā un izmanto, lai saliedētu un stiprinātu ap tām esošās lauku teritorijas, tādā veidā veicinot valsts līdzsvarotu attīstību. Pilsētu tīkla nostiprināšana, veidojot funkcionālās saiknes ar apkārtējam teritorijām, sekmē policentrisku valsts attīstību.

Pasākuma mērķis

1211. Pasākuma mērķis ir sekmēt galvaspilsētas Rīgas ilgtspējīgu attīstību un vides pievilcību, sekmējot degradēto teritoriju revitalizāciju, kā arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (pilsētu) izaugsmes resursu efektīvu izmantošanu pilsētvides un pilsētreģionu konkurētspējas, sasniedzamības/pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām, t.sk., sekmējot pilsētvides revitalizāciju, veicinot uzņēmējdarbības un tehnoloģiju attīstību, kopienas attīstību, kā arī pilsētu un lauku partnerību.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1212. Latvijā ir izteiktas sociāli ekonomiskās attīstības līmeņa atšķirības starp Rīgu un pārējām valsts teritorijām. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa ekonomisko un sociālo aktivitāšu koncentrējas galvaspilsētā Rīgā un ap to, Latvija tiek raksturota kā monocentriska valsts. Lai arī vienmērīgi izvietotais pilsētu tīkls ir labvēlīgs policentriskai un līdzsvarotai valsts attīstībai, tomēr virzību uz policentrisku (daudzcentru) attīstību kavē nepietiekama attīstība pilsētās un vājā saikne ar apkārtējām teritorijām. Vienlaikus pilsētas saskaras ar izaicinājumu nodrošināt visu pilsētas daļu savstarpēji koordinētu, ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību, ko iespējams veicināt, sekmējot degradēto pilsētu teritoriju revitalizāciju un nepieļaujot jaunu degradēto teritoriju veidošanos.
1213. Ņemot vērā visas valsts un pilsētu izaugsmes tendences, pasākuma ietvaros atbalstu plānots sniegt divos virzienos: policentriska valsts attīstība un pilsētu degradēto teritoriju atjaunošana.
1214. Potenciālās ieguldījumu teritorijas ir noteiktas, ņemot vērā:
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (t.sk., Latvijas Nacionālā plānojuma) izstrādes procesā noteikto vēlamu valsts telpisko struktūru policentriskas attīstības veicināšanai,

- pilsētu izaugsmes potenciālu, lai tās spētu nostiprināties kā reģionu attīstības centri. Pilsētu izaugsmes potenciālu nosaka, izvērtējot nozīmīgākos sociāli ekonomiskos attīstības rādītājus,
- nepieciešamību nodrošināt resursu koncentrāciju, lai sasniegtu maksimālu investīciju atdevi,
- izvērtējot investīciju apjomu, kas pilsētām būs pieejams citās ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gadam atbalsta aktivitātēs¹⁵².

1215. Ņemot vērā pieaugošās negatīvās sociāli ekonomiskās attīstības atšķirības starp Rīgas plānošanas reģionu un pārējiem plānošanas reģioniem, kas ir pretrunā līdzsvarotai valsts attīstībai, uz atbalstu pasākuma ietvaros varēs pretendēt attīstības centri ārpus Rīgas plānošanas reģiona (atskaitot Rīgu).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1216. Prioritātes ietvaros plānots sniegt atbalstu Rīgas pilsētai, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Aizkraukle, Cēsis, Gulbene, Kuldīga, Līvāni, Madona, Saldus, Smiltene, Talsi), kas reģionu telpiskās plānošanas procesā ir noteikti kā spēcīgākie attīstības centri, kas spēj būtiski sekmēt reģionu un visas valsts konkurētspējas celšanos, atstājot labvēlīgu ietekmi uz apkārtējām lauku teritorijām, jo, balstoties uz statistikas datiem¹⁵³, šajos attīstības centros ir raksturīga:

- augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija (53% no visas valsts iedzīvotājiem),
- absolūta augstākās izglītības iestāžu un to filiāļu koncentrācija (100 %),
- liels ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits (~67 % no kopējā ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaita),
- zemāki demogrāfiskās slodzes rādītāji (izvēlētajos 17 attīstības centros ~550, zemāka līmeņa attīstības centros ~655),
- augstāks iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz 1 iedzīvotāju (rādītāja vidējā vērtība 2005.gadā izvēlētajos 17 attīstības centros ~164, savukārt rādītāja vidējā vērtība visā valsts teritorijā ir 134,7),
- 2005.gadā 49% no kopējiem 527 vietējo pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumiem veido izvēlēto 17 attīstības centru pašvaldību budžeta ieņēmumi.

1217. Lai arī lielāko ieguldījumu valsts attīstībā nodrošina tieši nacionālas nozīmes attīstības centri, liela nozīme ir arī reģionālas nozīmes attīstības centriem, kas pēdējā laikā ir pierādījuši, ka spēj būtiski sekmēt reģiona izaugsmi. Kā spilgtākie piemēri minami Līvāni, kur pēdējos gados ir vērojams visaugstākais teritorijas attīstības indeksa pieaugums (0,567) starp nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (atskaitot galvaspilsētu Rīgu), Smiltene, kur konstatēts viens no augstākajiem iedzīvotāju ienākuma nodokļiem uz vienu iedzīvotāju (196,8 LVL), Gulbene, kur vērojams viens no augstākajiem uzņēmumu uz 1000 iedzīvotājiem pieaugums (29%).

1218. No minētā izriet, ka izvēlētajos 17 attīstības centros koncentrējas izaugsmes potenciāls, kas jāizmanto kā bāze tālākai valsts un reģionu konkurētspējas paaugstināšanai, pārejot uz augstu pievienoto vērtību un inovāciju balstītu attīstības modeli. Turpmākie ieguldījumi nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmei ir izšķiroši svarīgi, jo tie:

¹⁵² Izvērtējums tika veikts, pamatojoties uz nozaru ministriju sniegto informāciju par provizoriskajām ieguldījumu teritorijām ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gadam aktivitāšu ietvaros.

¹⁵³ CSP dati, 2005.

- aptvers plašu mērķauditoriju – iedzīvotājus attīstības centros un to ietekmes (aptverošajās) teritorijās, nodarbinātos, uzņēmējus, kā arī akadēmiskajā, zinātniskajā un pētnieciskajā darbībā iesaistītos,
- nodrošinās atbalsta efektivitāti, aptverot plašu mērķauditoriju ar ierobežotiem resursiem,
- sekmēs laukos esošo attīstības resursu izmantošanu turpmākajai attīstības centru izaugsmei un izaugsmes rezultātu (labumu, ieguvumu) pārnesi un izmantošanu laukos (pilsētu-lauku mijiedarbība),
- ļaus paaugstināt Latvijas starptautisko konkurētspēju un vienlaikus veicināt valsts līdzsvarotu attīstību.

1219. Kā nozīmīgākās augstāk minēto pilsētu attīstības problēmas minamas nepietiekama uzņēmējdarbības aktivitāte, īpaši uz zināšanām balstītas un inovatīvas uzņēmējdarbības trūkums, nolietotā sabiedriskā infrastruktūra, kvalificēta darbaspēka trūkums, sabiedriskā transporta problēmas, strauji augošā sociālā atstumtība un nabadzības pieaugums, pilsētvides degradācija un paaugstināts vides piesārņojuma līmenis, kas neveicina dzīves vietas pievilcību.

1220. Lai gan IKP pieauguma tempi Latvijā pēdējos gados nav samazinājušies un privātās investīcijas pamatlīdzekļos strauji aug, ekonomikas attīstībai ilgākā periodā svarīgi nodrošināt pievienotās vērtības kāpināšanu, uzņēmumu veiksmīgu attīstību un konkurētspēju gan vietējā, gan ārējā tirgos, kā arī kvalitatīvu cilvēkresursu attīstību un piesaistīšanu uzņēmumos. IKP pieaugumu tempu nostiprināšanā pilsētām ir svarīga loma, taču tajās vērojamas tādas attīstības problēmas¹⁵⁴, kā uzņēmējdarbības attīstībai nozīmīgas infrastruktūras (pievedceļu, telekomunikāciju u.tml.) nesakārtotība un kvalificēta darbaspēka trūkums, kuru novēršanai nepieciešams papildus finansējums, lai Latvijas ekonomikas izaugsmes temps tiktu nostiprināts ar skaidru virzību uz zināšanām balstītu un inovatīvu ekonomiku.

1221. Saskaņā ar likumā „Par pašvaldībām” noteikto pašvaldībām ir jānodrošina sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšana. Tomēr, kā liecina pētījumu dati¹⁵⁵, Latvijas lielākajās pilsētās kā viena no būtiskākajām pilsētu attīstības problēmām tiek minēta novecojusī sabiedriskā transporta infrastruktūra un nepietiekami attīstītais transporta tīkls. Pilsētām, izņemot Rīgu, nav iespējams saņemt finansējumu pilsētu sabiedriskā transporta sistēmas attīstībai, lai nodrošinātu efektīvu sasaisti ar galvenajiem reģiona transporta mezgliem, kā arī valsts un Eiropas līmeņa sabiedrisko transportu.

1222. Sabiedriskā transporta, līdz ar to arī darba vietu un pakalpojumu pieejamības trūkums rada sociālās atstumtības un nabadzības pieaugumu, kas samazina cilvēka iespējas dzīvot veselīgu un radošu dzīvi atbilstošā sociālā vidē, aktīvi iesaistoties dažādās dzīves sfērās. Nabadzības dēļ lielai iedzīvotāju daļai ir liegtas izglītības iespējas, veselības aprūpes iespējas un virkne citu pakalpojumu, kas kavē gan cilvēka personīgo izaugsmi un dzīves kvalitātes celšanos, gan konkrētās teritorijas ilgtspējīgu ekonomisko un sociālo attīstību.

1223. Lai arī likumā „Par pašvaldībām” ir noteikts, ka pašvaldības gādā par administratīvās teritorijas labiekārtošanu, kā vēl viens no būtiskākajiem pilsētu attīstību kavējošiem faktoriem minama nepievilcīgā dzīves vide, t.sk., pilsētu degradētās teritorijas. Ilgstoši pastāvot degradētajām teritorijām, tiek radīti draudi ilgtspējīgai pilsētas attīstībai. Šie draudi galvenokārt ir saistīti ar neefektīvo pilsētas teritorijas izmantošanu, jo tās nav pievilcīgas potenciālajiem investoriem un tajās koncentrējas sociālās problēmas – bezdarbs, sociālā atstumtība, narkomānija, nepilngadīgo tiesību pārkāpumi. Taču, veicinot degradēto teritoriju

¹⁵⁴ Pilsētu attīstības programmu izvērtējums.

¹⁵⁵ Pasaules Bankas Latvijas Pilsētu programma – Pilsētu vietējās ekonomiskās attīstības stratēģijas, 2005.

revitalizāciju, pilsēta var nodrošināt efektīvu šo teritorijas resursu izmantošanu, vienlaicīgi risinot piesārņojuma problēmas, kā arī iegūstot papildus teritorijas pilsētas attīstības vajadzībām. Tieši pilsētvides attīstības kontekstā degradēto teritoriju atjaunošana ir īpaši nozīmīga, jo tādējādi no apbūvēšanas var tikt pasargātas pilsētas dabas teritorijas. Līdz ar to ir nepieciešams nodrošināt pašvaldībām papildus atbalstu pilsētvides kvalitātes sekmēšanai.

1224. Rīgai kā spēcīgākajam Latvijas ekonomiskajam attīstības centram un lielākajai pilsētvides teritorijai prioritātes ietvaros tiks sniegts atbalsts ar mērķi veicināt pilsētas teritorijas vienmērīgu un ilgtspējīgu sociāli ekonomisko attīstību, sekmējot degradēto teritoriju revitalizāciju.
1225. Rīgas aglomerācijas attīstības dinamika liecina, ka Latvijas galvaspilsēta pamatoti var kļūt par Baltijas jūras valstu metropoli, tādēļ aktivitāte „Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība” uzlabos vides kvalitāti kā pamatu cilvēku dzīvei un saimnieciskajai darbībai, kas veicina ekonomikas izaugsmi un starptautisko konkurētspēju Baltijas jūras reģionā un plašākā starptautiskā kontekstā.
1226. Gan Rīgas centrā, gan ārpus tā šobrīd ir iezīmējušās vairākas degradētās teritorijas, kurām trūkst priekšnosacījumu „dabiskai” attīstībai un kur uzņēmēji nesaskata iespējas to pārveidei tikai ar pašu līdzekļiem.
1227. Ieguldījumi mazāk attīstīto un degradēto Rīgas pilsētas teritoriju atjaunošanai un attīstībai veicinās ne tikai pilsētvides sakārtošanu un Rīgas pilsētas telpiskās struktūras attīstību, bet arī risinās nodarbinātības un iedzīvotāju dzīves kvalitātes problēmas, tādā veidā sekmējot ne tikai Rīgas pilsētas, bet arī tās apkārtējo teritoriju ilgtspējīgu attīstību.
1228. Pilsētu attīstība ir jāvirza ar mērķi panākt līdzsvaru starp ekonomiskās darbības, kopienas attīstības un vides kvalitātes aspektiem, kas ir būtiski pilsētu pievilcības un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanas priekšnoteikumi. Lai to nodrošinātu, pasākuma aktivitāšu ietvaros tiks sniegts atbalsts pilsētu izaugsmei būtisku faktoru attīstībai, nodrošinot pievilcīgu dzīves vidi, veicinot uzņēmējdarbības, īpaši uz zināšanām balstītas un inovatīvas uzņēmējdarbības aktivitāti, sekmējot pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, iedzīvotāju mobilitāti, kā arī vides kvalitātes stāvokļa uzlabošanu.
1229. Līdzsvarotas attīstības veicināšanai būtiski ir ne tikai veicināt pilsētas teritorijas attīstību, bet arī veidot un attīstīt pilsētu tīklu, sekmējot pilsētu, kā arī pilsētu un lauku, ekonomisko sadarbību un nodrošinot kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību iedzīvotājiem.
1230. Kā priekšnosacījums investīciju apguvei prioritātes ietvaros pilsētām, kas identificētas kā potenciālās finansējuma saņēmējas, tiek izvirzīta prasība izstrādāt kvalitatīvu pašvaldības attīstības programmu, ievērojot integrētu pieeju teritoriju attīstībai, kas paredz dažādu nozaru vajadzību koordinēšanu, atspoguļojot plānoto investīciju savstarpējo papildinātību, sadarbību / tīklošanos ar apkārtējām teritorijām.
1231. Katrai attīstības centru grupai (atskaitot galvaspilsētu Rīgu) tiks noteikts indikatīvais pieejamais finansējuma apjoms, aprēķiniem par pamatu ņemot iedzīvotāju skaitu un sociāli ekonomisko rādītāju datus konkrētajā attīstības centru grupā. Vienlaikus indikatīvais finansējuma apjoms negarantēs tā piešķiršanu, jo galvenā uzmanība finansējuma sadalē tiks vērsta uz izstrādāto integrēto attīstības programmu, projektu iesniegumu kvalitāti un ieviešanas progresu.
1232. Kā pamatnosacījums kvalitatīvai minēto dokumentu izstrādei un līdz ar to arī efektīvai pasākuma ieviešanai ir potenciālo finansējuma saņēmēju administratīvā un attīstības plānošanas kapacitāte. Vienlīdz svarīgi ir nodrošināt vietējo partneru (pilsētas iedzīvotāju, uzņēmēju, NVO u.c.) iesaisti, panākot dažādu mērķa grupu vajadzību apzināšanu, kā arī

reģionālo partneru (plānošanas reģionu, apkārtējo pašvaldību) iesaisti, nodrošinot sadarbību pilsētas kā reģiona attīstības dzinējspēka lomas nostiprināšanā.

1233. Pilsētām tiks dota iespēja piedāvāt inovatīvus risinājumus to konkurētspējas un izaugsmes sekmēšanai, kā arī pašām izvēlēties projektus, kuri ir saskaņā ar integrēto attīstības programmu un ar kuriem pretendēt uz atbalstu prioritātes „Policentriska attīstība” ietvaros. Pasākuma aktivitāšu efektīvai īstenošanai ir izveidota Koordinācijas padome¹⁵⁶, kas izskata pašvaldības integrētās attīstības programmas un iesaka, ar kuriem projektiem vai projektu idejām pašvaldība – potenciālais finansējuma saņēmējs - var pretendēt uz atbalstu prioritātes ietvaros. Šāda pieeja nodrošinās atbalsta nepārklāšanos un savstarpēju papildinātību ar citām Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda aktivitātēm.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1234. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir Rīgas pilsētas, kā arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru un to apkārtējo teritoriju iedzīvotāji un uzņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1235. Līdz šim veikto pētījumu (piemēram, ESPON pētījumi) un diskusiju rezultātā, kā arī balstoties uz Eiropas Savienības līmenī izvirzīto uzdevumu sasniegt Lisabonas stratēģijas mērķus, struktūrfondu ietvars periodam no 2007.–2013.gadam, Kopienas stratēģiskās vadlīnijas un struktūrfondu regulas nosaka nepieciešamību sniegt atbalstu pilsētu (pilsētvides un pilsētreģionu) attīstībai.

1236. Saskaņā ar Kopienas stratēģiskajās vadlīnijās noteikto pilsētvides / pilsētreģionu atbalsta programmas var tikt veidotas, lai sasniegtu vairākus mērķus:

- programmas var tikt izstrādātas ar mērķi attīstīt pilsētas kā reģiona attīstības virzītājspēkus,
- programmas var tikt vērstas uz pilsētvides problēmu risināšanu, sakārtojot pilsētu dzīves vidi,
- par programmu mērķi var tikt izvirzīta policentriskās attīstības veicināšana, attīstot pilsētu tīklu un pilsētu lauku sadarbību.

1237. Pilsētvides prioritātes ietvaros pieejamais finansējums sekmēs visu Kopienas stratēģiskajās vadlīnijās noteikto mērķu īstenošanu.

1238. Kā risināmos uzdevumus policentriskas valsts attīstības modeļa īstenošanai NAP nākošajā plānošanas periodā nosaka nepieciešamību:

- nodrošināt vienotas attīstības plānošanas sistēmas izveidošanu valstī, lai panāktu horizontālo un vertikālo sadarbību visos plānošanas līmeņos,
- izstrādāt un īstenot teritoriāli diferencētus reģionālās attīstības atbalsta instrumentus, nodrošinot to savstarpējo papildinātību,
- stiprināt reģionu kapacitāti plānošanas jomā,
- sekmēt pilsētu – lauku sadarbības veidošanos, radot jaunas un nostiprinot esošās funkcionālās saites starp pilsētu un lauku teritorijām.

1239. Plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentos (attīstības programmās, teritorijas plānojumu projektos) liels uzsvars likts uz attīstības centru izaugsmes nodrošināšanu, veicinot

¹⁵⁶ Koordinācijas padomes sastāvā ir pārstāvji no nozaru ministrijām, reģioniem un pašvaldībām, kas ir noteiktas kā potenciālie finansējuma saņēmēji.

pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, kā arī funkcionālo saišu veidošanos starp pilsētām un laukiem.

1240. Latgales plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentos kā sasniedzamie mērķi ir noteikti attīstīt policentrisku un līdzsvarotu apdzīvojuma struktūru, nodrošinot pilsētu un lauku partnerības attīstību un pilsētu kā lauku teritoriju atbalsta centru lomas stiprināšanu, radīt ilgtspējīgu un labi funkcionējošu pilsētu tīklu, kas balstītos uz sadarbības un papildinātības principiem, nodrošināt pilsētās pievilcīgu vidi gan to iedzīvotājiem gan investoriem, efektīvi izmantojot katras pilsētas attīstības potenciālu, racionāli plānot un organizēt pilsētu transportu, samazināt urbāno piesārņojumu.
1241. Kurzemes attīstības plānošanas dokumentos ir noteikti vairāki sasniedzamie mērķi, t.sk., līdzsvarota specializētu reģiona centru un pakalpojumu tīkla izveide un pilsētu, piepilsētu un lauku teritoriju sadarbības veicināšana kopīgai izaugsmei. Tāpat ir noteikts rīcības virziens – līdzsvarota pilsētu tīkla attīstība, tādā veidā nodrošinot pāreju uz policentrisku telpisko sistēmu.
1242. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentos kā sasniedzamie mērķi ir noteikti efektīvi un pilnvērtīgi izmantot katras pilsētas un lauku apdzīvotās vietas potenciālu, pilsētām realizēt ciešas sadarbības un savstarpējās papildinātības politiku, katrai pilsētai attīstīt savu īpašo lomu saistībā ar tās sniegto pakalpojumu līmeni, specializāciju, pieejamību, nodrošināt reģiona administratīvo un funkcionālo saikni ar galvaspilsētu Rīgu un transporta mezglu pieejamību un funkcionēšanu.
1243. Zemgales plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentos kā sasniedzamie mērķi ir noteikti attīstības centru un lauku partnerības sadarbība un attīstība, attīstības centru integrēšana reģiona funkcionālajos attīstības tīklos, labas sasniedzamības un komunikāciju iespēju nodrošināšana, sadarbības starp attīstības centriem veicināšana, katra attīstības centra potenciāla pilnvērtīgas un efektīvas izmantošanas sekmēšana, sabiedriskā transporta racionāla plānošana un organizēšana pilsētu un lauku sasniedzamībai, t.sk., videi draudzīga sabiedriskā transporta attīstība.
1244. Saskaņā ar Rīgas attīstības plāna 2006.-2018.gadam mērķiem un vīziju viena no definētajām stratēģiskajām pamatnostādnēm vērsta uz degradēto un citu jau urbanizēto teritoriju revitalizāciju un attīstību, apgūstot jaunas neapbūvētas teritorijas.

Iepriekšējais atbalsts

1245. Līdz šim pilsētām netika sniegts atbalsts, balstoties uz integrētas teritoriju attīstības principiem.
1246. Rīgas attīstības plāna 2006.-2018.gadam izstrādes ietvaros ir veikts pētniecības darbs „Degradēto teritoriju izpēte Rīgas pilsētā” (par kopējo summu 74 000 EUR apmērā), lai apzinātu pilsētas fiziskos resursus (zemi, apbūves teritorijas), kuri ir iepriekš saimnieciski izmantoti, taču pašlaik netiek aktīvi apsaimniekoti vai ir pamesti, atstāti novārtā vai piesārņoti, vai arī citādu iemeslu dēļ ir uzskatāmi kā ekonomiski neefektīvi pilsētas attīstības kontekstā.

Sinerģija

1247. Ņemot vērā, ka kvalitatīvu integrētu pašvaldību attīstības programmu izstrāde ir priekšnosacījums, lai varētu pretendēt uz atbalstu prioritātes „Policentriska attīstība” ietvaros, pasākums papildinās Eiropas Sociālā fonda darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” aktivitātes, kuru ietvaros tiks stiprināta administratīvā un attīstības plānošanas kapacitāte, sniedzot atbalstu kvalificētu speciālistu piesaistei integrēto pašvaldību attīstības programmu izstrādē, to apmācībai un pieredzes apmaiņai, veidoti sadarbības tīkli, nodrošinot diskusijas starp plānošanas reģioniem

un pašvaldībām par attīstības prioritātēm un investīciju virzieniem infrastruktūras projektu īstenošanai Eiropas Reģionālās attīstības fonda ietvaros. Pasākums vienlaicīgi papildinās arī citas darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” plānotās aktivitātes, ļaujot pilsētām radīt nepieciešamos priekšnoteikumus nodarbinātības veicināšanas, sociālo, izglītības u.c. pakalpojumu sniegšanai.

1248. Pasākuma ieviešana, uzlabojot ostas pilsētu pilsētvides pievilcību, papildinās rīcības programmas „Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā” „Zveja iekšējos ūdeņos” un „Investīcijas zvejas ostās, zivju izkraušanas un patvēruma vietās” pasākumus, kuru ietvaros ir paredzēts uzlabot ostu infrastruktūru, lai nodrošinātu efektīvu zivsaimniecības pakalpojumu sniegšanu un darba vides uzlabojumus.
1249. Veicinot pilsētvides un pilsētreģionu konkurētspējas, pieejamības / sasniedzamības un pievilcības faktoru attīstību, pasākuma aktivitāte „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” papildina „Lauku attīstības programmas 2007-2013.gadam” trešo un ceturto asi, t.i. pasākumu grupu „Lauku dzīves kvalitātes un ekonomikas dažādošanas veicināšana”, kas vērsta uz lauku konkurētspējas un dzīves kvalitātes paaugstināšanu, kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību un lauku iedzīvotāju mobilitātes nodrošināšanu ar mērķi veicināt lauku teritorijas kā dzīves vides pievilcību un ilgtspējīgu attīstību, kā arī pasākumu grupu „LEADER”, kas sastāv no vietējo rīcības grupu atbalsta, apmācības un sadarbības projektu realizēšanas. Pasākumi savstarpēji nepārklāsies, no ELFLA atbalsta izslēdzot atbalstu 17 pilsētām, kuras iespējamas kā finansējuma saņēmēji prioritātes „Policentriska attīstība” aktivitātēs.
1250. Pasākums papildinās citas darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātes, kas saistītas ar investīcijām Rīgas, nacionālas un reģionālas attīstības centru infrastruktūras uzlabošanu. Atbalsta nepārklāšanās tiks nodrošināta projektu līmenī, kā arī Koordinācijas padomes darbības ietvaros.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1251. Investējot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (pilsētu) izaugsmē, tiks veicināta valsts policentriska apdzīvojuma struktūra, kas ir viens no priekšnosacījumiem teritoriju līdzsvarotai attīstībai. Lielākā daļa prioritātes ietvaros pieejamā finansējuma tiks novirzīta nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem, kas atrodas ārpus Rīgas reģiona. Ieguldījumi pilsētu izaugsmē tiks atbalstīti gan ar mērķi sekmēt pilsētvides kvalitātes celšanos, gan arī lauku teritoriju saliedēšanos ap pilsētu, veicinot pilsētreģionu izaugsmi un konkurētspēju, nodrošinot pilsētās uzkrātā izaugsmes potenciāla izmantošanu lauku teritoriju attīstības veicināšanai.

Makroekonomiskā stabilitāte

1252. Pasākuma „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai” ietvaros tiks veicināta pilsētvides pievilcība, sakārtojot Rīgas pilsētas degradētās teritorijas, un nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmē, kas piesaistīs investorus, nodrošinās dzīvotspējīgu uzņēmumu veidošanos, darba vietu un pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, kā arī iedzīvotāju mobilitāti, tādā veidā sekmējot ekonomisko un sociālo aktivitāti.
1253. Darba vietu saglabāšana un jaunu radīšana tiks noteikts kā viens no atbalsta sniegšanas nosacījumiem, tādā veidā sekmējot darba tirgus nostabilizēšanos, kas ir viens no pamatnosacījumiem ekonomiskai attīstībai.

Vienādas iespējas

1254. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Projektu vērtēšanas kritērijos tiks iestrādāta norma, kas paredz vienādu iespēju principa ievērošanu, īpaši uzlabojot vides un pakalpojumu pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Ilgspējīga attīstība

1255. Atbalsts pilsētu degradēto teritoriju un elektriskā sabiedriskā transporta sistēmas attīstībai sekmēs vides piesārņojuma mazināšanos un teritoriju ilgtspējīgu attīstību. Ietekmes uz vidi novērtējums tiks iekļauts projektu atlases nosacījumos.

Informācijas sabiedrība

1256. Pasākums nav tieši vērsts uz informācijas sabiedrības horizontālās prioritātes īstenošanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1257. Aktivitātes „Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība” īstenošana veicinās Rīgas starptautiskās konkurētspējas faktoru attīstību. Degradēto teritoriju sakārtošana un attīstība, balstoties uz integrētu pašvaldības attīstības programmu, vairo pilsētvides pievilcību, radot labvēlīgus apstākļus saimnieciskās darbības attīstībai un nodarbinātības veicināšanai, līdz ar to uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un Rīgas pilsētas konkurētspēju starptautiskā mērogā.

Indikatīvās aktivitātes

1258. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.6.1.1.aktivitāte. Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1259. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt noteiktu nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (pilsētu) izaugsmi, sniedzot atbalstu projektu īstenošanai pilsētvides un pilsētreģionu konkurētspējas, sasniedzamības/pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1260. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Aizkraukle, Cēsis, Gulbene, Kuldīga, Līvāni, Madona, Saldus, Smiltene, Talsi) un to apkārtējo teritoriju iedzīvotāji, uzņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1261. Finansējuma saņēmēju grupu indikatīvs saraksts: Daugavpils, Jelgavas, Jēkabpils, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras, Ventspils, Aizkraukles, Cēsu, Gulbenes, Kuldīgas, Līvānu, Madonas, Saldus, Smiltenes un Talsu pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1262. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.6.1.2.aktivitāte. Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1263. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt Rīgas pilsētas degradēto teritoriju revitalizāciju saskaņā ar integrēto pašvaldības attīstības programmu, tādā veidā veicinot Latvijas galvaspilsētas turpmākās sociāli ekonomiskās izaugsmes priekšnosacījumu veidošanos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1264. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Rīgas pilsētas iedzīvotāji, Rīgā strādājošās privātpersonas un uzņēmumi, Rīgas viesi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1265. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Rīgas pilsētas pašvaldība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

3.6.2.pasākums „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai”

Ievads

1265.¹Gan Eiropā, gan Latvijā kopumā tiek atzīts, ka līdzsvarota un ilgtspējīga attīstība ir jāveicina, ievērojot integrētas pieejas principu, kā īpaši būtisku izvirzot tieši vietējā pārvaldes līmeņa jeb pašvaldību spēju nodrošināt attīstību, koncentrējot ieguldījumus prioritāri risināmo vajadzību apmierināšanai un iedzīvotāju kopējās dzīves kvalitātes veicināšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.–2013.gadam kā vienu no drošas un stabilas attīstības priekšnosacījumiem nosaka rīcībspējīgu pašvaldību izveidošanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³Pēc 2009.gada 6.jūnija vietējo pašvaldību vēlēšanām noslēdzās administratīvi teritoriālā reforma. Rezultātā Latvijā no 522 administratīvajām teritorijām izveidojās 109 novadu un 9 republikas pilsētu vietējās pašvaldības¹⁵⁶¹.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁴Policentriskas attīstības veicināšanai ir būtiski atbalstīt lielākos novadus, panākot to attīstības centru izaugsmi, tādējādi papildinot kopējo attīstības centru funkcionālo tīklu un nostiprinot valsts vēlamu telpisko struktūru.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma mērķis

1265.⁵Pasākuma mērķis ir nodrošināt novadu pašvaldību izaugsmi saskaņā ar pašvaldību attīstības programmām, sniedzot atbalstu lielākajiem (pēc iedzīvotāju skaita) novadiem to attīstības centru konkurētspējas celšanai, kuriem atbilstoši valsts vēlamajai telpiskajai struktūrai jāiekļaujas kopējā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru tīklā un tas jāpapildina, un funkcionālo saišu veidošanai starp attīstības centriem un to apkārtējām teritorijām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma pamatojums un apraksts

1265.⁶Sociāli ekonomisko datu analīze liecina, ka attīstības līmeņu atšķirības starp Rīgu un pārējām valsts teritorijām turpina palielināties. Ekonomikas lejupslīde jo īpaši saasina to teritoriju problēmas, kuras ir dzīvošanai, darbam un uzņēmējdarbībai nepievilcīgas. Apstākļos, kad strauji mazinās uzņēmējdarbības aktivitāte, būtiski pieaug bezdarba līmenis un iedzīvotāju migrācija, tiek apdraudēta sociālā drošība, mazinās pirkatspēja, līdz ar to kopējais iedzīvotāju dzīves līmenis (jo īpaši iedzīvotājiem ārpus Rīgas), ir jānodrošina atbalsta koncentrācija, kā arī mērķtiecīgi, koordinēti un rentabli ieguldījumi novadu pašvaldību rīcībspējas un konkurētspējas sekmēšanai, lai samazinātu pašvaldību infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, kā arī sekmētu iedzīvotāju un uzņēmēju piesaisti reģionos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁷Pasākuma ietvaros atbalstu plānots sniegt lielākajiem (pēc iedzīvotāju skaita) novadiem to attīstības centru, kuriem atbilstoši valsts vēlamajai telpiskajai struktūrai jāiekļaujas kopēja

¹⁵⁶¹ Vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālais iedalījums 18.12.2008.

nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru tīklā un tas jāpapildina, konkurētspējas nostiprināšanai un funkcionālo saišu veidošanai starp attīstības centriem un to piegulošajām teritorijām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁸ Potenciālās atbalsta teritorijas ir noteiktas, ņemot vērā:

- 1) jauno administratīvi teritoriālo struktūru;
- 2) pastāvīgo iedzīvotāju skaitu novadu pašvaldībās (virs 10 000);
- 3) Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam izstrādes procesā noteikto vēlamo valsts telpisko struktūru;
- 4) plānošanas reģionu teritorijas plānojumos noteiktos reģionālas nozīmes attīstības centrus saskaņā ar reģionu telpisko struktūru;
- 5) reģionālās nozīmes attīstības centru statusu valsts administratīvajā struktūrā līdz 2009.gada 6.jūnija vietējo pašvaldību vēlēšanām – līdzšinējie rajonu centri (jau eksistējoša fiziskā infrastruktūra kā rajona centra pilsētai, kas ļaus bez grūtībām pārņemt novada funkcijas).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁹ Lai atbalstītu Rīgas ekonomiku papildinošo ražošanas un rekreācijas pakalpojumu attīstību, stiprinot Rīgas kā Baltijas jūras reģiona biznesa, zinātnes un kultūras centra potenciālu un nodrošinot Rīgas reģionā radītās izcilības un resursu tālāku pārnesei uz pārējiem Latvijas reģioniem, plānots sniegt atbalstu Rīgas plānošanas reģiona novadu pašvaldībām (Limbažu, Ogres, Siguldas, Tukuma novadu pašvaldības) to attīstības centru specializācijas nostiprināšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.¹⁰ Rīgas plānošanas reģiona reģionālās nozīmes attīstības centri, salīdzinot iedzīvotāju skaitu¹⁵⁶², ekonomikas aktivitāti¹⁵⁶³ un daudzveidību, kultūras norišu bagātību, pakalpojumu iestāžu daudzumu, daudzveidību un sasniedzamību, ievērojami pārsniedz reģiona pārējo pilsētu¹⁵⁶⁴ potenciālu, turklāt tos ar apkārtējiem lauku apvidiem saista ģeogrāfiski plaši sazarājušās, noturīgas un daudzveidīgas saiknes¹⁵⁶⁵.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.¹¹ Attīstības centru funkcionālo tīklu papildinošu mezglu punktu¹⁵⁶⁶ izaugsmei plānots sniegt atbalstu ārpus Rīgas reģiona esošām novadu pašvaldībām (Alūksnes, Balvu, Bauskas, Dobeles, Krāslavas, Ludzas, Preiļu, Valkas novadu pašvaldības) to attīstības centru konkurētspējas nostiprināšanai un funkcionālo saišu veidošanai ar piegulošajām teritorijām,

¹⁵⁶² Atbilstoši CSP datiem iedzīvotāju skaits 2009.gada sākumā Limbažos 8 607 (salīdzinājumam Ainažos - 1 615, Alojā - 2 465), Ogrē - 26 238 (salīdzinājumam Lielvārdē - 6 864, Ikšķilē - 3 999, Ķegumā - 2 539), Siguldā - 10 789, Tukumā 20 058 (salīdzinājumam Kandavā - 4 361).

¹⁵⁶³ Pēc VRAA datiem 2007.gadā ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistisko vienību skaits Limbažos bija 527 (salīdzinājumam Salacgrīvā ar lauku teritoriju - 346), Ogres novadā - 1 211 (salīdzinājumam Ikšķiles novadā - 377), Siguldas novadā 881 (salīdzinājumam Salaspils novadā 766), Tukumā 964 (salīdzinājumam Kandavas novadā 498).

¹⁵⁶⁴ Izņemot Salaspili, kurā ir vairāk iedzīvotāju nekā rajonu centros, bet nav pieejami rajona līmeņa pakalpojumi un nav izveidojušās saiknes ar apkārtējiem lauku apvidiem.

¹⁵⁶⁵ Mājas - pakalpojumu, mājas - darba, uzņēmumu un pārvaldes iestāžu savstarpējās saiknes.

¹⁵⁶⁶ Stratēģiski nozīmīgi punkti, kur nepieciešami kompleksi attīstības pasākumi, lai telpiskā attīstība īstenotos atbilstoši vēlamajai valsts perspektīvajai struktūrai.

radot uzņēmējdarbības attīstībai labvēlīgu vidi, nodrošinot darba vietu un pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību (mobilitāti).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1265.¹² Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojumā noteikts, ka Ludza, Krāslava, Preiļi un Balvi¹⁵⁶⁷ ir nozīmīgi ražošanas un kultūras centri ar attīstītu sociālo infrastruktūru pakalpojumiem un sabiedriskajām iestādēm. To potenciāls ievērojami pārsniedz pārējo reģiona mazo pilsētu potenciālu. Nākotnē šīs pilsētas turpinās attīstīties kā reģionālās nozīmes attīstības centri, kur tiks koncentrēti pakalpojumi un dažādas ekonomiskās aktivitātes. Šīs pilsētas pildīs noieta tirgus funkciju apkārtējo mazpilsētu un lauku centru pakalpojumiem un precēm.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1265.¹³ Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā ir noteikts, ka Alūksne un Valka attīstās, kā reģionālās nozīmes administratīvo pakalpojumu, uzņēmējdarbības, nodarbinātības un daudzveidīgu pakalpojumu sniegšanas centri, kas ar darba vietām nodrošinās ne tikai pilsētņiekus, bet arī apkārtējo lauku teritoriju iedzīvotājus. Latvijā un Vidzemes plānošanas reģionā Valka ir vienīgā robežpilsēta uz Latvijas – Igaunijas robežas, kas sadarbībā ar Valgu nākotnē attīstīsies kā nozīmīgs transporta, loģistikas un pārrobežu sadarbības centrs, nodrošinot reģiona „vārtu” funkciju uz Igauniju. Alūksnei perspektīvā ir iespēja attīstīties kā jauno tehnoloģiju attīstības centram mežizstrādes un kokapstrādes jomā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1265.¹⁴ Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojumā ir noteikts, ka Bauskai, kā reģionālās nozīmes attīstības centram, ir ievērojams potenciāls, lai attīstītos kā reģiona un valsts nozīmes industriālais, loģistikas un lauksaimniecības produkcijas pārstrādes centrs. Savukārt Dobeles¹⁵⁶⁸ īpašā loma reģionā ir valsts nozīmes pētniecībā lauksaimniecības produktu ražošanas jomā, ķīmiskajā rūpniecībā, kokapstrādē un tekstilrūpniecībā, nodrošinot pakalpojumus un darba iespējas arī apkārtesošajiem lauku centriem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1265.¹⁵ Papildus ārpus Rīgas reģiona esošo lielo novadu funkcionālo saišu veidošanai ar nacionālas nozīmes attīstības centriem atbalstu plānots sniegt novadu pašvaldībām (Aizputes, Daugavpils, Grobiņas, Jelgavas, Rēzeknes un Ventspils novadu pašvaldībās¹⁵⁶⁹), attīstot transporta un komunikāciju tīklus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

- 1265.¹⁶ Republikas pilsētas kalpos kā attīstības centri daudziem apkārtējiem novadiem, koncentrējot tajās apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem nepieciešamas darba vietas un publiskos pakalpojumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

¹⁵⁶⁷ Pēc VRAA datiem 2007.gadā Latgales plānošanas reģiona pilsētu grupā otrais lielākais (pēc Rēzeknes) iedzīvotāju ienākumu nodokļa apjoms pašvaldību budžetos bija Balvos (Ls 255,7 uz iedzīvotāju). Pēc 2007.gada datiem otro vietu Latgales plānošanas reģiona rangā tabulā pēc attīstības indeksa vērtības ieņēma Balvi, un, salīdzinot ar 2003.gadu, Balvi no 21.vietas pacēlās uz 2.vietu iepriekš minētajā tabulā.

¹⁵⁶⁸ Pēc VRAA datiem 2007.gadā Zemgales plānošanas reģiona pilsētu grupā otrais lielākais (pēc Aizkraukles novada) iedzīvotāju ienākumu nodokļa apjoms pašvaldību budžetos bija Dobeļē (Ls 372,4 uz iedzīvotāju).

¹⁵⁶⁹ Atbilstoši VRAA datiem iedzīvotāju skaits 2009.gada sākumā Daugavpils novadā – 28 667 (teritorijas platība – 1 875,8 km²), Jelgavas novadā – 27 227 (teritorijas platība – 1 317 km²), Rēzeknes novadā – 32 116 (teritorijas platība – 2 524,6 km²) un Ventspils novadā – 13 768 (teritorijas platība – 2 456,5 km²).

1265.¹⁷ Pasākuma ietvaros uz ERAF finansējumu nevar pretendēt 3.6.1.pasākuma ietvaros noteiktie finansējuma saņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.¹⁸ Likums par pašvaldībām nosaka, ka pašvaldībām ir jāsekmē saimnieciskā darbība un administratīvās teritorijas labiekārtošana, tai skaitā veicot ielu un ceļu rekonstruēšanu, uzturēšanu, apgaismošanu. Papildus pašvaldībām ir jāorganizē iedzīvotājiem komunālie pakalpojumi (ūdensapgāde un kanalizācija, siltumapgāde, sadzīves atkritumu apsaimniekošana, notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana), jāgādā par iedzīvotāju izglītību, jānodrošina veselības aprūpes pieejamība un sociālā palīdzība (sociālā aprūpe).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.¹⁹ Lai atbalstītu administratīvi teritoriālās reformas ietvaros izveidotās jaunās administratīvi teritoriālās vienības to funkciju efektīvai veikšanai, būtiski ir novirzīt atbalstu uzņēmējdarbības infrastruktūras (dabas un fiziskās vides) sakārtošanai, kā arī sabiedrisko pakalpojumu pieejamības un sasniedzamības (mobilitātes) sekmēšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²⁰ Reģionu konkurētspēju un spēju piesaistīt cilvēkkapitālu pozitīvi ietekmē atbalsts uzņēmējdarbībai un inovācijas veicinošiem pasākumiem. Lai arī pašvaldība tiešā veidā neietekmē uzņēmējdarbības attīstību, tai ir jārada apstākļi uzņēmējdarbības attīstībai, neradot papildu šķēršļus, tai skaitā veicot ieguldījumus:

- 1) uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras sakārtošanai;
- 2) pamesto un degradēto militāro, rūpniecisko un lauksaimniecības zonu renovācijai un otrreizējai izmantošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²¹ Pilnvērtīgas dzīves vides neatņemama sastāvdaļa ir iespēja saņemt pakalpojumu atbilstoši dažādu sabiedrības grupu vajadzībām un interesēm. Cilvēkiem vajadzīgi izglītības, veselības un sociālās aprūpes, atpūtas (tai skaitā kultūras) un izklaides pakalpojumi, speciālistu konsultācijas, kontakti ar pārvaldes, drošības un tiesu iestādēm un sabiedriskajām organizācijām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²² Pakalpojumu nozarei jādarbojas rentabli, radot priekšnosacījumus to saņemšanai attīstības centros atbilstoši apdzīvojuma līmenim, pastāvošajam pieprasījumam un nodrošinājumam ar darbotiespējīgu pakalpojumu infrastruktūru – ēkām, personālu, nepieciešamajiem pieslēgumiem, sabiedrisko pakalpojumu tīkliem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²³ Publisko pakalpojumu pieejamībai un sasniedzamībai būtiski ir pašvaldības ieguldījumi:

- 1) infrastruktūras (tai skaitā inženierkomunikāciju) sakārtošanā;
- 2) neizmantotās infrastruktūras pielāgošanā publisko pakalpojumu sniegšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²⁴ Lai nodrošinātu iedzīvotāju mobilitāti jaunizveidotajās novadu pašvaldībās, būtiski ir veikt ieguldījumus pašvaldību ielu, ceļu, tiltu, autoostu un satiksmes infrastruktūras sakārtošanā, tai skaitā sekmējot nokļūšanu:

- 1) no katras novada teritoriālās vienības novada centrā;
- 2) no katras novada teritoriālās vienības līdz valsts galvenajiem un reģionālajiem autoceļiem;
- 3) uz nozīmīgiem sociāliem objektiem, piemēram, skolām, slimnīcām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²⁵Tādā veidā tiks mazināts atsevišķu teritoriju nomales efekts, rezultātā pakāpeniski palielināsies uzņēmējdarbības aktivitāte, uzlabosies darba vietu un pakalpojumu sasniedzamība iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²⁶Kā priekšnosacījums investīciju apguvei pasākuma ietvaros pašvaldībām, kas identificētas kā potenciālās finansējuma saņēmējas, tiek izvirzīta prasība izstrādāt kvalitatīvu pašvaldības attīstības programmu, ievērojot integrētu pieeju teritoriju attīstībai, kas paredz dažādu nozaru vajadzību koordinēšanu, atspoguļojot plānoto investīciju savstarpējo papildinātību un ietekmi uz apkārtējām teritorijām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.²⁷Katrai potenciālo atbalsta saņēmēju grupai tiks noteikts indikatīvais pieejamais finansējuma apjoms, aprēķiniem par pamatu ņemot sociāli ekonomisko rādītāju datus un vajadzības konkrētajā atbalsta saņēmēju grupā. Vienlaikus indikatīvais finansējuma apjoms negarantēs tā piešķiršanu, jo finansējuma sadalē tiks ņemtas vērā integrētajā attīstības programmā noteiktās prioritātes un projektu iesniegumu kvalitāte.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1265.²⁸Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir novadu pašvaldību un apkārtējo teritoriju iedzīvotāji, komersanti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1265.²⁹Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.–2013.gadam akcentē lielāku pašvaldību izveides nepieciešamību, kas spēj piesaistīt pietiekamus finanšu resursus iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšanā. Līdz ar to viens no risinājumiem ir izveidot attīstītiesspējīgas vietējās pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³⁰Kopienas kohēzijas stratēģijas pamatnostādnes aicina dalībvalstis īpašu uzmanību vērst uz izaugsmes potenciāla izmantošanu, lai veicinātu teritoriju sociāli ekonomisko attīstību, ieskaitot trūkumu novēršanu infrastruktūrā, tai skaitā sekmējot transporta infrastruktūras paplašināšanu un uzlabošanu kā priekšnoteikumu saimnieciskās darbības attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³¹Plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentos (attīstības programmās, teritorijas plānojumu projektos) attīstības centru izaugsmes sekmēšana ir noteikta kā viens no galvenajiem uzdevumiem reģionu līdzsvarotas un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai, tai skaitā veicinot pakalpojumu pieejamību un augstas kvalitātes infrastruktūras izbūvi. Vienlaikus plānošanas dokumenti paredz attīstības centru ietekmes zonā esošo lauku teritoriju attīstību, veidojot funkcionālās saites starp pilsētām un laukiem, tādējādi nodrošinot dzīves kvalitāti un mazinot teritoriālās un dzīves līmeņa atšķirības dažādās teritorijās.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Iepriekšējais atbalsts

1265.³²Līdz šim potenciālajiem atbalsta saņēmējiem netika sniegts atbalsts, pamatojoties uz integrētas teritoriju attīstības principiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Sinergija

1265.³³ Ņemot vērā, ka kvalitatīvu integrētu pašvaldību attīstības programmu izstrāde ir priekšnosacījums, lai varētu pretendēt uz atbalstu prioritātes pasākuma ietvaros, pasākums papildinās Eiropas Sociālā fonda darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” aktivitātes, kuru ietvaros tiks stiprināta administratīvā un attīstības plānošanas kapacitāte, sniedzot atbalstu kvalificētu speciālistu piesaistei un integrēto pašvaldību attīstības programmu izstrādei. Pasākums vienlaikus papildinās arī citas darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” plānotās aktivitātes, ļaujot pašvaldībām radīt nepieciešamos priekšnoteikumus nodarbinātības veicināšanai, sociālo, izglītības un citu pakalpojumu sniegšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³⁴ Pasākums papildina „Lauku attīstības programmas 2007.–2013.gadam” trešo un ceturto asi, t.i. pasākumu grupu „Lauku dzīves kvalitātes un ekonomikas dažādošanas veicināšana”, kas vērsta uz lauku konkurētspējas un dzīves kvalitātes paaugstināšanu, kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību un lauku iedzīvotāju mobilitātes nodrošināšanu, lai veicinātu lauku teritorijas kā dzīves vides pievilcību un ilgtspējīgu attīstību, kā arī pasākumu grupu „LEADER”, kas sastāv no vietējo rīcības grupu atbalsta, apmācības un sadarbības projektu īstenošanas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³⁵ Pasākums papildinās citas darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātes, kas saistītas ar investīcijām pasākuma ietvaros noteiktajās pašvaldībās infrastruktūras uzlabošanai. Atbalsta nepārklāšanās tiks nodrošināta projektu līmenī Koordinācijas padomes darbības ietvaros.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1265.³⁶ Investējot novadu pašvaldību attīstības centru konkurētspējas un funkcionālo saišu ar apkārtējām teritorijām nostiprināšanā, tiks veicināta valsts policentriska apdzīvojuma struktūra, kas ir viens no priekšnosacījumiem teritoriju līdzsvarotai attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Makroekonomiskā stabilitāte

1265.³⁷ Pasākuma „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai” ietvaros tiks veicināta novadu pašvaldību attīstības centru pievilcība, sakārtojot uzņēmējdarbības infrastruktūru, nodrošinot sabiedrisko pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, nodrošinās dzīvotspējīgu uzņēmumu veidošanos, darba vietu pieejamību un sasniedzamību, tādā veidā sekmējot ekonomisko un sociālo aktivitāti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.³⁸ Darba vietu saglabāšana un jaunu radīšana tiks noteikta par vienu no atbalsta sniegšanas nosacījumiem, tādā veidā sekmējot darba tirgus stabilizēšanos, kas ir viens no pamatnosacījumiem ekonomiskai attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Vienādas iespējas

1265.³⁹Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Projektu vērtēšanas kritērijos tiks iestrādāta norma, kas paredz vienlīdzīgu iespēju pamatprincipu (dzimumu līdztiesības, aktīvās novecošanās un invalīdu tiesību) ievērošanu, īpaši uzlabojot vides un pakalpojumu pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Ilgtspējīga attīstība

1265.⁴⁰ Ietekmes uz vidi novērtējums tiks iekļauts projektu atlases nosacījumos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Informācijas sabiedrība

1265.⁴¹ Pasākums nav tieši vērsts uz informācijas sabiedrības horizontālās prioritātes īstenošanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1265.⁴² Pasākuma „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai” ietvaros tiks sniegts atbalsts Rīgas plānošanas reģiona novadu pašvaldību attīstības centriem, kas tādējādi ietekmēs Rīgas pilsētas starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Indikatīvās aktivitātes

1265.⁴³ Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.6.2.1.aktivitāte. Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁴⁴ Indikatīvais aktivitātes mērķis: veicināt lielāko (pēc iedzīvotāju skaita) novadu attīstības centru, kuriem jāiekļaujas kopējā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru tīklā un tas jāpapildina, konkurētspējas nostiprināšanu un funkcionālo saišu veidošanu starp attīstības centriem un to piegulošajām teritorijām, saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām, sniedzot atbalstu uzņēmējdarbības infrastruktūras (dabas un fiziskās vides) sakārtošanai, kā arī sabiedrisko pakalpojumu pieejamības un iedzīvotāju mobilitātes sekmēšanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁴⁵ Aktivitātes mērķa grupu indikatīvais saraksts: novadu pašvaldību un apkārtējo teritoriju iedzīvotāji un uzņēmēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1265.⁴⁶ Finansējuma saņēmēju indikatīvais saraksts: Limbažu, Ogres, Siguldas, Tukuma, Alūksnes, Balvu, Bauskas, Dobeles, Krāslavas, Ludzas, Preiļu, Valkas, Aizputes, Daugavpils, Grobiņas, Jelgavas, Rēzeknes un Ventspils novadu pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

3.7.prioritāte „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai”

1266. ERAF līdzfinansēta prioritāte, kuras ietvaros tiks sniegts atbalsts fonda vadības funkciju nodrošināšanai.

Prioritātes pamatojums

1267. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 37: 3.7.prioritātes „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Izveidota un darboties spējīga ERAF vadības sistēma 2004.-2006.gadiem - Augsti projektiem piesaistītā finansējuma rādītāji un apmierinošs maksājumu progress - Augsta projektu pieteicēju aktivitāte 	<ul style="list-style-type: none"> - ERAF vadības sistēmas smagnējums – ilgstoša projektu pieteikumu izskatīšana, kavējumi maksājumu veikšanā - Nepietiekama darbinieku kvalifikācija, neatbilstošs augsti kvalificētu darbinieku skaits un kvalificēto darbinieku pārlieta noslodze ERAF vadībā iesaistītās institūcijās - Vāji sagatavoti projekti, biežas izmaiņas apstiprinātos projektos
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Kopējais valsts administrācijas kapacitātes pieaugums - ERAF vadībā ieviestās labākās prakses piemērošana arī citu publisko finanšu resursu apsaimniekošanā 	<ul style="list-style-type: none"> - Neadekvāta administratīvā slodze un „sastrēgumu” veidošanās ERAF vadībā iesaistītās institūcijās, palielinoties apgūstamā finansējuma apjomam un pārklājoties diviem programmēšanas periodiem - Darbinieku rotācija ERAF vadībā iesaistītajās institūcijās - Izmaksu pieauguma un citu ārējo faktoru ietekme uz ERAF projektu īstenošanu

1268. Lai uzlabotu ERAF vadību, nodrošinātu tās vienkāršošanu, efektivitāti un vienlaicīgi arī vadības sistēmas drošumu, ir nepieciešams nodrošināt tehniskās palīdzības piesaisti fonda vadības funkciju nodrošināšanai, kā arī atbalsta funkciju īstenošanai.

Prioritātes mērķis

1269. Prioritātes mērķis ir atbalstīt ERAF prioritāšu un darbības programmas kopumā efektīvu un drošu vadību.

Prioritātes pasākumi

1270. Prioritātes ietvaros tiks īstenots pasākums „Atbalsts darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībai”. Tas finansēs ar programmas vadības funkciju – programmu sagatavošanu, programmu/projektu atlasīšanu, vadību, kontroli, uzskaiti, revīziju, uzraudzību, izvērtēšanu un ieviešanu - nodrošināšanu tieši saistītās izmaksas, kā arī izdevumus, kas saistīti ar atbalsta pasākumiem programmas vadības funkcijām – apmācību, semināru, informācijas un publicitātes, izvērtēšanas īstenošanu.

Sinergija

1271. Prioritāte ir saistīta ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” līdzfinansēto prioritāti „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”, kā ietvaros paredzēta administratīvās kapacitātes stiprināšana publiskajā pārvaldē, kā arī DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritāti „Tehniskā palīdzība KF ieviešanai”, DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” un DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” prioritāti „Tehniskā palīdzība”.

Rādītāji

1272. Iznākuma rādītāji:

- Atbalstu saņēmušo institūciju skaits – 17 (mērķis 2009.gadā – 17).

1273. Rezultāta rādītāji:

- ES fondu līdzekļu sekmīgas apguves vērtējums Latvijas iedzīvotāju vidū – 42% (bāzes vērtība 2004.gadā – 38%, mērķis 2009.gadā – 40%).

3.7.1.pasākums „Atbalsts darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībai”

Ievads

1274.Lai veiksmīgi apgūtu Latvijai paredzētos ES fondu līdzekļus, ir būtiski palielināt ES struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju kapacitāti. Šai nolūkā DP ir izstrādāta atsevišķa prioritāte ERAF vadības procesā iesaistīto valsts pārvaldes iestāžu administratīvās spējas stiprināšanai.

Pasākuma mērķis

1275.Pasākuma mērķis ir atbalstīt darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” efektīvu un drošu vadību, ieviešanu, uzraudzību, izvērtēšanu un kontroli.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1276.Pasākums ir izveidots, lai atbalstītu struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas un nodrošinātu efektīvu un atbilstošu struktūrfondu vadību. Ievērojot to, ka struktūrfondu atbilstoša un efektīva ieviešana lielā mērā ir atkarīga no struktūrfondu vadībā iesaistīto cilvēkresursu apjoma un kvalifikācijas, ir jānodrošina atbalsta pasākumi arī struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju cilvēkresursu kapacitātes celšanai.

1277.2006. gada sākumā veiktās struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju aptaujas rezultātā secināts, ka 2005.gada laikā struktūrfondu vadībā iesaistītajās institūcijās ir notikusi vidēji 12% liela darbinieku rotācija attiecībā pret esošiem darbiniekiem. Turklāt, ja ņem vērā, ka jaunie darbinieki pret esošiem procentuāli veido 24,5% un ne visas plānotās darbinieku vietas ir bijušas aizpildītas, tad jauno darbinieku skaits 2005.gadā veidotu procentuāli 44,4%. Iepriekš minētā situācija struktūrfondu vadībā iesaistītajās institūcijās nozīmē, ka mērķtiecīga un koordinēta esošo un jauno darbinieku mācību un attīstības pasākumu kopuma īstenošana, darbiniekiem kļūstot par speciālistiem ar struktūrfondu vadību saistītās jomās, ir viens no vadošajiem faktoriem veiksmīgai struktūrfondu vadībai un ieviešanai Latvijā.

1278.Papildus, lai ES struktūrfondu vadībā un ieviešanā institūciju savstarpējā konkurence darbinieku piesaistē būtu balstīta uz nozares specifiku nevis uz pamatmotivatoriem, tādējādi nodrošinot efektīvāku cilvēkresursu izmantošanu, ieviešot ES struktūrfondus Latvijā ilgtermiņā, šis pasākums sniegs vienlīdzīgas iespējas struktūrfondu vadībā iesaistītajām institūcijām veikt cilvēkresursu attīstības pasākumus.

1279.Realizējot iepriekš minētās aktivitātes, tiks paaugstināta struktūrfondu finansēto pasākumu administrēšanā iesaistīto institūciju darbības efektivitāte, jo palielināsies iespēja piesaistīt atbilstošus speciālistus un pilnvērtīgi konkurēt darba tirgū, kā arī nodrošināt nepieciešamos struktūrfondu vadības, kontroles un uzraudzības mehānismus.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1280.Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir valsts pārvaldes iestādes, kas ir iesaistītās DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” ERAF līdzfinansēto pasākumu vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1281.Padomes Regulas Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālā fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, 46.pants paredz, ka, lai stiprinātu administratīvo kapacitāti fondu ieviešanā, dalībvalsts ar tehniskās palīdzības līdzekļiem var līdzfinansēt darbības programmu

sagatavošanas, vadības, uzraudzības, izvērtēšanas, informācijas un kontroles aktivitātes. Latvijā kā konverģences reģionā tehniskās palīdzības finansējuma apjoms nedrīkst pārsniegt 4% no kopējā fondu finansējuma piešķiruma apjoma.

Iepriekšējais atbalsts

1282. 2004.-2006.gada plānošanas periodā vienotā programmdokumenta prioritātes „Tehniskā palīdzība” ietvaros iezīmēts finansējums 15,88 miljoni LVL apjomā. Tā ietvaros atbalsts paredzēts struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju fondu vadības funkciju nodrošināšanai, kā arī netiešo struktūrfondu vadības izmaksu segšanai. Atbalstu saņēma vadošā iestāde, maksājumu iestāde, 10 pirmā līmeņa starpniekinstitūcijas, 4 otrā līmeņa starpniekinstitūcijas un 4 grantu shēmu apsaimniekotāji.

Sinergija

1283. Pasākums „Atbalsts darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībai” ir papildinošs ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumiem. Prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumu ietvaros atbalstu paredzēts sniegt publiskās pārvaldes iestāžu kapacitātes stiprināšanai, savukārt pasākums „Atbalsts darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībai” paredz līdzfinansēt ERAF vadībā iesaistītās institūcijas ERAF vadības funkciju nodrošināšanai DP „Infrastruktūra un pakalpojumi”.

1284. Tāpat pasākums ir papildinošs ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritāti „Tehniskā palīdzība”, DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” prioritāti „Tehniskā palīdzība” un DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” KF līdzfinansēto prioritāti „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1285. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Makroekonomiskā stabilitāte

1286. Pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz makroekonomisko stabilitāti. Līdzfinansējot ES fondu vadības funkciju nodrošināšanu no ES fondu līdzekļiem, tiek sekmēta ES fondu pilnīga un efektīva apguve.

Ilgspējīga attīstība

1287. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Vienādas iespējas

1288. Horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” principi tiks ievēroti DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē. Pasākuma ietvaros atbalstu paredzēts sniegt valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem neatkarīgi no to dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, seksuālās orientācijas, vecuma.

Informācijas sabiedrība

1289. Ievērojot to, ka struktūrfondu vadībā būtiska ir kvalitatīvas un savlaicīgas informācijas nodrošināšana gan finansējuma saņēmējiem, gan fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, gan sabiedrībai kopumā, pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz informācijas sabiedrības veidošanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1290. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Indikatīvās aktivitātes

1291. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.7.1.1.aktivitāte. Programmas vadības un atbalsta nodrošināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1292. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Atbalstīt programmas vadībā iesaistītās institūcijas programmas vadības funkciju nodrošināšanā un tiešā vadības procesa nodrošināšanā. Aktivitātes mērķis ir arī atbalstīt programmas vadībā iesaistītās institūcijas, nodrošinot programmas atbalsta funkcijas, līdzfinansējot dažādus pakalpojumus. Aktivitāte atbalstīs arī reģionālos informācijas centrus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1293. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” ERAF līdzfinansēto aktivitāšu vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē iesaistītās valsts pārvaldes institūcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1294. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Finanšu ministrija kā vadošā iestāde un revīzijas iestāde, Valsts kase kā maksājumu iestāde un sertifikācijas iestāde, atbildīgās iestādes un sadarbības iestādes DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātēm, plānošanas reģionu reģionālie informācijas centri, Iepirkumu uzraudzības birojs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Izdevumu deklarēšana

1295. Ja Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējs saņem finan-sējumu vairāku Eiropas Savienības fondu tehniskās palīdzības aktivitāšu ietvaros, tad, sagatavojot izdevumu deklarāciju, katram Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējam piemēro individuālu izdevumu deklarēšanas proporciju atbilstoši nacionāli noteiktām finansējuma proporcijām no tehniskās palīdzības katrai darbības programmai un fondam, ievērojot Padomes regulas (EK) Nr.1083/2006 46.panta 1."a" un 3.punktā noteikto.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)

1296. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)*

1297. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)*

3.8.prioritāte „Tehniskā palīdzība Kohēzijas fonda ieviešanai”

1298.KF līdzfinansēta prioritāte, kuras ietvaros tiks sniegts atbalsts fonda vadības funkciju nodrošināšanai.

Prioritātes pamatojums

1299.Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Tabula Nr. 38: 3.8.prioritātes „Tehniskā palīdzība KF ieviešanai” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Izveidota un darboties spējīga ISPA un Kohēzijas fonda vadības sistēma 2000.-2006.gadiem - Augsti projektiem piesaistītā finansējuma rādītāji un apmierinošs maksājumu progress 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepietiekama darbinieku kvalifikācija, neatbilstošs augsti kvalificētu darbinieku skaits un kvalificēto darbinieku pārlika noslodze KF vadībā iesaistītās institūcijās - Vāji sagatavoti projekti, biežas izmaiņa apstiprinātos projektos
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Kopējais valsts administrācijas kapacitātes pieaugums - KF vadībā ieviestās labākās prakses piemērošana arī citu publisko finanšu resursu apsaimniekošanā 	<ul style="list-style-type: none"> - Izmaiņas KF vadības sistēmā, pārejot no projektu uz programmu pieeju un mainot projektu izskatīšanas, apstiprināšanas, ieviešanas kārtību, rada papildus riskus programmas uzsākšanas sākumā - Darbinieku rotācija KF vadībā iesaistītajās institūcijās - Izmaksu pieauguma un citu ārējo faktoru ietekme uz KF projektu īstenošanu

1300.Lai uzlabotu KF vadību, nodrošinātu tās vienkāršošanu, efektivitāti un vienlaicīgi arī vadības sistēmas drošumu, ir nepieciešams nodrošināt tehniskās palīdzības piesaisti fonda vadības funkciju nodrošināšanai, kā arī atbalsta funkciju īstenošanai.

Prioritātes mērķis

1301.Prioritātes mērķis ir atbalstīt KF prioritāšu efektīvu un drošu vadību.

Prioritātes pasākumi

1302.Prioritātes ietvaros tiks īstenots pasākums „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai”. Pasākuma ietvaros paredzēts finansēt Kohēzijas fonda projektu vadības, ieviešanas, uzraudzības, izvērtēšanas un kontroles izmaksas, kā arī izdevumus, kas saistīti ar atbalsta pasākumiem – apmācību, semināru, informācijas un publicitātes, izvērtēšanas īstenošanu.

Sinergija

1303. Prioritāte ir saistīta ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” līdzfinansēto prioritāti „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”, kā ietvaros paredzēta administratīvās kapacitātes stiprināšana publiskajā pārvaldē, kā arī DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritāti „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai”, DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” un DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” prioritāti „Tehniskā palīdzība”.

Rādītāji

1304. Iznākuma rādītāji:

- Atbalstu saņēmušo institūciju skaits – 7 (mērķis 2009.gadā – 7).

1305. Rezultāta rādītāji:

- ES fondu līdzekļu sekmīgas apguves vērtējums Latvijas iedzīvotāju vidū – 42% (bāzes vērtība 2004.gadā – 38%, mērķis 2009.gadā – 40%).

3.8.1.pasākums „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai”

Ievads

1306. Kā viens no svarīgākajiem Eiropas Kopienas mērķiem ir noteikta ekonomiskā un sociālā kohēzijas stiprināšana. Investīcijas infrastruktūrā sekmē mazāk attīstīto reģionu sociālekonomisko rādītāju izlīdzināšanos, vides infrastruktūras uzlabošanu un transporta sistēmas attīstību. Lai kompensētu Latvijas pieredzes trūkumu un efektīvi apgūtu Latvijai paredzētos Kohēzijas fonda līdzekļus, ir nepieciešams pilnveidot izveidoto Kohēzijas fonda vadības sistēmas darbību, piesaistot ārvalstu resursus un stimulējot iekšējos resursus.

Pasākuma mērķis

1307. Pasākuma mērķis ir kvalitatīvas un efektīvas Kohēzijas fonda projektu vadības nodrošināšana 2007.-2013.gada programmēšanas periodam, veicinot projektu adekvātu uzraudzību, kontroli un izvērtēšanu.

Pasākuma pamatojums un apraksts

1308. Pasākums ir izveidots, lai atbalstītu Kohēzija fonda projektu vadībā iesaistītās institūcijas. Tā kā viena no būtiskākajām problēmām ir valsts sektorā strādājošo darbinieku augstā mainība zemā atalgojuma dēļ, tad pasākuma ietvaros tiks radīti apstākļi, lai valsts sektorā strādājošo atalgojums konkurētu ar privāto sektoru un tādejādi samazinātu augsto darbinieku mainību līdz 7% gadā. Būtiska loma ir piesaistīt un noturēt augsti kvalificētus speciālistus. Pasākuma ietvaros tiks pievērsta īpaša uzmanība Kohēzijas fonda projektu vadībā iesaistīto institūciju kapacitātes paaugstināšanai un darbinieku zināšanu un prasmju pilnveidošanai.

1309. Pasākuma ietvaros paredzēts finansēt Kohēzijas fonda projektu vadības, ieviešanas, uzraudzības, izvērtēšanas un kontroles izmaksas (ieskaitot darba samaksu un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas). Tiks finansētas uzraudzības pasākumu organizēšanas izmaksas, publicitātes pasākumu, cilvēkresursu attīstības (atalgojums, dažādas apmācības utt.), pētījumu izmaksas, kā arī dažādu ekspertu pakalpojumu, tulku pakalpojumu, revīzijas un pārbaužu projektu īstenošanas vietās izmaksas, t.sk., arī samaksa pārbaudes veicējiem.

1310. Realizējot iepriekš minētās aktivitātes, tiks paaugstināts Kohēzijas fonda vadošās iestādes un citu Kohēzijas fonda finansēto pasākumu administrēšanā iesaistīto institūciju darbības efektivitāte, jo palielināsies iespēja piesaistīt atbilstošus speciālistus un pilnvērtīgi konkurēt darba tirgū, kā arī nodrošināt nepieciešamos kontroles un uzraudzības mehānismus.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

1311. Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts ir DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” Kohēzijas fonda vadībā, ieviešanā, uzraudzībā un kontrolē iesaistītās valsts pārvaldes institūcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

Plānošanas dokumentu ietvars

1312. Tehniskās palīdzības atbalsts ir cieši saistīts ar Kohēzijas fonda apguves stratēģiju, kas attiecas uz Kohēzijas fonda finansējumu 2007.-2013.gadam, aptverot investīcijas transporta, vides infrastruktūrā un enerģētikas jomā.

1313. Atsaucoties uz Valsts stratēģisko ietvardokumentu 2007.-2013.gada periodam, ir nepieciešams ievērot institucionālo pēctecību Kohēzijas fonda projektu vadībā, nodrošinot cilvēkresursu un administratīvās kapacitātes pārņemšanu. Tehniskās palīdzības atbalsts 2007.-2013.gada plānošanas periodā administratīvās kapacitātes stiprināšanai ir atbalsts cilvēkresursu attīstībai, kā arī konkurētspējīga atalgojuma nodrošināšana darbiniekiem, kas strādā ar Kohēzijas fonda projektu vadības jautājumiem.

1314. Padomes regulas, ar ko nosaka Eiropas Reģionālā attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda vispārīgus noteikumus, 46.pants nosaka, ka no dalībvalstu tehniskās palīdzības var finansēt darbības programmu sagatavošanas, vadības, uzraudzības, izvērtēšanas, informācijas un kontroles darbības, kā arī darbības, lai stiprinātu administratīvo spēju ieviest fondus. Konverģences un reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības finansējuma apjoms nevar pārsniegt 4% no kopējā fondu piešķiruma apjoma.

Iepriekšējais atbalsts

1315. Kopš 2005.gada Kohēzijas fonda vadošajai iestādei ir piešķirts atbalsts no Kohēzijas fonda – 2,9 miljonu EUR apmērā. Piešķirtā Eiropas Savienības atbalsta procentuālā attiecība ir 84%, līdz ar to maksimālais izdevumu apjoms ir 3,5 miljoni EUR. Atbalsts paredzēts tehniskajai palīdzībai, lai nodrošinātu Kohēzijas fonda projektu novērtēšanas, uzraudzības un īstenošanas funkciju uzlabošanu.

Sinergija

1316. Pasākums „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai” ir papildinošs ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumiem. Prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumu ietvaros atbalstu paredzēts sniegt publiskās pārvaldes iestāžu kapacitātes stiprināšanai, savukārt pasākums „Atbalsts Kohēzijas fonda vadībai” paredz līdzfinansēt KF vadībā iesaistītās institūcijas KF vadības funkciju nodrošināšanai DP „Infrastruktūra un pakalpojumi”.

1317. Tāpat pasākums ir papildinošs ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritāti „Tehniskā palīdzība”, DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” prioritāti „Tehniskā palīdzība” un DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritāti „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

1318. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Makroekonomiskā stabilitāte

1319. Pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz makroekonomisko stabilitāti. Līdzfinansējot Kohēzijas fonda vadības funkciju nodrošināšanu no ES fondu līdzekļiem, tiek sekmēta ES fondu pilnīga un efektīva apguve.

Ilgspējīga attīstība

1320. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Vienādas iespējas

1321. Horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” principi tiks ievēroti DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē. Pasākuma ietvaros atbalstu paredzēts sniegt valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem neatkarīgi no to dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, seksuālās orientācijas, vecuma.

Informācijas sabiedrība

1322. Ievērojot to, ka Kohēzijas fonda vadībā būtiska ir kvalitatīvas un savlaicīgas informācijas nodrošināšana gan finansējuma saņēmējiem, gan Kohēzijas fonda vadībā iesaistītajām

institūcijām, gan sabiedrībai kopumā, pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz informācijas sabiedrības veidošanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

1323. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Indikatīvās aktivitātes

1324. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 3.8.1.1.aktivitāte. Programmas vadības un atbalsta nodrošināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1325. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Atbalstīt programmas Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas KF vadības funkciju nodrošināšanā un tiešā vadības procesa nodrošināšanā. Aktivitātes mērķis ir arī atbalstīt programmas vadībā iesaistītās institūcijas, nodrošinot programmas atbalsta funkcijas, līdzfinansējot dažādus pakalpojumus. Aktivitāte atbalstīs arī reģionālos informācijas centrus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1326. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” Kohēzijas fonda līdzfinansēto aktivitāšu vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē iesaistītās valsts pārvaldes institūcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

1327. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Finanšu ministrija kā vadošā iestāde un revīzijas iestāde, Valsts kase kā maksājumu iestāde un sertifikācijas iestāde, atbildīgās iestādes un sadarbības iestādes DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” Kohēzijas fonda aktivitātēm, plānošanas reģionu reģionālie informācijas centri, Iepirkumu uzraudzības birojs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojuma nr.395)

Izdevumu deklarēšana

1328. Ja Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējs saņem finan-sējumu vairāku Eiropas Savienības fondu tehniskās palīdzības aktivitāšu ietvaros, tad, sagatavojot izdevumu deklarāciju, katram Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējam piemēro individuālu izdevumu deklarēšanas proporciju atbilstoši nacionāli noteiktām finansējuma proporcijām no tehniskās palīdzības katrai darbības programmai un fondam, ievērojot Padomes regulas (EK) Nr.1083/2006 46.panta 1."a" un 3.punktā noteikto.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)

1329. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)*

1330. Svītrots. *(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 09.08.2011. rīkojumu Nr.367)*

4. FINANŠU PLĀNS

Tabula Nr. 39: Finanšu plāns ar katra fonda gada piešķirumu darbības programmai¹⁵⁷

	Struktūrfondi (ERAF) (1)	Kohēzijas fonds (2)	Kopā (3) = (1)+(2)
2007	186 066 917	169 410 403	355 477 320
2008	203 406 262	184 728 022	388 134 284
2009	222 141 440	201 270 963	423 412 403
2010	241 677 169	218 517 805	460 194 974
2011	229 476 929	236 392 811	465 869 740
2012	283 056 893	255 041 601	538 098 494
2013	345 460 120	274 414 948	619 875 068
Kopā 2007-2013	1 711 285 730	1 539 776 553	3 251 062 283

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.09.2011. rīkojumu Nr.444)

Tabula Nr. 40: Finanšu plāns plānošanas periodam ar katra fonda un valsts līdzfinansējuma piešķirumu un līdzfinansējuma likmi darbības programmas prioritātēm

	Kopienas finansējums (a)	Latvijas līdzfinansējums (b) (= (c) + (d))	Latvijas līdzfinansējuma indikatīvais sadalījums		Kopējais finansējums (e) = (a)+(b)	Līdzfinansēšanas likme (f) ¹⁵⁸ = (a)/(e)	Informācijai	
			Publiskais finansējums (c)	Privātais finansējums (d)			EIB	Cits finansējums
3.1.prioritāte „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai” (ERAF)	535 112 450	90 187 219	59 319 781	30 867 438	625 299 669	85.58%	-	-
3.2.prioritāte „Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana” (ERAF)	511 190 662	60 870 277	53 072 250	7 798 027	572 060 939	89.36%	-	-
3.3.prioritāte „Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana” (KF)	856 966 451	151 229 374	62 506 853	88 722 521	1 008 195 825	85.00%	-	-
3.4.prioritāte „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšanai” (ERAF)	332 866 466	108 659 875	47 687 962	60 971 913	441 526 341	75.39%	-	-
3.5.prioritāte „Vides infrastruktūras un vides draudzīga enerģētikas veicināšana” (KF)	670 610 102	230 310 984	44 892 715	185 418 269	900 921 086	74.44%	-	-
3.6.prioritāte „Policentriska attīstība” (ERAF)	274 506 107	48 442 256	48 442 256	0	322 948 363	85.00%	-	-
3.7.prioritāte „Tehniskā palīdzība ERAF ieviešanai” (ERAF)	57 610 045	0	0	0	57 610 045	100.00%	-	-
3.8.prioritāte „Tehniskā palīdzība KF ieviešanai”	12 200 000	0	0	0	12 200 000	100.00%	-	-

¹⁵⁷ Atbilstoši Eiropas Komisijas Regulas, kas nosaka Eiropas Padomes regulas Nr.1083/2006, kas nosaka vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, ieviešanas nosacījumu pielikumam XVI: Operacionālo programmu finansēšanas plāns.

¹⁵⁸ Līdzfinansējuma likme tiek noteikta, balstoties uz kopējām attiecināmām izmaksām (e).

(KF)								
Kopā	3 251 062 283	689 699 986	315 921 817	373 778 168	3 940 762 268	82.50%	750 000 000*	-

* Kopējais EIB aizdevuma apjoms darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” un darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros īstenojamo projektu valsts budžeta finansējuma nodrošināšanai
 (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 12.09.2008. rīkojumu nr.560)
 (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
 (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.09.2011. rīkojumu Nr.444)

Tabula Nr. 41: Indikatīvs Eiropas Kopienas līdzfinansējuma sadalījums kategorijās Darbības programmai „Infrastruktūra un pakalpojumi” (eiro)

1.dimensija Prioritārie temati		2.dimensija Finansējuma forma		3.dimensija Teritorija	
Kods*	Līdz- finansējums**	Kods*	Līdz- finansējums**	Kods*	Līdz- finansējums**
10	19 188 819	01	3 230 943 516	01	2 470 971 431
11	166 546 859	03	20 118 767	05	780 090 852
13	3 628 323				
16	141 400 000				
17	114 900 000				
20	264 664 430				
21	218 376 553				
25	139 100 000				
28	1 000 000				
29	78 500 000				
30	182 900 000				
39	10 000 000				
41	24 680 000				
42	32 500 000				
43	70 180 102				
44	129 500 000				
45	562 993 781				
50	49 000 000				
51	26 000 000				
53	25 200 000				
57	42 373 529				
58	21 186 764				
59	21 186 765				
61	263 035 286				
65	16 589 216				
75	285 834 923				
76	207 272 580				
77	29 920 000				
78	29 968 597				
79	3 625 711				
85	52 357 534				
86	17 452 511				
Kopā	3 251 062 283	Kopā	3 251 062 283	Kopā	3 251 062 283

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)
 (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.09.2011. rīkojumu Nr.444)

* Kategorijas atbilstoši standarta klasifikācijai.

** Eiropas Kopienas līdzfinansējuma novērtētais apjoms.

5. ADMINISTRATĪVAIS IETVARS

1331. Atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobrī apstiprinātajai koncepcijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas un vadības sistēmu 2007.-2013.gadā struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībai Latvijā 2007.-2013.gada plānošanas periodā izvēlēts koncentrētais modelis. Tas paredz 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu vadības sistēmas pēctecību, saglabājot vienu vadošo iestādi, vienu maksājumu iestādi, vienu uzraudzības komiteju. Atšķirībā no 2004.-2006.gada plānošanas perioda optimizēts starpniekinstitūciju skaits un to statuss, atsakoties no divu līmeņu starpniekinstitūcijām. Tādējādi 2007.-2013.gada struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības institucionālais ietvars ietver sevī gan pēctecības elementus, kas ir bijuši veiksmīgi struktūrfondu ieviešanā, gan arī pilnveido 2004.-2006.gada plānošanas perioda vadības sistēmas būtiskākās nepilnības.
1332. Struktūrfondu vadībā darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros iesaistītas šādas institūcijas:
- Finanšu ministrija kā VSID koordinējošā iestāde un DP vadošā iestāde,
 - Valsts kase kā maksājumu iestāde,
 - Ekonomikas ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts, Kultūras ministrija, Labklājības ministrija, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Satiksmes ministrija, Valsts kanceleja, Veselības ministrija, Vides ministrija un Finanšu ministrija kā atbildīgās iestādes, kas veic starpniekinstitūcijas funkcijas atbilstoši to politikas jomām,
 - Valsts izglītības attīstības aģentūra, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, valsts aģentūra „Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūra”, valsts aģentūra „Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra”, Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra kā sadarbības iestādes, kas veic starpniekinstitūcijas funkcijas atbilstoši atbildīgās iestādes deleģējumam,
 - Valsts kase kā sertifikācijas iestāde,
 - Finanšu ministrija kā revīzijas iestāde,
 - Iepirkumu uzraudzības birojs kā ES fondu projekta iepirkuma dokumentācijas pirmspārbaudes veicējs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 24.02.2010. rīkojumu nr.94)

1333. Neskatoties uz to, ka Finanšu ministrija pilda gan vadošās, gan atbildīgās un revīzijas iestādes funkcijas, to izpilde ministrijas ietvaros ir skaidri nodalīta. Arī Valsts kases kā maksājumu iestādes un sertifikācijas iestādes funkcijas institūcijas ietvaros ir nodalītas. Vadošās iestādes, sertifikācijas iestādes un audita iestādes pienākumi un tiesības ir skaidri noteiktas Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumā. Tāpat tajā ir noteikts, ka vadošās iestādes un audita iestādes funkcijām jābūt nošķirtām no citām Finanšu ministrijas funkcijām, kas tiek nodrošināts ar iekšējo normatīvo aktu palīdzību.
1334. Īpašu uzdevumu ministrs Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās atbild par ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda programmu koordināciju Latvijā.
1335. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadību Latvijā nosaka Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, Padomes Regula Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālā fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Regulas (EK) Nr. 1783/1999 atcelšanu, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1081/2006 par Eiropas Sociālo fondu un Regulas (EK) Nr. 1784/1999 atcelšanu, Padomes Regula (EK) 1084/2006 par Kohēzijas fonda izveidi un Regulas (EK) Nr. 1164/1994 atcelšanu, Komisijas Regula (EK) Nr. 1828/2006, kas paredz

noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālā fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu.

1336. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanai vadošā iestāde izstrādā vienotu normatīvo aktu bāzi, nodrošinot vienotu un iespējami vienkāršu struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanu. Galvenais nacionālā līmeņa normatīvais akts, kas nosaka ES fondu vadību, lai veicinātu efektīvu, caurredzamu un finanšu vadības principiem atbilstošu ES fondu ieviešanu Latvijā, ir Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums (spēkā no 2007.gada 1.marta). Likums nosaka ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un ES fondu finansējuma saņēmēja tiesības un pienākumus, kā arī ES fondu vadībā iesaistīto institūciju lēmumu pieņemšanas, apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību.

1337. Lai nodrošinātu ES fondu vadību, Ministru kabinets, balstoties uz likumā noteikto deleģējumu, izdod t.s. horizontālos MK noteikumus, kas attiecas uz dažādiem ES fondu ieviešanas posmiem un nosaka ES fondu ieviešanas sistēmu. Likums paredz deleģējumu šādu horizontālo MK noteikumu izdošanai:

- Kārtība, kādā ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un ES fondu ieviešanu, t.sk. iepirkuma dokumentācijas un iepirkuma procedūras norises izlases veida pirmspārbaudi;
- Kārtība, kādā uzrauga un izvērtē ES fondu ieviešanu;
- Kārtība, kādā ziņo par ES fondu ieviešanā konstatētajām neatbilstībām, pieņem pārvaldes lēmumu par piešķirtā finansējuma izlietojumu un atgūst neatbilstošos izdevumus;
- Kārtība, kādā nodrošina revīzijas iestādes funkcijas ES fondu vadībā;
- Kārtība, kādā vadošā iestāde, sertifikācijas iestāde, sadarbības iestāde vai atbildīgā iestāde veic pārbaudi ES fonda finansētā projekta īstenošanas vietā;
- Kārtība, kādā valsts budžetā tiek paredzēti līdzekļi ES fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai, kā arī kārtība, kādā veic maksājumus un sagatavo izdevumu deklarāciju;
- Kārtība, kādā publisko informāciju par ES fondu projektiem;
- Kārtība, kādā nodrošina ES fondu publicitāti un vizuālās identitātes prasību ievērošanu;
- ES fondu vadības informācijas sistēmas izveidošanas un izmantošanas kārtība;
- Prasības ES fondu vadības un kontroles sistēmas izveidošanai;
- UK nolikums.

1338. Katras ES fonda līdzfinansētās aktivitātes vai apakšaktivitātes ieviešanai MK, balstoties uz likuma deleģējumu, izdod MK noteikumus – kārtība, kādā īsteno darbības programmas papildinājumā norādīto ES fonda aktivitāti, nosaka projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, prasības projekta iesniedzējam, atbildīgo iestādi un sadarbības iestādi, kompetences sadalījumu starp šīm iestādēm un sadarbības kārtību, kā arī atbildīgās iestādes un sadarbības iestādes funkcionālās padotības formu.

5.1. Fondu vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde

1339. Vadošās iestādes pienākums ir nodrošināt ES fondu vadību un īstenošanu. Vadošā iestāde, sadarbojoties ar atbildīgajām iestādēm un konsultējoties ar sociālajiem, nevalstiskā sektora un reģionālajiem partneriem, izstrādā Valsts stratēģisko ietvardokumentu un darbības programmas, tādējādi nodrošinot partnerības principa ievērošanu plānošanas dokumentu sagatavošanā, kā arī nodrošinot starpnozaru koordināciju starp struktūrfondu un Kohēzijas fonda intervencēm. Papildus ar Eiropas Kopienas tiesību aktiem noteikto plānošanas dokumentu sagatavošanai vadošā iestāde nodrošina arī darbības programmas papildinājuma, kuru apstiprina Ministru kabinets, izstrādi. Darbības programmas papildinājums nosaka aktivitāšu attiecināmās izmaksas, atbalsta veidu, finansējuma saņēmējus, finanšu plānus sadalījumā pa aktivitātēm un gadiem, aktivitāšu ieviešanas nosacījumus, uzraudzības rādītājus pasākuma līmenī, kā arī to sadalījumu reģionālā griezumā.

1340. Tāpat vadošā iestāde nodrošina vienotas struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas izveidošanu un uzturēšanu.

1341. Citas vadošās iestādes funkcijas ir:

- nodrošināt ES fondu ieviešanas izvērtēšanas pasākumus,
- nodrošināt ES fondu vadības informācijas, publicitātes un komunikācijas pasākumu izpildi,
- nodrošināt ES fondu tehniskās palīdzības vadību un tās īstenošanas efektivitāti,
- vadīt uzraudzības komiteju un apakškomitejas, nodrošināt darbības programmu uzraudzību,
- sagatavot gadskārtējos un nobeiguma ziņojumus,
- sagatavot gadskārtējam ziņojumam par valsts reformu programmas īstenošanu sadaļu par ES fondu ieguldījumu,
- saskaņot un iesniegt lielā projekta iesniegumu Eiropas Komisijā,
- izvērtēt vadošajai iestādei sniegto informāciju par konstatētajām neatbilstībām, informēt Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja nacionālo pārstāvniecību un Eiropas Komisiju par konstatētajām neatbilstībām un, ja nepieciešams, uzsākt vai veikt papildus Eiropas Savienības finansētas kontroles un audita operācijas vai ieviešanas sistēmas; izstrādāt Ministru kabineta noteikumus, lai nodrošinātu 1995.gada 18.decembra Eiropas Padomes regulas Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzību nosacījumu ieviešanu,
- nodrošināt projektu, kuri tiek finansēti ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda programmu palīdzību, ieviešanas tiesību piešķiršanu atbilstoši direktīvu 2004/17/EC, 2004/18/EC un Komisijas Regulas (EK) Nr.1564/2005 nosacījumiem, vai arī Pievienošanās līguma principiem, ja tas piemērojams,
- nodrošināt, ka publiskie līgumi un piešķirtās koncesijas saistībā ar ES struktūrfondu līdzfinansētajiem projektiem atbilst direktīvas 2004/17/EC, direktīvas 2004/18/EC, Regulas (EK) Nr. 1564/2005 un Eiropas Kopienas Dabīgās Dabības līguma normām.

1342. Vadošās iestādes funkcijas veic Finanšu ministrija.

Maksājumu iestāde

1343. Maksājumu iestāde veic:

- maksājumus finansējuma saņēmējam,
- uzskaita no Eiropas Komisijas saņemtos maksājumus un avansa maksājumus,
- nodrošina nepareizi izmaksāto un atgūto summu atmaksu attiecīgajā fonda kontā,

- atmaksā nepareizi izmaksātās summas Eiropas Komisijai.

1344. Maksājumu iestādes funkcijas veic Valsts kase.

Atbildīgās un sadarbības iestādes, kas veic starpniekinstitūciju funkcijas

1345. Starpniekinstitūcija ir funkciju kopums, kuras veic vai nu atbildīgā iestāde, vai arī atbildīgā iestāde kopā ar sadarbības iestādi, kopīgi īstenojot starpniekinstitūcijas funkcijas.

1346. Paredzēts, ka 2007.-2013.gada programmēšanas periodā starpniekinstitūcijai ir šādas pamatfunkcijas:

- ES fondu plānošanas dokumentu izstrādāšana nozares kompetences ietvaros (analīze, stratēģija, prioritātes, pasākumi, utml.),
- ieviešanas nosacījumu (kritēriju, attiecināmo izmaksu, atbilstošo aktivitāšu, utml.) izstrādāšana,
- finanšu plānošana,
- uzraudzība pasākuma līmenī, ceturkšņa ziņojuma par aktivitāšu ieviešanas progresu, ietverot informāciju par iznākumu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu, iesniegšana vadošajā iestādē,
- projektu atlase un apstiprināšana,
- projektu ieviešanas vadība, līgumu slēgšana, to izpildes uzraudzība,
- kontrole un pārbaudes projektu īstenošanas vietās,
- maksājumu pieprasījumu pārbaude un apstiprināšana, izdevumu deklarāciju sagatavošana,
- informācijas un publicitātes pasākumi prioritātes un pasākumu līmenī,
- nodrošināt projektu, kuri tiek finansēti ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda programmu palīdzību, ieviešanas tiesību piešķiršanu atbilstoši direktīvu 2004/17/EC, 2004/18/EC un Komisijas Regulas (EK) Nr.1564/2005 nosacījumiem, vai arī Pievienošanās līguma principiem, ja tas piemērojams,
- ceturkšņa pārskatu par konstatētajām neatbilstībām sniegšana vadošajai iestādei un dokumentācijas uzglabāšana par katru no konstatētajām neatbilstībām,
- nepareizi izmaksātās summas atgūšana no finansējuma saņēmēja un neatbilstoši izmaksātās summas (atgūtās un atgūstamās) uzskaitīšana.

1347. 1.-4. funkcija ir nedelegējama funkcija, un tās veic pati atbildīgā iestāde, savukārt 5.-9.funkcijas īstenošana var tikt deleģēta sadarbības iestādei (aģentūrai).

1348. Citas starpniekinstitūcijas funkcijas, ņemot vērā sadarbības iestādei deleģēto funkciju apjomu, ir:

- pārbaudīt preču un pakalpojumu piegāžu un izmaksu atbilstību,
- nodrošināt elektronisku grāmatvedības datu uzskaiti par katru projektu, kā arī nepieciešamo informācija finanšu vadībai, uzraudzībai, kontrolei un izvērtēšanai,
- nodrošināt, ka finansējuma saņēmēji vai institūcijas, kas nodrošina darbības programmas ieviešanu, kārtoti atsevišķu grāmatvedības uzskaiti,
- nodrošināt dokumentu uzglabāšanu.

Revīzijas iestāde

1349. Revīzijas iestāde nodrošina darbības programmu vadības un kontroles sistēmu efektivitātes un atbilstības pārbaudes:

- nosaka prasības starpniekinstitūciju, vadošās iestādes un sertificējošās iestādes izveidoto sistēmu auditam un organizē audita veikšanu, pārliecinoties par izveidoto darbības programmu vadības un kontroles sistēmu atbilstību EK tiesību aktos un LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām,

- pārlicinās par darbības programmu vadības un kontroles sistēmu efektivitāti un atbilstību darbības programmu ieviešanas gaitā,
- veic izdevumu atbilstības pārbaudes,
- iesniedz Eiropas Komisijai audita stratēģiju par iestādēm, kuras veiks sistēmas efektivitātes un atbilstības pārbaudes un izdevumu atbilstības pārbaudes, izmantojamo audita metodoloģiju, izlases veidošanas metodoloģiju izdevumu atbilstības pārbaudēm, auditu un kontroļu indikatīvo plānu,
- sagatavo un iesniedz Eiropas Komisijai:
 - gadskārtējo vadības un kontroles sistēmas ziņojumu,
 - ikgadējo atzinumu par vadības un kontroles sistēmas efektivitāti un atbilstību,
 - noslēguma izdevumu deklarāciju kopā ar noslēguma ziņojumu par vadības un kontroles sistēmu,
- nodrošina auditu veikšanu saskaņā ar starptautiski atzītiem audita standartiem,
- sniedz vadošajai iestādei ceturkšņa pārskatu par konstatētajām neatbilstībām un uzglabā dokumentāciju par katru no konstatētajām neatbilstībām.

1350. Revīzijas iestādes funkcijas veic Finanšu ministrija.

Sertifikācijas iestāde

1351. Sertifikācijas iestāde nodrošina Eiropas Komisijai pieprasāmo finanšu līdzekļu sertificēšanu:

- sagatavo un iesniedz Eiropas Komisijai elektroniskā formātā izdevumu deklarācijas,
- apliecina, ka izdevumu deklarācijās iekļautā informācija ir pareiza, pamatota ar pārbaudāmiem pamatojošiem dokumentiem, kā arī par veiktajiem izdevumiem ir nodrošināta atbilstoša grāmatvedības uzskaitē,
- pārbauda deklarējamo izdevumu atbilstību Eiropas Savienības un nacionālajiem tiesību aktiem, kā arī, ka izdevumi radušies atbilstošu projektu ietvaros,
- pārlicinās, ka saņemtā informācija par procedūrām un veiktajām pārbaudēm sniedz pietiekamu pamatojumu izdevumu sertificēšanai,
- sertificēšanas nodrošināšanai izvērtē visus audita iestādes veikto auditu un pārbažu rezultātus,
- nodrošina Eiropas Komisijai pieprasīto izdevumu uzskaiti elektroniskā formātā,
- uzkrāj informāciju par atmaksājāmām summām, veic atmaksas Eiropas Komisijai, kur iespējams, par atmaksājamo summu samazinot nākamo izdevumu atmaksas pieprasījumu EK.

1352. Sertifikācijas iestādes funkcijas veic Valsts kase.

Iepirkumu uzraudzības birojs

1353. Iepirkumu uzraudzības biroja pienākums ir nodrošināt ES fondu projektu iepirkuma dokumentācijas un iepirkuma procedūras norises izlases veida pirmspārbaudi.

1354. Iepirkumu uzraudzības birojam ir tiesības pieprasīt no ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām un ES fonda finansējuma saņēmējiem informāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu ES fonda projekta iepirkuma dokumentācijas un iepirkuma procedūras norises izlases veida pirmspārbaudi.

5.2. PARTNERĪBA

1355. Latvija atzīst, ka partnerības principa ievērošana ir svarīga VSID un DP sagatavošanas un īstenošanas sastāvdaļa. Latvijas mērķis bija iesaistīt VSID un DP izstrādē visas attiecīgās puses, t.sk. sociālekonomiskos partnerus, reģionālos partnerus (plānošanas reģionus, vietējās pašvaldības un to savienības), kā arī NVO, lai ievērotu visu partneru un ES fondu finansējuma saņēmēju intereses, tādējādi nodrošinot to atklātību un pārskatāmību.
1356. Partnerība VSID un DP izstrādes laikā tika nodrošināta ar dažādiem paņēmieniem – partneru iesaisti (profesionālās asociācijas, reģionālie partneri un pašvaldības) attiecīgo DP prioritāšu un pasākumi izstrādē, VSID un DP apspriešanu ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu pagaidu uzraudzības komitejā, plānošanas dokumentu sabiedrisko apspriežu organizēšanu, VSID un DP projektu izvietojumu ES fondu internet mājas lapā www.esfondi.lv jau no to izstrādes agrīnajiem posmiem.
1357. 2005.gada novembrī izveidotā pagaidu uzraudzības komiteja galvenokārt kalpo partneru iesaistei diskusijās par VSID un DP projektiem. Līdz ar to plānošanas reģionu padomēm, LPS, LDDK, LBAS un NVO tika lūgts nominēt savus pārstāvjus komitejā. VSID un DP projektu apspriedes šajā komitejā notika 2005.gada 2.decembrī un 2006. gada 2.jūnijā.
1358. Lai nodrošinātu plānošanas dokumentu izstrādes procesa atklātību un dotu iespēju iepazīties ar šo dokumentu jaunāko redakciju, kopš 2005.novembra VSID un DP projekti ir publicēti ES fondu mājas lapā www.esfondi.lv.
1359. Ikviens plānošanas dokuments tika izsludināts sabiedriskajā apspriešanā, informējot par to partnerus un plašāku sabiedrību preses konferencē. Lai veicinātu sabiedriskās konsultācijas par minētajiem dokumentiem, tie tika izvietoti ES fondu mājas lapā www.esfondi.lv. Visas organizācijas un personas, kurām bija interese par šiem dokumentiem, tika lūgtas sniegt savus komentārus. Noslēgumā tika organizēta plānošanas dokumentu izstrādātāju un visu iesaistīto pušu tikšanās, kurā tika izteikti komentāri un ieteikumi attiecībā uz tiem. Komentāros ietvertā informācija tika ziņota Ministru kabinetam, norādot arī kādos jautājumos netika panākta vienprātība.
1360. Sabiedriskā VSID apspriešana sākās 2005.gada 16.novembrī un noslēdzās 2005.gada 9.decembrī, kas sakrīt ar VSID oficiālās saskaņošanas laika grafiku. Sabiedriskās apspriedes gaitā par VSID tika saņemti 358 komentāri no vairāk nekā 20 organizācijām (t.sk. plānošanas reģionu attīstības aģentūrām, vietējām pašvaldībām, NVO, utt.). 2006.gada 10.janvārī Finanšu ministrija organizēja tikšanos, lai apspriestu sabiedrisko konsultāciju laikā izteiktos komentārus, kur tika panākta vienošanās par 114 jeb 44% komentāru iekļaušanu VSID tekstā.
1361. Paralēli tam Finanšu ministrija 2006.gada 25.janvārī organizēja apaļā galda diskusiju ar aktīvākajām NVO (Eiropas Kustība Latvijā, Sabiedriskās politikas centrs „Providus”, Latvijas Pieaugušo izglītības asociāciju, Latvijas Zaļo kustību), lai vienotos par neskaidrajiem organizāciju izteiktajiem komentāriem. Lielākā daļa diskusiju jautājumu bija saistīti ar ESF finansējumu. Sabiedrisko konsultāciju rezultātā VSID būtiskāk akcentēti jautājumi, kas saistīti ar cilvēkresursu jomu, īpaši izglītību un zinātni.
1362. Triju DP („Cilvēkresursi un nodarbinātība”, „Uzņēmējdarbība un inovācijas” un „Infrastruktūra un pakalpojumi”) sabiedriskās apspriedes sākās 2006.gada 16.maijā, kas arī sakrīt ar oficiālo DP saskaņošanas gaitu. Par DP kopumā tika saņemti 453 sabiedrisko apspriežu komentāri, no kuriem 240 jeb 53% tika ņemti vērā DP.
1363. Komentāru sadalījums pa DP ir šāds - 177 komentāri par DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” (89 komentāri jeb 50,3% no tiem ņemti vērā DP), 102 komentāri par DP „Uzņēmējdarbība un

inovācijas” (46 komentāri jeb 45,1% no tiem ņemti vērā DP) un 174 komentāri par DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” (105 komentāri jeb 60,3% no tiem ņemti vērā DP).

1364. Ar Reģionālo struktūrfondu informācijas centru palīdzību piecos Latvijas plānošanas reģionos tika organizētas DP sabiedriskās apspriešanas. Bez ministrijas apaļā galda diskusijām 2006.gada 26.jūnijā tika organizēta arī tikšanās ar cilvēkresursu, uzņēmējdarbības, makroekonomikas, infrastruktūras, reģionālās attīstības un ES finansējuma jautājumu ekspertiem. Diskusijas, kuru norise tika atspoguļota interneta portālā www.politika.lv, iekļāva tādus apspriežamos jautājumus kā 2007.–2013.gada ES fondu plānošanas dokumentos apskatītie investīciju virzieni.
1365. Visbeidzot 2006.gada 6.septembrī Finanšu ministrija organizēja diskusiju par ES fondu apguves jautājumiem 2007.–2013. gadā, uzaicinot valsts, sabiedriskās organizācijas, reģionu un sociālos partnerus, kā arī ESF finansējuma saņēmējus iepriekšējā programmēšanas periodā, lai darba grupās apspriestu fondu vadības sistēmas izmaiņas jaunajā plānošanas periodā.
1366. Plānošanas reģioni tika iesaistīti vairākkārtējās diskusijās ar atbildīgajām iestādēm, ko organizēja Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, lai identificētu teritoriālos kritērijus (specifiskas uz konkrētām teritorijām vērstas atbalsta aktivitātes, specifiski projektu atlases kritēriji, reģionālās kvotas, diferencēta līdzfinansējuma likme) atbalsta aktivitāšu ietvaros, tādā veidā sekmējot teritoriju līdzsvarotas attīstības horizontālās prioritātes ievērošanu.
1367. Ņemot vērā iepriekš minēto, partnerības princips tika ievērots arī DP apstiprināšanas tālākajā gaitā – MK apstiprinātajā sarunu delegācijā konsultācijām ar Eiropas Komisiju par plānošanas dokumentu apstiprināšanu bija arī sociālekonomisko un reģionālo partneru, kā arī NVO pārstāvji. Līdz ar to partneriem, tāpat kā atbildīgo iestāžu un nozaru ministriju pārstāvjiem tika radīta iespēja piedalīties visos divpusējos sarunu raundos ar Eiropas Komisiju par plānošanas dokumentu apstiprināšanu, kas noritēja 2007.gada martā un aprīlī.
1368. Partnerības princips tiks ievērots arī ES fondu ieviešanā, uzraudzībā un izvērtēšanā – piesaistot partnerus ES fondu aktivitāšu ieviešanas, uzraudzības un izvērtēšanas dokumentācijas izstrādē, organizējot sabiedriskās apspriedes par ES fondu aktivitāšu ieviešanas nosacījumiem (projektu vērtēšanas kritērijiem, MK noteikumiem par aktivitātes ieviešanu), partnerus iesaistot projektu vērtēšanas komisijās, partneriem piedaloties uzraudzības komitejas darbā, kā arī iesaistot programmas ieviešanas finanšu un fiziskā progresu uzraudzībā. Tādējādi tiks nodrošināta partnerības principa ievērošana, kā arī plānošanas reģionu vajadzību īstenošana, ievērojot konkrētai teritorijai raksturīgās attīstības iezīmes un potenciālu.

5.3. Ieviešana

1369. ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu ieviešanā noteikti šādi horizontālie principi:

- Vienkāršošanas princips: projekta iesnieguma vērtēšana un lēmums par atbalstu projekta īstenošanai struktūrfondu un Kohēzijas fonda ietvaros tiek pieņemts vienā institūcijā,
- Efektivitātes princips: laiks no projekta iesnieguma pieņemšanas termiņa beigām līdz lēmuma pieņemšanai par projekta apstiprināšanu nedrīkst pārsniegt trīs mēnešus, izņemot lielos projektus.

Projektu atlase

1370. 2007.-2013. gada plānošanas periodā paredzēti divi ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu atlases veidi:

- ierobežota projektu atlase,
- atklāts konkurss.

1371. Ierobežota projektu atlase kā struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu atlases veids ir nozares ministrijas izstrādāta projektu atlases kārtība politikas īstenošanai noteiktā investīciju jomā ierobežotam finansējuma saņēmēju lokam, kuru uzaicina iesniegt projekta iesniegumu. Šajā gadījumā apstiprina un finansē visus projektu iesniegumus, kuri atbilst projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem.

1372. Atklāts konkurss kā struktūrfondu līdzfinansēto projektu atlases veids paredz sacensību starp projektu pieteikumiem, kā rezultātā tiek atlasīti projekti, kuri tiks līdzfinansēti no ES fondu līdzekļiem.

1373. DP aktivitātei atbilstošais ieviešanas veids noteikts DP papildinājumā, kuru apstiprina Ministru kabinets.

Ierobežota projektu atlase

1374. Vadošā iestāde izstrādā MK noteikumu projektu par projektu atlasī ierobežotas atlases veidā, nosakot vienotus nosacījumus projektu atlasī (Kārtība, kādā ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un ES fondu ieviešanu, t.sk. iepirkuma dokumentācijas un iepirkuma procedūras norises izlases veida pirmspārbaudi) (1). MK apstiprina MK noteikumus (2).

1375. Starptiek institūcija izveido darba grupu par aktivitātes ieviešanas izstrādi (3).

1376. Starptiek institūcija izstrādā ierobežotas projektu atlases kritērijus (4), kas tiek iesniegti vadošajā iestādē. Vadošā iestāde virza tos apstiprināšanai UK (5).

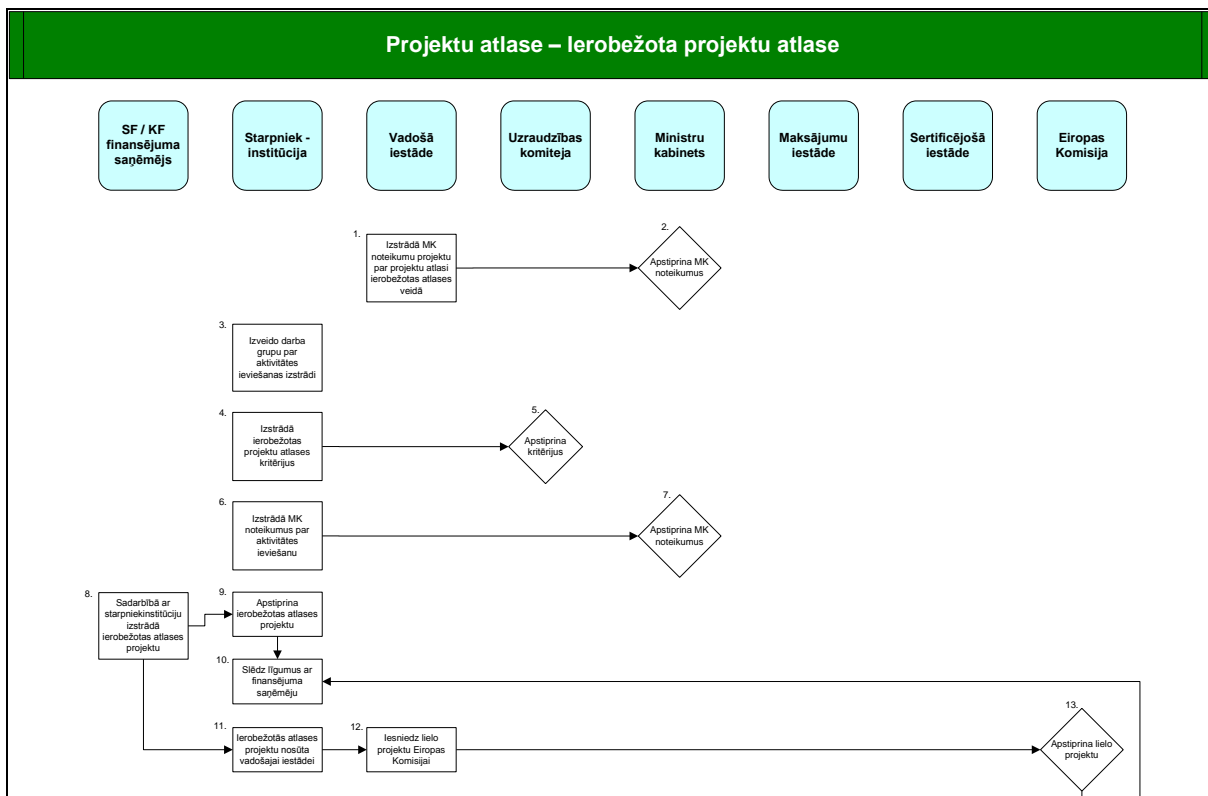
1377. Starptiek institūcija izstrādā MK noteikumu projektu par aktivitātes ieviešanu, kuros iekļauj projektu atlases kritērijus (6).

1378. Pēc MK noteikumu projekta par aktivitātes ieviešanu izstrādes starptiek institūcija iesniedz tos izsludināšanai VSS, kā ietvaros vadošā iestāde un citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Starptiek institūcija iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK (7).

1379. Starptiek institūcija nosūta uzaicinājumu iesniegt projekta iesniegumu ierobežotam pretendentu lokam.

1380. SF/KF finansējuma saņēmējs izstrādā ierobežotas atlasē projektu (8) un iesniedz to starpniekinstitūcijā. Starpniekinstitūcija izvērtē un apstiprina ierobežotas atlasē projektu (9) un slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (10).

1381. Lielo projektu gadījumā starpniekinstitūcija ierobežotās atlasē projektu nosūta vadošajai iestādei (11), kura to pārsūta Eiropas Komisijai (12). Eiropas Komisija apstiprina lielo projektu (13) un starpniekinstitūcija slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (10).

Attēls Nr. 23: Projektu atlasē shēma ierobežota konkursa projektu atlasē

Atklāts konkurss

1382. Starpniekinstitūcija izstrādā MK noteikumu projektu par aktivitātes ieviešanu (1).

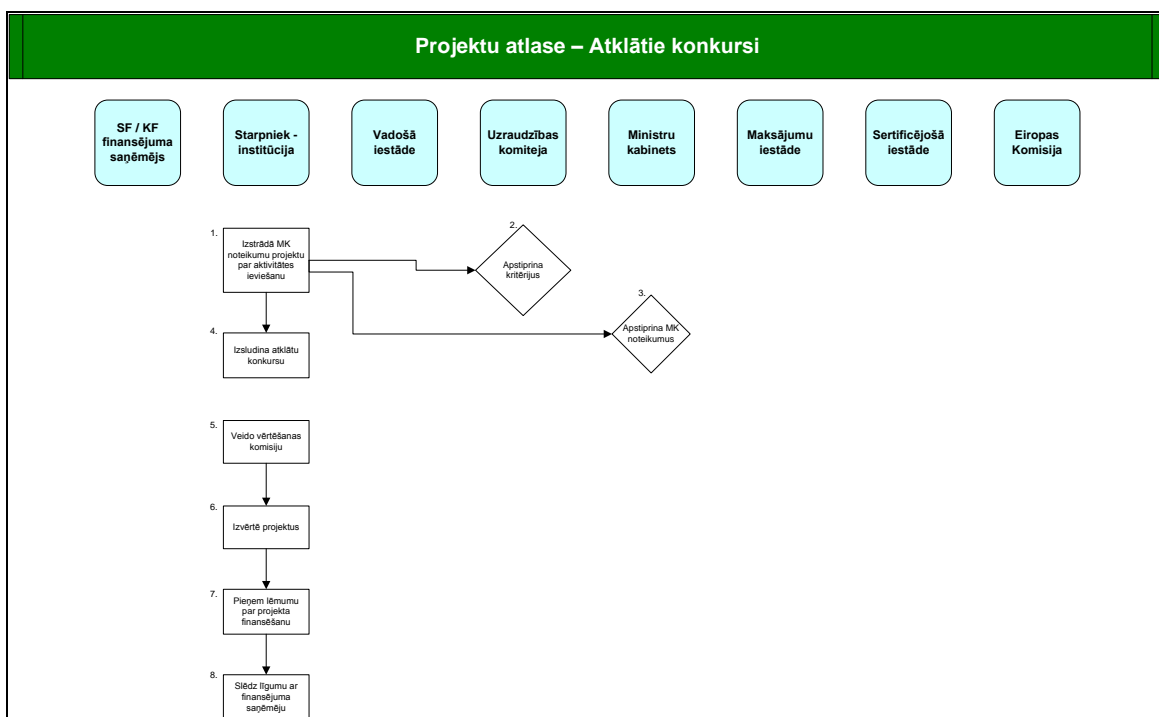
1383. MK noteikumu projektā iekļautos kritērijus projektu atlasē starpniekinstitūcija iesniedz vadošajā iestādē apstiprināšanai UK. UK apstiprina projektu atlasē kritērijus (2).

1384. Pēc kritēriju apstiprināšanas UK starpniekinstitūcija izstrādāto MK noteikumu projektu virza saskaņošanai VSS, kā ietvaros vadošā iestāde un citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Starpniekinstitūcija iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK (3).

1385. Pēc MK noteikumu apstiprināšanas starpniekinstitūcija izsludina atklātu konkursu projektu pieteikšanai (4).

1386. Starpniekinstitūcija veido atklātu projektu konkursa vērtēšanas komisiju (5). Vērtēšanas komisija izvērtē projektus (6), pēc kā tiek pieņemts lēmums par projekta finansēšanu (7).

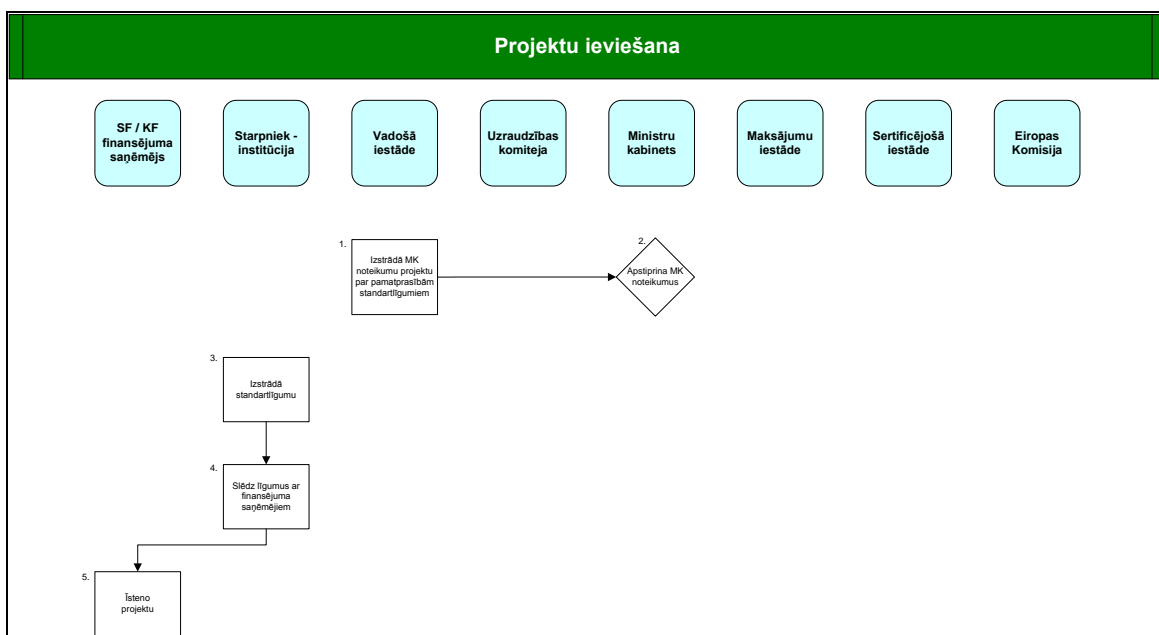
1387. Starpniekinstitūcija slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju par atklāta konkursa projekta īstenošanu (8).

Attēls Nr. 24: Projektu atlases shēma atklāta konkursa projektu atlasē
Projektu ieviešana

1388. Vadošā iestāde izstrādā MK noteikumu projektu par prasībām standartlīgumiem (Kārtība, kādā ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un ES fondu ieviešanu, t.sk. iepirkuma dokumentācijas un iepirkuma procedūras norises izlases veida pirmspārbaudi) (1). Vadošā iestāde izstrādāto MK noteikumu projektu virza saskaņošanai VSS, kā ietvaros citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Vadošā iestāde iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK. MK apstiprina MK noteikumus (2).
1389. Starpniekinstitūcija izstrādā standartlīgumu (3), balstoties uz kuru tā slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (4).
1390. Finansējuma saņēmējs īsteno projektu (5). Finansējuma saņēmējs veic iepirkuma procedūru¹⁵⁹ un atbilstoši nacionālajiem tiesību aktiem nodrošina iepirkuma procesu. Finansējuma saņēmējs slēdz līgumu ar darbu izpildītāju par darbu izpildi, piegādēm un pakalpojumiem un nodrošina projekta ieviešanas darbības uzraudzību saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem.

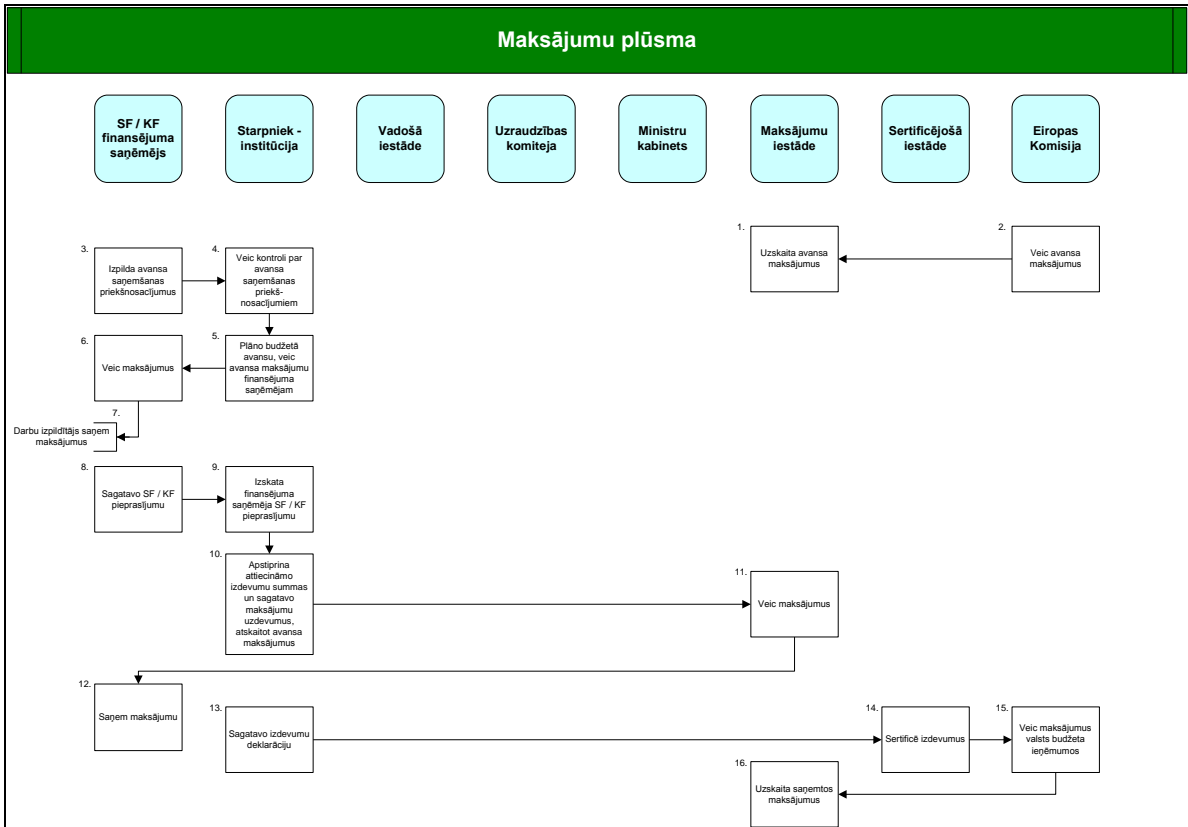
¹⁵⁹ Ja pasūtītāja funkcijas iepirkuma laikā neveic nozares ministrija.

Attēls Nr. 25: Projektu ieviešanas shēma

Maksājumu plūsma

1391. Eiropas Komisija veic avansa maksājumus (2), Maksājumu iestāde uzskaita avansa maksājumus (1).
1392. Finansējuma saņēmējs izpilda noteiktos avansa maksājuma saņemšanas priekšnosacījumus (3) un informē par to starpniekinstitūciju, pēc kā starpniekinstitūcija veic kontroli par avansa saņemšanas priekšnosacījumiem (4). Starpniekinstitūcija plāno budžetā avansa maksājumu finansējuma saņēmējam un veic avansa maksājumu finansējuma saņēmējam (5).
1393. Finansējuma saņēmējs veic maksājumus darbu izpildītājam (6). Darbu izpildītājs saņem maksājumus (7). Finansējuma saņēmējs sagatavo SF/KF finansējuma pieprasījumu un iesniedz to starpniekinstitūcijā (8).
1394. Starpniekinstitūcija izskata SF/KF finansējuma pieprasījumu (9), apstiprina attiecināmo izdevumu summas un sagatavo maksājumu uzdevumu, atskaitot veiktos avansa maksājumus (10). Starpniekinstitūcija nosūta maksājumu uzdevumu maksājumu iestādei (11). Maksājumu iestāde veic maksājumu finansējuma saņēmējam (12).
1395. Starpniekinstitūcija sagatavo izdevumu deklarāciju un nosūta to pārbaudei vadošajai iestādei (13). Vadošā iestāde pārbauda izdevumu deklarāciju un nosūta to sertificējošajai iestādei (14), kura sertificē izdevumus (15).
1396. Sertificējošā iestāde iesniedz izdevumu deklarāciju Eiropas Komisijā. Eiropas Komisija veic maksājumus valsts budžeta ieņēmumos (16). Maksājumu iestāde uzskaita saņemtos maksājumus (17).

Attēls Nr. 26: Maksājumu plūsmas shēma

Valsts atbalsts

1397. Atsevišķu DP pasākumu ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts. Jebkuram sabiedriskā sektora atbalstam šīs darbības programmas ietvaros jābūt saskaņā ar procedurālām un materiālām valsts atbalsta tiesību normām, kādas ir spēkā brīdī, kad minētais sabiedriskā sektora atbalsts tiek piešķirts.

5.4. Uzraudzība

1398. Uzraudzības mērķis ir nodrošināt regulāru struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanas uzraudzību atbilstoši DP noteiktajām prioritātēm un mērķiem. DP uzraudzība nodrošinās ieviešanas kvalitāti un efektivitāti, novērtējot DP definēto finansiālo un fizisko rādītāju progresu un programmas ieviešanas gaitu.
1399. Lai nodrošinātu efektīvu struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējuma izmantošanu, vadošā iestāde izveido DP ieviešanas uzraudzības sistēmu.
1400. Lai nodrošinātu regulāru DP noteikto rādītāju uzraudzību un analīzi, vadošā iestāde sadarbībā ar starpniekinstitūcijām izstrādā programmas novērtēšanas rādītājus. DP tiek noteikti iznākuma un rezultāta rādītāji prioritātes līmenī. Lai apkopotu nepieciešamo informāciju, DP papildinājumā tiks noteikti iznākuma un rezultāta rādītāji pasākumu līmenī.
1401. DP uzraudzība sākas zemākajā – projektu līmenī. Projekts ir analīzes pamatvienība, kurā tiek savākta uzraudzībai nepieciešamā informācija. Informācija par projektiem tiek apkopota, parādot ieviešanas gaitu aktivitātes, pasākuma, prioritātes un DP līmenī.

Uzraudzības komiteja

1402. Saskaņā ar Padomes regulu (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, DP uzraudzības komiteja tiek izveidota ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā pēc darbības programmas apstiprināšanas.
1403. Atbilstoši Konceptijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas un vadības sistēmu 2007.-2013.gadā Latvijā visām darbības programmām paredzēts izveidot kopīgu uzraudzības komiteju. Uzraudzības komitejas nolikumu apstiprina Ministru kabinets. Uzraudzības komiteju vada vadošās iestādes vadītājs, uzraudzības komitejā iekļauti pārstāvji no vadošās iestādes, maksājumu iestādes, starpniekinstitūcijām, ieviešanas aģentūrām, audita iestādes, sertificējošās iestādes. Novērotāja statusā uzraudzības komitejā piedalās arī reģionālo, nevalstisko (kas nodarbojas ar tādiem jautājumiem kā vides aizsardzība, vienādas iespējas, informācijas sabiedrība un citi), ekonomisko un sociālo partneru (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas) pārstāvji, kā arī Zemkopības ministrijas, Ārlietu ministrijas, Saeimas Eiropas lietu komisijas pārstāvji, Labklājības ministrijas pārstāvis, kā atbildīgā persona par horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” koordināciju un Vides ministrijas pārstāvis kā atbildīgā persona par horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” vides aizsardzības jautājumos koordināciju. Uzraudzības komitejas darbā piedalās arī Eiropas Komisijas un starptautisko finanšu institūciju pārstāvji.
1404. Uzraudzības komitejai tiek izveidotas divas apakškomitejas – atsevišķi ERAF un KF līdzfinansēto darbības programmu uzraudzībai un ESF darbības programmas uzraudzībai.
1405. Uzraudzības komiteja pārliecinās par DP izpildes efektivitāti un kvalitāti. Šim mērķim uzraudzības komiteja veic šādus uzdevumus:
- periodiski pārbauda DP specifisko mērķu ieviešanas gaitu un novērtē sasniegtos rezultātus,
 - pārskata sasniegtos mērķus prioritāšu un pasākumu līmenī,
 - izskata un apstiprina priekšlikumus grozījumiem DP,
 - apstiprina katra pasākuma ietvaros finansējamo projektu vērtēšanas kritērijus,
 - izskata un apstiprina gadskārtējos un noslēguma ieviešanas ziņojumus pirms to nosūtīšanas EK,

- iepazīstas ar kontroles gadskārtējo ziņojumu vai šā ziņojuma daļu un atbilstīgajiem EK komentāriem,
- apstiprina ES struktūrfondu vadības komunikācijas stratēģiju,
- ierosina izvērtēšanas,
- apstiprina izvērtēšanas plānu,
- veic horizontālo prioritāšu, t.sk. horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” monitoringu un vides aizsardzības politikas uzraudzību un . vides aizsardzības politikas īstenošanu

Vadības informācijas sistēma

1406. Lai nodrošinātu efektīvu uzraudzības sistēmu Latvijā, tiek izveidota struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma – VIS, kas ir viens no struktūrfondu un Kohēzijas fonda uzraudzības īstenošanas instrumentiem. Lai nodrošinātu operacionālu informācijas apriti, par SF/KF VIS izstrādi un uzturēšanu atbild vadošā iestāde.

1407. VIS lietošanas mērķi ir:

- uzkrāt datus par ES struktūrfondu/Kohēzijas fonda finansētajām aktivitātēm,
- uzskaitīt ES struktūrfondu/ Kohēzijas fonda finansēto projektu ietvaros veiktos maksājumus,
- uzkrāt informāciju par uzraudzības rādītāju izpildi,
- uzkrāt iznākuma, rezultāta un ietekmes rādītājus un izstrādāt iznākuma datus,
- veikt elektronisku datu apmaiņu ar Eiropas Komisiju, veikt datu apstrādi, veidojot dažādas atskaites utt.

1408. VIS uzkrās datus par finanšu rādītājiem (ieguldītām un izmaksātām summām), kā arī par īstenošanas seku rādītājiem (iznākuma, rezultātiem un ietekmes rādītājiem).

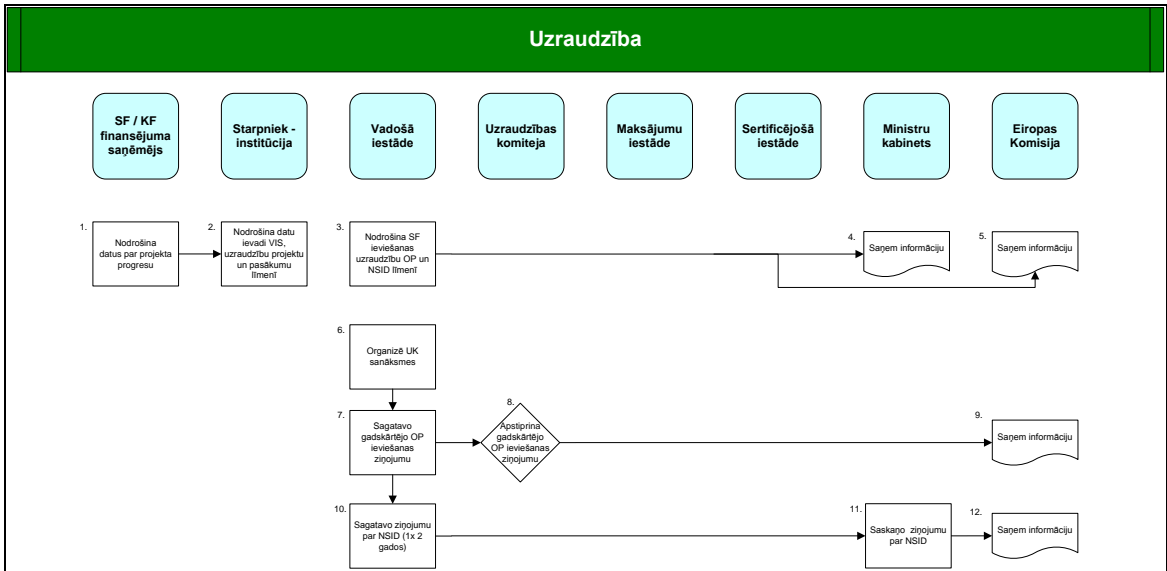
Uzraudzības procesa nodrošināšana

1409. Operacionālas informācijas aprites nodrošināšanai SF/KF finansējuma saņēmējs nodrošina datu par projekta progresu uzkrāšanu un to iesniegšanu attiecīgajai starpniek institūcijai (1). Starpniek institūcija pārbauda SF/KF finansējuma saņēmēja iesniegto informāciju un ievada SF/KF finansētā projekta īstenošanas datus VIS (2). Starpniek institūcija analizē problēmas SF/KF ieviešanā un sniedz priekšlikumus vadošajai iestādei par SF/KF ieviešanas uzlabošanu. Vadošā iestāde izskata starpniek institūcijas iesniegto informāciju un novērtē SF/KF izlietošanu saskaņā ar DP un VSID noteiktajām prioritātēm un mērķiem (3). Iepriekšminēto informāciju kopā ar SF/KF izlietošanas novērtējumu vadošā iestāde nosūta MK un EK (4, 5).

1410. Lai nodrošinātu efektīvu informācijas apmaiņu starp ERAF un ESF vadībā iesaistītajām institūcijām un ELFLA un EZF iesaistītajām institūcijām par projektiem un finansējuma saņēmējiem, kas ir pieteikušies vai saņēmuši atbalstu no fondiem, VIS tiks savstarpēji savienota ar Lauku atbalsta dienesta vadības informācijas sistēmu. Tas ir paredzēts kā efektīvs instruments iespējamās ERAF un ESF projektu un finansējuma saņēmēju pārklāšanās ar ELFLA un EZF projektiem un finansējuma saņēmējiem novēršanai papildus programmas līmenī noteiktajiem uzraudzības mehānismiem.

1411. Vadošā iestāde nodrošina UK organizēšanu un vadību (6). VI sagatavo un iesniedz gadskārtējo DP ieviešanas ziņojumu, kurš sniedz informāciju par programmas ieviešanas finanšu un fizisko progresu (7) UK apstiprināšanai. UK apstiprina gadskārtējo DP ieviešanas ziņojumu (8) un vadošā iestāde iesniedz to EK (9).

1412. Baltoties uz uzraudzības informāciju, vadošā iestāde sagatavo ziņojumu par VSID ieviešanu (10). Pēc saskaņojuma ar MK (11) vadošā iestāde iesniedz ziņojumu par VSID ieviešanu EK (12).

Attēls Nr. 27: Uzraudzības nodrošināšanas shēma

5.5. Izvērtēšana

1413. Saskaņā ar Padomes regulas (EK) Nr. 1083/2006 (2006.gada 11.jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, 47.pantā noteikto, kā arī saskaņā ar vispārpieņemto praksi izvērtēšanas mērķis ir uzlabot fondu atbalsta kvalitāti, efektivitāti un saderību un darbības programmu stratēģiju un īstenošanu, ņemot vērā īpašās strukturālās problēmas attiecīgajās dalībvalstīs un reģionos.
1414. Izvērtēšanas veikšanu nodrošina Vadošā iestāde sadarbībā ar ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, izveidojot starpinstitūciju darba grupu, kas nodrošina izvērtēšanas kvalitatīvu veikšanu (darba grupas funkcijas tiek noteiktas tās reglamentā) un kuras sastāvā ietilpst visu ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un Eiropas Komisijas deleģēti pārstāvji.
1415. Tiek izdalīti izvērtējumi, kas tiek veikti pirms (ex-ante) un pēc (ex-post) attiecīgā plānošanas perioda, kā arī tā laikā (thematic/ on-going).
1416. Izvērtējumus veic iekšēji vai ārēji neatkarīgi eksperti.
1417. Izvērtēšana tiek finansēta no tehniskās palīdzības līdzekļiem.
1418. Izvērtēšanas rezultāti tiek publicēti saskaņā ar spēkā esošajiem normatīviem aktiem par piekļuvi dokumentiem. Uzraudzības komiteja tiek informēta par veikto izvērtēšanu rezultātiem un par izvērtētāju izteikto rekomendāciju ieviešanas statusu, kā arī var ierosināt izvērtēšanu.
1419. Vadošā iestāde izstrādā izvērtēšanas plānu, kurā attiecībā uz izvērtēšanas jautājumiem izklāstītas indikatīvās izvērtēšanas darbības. Vadošā iestāde sadarbībā ar starpinstitūciju darba grupu, nodrošina iespējamo ieviešanas procesa grūtību novirzīšanu izvērtēšanas aktivitātēs un neatkarīgo ekspertu izteikto secinājumu un ierosinājumu izskatīšanu un ieviešanu praksē.
1420. Izvērtējumu plāns tiks saskaņots uzraudzības komitejā līdz 2008.gada jūlijam.

Ex-ante izvērtēšana

1421. Sākotnējo (*ex-ante*) izvērtēšanu veic tās iestādes atbildībā, kas ir atbildīga par plānošanas dokumentu sagatavošanu.
1422. Sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu ES fondu plānošanas dokumentu 2007.-2013.gadiem izstrādi, atbilstoši ES un Latvijas normatīviem aktiem, kā arī saskaņā ar valsts attīstības vajadzībām un ES un Latvijas plānošanas dokumentos noteikto.
1423. Saskaņā ar iepriekš minētās regulas 48.pantu sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir optimizēt budžeta līdzekļu sadali darbības programmās un uzlabot plānošanas kvalitāti. Izvērtējumos identificē un izvērtē atšķirības, trūkumus un attīstības potenciālu, sasniedzamos mērķus, sagaidāmos rezultātus, kvantitatīvos mērķus, ja vajadzīgs – ierosinātās reģiona stratēģijas saskaņotību, Kopienas pievienoto vērtību, to, ciktāl ir ņemtas vērā Kopienas prioritātes, iepriekšējā plānošanā izdarītos secinājumus, kā arī īstenošanas, uzraudzības, izvērtēšanas un finanšu pārvaldības procedūru kvalitāti.
1424. Sākotnējā izvērtēšana noris paralēli ar ES fondu plānošanas dokumentu sagatavošanu. Tās laikā neatkarīgi eksperti plānošanas dokumentu sagatavotājiem sniedz vērtējumu un rekomendācijas par dokumentu izstrādi, kā arī piedalās sarunās ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem par plānošanas dokumentu apstiprināšanu.
1425. Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums ir daļa no sākotnējās izvērtēšanas procesa, kura ietvaros tika veikta plānošanas dokumentu līmenim atbilstošo ES un Latvijas vides politikas

dokumentu un normatīvo aktu analīze, analizētas plānošanas dokumentos paredzētās aktivitātes no vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības viedokļa, noteikta plānošanas dokumentu realizācijas iespējamā ietekme uz vidi, analizētas iespējamās alternatīvas, ja tādas tiek izvirzītas, kā arī sniegtas rekomendācijas plānošanas dokumentos paredzēto darbību ietekmes uz vidi samazināšanai un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.

1426. Sīkāku informāciju par ES fondu plānošanas dokumentu sākotnējo izvērtēšanu un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu skatīt sadaļā par ex-ante izvērtējuma norisi.

***Ex-post* izvērtēšana**

1427. Saskaņā ar Padomes regulā (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, 49.pantu Eiropas Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalsti un vadošo iestādi veic un līdz 2015.gada 31.decembrim pabeidz noslēguma (*ex-post*) izvērtēšanu.

1428. Noslēguma izvērtējums aptver visas darbības programmas, un tajā izskata resursu izmantošanas apjomu, fonda plānošanas efektivitāti un lietderību un tā sociālekonomisko ietekmi, izdarot secinājumus par politiku ekonomiskās un sociālās kohēzijas jomā. Izvērtējumā identificē faktorus, kas bijuši par iemeslu darbības programmu īstenošanas panākumiem vai neveiksmēm, kā arī identificē labās prakses piemērus.

Stratēģiskā un darbības izvērtēšana

1429. Iepriekš minētā regula paredz veikt gan stratēģiska rakstura izvērtējumus, lai izskatītu programmas vai programmu grupas attīstību saistībā ar Kopienas un attiecīgās valsts prioritātēm, gan darbības izvērtējumus, lai veicinātu darbības programmas uzraudzību.

1430. Izvērtēšana var notikt pa tēmām, politikas jomām, prioritātes asīm, par daļu no vai par visu plānošanas dokumentu, kā arī var būt kopīgas izvērtēšanas par vairāku ES fondu jautājumiem un citas izvērtēšanas par kādu politikas jomu, kas aptver vairākus finanšu avotus, ne tikai no ES fondus.

1431. Gadījumos, kad plānošanas dokumentos būtu nepieciešams veikt grozījumus vai izmaiņas, tiks veikts pamatojošs izvērtējums.

1432. Izvērtējumu sagatavošanas rezultātā tiks vērtēta gan horizontālo politiku ietekme, gan programmu ietekme, tai skaitā, mērītas VSID minēto konteksta rādītāju un ietekmes rādītāju vērtības, DP minēto iznākuma un rezultāta rādītāju vērtības.

1433. Pamatojums darbības izvērtēšanas veikšanai ir 25% novirze no gadskārtējās mērķa vērtības, kas ir noteikta, proporcionāli sadalot 2009. vai 2013.gadā sasniedzamo mērķa vērtību pa gadiem, ievērojot ar konkrēto rādītāju saistītās aktivitātes uzsākšanas termiņu. 25% novirzes gadījumā par faktu tiek informēta uzraudzības komiteja un starpinstitutūciju darba grupa, kas, izvērtējot esošo situāciju, pieņem lēmumu par darbības izvērtēšanas uzsākšanu. Uzraudzības komiteja un starpinstitutūciju darba grupa var lemt arī par stratēģisko un darbības izvērtēšanas veikšanu, balstoties uz citiem iemesliem.

1434. Izvērtēšanas tiks pabeigtas plānošanas perioda ietvaros, lai nodrošinātu iespēju vadošajai iestādei veikt pasākumus darbības programmu uzlabošanai vai iegūt noderīgus secinājumus nākamā plānošanas perioda sagatavošanai.

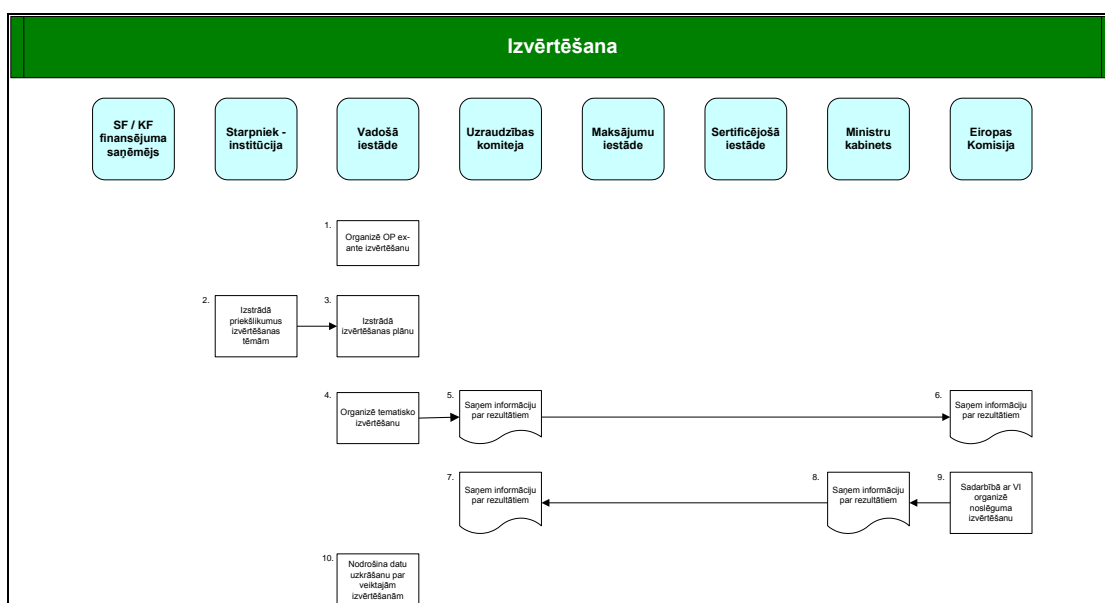
Izvērtēšanu organizēšana

1435. Vadošā iestāde organizē DP sākotnējo izvērtēšanu (1) un izmanto tās rezultātus DP pilnveidošanai.

1436. Starpniekinstitūcija izstrādā priekšlikumus izvērtēšanas tēmām un iesniedz tos vadošajā iestādē tematiskās izvērtēšanas organizēšanai un tematiskās izvērtēšanas plāna izstrādei (2). Vadošā iestāde izskata un apkopo starpniekinstitūcijas iesniegtās izvērtēšanas tēmas, ja nepieciešams, identificē papildu izvērtēšanas tēmas, un izstrādā izvērtēšanas plānu (3), saskaņā ar kuru organizē tematisko izvērtēšanu. Vadošā iestāde organizē tematiskās izvērtēšanas (4), un, saņemot izvērtēšanas rezultātus, informē par tiem darbības programmu UK (5) un EK (6).

1437. Ar vadošās iestādes līdzdalību EK organizē DP noslēguma izvērtēšanu (7), par kuras rezultātiem tiek informēta arī darbības programmu UK un MK (8, 9).

1438. Vadošā iestāde nodrošina datu uzkrāšanu par veiktajām izvērtēšanām un to rezultātiem (10).

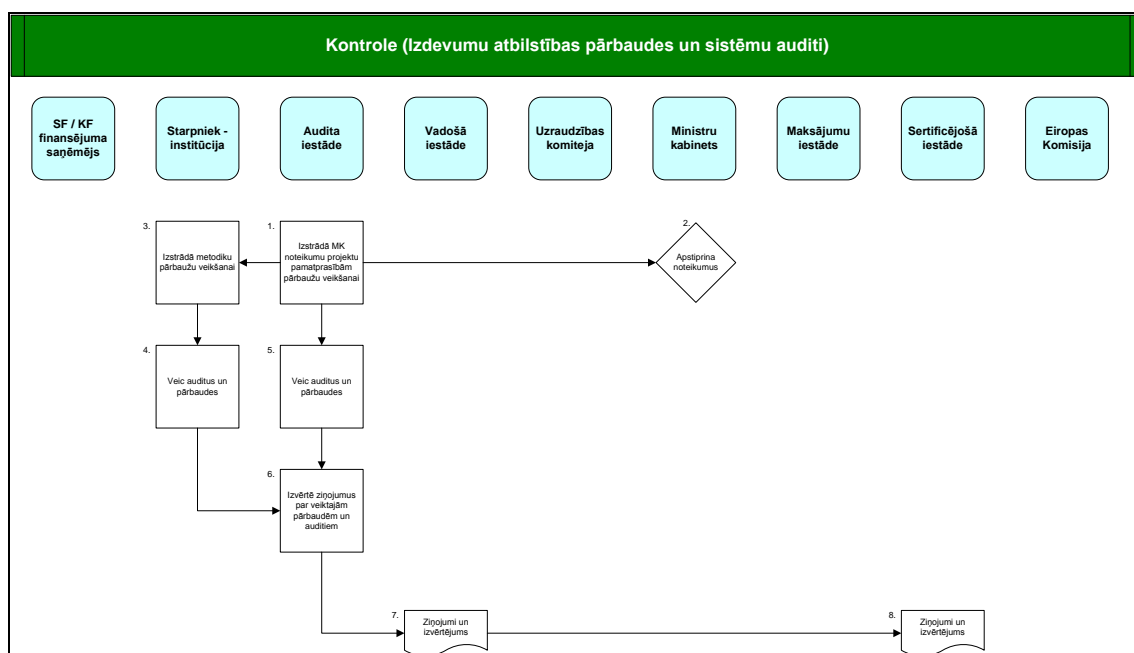

Attēls Nr. 28: Izvērtēšanas nodrošināšanas shēma

5.6. Kontroles

Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditi

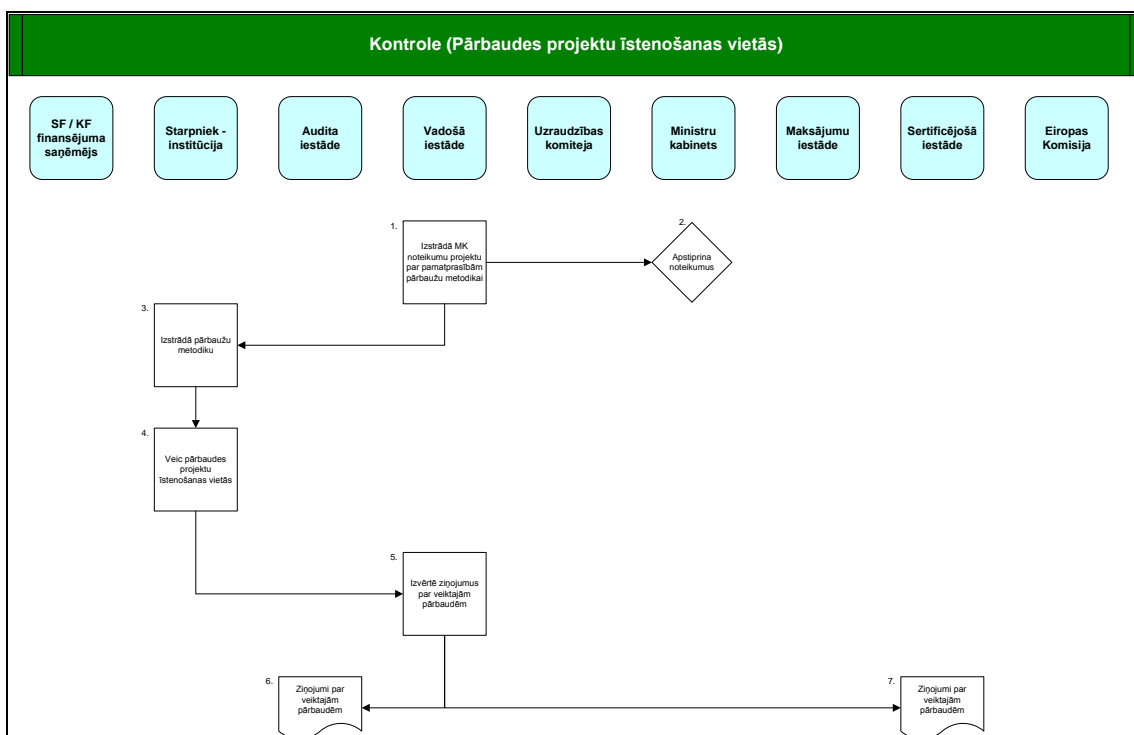
1439. AI izstrādā MK noteikumu projektu par pamatprasībām izdevumu atbilstības pārbaūžu veikšanai (1). Pēc iepriekš minēto noteikumu apstiprināšanas MK (2) SI izstrādā metodiku (iekšējās kārtības un procedūras) izdevumu atbilstības pārbaūžu un sistēmas atbilstības un efektivitātes auditu veikšanai (3). SI attiecīgā struktūrvienība, kuras funkcijas ir nodalītas no par SF/KF ieviešanu atbildīgo struktūrvienību funkcijām, veic izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditus (4). Arī AI ir tiesības veikt izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditus (5). AI saņem ziņojumus par visām SI veiktajām izdevumu atbilstības pārbaudēm un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditiem un izvērtē tos (6). Ziņojumu kopijas un AI izvērtējums tiek nosūtīti informācijai VI un SEI (7; 8).

Attēls Nr. 29: Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditu shēma

Pārbaudes projektu īstenošanas vietās

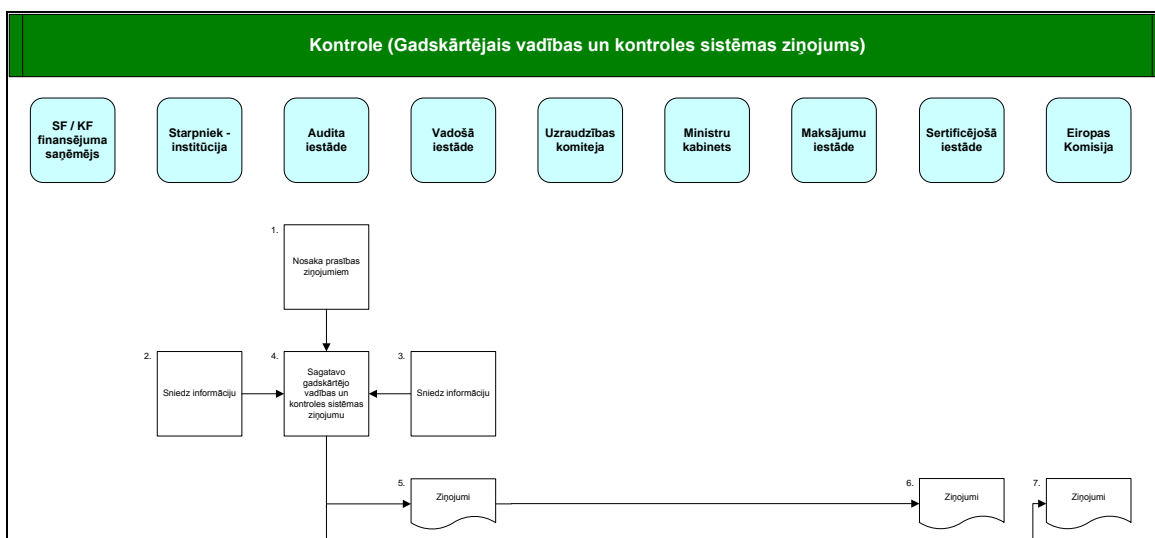
1440. VI izstrādā MK noteikumu projektu par pamatprasībām pārbaūžu projektu īstenošanas vietās veikšanai (1). Pēc iepriekš minēto noteikumu apstiprināšanas MK (2) SI izstrādā metodiku (iekšējās kārtības un procedūras) pārbaūžu projektu īstenošanas vietās veikšanai (3). SI attiecīgā struktūrvienība veic pārbaudes projektu īstenošanās vietās (4). VI saņem ziņojumus par visām SI veiktajām pārbaudēm projektu īstenošanas vietās un izvērtē tos (5). Ziņojumu kopijas tiek nosūtītas informācijai AI un SEI (6, 7).

Attēls Nr. 30: Pārbaudu projektu īstenošanas vietās shēma

Gadskārtējais vadības un kontroles sistēmas ziņojums

1441. AI nosaka prasības Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanai (1). Pēc nepieciešamās informācijas no VI un SI saņemšanas (2, 3) AI sagatavo Gadskārtējo vadības un kontroles sistēmas ziņojumu (4) un nosūta to informācijai VI, SEI un EK (5, 6, 7).

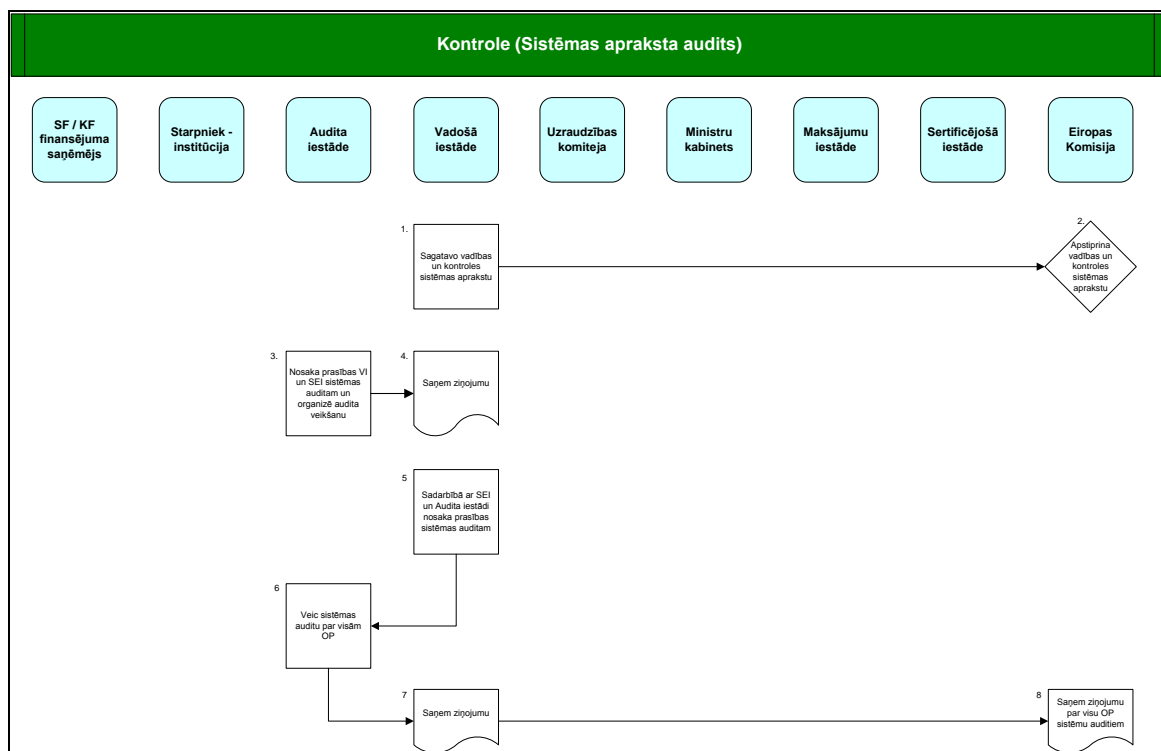

Attēls Nr. 31: Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanas shēma

Vadības un kontroles sistēmas apraksta audits

1442. VI sagatavo vadības un kontroles sistēmas aprakstu par visām DP (1). AI nosaka prasības VI un SEI izveidoto vadības un kontroles sistēmu auditam un organizē audita veikšanu (3). AI nosūta ziņojumu par VI un SEI sistēmu auditu VI (4). VI sadarbībā ar SEI un AI nosaka prasības SI Vadības un kontroles sistēmu izveidei (5). SI izveidoto Vadības un kontroles sistēmu audits par visām DP tiek nodots izpildei neatkarīgai audita kompānijai AI uzraudzībā.

Sistēmas atbilstības novērtējuma veicējs tiks izvēlēts publiskā iepirkuma rezultātā. VI un SI netiek iesaistītas iepirkuma procedūrā un iesniegto piedāvājumu izvērtēšanā, kā arī audita veikšanā. Turklāt sistēmas atbilstības novērtējuma veicējs veiks auditu VI un SI, kā arī citās ar ES fondu ieviešanu 2007-2013.gadam saistītās institūcijās (6) pakalpojuma sniedzējs, kas ir neatkarīgs auditors sagatavo ziņojumu par visu DP SI izveidotajām vadības un kontroles sistēmām, kas pēc izskatīšanas AI tiek nosūtīts VI (7). VI nosūta ziņojumu par visu DP vadības un kontroles sistēmu auditiem (8) un vadības un kontroles sistēmas aprakstu par visām DP EK (2). EK apstiprina vadības un kontroles sistēmas aprakstu ar visām DP (2).

Attēls Nr. 32: Vadības un kontroles sistēmas apraksta audita shēma

5.7. Informācija un publicitāte

1443. Lai nodrošinātu caurskatāmu darbības programmu ieviešanu un izpildītu Eiropas Komisijas noteiktās struktūrfondu un Kohēzijas fonda publicitātes prasības, izstrādāta Eiropas Savienības fondu komunikācijas stratēģija 2007.- 2015.gadam (turpmāk – komunikācijas stratēģija). Stratēģija ir izstrādāta ES fondu 2007. - 2013.gada plānošanas periodam - projektu sagatavošanas, iesniegšanas un īstenošanas fāzei un komunikācijas aktivitāšu izvērtējumam pēc 2013.gada. Stratēģija definē ES fondu komunikācijas kopīgos mērķus un uzdevumus minētajam laika posmam, nosaka ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetenču sadalījumu, kā arī nosaka nepieciešamo rīcību – publicitātes pasākumu plānu komunikācijas uzdevumu izpildei.

1444. Komunikācijas stratēģija ES fondu vadošajai iestādei ir jāiesniedz Eiropas Komisijā 4 mēnešu laikā pēc darbības programmu apstiprināšanas Eiropas Komisijā. Eiropas Komisija savu slēdzienu par komunikācijas stratēģiju sniedz 2 mēnešu laikā, dalībvalsts pēc Eiropas Komisijas komentāru saņemšanas 2 mēnešu laikā komunikācijas stratēģiju uzlabo un atkārtoti iesniedz Eiropas Komisijā, kura gala slēdzienu sniedz vēl pēc 2 mēnešiem.

Komunikācijas mērķi

1445. Komunikācijas mērķi ir:

- veicināt sabiedrības informētību un izpratni par ES fondu ieguldījumu Latvijas sociāli ekonomiskajā attīstībā un sabiedriskā labuma radīšanā,
- veicināt nevalstisko, reģionālo un sociālo partneru līdzdalību ES fondu plānošanas dokumentu un īstenošanas nosacījumu izstrādē,
- nodrošināt savlaicīgas, skaidras un saprotamas informācijas pieejamību potenciālajiem ES fondu projektu iesniedzējiem un projektu īstenotājiem,
- veicināt atklātību par ES fondu apguvi, nodrošinot ES fondu apguves procesa caurskatāmību un izsekojamību,
- nodrošināt informācijas pieejamību un divvirzienu komunikāciju reģionos, veicinot reģionu iedzīvotāju aktīvu līdzdalību ES fondu līdzekļu apgūvē,
- veicināt sadarbību starp ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām un informācijas starpniekiem.

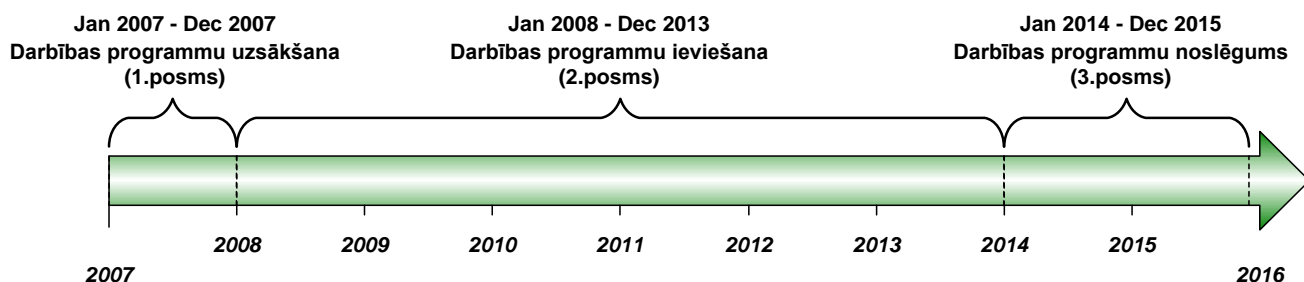
Mērķa grupas

1446. Komunikācijas mērķa grupas ir:

- potenciālie ES fondu projektu iesniedzēji un projektu īstenotāji,
- potenciālie un faktiskie labuma guvēji,
- informācijas starpnieki:
 - nacionālie un lokālie plašsaziņas līdzekļi,
 - reģionālie ES struktūrfondu informācijas centri 5 plānošanas reģionos,
 - informācijas sniedzēji par ES jautājumiem, kā Lauku Konsultāciju un izglītības centri, ES Informācijas aģentūra, ES informācijas punkti, *Europe Direct* informācijas punkti, bibliotēkas,
 - Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas Lielo pilsētu asociācija, pašvaldības,
 - nevalstiskās organizācijas,
- žurnālisti,
- sabiedrisko domu ietekmējošās grupas – eksperti, viedokļu līderi,
- ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas,
- Latvijas iedzīvotāji.

Informācijas un publicitātes pasākumi

Informatīvo un publicitātes pasākumu plāns:

1. posms. Darbības programmu uzsākšana: 2007.gada janvāris – 2008.gada janvāris

Pasākuma veids	Saturs	Mērķa auditorijas	Iesaistītās institūcijas
1. PASĀKUMS: Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Radio un TV raidījumi par ES fondiem - Paziņojumi plašsaziņas līdzekļiem - Intervijas, viedokļi, komentāri - Preses konferences 	<ul style="list-style-type: none"> - ES fondu pieejamība, finansējuma apjoms - Atklātu konkursu uzsākšana - Ierobežotu konkursu uzsākšana - Lielie projekti - Nozares attīstība ES fondu apgaves kontekstā - Projektu īstenošana - Kontaktinformācija u.c. 	<ul style="list-style-type: none"> - Projektu iesniedzēji - Finansējuma saņēmēji - Latvijas iedzīvotāji - Informācijas starpnieki 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde - Atbildīgās iestādes - Sadarbības iestādes - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
2. PASĀKUMS: Mediju monitorings			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Mediju monitorings 	<ul style="list-style-type: none"> - LR nacionālo un lokālo preses izdevumu apskati un analīzes par ES fondiem 	<ul style="list-style-type: none"> - ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde - Atbildīgās iestādes - Sadarbības iestādes - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
3. PASĀKUMS: Reģionālās konferences par ES fondiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Reģionālās konferences 	<ul style="list-style-type: none"> - ES fondu projekti piecos plānošanas reģionos 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansējuma saņēmēji plānošanas reģionos - NVO, sociālie un reģionālie partneri - ES fondu vadībā 	<ul style="list-style-type: none"> - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)

		iesaistītās institūcijas – Latvijas sabiedrība	
4. PASĀKUMS: Informatīvo materiālu publicēšana un izplatīšana			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Informatīvie materiāli, ievērojot MK noteikumus „Kārtība, kādā nodrošina Eiropas Savienības fondu publicitāti un vizuālās identitātes prasību ievērošanu”	– Valsts stratēģiskā ietvardokumenta publicēšana – Darbības programmu publicēšana – Darbības programmu papildinājumu publicēšana – Atbildīgās iestādes kompetencē esošas darbības – Citi materiāli, saturs atbilstošs mērķa grupām	– Potenciālie projektu iesniedzēji – Informācijas starpnieki – Valsts pārvaldes iestādes – Pašvaldības – NVO, sociālie un reģionālie partneri	– Vadošā iestāde – Atbildīgās iestādes – Sadarbības iestādes – Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
5. PASĀKUMS: Informācija un konsultācijas, informatīvie pasākumi potenciālajiem projektu iesniedzējiem, t.sk. informatīvais un konsultatīvais atbalsts reģionos			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Semināri, konsultācijas u.t.t.	– ES fondu pieejamība – Praktiska informācija projektu iesniedzējiem un īstenotājiem – Kontaktinformācija u.c.	– Projektu iesniedzēji, īpaši rajonos – Finansējuma saņēmēji, īpaši rajonos – Informācijas starpnieki	– Reģionālie struktūrfondu – Sadarbības iestādes informācijas centri – Atbildīgās iestādes
6. PASĀKUMS: Sabiedriskās apspriedes par ES fondu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju projektiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Jebkāds risinājums, kas veicina sabiedrības iesaistīšanos	– ES fondu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji	– NVO, sociālie un reģionālie partneri – Potenciālie projektu iesniedzēji	– Atbildīgās iestādes
7. PASĀKUMS: Vienota informācijas tīkla starp ES fondu vadībā iesaistīto institūciju mājas lapām izveide, nodrošinot nepieciešamās saites no ES fondu mājaslapas www.esfondi.lv			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Vienota informācijas tīkla izveide – Visu iesaistīto institūciju kontaktinformācijas apkopojums	– Potenciālo projektu iesniedzēju un finansējuma saņēmēju informatīvajām vajadzībām	– Projektu iesniedzēji – Finansējuma saņēmēji – Informācijas starpnieki – Mājaslapu apmeklētāji	– Vadošā iestāde sadarbībā ar atbildīgajām un sadarbības iestādēm, reģionālajiem SF informācijas centriem (5)

8. PASĀKUMS: ES karoga izkāršana pie vadošās iestādes 9.maijā			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
- ES karoga izkāršana		- Latvijas iedzīvotāji	- Vadošā iestāde

2. posms. Darbības programmu ieviešana: 2008.gada februāris – 2013.gada decembris

Pasākuma veids	Mērķi un saturs	Mērķa auditorijas	Iesaistītā institūcijas
1. PASĀKUMS: Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Radio un TV raidījumi par ES fondiem - Paziņojumi plašsaziņas līdzekļiem - Intervijas, viedokļi, komentāri - Preses konferences 	<ul style="list-style-type: none"> - ES fondu pieejamība, finansējuma apjoms - Atklātu konkursu uzsākšana - Ierobežotu konkursu uzsākšana - Lielie projekti - Nozares attīstība ES fondu apguves kontekstā - Projektu īstenošana - Kontaktinformācija u.c. 	<ul style="list-style-type: none"> - Projektu iesniedzēji - Finansējuma saņēmēji - Latvijas iedzīvotāji - Informācijas starpnieki 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde - Atbildīgās iestādes - Sadarbības iestādes - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
2. PASĀKUMS: Plašsaziņas līdzekļu monitorings			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Plašsaziņas līdzekļu monitorings 	<ul style="list-style-type: none"> - Latvijas Republikas nacionālo un lokālo preses izdevumu apskati un analīzes par ES fondiem 	<ul style="list-style-type: none"> - SF vadībā iesaistītās institūcijas 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde - Atbildīgās iestādes - Sadarbības iestādes - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
3. PASĀKUMS: Ikgadējā konference par ES fondiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Konference 	<ul style="list-style-type: none"> - Darbības programmu īstenošanas gaita, akcentējot sasniegtos rādītājus 	<ul style="list-style-type: none"> - Sabiedrība - Finansējuma saņēmēji - ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas - NVO, sociālie un reģionālie partneri 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde sadarbībā ar atbildīgajām un sadarbības iestādēm, reģionālajiem struktūrfondu informācijas centriem (5)
4. PASĀKUMS: Specializētas informācijas izplatīšana			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Informatīvie materiāli, ievērojot 	<ul style="list-style-type: none"> - Darbības programmu ieviešanas process un 	<ul style="list-style-type: none"> - Latvijas iedzīvotāji - Valsts pārvaldes 	<ul style="list-style-type: none"> - Vadošā iestāde - Atbildīgās iestādes

MK noteikumus „Kārtība, kādā nodrošina Eiropas Savienības fondu publicitāti un vizuālās identitātes prasību ievērošanu”	<ul style="list-style-type: none"> rezultāti ES fondu projektu piemēri Sasniegtie rādītāji Projektu ieviešanas pieredze 	<ul style="list-style-type: none"> institūcijas Informācijas starpnieki Sociālie partneri Finansējuma saņēmēji 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbības iestādes Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
5. PASĀKUMS: Sabiedriskās domas aptauja (1x gadā) par iedzīvotāju informētību par ES fondu jautājumiem			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Sabiedriskās domas aptauja	– Sabiedrības informētība par ES fondu jautājumiem	– Latvijas iedzīvotāji	– Vadošā iestāde
6. PASĀKUMS: Informācijas stendu un informācijas plāksņu izvietošana ES fondu projektu īstenošanas vietās			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Informācijas stendi un plāksnes ES fondu projektu īstenošanas vietās	– Informācija par ES līdzfinansējumu projektos	<ul style="list-style-type: none"> Projektu īstenoņāji Latvijas iedzīvotāji 	– Sadarbības iestādes vai atbildīgās iestādes
7. PASĀKUMS: Interneta mājaslapu aktualizēšana			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
– Interneta mājas lapas	– Aktualitātes ES fondu jomā	<ul style="list-style-type: none"> Potenciālie projektu iesniedzēji Finansējuma saņēmēji Informācijas starpnieki Mājaslapu apmeklētāji 	<ul style="list-style-type: none"> Vadošā iestāde Atbildīgās iestādes Sadarbības iestādes Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
8. PASĀKUMS: Informācija un konsultācijas, informatīvie pasākumi potenciālajiem projektu iesniedzējiem, t.sk. informatīvais un konsultatīvais atbalsts reģionos			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> Konsultācijas Semināri 	<ul style="list-style-type: none"> Praktiska informācija projektu iesniedzējiem un īstenoņājiem Darbības programmu ieviešanas gaita Projektu ieviešanas pieredze 	<ul style="list-style-type: none"> Projektu iesniedzēji, īpaši rajonos Finansējuma saņēmēji, īpaši rajonos Informācijas starpnieki 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbības iestādes vai atbildīgās iestādes Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)
9. PASĀKUMS: Tehniska satura konferences, semināri, pieredzes apmaiņas un labās prakses publiskošanas pasākumi par lielo projektu īstenošanu			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<ul style="list-style-type: none"> Konferences Semināri Pieredzes apmaiņas un labās prakses publiskošanas 	– Praktiska informācija lielo projektu iesniedzējiem un īstenoņājiem	<ul style="list-style-type: none"> Lielo projektu iesniedzēji un īstenoņāji Informācijas starpnieki 	<ul style="list-style-type: none"> Vadošā iestāde Sadarbības iestādes Reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5)

pasākumi			
10. PASĀKUMS: ES fondu atbalstīto projektu sarakstu publicēšana			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
- ES fondu atbalstīto projektu saraksti saskaņā ar MK noteikumiem „Kārtība, kādā publisko informāciju par Eiropas Savienības fondu projektiem”	- Saturs atbilstošs MK noteikumiem „Kārtība, kādā publisko informāciju par Eiropas Savienības fondu projektiem”	- Projektu īstenotāji - Latvijas iedzīvotāji	- Atbildīgās iestādes - Sadarbības iestādes - Vadošā iestāde (KF projekti)
11. PASĀKUMS: ES karoga izkāršana 9.maijā pie ES fondu vadošās iestādes			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
- ES karoga izkāršana		- Latvijas iedzīvotāji	- Vadošā iestāde
12. PASĀKUMS: Kvalitatīvs pētījums 2010.gadā par informācijas un publicitātes pasākumu sasniegtajiem rādītājiem un ietekmi			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
- Kvalitatīvs pētījums	- Informatīvo un publicitātes pasākumu sasniegtie rādītāji un ietekme	- Latvijas iedzīvotāji	- Vadošā iestāde

3. posms. Darbības programmu noslēgums: 2014.-2015.gads

Pasākuma veids	Mērķi un saturs	Mērķa grupas	Iesaistītā institūcijas
1. PASĀKUMS: Kvalitatīvs pētījums par informācijas un publicitātes pasākumu sasniegtajiem rādītājiem un ietekmi			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
- Kvalitatīvs pētījums	- Informatīvo un publicitātes pasākumu sasniegtie rādītāji un ietekme	- Latvijas iedzīvotāji	- Vadošā iestāde

Finansējums

1447. ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas un reģionālie struktūrfondu informācijas centri saņems ES fondu tehniskās palīdzības finansējumu, lai nodrošinātu informācijas un publicitātes pasākumu īstenošanu. Indikatīvais ES fondu finansējums komunikācijas stratēģijas ieviešanai 2007.-2015.gadu periodam – 7,5 miljoni EUR.

ES fondu komunikācijas vadība un uzraudzība

1448. Atbildīgās iestādes vai citas nozaru ministrijas un Valsts kanceleja nodrošinās ES fondu finansēto aktivitāšu vadību un informatīvos pasākumus atbilstoši attiecīgās nozares politikai un Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā noteiktajām prioritātēm. Atbildīgās iestādes nodrošina mērķa grupu informētību par nozares ietvaros atbalstāmajām aktivitātēm un skaidro to nozīmi nozares attīstības kontekstā. Ņemot vērā to, ka Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda aktivitāšu ieviešanu vienlaicīgi vada vairākas atbildīgās iestādes, to primārā informatīvā atbildība paredz sniegt informāciju par to pārraudzībā esošajām aktivitātēm, to ieviešanas gaitu un rezultātiem. Informācijai, kas aptver vairāku atbildīgo iestāžu pārraudzītās aktivitātes viena fonda ietvaros, ir jābūt savstarpēji saskaņotai un papildinošai.
1449. Informatīvo atbalstu potenciālajiem projektu iesniedzējiem un īstenotājiem nodrošinās sadarbības iestādes vai atbildīgās iestādes saskaņā ar atbildīgās iestādes noteikto funkciju deleģējumu. Tās sniegs informāciju par ierobežotu un atklātu projektu iesniegumu atlasī, veiks nepieciešamo informatīvo darbu, kas saistīts ar projektu iesniegšanas veicināšanu, nodrošinās ieviešanas nosacījumu izskaidrošanu un informatīvo atbalstu projekta īstenošanas laikā.
1450. Papildus sadarbības vai atbildīgo iestāžu informatīvajam darbam reģionālie struktūrfondu informācijas centri sniegs vispārīgu informāciju un konsultācijas potenciālajiem projektu iesniedzējiem, sniegs atbalstu un papildinās citu ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un to reģionālo pārstāvniecību informatīvās aktivitātes, koordinēs reģionālas nozīmes informatīvos pasākumus par ES fondiem reģionā, tādējādi veicinot potenciālo projektu iesniedzēju informētību un aktivitāti plānošanas reģionos.
1451. Vadošā iestāde atbildēs par komunikācijas stratēģijas ieviešanu un sniegs vispārīgu informāciju par fondu apguvi kopumā. ES fondu komunikācijas koordināciju un uzraudzību nodrošinās ES fondu komunikācijas vadības grupa, kurā pārstāvētas visas ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas un 5 reģionālie struktūrfondu informācijas centri.

ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetences kopsavilkums

Institūcija	Primārās mērķa grupas	Primārā atbildība
Uzraudzības komiteja	ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas	ES fondu komunikācijas stratēģijas 2007.- 2015.gadam apstiprināšana un īstenošanas uzraudzība
Vadošā iestāde	Latvijas iedzīvotāji	ES fondu apguve kopumā
Atbildīgās iestādes	Latvijas iedzīvotāji	Pārziņā esošo darbības programmu aktivitāšu izpilde; ES fondu ietekme uz attiecīgās nozares attīstību
Sadarbības iestādes vai atbildīgās iestādes (atbilstoši atbildīgās iestādes noteiktajam funkciju deleģējumam)	Potenciālie projektu iesniedzēji un finansējuma saņēmēji	Praktiska informācija projektu iesniedzējiem un īstenotājiem
Reģionālie struktūrfondu informācijas centri	Potenciālie projektu iesniedzēji, it īpaši mazaktīvās ES fondu mērķa grupas reģionos	Potenciālo projektu iesniedzēju un mazaktīvo ES fondu mērķa grupu informēšana, aktivizēšana un orientēšana finansējuma piesaistē no ES fondu līdzekļiem reģionos

1452. Vadošā iestāde, atbildīgās iestādes, sadarbības iestādes un reģionālie struktūrfondu informācijas centri komunikāciju plānus veidos patstāvīgi, izvērtējot katras institūcijas rīcībā esošos resursus un pieredzi. Tomēr tie izstrādājami saskaņā ar apstiprināto stratēģiju. Ja institūcijas sniegtā informācija pārsniedz tai noteikto kompetenci un skar citu institūciju darbību, tad informācijai jābūt savstarpēji saskaņotai. Izvērst ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetenču sadalījums noteikts Ministru kabineta noteikumos “Eiropas Savienības fondu publicitātes un vizuālās identitātes prasību ievērošanas nodrošināšanas kārtība”.

Informācijas un publicitātes pasākumu ieviešanas vērtēšanas rādītāji

1453. Rezultatīvie rādītāji:

- Informācijas izplatības rādītājs sabiedrībā (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas),
- Mērķa grupu informētības līmenis (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas),
- Informācijas nodošanas efektivitātes rādītājs – izvēlēto komunikācijas kanālu atbilstība mērķa grupu vajadzībām (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas),
- Sabiedrības atbalsta līmenis ES fondu mērķiem un sasniegtajiem rezultātiem (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas),
- Publikāciju plašsaziņas līdzekļos atspoguļojuma veids (informācijas avots – publikāciju kontentanalīzes).

Pasākums	Iznākumu rādītāji
Mājaslapas	<ul style="list-style-type: none"> - Lietotāju skaits (vidēji dienā un kopējais skaits) - Saņemto elektronisko informācijas pieprasījumu skaits - Reģistrēšanās elektroniskās informācijas saņemšanai
Informācija plašsaziņas līdzekļiem	<ul style="list-style-type: none"> - Izplatīto paziņojumu skaits - Ziņu atspoguļojums nacionālajos un lokālajos plašsaziņas līdzekļos (publikāciju skaits)
Preses konferences	<ul style="list-style-type: none"> - Preses konferenču skaits - Atspoguļojums nacionālajos un lokālajos plašsaziņas līdzekļos (publikāciju skaits)
Informatīvie pasākumi (semināri, konferences u.tml.) un konsultatīvais atbalsts	<ul style="list-style-type: none"> - Informatīvo pasākumu skaits - Aptvertā auditorija (apmeklētāju skaits) - Aptvertā teritorija - Konsultēto interesentu skaits
Publikācijas	<ul style="list-style-type: none"> - Publikāciju skaits, tirāža - Aptvertā auditorija - Aptvertā teritorija

5.8. Atbalsta koordinācija

1454. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordinācija ir būtiska struktūrfondu un Kohēzijas fonda nozaru intervenču savstarpējai saskaņošanai un norobežošanai, kā arī saskaņotības ar horizontālajiem mērķiem nodrošināšanai. Lai nodrošinātu saskaņotību starp trim DP un sasniegtu VSID noteiktos stratēģiskos mērķus, ir izveidoti koordinācijas mehānismi.
1455. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu savstarpējo koordināciju nodrošinās vadošā iestāde Finanšu ministrija, kā arī darbības programmu uzraudzības komiteja. Koncentrēts ieviešanas modelis, kur visām darbības programmām ir kopīga vadošā iestāde, veicina iespējami pilnīgāku darbības programmu koordinācijas nodrošināšanu. Darbības programmām izveidota arī kopīga uzraudzības komiteja, kas ļauj iespējami optimāli nodrošināt darbības programmu koordināciju, vienuviet koncentrējot informāciju par visām darbības programmām. Sarunās ar Eiropas Komisijas dienestiem panākta vienošanās par divu apakškomiteju izveidi. Viena no tām strādātu ar ESF, bet otra – ar ERAF un KF jautājumiem.
1456. Lai nodrošinātu struktūrfondu un Kohēzijas fonda investīciju nepārklāšanos, kā arī situāciju, kad kādai no atbalsta jomām finansējumu nav iespējams saņemt ne no viena finanšu instrumenta, būtiska ir struktūrfondu un Kohēzijas fonda koordinācija ar Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fondu. Īpaši nozīmīgi tas ir, ievērojot kohēzijas politikas mērķu papildinātību ar kopējās lauksaimniecības politikas mērķi par atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšanu lauku iedzīvotājiem.
1457. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordināciju ar kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas ieviešanas instrumentiem nodrošinās darbības programmu vadošā iestāde Finanšu ministrija. Darbības programmu sagatavošanas gaitā Finanšu ministrija konsultējās ar minēto nozaru atbildīgo ministriju Zemkopības ministriju par programmēšanas dokumentos iekļaujamajiem pasākumiem un nosacījumiem finansējuma saņemšanai. Programmu ieviešanas gaitā koordinācija tiks nodrošināta, vadošās iestādes pārstāvim piedaloties Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fonda uzraudzības komitejās (vadības grupās), kā arī Zemkopības ministrijas pārstāvim piedaloties struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā.
1458. Turklāt saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija nodrošina DP koordināciju ar Nacionālo attīstības plānu, savukārt Ekonomikas ministrija - nodrošina DP koordināciju ar Latvijas Nacionālo Lisabonas programmu, tādējādi saskaņojot SF un KF investīcijas ar nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumentiem.

6. SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS DARBĪBAS PROGRAMMAI „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI”

6.1. Sākotnējās izvērtēšanas process

1459. Saskaņā ar Padomes regulas (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, 48.panta 2.daļu ES dalībvalsts ir nodrošinājusi plānošanas dokumentu sākotnējās (*ex-ante*) izvērtēšanas veikšanu.
1460. Sākotnējā izvērtēšana darbības programmai „Infrastruktūra un pakalpojumi” vienkopus ar darbības programmu „Cilvēkresursi un nodarbinātība” un „Uzņēmējdarbība un inovācijas” un Valsts stratēģiskā ietvardokumenta sākotnējo izvērtēšanu tika uzsākta 2006.gada jūlijā, sagatavojot četrus ziņojumus – vienu ziņojumu par katru plānošanas dokumentu. Atklāta konkursa iepirkumu procedūras rezultātā par sākotnējās izvērtētāju tika izvēlēta SIA „PricewaterhouseCoopers”.
1461. Sākotnējās (*ex-ante*) izvērtēšanas pamatmērķis ir nodrošināt kvalitatīvu ES fondu plānošanas dokumentu 2007.-2013.gadiem izstrādi, atbilstoši ES un Latvijas normatīviem aktiem, kā arī saskaņā ar valsts attīstības vajadzībām un ES un Latvijas plānošanas dokumentos noteikto.
1462. Saskaņā ar iepriekš minētās regulas 48.pantu sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir optimizēt budžeta līdzekļu sadali darbības programmās un uzlabot plānošanas kvalitāti. Izvērtējumos identificē un izvērtē atšķirības, trūkumus un attīstības potenciālu, sasniedzamos mērķus, sagaidāmos rezultātus, kvantitatīvos mērķus, ja vajadzīgs – ierosinātās reģiona stratēģijas saskaņotību, Kopienas pievienoto vērtību, to, ciklāl ir ņemtas vērā Kopienas prioritātes, iepriekšējā plānošanā izdarītos secinājumus, kā arī īstenošanas, uzraudzības, izvērtēšanas un finanšu pārvaldības procedūru kvalitāti.
1463. Sākotnējā izvērtēšana noris paralēli ar ES fondu plānošanas dokumentu sagatavošanu. Tās laikā neatkarīgi eksperti plānošanas dokumentu sagatavotājiem sniedz vērtējumu un rekomendācijas par dokumentu izstrādi, kā arī piedalās sarunās ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem par plānošanas dokumentu apstiprināšanu.
1464. Līdz 2006.gada oktobra beigām, kad tiks sagatavoti ziņojumu projekti, notika regulāras diskusijas par katru plānošanas dokumentu starp plānošanas dokumentu sagatavošanā iesaistītajām pusēm – attiecīgo ministriju pārstāvjiem, vadošās iestādes pārstāvjiem un neatkarīgajiem ekspertiem. Pēc ziņojumu saņemšanas norisinājās sabiedriskā apspriede (skatīt sadaļu par Stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu), kuras laikā viedokli par ekspertu sagatavotajiem ziņojumiem un par plānošanas dokumentiem kā tādiem varēja izteikt visa sabiedrība, tai skaitā, arī sociālie, reģionālie un nevalstiskā sektora partneri. Pēc ziņojumu saņemšanas par katru izteikto komentāru notika diskusijas starp iesaistītajām pusēm, kuru rezultātā ziņojumi tika aktualizēti.
1465. Eksperti palīdzēja sagatavot tādus plānošanas dokumentus, kas nodrošina skaidru un konstruktīvu jautājumu izklāstu un pārskatāmību.

Sociālekonomiskās analīzes un izstrādātās stratēģijas atbilstības identificētajām vajadzībām novērtējums

1466. Galvenie ekspertu secinājumi un ierosinājumi bija saistīti ar nepietiekamu datu analīzi par intervences nepieciešamību konkrētajā jomā, kā arī ar valsts politikas plānošanas dokumentu neesamību konkrētajā jomā, kas ļautu noteikt, piemēram, prioritārās industrijas. Izvērtētāji aicināja pamatot analīzes daļā izdarītos secinājumus un identificētās vājās puses ar statistisko

informāciju un analīzi. Tas ir ticis izdarīts, aktualizējot plānošanas dokumentus, precizējot aktivitāšu aprakstus, kā arī sniedzot plašāku informāciju DPP.

1467. DP nosaka, ka aizvien pieaug naftas un bīstamo vielu transports Baltijas jūrā, kā arī to, ka sociālo mājokļu skaits valstī ir ievērojami zemāks par nepieciešamo, savukārt eksperti norādīja, ka tajā pašā laikā dokumentā netiek iekļauta attiecīgo apgalvojumu pamatojoša statistiskā informācija. Ministrijas savu iespēju robežās, aktualizējot datus, ir izmantojušas aktuālāko statistisko informāciju, kā arī objektīvu informāciju no veiktajiem pētījumiem.
1468. Eksperti norādīja, ka pasākuma „Veselības aprūpes infrastruktūra” aktivitāte „Stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju un neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstība” ir definēta pārāk vispārīgi, nav konkrēti identificējami konkrētie atbalsta virzieni, un aicināja izskatīt iespēju ietvert DP informāciju, kas pamatotu šādas aktivitātes nepieciešamību DP, kā arī detalizētāk noteikt paredzētos aktivitātes darbības virzienus. Attiecībā uz aktivitāšu pamatojumu darbības programmu gala versijā ir iekļauti detalizētāki paskaidrojumi.

Izstrādātās stratēģijas pamatojuma un stratēģijas atbilstības novērtējums

1469. Eksperti aicināja izskatīt iespēju attiecībā uz noteikto aktivitāti sniegt specifisku informāciju par atbalsta nepieciešamību. Jānorāda, ka DPP apraksta plašāk tās jomas, kurās tiks sniegts atbalsts, definējot prioritārās nozares.
1470. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” projekts nosaka, ka pasākumam „Zinātne, pētniecība un attīstība” ir sinerģija ar DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu „Augstākās izglītības infrastruktūra”. Taču tajā pašā laikā DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” netiek minēta šāda sinerģija. Plānošanas dokumentu gala versijā ir ievērojami papildināta sinerģijas sadaļa.
1471. Tika izteikts aicinājums detalizētāk aprakstīt, kādā veidā tiks realizēta horizontālo prioritāšu mērķu sasniegšana pasākumu ietvaros, piemēram iezīmējot konkrētas aktivitātes, kuras būs vērstas uz to, vai mērķa grupas, kuras tiks iesaistītas aktivitāšu realizācijā, vai arī definējot, ka būs specifiska projektu atlases kritēriju kopa, kas ļaus sasniegt horizontālo prioritāšu mērķus. Tādējādi DP ir ticis sniegts apraksts, kā tiks īstenota horizontālā prioritāte. Piemēram, horizontālā prioritāte „Rīgas starptautiskā konkurētspēja” tiks īstenota tādējādi, ka liela daļa no pasākuma mērķa grupas ir lokalizēta Rīgā vai Rīgas apkārtnē.

Izstrādātās stratēģijas atbilstības novērtējums Kopienas kohēzijas stratēģijas vadlīnijām un Latvijas nozares politikām

1472. Neatkarīgie eksperti ir konstatējuši, ka izstrādātie plānošanas dokumenti visumā atbilst Kopienas stratēģiskajām vadlīnijām, Nacionālajā attīstības plānā noteiktajam attīstības scenārijam un attiecīgo nozaru pamatnostādnēm 2007. – 2013. gada periodam.

Sagaidāmo rezultātu un ietekmes novērtējums

1473. Tika konstatēts, ka dokumentu izstrādes stadijā nevienai no horizontālajām prioritātēm nav norādīti sasniedzamie indikatori, tika identificēts risks, ka tādējādi var būt apgrūtināta horizontālo prioritāšu sasniegto mērķu novērtēšana. No ekspertu puses izskanēja aicinājums izstrādāt novērtēšanas kritērijus programmas līmenī (rezultatīvos, ietekmes rādītājus), lai radītu iespēju novērtēt kopējos programmas sasniegtos rezultātus, neiedziļinoties detaļās līdz programmas prioritātes līmenim, izskatīt iespēju norādīt bāzes vērtības visiem rādītājiem, tādējādi radot iespējas izteikt sasniegto rezultātu relatīvās vienībās un padarot vieglāk interpretējamu sasniegto rezultātu konkrētā kontekstā, kā arī izskatīt iespēju norādīt datu avotus un atjaunošanas periodus dokumentā ietvertajiem novērtēšanas rādītājiem, kā arī norādīt datu noteikšanas metodi. Eksperti salīdzinoši ļoti daudz darba ieguldīja, palīdzot izstrādāt indikatorus un rādītājus.

1474. Vadošās iestādes vadībā tika organizēta starpinstitūciju darba grupa par rezultatīvajiem rādītājiem, kas ņēma vērā ekspertu izteiktos komentārus un kuras darbības rezultāti atspoguļojas plānošanas dokumentu gala versijā – ir definēti saprotami un loģiski rādītāji, nodrošinot sasniegto mērķu novērtēšanu, DPP tiek runāts par datu avotiem un to noteikšanas metodi.

Plānoto ieviešanas sistēmu novērtējums

1475. Eksperti izteica aicinājumu iespēju norādīt precīzus finansējuma saņēmējus. Šī informācija ir iekļauta DP, pie katras aktivitātes norādot finansējuma saņēmējus un mērķa grupas.

6.2. Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

1476. Sākotnējās izvērtēšanas līguma ietvaros saskaņā ar LR likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Eiropas Komisijas direktīvu 2001/42/EC „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu” neatkarīgi eksperti (SIA „VentEko”) veica arī iepriekšminēto četru plānošanas dokumentu stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, sagatavojot vides pārskatus par katru plānošanas dokumentu.
1477. Vides pārskatu ietvaros ir veikta plānošanas dokumentu līmenim atbilstošo ES un Latvijas vides politikas dokumentu un normatīvo aktu analīze, analizētas plānošanas dokumentos paredzētās aktivitātes no vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības viedokļa, noteikta plānošanas dokumentu realizācijas iespējamā ietekme uz vidi, analizētas iespējamās alternatīvas, ja tādas tiek izvirzītas, kā arī sniegtas rekomendācijas plānošanas dokumentos paredzēto darbību ietekmes uz vidi samazināšanai un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.
1478. Vides pārskatu sagatavošanā tika ievērots caurspīdības princips, aktuālāko informāciju operatīvi ievietojot FM administrētajā mājas lapā internetā, tādējādi padarot informāciju publiski pieejamu. Laikā no 2006.gada 31.oktobra līdz 14.decembrim notika vides pārskatu sabiedriskā apspriešana. 2006.gada 6.novembrī tika rīkots seminārs, lai piesaistītu sabiedrības uzmanību faktam, ka sākusies sabiedriskā apspriede SIVN. Seminārā piedalījās ES fondu ieviešanā un plānošanas dokumentu sagatavošanā iesaistītās institūcijas, kā arī sociālie, reģionālie un nevalstiskā sektora pārstāvji. Seminārā piedalījās kopumā turpat 50 dalībnieki. Semināra mērķis bija sniegt vispārīgu ieskatu un aktuālāko informāciju par ES fondu plānošanas dokumentu sākotnējo izvērtēšanu un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, radīt interaktīvu vidi viedokļu apmaiņai par sākotnējā izvērtējuma ietvaros iegūtajiem secinājumiem un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, kā arī atkārtoti pievērst partneru uzmanību, ka ir sākusies ES fondu plānošanas dokumentu vides pārskatu sabiedriskā apspriešana. Sabiedriskās apspriedes sanāksme, kuras laikā bija iespēja izteikt komentārus un diskutēt par komentāriem savukārt notika 2006.gada 6.decembrī.
1479. Vadošā iestāde, precizējot plānošanas dokumentu, ir ņēmusi vērā izteiktos komentārus un veikusi tajos attiecīgas izmaiņas (detalizētu informāciju lūdzu skatīt darbības programmas 2.pielikumā vides pārskata informatīvajā ziņojumā, kas sagatavots saskaņā ar Stratēģiskās ietekmes uz vidi direktīvas 9.panta (1) b punktu, kur atspoguļots, kā vides aizsardzības aspekti un saņemtie viedokļi ir ņemti vērā šajā darbības programmā).
1480. Vadošā iestāde 14 dienu laikā pēc plānošanas dokumenta pieņemšanas sagatavo un publicē mājas lapā informatīvo ziņojumu. Ziņojumā norāda, kā plānošanas dokumentā ir ņemts vērā vides pārskats un Vides pārraudzības valsts biroja atzinums par to un kā veikts alternatīvu izvērtējums un komentāru analīze. 5 dienu laikā pēc informatīvā ziņojuma sagatavošanas paziņojumu par valsts līmeņa plānošanas dokumenta pieņemšanu ievieto mājas lapā internetā, publicē laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” un nodod Vides pārraudzības valsts birojam elektroniskā veidā ievietošanai biroja mājas lapā internetā. Paziņojumu nosūta arī institūcijām un organizācijām, no kurām saņemti komentāri un priekšlikumi dokumentu izstrādes laikā, līdz ar to nodrošinot sabiedrības informētību.
1481. 2007.gada marta sākumā tika saņemti pozitīvi atzinumi no Vides pārraudzības valsts biroja – kompetentās iestādes – par sagatavotajiem Vides pārskatiem. Vadošā iestāde plāno praksē ieviest kompetentās iestādes izteiktos ierosinājumus.

7. PIELIKUMI

Pielikums Nr.1. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” sākotnējais (ex-ante) izvērtējums. Sākotnējā izvērtējuma ziņojums

Pielikums Nr.2. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” Vides pārskats. Informatīvais ziņojums

Pielikums Nr.3. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” Vides pārskats. Informācija par izstrādi

Pielikums Nr.4. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” Vides pārskats. Monitorings

Pielikums Nr.5. Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” Vides pārskats. Kopsavilkums

Finanšu ministrs

A.Vilks

24.10.2013 9:47
106694
K.Virse,67095479
Karina.Virse@fm.gov.lv